तन्त्रसङ्ग्रहः

[तृतीयो भागः]

कुलपतिश्रीविद्यानिवासमिश्रप्रोचनया
समलङ्कृतः

सम्पादकः
आचार्यश्रीरामप्रसादत्रिपाठी

सम्पू... ...कृतविश्वविद्यालयः
...सी

सम्पूर्णानन्द-
संस्कृत-
विश्वविद्यालयः

तन्त्रसङ्ग्रहः

[तृतीयो भागः]

योगतन्त्र-ग्रन्थमाला
[षष्ठं पुष्पम्]

तन्त्रसङ्ग्रहः

[तृतीयो भागः]

कुलपति-श्रीविद्यानिवासमिश्रभूमिकया
समलङ्कृतः

सम्पादकः
आचार्य-श्रीव्रजवल्लभद्विवेदी

सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयः

तन्त्रसमुच्चयः

[तृतीयो भागः]

YOGATANTRA-GRANTHAMĀLĀ

[Vol. 6]

TANTRASAṀGRAHA

[PART THREE]

GANDHARVATANTRA

FOREWORD BY

DR. VIDYANĪWAS MISRA

VICE-CHANCELLOR

EDITED BY

ĀCĀRYA ŚRĪ RĀMAPRASĀDA TRIPĀṬHĪ

Ex-Head of the Dept. of Yogatantra
Sampurnanand Sanskrit University
Varanasi

V A R A N A S I

1992

Research Publication Supervisor--
Director, Research Institute,
Sampurnanand Sanskrit University
Varanasi.

Published by--
Dr. Harish Chandra Mani Tripathi
Publication Officer,
Sampurnanand Sanskrit University
Varanasi-221 002.

Available at--
Sales Department,
Sampurnanand Sanskrit University
Varanasi--221 002.

Second Edition--500 Copies
Price Rs. 66.00

Printed by --
APARNA COMPUTER PUBLICATION
B2/262D, BHADAINI,
VARANASI- 221 001.

योगतन्त्र--ग्रन्थमाला

[षष्ठं पुष्पम्]

तन्त्रसङ्ग्रहः

[तृतीयो भागः]

गन्धर्वतन्त्रम्

कुलपति-श्रीविद्यानिवासमिश्रप्ररोचनया

समलङ्कृतः

सम्पादकः

आचार्यश्रीरामप्रसादत्रिपाठी

योगतन्त्रविभागाध्यक्षचरः,

सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य

वाराणसी

वाराणस्याम्

२०४६ तमे वैक्रमाब्दे　　१९१४तमे शकाब्दे　　१९९२ तमे खैस्ताब्दे

अनुसन्धानप्रकाशनपर्यवेक्षकः—
निदेशकः, अनुसन्धान-संस्थानस्य
सम्पूर्णानन्द-संस्कृत-विश्वविद्यालये
वाराणसी ।

□

प्रकाशकः—
डॉ० हरिश्चन्द्रमणित्रिपाठी
प्रकाशनाधिकारी,
सम्पूर्णानन्द-संस्कृत-विश्वविद्यालयस्य
वाराणसी– २२१ ००२.

□

प्राप्तिस्थानम्—
विक्रय-विभागः,
सम्पूर्णानन्द-संस्कृत-विश्वविद्यालयस्य
वाराणसी– २२१ ००२.

□

द्वितीयं संस्करणम्, ५०० प्रतिरूपाणि
मूल्यम्– ६६ =०० रूप्यकाणि

□

मुद्रकः—
अपर्णा कम्प्यूटर पब्लिकेशन
बी० २/ २६२ डी०, भदैनी
वाराणसी– २२१ ००१

प्ररोचना

पूर्वं प्रकाशितस्य **तन्त्रसङ्ग्रहस्य तृतीयो भागो** विपुलाकार आसीत् । अतस्तस्य द्वौ भागौ कृतौ । तत्र प्रथमे भागे **गन्धर्वतन्त्राख्यो** ग्रन्थ एक एव प्रकाश्यते । गन्धर्वतन्त्रे त्रैपुरसिद्धान्तस्य विशदं प्रतिपादनं वर्तते । तत्र वरिवस्याक्रमस्य विस्तरेण वर्णनं दृश्यते । अन्तर्यागस्य, बाह्ययागस्य, न्यासस्य, श्रीयन्त्रस्य, मन्त्रार्थरहस्यस्य च प्रतिपादनं व्यवारि । कुलाचारगुप्तसाधनाविषयेऽपि विशदतया रहस्योन्मीलनं प्रत्यपादि ।

साधकानां कृते ग्रन्थोऽयं महानुपकारकः । इमं पुनः प्रकाशयन् मुदमावहामि ।

वाराणस्याम्
श्रीकृष्णजन्माष्टम्याम्,
२०४६ वैक्रमाब्दे

विद्यानिवासमिश्रः
कुलपतिः,
सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य

प्रास्ताविकम्

[प्रथमसंस्करणस्य]

दुरवगाहः खलु तन्त्रमहार्णवः । श्रद्धेयचरण-म० म० पण्डितगोपीनाथ–कविराजमहोदयसन्दृब्धेन 'तान्त्रिक-साहित्य' इति ग्रन्थेन तन्त्रवाङ्मयस्य विशालता मनाग् दृग्गोचरीभवति । अथापि कलिकाता–कश्मीर-(श्रीनगर)–मैसूर-मद्रास-पाण्डिचेरी-बडोदा-प्रयाग-काशीप्रभृतिषु भारतस्य विभिन्नेषु नगरेषु निवसन्तः कृतभूरिपरिश्रमा मनीषिणो ग्रन्थमालारूपेण स्वातन्त्र्येण च विशिष्टान् ग्रन्थान् प्रकाश्य तमिमं तन्त्रपाथोधिमवगाहमाना दरीदृश्यन्त एव । तादृश एव प्रयत्न आसीत् तत्रभवतां प्रातःस्मरणीयानां गुरुवर्याणां पण्डितवरेण्यानां तन्त्रशास्त्रविशारदानां श्रीमतां पण्डितगोपीनाथकविराजमहाभागानाम्, यो हि योगतन्त्रग्रन्थमालारूपेण सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालये प्राचलत् ।

कलिकातास्थितेन विदुषा श्रीमता रसिकमोहनचट्टोपाध्यायमहोदयेन स्वीये तन्त्रसङ्ग्राहके ग्रन्थे प्रायश्चत्वारिंशदधिकास्तन्त्रग्रन्था वङ्गलिप्यां प्रकाशिताः साम्प्रतं नोपलभ्यन्ते । ग्रन्थानामेतेषां देवनागरीसंस्करणं सुलभीकृतेति धिया 'तन्त्रसङ्ग्रहः' इति नाम्ना तेषां प्रकाशनं प्रारब्धम् । अस्य द्वितीये भागे निर्वाण–तोडल–कामधेनु–फेत्कारिणी–ज्ञानसङ्कलिनीतन्त्राणि प्रकाशितान्यत्रत्यानि । साम्प्रतं च तृतीये भागे गन्धर्वतन्त्रः प्रकाश्यते । शिष्टान्यपि तन्त्राणि यथायथं प्रकाश्येरन् । सरस्वतीभवनपुस्तकालये सङ्गृहीतानां मातृकाणां साहाय्येनैव ग्रन्थानामेतेषां संस्करणानि सम्पाद्यन्ते ।

अत्र गन्धर्वतन्त्रं काश्मीरग्रन्थमालायामपि मुद्रितम् । वर्तते च सरस्वतीभवने २६४५७ संख्याका मातृका । अस्या मातृकाया साहाय्येन परिष्कृत्य ग्रन्थं तन्त्रसङ्ग्रहस्य तृतीयो भागः साम्प्रतं विदुषां तन्त्रशास्त्ररसिकानां पुरतः समुपस्थाप्यते । भागेऽस्मिन् गन्धर्वतन्त्रं त्रैपुरसम्प्रदायस्य शाक्तस्य वर्तते । जिज्ञासोपशमाय संक्षेपेणात्र तस्य स्वरूपपरिचयः समुपस्थाप्यते ।

गन्धर्वतन्त्रम्

ईश्वरपार्वतीसंवादात्मकमेतत् तन्त्रम् । यामलात् सारमुद्धृत्य भगवान् शिवो भोगमोक्षैकसाधनं द्वादशसाहस्रं तन्त्रं वामदेवाख्यवक्त्रेण प्रोवाच । पूर्वमेतत् तन्त्रं देवकीसुताय हंसरूपिणे ब्रह्मणे, नन्दिकेश्वराय, पुष्पदन्ताय च प्रोक्तम् । अत एव च गन्धर्वतन्त्रमिति नाम्ना प्रसिद्धिं जगाम । नन्दिकेश्वरात् तदेतद् दत्तात्रेयेणाधिगतम्, तेन च विश्वामित्रायोपदिष्टम् । द्वाचत्वारिंशत्पटलात्मकेऽस्मिन् तन्त्रे भगवान् शिवः सात्त्विक-राजस-तामसानि तन्त्राणि

पुराणानि च निर्वर्ण्य मोहनार्थं सम्प्रोक्तानीमानि सर्वाणि शास्त्राणि तन्त्राणि च सदोषाणीति प्रोवाच । पार्वतीप्रार्थनया केवलं शक्तितन्त्रं तेन सन्देहरहितं कृतम् ।

सर्वप्रथमं महात्रिपुरसुन्दर्या मन्त्रोद्धारप्रसङ्गे वाग्भव–कामराज–शक्तिबीजात्मिका कामराजाख्यविद्या लोपामुद्राविद्या च प्रकाशिता । तदनु शाम्भवशक्तिक्रममुपदिश्य स्वप्नावती–मधुमतीप्रभृतयो विद्याः प्रतिपादिताः, राजराजेश्वरीकवचं च वर्णितम् । "यन्नोक्तं डामरे तन्त्रे यन्नोक्तं रुद्रयामले । सर्वतन्त्रेषु यन्नोक्तं गन्धर्वे प्रकटीकृतम्" ॥ (४ । ८७) इति हि तन्त्रस्यास्य समुद्घोषः ।

त्रिविधं देवताशरीरमत्र वर्णितम्–भौतिकम्, मनोमयम्, ज्ञानमयं चेति । तत्र मुद्रया भौतिकम्, यन्त्रेण मनोमयम्, मन्त्रेण च ज्ञानमयं शरीरं निष्पन्नं भवति (५ । ३८–४०), अतो हेतोरत्र मुद्राणां मन्त्राणां श्रीयन्त्रस्य च वैशद्येन वर्णनं विद्यते । ज्ञानेन कर्मणा च आन्तरबाह्यदेहशुद्धिर्भवति । एतदर्थमेव ज्ञानयोग–कर्मयोगावत्र वर्णितौ, तदनु योगपदं निर्वर्ण्याष्टाङ्गो योगो मन्त्रयोगश्च निरूपितः,

देहाभिमाने गलिते विदिते परमात्मनि ।
यत्र यत्र मनो याति तत्र तत्र समाधयः ॥ (६ । ८६)

इति च प्रोक्तम् । तदनु त्रिविधां सन्ध्यां च निर्वर्ण्यात्र शूद्रादीनामपि दीक्षायामधिकारिता वर्णिता, त्रिविधं तर्पणं च प्रोक्तम् । अन्तर्योगबहिर्योग–(आन्तरबाह्यवरिवस्या)प्रसङ्गेन भूतशुद्धि–न्यासविधि–प्राणायाम–ध्यानयोग–विशेषार्घ्यादयो विषया वर्णिताः, विविधा उपचाराश्च प्रदर्शिताः । अत्रैव जपयज्ञोऽपि विस्तरेण वर्णितः । नित्यं नैमित्तिकं काम्यं त्रिविधं कर्म निरूप्य "होमादिकं च विफलं कुमारीपूजनं विना" (२३।१) इति कृत्वा कुमारीपूजनं प्रदर्शितम् । तदनु कामाख्यादीनि पुण्यक्षेत्राणि निर्वर्ण्य गुरुशिष्यलक्षणपुरस्सरो दीक्षाविधिः पुरश्चर्याविधिश्च निदर्शितः, मन्त्रचैतन्यनिरूपणप्रसङ्गेन निगर्भार्थ–रहस्यार्थादयो वर्णिताः, कामकलायाः स्वरूपञ्च प्रतिपादितम् । होमस्य विधानमुक्त्वा चक्रराजप्रतिष्ठाकुलाचारप्रभृतीन् प्रकीर्णकान् विषयान् निर्वर्ण्य च शक्तिस्वरूपं सर्वविधसन्देहभञ्जकं प्रदर्शितम् । अत्रैव को नाम कुलज्ञानी भावज्ञानी चेति निरूप्य, प्रकाशविमर्शाधीनं शिवशक्तिज्ञानं निर्वर्ण्य विविधान् प्रश्नांश्च समाधाय, निष्कलं ब्रह्म वर्णितम् ।

सप्रश्रयनिवेदनम्

तदेतस्य तन्त्रसङ्ग्रहतृतीयभागस्य मुद्रणाय सज्जा पाण्डुलिपिः ५–११–७१ दिनाङ्के मुद्रणार्थं प्रेषिता, यदा हि पङ्क्तीनामासां लेखको योगतन्त्रविभागाध्यक्षधुरां वहन्नासीत् । तदनु विभागस्यास्याध्यक्षपदे १९७३ ई० वर्षे पण्डितप्रवराः साहित्यमीमांसातन्त्रशास्त्रनिष्णाताः साहित्यविभागाध्यक्षाः श्रीमन्तः पट्टाभिरामशास्त्रिमहोदयाः, १९७५ ई० वर्षारम्भतश्च व्याकरणागमादिशास्त्रनिष्णाता वाचस्पतयः प्राचीनव्याकरणदर्शनागमविभागाध्यक्षाः श्रीमन्तो

रामप्रसादत्रिपाठिमहोदया नियुक्ताः । विदुषोरेतयोः पर्यवेक्षणे ग्रन्थस्यास्य मुद्रणकार्यं विभागस्याध्ययनाध्यापनानुसन्धानकार्यं च सुचारु प्राचलदिति तौ धन्यवादशतैः सभाज्येते । संस्करणस्यास्य सज्जीकरणे तदानीन्तनो 'योगतन्त्रप्राध्यापकः श्रीरघुनाथमिश्र आगमाचार्यः, वरिष्ठानुसन्धाता श्रीश्रीपतिमिश्रः, कनिष्ठानुसन्धाता श्रीजगन्नाथशास्त्रीतैलङ्गः— इत्येते, ईक्ष्य–(प्रूफ़)शोधने श्लोकार्धसूची–विषयसूचीनिर्माणे च वरिष्ठानुसन्धाता डॉ० हीरालालमिश्रः, डॉ० एन० एच० चन्द्रशेखरस्वामी, कनिष्ठानुसन्धाता श्रीराजनाथत्रिपाठी, विश्वविद्यालयमुद्रणालयस्थो वरिष्ठ-ईक्ष्यशोधकः श्रीहरिवंशत्रिपाठी– इत्येते विद्वांसो विभागीया व्यापृता आसन् । डॉ० चन्द्रशेखरस्वामिना प्रास्ताविकसामग्रीसङ्कलनेऽपि साहाय्यमाचरितमिति सर्व एते शुभाशंसाभिः संयोज्यन्ते, भगवान् ज्ञानदाता शिवः सर्वेष्वेतेषु योगतन्त्रविभागसंवर्धनसामर्थ्यमादध्यादिति शम् ।

वाराणसी **कविराजजयन्ती,** आश्विनकृष्णद्वितीया, सं० २०३६ ८-९-१९७९ ई०	विदुषां वशंवदः **व्रजवल्लभद्विवेदः** तदानीन्तनः सांख्ययोगतन्त्रागमविभागाध्यक्षः, सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य

विषयानुक्रमणिका

गन्धर्वतन्त्रस्य

प्रास्ताविकम्	१-३
विषयानुक्रमणिका	५-६
विश्वामित्रस्य तपः	१
दत्तात्रेयं प्रति प्रार्थना	१
तस्य प्रतिवचनम्	२
शिवस्य स्वरूपम्	३
तन्त्रपरम्परा	४
शास्त्राणामवतरणक्रमः	७
त्रिपुरादेव्याः स्वरूपम्	९
तन्त्राधिकारी पञ्चदशी विद्या च	१२
पञ्चाक्षरी विद्या	२०
त्रिपुरायाः कवचम्	३५
श्रीयन्त्रस्य स्वरूपम्	४८
पूजाविधानम्	५५
ब्रह्मविज्ञानम्	५९
षट्चक्रदेवताः	६२
स्नानविधिः	६३
तिलकम्	६४
सन्ध्या	६५
त्रिपुरसुन्दरीशब्दस्य स्वरूपकथनम्	६७
देवतास्वरूपकथनम्	६९
तर्पणम्	७१
निवेदनम्	७३
यागविधिः	७७
आसनम्	७८
पूजाविधानम्	८१
कलशपूजा	८४
न्यासविधिः	९०
षोढान्यासस्य फलम्	१०१
करशुद्धिः	१०२
ऋषिन्यासः	१०६
अन्तरयजनम्	११०
मानसी पूजा	११३
ध्यानयोगः	१२४
बहिर्यागः	१३३

पीठपूजनम्	....	....	....	१३५
मुद्रास्वरूपम्	....	....	....	१३६
तर्पणम्	....	....	....	१४०
षोडशोपचारः	....	....	....	१५२
मद्यम्	....	....	....	१६२
पूजा	....	....	....	१७२
जपयज्ञः	....	....	....	१७३
वटुकादिविधिः	....	....	....	१९०
शेषिकापूजनम्	....	....	....	१९५
निर्माल्यम्	....	....	....	१९६
नित्यनैमित्तिकं कर्म	....	....	....	२०९
कुमारीपूजनम्	....	....	....	२१७
तत्फलञ्च	....	....	....	२२३
पुण्यक्षेत्राणि	....	....	....	२२६
गुरुः शिष्यश्च	....	....	....	२३६
आचार्यपूजा	....	....	....	२४४
पुरश्चर्या	....	....	....	२५२
रहस्यार्थः	....	....	....	२६१
मन्त्रार्थरहस्यम्	....	....	....	२६३
कामकला	....	....	....	२६७
होमविधानम्	....	....	....	२७२
मुद्राप्रतिष्ठापनम्	....	....	....	२७६
चक्रप्रतिष्ठा	....	....	....	२७९
कुलाचारः	....	....	....	२८६
गुप्तसाधना	....	....	....	२९५
शक्त्यन्तरपूजा	....	....	....	३०१
शक्तिमहत्त्वकथनम्	....	....	....	३०८
शक्तिस्तवः	....	....	....	३१३
बिन्दुत्रयसृष्टिः	....	....	....	३१४
प्रकृतिः	....	....	....	३१६
आत्मनः स्वरूपम्	....	....	....	३१७
शिवशक्तिस्वरूपम्	....	....	....	३२५
श्रीपरा	....	....	....	३२७
अनुत्तरस्वरूपम्	....	....	....	३३४
प्राणस्य लक्षणम्	....	....	....	३३५
जीवस्य स्वरूपम्	....	....	....	३३६
ब्रह्मविद्यास्वरूपम्	....	....	....	३३९

तन्त्रसङ्ग्रहः

तृतीयो भागः

गन्धर्वतन्त्रम्

अथ प्रथमः पटलः

।। ॐ नमः परदेवतायै ।।

यं वदन्त्यमलात्मानं पुरुं प्रकृतेः परम् ।
चिद्रूपं परमानन्दं वन्दे तं विघ्ननायकम् ।। १ ।।
भर्त्तारं गुणवृद्धिशून्यमचलं गत्वाऽभिसारक्रमाद्
दीव्यन्ती कुलवर्त्मनैव गुणवत्यानन्दमातन्वती ।
शेते सुप्तभुजङ्गपोतकुटिला या मेरुमूलं गता
सूते यस्तु शतानि तानि मुरजिन्मुख्यानि पायादसौ ।। २ ।।
विश्वामित्र इति ख्यातो नृपः परमधार्मिकः ।
सिद्धिं दृष्ट्वा वशिष्ठस्य तपस्तेपे सुदुश्चरम् ।। ३ ।।
अप्राप्य तपसः सिद्धिमुदीचं दिशमाविशत् ।
गङ्गाद्वारसमासीनं मुनिं योगपरायणम् ।। ४ ।।
दत्तात्रेयं महाभागमभिवाद्य कृताञ्जलिः ।
उवाचेदं वचस्तस्मै विनयानतकन्धरः ।। ५ ।।

विश्वामित्र उवाच-

नाऽद्राक्षं सम्यगिष्ट्वाऽपि क्रतुभिर्बहुदक्षिणैः ।
सत्पात्रे सर्वदानानि कृत्वापि मुनिसत्तम ! ।। ६ ।।
महाविद्यां प्रजप्याऽथ पुरस्क्रियापुरःसराम् ।
भवाब्धेस्तरणोपायं तपस्तप्त्वा सुदुश्चरम् ।। ७ ।।
सर्वागमैकतत्त्वज्ञ ब्रह्मनिष्ठ तपोधन ! ।
किं करिष्याम्यहं देव ! कुत्र यास्यामि तद् वद ।। ८ ।।

दत्तात्रेय उवाच-

मा विषीद नृपश्रेष्ठ ! सर्वथा त्वं स्थिरो भव ।
यच्छ्रुत्वाऽधिगतं पूर्वमस्माभिर्नन्दिकेश्वरात् ।। ९ ।।
तदशेषं प्रवक्ष्यामि गुह्याद् गुह्यतमं परम् ।
सारमुद्धृत्य भगवान् जामलादपि सर्वतः ।। १० ।।
तन्त्रं द्वादशसारूप्यं भोगमोक्षैकसाधनम् ।
पार्वत्यै कथयामास तन्त्रं गन्धर्वसंज्ञकम् ।। ११ ।।
गीयते सर्वतन्त्राणामखिलाद्यो यतस्त्विह ।
तेनायं नृपशार्दूल ! तन्त्रो गन्धर्व उच्यते ।। १२ ।।

नन्दिकेश्वर उवाच-

कैलासशिखरारूढं देवदेवं जगद्गुरुम् ।
पञ्चवक्त्रं महाकायं जटाजूटविभूषितम् ।। १३ ।।
चारुचन्द्रकलायुक्तं मूर्ध्नि व्यालौख[घ]भूषितम् ।
बाहुभिर्दशभिर्युक्तं व्याघ्रचर्मधरं शुभम् ।। १४ ।।
कालकूटधरं कण्ठे नागहारोपशोभितम् ।
विभूतिभूषणं देवं प्रतिवक्त्रं त्रिभिस्त्रिभिः ।। १५ ।।
नेत्रैस्तु पञ्चदशभिर्युक्तं स्फटिकसन्निभम् ।
शक्ति-त्रिशूल-खट्वाङ्ग-वरदाभयकानपि ।। १६ ।।
अक्षसूत्रं बीजपूरं भुजगं डमरुं धनुः ।
दक्षिणैर्वामभिर्हस्तैर्धृतं कोटीरभूषणम् ।। १७ ।।
वृषभोपरिसंस्थं तु गजकृत्तिपरिच्छदम् ।
सर्वात्मनाऽऽविष्टचित्तं गिरिजामुखपङ्कजे ।। १८ ।।
प्रणम्य परया भक्त्या कृताञ्जलिपुटा सती ।
उवाच पार्वती देवी ईश्वरं परमेश्वरम् ।। १९ ।।

पार्वती उवाच-

देवदेव जगन्नाथ ! भक्तानामार्त्तिनाशन ।
प्रसन्नो यदि मां देव ब्रह्म किं वा तदुच्यते ।। २० ।।
योगं किं वा शरीरञ्च ब्रूहि मे परमेश्वर ।
स्मितपूर्वो महादेवः पूर्णानन्दमयो विभुः ।।
वामदेवाख्यमन्त्रे[वक्त्रे]ण प्रत्युवाच प्रियां प्रभुः ।। २१ ।।

ईश्वर उवाच-

यल्लाभान्नाऽपरो लाभो यत्सुखान्नाऽपरं सुखम् ।
यज्ज्ञानान्नाऽपरं ज्ञानं तद् ब्रह्मेत्यवधारय ।। २२ ।।
यद् दृश्यान्नाऽपरं दृश्यं यद् दृष्ट्वा न पुनर्भवः ।
तिर्यगूर्ध्वमधःपूर्णं सच्चिदानन्दमव्ययम् ॥
अनन्तं नित्यमेकं यत् तद् ब्रह्मेत्यवधारय ।। २३ ।।

पार्वती उवाच-

कर्मपाशसमाबद्धो भोगी भोगपरायणः ।
कथं मुक्तो भवेद् देव भोगेनैव महेश्वर॥
तत् सर्वं कथयेशान यद्यहं तव वल्लभा ।। २४ ।।

ईश्वर उवाच-

श्रृणु देवि ! प्रवक्ष्यामि यद् गुह्यं परमाद्भुतम् ।
न वक्तव्यं त्वया किञ्चिज्जनेषु कथितं मया ।। २५ ।।
अपृथक्त्वशरीरत्वाद् वक्ष्यामि तव सुव्रते ।
यदुक्तं ते मया तन्त्रं त्रिविधं त्रिगुणात्मकम् ।। २६ ।।
तामसं कुत्र सम्प्रोक्तं राजसञ्चापि कुत्रचित् ।
सात्त्विकं तत्र कुत्रापि धीमांस्तस्मात् तदुद्धरेत् ।। २७ ।।
तामसं नरकायैव स्वर्गाय राजसं प्रिये ।
सात्त्विकं मोक्षदं प्राहुस्तुरीयं निष्फलं शिवे ।। २८ ।।

शास्त्राणि चैव गिरिजे तामसानि निबोध मे।
तामसानि पुराणानि तन्त्राणि तानि च प्रिये ॥ २९॥
स्वर्गमोक्षविहीनानि तानि यत्नाद् विवर्जयेत्।
इममर्थं पुरा देवि ! पृष्टवान् देवकीसुतः ॥ ३०॥
मां प्रसाद्य तपस्तप्त्वा भोगेन मुक्तिसाधनम्।
तस्मै वापि मया प्रोक्तं सन्देहोच्छेदकारकम् ॥ ३१॥
ततस्तेनापि सम्प्रोक्तं ब्रह्मणे हंसरूपिणे।
नन्दिकेश्वर एतद्वै मयोक्तं पुनरेव हि ॥ ३२॥
सोऽपि चाभूत् स्वयं कर्त्ता मम तुल्यो महामतिः।
पुष्पदन्ते ततः प्रोक्तं तन्त्रमेतद् वरानने ॥ ३३॥
गन्धर्वेभ्यो ददौ तेन रहस्यं परमाद्भुतम्।
ब्रह्मणा च तथा प्राप्तं तस्मात् ते मुनयः प्रिये ॥ ३४॥
पुरन्दरेणाऽङ्गिरसाद् भार्गवाद् दैत्यराट् प्रभुः।
पुलस्तादपि पौलस्त्याः क्रमादेवं महीतले ॥ ३५॥
नमुच्याद्या महादैत्याः पुरा स्वायम्भुवान्तरे।
महाबलपरीवारा महावीर्या महौजसः ॥ ३६॥
सर्वधर्मरताः शुद्धाः सर्वपापविवर्जिताः।
त्रयीधर्मरताः सर्वे भग्ना इन्द्रपुरोगमाः ॥ ३७॥
तदाकर्ण्य महेशानि ! ब्रह्मा लोकपितामहः।
मदन्तिकं समासाद्य स्तुतिभिर्मां प्रसाद्य च॥
उवाचेदं वचश्चापि श्लक्ष्णं मधुरया गिरा ॥ ३८॥

ब्रह्मा उवाच-

सर्वज्ञ सर्वलोकेश सर्वदुःखनिषूदन।
भोगमोक्षप्रदे तन्त्रे त्वया प्रकाशिते प्रभो ॥ ३९॥

तदवाप्य महादेव ! नरराक्षसदानवाः ।
सिद्धिप्रदा भवेयुस्ते प्रभुनाम कथं चरेत् ॥ ४० ॥
सर्वे ब्रह्मात्मनो देव ! यदि यास्यन्ति विद्यया ।
कैव सृष्टिः किमत्रापि कार्यं स्याद् वद शङ्कर ॥ ४१ ॥
इति विज्ञाप्य मां ब्रह्मा ययौ ब्रह्मसदं प्रति ।
ततोऽहं परमेशानि ! गत्वा मन्दरपर्वतम् ॥ ४२ ॥
तान् विप्रानथ संस्मृत्य मन्त्रयित्वा च तैः सह ।
नन्दिकेश्वरमाहूय द्वारि संस्थाप्य सत्वरम् ॥ ४३ ॥
रक्षितव्यस्त्वया भद्र विज्ञश्चेह समागतः ।
इत्यादिश्य प्रविष्टोऽहं निर्जनं परमं महत् ॥ ४४ ॥
मोहनार्थं परं तेषां दैत्यादीनां विशेषतः ।
शास्त्राणि विविधान्यत्र सम्प्रोक्तानि द्विजैः सह ॥ ४५ ॥
येषां श्रवणमात्रेण पातित्यं ज्ञानिनामपि ।
यच्चिन्तनान्महादेवि ! गौतमो मुनिपुङ्गवः ॥ ४६ ॥
अक्षपाद इति ख्यातः प्रमत्तो मां विगर्हयन् ।
अनुभूय तदास्वादं मामेव शरणं ययौ ॥ ४७ ॥
तत्कृपालुरहं देवि ! स्वयमादिष्टवानिदम् ।
वैष्णवं तन्त्रमाचक्ष्व विष्णु यस्तु सदा मुने ॥ ४८ ॥
प्रसन्नको यदा विष्णुस्ततः सिद्धिमवाप्स्यसि ।
यदुक्तं ते मया तन्त्रं कृष्णस्य परमात्मनः ॥ ४९ ॥
अधीत्य नारदात् सर्वं सिद्धिमाप मुनिस्तदा ।
प्रथमं हि मयैवोक्तं शैवं पाशुपतादिकम् ॥ ५० ॥
मच्छक्त्याऽऽवेशितैर्विप्रैः सम्प्रोक्तानि ततः परम् ।
कणादेन च सम्प्रोक्तं शास्त्रं वैशेषिकं महत् ॥ ५१ ॥

गौतमेन तथा न्यायं सांख्यं तु कपिलेन तु ।
धिषणेन तथा प्रोक्तं चार्वाकमतिगर्हितम् ॥ ५२ ॥
दैत्यानां नाशनार्थाय विष्णुना बुद्धरूपिणा ।
बौद्धशास्त्रमसत् प्रोक्तं नग्ननीलपटादिकम् ॥ ५३ ॥
अपास्य श्रुतिवाक्यानां दर्शयन् लोकगर्हितम् ।
कर्मस्वरूपतादात्म्यमत्र वै प्रतिपाद्यते ॥ ५४ ॥
सर्वकर्मपरिभ्रष्टाद् वै कर्म स्वं[1] तदुच्यते ।
गौतमप्रोक्तशास्त्रार्थनिरताः सर्व एव हि ॥ ५५ ॥
शार्गालयोनिमापन्नाः सन्दिग्धाः सर्वकर्मसु ।
सर्वस्य जगतोऽप्यत्र मोहनार्थं पुरा शिवे ॥ ५६ ॥
वेदार्थवन्महाशास्त्रं मायावादमवैदिकम् ।
मयैव कथितं देवि ! जगतां नाशकारणात् ॥ ५७ ॥
द्विजन्मना जैमिनिना पूर्वं वेदमपार्थतः ।
निरीश्वरेण वादेन कृतं शास्त्रं महत्तरम् ॥ ५८ ॥
तत्रैवाहं महामन्त्रान् सन्दूष्य दोषविस्तरैः ।
कृतवान् तन्त्रविस्तारं ससन्देहपदान्वितम् ॥ ५९ ॥
अथ देवाश्च देव्यश्च दूषिते मन्त्रविग्रहे ।
अभवन् दूषिताः सर्वे हीनवीर्यपराक्रमाः ॥ ६० ॥
निर्बलास्त्वङ्गहीनाश्च अथ सर्वे दिवौकसः ।
विष्णुलोकं समासाद्य व्यसनं तन्न्यवेदयन् ॥ ६१ ॥
विदित्वा व्यसनं विष्णुस्तत् तत् तेषां दिवौकसाम् ।
वैनतेयं समारुह्य नन्दिकेश्वरसन्निधौ ॥ ६२ ॥
आगतो वारितस्तेन मद्दर्शनसमुत्सुकः ।
तत्र स्थित्वा महेशानि ! भगवान् जगदीश्वरः ॥ ६३ ॥

---

१. सं - क० ।

वर्द्धयितुं शरीरं च वैनतेयं समादिशत् ।
प्रवृद्धस्य खगेन्द्रस्य स्थित्वा तस्योत्तमाङ्गके ।।
स दृष्ट्वा समुपाविष्टमिदमाह स्मिताननः ।। ६४ ।।

श्रीभगवान् उवाच-

अकालं प्रलयं कस्मात् क्रियते भवताऽधुना ।
न युज्यते महादेव कर्तुमेवं न साम्प्रतम् ।। ६५ ।।

ईश्वर उवाच-

दूषिता ब्रह्मणो मन्त्राः सौराश्चाग्निसमुद्भवाः।
तथा वै दूषिता योन्याः श्रियश्चाऽपीह केचन ।। ६६ ।।
सरस्वत्या महामन्त्रा वैष्णवा अपि केचन ।
वैनायका महामन्त्राः प्रायेण दूषिता मया ।।
शक्तितन्त्रेषु ये केचित् ससन्देहपदान्विताः ।। ६७ ।।

श्रीभगवान् उवाच-

जगद्वन्द्य कलाधीश सर्वभूतोपकारक ।
निवर्तस्व महादेव मद्वाक्यशासनादिभिः ।। ६८ ।।

ईश्वर उवाच-

विरतोऽहं तदा तस्य विष्णोरमिततेजसः ।
वचनात् परमेशस्य शङ्खचक्रगदाभृतः ।। ६९ ।।
तान्यधीत्यैव ते सर्वे मोहिता विष्णुमायया ।
भविष्यन्ति च सन्दिग्धा वागीशत्वादनास्थया ।। ७० ।।
विवदिष्यन्ति संमूढा हेतुवादपरायणाः ।
हेतुसाध्येति वाक्यञ्च भविष्यन्ति पराङ्मुखाः ।। ७१ ।।

।। इति [१] गन्धर्वतन्त्रे प्रथमः पटलः ।। १ ।।

***

१. तन्त्रगन्धर्वे + ग०, पटलान्ते एष एव पाठः सर्वत्र ।

अथ द्वितीयः पटलः

पार्वती उवाच-

शक्तितन्त्रं महादेव सन्देहरहितं कुरु ।
तथा कथय देवेश भोगेन मुक्तिसाधनम् ।। १ ।।

ईश्वर उवाच-

निःसन्देहं महातन्त्रं श्रूयतां खलु साम्प्रतम् ।
गोपितव्यं पशोरग्रे पूर्णचन्द्रनिभानने ।। २ ।।
परात्मजीवयोरैक्यं मयात्र प्रतिपाद्यते ।
ब्रह्मणोऽपि परं रूपं निर्गुणं वक्ष्यते मया ।। ३ ।।
श्रूयतां विमले भद्रे आत्मानमात्मना पुनः ।
प्रणमामि महादेवीं तुरीयां ब्रह्मरूपिणीम् ।। ४ ।।
यस्याः स्मरणमात्रेण भवाब्धौ न निमज्जते ।
अस्याश्चाराधनं कृत्वा नान्यदाराधनञ्चरेत् ।। ५ ।।
अन्यस्य स्मरणाद् दुःखं योगिनीशापमालभेत् ।
अपमृत्युर्भवेत् तस्य मृते च नरकं व्रजेत् ।। ६ ।।
एनामुपास्य देवेशि किं न सिध्यति भूतले ।
सकृदेनामुपास्यैव न मातुः स्तनपो भवेत् ।। ७ ।।
तस्माद् देवि ! शुभे भद्रे तुरीयां समुपाश्रयेत् ।
आदौ कामेश्वरी ज्ञेया द्वितीया भगमालिनी ।। ८ ।।
वज्रेश्वरी तृतीया च तुर्या त्रिपुरसुन्दरी ।
त्रयाणामपि देवानां प्रचोदिता त्रिपादिका ।। ९ ।।
त्रिपुरेति समाख्याता कामदा सा महेश्वरी ।
त्रीन् यस्मात् पुरतो दद्याद्दुर्गा सा परमेश्वरी ।। १० ।।

त्रिपुरेति ममाख्याता सौन्दर्यातिशयात् तथा ।
मयापि चिन्त्यते सा तु तत्प्रसादादहं प्रभु: ।। ११ ।।
जगतामीश्वरत्व च लब्धं तदनुकम्पया ।
ब्रह्मत्वं ब्रह्मणा प्राप्तं विष्णुत्वं विष्णुना तथा ।। १२ ।।
सुरासुरमुनीन्द्राणां महत्त्वं तत्प्रसादत: ।
तेनेयं महती विद्या दुर्लभा भुवनत्रये ।। १३ ।।

देवी उवाच-

भगवन् ! सर्वमन्त्राश्च भवता मे प्रकाशिता: ।
महात्रिपुरसुन्दर्या मन्त्रा ये पूर्वसूचिता: ।।
तान् स्थाने वाधुना नाथ सन्देहरहितान् कुरु ।। १४ ।।

ईश्वर उवाच-

सर्वकार्येषु सर्वत्र तान्त्रिके वैदिके तथा ।
अविश्वासो महान् दोषो यत्नतस्तं विवर्जयेत् ।। १५ ।।
संसिद्धे: कारणं देवि ! विश्वास: समुदाहृत: ।
विदित्वा रक्षणं यत् तु सगुणं वीर्यवर्द्धनम् ।। १६ ।।
रत्नेषु कीलकं यद्वद् ग्रन्थिर्मलयसम्भवे ।
आस्तिकोऽथ शुचिर्दान्तो द्वैतहीनो जितेन्द्रिय: ।। १७ ।।
ब्रह्मिष्ठो ब्रह्मवादी च ब्रह्मी ब्रह्मपरायण: ।
सर्वहिंसाविनिर्मुक्त: सर्वप्राणिहिते रत: ।। १८ ।।
सोऽस्मिन् शास्त्रेऽधिकारी स्यात् तदन्यो भ्रमसाधक: ।
नास्तिकाय कुशीलाय दाम्भिकाय कदाचन ।। १९ ।।
वक्तव्यं न पशोरग्रे कुटिले चुम्बके तथा ।
शृणु देवि ! महद् गुह्यं मन्त्रोद्धार वरानने ।। २० ।।
आदौ पञ्चदशी विद्या कथ्यते वीरवन्दिते ।
कामदेवस्ततो योनिस्तूर्यस्वरपुरन्दरौ ।। २१ ।।

भुवनेशी ततः पश्चात्　पञ्चरङ्गविभूषितः ।
अयं स वाग्भवो देवि !　वागीशत्वप्रदायकः ॥ २२ ॥
एतज्जप्त्वा महाबीजं　किं न सिध्यति भूतले ।
बालकस्य तु जिह्वायां　त्रिदिनाऽभ्यन्तरे न्यसेत् ॥ २३ ॥
मधुना श्वेतदूर्वाभिः　सुवर्णस्य शलाकया ।
इदं वाग्भवकूटं तु　लिखेद् वै जननान्तरे ॥ २४ ॥
स एव पण्डितो भूयान्न　तु मूर्खो भवेद् ध्रुवम् ।
एतद् वाग्भवकूटं तु　वागीशस्यापि मूर्धनि ॥ २५ ॥
हस्तं दत्त्वा पठेत्　सिद्धमष्टोत्तरशतं प्रिये ।
सोऽपि श्लोकं महेशानि　! करोत्येव न संशयः ॥ २६ ॥
सत्तर्कपदवाक्यार्थशब्दालङ्कारसारवित् ।
जिह्वायां न्यसनाद् देवि !　मूकोऽपि सुकविर्भवेत् ॥ २७ ॥
बहुनात्र किमुक्तेन　जल्पितेनापि सुन्दरि ।
वागीशं स्पर्द्धते वाक्यैः　सर्वज्ञो भुवि जायते ॥ २८ ॥
मूको भवति वागीशो　वाचस्पतिरिवाऽपरः ।
शिवचन्द्रौ समुद्धृत्य　कामव्योमपुरन्दरान् ॥ २९ ॥
उद्धरेत् परमेशानि !　लज्जाबीजं ततः प्रिये ।
कामराजमिदं भद्रे　यद्वर्णं सर्वशोभितम् ॥ ३० ॥
चन्द्रः कामस्तथेन्द्रश्च　महामाया ततः परम् ।
शक्तिबीजं वरारोहे　वेदाक्षरसमिन्वतम् ॥ ३१ ॥
त्रिकूटेयं महाविद्या　महात्रिपुरसुन्दरी ।
सर्वतीर्थमयी देवी　सर्वदेवस्वरूपिणी ॥ ३२ ॥
सर्वशास्त्रमयी शुद्धा　सर्वदोषविवर्जिता ।
चतुर्वेदमयी साक्षान्[१]　सर्वसौभाग्यदायिनी ॥ ३३ ॥

१. त्र्ज - क० ।

कामराजाख्यविद्येयं भोगमोक्षफलप्रदा ।
अनया सदृशी विद्या त्रिषु लोकेषु दुर्लभा ।। ३४ ।।
[1]रमाबीजं ततो योनिः कामः शुक्रं तथेश्वरी ।
पूर्ववत् कामराजं च शक्तिकूटं तथैव च ।। ३५ ।।
सवीर्या सिद्धिदा विद्या त्रैलोक्यवशकारिणी ।
तव स्नेहान्महेशानि ! मयेयं तु प्रकाशिता ।। ३६ ।।
एतस्या एव विद्यायाः शक्तिं तूर्यं च पार्वति ।
हित्वा मुखे शिवेन्दुभ्यां लोपामुद्रा प्रकाशिता ।। ३७ ।।
एतच्छाम्भवमुद्दिष्टं शृणु शाक्तमतः परम् ।
शक्तिर्महेशः कामश्च इन्द्रबीजमतः परम् ।। ३८ ।।
महामाया ततः पश्चात् पूर्ववदपरं ततः ।
विद्यात्रयमिदं भद्रे दुर्लभं भुवनत्रये ।। ३९ ।।

देवी उवाच–

षोडशार्णां महाविद्यां त्रैलोक्यवशदायिनीम् ।
अधुना कथयेशान ! यद्यहं तव वल्लभा ।। ४० ।।

ईश्वर उवाच–

शृणु देवि ! महाविद्यां षोडशाक्षररूपिणीम् ।
एतस्या एव विद्याया यदाद्ये भुवनेश्वरी ।। ४१ ।।
तदेयं परमेशानि ! षोडशाक्षररूपिणी ।
मायास्थाने रमाबीजं दत्वाऽन्या षोडशी भवेत् ।। ४२ ।।
वरदा सिद्धिदा विद्यात् कुबेरास्पददायिनी ।
चिन्तामणिरियं विद्या त्रैलोक्ये चापि दुर्लभा ।। ४३ ।।
वेदादिमण्डिता चान्या विद्या मोक्षप्रदायिनी ।
तथैव हि महाबीजं रमाबीजं तथैव च ।। ४४ ।।

---

१. मार - क० ।

पञ्चदशाक्षरीं विद्यां तथैव च समुद्धरेत् ।
सेयं सप्तदशी विद्या साक्षाज्जाग्रत्स्वरूपिणी ।। ४५ ।।

देवी उवाच-

ततः कथय देवेश राजराजेश्वरीं पराम् ।
षोडशार्णां महाविद्यां त्रैलोक्यवशदायिनीम् ।।
जननीं सर्वमन्त्राणां परब्रह्मस्वरूपिणीम् ।। ४६ ।।

ईश्वर उवाच-

राजराजेश्वरीं विद्यां तथास्याः कवचं प्रिये ।
यो जानाति महीपृष्ठे स देवो न तु मानुषः ।। ४७ ।।
राजराजेश्वरी विद्या कथ्यते शृणु पार्वति ।
रमाबीजं समुद्धृत्य मायाबीजं नियोजयेत् ।। ४८ ।।
कामबीजं समालिख्य वाग्बीजं तदनन्तरम् ।
चतुर्दशस्वरोपेतं चन्द्रं बिन्दुयुगान्वितम् ।। ४९ ।।
प्रणवं भुवनेशानीं रमां चैव महेश्वरि ।
पञ्चदशाक्षरीं पश्चादुद्धरेत् परमेश्वरि ।। ५० ।।
व्युत्क्रमात् परमेशानि ! पूर्वोक्तं बीजपञ्चकम् ।
आलिख्य सम्पुटीकुर्याद् विद्येयं ह्यष्टकूटका ।। ५१ ।।
तुरीयेयं महाविद्या केवलात्मस्वरूपिणी ।
षोडशार्णा महाविद्या श्रीविद्या कथिता परा ।। ५२ ।।
वक्त्रकोटिसहस्रैस्तु जिह्वाकोटिशतैरपि ।
वर्णितुं नैव शक्येयं श्रीविद्या षोडशाक्षरी ।। ५३ ।।
षोडशार्णा महाविद्या सर्वतन्त्रेषु गोपिता ।
तव स्नेहान्महेशानि ! गन्धर्वे वै प्रकाशिता ।। ५४ ।।

।। इति गन्धर्वतन्त्रे द्वितीयः पटलः ।। २ ।।

अथ तृतीयः पटलः

देवी उवाच–

देवदेव जगन्नाथ भक्तानामार्त्तिनाशन ।
पञ्चपञ्चाक्षरीं विद्यां पञ्चमीं सर्वकामदाम् ।।
अधुना कथयेशान समग्रां पापनाशिनीम् ।। १ ।।

ईश्वर उवाच–

दुर्लभा पञ्चमी विद्या पञ्चकूटात्मिका शुभा ।
भुक्तिमुक्तिप्रदा शुद्धा सुखदा दुःखनाशिनी ।। २ ।।
शृणु देवि ! प्रवक्ष्यामि यथा सा चिन्त्यते परा ।
गुरुभक्तेन शुद्धेन साधकेन सुबुद्धिना ।। ३ ।।
देवि ! पञ्चात्मकं सर्वं जगदेतच्चराचरम् ।
पृथिव्यापस्तथा तेजो वायुराकाशमेव च ।। ४ ।।
पृथिवी ब्राह्मणी शक्तिर्जलं नारायणी तथा ।
तेजो रुद्रस्य रुद्राणी वायुरीशस्य चेश्वरी ।। ५ ।।
माहेश्वरी तथाऽऽकाशं शक्तिर्महेश्वरस्य च ।
पञ्चदेवात्मकं पञ्च पञ्चमी पञ्च शक्तयः ।। ६ ।।
या शक्तिः सर्वभूतानां जगच्चैतन्यरूपिणी ।
सा एव पञ्चमी विद्या जगदाधाररूपिणी ।। ७ ।।
सा एव हि जगत् सर्वं सा एव परमा कला ।
नान्यत् परतरं देवि विद्यते तद्बहिष्कृते ।। ८ ।।
पञ्चविंशतितत्त्वेन कूटके पञ्चदेवताः ।
आदौ कामेश्वरी ज्ञेया ततो वज्रेश्वरी शुभा ।। ९ ।।
तृतीया भगमाला च तुर्या त्रिपुरसुन्दरी ।
श्रीमत्त्रिपुरसुन्दर्याश्चिन्तनीया परा कला ।। १० ।।

सा एव पञ्चमी शक्तिः परंब्रह्मस्वरूपिणी ।
परमानन्दरूपं यज्जगतां कारणं महत् ॥ ११ ॥
तस्या देव्यास्तु तद्रूपमुदयास्तविवर्जितम् ।
स्थूलत्वे स्थूलरूपा सा सूक्ष्मत्वे सूक्ष्मरूपिणी ॥ १२ ॥
स्थूलसूक्ष्मप्रभेदेन जगत्कारणरूपिणी ।
योऽसौ विश्वेश्वरो देवो विश्वं व्याप्य स्थितश्च यः ॥ १३ ॥
सैव विश्वेश्वरी देवी व्यापकत्वेन संस्थिता ।
नित्या सा सुखरूपा च महासुखशुभप्रदा ॥ १४ ॥
तत्स्वरूपानन्दमया परमानन्दरूपिणी ।
किं पुनः शक्तिरूपेण परंब्रह्मस्वरूपिणी ॥ १५ ॥
तस्याः पुनः पुनः सृष्टिर्जायते लीयते सदा ।
तस्माच्छक्तिप्रधाना च शक्त्या व्याप्तमिदं जगत् ॥ १६ ॥
सर्वदानन्दहृदयश्चाद्वैतानन्दपारगः ।
समयाचारसम्पन्नो भोगी भोगपरायणः ॥ १७ ॥
सदा ज्ञानविशुद्धात्मा गुरुभक्तो जितेन्द्रियः ।
गन्धर्वरूपवान् भूत्वा पञ्चमीं समुपासयेत् ॥ १८ ॥
पृथिव्यां मानवः श्रेष्ठो यदि जानाति पञ्चमीम् ।
शापभ्रष्टेन गन्धर्वो न नरो दैवयोगतः ॥ १९ ॥
यो जानाति महाविद्यां पञ्चकूटात्मिकां पराम् ।
स भवेत् खचरो देवि ! षण्मासान्नात्र संशयः ॥ २० ॥
सदा ज्ञानविशुद्धात्मा मोक्षभागी भवेन्नरः ।
भोगेन लभते मुक्तिं यदि जानाति पञ्चमीम् ॥ २१ ॥
पञ्चपञ्चाक्षरीं विद्यां योऽसौ जानाति साधकः ।
स पूज्यः सर्वलोकेषु स देवो न तु मानुषः ॥ २२ ॥

त्रिकूटमेककूटेषु कूटमेकं त्रिपञ्चकम् ।
पञ्चपञ्चाक्षरी विद्या त्रिकूटा पञ्चकूटकैः ।। २३ ।।
पञ्चविंशतितत्त्वेन वर्णरूपेण संस्थिता ।
एकवर्णे त्रिकूटे च त्रिकूटे पञ्चदेवताः ।। २४ ।।
एकवर्णे पञ्चदशदेवताः परिकीर्तिताः ।
पञ्चविंशतितत्त्वेन त्रिकूटे पञ्चसंख्यया ।। २५ ।।
पञ्चसप्ततिपूर्वाणि तेन तासां शतत्रयम् ।
पञ्चकूटान्विता विद्या परा सौभाग्यसुन्दरी ।। २६ ।।
वर्णरूपेण सा देवी जगदाधाररूपिणी ।
अक्षरात् सर्वमुत्पन्नं जगदेतच्चराचरम् ।। २७ ।।
नित्यमेकाक्षरं ब्रह्म अक्षरं परमं पदम् ।
जप्यमेकाक्षरं ब्रह्म आदिकूटान्तमध्यगम् ।। २८ ।।
जप्त्वा तत्साधयेत् सर्वं बहुजप्तेन किं फलम् ।
तदेव परमं गुह्यं महासौभाग्यदायकम् ।। २९ ।।
तदेव पञ्चकूटं तु पञ्चतत्त्वेन पञ्चमी ।
कामं विष्णुयुतं महामाया शक्रश्च पार्वति ।। ३० ।।
पश्चाद् देवि ! महामायाबीजं चान्ते नियोजयेत् ।
शिवबीजं समुद्धृत्य शक्तिबीजं तदन्तरम् ।। ३१ ।।
तदधः कामबीजं तु भूव्योमानिलसंयुतम् ।
चतुर्थस्वरसंयुक्तम् अर्द्धेन्दुबिन्दुभूषितम् ।। ३२ ।।
प्रथमं कामराजस्य कूटं त्रैलोक्यपूजितम् ।
मध्यकूटं प्रवक्ष्यामि कामराजस्य मध्यगम् ।। ३३ ।।
अतिगुह्यतरं देवि ! स्नेहाद् वक्ष्यामि केवलम् ।
वियद्विष्णुयुतं देवि मादनं तदनन्तरम् ।। ३४ ।।

तदधो हंसबीजं तु इन्द्रबीजं समुद्धरेत् ।
विष्णोः पदं वह्नियुतं मायाबीजं समुद्धरेत् ॥ ३५ ॥
मध्यकूटमिदं प्रोक्तं महासौभाग्यदायकम् ।
तुरीयं तु प्रवक्ष्यामि श्रृणु देवि ! सुदुर्लभम् ॥ ३६ ॥
कामबीजं महेशानि ! शिवबीजं ततः परम् ।
तदधो वायुबीजं तु इन्द्रबीजं नियोजयेत् ॥ ३७ ॥
वियद्वह्निसमायुक्तं चतुर्थस्वरभूषितम् ।
अर्द्धेन्दुबिन्दुसंयुक्तं चतुर्थं कूटमुत्तमम् ॥ ३८ ॥
शक्तिकूटं प्रवक्ष्यामि श्रृणु देवि ! सुदुर्लभम् ।
यच्छ्रुत्वा साधकाः सर्वे लभन्ते मुक्तिमुत्तमाम् ॥ ३९ ॥
प्राणबीजं समुद्धृत्य कामबीजं समुद्धरेत् ।
इन्द्रबीजं तथा देवि ! क्रमेण विनियोजयेत् ॥ ४० ॥
सान्तं वह्निसमायुक्तं चतुर्थस्वरसंयुतम् ।
नादबिन्दुकलायुक्तं शक्तिकूटं समुद्धरेत् ॥ ४१ ॥
फलं चास्या विशेषेण साधनं च वरानने ।
कथितव्यं महादेवि ! संक्षेपात् कथ्यतेऽधुना ॥ ४२ ॥
एषा विद्या महाविद्या गुह्याद् गुह्यतमा प्रिये ।
भोगदा मोक्षदा चैव सर्वकामार्थसिद्धिदा ॥ ४३ ॥
वाग्भवं प्रथमं कूटं शक्तिकूटं तु पञ्चमम् ।
मध्यकूटत्रयं देवि ! कामबीजं मनोहरम् ॥ ४४ ॥
कामबीजं प्रवक्ष्यामि कूटभेदेन तच्छृणु ।
ज्ञात्वा तत् साधयेद् देवि ! असाध्यमपि भूतले ॥ ४५ ॥
सौभाग्यं प्रथमं कूटं महासौभाग्यदायकम् ।
त्रिकूटमेककूटेन कामबीजं महत्परम् ॥ ४६ ॥

एवं कूटत्रयेणैव नित्या सौभाग्यसुन्दरी ।
एकत्र पञ्चकूटेन नित्यं कूटत्रयान्विता ।। ४७ ।।
दुर्लभा सर्वलोकेषु महासौभाग्यसुन्दरी ।
एतस्या एव विद्याया मध्यकूटस्य मध्यमम् ।। ४८ ।।
जप्त्वाऽऽनन्दमयो भूत्वा सर्वकाममुपालभेत् ।
इयं स्वप्नावती नाम्ना विद्या त्रैलोक्यविश्रुता ।। ४९ ।।
आकर्षणकरी विद्या जगदाह्लादकारिणी ।
साधनं च प्रवक्ष्यामि यस्मादाकर्षणं भवेत् ।। ५० ।।
स्वर्गे मर्त्ये च पाताले नारीणां पुरुषस्य च ।
नार्यो वश्या विशेषेण वशं याति जगत्त्रयम् ।। ५१ ।।
भोगदा मोक्षदा चैषा विद्या गन्धर्वसेविता ।
महाभोगवती विद्या महदैश्वर्यदायिनी ।। ५२ ।।
तथा मधुमती सिद्धिर्जायतेऽस्याः प्रसादतः ।
बृहत्त्वं च लघुत्वं च दर्शनादर्शनं तथा ।। ५३ ।।
प्रवेशं परकायस्य कामरूपो भवेद् ध्रुवम् ।
पुंसां रूपं स्त्रियो रूपं यच्चान्यद् रूपमुत्तमम् ।। ५४ ।।
सर्वं तत्परमं रूपं तस्या एव न संशयः ।
कान्तिः पुष्टिस्तथा तुष्टिः श्रद्धा लज्जा दया घृणा ।। ५५ ।।
धृतिः शान्तिस्तथा ऋद्धिः सिद्धिर्बुद्धिर्मतिः क्षमा ।
महामाया महाबुद्धिर्महाविद्या महोदया ।। ५६ ।।
महामहत्करी विद्या ब्रह्मविद्यैव केवला ।
महाभूतदिने नक्तं श्मशाने यदि साधकः ।। ५७ ।।
सहस्रैकप्रमाणेन किं न सिध्यति भूतले ।
योजयेत् पञ्चमीं विद्यां परां त्रैलोक्यमातृकाम् ।। ५८ ।।

स नरो देवदेवेशो महादेव इवाऽपरः ।
भोगात्मा लभते मुक्तिं नानाभोगेन केवलम् ॥ ५९॥
भुनक्ति बहुलान् भोगान् रसान् नानाविधानपि ।
यद् रूपमक्षरं लोके भुनक्ति बहुलं सुखम् ॥ ६०॥
शून्यागारे विहारे च चिन्तयेन्नो जपेत् पराम् ।
आकर्षणं भवेत् तस्य सर्वकामं ततो लभेत् ॥ ६१॥
प्रथमानन्दहृदयो द्वितीयमुपभोगवान् ।
तृतीयमुपभोगेन चतुर्थमपि कामयेत् ॥ ६२॥
पञ्चमं प्रथमं पुण्यं मन्त्रसिद्धिकरं परम् ।
पञ्चमं तु विशेषेण भोगयेत् कामयेत् सदा ॥ ६३॥
पञ्चमाभ्यासनाद् वीरः पूजाया लभते फलम् ।
कुण्डगोलोद्भवैर्द्रव्यैः स्वयम्भुकुसुमेन च ॥ ६४॥
रोचनाकुङ्कुमाभ्यां च जपमालां प्रलेपयेत् ।
कर्पूरागुरुकस्तूरीरोचनाकुङ्कुमेन च ॥ ६५॥
जपमालामुपस्कृत्य प्रतिष्ठां विधिवच्चरेत् ।
तद्द्रव्यैरक्षतान् शुद्धान् संश्राव्य च पुनः ॥ ६६॥
वारिणा शोधितं कृत्वा सिन्दूरे विक्षिपेत् ततः ।
पटे चित्रमयं शुद्धे नक्तं यः पूजयेन्नरः ॥ ६७॥
जप्त्वा विद्यां च मालायां सर्वकाममुपालभेत् ।
आनीय कन्यकां दिव्यां प्रमदां यौवनोन्नताम् ॥ ६८॥
उक्षितां मूलमन्त्रेण सुशीलां चारुहासिनीम् ।
सर्वदानन्दहृदयां घृणालज्जाविवर्जिताम् ॥ ६९॥
गुरुभक्तां सुवेशां च देवतापूजने रताम् ।
तस्य गात्रें न्यसेन्मन्त्री पञ्चकामान् शरानपि ॥ ७०॥

पञ्चकूटं न्यसेन्मन्त्री पञ्चाशन्मातृकां न्यसेत् ।
दिव्यमालां समादाय साधको विजितेन्द्रियः ।। ७१ ।।
सहस्रैकप्रमाणेन जपेत् स्वप्नावतीं ततः ।
अनेनैव विधानेन भवेदाकर्षणं महत् ।। ७२ ।।
तस्यास्तु मदनागारे पूजयेत् परमेश्वरीम् ।
सर्वसंक्षोभणीं मुद्रां बद्ध्वा योनिं प्रचालयेत् ।। ७३ ।।
कामेश्वरीस्वरूपां तां चिन्तयेत् साधकोत्तमः ।
कामेश्वरस्वरूपं च आत्मानं चापि भावयन् ।। ७४ ।।
स्वयमक्षोभितो भूत्वा साधकः पञ्चमं चरन् ।
तस्याः पुष्पं स्वयं यावद् रक्षणीयं प्रयत्नतः ।। ७५ ।।
ताम्बूलगन्धपुष्पैश्च प्रत्यहं पूजयेच्च ताम् ।
नानारसान्नपानेन तृप्तिमाचर्य यत्नतः ।। ७६ ।।
वस्त्रालङ्कारभूषाद्यैस्तस्याः सन्तोषमानयेत् ।
यथाकाले तथा पुष्पं स्वयं तद्गोप्यरूपतः ।। ७७ ।।
गृहीत्वा तु प्रयत्नेन स्वयम्भुकुसुमं हि तत् ।
स्वयम्भुकुसुमं दिव्यं त्रैलोक्येष्वपि दुर्लभम् ।। ७८ ।।
प्राप्नोति साधकश्रेष्ठो दुर्लभं साधयेद् भुवि ।
स्वयम्भुपुष्पयोगेन साक्षतेन सदाऽर्चयेत् ।। ७९ ।।
विद्यां स्वप्नावतीं जप्त्वा क्षिप्रमाकर्षणं भवेत् ।
देवताश्च ग्रहा नागा दानवा राक्षसाश्च ये ।। ८० ।।
राजानश्च स्त्रियः सर्वा नित्यं वश्या भवन्ति हि ।
स्वयम्भुकुसुमैः पूजां प्रत्यहं यः समाचरेत् ।। ८१ ।।
जप्त्वा वै दिव्यमालायां सर्वकाममुपालभेत् ।

पार्वती उवाच–

पुराऽप्येकादशी विद्या भवतां कथिता मयि ।। ८२ ।।

नाराधिता मया यस्मात् तस्मान्मृत्युवशं गता ।
सारात् सारतरां विद्यां श्रोतुमिच्छामि साम्प्रतम् ।। ८३ ।।

ईश्वर उवाच-

एकादशाक्षरी विद्या भैरव्याः कथिता पुरा ।
इदानीं तव प्रीत्यर्थं कथयामि तथा पराम् ।। ८४ ।।
मादनं गोत्रमिच्छान्तो रेफमायार्द्धचन्द्रवान् ।
नादबिन्दुसमायुक्तो वाग्भवः परमेश्वरि ।। ८५ ।।
ब्रह्मा च गगनं शक्रो नकुलीशोऽनलः शशी ।
माया बिन्दुः सनादेन कामबीजं समुद्धरेत् ।। ८६ ।।
शक्तिर्मादनशक्रश्च हरो वह्नीन्दुमायया ।
कलानादसमाक्रान्तः कथितः कामदो मनुः ।। ८७ ।।
यस्मै कस्मै न दातव्यो बान्धवाय च पार्वति ।
मनुर्विमृष्य दातव्यो ज्येष्ठपुत्राय धीमते ।। ८८ ।।

।। इति गन्धर्वतन्त्रे तृतीयः पटलः ।। ३ ।।

अथ चतुर्थः पटलः

पार्वती उवाच–

देवदेव महादेव लोकानां हितकारक।
यत् सूचितं पुरा नाथ किमर्थं न प्रकाशितम् ॥ १ ॥
राजराजेश्वरीदेव्यास्त्रिपुरायाः शुभावहम्।
कवचं यदि मे प्रीतः कथयस्व वृषध्वज ॥ २ ॥

ईश्वर उवाच–

लक्षवारसहस्राणि वारितासि पुनः पुनः।
स्त्रीस्वभावान्महादेवि ! पुनस्त्वं परिपृच्छसि ॥ ३ ॥
अत्यन्तं दुर्लभं गुह्यं कवचं सर्वकामदम्।
तथापि कथयाम्यद्य तव प्रीत्या वरानने ॥ ४ ॥
त्रैलोक्यमोहनं नाम त्रिषु लोकेषु दुर्लभम्।
सर्वसौभाग्यजननं भोगमोक्षफलप्रदम् ॥ ५ ॥
यत् कृत्वा दानवान् विष्णुर्निजघान सुदारुणान्।
लोकान् वितनुते ब्रह्मा संहर्त्ताऽहं यतः प्रिये ॥ ६ ॥
धनाधिपः कुबेरोऽपि यतः सर्वे दिगीश्वराः।
नैतत् परतरं गुह्यं प्रतिजानीहि पार्वति ॥ ७ ॥
वेदशास्त्रपुराणेषु सारमेतद् वरानने।
पुत्रदारादिसहितं [1]शिरो देयं कथञ्चन ॥ ८ ॥
न देयं कवचं गुह्यं प्राणैः कण्ठगतैरपि।
शृणु सर्वाङ्गसुभगे दिव्यं कवचमुत्तमम् ॥ ९ ॥
राजराजेश्वरीदेव्याः कवचस्य ऋषिः शिवः।
छन्दो विराड् देवता च महात्रिपुरसुन्दरी ॥ १० ॥

---

१. शिव-क० ख०।

हंस: शक्ति: पराबीजं रमाबीजं च कीलकम् ।
धर्मार्थकाममोक्षेषु विनियोग: प्रकीर्त्तित: ।। ११ ।।
त्रिपुरा त्रिविधा पातु मम सर्वार्थसिद्धये।
ऐ क्लीं सौ: वदने बाला पातु सर्वार्थसिद्धिदा ।। १२ ।।
हैस्रं[१] हसकलरीं हैस्रां[२]
कण्ठं पातु महादेवी श्रीमत्त्रिपुरभैरवी ।
हृदयेऽव्यान्महेशानी महात्रिपुरसुन्दरी ।। १३ ।।
राजराजेश्वरी विद्या षोडशी या महोदया ।
ब्रह्मरन्ध्रे सदा पातु कमला परमेश्वरी ।। १४ ।।
गिरिराजसुता देवी पातु नित्यं च शीर्षके ।
कामबीजं ललाटेऽव्याद् वाग्बीजं कण्ठदेशके ।। १५ ।।
सौ: पातु तथा पार्श्वे प्रणवो बाहुमूलके ।
शम्भुप्रिया सदा पातु बाहुदक्षिणसव्ययो: ।। १६ ।।
विष्णुप्रिया सदा पातु मणिबन्धद्वये तथा ।
पार्वतीश: करे पातु नेत्रे नक्षत्रवल्लभ:[३] ।। १७ ।।
श्रोत्रे रतिप्रिय: पातु घ्राणे शक्र: सदाऽवतु ।
पृष्ठदेशे सदा पातु पार्वती परमेश्वरी ।। १८ ।।
[४]ह्सौ: श्वासे च नि:श्वासे पातां परमसिद्धिदौ ।
काम: कामे सदा पातु पिनाकी लिङ्गगोचरे ।। १९ ।।
पृथ्वी सर्वांशके पातु हृल्लेखा हृदयेऽवतु ।
स्तनौ [५]भृगुप्रिया पातु कुक्षौ च स [६]पुरान्तक: ।। २० ।।

१. हेस्रं-ग० ।
२. हैस्रां-ग०।
३. वल्लभ-ख०।
४. हेसौ-क० ख०।
५. विष्णु-क० ख०।
६. पुरान्तकम्~ख०।

नेत्रे वज्रधरः पातु माया वै जठरेऽवतु ।
पदद्वन्द्वे च सौः पातु ऐं जिह्वानिलयेऽवतु ॥ २१ ॥
क्लीङ्कारः सर्वदा पातु [१]दन्तौष्ठयोर्वरानने ।
शीर्षादिपादपर्यन्तं सर्वाङ्गं भुवनेश्वरी ॥ २२ ॥
रक्षाहीनं च यत् स्थानं वर्जितं कवचेन तु ।
तत् सर्वं परमेशानि ! पातु नित्यं हरिप्रिया ॥ २३ ॥

आधारे वाग्भवः पातु कामराजो हृदि प्रिये ।
शक्तिकूटं तथा पातु भ्रुवोर्मध्ये च पार्वति ॥ २४ ॥

शीर्षे कूटत्रयं पातु ललाटे सर्वमन्त्रकः ।
अष्टाविंशतिवर्णेयं मुखवृत्ते सदाऽवतु ॥ २५ ॥

षोडशीयं महाविद्या ब्रह्मविद्यैव केवला ।
भोगमोक्षप्रदा देवी केवलात्मस्वरूपिणी ॥ २६ ॥

कामेश्वरी ललाटेऽव्यान्मुखेषु भगमालिनी ।
दक्षनेत्रे सदा पातु [२]नित्यक्लिन्ना महोदया ॥ २७ ॥

भेरुण्डा वामनेत्रेऽव्यात् कर्णे वै वह्निवासिनी ।
महाविद्येश्वरी पातु [३]वामकर्णप्रदेशके ॥ २८ ॥

[४]दक्षनासापुटे पातु शिवदूती महेश्वरी ।
वामनासापुटे पातु त्वरिता सर्वसिद्धिदा ॥ २९ ॥

दक्षगण्डे सदा पातु नित्यं मां कुलसुन्दरी ।
त्रैलोक्यविमला पातु वामगण्डप्रदेशके ॥ ३० ॥

---

१. दन्तोष्ठयो-ग० ।
२. नित्यं दीप्ता-क० ख० ।
३. कर्णे-ग० ।
४. 'दक्षनासा' इत्यारभ्य 'गण्डप्रदेशके' इत्यन्तं नास्ति-ग० ।

ओष्ठे नीलपताकाऽव्यादधरे विजयाऽवतु ।
ऊर्ध्वदन्ते सदा पातु देवी मां सर्वमङ्गला ॥ ३१ ॥
अधोदन्तप्रदेशेऽव्यान्नित्यं ज्वालांशुमालिनी ।
विचित्रा सर्वदा पातु नित्यं मूर्द्धनि पार्वति ॥ ३२ ॥
आसां प्रधानभूता या महात्रिपुरसुन्दरी ।
षोडशी सा सदा पातु मुखे वै परमेश्वरी ॥ ३३ ॥
पृष्ठदेशे सदा पान्तु गुरवस्त्रिविधाश्च ते ।
पादयोः सर्वदा पातु त्रिपुरा परमेश्वरी ॥ ३४ ॥
अनुदेशे सदा पातु देवी मां त्रिपुरेश्वरी ।
ऊरुद्वये सदा पातु देवी त्रिपुरसुन्दरी ॥ ३५ ॥
त्रिपुरवासिनी देवी कटिदेशे सदाऽवतु ।
त्रिपुराश्रीश्च मां नित्यं गुह्यदेशे सदाऽवतु ॥ ३६ ॥
मूलाधारे सदा पातु देवी त्रिपुरमालिनी ।
नाभौ त्रिपुरसिद्धाऽव्यात् त्रिपुरा च[१] सदा हृदि ॥ ३७ ॥
ब्रह्मरन्ध्रे सदा पातु महात्रिपुरसुन्दरी ।
आसां तु मन्त्रबीजानि प्रोक्तस्थानेषु विन्यसेत् ॥ ३८ ॥
पाषण्डगणमध्ये तु बुद्धो मां परिरक्षतु ।
ब्रह्माऽव्याद् ब्रह्मसंहा[घा]ते शिवो मां योगसिद्धये ॥ ३९ ॥
ज्ञाने मां भास्करः पातु मोक्षे नारायणः प्रभुः ।
या शक्तिः सर्वभूतानां विद्याऽविद्येति गीयते ॥ ४० ॥
सा शक्तिः सर्वदा पातु स्त्रीपुत्रधनसम्पदि ।
अणिमा पश्चिमे पातु लघिमा चोत्तरेऽवतु ॥ ४१ ॥
पूर्वतः पातु महिमा ईशित्वा दक्षिणेऽवतु ।
वशित्वा वायुनिलये ईशे प्राकाम्यसिद्धिदा ॥ ४२ ॥

१. प्र-ग० ।

भुक्तिसिद्धिस्तथाग्नेये पात्विच्छासिद्धी राक्षसे।
अधः पातु प्राप्तिसिद्धिर्मोक्षसिद्धिस्तथोर्ध्वके ॥४३॥
ब्रह्माणी सन्ध्ययोः पातु माहेश्वरी दिवाऽवतु।
मध्याह्ने पातु कौमारी रात्रौ च शत्रुवल्लभा ॥४४॥
ब्राह्मे मुहूर्त्तके पातु वैष्णवी सर्वसिद्धिदा।
निशीथे पातु वाराही चामुण्डा शत्रुविग्रहे ॥४५॥
महोत्साहे महालक्ष्मीः पातु नित्यं महेश्वरी।
शीर्षे संक्षोभणी पातु तारिणी हृदयेऽवतु ॥४६॥
[१]आकर्षणी शिखायां तु कवचे पातु वश्यदा।
उन्मादिनी तथा नेत्रे सर्वगात्रे महाङ्कुशा ॥४७॥
त्रिखण्डा भुजयोः पातु बीजे बीजस्वरूपिणी।
खेचरी पादयोः पातु योनिमुद्रा च सर्वतः ॥४८॥
स[का]माकर्षणरूपाऽव्यात् सदाऽऽकर्षणकर्मणि।
बुद्ध्याकर्षणरूपाऽव्यात् परबुद्धिविकर्षणे ॥४९॥
अहङ्कारे सदा पातु अहङ्कारविकर्षणी।
शब्दाकर्षणरूपाऽव्याच्छब्दाकर्षणकर्मणि ॥५०॥
स्पर्शाकर्षणरूपा मां पातु स्पर्शनकर्मणि।
रूपाकर्षणरूपाऽव्यात् पररूपविकर्षणे ॥५१॥
[२]रसाकर्षणरूपाऽव्याद् रसे वै परमेश्वरी।
गन्धाकर्षणरूपा मां पातु गन्धे च सर्वदा ॥५२॥
चित्ताकर्षणरूपा मां पायादाकृष्टिकर्मणि।
धैर्याकर्षणरूपा तु पातु धैर्यविधौ सदा ॥५३॥

---

१. आकर्षिणी-ग०।
२. रसाकर्षद-ख०।

स्मृत्याऽऽकर्षणरूपाऽव्याज्ज्ञानाकर्षणकर्मणि ।
नामाकर्षणरूपाऽव्यान्नामव्याहरणे सदा ॥ ५४ ॥
बीजाकर्षणरूपा मां सर्वबीजप्ररोपणे ।
परजीवाकर्षणे पातु आत्माकर्षणरूपिणी ॥ ५५ ॥
अमृताकर्षणी पातु अमृतीकरणी सदा ।
[1]शरीराकर्षणी पातु सदा शरीररक्षणे ॥ ५६ ॥
अनङ्गकुसुमा पातु पुरतः सर्वकर्मणि ।
अनङ्गमेखला पातु पृष्ठतः परमेश्वरी ॥ ५७ ॥
अनङ्गमदना पातु वामतो मे महेश्वरी ।
दक्षिणे सर्वदा पातु अनङ्गमदनातुरा ॥ ५८ ॥
नित्यं चाऽनङ्गरेखाऽव्यादूद्ध्वं मम सदा प्रिये ।
अनङ्गवेगिनी पातु अधो मे परमेश्वरी ॥ ५९ ॥
तथाऽनङ्गाङ्कुशा नित्यं पातु मां दिक्षु सर्वदा ।
अनङ्गमालिनी पातु विदिक्षु मम सर्वदा ॥ ६० ॥
सर्वसंक्षोभणी चोद्ध्वे पातु मां जगदीश्वरी ।
सर्वविद्राविणी चाधो दिक्षु सर्वविकर्षिणी[2] ॥ ६१ ॥
सर्वाह्लादकरी शक्तिर्विदिक्षु परिरक्षतु ।
सर्वसम्मोहिनी पातु समन्तात् परमेश्वरी ॥ ६२ ॥
अन्तर्बहिश्च मां पातु सर्वस्तम्भनकर्मणि ।
तथैव पातु मां नित्यमाकाशे सर्वजृम्भणी ॥ ६३ ॥
[3]पाताले चैव मां पातु सर्ववश्यकरी तथा ।
देवलोके सदा पातु सर्वरञ्जनकारिणी ॥ ६४ ॥

---

१. शरीराकर्षणे-क० ख० ।
२. विकर्षणी-ग० ।
३. पाताल-ख० ।

सर्वोन्मादकशक्तिर्मां भूतले परिरक्षतु।
सर्वार्थसाधनी शक्तिः पायाद् भूतगणालये ॥ ६५॥
सिद्धानामालये पातु सर्वसम्पत्तिपूरणी।
राक्षसानां च यक्षाणां सर्वमन्त्रमयी गृहे ॥ ६६॥
असुराणां निवासे तु सर्वद्वन्द्वक्षयङ्करी।
सर्वसिद्धिप्रदा देवी पातु राजगृहे सदा ॥ ६७॥
सर्वसम्पत्प्रदा पातु स्वगृहे सर्वसम्पदि।
सर्वप्रियङ्करी पातु सर्वलोकेषु सर्वदा ॥ ६८॥
सर्वमङ्गलकार्येऽव्यात् सर्वमङ्गलकारिणी।
सर्वकामप्रदा देवि ! सर्वकार्येषु सर्वदा ॥ ६९॥
ऐश्वर्ये सर्वदा पातु सर्वैश्वर्यप्रदायिनी।
सर्वमृत्युप्रशमनी पायान्नित्यं यमालये ॥ ७०॥
सर्वारम्भे सदा पातु सर्वविघ्नविनाशिनी।
देहसौन्दर्यकाले तु पातु सर्वाङ्गसुन्दरी ॥ ७१॥
सर्वसौभाग्यकाले तु सर्वसौभाग्यदायिनी।
सर्वज्ञा च गृहे पातु सर्वशक्तिमयी रणे ॥ ७२॥
सर्वैश्वर्यप्रदा मार्गे सर्वज्ञानमयी जले।
[1]सर्वव्याधिषु सर्वत्र सर्वव्याधिविनाशिनी ॥ ७३॥
पर्वते पातु प्रबला सर्वाधारस्वरूपिणी।
सर्वपापहरा पातु सर्वकर्मसु सर्वदा ॥ ७४॥
सर्वानन्दकरी देवी [2]नानासुकृतगोचरे।
सर्ववैरि[3]भये पातु सर्वरक्षास्वरूपिणी ॥ ७५॥

---

१. सर्वाधिषु-क० ख०।
२. नानाघकृतगोचरे-क० ख०
३. वैरी-क०।

सर्वसङ्कल्पकार्येषु सर्वेप्सितफलप्रदा ।
वशिनी [1]वश्यकार्येषु कामेशी स्तम्भनेऽवतु ॥ ७६ ॥
[2]मोहने मोहिनी पातु विमलोच्चाटनेऽवतु ।
अरुणा पातु मां वादे जयिनी जल्पकर्मणि ॥ ७७ ॥
सर्वेश्वरी [3]काम्यकार्ये कौलिनी भेदकर्मणि ।
जृम्भणे सर्वदा पान्तु[4] शराः पञ्च महेश्वरि ॥ ७८ ॥
धनुर्मोहविधौ पातु पाशस्तु [5]पश्यकर्मणि ।
महातेजोमयः पातु स्तम्भने मां तथाऽङ्कुशः ॥ ७९ ॥
सर्वज्ञा हृदये पातु [6]नित्यकृत्या च शीर्षके ।
अनादिबोधिका पातु नित्यं शिखाप्रदेशके ॥ ८० ॥
कवचे मां स्वतन्त्राऽव्यान्नेत्रे नित्यमलुप्तिका ।
अचिन्त्यशक्तिरस्त्रेषु पायात् परमसिद्धिदा ॥ ८१ ॥
कामेश्वरी रतौ पातु युद्धे वज्रेश्वरी तथा ।
नित्यं पातु महेशानि श्रीकामे भगमालिनी ॥ ८२ ॥
रसे रूपे च गन्धे च शब्दे स्पर्शे च पातु माम् ।
सर्वानन्दमयी देवी महात्रिपुरसुन्दरी ॥ ८३ ॥
ईशाने वटुकः पातु आग्नेय्यां योगिनीगणः ।
त्वगसृङ्मांसमेदोऽस्थिमज्जाशुक्राणि पान्तु नः ॥ ८४ ॥
क्षेत्रेशो नैर्ऋते पातु गणेशो वायुमन्दिरे ।
मातङ्गवनिता पातु शेषिका कुलसुन्दरी ॥ ८५ ॥

---

१. कार्येष्वव्यात्-क० ख० ।
२. मेहने-क० ख० ।
३. काम-ग० ।
४. पातु-क० ग० ।
५. वश-ग० ।
६. नित्यं-ग० ।

शक्तिर्मां सर्वदा पातु मूलाधारनिवासिनी ।
इतीदं कवचं देवि ! त्रिषु लोकेषु दुर्लभम् ।। ८६ ।।
यन्नोक्तं डामरे तन्त्रे यन्नोक्तं रुद्रयामले ।
सर्वतन्त्रेषु यन्नोक्तं गन्धर्वे प्रकटीकृतम् ।। ८७ ।।
तव प्रीत्या महादेवि ! गोपनीयं प्रयत्नतः ।
तव नाम्नि स्मृते देवि ! सर्वयज्ञफलं लभेत् ।। ८८ ।।
सर्वत्रैव जयप्राप्तिर्वाञ्छा सर्वत्र सिध्यति ।
नाम्नः शतगुणं स्तोत्रं व्याख्यानं चापि तच्छ्रुतम् ।। ८९ ।।
तस्माच्छतगुणं ध्यानं ध्यानाच्छतगुणो मनुः[1] ।
मन्त्राच्छतगुणं देवि ! कवचं ते मयोदितम् ।। ९० ।।
यस्मै कस्मै न दातव्यं सुगोप्यमतिदुर्लभम् ।
न देयं परशिष्याय कृपणाय सुरेश्वरि ।। ९१ ।।
शिष्याय भक्तिहीनाय चुम्बकाय तथैव च ।
गुरुभक्तिविहीनाय परहिंसारताय च ।। ९२ ।।
निन्दकाय कुशीलाय दाम्भिकाय महेश्वरि ।
अभक्तेभ्योऽपि पुत्रेभ्यो दत्त्वा मृत्युमवाप्नुयात् ।। ९३ ।।
यो ददाति निषिद्धेभ्यः कवचं मन्मुखाच्च्युतम् ।
तस्य नश्यन्ति देवेशि ! विद्याऽऽयुःकीर्तिसञ्चयाः[2] ।। ९४ ।।
तं हिंसन्ति च योगिन्यो मदीयशासनात् प्रिये ।
परे नरकमाप्नोति जन्मकोटिशतानि च ।। ९५ ।।
सर्वलक्षणयुक्ताय मन्त्रयन्त्ररताय च ।
शिष्याय शान्तचित्ताय गुरुभक्तिरताय च ।। ९६ ।।

---

१. मनुम्-ख० ।
२. कीर्तिसञ्चयः-ख० ।

उदके लवणं लीनं यथा भवति पार्वति ।
मनो भवति वै लीनं पादयोः श्रीगुरोः प्रिये ।। ९७ ।।
तदा देयं महद् गुह्यं कृपया चातिदुर्लभम् ।
गुरोः पादप्रसादेन श्रीविद्या यदि लभ्यते ।। ९८ ।।
तथैव कवचं देवि ! त्रिषु लोकेषु दुर्लभम् ।
स च देवो हरः साक्षात् तत्पत्नी[1] परमेश्वरी ।। ९९ ।।
प्रमादादपि देवेशि ! श्रीगुरोर्नाम नाददेत् ।
यस्य भक्तिर्गुरौ नित्यं वर्तते देववत्[2] प्रिये ।।१००।।
तस्य मन्त्रस्य यन्त्रस्य सिद्धिर्भवति नान्यथा ।
कवचस्य तथा सिद्धिर्गुटिकायाश्च सुन्दरि ।।१०१।।
इदं कवचमज्ञात्वा यो जपेत् सुन्दरीं पराम् ।
नवलक्षं[3] प्रजप्त्वापि तस्य विद्या न सिद्ध्यति ।।१०२।।
शुचिः समाहितो भूत्वा भक्तिश्रद्धासमन्वितः ।
सर्वभूतालये सुप्ते निशायामर्द्धरात्रके ।।१०३।।
हेतुयुक्तो महेशानि ! निर्जने पशुवर्जिते ।
रक्तासनोपविष्टस्तु रक्ताभरणभूषितः ।।१०४।।
ताम्बूलपूरितमुखो धूपामोदसुगन्धितः ।
संस्थाप्य वामभागे तु शक्तिं स्वामिपरायणाम् ।।१०५।।
रक्तवस्त्रपरीधानां शिवमन्त्रधरां शुभाम् ।
या शक्तिः सा महादेवी हररूपस्तु साधकः ।।१०६।।
अन्योन्यचिन्तनाद् देवि ! देवत्वमुपजायते ।
शक्तियुक्तो यजेद् देवीं श्रीचक्रे लक्षणान्विते ।।१०७।।

१. पत्नीम्-ग० ।
२. तत्-क० ख० ।
३. लक्षः-ख० ।

पुष्पाञ्जलित्रयं देव्यै मूलमन्त्रेण दापयेत् ।
भोगैश्च मधुपर्काद्यैस्ताम्बूलाद्यैः सुवासितैः ॥१०८॥
पूजयित्वा महादेवीं पूजाकोटिफलं लभेत् ।
पूर्वोक्तन्यासमेवास्मिन् समये च प्रविन्यसेत् ॥१०९॥
आत्मानं परमं ध्यायेद् दिव्यस्त्रीभिरलङ्कृतम् ।
दिव्यं[1] मूर्ध्नि महच्छत्रं सहस्रदलनिर्मितम् ॥११०॥
सुधावर्षिमुखाम्भोजं सस्मितं दिव्यवर्चसम्![2] ।
परमानन्दसन्दोहमुदितं परमाव्ययम् ॥१११॥
दिव्यालङ्कारवस्त्राढ्यं दिव्यमाल्यानुलेपितम् ।
दिव्यासनसमासीनं दिव्यभोगविभोगिनम् ॥११२॥
सर्वगं सर्वभूतेशं सृष्टिस्थित्यन्तकारिणम् ।
निर्लेपं निर्मलं शान्तं सर्वव्यापिनमीश्वरम् ॥११३॥
ततो देवीं हृदम्भोजे ध्यायेत् तद्गतमानसः ।
जपाकुसुमसङ्काशां बालार्ककिरणारुणाम् ॥११४॥
रक्तपद्मसमासीनां रक्ताभरणभूषिताम् ।
रक्तवस्त्रपरीधानां पूर्णचन्द्रनिभाननाम् ॥११५॥
सैवाहमित्यभेदेन द्वैतहीनं विचिन्तयेत् ।
अद्वैतानन्दभावेन साधकः परमात्मनः ॥११६॥
छायया शोणया व्याप्तं जगदेतच्चराचरम् ।
भावनावशसम्पन्नो भावयेद् भावतः परम् ॥११७॥
एवं चिन्तापरस्याऽऽशु सिद्धयोऽष्टौ भवन्ति हि ।
सम्प्राप्य विपुलान् भोगान् राज्यास्पदञ्च भूतले ॥११८॥

---

१. दिव्य-ग० ।
२. वच्चसम्-ख० ।

ऐन्द्रं पदमवाप्याथ [1]विहरेन्नन्दने वने ।
उर्वशीप्रमुखाभिश्च स्वेच्छया दिव्यभोगवान् ।।११९।।
तदाप्नोति परं स्थानं दुरापं त्रिदशैरपि ।
ततस्तु कवचं दिव्यं पठेदेकमनाः प्रिये ।।१२०।।
तस्य सर्वार्थसिद्धिः स्यान्नात्र कार्या विचारणा ।
इदं रहस्यं परमं परं स्वस्त्ययनं महत् ।।१२१।।
सर्वेषामेव हिंस्राणां डाकिनीनां महेश्वरि ।
निशाचरगणानाञ्च वारणं नाशनं तथा ।।१२२।।
आयुर्बलप्रदं नित्यं तुष्टिपुष्टिशुभावहम् ।
नारीणां मृतवत्सानां गुणवत्सुतदायकम् ।।१२३।।
सूत्या सूतिगृहस्यापि बालग्रहनिवारणम् ।
विषदस्युग्रहाणाञ्च सदा शान्तिविवर्द्धनम् ।।१२४।।
विषशस्त्राऽग्निरुद्राणां वारणं जयदं युधि ।
जले स्थले तथाऽऽकाशे सर्वोत्पातेषु सर्वदा ।।१२५।।
त्रैलोक्यवासिनामेव सर्वमङ्गलदायकम् ।
सकृद् यस्तु पठेद् देवि ! कवचं देवदुर्लभम् ।।१२६।।
हयमेधफलं तस्य भवत्येव न संशयः ।
नित्यं यस्तु पठेद् देवि शृणुयाद् वा समाहितः ।।१२७।।
स सर्वान् लभते कामान् परे देवीपुरं व्रजेत् ।
संग्रामे च जयेच्छत्रून् मातङ्गानिव केशरी ।।१२८।।
दहेत् तृणं यथा वह्निस्तथा शत्रून् जयेत् सदा ।
नास्त्राणि तस्य शस्त्राणि शरीरे प्रभवन्ति च ।।१२९।।

१. विहरन्-ख० ।

तद्गात्रं प्राप्य शस्त्राणि [1]ब्रह्मास्त्रादीनि यानि च।
माल्यानि कुसुमानीव सुखदानि भवन्ति हि ॥१३०॥
पराः पराङ्मुखा यान्ति विना युद्धेन पार्वति।
व्याधिस्तस्य कदाचित् तु दुःखं नास्ति कदाचन ॥१३१॥
गतिस्तस्यैव सर्वत्र वायोस्तुल्या सदा भवेत्।
दीर्घायुः कामभोगीशो[2] धनधान्यसमृद्धिमान् ॥१३२॥
जितव्याधी रूपवान् स्याद् गुणवानभिजायते।
चातुर्वर्ग्यं करे तस्य भवत्येव न संशयः ॥१३३॥
अन्यस्य वल्लभः सो वै पुत्रदारकुलान्वितः।
इहलोके सुखं भुक्त्वा परे मुक्तो भविष्यति ॥१३४॥
न तस्य दुर्गतिर्देवि ! कदाचिदपि जायते।
दुर्ग्रहाः सुग्रहा यान्ति वशं गच्छन्ति मानवाः ॥१३५॥
न तस्य विघ्नो भवति न शोको भुवि जायते।
वेतालाश्च पिशाचाश्च राक्षसाश्च भयानकाः ॥१३६॥
ते सर्वे विलयं यान्ति कवचस्यास्य कीर्तनात्।
तस्यैव शत्रवो देवि ! चिन्तामात्रप्रयोगतः ॥१३७॥
विनश्यन्ति न सन्देहो योगिन्यो भक्षयन्ति तान्।
शान्तिकादीनि कर्माणि मारणोच्चाटनानि च ॥१३८॥
वचोमात्रेण देवेशि ! तस्य सिध्यन्ति भूतले।
न पापैर्लिप्यते देवि ! महोग्रैस्तु सुदारुणैः ॥१३९॥
न कालस्य वशं गच्छेन्न जरा न च दुःखिता।
तत्र देशे न दुर्भिक्षं न च मारी प्रवर्तते ॥१४०॥

---

१. ब्रह्मास्त्राणि च-क० ख०।
२. भोगी स-ख०।

न रोगास्तत्र जायन्ते नोत्पाता: प्रभवन्ति च ।
विविधाश्चैव योगिन्यस्तस्य साधकसन्निधौ ।। १४१।।
शान्तिं चैव प्रयच्छन्ति रक्षन्ति पुत्रवत् सदा ।
सर्वदा च सुखप्राप्ति: सर्वतीर्थफलं लभेत् ।।१४२।।
नानेन सदृश: कश्चित् साधको भुवि जायते ।
सुरासुरमनुष्याणां तत्त्वरूप: सुखावह: ।।१४३।।
येन विज्ञातमात्रेण स्मृतेनैव च सुन्दरि ।
अक्षयान् लभते कामान् मुक्तिस्थानं च गच्छति ।।१४४।।
सर्वलक्षणहीनोऽपि स्मरणात् [1]कलुषापह: ।
अहो कवचमाहात्म्यं पठमानस्य नित्यश: ।।१४५।।
विनापि योगचर्येण योगिनां समतां व्रजेत् ।
भूर्जत्वचि समालिख्य चक्रं तत्त्वविनिर्मितम् ।।१४६।।
मध्ये त्रिकोणं संलिख्य साध्यसाधकयोर्लिपिम् ।
तदूर्ध्वे मूलमन्त्रञ्च मातृकार्णेन वेष्टयेत् ।।१४७।।
अगुरुद्रवमिश्रेण चन्दनेन सुगन्धिना ।
एतद् यन्त्रं महादेवि ! सुरासुरसुदुर्लभम् ।।१४८।।
रोचनाकुङ्कुमेनैव तद्बाह्ये कवचं लिखेत् ।
श्वेतसूत्रेण संवेष्ट्य लाक्षया परिवेष्टयेत् ।।१४९।।
पञ्चामृतै: पञ्चगव्यै: स्नापयित्वा शुभेऽहनि ।
सम्पूज्य देवीरूपां तां गुटिकां सर्वकामदाम् ।।१५०।।
प्राणप्रतिष्ठामन्त्रेण प्राणांस्तत्र निवेशयेत् ।
चारुणा [2]शाक्तकुम्भेन भूषितां योनिमुद्रया ।।१५१।।

---

१. कलुषावह: - ग० ।
२. शातकुम्भेन-ख० ग० ।

अन्तर्योनिं ततो ध्यात्वा तत्र संस्थापयेद् बुधः ।
एषा तु गुटिका देवि ! कण्ठलग्ना धनप्रदा ।।१५२।।
शीर्षे वश्यकरी देवि ! कट्यां स्तम्भनकारिणी ।
बद्धा वामभुजे चैव वैरिपक्षविनाशिनी ।।१५३।।
जठरे रोगशमनी पुत्रदा हृदि संस्थिता ।
विद्याकरी ललाटस्था शिखायां तु यशःप्रदा ।।१५४।।
दक्षिणे बाहुमूले वै यदि तिष्ठति सर्वदा ।
तदा सर्वार्थसिद्धिः स्याद् यद्यन्मनसि वर्तते ।।१५५।।
सत्यं सत्यं पुनः सत्यं सत्यं सत्यं पुनः पुनः ।
न शक्नोमि प्रभावं हि कथितुं कवचस्य वै ।।१५६।।
एतत्तु कवचेनैव पठनं साधनं प्रिये ।
कथितं मे तव स्नेहाद् गोपनीयं सदा भुवि ।।१५७।।

।। इति श्रीगन्धर्वतन्त्रे महात्रिपुरसुन्दरीत्रैलोक्यमोहनाख्यः चतुर्थः पटलः ।। ४।।

अथ पञ्चमः पटलः

पार्वती उवाच–

विना यन्त्रेण चेत् पूजा देवता न प्रसीदति ।
तस्मात् कथय देवेश ! यन्त्रमस्या मनोहरम् ॥
यस्य दर्शनमात्रेण दारिद्र्यं नश्यति ध्रुवम् ॥ १ ॥

ईश्वर उवाच–

सैवमालोच्य स्वर्गादौ सच्चिदानन्दरूपिणी ।
समस्ततत्त्वसंयोगात् स्मृत्यधिष्ठानरूपिणी ॥ २ ॥
व्यक्तीकरोति नित्या वः प्रकृतिः परमः पुमान् ।
सा तत्त्वसंज्ञा चिन्मात्रा ज्योतिषः सन्निधेस्तथा[1] ॥ ३ ॥
विचिकीर्षु[र्घनी]भूता क्वचिदभ्येति बिन्दुना[ताम्] ।
[2]अभिव्यक्ता परा शक्तिरविनाभावलक्षणा ॥ ४ ॥
अखण्डपरचिच्छक्तिर्व्याप्ता चिद्रूपिणी विभुः ।
समस्ततत्त्वभावेन विवर्तेत समन्विता ॥ ५ ॥
प्रयाति बिन्दुभावञ्च क्रियाप्राधान्यलक्षणम् ।
बैन्दवं मातृचक्रस्य त्रिरूपत्वं पुनर्भवेत् ॥ ६ ॥
बिन्दुः शिवात्मकस्तत्र बीजं शक्त्यात्मकं स्मृतम् ।
तयोर्योगे भवेन्नादस्तेभ्यो यच्चिन्तयाम्यहम् ॥ ७ ॥
तस्मात् तानि च चक्राणि तत्प्रकारः प्रकथ्यते ।
ततः प्राङ्मुख आसीनश्चक्रोद्धारं समारभेत् ॥ ८ ॥
हेमरूपादिताम्राणां पट्टे चातिमनोहरे ।
चतुरस्रे समे शुद्धे मध्योच्छूनविभूषिते ॥ ९ ॥

---

१. सन्निधिस्तदा-ग० ।
२. अतिव्यक्ता-क० ख० ।

युग्माङ्गमिलितं देवि ! पट्टस्यैव समीरितम् ।
अथवा परमेशानि ! भूमौ चक्रं समालिखेत् ॥ १० ॥
हस्तमात्रमिते शुद्धे गोमयेनोपलेपिते ।
सिन्दूररजसा तत्र कुङ्कुमेनाऽथवा प्रिये ॥ ११ ॥
[1]आलिख्य चक्रराजञ्च लेखन्या हैमया तथा ।
अथवा कुशमूलेन दर्भपाणिः समाहितः ॥ १२ ॥
नेत्ररम्यं यथा चक्रं तथा कुर्याद् विचक्षणः ।
प्रतीच्यग्रं लिखेदेकं त्रिकोणं तदुपर्यथ ॥ १३ ॥
पूर्वत्रिकोणमध्याग्रं त्रिकोणान्तरमालिखेत् ।
अथ सन्धिद्वयं भित्त्वा प्रागग्रं विलिखेत् परम् ॥ १४ ॥
त्रिकोणमध्यगं चक्रमष्टकोणं तथा भवेत् ।
ततो दशारचक्रस्य निर्माणं शृणु पार्वति ! ॥ १५ ॥
दक्षिणोत्तरगा रेखास्तिस्रो यास्तत्र तास्वपि ।
मध्यरेखां परित्यज्य रेखे द्वे परिवर्द्धयेत् ॥ १६ ॥
तेन षट्कोणकं कृत्वा सन्धिभेदे चतुष्टयम् ।
कृत्वा रेखाद्वयं कुर्याद् दशकोणं यथा भवेत् ॥ १७ ॥
तथाऽन्यदशकोणस्य निर्माणं परिकीर्त्यते ।
दक्षिणोत्तरगाः स्वैरं रेखाः पञ्च भवन्ति याः ॥ १८ ॥
[2]तासां रेखाद्वयं मध्ये हित्वा पूर्वापरं ततः ।
बाह्यरेखाद्वयं देवि ! पूर्ववत् परिवर्द्धयेत् ॥ १९ ॥
तेन षट्कोणकं कृत्वा सन्धिभेदचतुष्टयम् ।
कृत्वा रेखाद्वयं कुर्याद् दशकोणं यथा भवेत् ॥ २० ॥

---

१. आलिखेच्चक्र- ग० ।
२. आसां-ग० ।

चतुर्दशारचक्रस्य निर्माणं कथ्यतेऽधुना ।
दक्षिणोत्तरगाः स्वैरं रेखाः सप्त भवन्ति याः ॥ २१ ॥
तासां रेखाद्वयं हित्वा बाह्ये पूर्वापरं ततः ।
[1]दीर्घं रेखाद्वयं मन्त्री पूर्ववत् परिवर्द्धयेत् ॥ २२ ॥
तेन षट्कोणकं[2] कृत्वा सन्धिभेदचतुष्टयम् ।
दशारीकृत्य तेनैव सन्धिभेदचतुष्टयात् ॥ २३ ॥
रेखाद्वयं बहिः कुर्याद् रेखाः स्युर्नवमेन वै ।
कल्पयेदथ तस्याग्रैरन्यकोणचतुष्टयम् ॥ २४ ॥
एवं चतुर्दशारं स्याद् विलोचनमनोहरम् ।
एवं निष्पादिते चक्रे यद् भवति च तच्छृणु ॥ २५ ॥
मध्ये त्रिकोणमेव स्यात्तन्मध्ये बिन्दुरिष्यते ।
चतुर्णामपि चक्राणां बहिरग्रास्त्रिकोणकाः ॥ २६ ॥
त्रिचत्वारिंशद्गुणिता योनयोऽष्टौ च शोभनाः ।
मत्स्या द्वादशसम्पन्नाश्चतुष्कोणोपशोभिताः ॥ २७ ॥
ग्रन्थयोऽष्टादशापि स्युः षट्पथा ग्रन्थयोऽपरे ।
चतुर्विंशतिसंख्याताः शोभनास्ते चतुष्पथाः ॥ २८ ॥
अष्टकोणकगर्भं तु चतुष्कोणत्रयं तथा ।
दक्षिणोत्तरपूर्वासु दिक्षु सम्भवति क्रमात् ॥ २९ ॥
दक्षिणोत्तरगास्तत्र नव रेखा भवन्ति हि ।
नव रेखास्तथैवान्या वह्निवायुदिगायताः ॥ ३० ॥
नव रेखास्तथैवान्या नैर्ऋतेशदिगायताः ।
तत्र ये पञ्च देवेशि ! साधकाभिमुखाग्रकाः ॥ ३१ ॥

१. दीर्घ-ग० ।
२. कोणकः -ख० ।

त्रिकोणास्ते शक्तयः स्युः पञ्चनेत्रशुभोदयाः ।
पूर्वाग्रा ये तु चत्वारो वह्नयस्ते प्रकीर्त्तिताः ।। ३२ ।।
एवं चक्रं विनिर्माय बाह्ये वृत्तं विलिख्य च ।
तेनाऽष्टदलपद्मस्य निर्माणं तद्बहिस्तथा ।। ३३ ।।
वृत्तेन षोडशदलं लिखेत् पद्मं मनोहरम् ।
वृत्तत्रयं तु तद्बाह्ये तद्बाह्ये चतुरस्रकम् ।। ३४ ।।
त्रिरेखं भूपुरं विद्धि चतुर्द्वारोपशोभितम् ।
एवं भवन्ति चक्राणि बिन्दुनैव नव क्रमात् ।। ३५ ।।
वृत्तत्रयं महेशानि ! न पूजायां निगद्यते ।
एवमेतस्य चक्रस्य प्रभावो वर्णितुं मया ।। ३६ ।।
न शक्यते महेशानि ! कल्पकोटिशतैरपि ।
एवमेतन्महाचक्रं महाश्रीत्रिपुरामयम् ।। ३७ ।।
यन्त्रं शरीरमित्याहुर्मन्त्रं ज्ञानमखण्डितम् ।
शरीरं त्रिविधं प्राहुर्भौतिकं च मनोमयम् ।। ३८ ।।
परं ज्ञानमयं नित्यं यदनाशि निरन्तरम् ।
मुद्रां भौतिकमित्याहुर्यन्त्रं विद्धि मनोहरम् ।। ३९ ।।
मन्त्रं काममयं विद्धि एवं त्रिधा वपुर्भवेत् ।
मुद्राशरीरं मे [1]ब्रूहि अङ्गभूतं तथापरम् ।। ४० ।।
योनिभूता महामुद्रा शरीरमिति कीर्तितम् ।
तस्या रससमुत्पन्नाः कामैश्वर्यादिकास्तथा ।। ४१ ।।
बिन्दुचक्रं वरारोहे सर्वानन्दमयं प्रिये ।
संविद्वेद्यं महाचक्रं ज्ञेयं ब्रह्मस्वरूपकम् ।। ४२ ।।
ततः [2]परं शिवाङ्कस्थां महात्रिपुरसुन्दरीम् ।
समावाह्य यजेद् देवीं परयाऽथ सपर्यया ।। ४३ ।।

---

१. वद-ख० ।
२. परां-ग० ।

अग्नीशासुरवायव्यमध्ये दिक्षु च पार्वति ।
षडङ्गयुवतीः पश्चात् पूजयित्वा विधानतः ।। ४४ ।।

[1]तन्मयास्तिथिनित्याश्च यजेत् सौभाग्यकामुकः ।
महात्र्यस्रं स्मरेत् तत्र पञ्चदशकलात्मकम् ।। ४५ ।।

वामावर्त्तक्रमेणैव कलाः पञ्चदश क्रमात् ।
अकाराद्यामुकारान्तां दक्षिणस्यां विचिन्तयेत् ।। ४६ ।।

ततश्च पूर्वरेखायां दीर्घकर्णादिपञ्चकम् ।
त्रिरेखं भूपुरं विद्धि चतुर्द्वारोपशोभितम् ।। ४७ ।।

विचिन्त्योत्तररेखायां शक्त्यसी परिचिन्तयेत् ।
कामेश्वर्यादिका नित्यास्तथैव परिपूजयेत् ।। ४८ ।।

प्रतिपत्तिथिमारभ्य [2]पौर्णमास्यन्तमद्रिजे ।
एकैकां पूजयेन्नित्यां तत्तत्तिथिक्रमेण तु ।। ४९ ।।

आदावेकैकवृद्ध्या तु यजेत् साधकसत्तमः ।
कृष्णपक्षे महेशानि ! [3]पूजयेत् तिथिमण्डलम् ।। ५० ।।

विचित्राद्या वरारोहे ! यावत् कामेश्वरी भवेत् ।
पूजनीया विलोमेन [4]चान्या तथैव पार्वति ।। ५१ ।।

उभयोः पक्षयोरन्ते यथोक्तध्यानयोगतः ।
स्वर्गस्थां षोडशीं नित्यां महात्रिपुरसुन्दरीम् ।। ५२ ।।

तत्तद्विद्यास्तथा ध्यानं मन्त्राणि पूजनानि तु ।
होमान्यन्यानि सर्वाणि कामानि च वरानने ।। ५३ ।।

---

१. तन्मयीष्टार्थनित्याश्च-ख० ।
२. पौर्णमास्यान्तु मद्रिजे-ख० ग० ।
३. पूजयेत्तु त्रिमण्डलम्-क० ख० ।
४. वान्या-क० ख० ।

पटलैः पक्षसंख्यैस्तु पश्चाद् वक्ष्याम्यहं शिवे।
अत्राङ्गावृत्तिभूतानां श्रृणु पूजां वरानने ।। ५४ ।।

ईश्वर उवाच–

तत्र तत्र महेशानि! समावाह्य विधानतः।
पूजयेत् साधको भक्त्या [1]यद् वेत्ति क्रमवर्त्मना ।। ५५ ।।

मूलाद्येनैव तत्राद्यां हंसेन पुटितेन तु।
द्वितीयेन द्वितीयाञ्च तृतीयेन तृतीयिकाम् ।। ५६ ।।

चतुर्थेन चतुर्थीञ्च पञ्चमेनैव पञ्चमीम्।
षष्ठेन तु तथा षष्ठीं सप्तमेन तु सप्तमीम् ।। ५७ ।।

अष्टमेनाऽष्टमीञ्चैव नवमीं नवमेन तु।
दशमीं दशमेनैव एकादशीं तथैव हि ।। ५८ ।।

एकादशाक्षरेणैव द्वादशीं द्वादशेन तु।
त्रयोदशीञ्च तत्रैव त्रयोदशाक्षरेण तु ।। ५९ ।।

चतुर्दशाक्षरेणैव यजेत्तत्र चतुर्दशीम्।
पञ्चदशाक्षरेणैव यजेत् पञ्चदशीं ततः ।। ६० ।।

समस्तेन तथा देवि! षोडशीं प्रतिपूजयेत्।
आदावन्ते च मध्ये च सपर्या खलु पार्वति ।। ६१ ।।

महादेव्याः समाख्याता नित्यैव विहितागमे।
तामेव पूजयेद् वापि महात्रिपुरसुन्दरीम् ।।
यतस्तस्याः समुत्पन्नं नित्यामण्डलमीदृशम् ।। ६२ ।।

अथान्यत् संप्रवक्ष्यामि काम्यं कामार्थसिद्धये।
यथोक्तां कुलजां शस्तां चारुलक्षणलक्षिताम् ।। ६३ ।।

---

१. यदोक्तक्रमतर्मका-क० ख०।

स्वेच्छाऋतुमतीं पूर्णां [1]यौवनाच्छादितशैशवाम् ।
तत्राद्यदिवसे देवीं पूजयित्वा यथाविधि ।। ६४।।
यजेत् कामेश्वरीमाद्यां द्वितीयां द्वितीये तथा ।
तृतीयेऽथ तृतीयाञ्च चतुर्थे च चतुर्थिकाम् ।। ६५।।
पञ्चमे पञ्चमीञ्चैव षष्ठीं षष्ठे तथाऽहनि ।
सप्तमे सप्तमीञ्चैव अष्टमीमष्टमेऽहनि ।। ६६।।
नवमे नवमीं देवीं दशमे दशमीं ततः ।
एकादशीं तथा रुद्रे द्वादशीं द्वादशेऽहनि ।। ६७।।
त्रयोदशदिने देवीं त्रयोदशीं क्रमेण तु ।
चतुर्दशीं तथा शक्रे पञ्चदशीं ततो यजेत् ।। ६८।।
षोडशीं षोडशे पूर्णे यजेद् [2]वृद्धिक्रमेण तु ।
अन्यांश्चैव यजेत् पश्चादपरं यत् प्रकीर्तितम् ।। ६९।।
षोडशर्तुर्निशाः स्त्रीणां तासु क्रमात् क्रमाद् यजेत् ।
यथाविधि क्रमेणैव न दिनं व्यतिलङ्घयेत् ।। ७०।।
नैव विसर्जयेत् तां तु यावत् सा स्यात् फलार्थिनी ।
फलार्थिनीं विदित्वैव विसृज्यान्यां समाश्रयेत् ।। ७१।।
निशाः षोडशसंयुक्ताः षोडश शक्तयस्तथा ।
एकस्मिन् दिवसे देवि ! लभ्यते भाग्ययोगतः ।। ७२।।
पूजयेत् ताः प्रयत्नेन यथावत् पूर्वसूचिताः ।
रात्रौ वृद्ध्या दिने हान्या रसे मध्ये स्थितो बली ।। ७३।।
ऋतुमेकं क्रमेणैव स भवेत् सुरपादपः ।
विमला जयिनी मध्ये गुरवः कथितास्तु ते ।। ७४।।

---

१. यौवनाच्छिदितशैशवाम्-ग० ।
२. बुद्धि-क० ख० ।

त्रैलोक्यमोहने चक्रे बुद्धं च परिपूजयेत्।
ब्रह्मविष्णुशिवाख्यास्तास्तिस्रो रेखाश्च तन्निभाः ॥ ७५ ॥
तत्रादौ ब्रह्मरेखायामणिमाद्याः स्थिताः प्रिये।
वराभयकरा रक्ताः समीहितफलप्रदाः ॥ ७६ ॥
कौमारी पीतवर्णा च शक्तितोमरधारिणी।
वरदाभयहस्ता च ध्यातव्या परमेश्वरी ॥ ७७ ॥
अङ्कुशं तोमरं विद्युत्कुलिशौ बिभ्रती करैः।
इन्द्राणी गौरवर्णा च ध्येया सर्वसमृद्धिदा ॥ ७८ ॥
वैष्णवी श्यामवर्णा च शङ्खचक्रवराभयान्।
हस्तपद्मैश्च बिभ्राणा दिव्यभूषणभूषिता ॥ ७९ ॥
वाराही श्यामवर्णा च [1]पोत्री रक्तसमन्विता।
हलञ्च मुसलं खड्गं खेटकं दधती करैः ॥ ८० ॥
चामुण्डा कृष्णवर्णा च शूलं डमरुकं तथा।
खड्गं वेतालकं चैव दधाना दक्षिणैर्भुजैः ॥ ८१ ॥
खेटकं चषकं चैव नागं घण्टां च वामकैः।
ब्रह्माणीप्रमुखाः सर्वा विष्णुरेखासमाश्रिताः ॥ ८२ ॥
ब्रह्माणी रक्तवर्णा च चतुर्भिः शोभिता मुखैः।
वरदाभयहस्ता च कुण्डकाक्षलसत्करा ॥ ८३ ॥
माहेश्वरी श्वेतवर्णा त्रिनेत्रा शूलधारिणी।
[2]कपालमेणं परशुं दधाना पाणिभिः प्रिये ॥ ८४ ॥
भेदमस्याः परं गुह्यं संक्षेपात् कथिता[थ्यते]ऽधुना।
महालक्ष्मीस्तु पीताभा पद्मं दर्पणमेव च ॥ ८५ ॥

---

१. पौत्रीवक्त्र-क० ख०।
२. कृपाण-क० ख०।

मातुलुङ्गफलं[1] चैव दधाना परमेश्वरी।
शिवरेखां समाश्रित्य संक्षोभण्यादिका: स्थिता: ॥ ८६॥
रक्ता संक्षोभणीमुख्या: स्वस्वमुद्राकरान्विता: ।
एता: प्रकटयोगिन्यो ध्येया: सर्वसमृद्धये ॥ ८७॥
अणिमापुरतो देवि त्रिपुराचक्रनायिका।
शुद्धस्फटिकसङ्काशा मुक्तारत्नविभूषिता ॥ ८८॥
पुस्तकं चाक्षमालां च कमलद्वयमुत्तमम्।
बिभ्रती सिद्धयो ध्येया महापातकनाशिनी ॥ ८९॥
त्रिवृत्तं चन्द्रसूर्याग्निस्वरूपं विद्धि पार्वति।
सर्वाशापूरके चक्रे रविवेददलान्विते ॥ ९०॥
ब्रह्माणं चिन्तयेत् तत्र स्रवत्पीयूषवर्षिते।
कामाकर्षणिकाद्यास्तु षोडशस्वरसंवृता:[2] ॥ ९१॥
सृणिपाशधरा: सर्वा रूपेणापीह तत्समा: ।
एतास्तु गुप्तयोगिन्यो ध्येया: सर्वसमृद्धिदा: ॥ ९२॥
कामाकर्षणिकाग्रे तु त्रिपुरेशी व्यवस्थिता।
त्रिपुरासदृशी ध्येया त्रिपुरेशी वरानने ॥ ९३॥
अष्टपत्रं वरारोहे जपाकुसुमसन्निभम्।
सर्वसंक्षोभणं नाम सर्वकामफलप्रदम् ॥ ९४॥
चिन्तयित्वा शिवं तत्र वर्गाष्टकसमन्विता: ।
अनङ्गकुसुमाद्यास्तु स्मृता गुप्ततराश्च ता: ॥ ९५॥
सुन्दरीसदृशा: सर्वा: सर्वकामफलप्रदा: ।
अनङ्गकुसुमाग्रे तु ध्येया त्रिपुरसुन्दरी ॥ ९६॥

---

१. मातुलिङ्ग-ग०।
२. संयुता-क० ख०।

सर्वालङ्कारसम्पन्ना पुस्तकं चाऽक्षमालिकाम् ।
वराभयौ च दधती बन्धूककुसुमप्रभा ॥९७॥
सर्वसौभाग्यदे चक्रे दाडिमीकुसुमप्रभे ।
चतुर्दशारके देवि ! भास्करं परिचिन्तयेत् ॥९८॥
सर्वसंक्षोभणीमुख्याः सम्प्रदायाः स्मृता इमाः ।
सर्वसंक्षोभणी शक्तिः पुरस्त्रिपुरवासिनी ॥९९॥
सुन्दर्याः सदृशी ध्येया सर्वकामफलप्रदा ।
सर्वार्थसाधके चक्रे सर्वरक्षाकरे तथा ॥१००॥
बाह्यारदशकोणे च जपाकुसुमसन्निभे ।
नारायणं प्रपूज्याऽथ [1]बाह्यदशारके ततः ॥१०१॥
सर्वसिद्धिप्रदा मुख्याः कुलकौलाः स्मृता इमाः ।
सर्वसिद्धिप्रदाग्रे तु त्रिपुरश्रीर्व्यवस्थिता ॥१०२॥
उद्यद्भानुसहस्राभा दिव्यालङ्कारभूषिता ।
पुस्तकं जपमालाञ्च दधती वरदाभये ॥१०३॥
अन्तर्दशारचक्रे च पूज्याः सर्वसमृद्धिदाः ।
तथा निगर्भयोगिन्यः सर्वज्ञाप्रमुखाः प्रिये ॥१०४॥
सर्वज्ञा पुरतो देवी स्थिता त्रिपुरमालिनी ।
इन्द्रगोपप्रभा देवी पाशाङ्कुशकपालिनी ॥१०५॥
महाभीतिहरा सम्यक् साधकानां क्षणादिकम् ।
सर्वरोगहरे चक्रे बालार्ककिरणारुणे ॥१०६॥
वशिनीप्रमुखास्तत्र रहस्ययोगिनीर्यजेत् ।
वशिनीप्रमुखा रक्ता वराभयकरान्विताः ॥१०७॥

---

१. बाह्यारदेशके-क० ख० ।

पुस्तकं जपमालां च दधाना: परमेश्वरि ।
वशिनी पुरतो देवी सर्वसिद्धिप्रदायिनी ।।१०८।।
तथा त्रिपुरसिद्धां च ध्यायेद् विषविनाशिनीम् ।
[१]त्रिकोणस्य विभागस्य दक्षिणे वामके प्रिये ।।१०९।।
चतुष्पथसमायुक्ते बाणचापौ प्रपूजयेत् ।
त्रिकोणस्योर्ध्वभागस्य वामदक्षिणयोस्तथा ।।११०।।
षडध्वरूपयोर्देवि ! पाशाङ्कुशौ व्यवस्थितौ ।
सर्वसिद्धिप्रदे चक्रे त्रिकोणे परमेश्वरि ।।१११।।
उद्यत्सूर्यसहस्राभे बन्धूककुसुमप्रभे ।
अतिरहस्ययोगिन्य: संस्थिता वीरवन्दिते ।।११२।।
अग्रकोणेऽग्निचक्रे च कामरूपे वरानने ।
कामेश्वरी त्रिनेत्रा च तरुणारुणविग्रहा ।।११३।।
चषकं वरदानं च [२]पाशमङ्कुशमेव च ।
दधती परमेशानि ! ध्येया रुद्रात्मशक्तिका ।।११४।।
वामकोणे त्रिकोणस्य सूर्यचक्रे महेश्वरि ।
जालन्धरे महापीठे वज्रेश्वरी समीरिता ।।११५।।
त्रिनेत्रा पूर्णचन्द्रास्या बन्धूककुसुमप्रभा ।
पाशाङ्कुशौ शराश्चापं चषकं मातुलुङ्गकम् ।।११६।।
दधती चारुरूपा सा ध्येया विष्णवात्मशक्तिका ।
दक्षकोणे त्रिकोणस्य [३]सोमचक्रे वनानने ।।११७।।
पूर्णगिर्यालये देवि ! कथिता भगमालिनी ।
त्रिनेत्रा [४]तरुणेन्दुस्था सिन्दूरारुणविग्रहा ।।११८।।

१. त्रिकोणाग्रविभागस्य - क० ख० ।
२. पाशञ्चाङ्कुश-क० ख०
३. लोम-क० ख० ।
४. तरुणेन्दुमस्ता-क० ख० ।

पुस्तकं जपमालां च पाशाङ्कुशकमेव च ।
दधती परमेशानि ! ध्येया ब्रह्मात्मशक्तिका ।।११९।।
कामेश्वरीपुरोभागे त्रिपुराम्ब व्यवस्थिता ।
मालिनीसदृशी ध्येया सर्वकामफलप्रदा ।।१२०।।
अथवा रश्मयः सर्वा देवीरूपेण चिन्तयेत् ।
नवावरणशक्तीनां ध्यानं देव्याः समं यतः ।।१२१।।
निःसरन्ति यथा नित्यं सूर्यबिम्बान्मरीचयः ।
देव्यस्तथा समुत्पन्ना महादेव्याः शरीरतः ।।१२२।।

ईश्वर उवाच–

[1]ओड्याणपीठके देवि ब्रह्मचक्रे वरानने ।
[2]परापररहस्याख्या देवि ! ब्रह्मस्वरूपिणी ।।१२३।।
चक्रेशीमपि तामेव पूजयेत् साधकोत्तमः ।
स्थितिक्रमेण पूजेयं यन्त्रोद्धारक्रमेण तु ।।
सृष्टिक्रमं महद् गुह्यं पूजनं परमेश्वरि ।।१२४।।

पार्वती उवाच–

चक्रमण्डलमाख्यातं न पूजा तत्र मण्डले ।
इदानीं कथयेशान ! पूजाक्रममनुत्तमम् ।।१२५।।

ईश्वर उवाच–

शृणु देवि ! प्रवक्ष्यामि पूजाक्रममनुत्तमम् ।
यस्य प्रबोधमात्रेण जीवन्मुक्तः प्रमोदते ।।१२६।।
देव्या नित्योदिता पूजा त्रिभिर्भेदैर्व्यवस्थिता ।
परा चाप्यपरा देवि ! तृतीया च परापरा ।।१२७।।

---

१. ओड्यानपीठते-क० ख० ।
२. पुरापर-ख० ।

चक्रमध्ये समावाह्य [1]पूज्यते द्रव्यविस्तरैः ।
प्रथमा सा समाख्याता [2]मता पुरन्दरादिभिः ।।१२८।।
[3]मृद्वासने समासीनः खगसंयमने रतः ।
समकायशिरोग्रीवो नासालोकनतत्परः ।।१२९।।
विकल्परूपसंजल्पविमुखो भावतत्परः ।
महापद्मवनान्तःस्थां परमानन्दरूपिणीम् ।।१३०।।
आप्यायितजगद्रूपां परमामृतवर्षिणीम् ।
तत्त्वज्ञानमये चक्रे परमात्मस्वरूपिणीम् ।।१३१।।
अर्धमात्रां योनिरूपां बिन्दुत्रिवलयात्मिकाम् ।
परमानन्दपुष्पेण पूजयेदात्मरूपिणीम् ।।१३२।।
इन्द्रियप्रीणनैर्द्रव्यैर्विहितं स्वात्मपूजनम् ।
उत्तमेयं द्वितीया सा मया निष्पाद्यते सदा ।।१३३।।
परापरा समाख्याता उभयं यत्र विद्यते ।
देवकीसूनुना चेयं निष्पाद्यते सदा प्रिये ।।१३४।।

।। इति गन्धर्वतन्त्रे पञ्चमः पटलः ।। ५ ।।

१. पूजते-क० ख० ।
२. माता-ग० ।
३. मृदासने-क० ख० ।

अथ षष्ठः पटलः

पार्वती उवाच--

देव्याः पूजा समाख्याता तृतीयाया महेश्वर ।
तां कथय सुरश्रेष्ठ विस्तरेणाधुना प्रभो ! ॥ १ ॥
ज्ञानेन कर्मणा चेह देहशुद्धिर्द्विधा भवेत् ।
ज्ञानशुद्धिस्त्वया प्रोक्ता कर्मशुद्धिर्न दर्शिता ॥ २ ॥
विण्मूत्रपिच्छिलो देहः कथं देवमयो भवेत् ।
तन्मे वद महादेव प्रसन्नसुमुख प्रभो ॥ ३ ॥

ईश्वर उवाच-

ज्ञानेन कर्मणा वापि सिद्धिर्भवति नान्यथा ।
ज्ञानयोगश्च वक्तव्यः कर्मयोगं शृणु प्रिये ॥ ४ ॥
ब्राह्मे मुहूर्त्ते उत्थाय साधकः स्थिरमानसः ।
पद्मासनसमासीनः [1]प्राणायामपुरःसरम् ॥ ५ ॥
ब्रह्मरन्ध्रे स्थिते पद्मे सहस्रदलशोभिते ।
विमले पूर्णचन्द्रस्य मण्डले चिन्तयेद् गुरुम् ॥ ६ ॥
शुद्धशङ्खस्फटिकसङ्काशं श्वेताभरणभूषितम् ।
तादृक्प्रसूनमाल्यादिविभूषित[2] तनुं तथा ॥ ७ ॥
पद्मासनसमासीनं सर्वयोगनिषेवितम्[3] ।
वराभयकरं शान्तं त्रिनेत्रं[4] करुणामयम् ॥ ८ ॥
वामोरुगतया शक्त्या रक्तया वामपाणिना ।
धारयन्त्योत्पलं दक्षहस्तेनालिङ्गितं विभुम् ॥ ९ ॥

---

१. पुरःसरः-ख० ।
२. विभूषितं-ख० ।
३. निशेवितम्-ख० ।
४. द्विनेत्रम्-ख० ।

[१]परमानन्दसन्दोहसान्द्रमानसमीश्वरम् ।
आनन्दसान्द्ररक्ताक्षं स्मरेत् स्मितमुखाम्बुजम् ॥ १० ॥
बालाद्यं भुवनेशानी रमा चैवाथ खेचरी ।
शिवचन्द्रौ मातृकान्तं [२]कालशक्राम्बुवह्नयः ॥ ११ ॥
वायुश्च वामकर्णेन योजिता बिन्दुमालिनः[३] ।
चक्रं कृत्वाऽऽदिमं तेषु कर्णे वामाक्षि योजयेत् ॥ १२ ॥
शिवचन्द्रौ त्रिशूलाढ्यौ बिन्दुना परिमण्डितौ ।
चन्द्रशिवौ त्रिशूलाढ्यौ स्वर्गवन्तौ महेश्वरि ! ॥ १३ ॥
तस्मात् स्वगुरुनामान्ते आनन्दनाथ चालिखेत् ।
तथा शक्तिपदान्ते वै अम्बापदमतो लिखेत् ॥ १४ ॥
पादुकां पूजयामीति विधिना परिपूजयेत् ।

लं पृथिव्यात्मना ब्रह्मणा गन्धं कल्पयामि । गन्धतन्मात्रात्मने[४] घ्राणाय गन्धं गृहाण स्वाहा ।

अथाऽङ्गुष्ठकनिष्ठाभ्यां योजयेद् गन्धमुत्तमम् ॥ १५ ॥

हं आकाशात्मना सदाशिवेन पुष्पं कल्पयामि शब्दतन्मात्रात्मने श्रोत्रेन्द्रियाय पुष्पं गृहाण स्वाहा ।

अङ्गुष्ठतर्जनीयोगे पुष्पदानं तथैव हि ।

यं वाय्वात्मना ईश्वरेण धूपं कल्पयामि स्पर्शतन्मात्रात्मने त्वगिन्द्रियाय स्पर्शं गृहाण स्वाहा ।

अङ्गुष्ठमध्यमायोगं धूपदानं तथैव हि ॥ १६ ॥

वं वह्न्यात्मना रुद्रेण दीपं कल्पयामि रूपतन्मात्रात्मने चक्षुरिन्द्रियाय रूपं गृहाण स्वाहा ।

---

१. सरमानन्द-ख०
२. शक्राद्य-ख० ।
३. नादिनः-ख० ।
४. तन्त्रे-ख० ।

अङ्गुष्ठाभ्यां महेशानि दीपं दद्यात् समाहितः ।
वं अमृतात्मना विष्णुना नैवेद्यं कल्पयामि । रसतन्मात्रात्मने जिह्वेन्दियाय रसं गृहाण स्वाहा ।
अङ्गुष्ठानामिकायोगं नैवेद्यं तत्प्रतिष्ठितम् ।। १७ ।।
एवं कुलगुरुं देवि पूजयित्वा विधानतः ।
योनिमुद्रां प्रदर्श्याथ प्रणमेत् सिद्धिहेतवे ।। १८ ।।
नमस्ते भगवन्नाथ शिवाय गुरुरूपिणे ।
विद्यावतारसंसिध्यै स्वीकृतानेकविग्रह ।। १९ ।।
नराय नररूपाय परमात्मैकरूपिणे ।
सर्वाज्ञानतमोभेदभानवे चिद्घनाय ते ।। २० ।।
स्वतन्त्राय दयातृप्तविग्रहाय शिवात्मने ।
परतन्त्राय भक्तानां भव्यानां भव्यरूपिणे ।। २१ ।।
विवेकिनां विवेकाय विमर्शाय विमर्शिनाम्[1] ।
प्रकाशिनां प्रकाशाय ज्ञानिनां ज्ञानरूपिणे ।। २२ ।।
पुरस्तात् पार्श्वयोः पृष्ठे [2]नमस्कुर्यामुपर्यधः ।
सदा मच्चित्तरूपेण विधेहि भवदासनम् ।। २३ ।।
अज्ञानतिमिरान्धस्य ज्ञानाञ्जनशलाकया ।
चक्षुरुन्मीलितं येन तस्मै श्रीगुरवे नमः ।। २४ ।।
नमोऽस्तु गुरवे तुभ्यं ब्रह्मविष्णुशिवात्मने ।
अविद्याग्रस्त-संसारसागरोत्तारहेतवे ।। २५ ।।
गुरुर्ब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः ।
गुरुरेव परं ज्ञानं [3]गुरुरेव परं तपः ।। २६ ।।

---

१. अविमर्शिनाम्-क० ख० ।
२. नमस्कुर्यात्-ग० ।
३. गुरुमेव-क० ख० ।

अत: सर्वत्र देवेशि! गुरुपूजा गरीयसी।
अन्यदेवसपर्या वा चान्यदेवस्य कीर्तनम् ।। २७।।
गुरुदेवं विना देवि तदग्रे क्रियते यदि।
तदा नरकमाप्नोति सत्यमेतद् वदाम्यहम् ।। २८।।
पूजिते गुरुपादे वै सर्वदेव: सुखी भवेत्।
सर्वेषां मन्त्रतन्त्राणां पिताऽसौ य: सदाशिव: ।। २९।।
यस्य भक्तिर्गुरौ नित्यं वर्तते देववत् प्रिये।
तस्य सर्वार्थसिद्धि: स्यान्नाऽन्यथा खलु पार्वति ।। ३०।।
गुरुपादरजो मूर्ध्नि ध्यात्वा कर्म समारभेत्।
ब्रह्मरन्ध्रे सहस्रारे कर्पूरधवलो गुरु: ।। ३१।।
वराभयकरो नित्यो ब्रह्मरूपी सदानघ:।
जागर्त्ति परमेशानि! निजस्थानप्रकाशक: ।। ३२।।
कुलनाथं परित्यज्य ये शाक्ता: परसेविन:।
तेषां दीक्षा च यागश्च ह्यभिचाराय कल्प्यते ।। ३३।।
तस्मात् सर्वप्रयत्नेन कुलीनं गुरुमाश्रयेत्।
कुलीन: सर्वविद्यानामधिकारीति गीयते ।। ३४।।
दीक्षाप्रभु: स एवात्र सर्वतन्त्रेषु नापर:।
गुरुमण्डलपूजां तु कुर्यात् सप्तसु पर्वसु ।। ३५।।

देवी उवाच-

विना योगं न सिध्येत कुण्डली च क्रम: प्रभो।
मूलपद्मे कुण्डलिनी यावन्निद्रायिता प्रभो ।। ३६।।
तावत् किञ्चिन्न सिध्येत मन्त्रयन्त्रार्चनादिकम्।
जागर्त्ति यदि सा देवी बहुभि: पुण्यसञ्चयै: ।। ३७।।

तदा प्रसादमायान्ति मन्त्रयन्त्रार्चनादयः ।
शिववद् विहरेल्लोके अष्टैश्वर्यसमन्वितः ॥ ३८ ॥
योगयोगाद्[1] भवेन्मुक्तिर्मन्त्रसिद्धिरखण्डिता ।
सिद्धे मनौ परावाप्तिरिति शास्त्रार्थनिर्णयः ॥ ३९ ॥
युक्तात्मा येन विहरेत् स्वर्गे मर्त्ये रसातले ।
जीवन्मुक्तश्च देहान्ते परं निर्वाणमाप्नुयात् ॥
तत् कार्त्स्न्येन परं योगं कथयस्व मयीश्वर ॥ ४० ॥

ईश्वर उवाच-

कथयामि तव स्नेहाद् योगयोग्याऽसि पार्वति ।
संसारोत्तारणं मुक्तिर्योगशब्देन कथ्यते ॥ ४१ ॥
योगो हि ललिता देवी निश्चितं विद्धि पार्वति ।
न योगो नभसः[2] पृष्ठे न भूमौ न रसातले ॥ ४२ ॥
ऐक्यं जीवात्मनश्चाहुर्योगं योगविशारदाः ।
कामक्रोधलोभमोहमदमात्सर्यसंज्ञकाः ॥ ४३ ॥
तत्समूहाः षडाख्याता योगविघ्नकरा इमे ।
योगज्ञैरेभिर्जित्वा[3] तान् योगिनो योगमाप्नुयुः ॥ ४४ ॥
[5]यमं नियममासनप्राणायामौ ततः परम् ।
प्रत्याहारं धारणाख्यं ध्यानं सार्द्धं समाधिना ॥ ४५ ॥
अष्टाङ्गान्याहुरेतानि योगिनो योगसाधने[4] ।
अहिंसा सत्यमस्तेयं ब्रह्मचर्यं दयाऽऽर्जवम् ॥ ४६ ॥

---

१. योगयोगोद्भवेत्-ग० ।
२. नभः-ख० ।
३. भित्वा-ग० ।
४. साधने-ग० ;
५. 'यम' इत्यारभ्य 'योगसाधने' इत्येतदन्तं नास्ति-ग० ।

क्षमाधृतिमिताहारशौचं चेति यमा दश ।
तपः सन्तोष[१] आस्तिक्यं दानं देवस्य पूजनम् ।। ४७ ।।
सिद्धान्तश्रवणं चैव ह्रीर्मतिश्च जपो हुतम् ।
दशैते नियमाः प्रोक्ता योगशास्त्रविशारदैः ।। ४८ ।।
पद्मासनं स्वस्तिकाख्यं भद्रं वज्रासनं तथा ।
वीरासनमिति प्रोक्तं क्रमादासनपञ्चकम् ।। ४९ ।।
ऊर्वोरुपरि विन्यस्य सम्यक् पादतले उभे ।
अङ्गुष्ठौ च निबध्नीयाद्धस्ताभ्यां व्युत्क्रमात् ततः ।। ५० ।।
पद्मासनमिति प्रोक्तं योगिनां हृदयङ्गमम् ।
जानूर्वोरन्तरे सम्यक् कृत्वा पादतले उभे ।। ५१ ।।
[२]ऋजुकायो वसेद् योगी स्वस्तिकं तत् प्रचक्षते ।
सीमन्याः पार्श्वयोर्न्यस्येद् गुल्फयुग्मं सुनिश्चलम् ।। ५२ ।।
वृषणाधः पादपार्ष्णि पाणिभ्यां [३]परिबन्धयेत् ।
भद्रासनं समुद्दिष्टं योगिभिः परिकीर्त्तितम् ।। ५३ ।।
ऊर्वोः पादौ क्रमान्न्यस्य जान्वोः प्रत्यङ्मुखाङ्गुलीः ।
करौ निबध्यादाख्यातं वज्रासनमनुत्तमम् ।। ५४ ।।
एकं पादमधः कृत्वा विन्यस्योरौ [४]तथेतरम् ।
ऋजुकायो वसेद् योगी वीरासनमितीरितम् ।। ५५ ।।
इडया कर्षयेद् वायुं बाह्यं षोडशमात्रया ।
धारयेत् पूरितं योगी चतुःषष्ट्या च मात्रया ।। ५६ ।।

१. सन्तोषं-ग० ।
२. कारो-ख०।।
३. परिपूजितम्-ग० ।
४. अथेतरम्-ख० ।

सुषुम्नामध्यगं सम्यग् द्वात्रिंशन्मात्रया शनैः ।
नाड्या पिङ्गलया चैवं रेचयेद् योगवित्तमः ॥५७॥

प्राणायाममिमं प्राहुर्योगशास्त्रविशारदाः ।
भूयो भूयः क्रमात् तस्य [1]व्यत्यासेन समाचरेत् ॥५८॥

मात्रावृद्धिक्रमेणैव सम्यग् द्वादश षोडश ।
जपध्यानादिभिर्युक्तं सगर्भं तद् विदुर्बुधाः ॥५९॥

[2]तदुपेतं विगर्भं च प्राणायामं परं विदुः ।
क्रमादभ्यसतः पुंसो देहे स्वेदोद्गमोऽधमः ॥६०॥

मध्यमः [3]कल्यसंयुक्तो भूमित्यागः परो मतः ।
उत्तमस्य गुणावाप्तिर्यच्छीलनकमिष्यते ॥६१॥

इन्द्रियाणां विचरतां विषयेषु निराकुलम् ।
बलादाहरणं तेभ्यः प्रत्याहारोऽयमीरितः ॥६२॥

अङ्गुष्ठागुल्फजानुषु सीमनीलिङ्गनाभिषु ।
हृद्ग्रीवाकण्ठदेशेषु लम्बिकायां ततो नसि ॥६३॥

भ्रूमध्ये स्तनके मूर्ध्नि द्वादशान्ते यथाविधि ।
धारणं प्राणमरुतोर्धारणेति निगद्यते ॥६४॥

समाहितेन मनसा चैतन्यान्तरवर्त्तिना ।
आत्मन्यभीष्टदेवानां ध्यानं ध्यानमिहोच्यते ॥६५॥

[4]समत्वभावना नित्यं जीवात्मपरमात्मनोः ।
समाधिमाहुर्मुनयः प्रोक्तमष्टाङ्गलक्षणम् ॥६६॥

---

१. वात्यासेन-ख० ।
२. तदुपेतं-क० ख० ।
३. कल्प-क० ख० ।
४. ममत्व-क० ख० ।

इति ते कथितं देवि ! कामादिषट्कनाशनम् ।
अथ ते कथयिष्यामि मन्त्रात्मयोगमुत्ततम् ॥
दुर्लभं विषयासक्तैः सुलभं संयमात्मनाम् ।। ६७ ।।
समाधिः संविदुत्पत्तिः परजीवैकतां प्रति ।
यदि जीवः पराद् भिन्नः कार्यतामेति सुव्रते ।। ६८ ।।
[1]सुचित्तं च [2]प्रसह्यैव घटवत् परमेश्वरि ।
विनाशित्वं भयं चैव द्वितयाविति ते श्रुतिः ।। ६९ ।।
नित्यः सर्वगतो ह्यात्मा कूटस्थो दोषवर्जितः ।
एकः सन् भिद्यते भ्रान्त्या मायया न स्वरूपतः ।। ७० ।।
तस्माद् द्वैतं न मे चाऽस्ति न प्रपञ्चो न संसृतिः ।
यथाकाशो घटाकाशो महाकाश इतीरितः ।। ७१ ।।
तथा भ्रान्तिर्द्विधा प्रोक्ता ह्यात्मा जीवेश्वरात्मना ।
नाहं देहो न च प्राणो नेन्द्रियाणि तथैव च ।। ७२ ।।
न मनो नैव बुद्धिश्च नैव चित्तमहङ्कृतिः ।
नाहं पृथ्वी न सलिलं न च वह्निस्तथाऽनिलः ।। ७३ ।।
न चाकाशो न शब्दश्च न च स्पर्शस्तथा रसः ।
न हि गन्धो न रूपं च न मायाऽहं न संसृतिः ।। ७४ ।।
सदा साक्षिस्वरूपाद् वा ब्रह्म चैवास्मि केवलः ।
[3]सोऽहं ब्रह्म न संसारी न मत्तोऽन्यत् कदाचन ।। ७५ ।।
इति विद्यात् स्वमात्मानं समाधिः परिकीर्तितः ।
समाधौ [4]सुखरूपोऽसौ तुरीयस्वर एव हि ।। ७६ ।।

---

१. स्वचित्तञ्च-क० ख० ।
२. प्रसज्यैव-क० ख० ।
३. सोऽयं-ख० ।
४. स्वस्वरूपोऽसौ-क० ख० ।

तुरीयांशः पराशक्तिर्बिन्द्वात्मा ब्रह्म केवलम् ।
प्रज्ञात्मानं[1] वदन्त्येके[2] एकेऽपि ब्रह्म केवलम् ।। ७७ ।।
जीवमीश्वरभावेन विद्यात् सोऽहमिति ध्रुवम् ।
यथा [3]फेनतरङ्गादि समुद्रादुत्थितं पुनः ।। ७८ ।।
समुद्रे लीयते यद्वज्जगदात्मनि लीयते ।
यस्यैवं परमात्मा स[4] पृथग्भूतः प्रकाशितः ।। ७९ ।।
स याति परमं भावं स्वयं साक्षात् परामृतम् ।
यदा मनसि चैतन्यं भाति सर्वात्मकं सदा ।। ८० ।।
योगिनो व्यवधानेन तदा सम्पद्यते स्वयम् ।
यदा भूतानि सर्वाणि स्वात्मन्येवाभिपश्यति ।। ८१ ।।
सर्वभूतेषु चात्मानं ब्रह्म सम्पद्यते तदा[5] ।
यदा सर्वाणि भूतानि समाधिस्थो न पश्यति ।। ८२ ।।
एकीभूतः परेणासौ तदा भवति केवलः ।
तदा जन्मजरादुःखव्याधीनामेव भेषजम् ।। ८३ ।।
केवलं ब्रह्मविज्ञानं जायतेऽसौ तदा शिवः ।
तस्माद् विज्ञानतो मुक्तिर्नान्यथा भवकोटिभिः ।। ८४ ।।
मन्त्रौषधिबलैर्यद्वज्जीर्यते भक्षितं विषम् ।
तद्वत् सर्वाणि कर्माणि जीर्यन्ति ज्ञानिनः क्षणात् ।। ८५ ।।
देहाभिमाने गलिते विदिते परमात्मनि ।
यत्र यत्र मनो याति तत्र तत्र समाधयः ।। ८६ ।।

---

१. प्रज्ञात्मा न-क० ख० ।
२. एकोऽपि-ग० ।
३. फेण-क० ख० ।
४. सम्पृ-ग० ।
५. सदा-क० ख० ।

अहं ब्रह्म न चान्योऽस्मि मुक्तोऽहमिति भावयेत् ।
सच्चिदानन्दरूपोऽहं नित्यं मुक्तस्वभाववान् ॥ ८७ ॥

एवं समाधियुक्तो यः समाधये[१] स कल्प्यते ।
सदाशिवोऽहमित्युक्त्वा स्वेच्छया विहरेद् यतिः ॥ ८८ ॥

लिप्यते न स पापेन बध्यते न च कर्मणा ।
[२]यथाऽग्निविद्रुतं स्वर्णं मालिन्यं दहति क्षणात् ॥ ८९ ॥

तथा ब्रह्मार्पितात्माऽसौ सर्वकर्माणि दह्यति ।
आत्मस्थां देवतां त्यक्त्वा बहिर्देवं विचिन्वते ॥ ९० ॥

करस्थं कौस्तुभं त्यक्त्वा भ्रमते काचतृष्णया ।
न योगेन न यन्त्रेण न मन्त्रेण विना हि सः ॥ ९१ ॥

द्वयोरभ्यासयोगेन ब्रह्मसंसिद्धिकारणम् ।
तमःपरिवृते गेहे घटो दीपेन दृश्यते ॥ ९२ ॥

एवं मायावृतो ह्यात्मा मनुना गोचरीकृतः ।
एतत् ते कथितं देवि ! ब्रह्मज्ञानमिदं महत् ॥ ९३ ॥

विज्ञाय गुरुतो जप्त्वा संसारसागरं तरेत् ।
यत्र यत्र मृतश्चाय गङ्गया श्वपचालये ॥ ९४ ॥

ब्रह्मविद् ब्रह्मभूयाय कल्पते नान्यथा प्रिये ।
विश्वं शरीरमित्युक्तं पञ्चभूतात्मकं प्रिये ॥ ९५ ॥

चन्द्रसूर्याग्नितेजोभिर्जीवब्रह्मैक्यरूपकम् ।
तिस्रः कोट्यस्तदर्द्धेन शरीरे नाडयो मताः[३] ॥ ९६ ॥

---

१. स समाधये-ग० ।
२. यथा गिरिद्रुतं - ख० ।
३. नताः-ख० ।

तासु मुख्या दश प्रोक्तास्तासु तिस्रो व्यवस्थिताः ।
प्रधाना मेरुदण्डेऽत्र चन्द्रसूर्याग्निरूपिणी ॥९७॥
इडा वामे स्थिता नाडी शुक्ला तु चन्द्ररूपिणी ।
शक्तिरूपा तु सा नाडी साक्षादमृतविग्रहा ॥९८॥
पिङ्गलाख्या च या दक्षे पुंरूपा सूर्यविग्रहा ।
दाडिमीकुसुमप्रख्या विषाख्या चापरा मता ॥९९॥
मेरुमध्यस्थिता या तु मूलादाब्रह्मरन्ध्रगा ।
सर्वतेजोमयी सा तु सुषुम्ना वह्निरूपिणी ॥१००॥
तस्या मध्ये विचित्राख्या अमृतस्राविणी शुभा ।
सर्वदेवमयी सा तु योगिनां हृदयङ्गमा ॥१०१॥
विसर्गाद् बिन्दुपर्यन्तं व्याप्य तिष्ठति तत्त्वतः ।
मूलाधारे त्रिपुराख्ये इच्छाज्ञानक्रियात्मके ॥१०२॥
मध्ये स्वयम्भुलिङ्गं तु कोटिसूर्य[1]समप्रभम् ।
तदूर्ध्वे तत्तुरीयं तु ध्यायेद् बन्धूकसन्निभम् ॥१०३॥
तदूर्ध्वे तच्छिखाकारा कुण्डली रक्तविग्रहा ।
सा एव हि परा सूक्ष्मा महात्रिपुरसुन्दरी ॥१०४॥
चैतन्यं सर्वभूतानां शब्दब्रह्म यदुच्यते ।
तत्प्राप्य कुण्डलीरूपं प्राणिनां देहमध्यगम् ॥१०५॥
सर्वतेजोमयं तत्तु सच्चिदानन्दमव्ययम् ।
तद्बाह्ये हेमवर्णाभं रसवर्णं चतुर्दलम् ॥१०६॥
द्रुतहेमसमप्रख्यं पद्मं तत्र विभावयेत् ।
तदूर्ध्वेऽग्निसमप्रख्यं[2] षड्दलं हीरकप्रभम् ॥१०७॥

---

१. सूर्यं-ख० ।
२. प्रोक्षं-ख० ।

वादिलान्तषड्वर्णेन युक्तं स्वाधिष्ठानसंज्ञकम् ।
मूलमाधारषट्कानां मूलाधारं ततो विदुः ॥१०८॥
स्वशब्देन परं लिङ्गं स्वाधिष्ठानं ततो विदुः ।
तदूर्ध्वे नाभिदेशे तु [1]मणिपूरं महत्पुरम् ॥१०९॥
हेमाभं वैद्युताभं च बहुतेजोमयं तथा ।
मणिवद् भिन्नं तत् पद्मं [2]मणिपूरं ततो विदुः ॥११०॥
दशभिश्च दलैर्युक्तं डादिफान्ताक्षरान्वितम् ।
विष्णुनाऽधिष्ठितं पद्मं विश्वालोकनकारणम् ॥१११॥
तदूर्ध्वेऽनाहतं पद्ममुद्यदादित्यसन्निभम् ।
कादिठान्तं दलैरर्कपत्रैश्च समलङ्कृतम् ॥११२॥
तन्मध्ये बाणलिङ्गं तु सूर्यायुतसमप्रभम् ।
शब्दब्रह्ममयः शब्दो [3]मोहितस्तत्र दृश्यते ॥११३॥
तेनाहताख्यं तत्पद्मं योगिभिः परिकीर्त्यते ।
आनन्दसदनं तत्तु पुरुषाधिष्ठितं परम् ॥११४॥
तदूर्ध्वे तु विशुद्धाख्यं दलैः षोडशभिर्युतम् ।
स्वरैः षोडशकैर्युक्तं धूम्रवर्णं महत्प्रभम् ॥११५॥
विशुद्धिं तनुते यस्माज्जीवस्य हंसलोकनात् ।
विशुद्धं पद्माख्यातम् आकाशाख्यं महाद्भुतम् ॥११६॥
आज्ञाचक्रं तदूर्ध्वे तु आत्मनाऽधिष्ठितं परम् ।
हक्षादिद्विदलं पद्मं चन्द्रेणाऽधिष्ठितं तु तत् ॥११७॥

---

१. नाल-ग० ।
२. पूरं-क० ख० ।
३. अनाहतः-क० ख० ।

आज्ञासंक्रमणं तत्र गुरोराज्ञेति कीर्तितम् ।
कैलासाख्यं तदूर्ध्वे तु [1]रोधिनी तु तदूर्ध्वतः ।।११८।।
सहस्रारांबुजं देवि ! बिन्दुस्थानं तदूर्ध्वतः ।
आदौ पूरकयोगेन स्वाधारे योजयेन्मनः ।।११९।।
[2]गुदमेढ्रान्तरे शक्तिं तामाकुञ्च्य प्रबोधयेत् ।
लिङ्गभेदक्रमेणैव बिन्दुस्थानं समानयेत् ।।१२०।।
शम्भुना तां परां शक्तिमेकीभावं विचिन्तयेत् ।
तदुद्भवामृतं वक्त्रद्रुतं लाक्षारसोपमम् ।।१२१।।
पाययित्वा च तां शक्तिं [3]पराख्यां योगसिद्धिदाम् ।
षट्चक्रदेवतास्तत्र सन्तर्प्याऽमृतधारया ।।१२२।।
आनयेत् तेन मार्गेण मूलाधारं पुनः सुधीः ।
यातायातक्रमेणैव तत्र कुर्यान्मनोलयम् ।।१२३।।
एवमभ्यास[भ्यस्य]मानन्तु अहन्यहनि पार्वति ।
जरामरणदुःखाद्यैर्मुच्यते भवबन्धनैः ।।
इत्युक्तं परमे योगं योनिमुद्राप्रबन्धनम् ।।१२४।।
अथापरं प्रवक्ष्यामि समाधिं भवनाशनम् ।
अथवा परमेशानि ! यथोक्तध्यानयोगतः ।।१२५।।
हृत्पद्मकलिकामध्ये ध्यायेद् देवीमनन्यधीः ।
त्रिपुरात्मकमात्मानं भावयेन्न्यस्तविग्रहः ।।१२६।।

१. बोधिनी-क० ख० ।
२. गुदमेढ्रान्तरे-क० ख० ।
३. परोक्षां-क० ख० ।

ऐक्यं सम्भावयेन्नित्यं स्वगुरुदेवतात्मनाम् ।
अहं देवो न चान्योऽस्मि ब्रह्मैवाहं न शोकभाक् ।।१२७।।
सच्चिदानन्दरूपोऽहं शुद्धिबुद्धिस्वभाववान् ।
प्रणवं पूर्वमुद्धृत्य तदिति परतस्ततः ।।१२८।।
सदिति तु समालोच्य कर्म कुर्याद् विचक्षणः ।
स्मरणात् कर्मणामाद्यं ब्रह्मभूयाय कल्पते ।।१२९।।
सर्वमङ्गलसम्पन्नो बहिर्निर्गत्य साधकः ।
[1]त्यक्त्वा मूत्रपुरीषे च कारपादौत्रिशोधयेत् ।।१३०।।
मुखं प्रक्षाल्य देवेशि ! नासारन्ध्रद्वयं ततः ।
नेत्राञ्जनं विधायैव शुद्धस्थानं समाश्रयेत् ।।१३१।।
नेत्राञ्जनमकृत्वैव संपश्येत् सौरमण्डलम् ।
जन्मार्जितफलं नश्येत् का कथा तस्य दुर्मतेः ।।१३२।।
त्रितत्त्वेन त्रिधाऽऽचम्य दन्तधावनमाचरेत् ।
दन्तकाष्ठ[2]मखादित्वा पूजयेद् यस्तु देवताम् ।।१३३।।
तत्पूजा विफला देवि मृते च नरकं व्रजेत् ।
क्लीमात्मकं कामदेवं सर्वान्ते जनमालिखेत् ।।१३४।।
प्रियाय हृदयान्तोऽयं मनुर्दन्तविशुद्धये ।
चतुर्दशस्वरैर्वक्त्रं क्षालयेच्छुद्धिहेतवे ।।१३५।।

।। इति गन्धर्वतन्त्रे षष्ठः पटलः ।। ६ ।।

---

१. त्यक्त-क० ख० ।
२. काठ-क० ख० ।

अथ सप्तमः पटलः

शङ्कर उवाच–

प्रातः स्नानं ततः कुर्यात् त्रैपुरं [1]योजनक्रमम् ।
सुगन्धिसलिलैः शुद्धै कुलतीर्थेऽथवा पुनः ॥ १ ॥
नद्यादौ विधिवत् स्नायात् कुलदर्भविधारकः[2] ।
रौप्यं दक्षिणतर्जन्यां अनामा [3]हेमसंयुता ॥ २ ॥
वामकनिष्ठिका हेमैः कुलदर्भोऽयमीरितः ।
एष एव भवेद्दर्भो न दर्भो वनसम्भवः ॥ ३ ॥
अशून्यं तु करं कुर्याद् वह्नीन्द्वर्कप्रतिष्ठया ।
सर्वभूतवशी स स्यान्मुद्रया चातिशोभया ॥ ४ ॥
त्रितत्त्वेन त्रिधाऽऽचम्य सङ्कल्प्य पापनुत्तये ।
कुलपात्रे सरत्नञ्च[4] सतिलं सजलं ततः ॥ ५ ॥
गृहीत्वा कुलदेवस्य प्रीतये स्नानमाचरेत् ।
अस्नातस्य कुलं नास्ति तथा तर्पयतः पितॄन् ॥ ६ ॥
इदं विष्णुभैरवस्तु विचक्रम इतीरितम् ।
मृदालभनकृत्ये च नित्यमेवमुदीरयेत् ॥ ७ ॥
कुलचक्रं जले न्यस्य कुलमुद्रां विधाय च ।
एहि गङ्गे ! नमस्तुभ्यं सर्वतीर्थसमन्विते ॥ ८ ॥
आवाहयामि देवि ! त्वां स्नानार्थमिह सुन्दरि ।
आवाह्याऽम्भसि संयोज्य सोमसूर्याग्निमण्डलम् ॥ ९ ॥

---

१. योजयन्-ख० ।
२. विधायकः -क० ।
३. अनामा हैमसंयुताम्-ग० ।
४. बहुरत्नञ्च-ग० ।

सञ्चिन्त्य मन्त्री तन्मध्ये ध्यायेत् त्रिपुरसुन्दरीम् ।
गायत्र्याश्च महादेव्याः सुन्दरीमाह्वयेच्छिवाम् ॥ १० ॥

त्रिवारमञ्जलौ[1] वारिमूलमन्त्रेण मन्त्रयेत् ।
अभिषिञ्चेत् ततो मूर्ध्नि मूलमन्त्रं हृदि स्मरन् ॥ ११ ॥

त्रिभिस्तु त्रिपुराबीजैस्त्रिधा मज्जनमाचरेत् ।
तस्मादुत्थाय देवेशि ! [2]निर्णिक्ताशेषविग्रहः ॥ १२ ॥

त्र्यक्षरीं च समुच्चार्य दुकूले परिधापयेत् ।
सकेशं मूषिकाक्रान्तमधौतं भग्नमस्वरम् ॥ १३ ॥

मलिनं परकीयं च पर्य्युषितं च वर्जयेत् ।
तिलकं कुलरूपं च कृत्वाऽऽचम्य विधानतः ॥ १४ ॥

ततः सन्ध्यामुपासीत पापहा येन साधना ।
स्नानं च त्रिविधं प्रोक्तं सन्ध्या च त्रिविधा स्मृता ॥ १५ ॥

आन्तरं च भवेद् देवि ! बाह्यं मानसमेव च ।
मानसं वै भवेत् स्नानं यः सदा शुद्धमानसः ॥ १६ ॥

स्पर्शने पादिके देवि ! निर्विकल्पः सदैव हि ।
बाह्यमत्रैव सम्प्रोक्तमान्तरं शृणु साम्प्रतम् ॥ १७ ॥

प्रागुक्तक्रमयोगेन प्राणायामपरो बुधः ।
शक्तिं परशिवेनैव [3]सङ्गमार्थं विधानतः ॥ १८ ॥

तदुद्भवामृते शश्वन्निमज्य पुनरेव हि ।
स्नायाच्च विमले तीर्थे पुष्करे हृदयाश्रिते ॥ १९ ॥

---

१. अञ्जनौ-क० ख० ।
२. निर्मुक्ताशेषविग्रह-क० ख० ।
३. सङ्गमय्य-ग० ।

बिन्दुतीर्थेऽथवा स्नात्वा पुनर्जन्म न विद्यते ।
आत्मानं सर्वदा सम्यग् ध्यायेद् ध्यानपरायण: ।। २० ।।

देवताभेदत: सन्ध्या मानसीयं परा प्रिये ।
शिवशक्त्यो: समायोगो यस्मिन् काले प्रजायते ।। २१ ।।

सा सन्ध्या कुलनिष्ठानां समाधिस्थै: प्रतीयते ।
अपरां कथयाम्यत्र सर्वपापविनाशिनीम् ।। २२ ।।

उपविश्य शुचौ देशे त्रितत्त्वेन त्रिधाऽऽचमेत् ।
प्राणायामत्रयं कृत्वा त्रिभिर्बीजैस्त्रिधाविधम् ।। २३ ।।

वामहस्ते जलं गृह्य गलितोदकबिन्दुभि: ।
सप्तधा प्रोक्षणं कुर्यान्मूर्ध्नि मन्त्रमनुस्मरन् ।। २४ ।।

अवशिष्टोदकं दक्षहस्ते संगृह्य साधक: ।
नासामाश्लिष्य तोयेन ततस्तेनाऽघमर्षणम् ।। २५ ।।

इडयाऽऽकृष्य देहान्त: क्षालितै: पापसञ्चयै: ।
कृष्णवर्णं तदुदकं [1]दक्षनाड्या विरेचितम् ।। २६ ।।

दक्षहस्ते तु तन्मन्त्री पापरूपं विचिन्त्य च ।
पुरतो वज्रपाषाणे प्रक्षिपेदस्त्रमन्त्रत: ।। २७ ।।

इत्यघमर्षणं कृत्वा पुनराचमनं तथा ।
अभिषिञ्चेत् ततो मूर्ध्नि विधिना साधकोत्तम: ।। २८ ।।

ॐ आपो देवी रसोऽमृतं पूतं ब्रह्म पुनीमहे ।
जलाञ्जलित्रयं भूमौ मार्तण्डभैरवाय च ।। २९ ।।

ऊर्ध्वबाहुस्ततो मन्त्री मार्तण्डं समुपाश्रयेत् ।
ॐ उदुत्यं जातवेदसं देवं वहन्ति केतव: ।। ३० ।।

---

१. वाम-क० ख०.।

दृशे विश्वाय मार्तण्डशेषे भैरवमीरयेत् ।
सूर्यमण्डलमध्ये तु कुलचक्रं विचिन्तयेत् ।। ३१ ।।
बाल्योचितं स्पृहन्तीं वै [1]बालिकां चक्रमध्यतः ।
बालार्कमण्डलाभासां भानुवह्नीन्दु[2]लोचनाम् ।। ३२ ।।
पाशाङ्कुशौ शरांश्चापं धारयन्तीं शिवां स्मरेत् ।
मध्याह्ने चिन्तयेद् देवीं नवयौवनशोभिताम् ।। ३३ ।।
सायाह्ने चिन्तयेद् देवीं त्रैलोक्यैकप्रभामयीम् ।
सर्वयौवनसम्पन्नामुज्ज्वलां परमां कलाम् ।। ३४ ।।
तामेव चिन्तयेद् रात्रौ भोगी भोगपरायणाम् ।
अष्टोत्तरशतावृत्त्या गायत्रीं च जपेत् सुधीः ।। ३५ ।।
रविमण्डलगां देवीं प्रणिपत्य समापयेत् ।
एवं सन्ध्यां समाप्याऽथ हृदि विद्यां परामृशेत् ।।
अथवा परमेशानि ! सदैनां परिचिन्तयेत् ।। ३६ ।।

देवी उवाच–

इदानीं श्रोतुमिच्छामि कथमत्राधिकारिता ।
वेदव्रतविहीनानां व्रात्यादीनां कृतागसाम् ।। ३७ ।।
तथैवाऽनुपनीतानां स्त्रीशूद्राणां भवेच्छिव ! ।
कथमेते महादेव ! मुक्तिं गच्छन्त्यनुत्तमाम् ।।
न विना ब्राह्मणं मुच्येद् देहबन्धादिति श्रुतिः ।। ३८ ।।

ईश्वर उवाच–

देवदारुवने पूर्वं ब्राह्मणानतिदुर्धियः ।
विलोक्य भगवान् विष्णुर्मामभ्येत्याभिवाद्य च ।। ३९ ।।

---

१. बालिका-क० ख० ।
२. त्रिलोचनाम् -ग० ।

उपविष्टस्तदा देवः कारुण्यद्रुतचेतसा ।
पृष्टवान् मां महादेवि ! तेषां मुक्तेर्हि कारणम् ।। ४० ।।

भगवान् उवाच–

इमे दुर्मतयः सर्वे वेदाचारबहिष्कृताः ।
अन्यायमैथुने शक्ताः सुरापानपरायणाः ।। ४१ ।।
आत्मज्ञानविहीनानां योगाभ्यासावहेलिनाम् ।
कथमेषां भवेन्मुक्तिस्तदुपायं वद प्रभो ।।
शूद्रादीनां कथं देव दीक्षायामधिकारिता ।। ४२ ।।

ईश्वर उवाच–

अपि कृत्वा दुराचारान् पतितो वेदवर्जितः ।
नारी शूद्रोऽथवा व्रात्यो यां ज्ञात्वा ब्राह्मणो भवेत् ।। ४३ ।।
यया विज्ञायते ब्रह्म सच्चिदानन्दमव्ययम् ।
तामेव कथयाम्यद्य तवैव हृदि संस्थिताम् ।। ४४ ।।
चतुर्विंशतितत्त्वेन निर्मिता तत्स्वरूपिणी ।
त्रिकारं चम्पकापीतं ब्रह्मविष्णुशिवात्मकम् ।। ४५ ।।
शतपत्रासनारूढं ध्यायेत् पद्मासनस्थितम् ।
[1]पुकारं चिन्तयेदेवमतसीपुष्पसन्निभम् ।। ४६ ।।
पद्ममध्यस्थितं सौम्यमुपपातकनाशनम् ।
रकारं कपिलं नित्यं कमलासनसंस्थितम् ।। ४७ ।।
ध्यायेच्छान्तं सुरश्रेष्ठ ! महापातकनाशनम् ।
सुकारं चिन्तयेद् देव ! इन्द्रनीलसमप्रभम् ।। ४८ ।।
निर्दहेत् सर्वदुःखानि ग्रहरोगोद्भवानि च ।
न्दकारं वह्निदीप्ताभं चिन्तनात् पुरुषर्षभ ।। ४९ ।।

---

१. पकारं- ।

भ्रूणहत्याकृत पापं तत्क्षणादेव नश्यति ।
रीङ्कारं विमलं ध्यायेद् ब्रह्महत्याविनाशनम् ।। ५० ।।
विकारं चिन्तयेद् विद्वान् शुद्धस्फटिकसन्निभम् ।
पापं नश्यति तत् क्षिप्रमगम्यागमनोद्भवम् ।। ५१ ।।
झकारं चिन्तयेद् योगी शुद्धस्फटिकसन्निभम् ।
अभक्ष्यभक्षणं पापं तत्क्षणादेव नश्यति ।। ५२ ।।
हेकारं तारकावर्णमिन्दुशेपविभूपितम् ।
योगिनां वरदं ध्यायेद् ब्रह्महत्याविनाशनम् ।। ५३ ।।
काकारं कृष्णवर्गं च नीलमेघसमप्रभम् ।
ध्यात्वा पुरुपशार्दूल पापं नाशयति ध्रुवम् ।। ५४ ।।
मेकारं रक्तवर्णं च कमलासनसंस्थितम् ।
गोहत्यादिकृतं पापं नाशयत्येव तत्क्षणात् ।। ५५ ।।
[1]श्वकारं परमं ध्यायेत् तत्त्वकाञ्चनसन्निभम् ।
कमलासनमासीनं[2] [3]स्त्रीहत्याविमोचनम् ।। ५६ ।।
रीङ्कारं शुक्लवर्णं तु जातीपुष्पसमप्रभम् ।
गुरुहत्याकृतं पापं ध्यात्वा दहति तत्क्षणात् ।। ५७ ।।
धीकारं चिन्तयेच्छुक्लं कुन्दपुष्पसमप्रभम् ।
पितृमातृवधात् पापान्मुच्यते नात्र संशयः ।। ५८ ।।
मकारं पद्मरागाभं चिन्तयेद् दीप्ततेजसम् ।
पूर्वजन्मार्जितं पापं तत्क्षणादेव नश्यति ।। ५९ ।।
हिकारं शङ्खवर्णं तु पूर्णचन्द्रसमप्रभम् ।
अशेषपापदहनं ध्यायेन्नित्यमिहाच्युतम् ।। ६० ।।

---

१. श्वकार्य-क० ख० ।
२. समासीनं-क० ख० ।
३. मन्त्री-क० ख० ।।

तत्कार पाण्डुर ध्यायेत् पद्मस्योपरि संस्थितम्।
प्रतिग्रहकृतं पापं स्मरणादेव नश्यति ।। ६१ ।।
नःकारं रक्तवर्णं तु इन्द्रगोपसमप्रभम्।
ध्यात्वा प्राणिवधं पापं निर्दहेज्जगदीश्वर ।। ६२ ।।
क्लीङ्कारं रक्तवर्णं तु स्मरेद् वज्रसमप्रभम्।
निर्दहेत् सर्वपापानि नान्यैः पापैः प्रलिप्यते ।। ६३ ।।
नेकारं तु मुखं पूर्वमुद्यदर्कसमप्रभम्।
सकृद् ध्यात्वा सुरश्रेष्ठ ! स गच्छेद् ब्रह्मणः पदम् ।। ६४ ।।
नीलोत्पलदलश्यामं प्रकारं दक्षिणाननम्।
सकृद् ध्यात्वा सुरश्रेष्ठ ! स गच्छेद् वैष्णवं पदम् ।। ६५ ।।
सौम्यं गोरोचनापीतं चोकारं चोत्तराननम्।
सकृद् ध्यात्वा सुरश्रेष्ठ ! स गच्छेद् रुद्रतां पुनः ।। ६६ ।।
शरच्चन्द्रनिभं शान्तं दकारं पश्चिमाननम्।
सकृद् ध्यात्वा सुरश्रेष्ठ ! स गच्छेदैश्वरं पदम् ।। ६७ ।।
यात्कारं च शिवः प्रोक्तमूर्ध्वाननमितीरितम्।
सकृद् ध्यात्वा सुरश्रेष्ठ ! सदाशिवपुरं व्रजेत् ।। ६८ ।।
अक्षराणां तु सर्वेषां वक्ष्यन्ते देवताः क्रमात्।
[illegible]वायुसूर्यविद्युदुमा[1] वरुण एव च ।। ६९ ।।
बृहस्पतिस्तु पर्जन्य इन्द्रो गन्धर्व एव च।
पूषा शिवश्च त्वष्टा च वासवश्च मरुत्तथा ।। ७० ।।
सोमोऽङ्गिरा विश्वेदेवा अश्विनी च प्रजापतिः ।
सर्वदेवश्च रुद्रश्च ब्रह्मा विष्णुश्च देवताः ।। ७१ ।।
जयकाले चिन्तयित्वा तासां सायुज्यमाप्नुयात्।
ललितायास्त्रिभिर्बीजैस्त्रिपदेयं त्रयीमयी ।। ७२ ।।

---

१. यमा-क० ख० ।

एतज्ज्ञात्वा तु मेधावी जपहोमं करोति यः ।
[1]षडङ्गमथ विद्यादौ ध्यायन् तां [2]परमां कलाम् ॥ ७३ ॥

न भवेत् सूतकं तस्य [3]मृतकं च न विद्यते ।
यश्चैवं तु न जानाति गायत्रीं च यथाविधि ॥ ७४ ॥

कथितं सूतकं तस्य मृतकं च मयाऽनघ ! ।
नैव दानफलं तस्य न च यज्ञफलं लभेत् ॥ ७५ ॥

न च तीर्थफलं प्रोक्तं तस्यैव सूतके सति ।
गायत्र्येषा समाख्याता त्रैपुरी सर्वसिद्धिदा ॥ ७६ ॥

गायन्तं त्रायते यस्माद् गायत्री तेन चोच्यते ।
अष्टोत्तरसहस्रं वै जपेदेनामनन्यधीः ॥ ७७ ॥

सर्वपापविनिर्मुक्तो भवेत् पूजाधिकारवान् ।
जीवन्मुक्तो जामदग्न्यः शिष्यो मे घोरपातकैः ॥ ७८ ॥

विमुक्तो मातृहत्याद्यैर्मीननाथस्तथापरः ।
जैगीषव्यश्च चन्द्रश्च वासवश्च विमोचितः ॥ ७९ ॥

गुरुतल्पगमनाद्यैस्तथागस्त्यः प्रमोचितः ।
अभक्ष्यभक्षणात् पापादनयैव विमोचितः ॥ ८० ॥

चाण्डालीगमनाद्यैश्च वशिष्ठश्चापि मोचितः ।
दत्तात्रेयः सुरापानात् ज्वलनः सर्वभक्षणात् ॥ ८१ ॥

त एव ब्राह्मणाः सर्वे विष्णुना प्रभविष्णुना ।
अनयैव महादेवि ! सर्व एव प्रमोचिताः ॥ ८२ ॥

---

१. षडङ्गमविधायादौ-क० ख० ।
२. परदेवताम्-क० ख० ।
३. सूतकं-क० ख० ग० ।

देवी उवाच-

धन्या चानुगृहीतास्मि त्वया नाथेन शङ्कर !।
निःसशयास्मि देवेश ! भ्रमो द्वैतश्च मे हतः ।।
कतिधा सा भवेद् देव ! तदिदानीं वद प्रभो ।। ८३ ।।

ईश्वर उवाच-

एकैव सा महादेवि ! बहुधा भिन्नतां गता।
सौरी च वैष्णवी चैव शाक्ती ब्राह्म्यथ शाम्भवी ।। ८४ ।।
तत्तन्त्रे ताः प्रयोक्तव्यास्त्रैपुरीयं प्रकाशिता।
तर्पणं च त्रिधा प्रोक्तं साम्प्रतं तच्छृणुष्व मे ।। ८५ ।।
सोमार्कानलसङ्घट्टात् स्खलितं यत् [1]परामृतम्।
तेनामृतेन दिव्येन तर्पयेत् परदेवताम् ।। ८६ ।।
आन्तरं तर्पणं ह्येतन्मानसं शृणु साम्प्रतम्।
आत्मानं तन्मयं स्मृत्वा सदा सन्तर्पितात्मवान् ।। ८७ ।।
सर्वदा सर्वकार्येषु सन्तुष्टः स्थिरमानसः।
उपविश्य शुचौ देशे ततस्तर्पणमारभेत् ।। ८८ ।।
तर्पयित्वा गुरूनादौ मूलदेवीं च तर्पयेत्।
बीजद्वयं ततो विद्या हुतभुग्दयितान्विता ।। ८९ ।।
ततो देव्याः स्वनामान्ते तर्पयामि नमः पदम्।
देवान् पितॄन् ऋषींश्चैव तर्पयेत् कुलवारिणा ।। ९० ।।
तर्पणादौ प्रयुञ्जीत तृप्यतां वृद्धभैरव।
तथैव परमेशानि विष्णुं रुद्रं प्रजापतिम् ।। ९१ ।।
एवं ऋषीन् प्रतर्प्याथ पितॄनपि च भैरवान्।
तृप्यतां सुन्दरी माता पिता भैरवस्तृप्यताम् ।। ९२ ।।

---

१. परमामृतम्-ग०।

आदौ त्रिपुरपूर्वं च तर्पणे विनियोजयेत् ।
श्राद्धे विवाहे दाने च स्नाने चानङ्गपूजने ।। ९३ ।।
सर्वदा सर्वकार्येषु तान्त्रिके वैदिके तथा ।
त्रिपुरभैरवं चैव स्मरेत् त्रिपुरसुन्दरीम् ।। ९४ ।।
स्वविद्यां संस्मरन् कुर्यात् क्रियां सर्वत्र चोदिताम् ।
द्विजातीनां च संस्कारो वेदोक्तः समुदाहृतः ।। ९५ ।।
तेषां तु तत्र तत्रापि विद्यया विधिमाचरेत् ।
अन्येषामपि वर्णानां विद्ययैव समापयेत् ।। ९६ ।।
विद्यया संस्कृतो यस्तु स एव ब्राह्मणो मतः ।
[1] निधने विद्यया दाहो विद्ययान्यत् समाचरेत् ।। ९७ ।।
तेनैव तन्मयात् सिद्धिः सर्वत्र भवति ध्रुवम् ।
यावन्न दीयते देवि ! सूर्यायाऽर्घ्यं विधानतः ।। ९८ ।।
विधिना विहिता पूजा तावत् केन प्रगृह्यते ।
मार्तण्डभैरवायाऽर्घ्यं पूर्वाभिः सिततण्डुलैः ।। ९९ ।।
रक्तपुष्पैश्चन्दनैश्च सगणाय निवेदयेत् ।
शिवबीजं वह्निसंस्थं वामनेत्रविभूषितम् ।।१००।।
नादबिन्दुकलायुक्तं हंसः पदमतो लिखेत् ।
मार्तण्डभैरवायेति प्रकाशशक्तिं चालिखेत् ।।१०१।।
सहितायेति चोक्त्वा वै इदमर्घ्यमतः परम् ।
वह्निजायान्वितं कृत्वा सूर्यायाऽर्घ्यं निवेदयेत् ।।१०२।।
न दद्याद् भास्करायाऽर्घ्यं शङ्खतोयैर्महेश्वरि ! ।
सर्वदेवमयं सूर्यं सर्वदेवनमस्कृतम् ।।१०३।।

---

१. निधनो-क० ख० ।

पूजयित्वा विधानेन प्रदक्षिणमनुव्रजन् ।
प्रणम्य भगवन्तं वै सर्वपापैः प्रमुच्यते ।।१०४।।
यः सदा पूजयेद् देवं दृष्ट्वा वा प्रणमेत् प्रभुम् ।
पूजितं देवतत्त्वेन ब्रह्माण्डान्तरगोचरम् ।।१०५।।
तिस्रः कोट्यर्द्धकोटी च तीर्थानां यदुदाहृतम् ।
सकृत् प्रदक्षिणं देव ! दद्यात् तत्फलमञ्जसा ।।१०६।।
तीर्थानां दर्शने यद् यत् तत्तद् भास्करदर्शनात् ।
सर्वतीर्थामृतैः स्नातो यः सदा सूर्यरश्मिभिः ।।१०७।।
अथ त्रिपुरगायत्र्या देव्यै अर्घ्यं निवेदयेत् ।
सूर्यमण्डलसंस्थायै पूर्वोक्तध्यानयोगतः ।।१०८।।
चक्रराजं हृदि ध्यात्वा तत्र देवीं समानयेत् ।
अष्टोत्तरशतावृत्त्या जपन् विद्यामनन्यधीः ।।१०९।।

।। इति गन्धर्वतन्त्रे सप्तमः पटलः ।। ७ ।।

अथाष्टमः पटलः

ईश्वर उवाच–

ततो मौनी [1]विशुद्धात्मा हृदि विद्यां परामृशन् ।
अबहिर्मानसो योगी[2] यागभूमिमथाविशेत् ॥ १ ॥
[3] केशकीटादिसंयुक्ता न स्निग्धा नातिपिच्छिला ।
न रुक्षा नातिनीचा वै नात्युष्णा[4] न [5]वनान्विता ॥ २ ॥
न च वायुभिराच्छन्ना नान्यप्राणि[6]समाकुला ।
धूलिकर्दमसंयुक्ता पशुभिर्न विलोकिता ॥ ३ ॥
[7] वृक्षादिभिरनाकीर्णा द्रववारिसमाकुला ।
अनावृता चतुर्दिक्षु मनसोऽतुष्टिकारिणी ॥ ४ ॥
ऊषरे [8] कृमिसंयुक्ते स्थाने पूतेऽपि नार्चयेत् ।
या च भूमिर्निषिद्धैषा विहिता कथ्यतेऽधुना ॥ ५ ॥
वापीकूपसमीपस्था सुमनोद्यानमध्यगा ।
विचित्रमण्डपैर्युक्ता शुद्धवेदिपरिष्कृता ॥ ६ ॥
पताकाध्वजसंकीर्णा लाक्षारुणपरिच्छदा ।
पुष्पप्रकरसंकीर्णा घण्टाचामरभूषिता ॥ ७ ॥
दीपदर्पणसंयुक्ता वितानोपपरिष्कृता ।
पेयैर्भक्ष्यैः समायुक्ता कर्पूरागुरुधूपिता ॥ ८ ॥

१. मौनं-ग० ।
२. योग-ग० ।
३. ये मर्कटा-ग० ।
४. नात्युच्चा-क० ख० ।
५. लवणान्विता-(न बलान्विता) ग० ,
६. प्राणैः -ग० ।
७. सूक्ष्मा-ग० ।
८. कृषिसंयुक्तस्थाने पुण्येऽपि-क० ख० ।

बालार्कसदृशी रम्या मनःसन्तोषकारिणी ।
तत्तदायुधपूर्णान्ता[1] विभूषितप्रपूजिता ॥ ९ ॥

एवमेषा महादेवि ! यागभूमिः समीरिता ।
पूजावेद्या बहिः स्थित्वा [2]चतुर्हस्तान्तरे धिया ॥ १० ॥

गृहे चेद् द्वारदेशस्थ आचम्य मनसा गुरून् ।
प्रणमेदिष्टदेवीं च दिक्पालानपि चेतसा ॥ ११ ॥

इन्द्रमग्निं यमं वन्दे निर्ऋतिं वरुणं तथा ।
पवनं धनदं चेशं प्रजापतिमनन्तकम्[3] ॥ १२ ॥

गणेशं चैव क्षेत्रेशं वन्दे द्वारश्रियं तथा ।
गणनाथं बटुकं च दुर्गां क्षेत्रं रतिं स्मरम् ॥ १३ ॥

प्रीतिं वसन्तकं चैवं शङ्खपद्मनिधींस्तथा ।
सरस्वतीं महालक्ष्मीं मायां दुर्गां नमाम्यहम् ॥ १४ ॥

भद्रकालीं च स्वस्तिं च स्वाहां शुभकरीं[4] तथा ।
गौरीं च लोकधात्रीं च वागीश्वरीं नमाम्यहम् ॥ १५ ॥

ब्रह्माणं वास्तुपुरुषं प्रणमामि यथाक्रमम् ।
पुष्पाञ्जलिमथैतेभ्यो भक्त्या परमया दिशेत् ॥ १६ ॥

मण्डलं वामतः कृत्वा चतुरस्रं महेश्वरि ।
आधारं पूजयेत् तत्र पात्रं चाम्भोदकान्वितम् ॥ १७ ॥
संस्कृत्य परमेशानि ! सर्वभूतबलिं हरेत् ।
तारं च भुवनेशानीं सर्वविघ्नपदं ततः ॥ १८ ॥

---

१. पूर्णान्तर्विभूषित-ग० ।
२. चतुर्हस्तान्तरेखया-ग० ।
३. अनन्तरम्-ग० ।
४. शुभङ्करी-ग० ।

हृदन्ते[1] सर्वभूतेभ्यो हुङ्कारं वह्निवल्लभाम् ।
समुच्चरन् बलिं दद्यात् मुद्रया तत्त्वसंज्ञया ।। १९ ।।
अङ्गुष्ठानामिकायोगं तत्त्वमुद्रेयमीरिता ।
वक्त्रान्ते चास्त्रमालिख्य ङेन्तं फट्कारसंयुतम् ।। २० ।।
अस्त्रमन्त्रः समाख्यातः सर्वविघ्नौघनाशकः ।
अनेनैवाक्षतान् सम्यक् सम्मन्त्र्य सप्तधा ततः ।। २१ ।।
अपसर्पन्तु ते भूता भूमौ ये चान्तरिक्षगाः ।
दिव्यलोकगता ये च ते नश्यन्तु[2] शिवाज्ञया ।। २२ ।।
अनेनैवाक्षतांस्तत्र विकिरेद् यज्ञमण्डपे ।
ऐं क्लीं सौः इति मन्त्रेण पूजा देव्या[3] महेश्वरि ! ।। २३ ।।
अङ्गं सङ्कोचयन् वामं प्रविशेद् दक्षिणाङ्घ्रिणा ।
यागमन्दिरगांस्तत्र विघ्नानुत्सारयेत् ततः ।। २४ ।।
पार्ष्णिघात[4]करास्फोटसमुदञ्चितवक्त्रक[5] ।
तालत्रयमिदं कृत्वा विघ्नान् सर्वानपाहरेत्[6] ।। २५ ।।
ततः पुनर्हुम्फडिति पार्श्वमूर्ध्वमधस्तथा ।
आत्मनः[7]क्रोधदृष्ट्याऽथ निरीक्ष्य सुमना भवेत् ।। २६ ।।
वीक्षणं सर्वबीजेन यज्ञभूमेः समीरितम् ।
तत्तुर्यो बिन्दुसंयुक्तः कलानादसमन्वितः ।। २७ ।।

---

१. हृदाख्यान्ते-क० ग० ।
२. नश्यन्ति-क० ख० ।
३. वेदी-ग० ।
४. कर - क० ख० ।
५. वक्त्रकैः - ग० ।
६. उपाहरेत्-क० ख० ।
७. क्रोधदृष्टाथ -क० ख० ।

वर्मबीजमिदं प्रोक्तं धर्मकामार्थसाधनम् ।
प्रोक्षणं चास्त्रमन्त्रेण यागभूमेः समाचरेत् ।। २८ ।।
अशुद्धपक्षिसंयोगपक्षिविष्ठावसेचनम् ।
मूषिकामण्डूकस्पर्शकृमिकीटादिसङ्गमः ।। २९ ।।
अज्ञातदूषणं स्थानं मार्जनादौ च यद् भवेत् ।
एवमादीनि नश्यन्ति लोकनात् स्पर्शनात् प्रिये ।। ३० ।।
मधुकैटभयोर्मेदसङ्घातैर्दृढताङ्गता ।
मेदिनी सर्वदा शुद्धा[1] सुरपूजासु सर्वतः ।। ३१ ।।
तस्य दोषस्य मोषार्थं कामबीजं लिखेत् क्षितौ ।
[2] नैवेद्यादि स्वयं धृत्वा आच्छाद्य मीनमुद्रया ।। ३२ ।।
वायुबीजेन संशोष्य वह्निना च मलं दहेत् ।
श्रीवत्समुद्रया दृष्ट्या तत् सर्वमलोकयेत् ।। ३३ ।।
यदात्मना न विज्ञातं सम्यक् पुष्पादिपूषणम्[3] ।
[4] अपस्पर्शादिकं वापि यदन्यायार्जितं भवेत् ।। ३४ ।।
तथा निर्माल्यसंसृष्टिः कीटाद्यारोहणं [5]च यत् ।
तत् सर्वं नाशमायाति नैवेद्याद्यवलोकनात् ।। ३५ ।।
नैवेद्यकादिकं यत्तु पुष्पगन्धादिकं च यत् ।
सर्वमाच्छादितं कार्यं यावदावाहयेत् पराम् ।। ३६ ।।

आवाह्य स्थापयित्वा तु निराच्छादं प्रकाशयेत् ।
राक्षसा प्रतिगृह्णन्ति निराच्छादं यतः प्रिये ! ।। ३७ ।।

---

१. स्वर-ग० ।
२. 'नैवेद्यादि' इत्यारभ्य 'श्रीवत्समुद्रया' इत्यन्तं नास्ति - ग० ।
३. पुष्पादिदूषणम्-क० ख० ।
४. अस्पर्शनादिकम्-क० ख० ।
५. चरेत्-क० ख० ।

आसनं च ततः कुर्यान्नातिनीचं न चोच्छ्रितम् ।
आसनं चार्घ्यपात्रं च भग्नमासादयेन्न तु ॥ ३८ ॥
कृष्णाजिने मोक्षसिद्धिः श्रीमोक्षौ व्याघ्रचर्मणि ।
काम्यार्थं कम्बले चैवमभीष्टं रक्तकम्बले ॥ ३९ ॥
कुशासने सर्वसिद्धिर्मारणे कृष्णकम्बलम् ।
त्रिपुरापूजने शस्तं रक्तकम्बलमासनम् ॥ ४० ॥
नैतद् द्विहस्ततो दीर्घं सार्द्धहस्तानुविस्तृतम् ।
न त्र्यङ्गुलात् समुच्छ्रायं पूजाकर्मणि संग्रहेत् (?) ॥ ४१ ॥
यथेष्टं चार्मणं कुर्यात् पूर्वोक्तं सिद्धिदायकम् ।
न दीक्षितो विशेज्जातु कृष्णसाराजिने गृही ॥ ४२ ॥
धरण्यां दुःखसम्भूतिर्दौर्भाग्यं दारुजासने ।
आम्रनिम्बकदम्बानामासनं [1]वंशनाशनम् ॥ ४३ ॥
बकुले किंशुके चैव पनसेषु हतश्रियः ।
वंशेष्टकाधरणीतृणपल्लवनिर्मितम् ॥ ४४ ॥
वर्जयेदासनं मन्त्री दारिद्र्यव्याधिदुःखदम् ।
नाराचैर्वारिर्भिन्नं स्याद् विशीर्णं भग्नमेव च ॥ ४५ ॥
पर्युषितं परेषां तदधौतं च विवर्जयेत् ।
[2]गाम्भीरीनिर्मितं शस्तं [3]नान्यदारुमयं शुभम् ॥ ४६ ॥
न यथेष्टासनो भूयात् पूजाकर्मणि साधकः ।
काष्ठादिकासनं कुर्यान्मितमेव सदा प्रिये ! ॥ ४७ ॥
चतुर्विंशत्यङ्गुलेन दीर्घकाष्ठासनं शिवे ! ।
षोडशाङ्गुलविस्तीर्णमुच्छ्रायाच्चतुरङ्गुलम् ॥ ४८ ॥

---

१. सर्व-क० ख० ।
२. गाम्भारी-क० ख०
३. नान्यद्-क० ख० ।

तदर्द्धाङ्गुलं वा कुर्यान्नोच्छ्रितं [1]चात आचरेत्।
धरण्यां वस्त्रसंयोगाद् दारुजे कम्बलस्य च ।।४९।।

[2]कौशेयाजिनसंयोगो हन्ति पुण्यं पुरातनम्।
[3]यथाशक्त्येकतो मन्त्री शस्तासनमुपाविशेत् ।।५०।।

पाणिभ्यामासनं धृत्वा विहितं विस्तरेद् भुवि।
पराबीजं समुच्चार्य ततश्चाधारपूर्वकम् ।।५१।।

शक्तिपदं समालिख्य कमलासनमालिखेत्।
ङेन्तं नमःपदं कुर्यादनेनैवासनं यजेत् ।।५२।।

मूलप्रकृतिं तत्रैव कूर्मं च परिचिन्तयेत्।
अनन्तं चापि सम्पूज्य पृथिव्यर्च्चं निवेदयेत् ।।५३।।

प्रणवं पूर्वमुच्चार्य पृथिव्यै नम इत्यपि।
पाणिभ्यामासनं धृत्वा स्मरेदेवं विधानतः ।।५४।।

मेरुपृष्ठ ऋषिः प्रोक्तः सुतलं छन्द ईरितम्।
कूर्मो वै देवता चात्र आसनस्योपवेशने ।।५५।।

विनियोगस्तथा प्रोक्त उपविशेत् समन्त्रकम्।
पृथ्वि ! त्वया धृता लोका देवि ! त्वं विष्णुना धृता ।।५६।।

त्वं च धारय मां नित्यं पवित्रमासनं कुरु।
दुःशिल्पिरचितत्वादि यदन्यासनदूषणम् ।।५७।।
अज्ञातरूपकं याति विलयं विधिना प्रिये !।
पदद्वयं समं सम्यगूरुद्वयोपरि स्थितम् ।।५८।।

---

१. चाति-क० ख०।
२. वाजिन-क० ख०।
३. यथाशस्ते कृतो-ग०।

सव्यं पादमुपादाय दक्षिणोपरि विन्यसेत् ।
विशुद्धकट्योः[1] पार्ष्णि तु नासाग्रग्रस्तलोचनः ॥ ५९ ॥
पद्मासनं भवेदेतत् प्रशस्तं त्रिपुरार्चने ।
स्वस्तिकं गोमुखं चैवमूर्ध्वं स्वस्तिकमेव वा ॥ ६० ॥
पर्यङ्कमासनं शस्तमेवं बद्धासनः प्रिये ।
पश्यन्नभीष्टमेवं च पाददोषं न पश्यति ॥ ६१ ॥
न युक्तमन्यथा पाददर्शनं सुरपूजने ।
दिग्विभागेषु कौबेरी दिक् शिवा प्रीतिदायिनी ॥ ६२ ॥
तस्मात् तन्मुख आसीनः पूजयेत् त्रिपुरां सदा ।
उत्तराभिमुखो भूत्वा यदा देवीं प्रपूजयेत् ॥ ६३ ॥
उत्तराशा तदा देवि पूर्वाशैव न संशयः ।
ईशानमग्निकोणं स्याद् वायुकोणं तथेशकम् ॥ ६४ ॥
दक्षिणाशा तदा ज्ञेया पश्चिमाशा महेश्वरि ।
राक्षसं वायुकोणं स्यादाग्नेयं राक्षसं भवेत् ॥ ६५ ॥
प्राक्प्रत्यङ्[2]मुखपूजायां लौकिकं पश्चिमं स्मृतम् ।
दक्षिणोत्तरपूजायां सम्मुखं पश्चिमं स्मृतम् ॥ ६६ ॥
योगिनीचक्रपूजायां दिगियं नान्यथा भवेत् ।
कुङ्कुमारुणदेहस्तु रक्ताभरणभूषितः ॥ ६७ ॥
रक्तासनोपविष्टस्तु लाक्षारुणगृहे स्थितः ।
ताम्बूलरागवदनो धूपामोदसुगन्धितः ॥ ६८ ॥
कर्पूरक्षोददिग्धाङ्गो रक्तचन्दनभूषितः ।
सर्वशृङ्गारवेशाढ्यस्त्रिपुरीकृतविग्रहः ॥ ६९ ॥

---

१. विष्टभ्य कोट्योः—क० ख० ।
२. मख-क० ख० ।

मनःसङ्कल्परक्तो वा साधकः स्थिरमानसः ।
कृताञ्जलिपुटो भूत्वा मन्दस्मितमुखाम्बुजः ।। ७० ।।
वामकर्णोर्ध्वभागे तु गुरुं च प्रणमेत् ततः ।
दक्षकर्णोर्ध्वभागे तु गणेशं प्रणमेद् बुधः ।। ७१ ।।
दुर्गां नमेत् पुरोभागे पृष्ठतः क्षेत्रनायकम् ।
स्वदक्षे वामतो देव्या दीपं संस्थापयेत् ततः ।। ७२ ।।
ततो रमिति मन्त्रेण शिखां दीपस्य संस्पृशेत् ।
देवतीर्थेन देवेशि ! संस्पृश्य च विधानतः ।। ७३ ।।
सुप्रकाशो महादीपः सर्वतस्तिमिरापहः ।
सबाह्याभ्यन्तरं ज्योतिर्दीपोऽस्तु शुभदायकः ।। ७४ ।।
स तस्य शुभदो दीपो भवेत् स्पर्शनमात्रतः ।
पतङ्ग-कीट-केशादि-दाह-क्रव्यादसंहतः ।। ७५ ।।
वसामज्जास्थिसंभूतिर्यदाद्यनुपयोगिनः ।
अज्ञातरूपकं सर्वं दोषं स्पर्शाद् विनाशयेत् ।। ७६ ।।
रोचनाकुङ्कुमाभ्याञ्च[१] कस्तूरीचन्दनेन्दुभिः ।
रञ्जितं चक्रराजञ्च स्वयम्भूकुसुमैर्युतम् ।। ७७ ।।
सिन्दूररजसाक्रान्तं पुरतः सिंहविष्टरे ।
संस्थाप्य सहसा देवि ! योगिनीभिः समन्ततः ।। ७८ ।।
देवीरूपं विचिन्त्याऽथ चक्रे पुष्पाञ्जलिं दिशेत् ।
[२]अशून्यं कुसुमैः कुर्याच्छून्ये [३]विघ्नान्यनेकशः ।। ७९ ।।
गन्धपुष्पाक्षतादीनि दक्षभागे निधापयेत् ।
प्रक्षालनाय करयोः पात्रं पश्चान्निधापयेत् ।। ८० ।।

---

१. भ्यश्च-ख०
२. अशून्य-क० ख०
३. विघ्नाद्यनेकशः-क० ख० ।

अर्घ्यादिकं पुरोभागे सव्ये कुम्भं निधापयेत् ।
मण्डलं वामतः कृत्वा जलेन चतुरस्रकम् ।। ८१ ।।
वहत् कराभ्यां देवेशि ! तत्राधारं मनोहरम् ।
सुवर्णरौप्यताम्रादि विहितं स्थापयेत् ततः ।। ८२ ।।
वह्निमण्डलरूपं तं कलाभिः सह पूजयेत् ।
कलशं हेमजं धान्यं निच्छिद्रं चापि सुन्दरम् ।। ८३ ।।
वस्त्रपूतैर्जलैः पूर्णं सगन्धैर्दोषवर्जितैः ।
पानीयं घटमध्यस्थं वीक्षन् गुह्यं च साधकः ।। ८४ ।।
वामेन पाणिना देवि ! तत्राधारे निवेशयेत् ।
पूजयेत् सूर्यरूपं तं कलाभिः परमेश्वरि ! ।। ८५ ।।
[१]कलशं तं समभ्यर्च्य विशेषेण वरानने !।
तत्रस्थममृतं साक्षाच्चन्द्ररूपं विचिन्तयेत् ।। ८६ ।।
चन्द्रमण्डलमभ्यर्च्य कलाभिः सुरवन्दिते !।
आनन्दभैरवं तत्र यजेदानन्दभैरवीम् ।। ८७ ।।
यद्यन्यद् दूषणं पात्रे तोये [२]वाऽऽज्ञानतो भवेत् ।
तत् सर्वं नाशमायाति पूजार्हः कलशो भवेत् ।। ८८ ।।
[३]पात्रमस्त्राम्बुभिः प्रोक्ष्य दक्षतो वह्निमण्डले ।
साधारं स्थापयेद् देवि ! पूजयेत् तं यथाविधि ।। ८९ ।।
शुद्धोदकेन सम्पूर्णं मूलविद्यां ततो जपेत् ।
प्रोक्षयेत् तेन कलशं प्रोक्षणीस्थेन वारिणा ।। ९० ।।
वामतस्तु तथा शङ्खं प्रतिष्ठाप्य विधानतः ।
तदुत्तरत एवास्मिन् पाद्यमाचमनीयकम् ।। ९१ ।।

---

१. कल्पं तञ्च-क० ख०।
२. राज्ञान्वतो-क० ख०
३. पात्रमस्त्रानुभिः-ख०।

चक्रोपरि शिवां नत्वा भूतशुद्धिमथाचरेत् ।
स्वभावतः सदा शुद्धं पञ्चभूतात्मकं वपुः ॥ ९२ ॥
मनःपूतिसमायुक्तं श्लेष्मविण्मूत्रपिच्छिलम् ।
तस्यैव हि विशुद्ध्यर्थं[1] वाय्वग्निसलिलाक्षरैः ॥ ९३ ॥
शोषदाहौ तथा भस्म प्रोत्सादोऽमृतवर्षणम् ।
आप्लावनं च कर्तव्यं पूरकुम्भकरेचकैः ॥ ९४ ॥
पञ्चशुद्धिविहीनेन कृतं यदभिचारवत् ।
विपरीतफलं दद्यादभक्त्याऽभ्यर्चनं तथा ॥ ९५ ॥
शरीराकारभूतानां भूतानां यद् विशोधनम् ।
अव्ययब्रह्मसंस्पर्शाद् भूतशुद्धिरियं शिवे ! ॥ ९६ ॥
अन्तःकरणमध्ये तु ज्योतिरात्मा प्रवर्तते ।
लिङ्गं देहं तु तं प्राहुर्योगिनस्तत्त्ववेदिनः ॥ ९७ ॥
तस्य [2]शोधनमात्रेण सर्वशुद्धिः प्रजायते ।
तदेव विश्वजननकारणं जन्मकारणम् ॥ ९८ ॥
तत्प्रतीतौ भवेन्मुक्तिर्नान्यतो जन्मकोटिभिः ।
प्राणायामत्रयं कृत्वा योनिमुद्रां तथा [3]स्मरेत् ॥ ९९ ॥
विद्याकूटत्रयं देवि ! वह्न्यर्केन्दुमयं धिया ।
पुरत्रयेऽथ सञ्चिन्त्य तेषामैक्यं ततः स्मरेत् ॥ १०० ॥
तस्मिंस्तेजोमये विश्वे सच्चिदानन्दधामनि ।
केवलानुभवानन्दे परं ब्रह्मणि शाश्वते ॥ १०१ ॥
निमज्ज्य बिन्दुगे धाम्नि क्षणं स्थित्वा तु चिन्तयेत् ।
बालार्ककिरणारक्तं तत् तत् तेजोमयं स्मरेत् ॥ १०२ ॥

---

१. विशुद्धार्थ-क० ख० ।
२. वै शोधनं चैव-क० ख० ।
३. स्वरे-ख० ।

शुद्धलाक्षामृताम्भोधिमध्ये चातिमनोहरे।
नवरत्नमये द्वीपे तच्चिन्तामणिमण्डपे ॥१०३॥
रत्नसिंहासनाम्भोजे वह्न्यर्केन्दुस्वरूपिणीम्।
बालार्ककोटिसङ्काशां तुरीयां परमां कलाम् ॥१०४॥
दक्षिणाधःकरे बाणान् वामाधो धनुरेव च।
दक्षिणोर्ध्वे श्रृणिं वामे पाशं चापि करैर्धृताम् ॥१०५॥
अरुणामरुणाकल्परसनां[१]क्षि त्रयान्विताम्।
आत्माभेदेन सञ्चिन्त्य शुद्धज्ञानस्वभाविनम् ॥१०६॥
केवलानुभवानन्दमात्मानं परिचिन्तयेत्।
ॐ ह्रीं हंसस्ततः सोऽहं स्वाहेति मनुना शिवे! ॥१०७॥
बालाबीजत्रयस्यान्ते महात्रिपुरसुन्दरि!।
आत्मानं रक्ष रक्षेति कुर्याद् रक्षां हृदि स्पृशन्।
दिग्बन्धः [२]सास्त्रया चैवं कोटिकाभिः समन्ततः ॥१०८॥

॥ इति श्रीगन्धर्वतन्त्रे अष्टमः पटलः ॥ ८ ॥

---

१. वसना-क०।
२. स्वस्त्रिया-क० ख०।

अथ नवमः पटलः

ईश्वर उवाच–

देव एव यजेद् देवं [1]नादेवो देवमर्चयेत्।
न्यासं विना जपं प्राहुरासुरं विफलं शिवे ! ॥ १ ॥
न्यासस्तदात्मको भूत्वा देवो भूत्वा तु तं यजेत्।
प्राणायामैस्तथा ध्यानैर्न्यासैर्देवशरीरता ॥ २ ॥
न्यासविधिं शृणु प्राज्ञे ! करशुद्धिपुरःसरम्।
मातृकाद्यं समुद्धृत्य द्वितीयं च संबिन्दुकम् ॥ ३ ॥
शान्तान्तकादिसंयुक्तं ऐकारान्तान्तयोजितम्।
एवमेषा महाविद्या करशुद्धिकरी मता ॥ ४ ॥
गृहीत्वा रक्तपुष्पं च सगन्धं साधकस्ततः।
अनेनैव तु मन्त्रेण पुष्पं हस्ततलस्थितम् ॥ ५ ॥
सम्मार्ज्य सव्यहस्तेन वामेन पाणिना ततः।
निर्मञ्छ्य कामबीजेन जिघ्रपेद् ? वाग्भवेन तु ॥ ६ ॥
ऐशान्यां निःक्षिपेदेतच्छेषबीजेन पार्वति !।
अङ्गुल्यग्राणि शुद्धानि पुष्पस्य ग्रहणाद् भवेत्[2] ॥ ७ ॥
मर्दनात् करयोः शुद्धिर्निर्मञ्छनात् तु पृष्ठयोः।
घ्राणाद् देवाश्च तुष्यन्ति तीर्थानां च समागमः ॥ ८ ॥
प्रक्षेपात् सर्वविघ्नानां दूरसंस्थानमेव च।
दुर्गन्धोत्सृष्ट[3]संस्पर्शदूषणं करयोस्तु यत् ॥ ९ ॥

---

१. नादौ वा-ग०।
२. भवेत्-ग०।
३. स्वरगन्धात्तिष्टे-ग०

अज्ञातरूपं तत् सर्वं नाशयेद् विधिनाऽमुना ।
करशुद्धिं विधायादौ ऋषिन्यासादिकं ततः ॥ १० ॥

ऋषिश्छन्दो देवतानां विन्यासेन विना यदा ।
जप्यते साधितेऽप्येष न तत्र तत् फलं लभेत् ॥ ११ ॥

ऋषिरस्या महेशानि ! दक्षिणामूर्तिरव्ययः ।
पङ्क्तिच्छन्दस्तथा प्रोक्तं विद्यायाः शृणु पार्वति ! ॥ १२ ॥

देवता परमेशानि ! महात्रिपुरसुन्दरी ।
विनियोगः समाख्यातो भुक्तिमुक्तिप्रसाधने ॥ १३ ॥

शिरसि मुखवृत्ते च हृदये च प्रविन्यसेत् ।
मातृकां शृणु देवेशि ! सर्वपापविनाशिनीम् ॥ १४ ॥

या ब्राह्मीप्रमुखा देव्यो मातरः परिकीर्तिताः ।
तासां मन्त्राणि सर्वाणि व्यञ्जनानि स्वरास्तथा ॥ १५ ॥

चन्द्रबिन्दुसमायुक्ताः सर्वकामफलप्रदाः ।
ऋषिः सन्मोहनः प्रोक्तश्छन्दो गायत्र्यमुच्यते ॥ १६ ॥

देवतेयं समुद्दिष्टा समस्तजननी परा ।
शक्तयस्तु स्वरा देवि बीजं व्यञ्जनसञ्चयः ॥ १७ ॥

विनियोगः समुद्दिष्टः समस्तजनमोहने ।
स्वरेण दीर्घयुक्तेन षडङ्गानि समाचरेत् ॥ १८ ॥

हृदयञ्च शिरो देवि ! शिखां च कवचं ततः ।
नेत्रवक्त्र[1] न्यसेत् .... नमः ॥ १९ ॥

स्वाहा वषड् वौषडस्त्रं फडन्तं योजयेत् प्रिये ! ।
षडङ्गोऽयं मातृकायाः सर्वपदोत्तरः शिवे ! ॥ २० ॥

---

१. मन्त्रं-क० ख० ।

बालार्ककोटिरुचिरां स्फटिकाक्षमालां
कोदण्डमिक्षुजनितं [1]स्मररूपवाणान्
विद्यां च हस्तकमलैर्दधतीं त्रिनेत्रां
ध्यायेत् समस्तजननीं नवचन्द्रचूडाम् ।। २१ ।।

द्व्यष्ट[2]पत्राम्बुजे कण्ठे [3]स्वरान् षोडश चिन्तयेत् ।
हृत्पद्मे द्वादशच्छेदकादीन् द्वादश विन्यसेत् ।। २२ ।।
दश पात्राम्बुजे नाभौ उकारादीन् न्यसेद् दश ।
षट्पत्रे लिङ्गमध्यस्थे वकारादीन् न्यसेच्च षट् ।। २३ ।।
आधारे चतुरो वर्णान् नादीन् न्यसेच्चतुर्दले ।
हक्षौ भ्रूमध्यगे पद्मे द्विदले परिचिन्तयेत् ।। २४ ।।
इत्यन्तर्मातृकां स्मृत्वा बहिर्न्यासं ततः शिवे ।
अकारादिक्षकारान्ता मातृकाः परिकीर्तिताः ।। २५ ।।
प्रत्येकं कामबीजाद्याः सर्वकामफलप्रदाः ।
चन्द्रबिन्दुसमायुक्ता नमोऽन्ताश्च प्रविन्यसेत् ।। २६ ।।
ललाटे मुखवृत्ते च नेत्रकर्णेषु पार्वति ! ।
नासागण्डौष्ठदन्तेषु समूर्द्धास्येषु शाङ्करि ! ।। २७ ।।
पाणिपादयुगस्यान्तः सन्ध्यग्रेषु क्रमाच्छिवे ! ।
पार्श्वद्वये पृष्ठनाभिजठरेषु क्रमान्नसेत् ।। २८ ।।
[4]आदीन् सधातुकान् देवि ! क्रमेणैव ततो न्यसेत् ।
त्वगसृङ्मांसमेदोऽस्थिमज्जाशुक्राणि धातवः ।। २९ ।।

---

१. स्वर-क० ख० ।
२. पात्रा-क० ख० ।
३. स्मरान्-क० ख० ।
४. यादीम्-ख० ।

प्राणात्मा च जीवात्मा च परमात्मा तथैव च ।
हृदये बाहुमूले च तथा कण्ठप्रदेशके ॥ ३० ॥
[1]स्कन्धयोर्हृदयप्रान्ते पाणिपादयुगे तथा ।
जठराननयोर्देवि ! सर्वाङ्गेषु क्रमान्न्यसेत् ॥ ३१ ॥
ललाटेऽनामिकां मध्यां विन्यसेन्मुखपङ्कजे[2] ।
तर्जनीमध्यमानामावृद्धा एव तु नेत्रयो: ॥ ३२ ॥
अङ्गुष्ठं कर्णयोर्देवि ! कनिष्ठाङ्गुष्ठकौ नसो: ।
मध्यास्तिस्रो गण्डयोश्च मध्यमामोष्ठयो: प्रिये ! ॥ ३३ ॥
अनामां दन्तयोर्देवि ! मध्यमामुत्तमाङ्गके ।
मुखेऽनामां मध्यमां च हस्तपादेऽथ पार्श्वयो: ॥ ३४ ॥
कनिष्ठानामिकामध्यास्तास्तु पृष्ठेऽथ पार्वति ! ।
तास्तु साङ्गुष्ठका नाभौ सर्वा: कुक्षौ प्रविन्यसेत् ॥ ३५ ॥
हृदये च तलं सर्वं बाह्वो: कण्ठप्रदेशके ।
स्कन्धयोर्हृदयप्रान्ते हस्तपादयुगे तथा ॥ ३६ ॥
जठरास्ययुगे देवि ! तलमेव प्रकीर्तितम् ।
एतास्तु मातृकामुद्रा: क्रमेण परिकीर्तिता: ॥ ३७ ॥
अज्ञात्वा विन्यसेद् यस्तु न्यास: स्यात् तस्य निष्फल: ।
अनामया वा पुष्पैर्वा मनसा वा न्यसेदुत ॥ ३८ ॥
एवं तु मातृकान्यास य: कुर्यात् परमेश्वरी ।
सर्वयज्ञेषु पूजासु पूतो योग्यश्च जायते ॥ ३९ ॥
नात: परतरं मन्त्रं विद्यते क्वचिदेव हि ।
ये ये मन्त्रा देवतानामृषीणामथ रक्षसाम् ॥ ४० ॥

---

१. कन्ध-ग०।
२. वृत्तके-ग०।

ते सर्वे मातृकामन्त्रे नित्यमेव प्रतिष्ठिताः ।
सर्वमन्त्रमयश्चायं सर्वदेव[1]मयस्तथा ॥ ४१॥
चतुर्वर्गप्रदश्चायं तुष्टिपुष्टिप्रदायकः ।
सर्वपीठमयश्चापि मातृकान्यास उच्यते ॥ ४२॥
यः कुर्यान्मातृकान्यासं विनैव[2] स्वरपूजनात् ।
तस्माद् बिभेति सततं भूतग्रामश्चतुर्विधः ॥ ४३॥
तं द्रष्टुमपि देवाश्च [3]स्पृहयन्ति महौजसः ।
स तु सर्ववशं कुर्यान्न च याति पराभवम् ॥ ४४॥
पुटितां सर्वबीजेन समस्तजननीं पराम् ।
पञ्चाशन्मातृकां विद्यां जपेदष्टोत्तरं[4] शतम् ॥ ४५॥
वाग्देवतां हृदि ध्यात्वा मूर्ध्नि सर्वाक्षराणि तु ।
द्विधा च मातृकामन्त्रैः सक्रमैर्व्युत्क्रमैरपि ॥ ४६॥
मन्त्रयित्वा महेशानि ! प्रभाते यः पिबेज्जलम् ।
स वाग्मी पण्डितो धीमान् जायते [5]प्रवरः कविः ॥ ४७॥
चन्द्रबिन्दुसमायुक्तान् स्वरान् पूर्वं पठेद् बुधः ।
व्यञ्जनानि तु सर्वाणि केवलानि पठेत् प्रिये ! ॥ ४८॥
जलं हस्ततले गृह्य पठित्वाऽक्षरसंहतिम् ।
अभिमन्त्र्य च तत् तोयं प्रथमं पूर्वकैः पिबेत् ॥ ४९॥
कुम्भकेन द्वितीयं तु तृतीयं रेचकेन तु ।
एवं सकृत् त्रिवारं तु पीत्वा तोयं विचक्षणः ॥ ५०॥

---

१. वेद-ग० ।
२. सुर-ग० ।
३. स्पृशयन्ति-ख० ।
४. अष्टोत्तरः-ख० ।
५. च-ग० ।

दृढाङ्गः पण्डितो भूयात् पुत्रपौत्रसमन्वितः ।
त्रिसन्ध्यमथ पीत्वैव मातृकामन्त्रमन्त्रितम् ।। ५१ ।।
[१]तोयं कवित्वमाप्नोति सर्वान् कामांस्तथैव च ।
सततं कुरुते यस्तु मातृकामन्त्रमन्त्रितम् ।। ५२ ।।
तोयपानं[२] महादेवि ! पूरकुम्भकरेचकैः ।
स सर्वकामान् सम्प्राप्य पुत्रपौत्रसमृद्धिमान् ।। ५३ ।।
भूत्वा महाकविर्लोके बलवान् सत्यविक्रमः ।
सर्वत्र दुर्लभो भूत्वा चान्ते मोक्षमवाप्नुयात् ।। ५४ ।।
राजानमथवा राजपुत्रं भार्यां च वा प्रिये ! ।
वशीकरोति नचिरान्मातृकामन्त्रपालकः ।। ५५ ।।

।। इति गन्धर्वतन्त्रे नवमः पटलः ।। ९ ।।

---

१. तोयाः-ख० ।
२. दानं-ख० ।

अथ दशमः पटलः

देवी उवाच–

षोढाख्यां मातृकां देव ! कथयस्व वृषध्वज ! ।।

ईश्वर उवाच–

गणेशैः प्रथमो न्यासो द्वितीयस्तु ग्रहैर्भतः ।
नक्षत्रैश्च तृतीयः स्याद् योगिनीभिश्चतुर्थकः ।। १ ।।
राशिभिः पञ्चमो न्यासः षष्ठः [1]पीठैर्निगद्यते ।
षोढा[2] न्यासस्त्वयं प्रोक्तः सर्वकामफलप्रदः ।। २ ।।

देवी उवाच–

फलं चास्य प्रयोगञ्च विशदीकुरु तत्त्वतः ।।

ईश्वर उवाच–

नारायणोऽस्य ऋषिः प्रोक्तश्छन्दस्त्रिष्टुबुदाहृतम्[3] ।
[4]शिवशक्त्यात्मा वर्ण ऋषिर्देवता च सदाशिवः ।। ३ ।।
हंसः शक्तिः पराबीजं श्रीबीजं चैव कीलकम् ।
पुरुषार्थप्रसाध्ये च विनियोगः प्रकीर्तितः ।। ४ ।।
मूर्ध्नि सञ्चिन्तयेद् [5]देवि !श्रीगुरुं शिवरूपिणम् ।
रमाबीजं परं पश्चात् हंसात् स्वराद्यमीरितम् ।। ५ ।।

---

१. पीठे-ख० ।
२. षोढन्यासः-ख० ।
३. उदाहृतः-ग० ।
४. शिवशक्त्यात्मवर्णऋषी-ख०
५. देवी-ग० ।

विघ्नेश्वराय वै प्रोच्य प्रिये ! नमस्ततः परम् ।
विघ्नराजादिकानेवं[1] शक्तियुक्तान् तथैव च ॥ ६ ॥
विन्यसेन्मातृकास्थाने मातृकैकान्वितं शिवे ।
विघ्नराजाय देवेशि क्रिय्यै नमस्ततः परम् ॥ ७ ॥
विनायकाय तुष्ट्यै च शान्त्यै शिवोत्तमाय च ।
विघ्नहर्त्रे[2] तथा पुष्ट्यै नम इति प्रविन्यसेत् ॥ ८ ॥
विघ्नहर्त्रे सरस्वत्यै नम इति प्रविन्यसेत् ।
विनायकाय मेधायै पूर्ववदथ विन्यसेत् ॥ ९ ॥
एकदन्ताय कान्त्यै च द्विदन्ताय च यामिनीम् ।
गजवक्त्राय मोहिन्यै निरञ्जनजटे ततः ॥ १० ॥
कपर्दिने च तीव्रायै ज्वालिनी दीर्घवक्त्रकः ।
ङ्कुकर्णाय नन्दायै स्वरसा च वृषध्वजः ॥ ११ ॥
गणनाथश्च कामिन्या गजेन्द्रश्च शुभा तथा ।
जयिनी शूर्पकर्णश्च सत्यया च त्रिलोचनः ॥ १२ ॥
लम्बोदराय विघ्नेश्यै महानन्दस्वरूपिणी ।
कामदया चतुर्मूर्तिः सदाशिवस्ततः परम् ॥ १३ ॥
मदविह्वलया युक्त आमोदो विकटायुतः ।
दुर्मुखाय च[3] घूर्णायै सुमुखो भूतिसंयुतः ॥ १४ ॥
प्रमदाय तथा भूम्यै एकपादो मतिस्तथा ।
द्विजिह्वो रमया युक्तः सूरसेनश्च मानुषी ॥ १५ ॥
मकरध्वजया युक्तो वीरश्च परमेश्वरि ! ।
षण्मुखाय विकर्णायै वरदो भृङ्गटीयुतः ॥ १६ ॥

---

१. मव-ख० ।
२. कर्त्रे-ख० ।
३. धृणाय-ग०.

वामदेवाय लज्जायै दीर्घघोणायुतस्ततः ।
वज्रतुण्डो द्विरण्डश्च धनुर्धरायुतः प्रिये ! ।। १७ ।।

सेनान्यै चैव यामिन्यै ग्रामणी रात्रिसंयुतः ।
मत्तश्चन्द्रिकया युक्तो विमत्ताय शशिप्रभा ।। १८ ।।

तथैव परमेशानि ! लोलया मत्तवाहनः ।
जटिले चपलाक्षिण्यै मुण्डी ऋद्धियुतस्तथा ।। १९ ।।

खड्गी दुर्भगया युक्तो वरेण्यः शुभगायुतः ।
न्यस्तव्यः परमेशानि ! शिवया वृषकेतनः ।। २० ।।

भक्तप्रियाय दुर्गायै मेघनादाय कामिनी ।
कालकुजासमायुक्तो गणेश्वरः प्रकीर्तितः ।। २१ ।।

गणेशो विघ्नहारिण्या न्यस्तव्यः साधकोत्तमैः ।
सूर्यमुख्यान्महादेवि ! न्यसेत् कामदुघानथ ।। २२ ।।

स्वरान् पूर्वं समुद्धृत्य चन्द्रबिन्दुसमन्वितान् ।
सूर्याय नम उच्चार्य हृदये च प्रविन्यसेत् ।। २३ ।।

भ्रुवोर्मध्ये तथा सोमं यवर्गेण प्रविन्यसेत् ।
भूपुत्रं लोचनद्वन्द्वे कर्गेण तथैव च ।। २४ ।।

बुधं च हृदये देवि चवर्गेण प्रविन्यसेत् ।
बृहस्पतिं तथा कण्ठे टवर्गेण प्रविन्यसेत् ।। २५ ।।

[1]भार्गवं तु गले देशे तवर्गेण तथा प्रिये ।
पवर्गेण शनिं नाभौ राहुं गुदे शवर्गकैः ।। २६ ।।

लक्षाभ्यां पादयोः केतुं न्यसेदेवं विधानतः ।
स्वराद्यञ्च द्वितीयञ्च अश्विन्यै नम इत्यपि ।। २७ ।।

---

१. भार्गवस्तु-ख० ।

ललाटे च प्रविन्यस्य तथान्यानपि विन्यसेत् ।
इं युतां भरणीं देवि ! दक्षनेत्रे प्रविन्यसेत् ।। २८ ।।
ई उँ ॐ कृत्तिकां चैव विन्यसेत् वामनेत्रके ।
ऋं ॠं ऌं ॡं युतान् देवि ! रोहिणीं दक्षकर्णके ।। २९ ।।
एं युतां मृगशीर्षञ्च वामकर्णे प्रविन्यसेत् ।
ऐकारेण तथार्द्राञ्च दक्षनासापुटे न्यसेत् ।। ३० ।।
ओं औं पुनर्वसुं चैव वामनासापुटे न्यसेत् ।
कं युताञ्च न्यसेत् पुष्यां[1] कण्ठदेशे च पार्वति ! ।। ३१ ।।
खगाभ्याञ्च तथाश्लेषां दक्षस्कन्धे प्रविन्यसेत् ।
घङाभ्याञ्च मघां देवि ! वामस्कन्धे प्रविन्यसेत् ।। ३२ ।।
चं पूर्वफल्गुनीं चैव दक्षकूर्परके न्यसेत् ।
वामकूर्परके देवि ! घं जं उत्तरफल्गुनीम् ।। ३३ ।।
दक्षिणे मणिबन्धे तु झं ञं हस्ताञ्च विन्यसेत् ।
मणिबन्धे तथा वामे टं ठं चित्रां प्रविन्यसेत् ।। ३४ ।।
उङ्कारेण तथा स्वातीं दक्षहस्ततले न्यसेत् ।
ढणाभ्याञ्च विशाखां वै वामहस्ततले ततः ।। ३५ ।।
तथाभ्यामनुराधाञ्च न्यसेन्नाभौ समाहितः ।
दं धं ज्येष्ठाञ्च कटौ दक्षे त्रिभिर्मूलाञ्च वामतः ।। ३६ ।।
पूर्वाषाढां बकारेण दक्षोरौ विन्यसेत् ततः ।
भकारेणोत्तराषाढां वामोरौ तदनन्तरम् ।। ३७ ।।
दक्षजानुप्रदेशे च मं श्रवणाञ्च विन्यसेत् ।
यं रं युतां धनिष्ठाञ्च वामे जानुनि विन्यसेत् ।। ३८ ।।
शतभिषां लकारेण दक्षजङ्घाप्रदेशके ।
वंशं वर्णस्थितां वामे पूर्वभाद्रपदां न्यसेत् ।। ३९ ।।

---

१. पुष्यं - ग० ।

तथैवोत्तरभाद्रञ्च षसहैर्दक्षपादतः ।
लक्षाभ्यां [1]बिन्दुमद् द्वाभ्यां रेवतीं विन्यसेत् ततः ॥४०॥
रक्ताक्षीञ्च श्वेतवर्णां पशुभीतिहरां शुभाम् ।
खड्गञ्च चषकञ्चैव शूलखट्वाङ्गमेव च ॥४१॥
अनुग्रामुग्रदंष्ट्राञ्च एकास्यां रिपुनाशिनीम् ।
पायसान्नप्रसक्ताञ्च स्वरैः कल्पितविग्रहाम् ॥४२॥
डाकिनीं[2] भावयेदेवं सर्वकामप्रपूरणीम् ।
स्वरान् पूर्वं समुद्धृत्य चन्द्रबिन्दुसमन्वितान् ॥४३॥
[3]ठान्तद्वयं ततः पश्चात् पाशतूरीयभेदितम् ।
नादबिन्दुकलायुक्तं बीजद्वयमुदीरितम् ॥४४॥
ठान्तं भान्तं महीबीजं वारुणं वह्निवायवौ ।
वामकर्णस्ततो देवि ! नादबिन्दुकलायुतः ॥४५॥
डाकिन्यै नम इत्यन्ते सम्बोध्य डाकिनीं ततः ।
दुग्धा तु गत इत्युक्त्वा चतुःषष्टिपदं ततः ॥४६॥
लक्षकोटिपदस्यान्ते योगिनी स्वामिनीति च ।
सर्वसत्त्ववशं ब्रूयात् कविशब्दपदं ततः ॥४७॥
आज्ञां मे देहि तत् पश्चान्नम विक्रिपदद्वयम् ।
विशुद्धौ विन्यसेद् देवि ! राकिणीं चिन्तयेत् ततः ॥४८॥
हृत्पुण्डरीकमध्यस्थां दंष्ट्राभीममुखीं तथा ।
नवीननीरदश्यामां पीनोन्नतपयोधराम् ॥४९॥
शूलं डमरुकं चैव वज्रपद्मौ च धारिणीम् ।
शुक्लाम्वासक्तचित्ताञ्च कठवर्णात्मविग्रहाम् ॥५०॥

---

१. बिन्दुसन्धाभ्याम्-ग० ।
२. देवीम्-ख० ।
३. 'ठान्तद्वयम्' इत्यारभ्य 'शाकिनीं ततः' (१०।६५) इत्यन्तं नास्ति-ग० ।

कठवर्णांस्ततो रेफयूर्ववत् स्वरभेदिते ।
चान्तं हित्वाऽग्निबीजञ्च पूर्ववत् तदनन्तरम् ।। ५१ ।।
राकिण्यै नम आभाष्य सम्बोध्य च तथा भवेत् ।
असृग्धातुगते पश्चाद् द्वात्रिंशल्लक्षकोटि च ।। ५२ ।।
योगिनीं स्वामिनीप्रान्ते [1]पूर्ववत् तदनन्तरम् ।
रक्तवर्णां त्रिनेत्रां च देवदेवेशसंयुताम् ।। ५३ ।।
दंष्ट्रीमुग्ररूपाभां च रुद्रं शक्तिं वराभयौ ।
दधतीं चिन्तयेद् देवीं गुडभक्तोत्सुकां पराम् ।। ५४ ।।
एवं ध्यात्वा महेशानीं डफवर्णात्मविग्रहाम् ।
डफवर्णांस्ततो देवि ! भूबीजद्वितयं तथा ।। ५५ ।।
वह्निं हित्वा महाबीजं पूर्ववदपरं तथा ।
शाकिन्यै नम उच्चार्य सम्बोध्य च तथा व्रजेत् ।। ५६ ।।
मांसधातुगते पश्चात् षोडशलक्षकोटितः ।
पूर्ववदपरं सर्वं नाभिपद्मे प्रविन्यसेत् ।। ५७ ।।
स्वाधिष्ठानाख्यपद्मे च काकिनीं परिचिन्तयेत् ।
पीतवर्णां महामत्तां गजकुम्भोपमस्तनीम् ।। ५८ ।।
दध्यन्नासक्तचित्तां च सुरप्रवरवन्दिताम् ।
शूलं डमरुकं चैव पाशं चाभयमेव च ।। ५९ ।।
वहन्तीं परमेशानीं वादिलान्तात्मविग्रहाम् ।
वादिलान्तांस्तथा कां कीं कमलवरयूं ततः ।। ६० ।।
काकिन्यै नम इत्यन्ते सम्बोध्य चैव काकिनीम् ।
मेदोधातुगते पश्चात् तथाऽष्टदलकोटि च ।। ६१ ।।

---

१. अपरं तथा-क०।

भोगिनि स्वामिनि प्रोच्य पूर्ववदपरं तथा।
पञ्चवक्त्रां त्रिनेत्रां च वह्निभानुस्वरूपिणीम् ॥ ६२॥
चापं बाणं तथा पाशं श‍ृणिं च पुस्तकं तथा।
ज्ञानमुद्रां च हस्ताब्जैर्दधतीं परमेश्वरीम् ॥ ६३॥
मुद्गान्नप्रीतिसंयुक्तां मूलाधारे विचिन्तयेत्।
वादिधान्तस्तथा शां शीं शमलवरयूं तथा ॥ ६४॥
शाकिन्यै नम इत्यन्ते सम्बोध्य शाकिनीं ततः।
अस्थिधातुगते चैव चतुर्लक्षेति कोटि च ॥ ६५॥
योगिनि स्वामिनि प्राज्ञे वर[1]वरदपदं तथा।
बिन्दुस्थां शुक्लवर्णां च हक्षवर्णस्वरूपिणीम् ॥ ६६॥
डमरुं चाक्षसूत्रं च कपालं खड्गमेव च।
पुस्तकं ज्ञानमुद्रां च दधतीं बाहुभिः सदा ॥ ६७॥
लोचनत्रयसंयुक्तां षड्वक्त्रां सर्वमोहिनीम्।
हरिद्रान्नप्रसक्तां च मधुमदमुदान्विताम् ॥ ६८॥
देवेन्द्रवन्दितां देवीं भावयेद् काकिनीं पराम्।
हं क्षं हां हीं च देवेशि! हमलवरयूं तथा ॥ ६९॥
हाकिन्यै नम उच्चार्य सम्बोध्य चैव लाकिनीम्।
मज्जाधातुगते पश्चाद् द्विलक्षकोटिशब्दतः ॥ ७०॥
शेषं पूर्ववदुद्धृत्य भ्रुवोर्मध्ये प्रविन्यसेत्।
अकारादिक्षकारान्तां मातृकां सर्वमुच्चरेत् ॥ ७१॥
यां यां तु परमेशानि! यमलवरयूं ततः।
याकिन्यै नम इत्यन्ते सम्बोध्यैव तु याकिनीम् ॥ ७२॥

---

१. वरपर-ग०।

शुक्रधातुगते पश्चाद् दशकोटिपदं ततः ।
पूर्ववच्च प्रविन्यस्य राशिन्यासमतः परम् ॥ ७३ ॥
वेदार्णैर्दक्षगुल्फेऽथ मेषं विन्यस्य पार्वति ! ।
दक्षजानौ वृषं त्रयर्णैर्वृषणे मिथुनं त्रिभिः ॥ ७४ ॥
द्वाभ्यां कर्कटकं कुक्षौ द्वाभ्यां स्कन्धेऽथ सिंहकम् ।
अनुस्वारविसर्गाभ्यां शवर्गेण च कन्यकाम् ॥ ७५ ॥
दक्षिणे च शिरोभागे विन्यसेद् वीरवन्दिते ।
तथा वामशिरोभागे कवर्गेण तुलां न्यसेत् ॥ ७६ ॥
चवर्गेण तथा स्कन्धे वृश्चिकं विन्यसेत् ततः ।
टवर्गेण तथा कुक्षौ धन्विनं विन्यसेत् ततः ॥ ७७ ॥
मकरं तु तवर्गेण वृषणे दक्षिणे न्यसेत् ।
पवर्गेण तथा कुम्भं वामजानुनि विन्यसेत् ॥ ७८ ॥
यवर्गेण क्षकारेण मीनं गुल्फे तु वामके ।
चतुर्थीनतिसंयुक्तं स्थानेष्वेवं क्रमान्न्यसेत् ॥ ७९ ॥
अथ पीठानि विधिना यथास्थाने प्रविन्यसेत् ।
परापूर्वं च सर्वेषां मातृकां च पृथक् पृथक् ॥ ८० ॥
चतुर्थीनतियुक्तानि मातृकावन्न्यसेत् क्रमात् ।
कामरूपं महापीठं वाराणसीं [१]ततः परम् ॥ ८१ ॥
नेपालं[२] च महापीठं पौण्ड्रवर्द्धनमेव च ।
पुरस्थिरं[३] महादेवि ! [४]चरस्थिरमतः परम् ॥ ८२ ॥

---

१. अतः -ग० ।
२. मेदानञ्च-ख० ।
३. पुरस्थितम्-ग० ।
४. चरस्थितम्-ग० ।

पूर्णशैलं महापीठमर्बुदं च ततः परम् ।
काश्मीरं च तथा पीठं कान्यकुब्जमथो भवेत् ॥ ८३ ॥

आम्रातकेश्वरं पीठमेकाग्रं च तथा शिवे ।
त्रिस्रोतः पीठमुद्दिष्टं [1]कामकोटिमतः परम् ॥ ८४ ॥

कैलाशभूतनगरं केदारं पीठमुत्तमम् ।
श्रीपीठं च तथोङ्कारं जालन्धरमतः परम् ॥ ८५ ॥

मानवं च कुलान्तं च [2]वेदमातृकमेव च ।
गोकर्णं च ततो देवि ! मारुतेश्वरमेव च ॥ ८६ ॥

अट्टहासं च विरजं राजगृहमतः परम् ।
पीठं कोल्लगिरिं चैव एलापुरमतः प्रिये ॥ ८७ ॥

कालेश्वरं महापीठं प्रणवं च जयन्तिकाम् ।
पीठमुज्जयिनीं चैव क्षीरिकापीठमेव च ॥ ८८ ॥

हस्तिनापुरकं पीठं पीठमुड्डीशमेव च ।
प्रयागं चैव षष्ठीशं मायापुरजलेश्वरौ ॥ ८९ ॥

मलयं च महापीठं श्रीशैलमथवाऽपि च ।
मेरुगिरिं महेन्द्रं च वामनं चापि विन्यसेत् ॥ ९० ॥

हिरण्यपुरकं पीठं महालक्ष्मीपुरं[3] च वै ।
उड्डीयानं महापीठं छायापुरमतः परम् ॥ ९१ ॥

षोढान्यासस्त्वयं प्रोक्तः सर्वपापहरः सदा ।
षोढान्यासविहीनो यः प्रणमेद् देवि ! सुन्दरीम् ॥ ९२ ॥

---

१. कोट-ख० ।
२. देव-ग० ।
३. पुरमेव च-ग० ।

सोऽचिरान्मृत्युमाप्नोति नरकं च प्रपद्यते ।
एवं न्यस्तशरीरस्तु भवेद् [१]गङ्गाधरः [२]स्वयम् ।। ९३ ।।
मन्त्री न चाऽत्र सन्देहो निग्रहानुग्रहक्षमः ।
न तस्य पूज्यो लोकेऽस्मिन् पितृमातृमुखो नरः ।। ९४ ।।
स्वयं च साधकश्रेष्ठो यं कञ्चन च विन्दति ।
[३]स मर्त्यो मृत्युमाप्नोति नात्र कार्या विचारणा ।। ९५ ।।
नमस्कारं न कुर्वीत ज्येष्ठस्यापि कदाचन ।
गुरोरपि न पद्येत म्रियते नात्र संशयः ।। ९६ ।।
तस्मात् सर्वप्रयत्नेन नमस्कारं विवर्जयेत् ।
कामं क्रोधं तथा लोभं मायाऽहङ्कारमेव च ।। ९७ ।।
सङ्कल्पं भोजनालापं न कुर्यात् केनचित् सह ।
भोक्तव्यं योषिता सार्द्धं यत् किञ्चित् तन्मयैव हि ।। ९८ ।।
विन्यसेद् देवि ! युक्तात्मा त्रिकालं च दिवा निशि ।
[४]षण्मासाभ्यासयोगेन सामर्थ्यं तद् वदाम्यहम् ।। ९९ ।।
यत्रायं निवसेद् देवि ! षोढान्यासी च साधकः ।
[५]दिव्यं क्षेत्रं भवेत् तत्र समन्ताद् दशयोजनम् ।। १०० ।।
देवाः सर्वे नमस्यन्ति तं नमामि न संशयः ।
कृत्वा न्यासमिमं देवि ! यत्र गच्छति साधकः ।। १०१ ।।
तत्र यद्विषये चैव [६]षण्मासं पुरुषैः सह ।
द्यावान्तरिक्ष-भू-शैलजलाऽरण्य-निवासिनः ।। १०२ ।।

---

१. बन्दीश्वरः -ग० ।
२. स्वरम्-ख० ।
३. समर्थो-ख० ।
४. यथा साभ्यास-ख० ।
५. 'दिव्यं क्षेत्रम्' इत्यारभ्य 'साधकः' इत्येतदन्तं नास्ति- ग० ।
६. सन्मानं-ग० ।

भूतप्रेतपिशाचाश्च यक्षकूष्माण्डराक्षसाः ।
पश्यन्ति पावकारूढं ये चान्ये हिंसका जनाः ।।१०३।।
शत्रुसंहतिसङ्कीर्णे संग्रामेऽथापदेषु च।
न भयं विद्यते तस्य परत्र शिवतां व्रजेत् ।।१०४।।
ये केचित् पापसङ्घाताः सप्तजन्मान्तरोद्भवाः ।
नश्यन्ति न्यासमात्रेण भास्करेण तमो यथा ।।१०५।।
सतताभ्यासयोगेन षण्मासेन च मानवः ।
दह्यन्ति सर्वपापानि ब्रह्महत्यादिकानि च।।
किञ्चातिबहुनोक्तेन मम तुल्यो भवेद् ध्रुवम् ।।१०६।।

।। इति गन्धर्वतन्त्रे दशमः पटलः ।। १० ।।

अथैकादशः पटलः

ईश्वर उवाच-

करशुद्धिमृषिन्यासमासनं च ततः परम्।
कराङ्गयोः षडङ्गानि वशिन्याद्यमतः परम् ॥ १॥
नरयोनिं चतुर्व्युहतत्त्वन्यासादिकं तथा।
मूलवर्णादिविन्यासं [1]सम्मोहनाख्यमेव च ॥ २॥
एतदेव हि नित्यं स्यात् काम्यं चान्यत् प्रकीर्तितम्।
करशुद्धिकरी पूर्वं त्रिपुरेति पदं ततः ॥ ३॥
अमृतार्णवशब्दोपर्यासनाय नमो मनुः।
पादयोर्विन्यसेत् पश्चाद् बालान्ते त्रिपुरेश्वरी ॥ ४॥
पीताम्बुजासनायान्ते नमो जानुनि विन्यसेत्।
ह्रीं क्लीं सौः त्रिपुरेत्युक्त्वा सुन्दरीति पदं ततः ॥ ५॥
ङेन्तमात्मासनायान्ते नम उच्चार्य विन्यसेत्।
कटिद्वये प्रविन्यस्य शिवं सोमयुतं कुरु ॥ ६॥
आदिमध्यं तथाऽन्तं च सभार्याशिवसंयुतम्।
त्रिपुरवासिनीत्युक्त्वा चक्रासनाय हृत् ततः ॥ ७॥
एतस्या एव विद्यायास्त्रिपुरश्रीपदं ततः।
सर्वमन्त्रासनायान्ते नमो गुह्ये प्रविन्यसेत् ॥ ८॥
परा च कामबीजं च वारुणं त्विन्द्रसंयुतम्।
योनियुक्तं सबिन्दुं च त्रिपुरमालिनीं ततः ॥ ९॥
साध्यासनाय मूले च नम इति प्रविन्यसेत्।
मायाबीजं रमाबीजं कुमार्याश्च तृतीयकम् ॥ १०॥

---

१. सन्मोहना-ख०।

तथा त्रिपुरसिद्धान्ते त्रिपुरसिद्धासनं[1] ततः ।
नाभिदेशे प्रविन्यस्य हृदये च[2] प्रविन्यसेत् ।। ११ ।।

शिवचन्द्रौ वह्निसंस्थौ वाग्भवं तदनन्तरम् ।
कामबीजं कुमार्यास्तु शिवचन्द्रान्वितं कुरु ।। १२ ।।

पृथ्वीबीजात् ततो वह्निशक्तिबीजस्ततः परम् ।
शिववह्नी नियोज्यैव हित्वा सर्गं तु बैन्दवम् ।। १३ ।।

संयोज्य परमेशानि ! त्रिपुराम्बापदं ततः ।
पर्णेन[3] शक्तिपीठाय नमो हृदि प्रविन्यसेत् ।। १४ ।।

वशिन्या[4] शेषबीजान्ते महात्रिपुरभैरव ! ।
सदाशिवमहाप्रेतपद्मासनाय चालिखेत् ।। १५ ।।

नम इत्यजबन्धे तु विन्यसेत् साधकोत्तमः ।
वह्निर्वरुणशक्रं च षष्ठस्वरविभूषितम् ।। १६ ।।

नादबिन्दुकलायुक्तं वशिनीति पदं ततः ।
वाग्देवता चतुर्थ्यन्ता[5] नमः स्वरैः प्रविन्यसेत् ।। १७ ।।

मादनं शक्रमारूढं महामाया ततः परम् ।
इयं कामेश्वरी ज्ञेया कवर्गेण ललाटके ।। १८ ।।

धान्तं[6] वरुणमिन्द्रं च चतुर्थस्वरबिन्दुकम् ।
एषैव मोदिनी देवी भ्रुवोर्मध्ये चवर्गकैः ।। १९ ।।

---

१. नमः -ग० ।
२. ततो - ग० ।
३. पर्वणः -ख० ।
४. वदन्या-ख० ।
५. चतुर्थ्यन्त्य-ख० ।
६. वान्तम्-ख० ।

वायुं पुरन्दरं देवि ! षष्ठस्वरविभूषितम् ।
नादबिन्दुकलायुक्तं विमलेयं समीरिता ॥ २० ॥
न्यस्तव्या कण्ठदेशे तु टवर्गेणैव पार्वति ! ।
छान्तं भान्तं च ज्वलनं तुरीयस्वरबिन्दुकम् ॥ २१ ॥
अरुणेयं तु वाग्देवी तवर्गेण हृदि स्मृता ।
जयिनी च ततो देवि ! नकुलिः सोमशक्रकम् ॥ २२ ॥
वरुणं वायुबीजं च षष्ठस्वरविभूषितम् ।
नाभिदेशे समाख्याता पवर्गेण वरानने ! ॥ २३ ॥
जान्तं भान्तं ततो रेफं वायुबीजसमन्वितम् ।
षष्ठस्वरसमायुक्तं नादबिन्दुकलायुतम् ॥ २४ ॥
सर्वेश्वरी यवर्गेण स्वाधिष्ठानाख्यपङ्कजे ।
संवर्तकं महेशानि ! कालबीजोपरि स्थितम् ॥ २५ ॥
वह्निबीजं ततो माया नादबिन्दुकलान्विता ।
मूलाधारे शवर्गेण [1]कौलिनी परिकीर्त्तिता ॥ २६ ॥
एता वाग्देवता देवि ! वशिनीवत् प्रविन्यसेत् ।
मूलविद्या द्विरावृत्त्या सर्वाङ्गुलितलेषु च ॥ २७ ॥
ङेन्तेषु परमेशानि ! न्यसेदङ्गानि षट् क्रमात् ।
नमः स्वाहा वषट् वौषट् हुँ फडिति षडङ्गकम् ॥ २८ ॥
करयोरथ विन्यस्य षडङ्गेषु तथा न्यसेत् ।
नमोऽन्तं हृदये ङेन्तं स्वाहान्तं च तथा शिव ॥ २९ ॥
शिखा वषट् चतुर्थ्यन्ता हुँ ङेन्तं कवचं ततः ।
नेत्रत्रयं च वौषट् च अस्त्रं फडन्तमीश्वरि ! ॥ ३० ॥
हृदयं मध्यमाऽनामातर्जनीभिः स्मृतः शिवः ।
मध्यमातर्जनीभ्यां स्यादङ्गुष्ठेन शिखा प्रिये ! ॥ ३१ ॥

---

१. कोलिनी-ख० ।

दशभिः कवचं प्रोक्तं तिसृभिर्नेत्रमीरितम् ।
तथैवोक्ताङ्गुलीभ्यां च सशब्दमस्त्रमीरितम् ॥ ३२ ॥
पूजा तपोऽर्चना होमः सिद्धमन्त्रकृता अपि ।
अङ्गविन्यासविधुरा न दास्यन्ति फलान्यमी ॥ ३३ ॥
वशिनीप्रमुखान् देवि ! विन्यसेत् तदनन्तरम् ।
मूलकूटत्रयेणैवं स्थानेष्वेषु क्रमान्न्यसेत् ॥ ३४ ॥
कर्णयोश्चिबुके चैव शङ्खयोर्वदने पुनः ।
नेत्रयोर्नसि विन्यस्य अंशयोर्जठरे ततः ॥ ३५ ॥
पुनः कूर्परयोः कुक्षौ जानुनोर्लिङ्गमूर्द्धनि ।
पादयोर्गुह्यदेशे च पार्श्वयोर्हृदयाम्बुजे ॥ ३६ ॥
स्तनयोः कण्ठदेशे च न्यसेदेवं विधानतः ।
चतुर्व्यूहं ततो देवि ! न्यसेत् पीठसमन्वितम् ॥ ३७ ॥
मूलवाग्भवमुच्चार्य अग्निचक्रे पदं ततः ।
कामगिर्यालये पश्चान्मित्रीशपदमुद्धरेत् ॥ ३८ ॥
नाथात्मके पदं पश्चात् कामेश्वरी पदं ततः ।
रुद्रात्मशक्तिशब्दात् श्रीपादुकायै नमो न्यसेत् ॥ ३९ ॥
आधारे परमेशानि ! हृदये च ततः परम् ।
मूलद्वितयमुच्चार्य सूर्यचक्रे पदं ततः ॥ ४० ॥
जालन्धरपदात् पीठे षष्ठीशनाथशब्दतः ।
आत्मके पदमाभाष्य वज्रेश्वरीपदं ततः ॥ ४१ ॥
विष्णवात्मशक्तिशब्दान्ते पूर्ववच्च तदीरितम् ।
शक्तिकूटं समुच्चार्य सोमचक्रे पदं ततः ॥ ४२ ॥
पूर्णगिरिपदान्ते च पीठे [1]पदमतः परम् ।
उड्डीशपरतो देवि ! नाथात्मके पदं ततः ॥ ४३ ॥

---

१. पत्र-ख० ।

तदन्ते योजयेद् देवि ! भगपूर्वां च [1]मालिनीम् ।
ब्रह्मात्मशक्तिशब्दान्ते पूर्ववद् द्विदले न्यसेत् ।। ४४ ।।
तूर्यबीजमथोच्चार्य ब्रह्मचक्रे पदात् ततः ।
तथैवोड्यानपीठे तु [2]चर्यानाथात्मके पदम् ।। ४५ ।।
तदन्ते परमेशानि ! महात्रिपुरसुन्दरी ।
परं ब्रह्मात्मशक्त्यन्ते पूर्ववद् ब्रह्मरन्ध्रके ।। ४६ ।।
विन्यस्यैवं महेशानि ! तत्त्वन्यासं समाचरेत् ।
मूलादिब्रह्मरन्ध्रान्तं मूलान्तं पुनरेव हि ।। ४७ ।।
मूलवाग्भवमुच्चार्य आत्मतत्त्वपदं ततः ।
[3]व्यापिकायै चतुर्थ्यन्ता महात्रिपुरसुन्दरी ।। ४८ ।।
नम इति प्रविन्यस्य कामराजमतः परम् ।
विद्यातत्त्वपदात् पूर्वं पूर्ववद्धृदयावधि ।। ४९ ।।
न्यसेत् [4]तार्तीयबीजान्ते शिवतत्त्वस्वरूपिणीम् ।
मूलादिब्रह्मरन्ध्रान्तं तदादिभ्रूलतावधि ।। ५० ।।
ततो न्यसेन्महादेवि ! विद्याकूटत्रयं पृथक् ।
करयोर्मूलमध्याग्रमूलहृद्हृद्युगान्तरे ।। ५१ ।।
मूलविद्यात्रयावृत्त्या स्थानेष्वेषु क्रमान्न्यसेत् ।
ब्रह्मरन्ध्रे तुरीयं च तेनैव व्यापकं न्यसेत् ।। ५२ ।।
ब्रह्मरन्ध्रे तथाधारे हृदि नेत्रत्रये तथा ।
कर्णयोर्मुखवृत्ते च भुजयोः पृष्ठदेशके ।। ५३ ।।

---

१. मालिनी-ख० ।
२. वर्या-ख० ।
३. स्वापिकायै-ख० ।
४. त्वात्मीय-ख० ।

जानुद्वये तथा नाभौ मूलवर्णान् प्रविन्यसेत्।
स्वयं मन्त्रतनुर्भूत्वा देवीं मन्त्रमयीं यजेत् ।।५४।।
त्रैलोक्यमरुणं ध्यायन् श्रीविद्यां मनसि स्मरेत्।
योनिमुद्रां महेशानि ! ब्रह्मरन्ध्रे प्रविन्यसेत् ।।५५।।
ललाटे च प्रविन्यस्य भ्रुवोर्मध्ये च विन्यसेत्।
मुखे कण्ठप्रदेशे तु हृदये तामनुक्रमात्।।
न्यासः सम्मोहनाख्योऽहं त्रैलोक्यमोहनक्षमः ।।५६।।

देवी उवाच–

अन्तर्योगविधिं ब्रूहि बहिर्योगविधिं तथा।।

ईश्वर उवाच–

शृणु देवि ! प्रवक्ष्यामि यजनं चान्तरं महत्।
मनोजीवात्मनः शुद्धिः प्राणायामेन जायते ।।५७।।
अन्तर्गतं यच्च मलं तच्च शुद्धं प्रजायते।
प्राणायामैर्विना देवि ! कृतं कर्म निरर्थकम् ।।५८।।
प्राणायामात् परं तत्त्वं प्राणायामात् परं तपः।
प्राणायामात् परं ज्ञानं प्राणायामात् परं पदम् ।।५९।।
प्राणायामात् परो योगः प्राणायामात् परं धनम्।
नास्ति नास्ति पुनर्नास्ति कथितं तव सुव्रते ! ।।६०।।
वत्सराभ्यासयोगेन ब्रह्म साक्षाद् भवेद् ध्रुवम्।
चैतन्यावरणं यद्वत् क्षीयते नात्र संशयः ।।६१।।
प्राणायामं विना मुक्तिमार्गो नास्ति मयोदितः।
प्राणायामेन मुनयः सिद्धिमाहुर्न चान्यथा ।।६२।।
प्राणायामपरो योगी न योगी शिव एव सः।
गमनागमनं वायोः प्राणस्य धारणं तथा ।।६३।।

प्राणायाम इति प्रोक्तो योगशास्त्रविशारदैः ।
प्राणो वायुरिति ख्यात आयामस्तन्निरोधनम् ।। ६४ ।।
प्राणायाम इति प्रोक्तो योगिनां योगसाधनम् ।
बाह्यादापूरणं वायोरुदरे पूरको भवेत् ।। ६५ ।।
सम्पूर्णकुम्भवद् वायोर्धारणं कुम्भकं भवेत् ।
बहिर्यद् रेचनं वायोरुदराद् रेचको भवेत् ।। ६६ ।।
पूरकं च यथाशक्त्या कुम्भकं तच्चतुर्गुणम् ।
कुम्भकार्द्धं भवेद् रेचः प्राणायामोऽयमीरितः ।। ६७ ।।
कनिष्ठानामिकाङ्गुष्ठैर्यन्नासा[1] पुटधारणम् ।
प्राणायामः स विज्ञेयस्तर्जनीमध्यमे विना ।। ६८ ।।
वामया पूरयेद् वायुं शनैः शनैस्तु मध्यया ।
धारयेद् वामया मुञ्चेदपरं तत् क्रमात् क्रमात् ।। ६९ ।।
यावच्छक्यं नियम्याऽसून् मनसैव स्मरन् पराम् ।
मन्त्रस्य मुखबीजं वा समस्तं वा जपन् प्रिये ! ।। ७० ।।
मूलाधारे त्रिकोणाख्ये कोटिसूर्यसमप्रभे ।
ध्यायेत् कुण्डलिनीं नित्यं कामानन्दशिखोपमाम् ।। ७१ ।।
रक्तां सूक्ष्मां च विश्वस्य सृष्टिस्थितिलयात्मिकाम् ।
विश्वातीतां ज्ञानरूपां चिन्तयेदूर्ध्ववाहिनीम् ।। ७२ ।।
हुङ्कारोच्चारणेनैव समुत्थाय परां शिवे ! ।
षट्चक्रं च विनिर्भिद्य प्रापयित्वा परं शिवम् ।। ७३ ।।
परमानन्देन संयोज्य परमानन्दरूपिणीम् ।
तदभेदसमापन्नमनाः कुलमनाः स्मरेत् ।। ७४ ।।
श्रावयित्वा सुराधारां प्रापयेच्छक्तिमण्डलम् ।
तेनैव चक्रभेदेन मूलाधारं समानयेत् ।। ७५ ।।

---
१. न्यास्या-ख० ।

मूलादिब्रह्मरन्ध्रान्तं बिसतन्तुस्वरूपिणीम् ।
उद्यत्सूर्यसहस्राभां ध्यायेन्मन्त्रात्मदेवताम् ।। ७६ ।।
कुण्डलीं त्रिविधां तत्र तथा बीजत्रयं त्रिधा ।
तुरीयां कुण्डलीं मूर्ध्नि महात्रिपुरसुन्दरीम् ।। ७७ ।।
वाग्भवं मूलदेशे च द्रवत्स्वर्णनिभं स्मरेत् ।
मूलादि हृदयं यावद् वह्निकुण्डलिनीं तथा ।। ७८ ।।
हृदये कामराजं च सूर्यकोटिसमप्रभम् ।
सूर्यकुण्डलिनीं तत्र सूर्यकोटिसमप्रभाम् ।। ७९ ।।
हृदयाद् गलपर्यन्तं ध्यायेदनाकुलः शिवे ।
भ्रूमध्ये शक्तिबीजं तु कोटिचन्द्रसमप्रभम् ।। ८० ।।
भ्रूमध्याद् ब्रह्मरन्ध्रान्तं चन्द्रकुण्डलिनीं शिवे ! ।
चन्द्रकोटिसमप्रख्यां स्रवदमृतविग्रहाम् ।। ८१ ।।
बीजत्रयमयीं बिन्दौ तुरीयां बिन्दुत्रयात्मिकाम् ।
देशकालानवच्छिन्नां सर्वतेजोमयीं स्मरेत् ।। ८२ ।।
तुर्यकुण्डलिनीं तद्वत् केवलं ज्ञानविग्रहाम् ।
एवं ध्यात्वा पुनर्विद्यां सम्पूर्णां मनसा स्मरेत् ।। ८३ ।।
चिदानन्दमयीं स्वच्छामेकात्मकतया प्रिये ! ।
[1]सुधावृष्ट्याऽभिपतन्त्या तर्पयेत् परदेवताम् ।। ८४ ।।
ध्यात्वा ध्यात्वा पुनर्ध्यात्वा सहजानन्दविग्रहः ।
बिन्दुश्रुतसुधा[2]भिस्तु तर्पयेच्च पुनः पुनः ।। ८५ ।।
अन्तर्याग इति प्रोक्तो जीवतो मुक्तिदायकः ।
मुनीनां च मुमुक्षूणामधिकारोऽत्र केवलम् ।। ८६ ।।

---

१. स्वधा-ख० ।
२. स्वधा-ख० ।

प्रातः सायं चरेन्नित्यं षोडशप्राणसंयमम् ।
नाशयेत् सर्वपापानि तृणराशिरिवाऽनलः ॥ ८७ ॥
सर्वेषामेव पापानां प्रायश्चित्तमिदं स्मृतम् ।
स्वदेहस्थं यथा सर्पश्चर्मोत्सृज्य निरामयः ॥ ८८ ॥
प्राणायामात् तथा मुञ्चेदविद्याकामकर्मजम्[1] ।
परोपतापजं पापं परद्रव्यापहारजम् ॥ ८९ ॥
परस्त्रीमैथुनोत्पन्नं प्राणायामशतं दहेत् ।
महापातकजातानि ब्रह्महत्यादिकानि च ॥ ९० ॥
सर्वाण्येतानि दह्यन्ते प्राणायामचतुःशतैः ।
[2]नमः शक्तिः समाख्याता पञ्चास्यः पञ्चदेहगः ॥ ९१ ॥
एकरूपं शिवं कृत्वा तदङ्के तां निवेशयेत् ।
शून्यरूपे परे स्थाप्य तावुभौ सममास्थितौ ॥ ९२ ॥
चिन्तयेत् साधको नत्वा नादरूपं तयोः क्रमात् ।
तदन्तर्ली[3]नमात्मानं ज्योतीरूपं सनातनम् ।
समाधिना समागत्य त्यजेत् संसारबन्धनम् ॥ ९३ ॥

॥ इति गन्धर्वतन्त्रे एकादशः पटलः ॥ ११ ॥

---

१. कर्मकम्-ख० ।
२. मनः-ग० ।
३. र्लीनसात्मानम्-क० ख० ।

अथ द्वादशः पटलः

ईश्वर उवाच[1]—

अथवा परमेशानीं लीलाकलितविग्रहाम् ।
हृत्पुण्डरीकमध्यस्थां निगृह्येन्द्रियमानसः ॥ १ ॥
तन्मनाः साधकवरो मनसा पूजयेच्छिवाम् ।
वामकरस्य तर्जन्यां दक्षिणस्य कनिष्ठया ॥ २ ॥
तथा दक्षिणतर्जन्यां वामाङ्गुष्ठेन योजयेत् ।
उन्नतं दक्षिणाङ्गुष्ठं वामस्य मध्यमादिकाः ॥ ३ ॥
अङ्गुलीर्योजयेत् पृष्ठे दक्षिणस्य करस्य च ।
वामस्य पितृतीर्थेन मध्यमाऽनामिके तथा ॥ ४ ॥
अधोमुखे तु ते कुर्याद् दक्षिणस्य करस्य च ।
रक्तपुष्पं गृहीत्वैवं विधाय पाणिकच्छपम् ॥ ५ ॥
कुर्यात् तद्हृदयासन्नं निमील्य नयनद्वयम् ।
समकायशिरोग्रीवं कृतासनपरिग्रहः ॥ ६ ॥
पश्यन्निव ततो देवीमेकाग्रमनसा ततः ।
प्रत्यक्षीकृत्य हृदये मानसैरुपचारकैः ॥ ७ ॥
षोडशानां प्रकारैस्तु हृदिस्थां पूजयेच्छिवाम् ।
आसनं प्रथमं दद्याद् रत्नसिंहासनं शुभम् ॥ ८ ॥
पाद्यं चरणयोर्दद्याच्छिरस्यर्घ्यं निवेदयेत् ।
परमामृतपानीयं भावपुष्पैः सुवासितम् ॥ ९ ॥
स्वर्णपात्रे जलं कृत्वा दद्यादाचमनं मुखे ।
मधुपर्कं ततो दद्यात् पुनराचमनं ततः ॥ १० ॥

---

१. नास्ति-ग० ।

स्ववासे [1]मण्डपं कृत्वा पर्यङ्कं परिभावयेत् ।
श्रीरत्नपादुके दत्वा नीत्वा तां स्नानमन्दिरे ।। ११ ।।

भद्रासनोपविष्टाया उद्वर्तनं समाचरेत् ।
घृतेनोद्वर्तनं कृत्वा मनसा परिभावयेत् ।। १२ ।।

कर्पूरागुरुकस्तूर्या तथा मृगमदेन च ।
रोचनाकुङ्कुमैर्मिश्रैर्नानागन्धसमन्वितैः ।। १३ ।।

सुगन्धिदिव्यतैलैश्च स्नापयेत् परमेश्वरीम् ।
देवकन्यासहस्रैस्तु स्वर्णकुम्भसहस्रकैः ।। १४ ।।

नदीभिर्नदराजैश्च अप्सरोरगपन्नगैः ।
सिञ्चता वारिणा स्नातां चिन्तयेत् परदेवताम् ।। १५ ।।

दुकूलैर्मार्जितं गात्रं दुकूले परिघे (?) तथा ।
कङ्कतीकेशसंस्कारो विधिवद् बन्धनं तथा ।। १६ ।।

सूत्रावली केशपाशे सिन्दूरं केशमध्यमे ।
ललाटे तिलकं दद्यादलक्तं रदनच्छदे ।। १७ ।।

नेत्रेषु रञ्जनं कृत्वा गन्धैर्गात्रानुलेपनम् ।
काञ्चनाञ्चितकञ्चूलीशोभनं हृदयोपरि ।। १८ ।।

विभूषणं ततो दद्यात् सुवर्णरजतादिना ।
शिरःकर्णग्रीवादीनि उज्ज्वलाभरणानि च ।। १९ ।।

नूपुरौ च ततो दद्यादानन्दहारमुज्ज्वलम् ।
अन्यदाभरणं चैव यत्र येन विराजते ।। २० ।।

श्रीरत्नपादुके दत्त्वा चक्रमध्ये समानयेत् ।
गन्धं पुष्पं च धूपं च दीपं नैवेद्यमेव च ।। २१ ।।

---

१. मण्डलं-ख० ।

हेमपात्रगतं दिव्यं परमान्नं सुसंस्कृतम् ।
कपिलाघृतसंयुक्तं नानाव्यञ्जनसंयुतम् ॥ २२ ॥
भक्ष्यं भोज्यं तथा लेह्यं पेयं चोष्यं तथैव च ।
क्षीरपानीयसंयुक्तं दधिमधुसमन्वितम् ॥ २३ ॥
सकर्पूरं च ताम्बूलं मानसं परिकल्पयेत् ।
मनसाऽपि महादेव्यै नैवेद्यं दीयते यदि ॥ २४ ॥
यो नरो भक्तिसंयुक्तः स दीर्घायुः सुखी भवेत् ।
माल्यं पद्मसहस्रस्य मनसा यः प्रयच्छति ॥ २५ ॥
कल्पकोटिसहस्राणि कल्पकोटिशतानि च ।
स्थित्वा तव पुरे श्रीमान् सार्वभौमो भवेत् क्षितौ ॥ २६ ॥
मनसा तु महादेव्यै यः कुर्याच्च प्रदक्षिणम् ।
स दक्षिणे यमगृहे नरकाणि न पश्यति ॥ २७ ॥
नमनं मानसं देव्या यो भक्त्या कुरुते नरः ।
सोऽपि लोकान् विजित्यैव नरलोके महीयते ॥ २८ ॥
महामायां महादेवीं समर्चयति शक्तितः ।
नानाविधैस्तु नैवेद्यैरतिचिन्ताकुलस्तु यः ॥ २९ ॥
नैवेद्यं देहि नितरामिति यो भाषते मुहुः ।
सोऽपि लोकान् विभिद्यैव देवीलोके महीयते ॥ ३० ॥
बहिर्वच्चक्रपूजां च मनसैव समाचरेत् ।
नवावरणशक्तीनां पूजनं मनसैव हि ॥ ३१ ॥
इत्थमन्तः समाराध्य मनसैव जपेन्मनुम् ।
तदा भवति सिद्धीशो देववद् विहरेत् क्षितौ ॥ ३२ ॥
एवमेव महेशानि ! पूजयामि महेश्वरीम् ।
योगिनो मुनयश्चैव पूजयन्ति सदा प्रिये ! ॥ ३३ ॥

केवलं मानसेनैव नैव सिद्धो भवेद् गृही ।
सबाह्येन तु तेनैव गृहस्थो मुनिपुङ्गवः ।। ३४ ।।

पार्वती उवाच-

ध्यानयोगं महादेव ! श्रोतुमिच्छामि हे प्रभो ! ।
सम्पूर्णं कथयेशान ! येन सिद्धो भवेत् परः ।। ३५ ।।

ईश्वर उवाच-

विना न्यासैर्विना पूजां विना जापैः पुरस्क्रियाम् ।
ध्यानयोगाद् भवेत् सिद्धो नान्यथा खलु पार्वति ! ।। ३६ ।।
ध्यानयोगादहं सिद्धो विष्णुश्चापि पितामहः ।
ध्यानयोगात् परं सिद्धा मानवा अपि पापिनः ।। ३७ ।।
सर्वतन्त्रेषु यद् गुह्यं सर्वसिद्धिप्रदायकम् ।
विना येन न सिध्यन्ति वर्षकोटिशतैरपि ।। ३८ ।।
ध्यानयोगं प्रवक्ष्यामि सर्वज्ञत्वप्रदायकम् ।
एकान्ते विजने रम्ये कृतासनपरिग्रहः ।। ३९ ।।
निवृत्ताऽखिलचिद्वृत्तिर्मुद्रामुद्रितविग्रहः ।
कारणानन्दसन्दोहैर्बहिरन्तः प्रपूरितः ।। ४० ।।
गुरून् नत्वा विधानेन सोऽहमिति [1]प्रबोधतः ।
ऐक्यं सम्भावयेद् धीमान् जीवस्य ब्रह्मणोऽपि च ।। ४१ ।।
कारणे सर्वभूतानां तत्त्वान्यपि च चिन्तयेत् ।
बीजभावेन लीनानि व्युत्क्रमात् परमात्मनि ।। ४२ ।।
एवं विचिन्त्य देवेशि ! पार्थिवांशं जले गतम् ।
जलं च तेजसो रूपं तेजोरूपं विचिन्तयेत् ।। ४३ ।।

१. पुरोधतः-ख० ।

निर्वाणवायुना वह्निं वायुनाऽत्र विचिन्तयेत् ।
आकाशैः संहृतं वायुं खं च मनसि लीयते ॥ ४४ ॥
मनोऽहङ्कारवशगमिह[1] वै मनसि स्थितम् ।
महान्तं प्रकृतौ लीनं चिन्तयेत् परमेश्वरि ! ॥ ४५ ॥
मुमुक्षुश्चिन्तयेल्लीनां प्रकृतिं परमात्मनि ।
नाहो न रात्रिर्न सन्ध्या न सूर्यो नैव चन्द्रमाः ॥ ४६ ॥
इदं तमोमयं सर्वमासीद् भुवनवर्जितम् ।
अप्रज्ञातमलक्षं च प्रसुप्तमिव सर्वतः ॥ ४७ ॥
चिन्तयित्वा महेशानि ! न किञ्चिदपि भावयेत् ।
एकमासीत् पर ब्रह्म नित्यं सूक्ष्ममतीन्द्रियम् ॥ ४८ ॥
नित्यानन्दमयं धाम तेजोरूपं सनातनम् ।
तदेव प्रकृतिः सा तु तेजोरूपा सनातनी ॥ ४९ ॥
नित्यानन्दवपुर्देवी तद्रूपा तत्प्रकाशिनी ।
तयोर्योगादभूद् वृष्टिः परमामृतरूपिणी ॥ ५० ॥
परिपूर्णमिदं देवि समस्तं प्लावयेत् तु या ।
तत्राम्भसि स्वमात्मानं चिन्तयेत् साधकोत्तमः ॥ ५१ ॥
[2]बुद्बुदं चिन्तयेत् तत्र प्रकृतिं चिन्तयेत् पराम् ।
प्रकृतेर्हि महान्तं वै अहं च महतस्तथा ॥ ५२ ॥
अहङ्कारान्मनश्चैव मनसः खं समुत्थितम् ।
आकाशाद् वायुमाकृष्य वायोस्तेजः समुत्थितम् ॥ ५३ ॥
तेजसो जलमासाद्य जलाच्च पृथिवीं स्मरेत् ।
बहिष्कृत्य यथास्थानं निवेश्य विधिना ततः ॥ ५४ ॥

---

१. गं तथा - ख०
२. बुदबदं-ख० ।

हैमं ब्रह्माण्डमेभिः स्याद् भूबीजेन दृढं स्मरेत् ।
प्रणवेन द्विधा कृत्वा जलौघैः परिपूरयेत् ।। ५५ ।।
ब्रह्माण्डाभ्यन्तरे तोयं तदधो भेकमव्ययम् ।
तस्य पृष्ठे महादेवि ! कालाग्निरुद्ररूपकम् ।। ५६ ।।
आधारशक्तिं तत्रैव मूलां प्रकृतिरूपिणीम् ।
ब्रह्मशिलासमारूढां कूर्माकारां शशिप्रभाम् ।। ५७ ।।
पद्मद्वयधरां देवीं कूर्मं च मूर्ध्नि धारिणीम् ।
नीलाभं[१] चिन्तयेत् कूर्ममनन्तं कुन्दसन्निभम् ।। ५८ ।।
तस्य मूर्ध्नि स्थितं देवि ! श्वेतं वाराहरूपकम् ।
तमालश्यामलां दन्ते धारयन्तं वसुन्धराम् ।। ५९ ।।
तां च सञ्चिन्तयेत् तत्र नीलेन्दीवरधारिणीम् ।
चिन्तयेत् सलिलैः[२] पूर्णां चतुःसागरमेखलाम् ।। ६० ।।
तन्मध्ये चिन्तयेद् देवि ! सुधासागरमद्भुतम् ।
रक्ताभममृतं तत्र शुद्धलाक्षारसोपमम् ।। ६१ ।।
तन्मध्ये चिन्तयेद् देवि ! द्वीपं विद्रुमसन्निभम् ।
गिरिराजशताकीर्णं परितेक्षुवनं महत् ।। ६२ ।।
गिरौ स्वर्णगिरिं चैव कल्पोद्यानं गिरेस्तटे ।
चम्पकाऽशोक-पुन्नाग-पाटलैः कुटजैस्तथा ।। ६३ ।।
लवङ्ग-माधवी-बिल्व-देवदारु-नमेरुभिः ।
मन्दार-पारिजाताद्यैः कल्पवृक्षैः सुपुष्पितैः ।। ६४ ।।
सर्वतोऽलङ्कृतं दिव्यैर्नित्यपुष्पफलद्रुमैः ।
चन्दनैः कर्णिकारैश्च मातुलुङ्गैः करञ्जकैः ।। ६५ ।।

---

१. नीलाभां-ग० ।
२. सलिलापूर्णां-ग० ।

द्राक्षेक्षु-रम्भा-जम्बूभिर्मधूकैराम्रकैरपि
दाडिमी-चूत-पनसैः पूगैः कर्पूरकैरपि ॥ ६६ ॥
कदली-कुन्दखर्जूरनारिकेलैरलङ्कृतम् ।
कदम्बैः करवीरैश्च तगरैर्नागकेशरैः ॥ ६७ ॥
पावन्ती-स्वर्णयूथिभिर्वज्रैर्दमनकैरपि ।
मालती-मल्लिका-जाती-केतकी-शतपत्रकैः ॥ ६८ ॥
अन्यैः सुगन्धिपुष्पाद्यैः शोभितं यूथिकादिभिः ।
अन्योन्यासक्तवल्लीभिर्वृक्षषण्डैश्च मण्डितम् ॥ ६९ ॥
सर्वर्तुकुसुमोपेतैर्नमद्भिरुपशोभितम् ।
मन्दमारुतसंभिन्नकुसुमामोददिङ्मुखम् ॥ ७० ॥
उत्फुल्लकुसुमाऽऽमोदप्रहृष्यद्भृङ्गसङ्कुलम् ।
कूजत्कोकिलसङ्घेन वाचालितदिगन्तरम् ॥ ७१ ॥
कालमेघसमालोकनृत्यद्बर्हिकदम्बकम् ।
शारिकाशुकबहुलैः कूजत्कलरवैर्युतम् ॥ ७२ ॥
द्वन्द्वभावं प्रकुर्वद्भिर्मृगैर्नानाविधैरपि ।
सरित्सरोभिरच्छोदैः[1] शोभितं कुमुदोत्पलैः ॥ ७३ ॥
तेषु सरःसु विपुलं महारसरसामृतम् ।
सर्वतोऽलङ्कृतं दिव्यं लसत्काञ्चनपङ्कजम् ॥ ७४ ॥
मत्तषट्पदनिर्घुष्टं[2] शकुन्तैश्च कलस्वनैः ।
हंसकारण्डवाकीर्णं चक्राह्वैः सारसैरपि ॥ ७५ ॥
तन्महासरःपुलिने रत्नसोपानमण्डिते ।
महारसरसान्दोलवीचिविक्षेपशीतले ॥ ७६ ॥

---

१. आच्छोदैः-ख० ।
२. निर्यष्टं-ख० ।

सर्वकामदुघं दिव्यं सर्वरत्नसमन्वितम् ।
मौक्तिकैः कुसुमैः स्रग्भिर्दुकूलैः स्वर्णतोरणैः ॥ ७७ ॥
स्मरेत् कल्पतरुं तत्र तदधो रत्नभूमिकाम् ।
विस्तीर्णां[1] सुमहद्व्याप्तां तन्मध्ये रत्नमण्डपम् ॥ ७८ ॥
परितः पारिजाताढ्यं भास्वरं शशिशीतलम् ।
उद्यदादित्यसङ्काशं रत्नसोपानमण्डितम् ॥ ७९ ॥
शतयोजनविस्तीर्णं चतुर्द्वारसमन्वितम् ।
द्वार्षु विद्रुमदेहल्याभातं वज्रकवाटकम् ॥ ८० ॥
रत्नसङ्क्लृप्तसंशोभिकवाटाष्टकसंयुतम् ।
नानारत्नविशोभाढ्यं रत्नप्राकारमण्डितम् ॥ ८१ ॥
नवरत्नसमाक्लृप्ततुङ्गगोपुरतोरणम् ।
तत्र तत्र विनिःक्षिप्तनानारत्नो[2]पशोभितम् ॥ ८२ ॥
महामरकतस्थल्या जुष्टं विद्रुमवेदिभिः ।
शिखरेष्विन्द्रनीलेषु हेमकुन्तैरलङ्कृतम् ॥ ८३ ॥
चक्षुष्मत्पद्मरागाग्रैर्वज्रभित्ति निर्गतैः ।
जुष्टं विचित्रवैतानैर्महार्घ्यैर्हेमतोरणैः ॥ ८४ ॥
सर्वर्ध्युपचयैरर्कमणि[3]स्तम्भैर्विराजितम् ।
हेमदण्डशिखालम्बिध्वजावलिपरिष्कृतम् ॥ ८५ ॥
स्वस्वस्थानस्थितावस्थैर्लोकपालैरधिष्ठितम् ।
सिद्ध-चारण-गन्धर्वैर्विद्याधर-महोरगैः ॥ ८६ ॥
किन्नरैरप्सरोभिश्च क्रीडद्भिर्जुष्टदिङ्मुखम् ।
नृत्यसङ्गीतनिरतैरमरैः स्त्रीगणैर्युतम् ॥ ८७ ॥

---

१. विस्तीर्ण-ग० ।
२. शिल्प-ग० ।
३. मणे :-ख० ।

नवरत्नसमाबद्धस्तम्भराजिविराजितम् ।
तप्तहाटकसंक्लृप्तं वातायनमनोहरम् ॥८८॥
नानारत्नांशुकोद्बद्धसुवर्णशतकोटिभिः ।
किङ्किणीमणिसन्नद्धपताकाभिरलङ्कृतम् ॥८९॥
महामाणिक्य-वैदूर्य-रत्न-चामर-भूषितम् ।
जातरूपमयै रत्नैश्चित्रितैरतिविस्तृतैः ॥९०॥
माणिक्य-रत्न-वैदूर्य-स्वर्णमालावलीयुतैः ।
अन्तरान्तरसम्बद्धरत्नैर्दृष्टिमनोहरैः ॥९१॥
विचित्रितैश्चित्रवर्णैर्वितानैरुपशोभितम् ।
स्थूलमुक्ताफलोद्दामलम्बमानैरलङ्कृतम् ॥९२॥
उपर्युपरि विन्यस्तनिलयेषु पृथक् पृथक् ।
क्लृप्तैः कशिपुभिः कान्तं पर्यङ्कव्यजनासनैः ॥९३॥
दिव्योपकरणोपेतं सर्वकालसुखावहम् ।
दुकूल-क्षौम-कौषेयैर्नानावर्णैर्विराजितम् ॥९४॥
स्रग्भिर्विचित्रपुष्पाभिर्मञ्जुशिञ्जत्षडङ्घ्रिभिः ।
चन्दनाऽगुरु-कर्पूर-मृगनाभि-विलेपितम् ॥९५॥
चन्दनाऽगुरु-कर्पूर-प्रधूपितमनोहरम् ।
नानाकुसुमसौरभ्यवाहिगन्धवहान्वितम् ॥९६॥
नन्दनोद्यानमध्यस्थमधः कल्पतरोरपि ।
एवं सञ्चिन्त्य मनसा [१]मण्डपं सुमनोहरम् ॥९७॥
तन्मध्ये स्फुरितं ध्यायेन्महामाणिक्यमण्डपम् ।
शरच्चन्द्रनिभं छत्रं मुक्तामाणिक्यमण्डितम् ॥९८॥
हेमदण्डशिखालम्बिश्वेतचामरभूषितम् ।
तदधःस्थां स्मरेद् रक्तां महामाणिक्यवेदिकाम् ॥९९॥

---

१. मण्डलम्-ख० ।

उद्यदर्केन्दुकिरणां चतुरस्रोपशोभिताम् ।
वेदिकां वेदिकास्थाने सिंहासनं ततोपरि ।।१००।।
तस्याऽऽग्नेयादिकोणेषु धर्मादिकांस्तु संस्मरेत् ।
दिक्ष्वधर्मादिकांस्तत्र चिन्तयेद् गात्ररूपिणः ।।१०१।।
रक्तश्यामहरिद्रेन्द्रनीलाभान् पादरूपिणः ।
वृषकेशविभूतेश्च[1] रूपान् धर्मादिकान् स्मरेत् ।।१०२।।
प्रसूनतूलिकां तत्र सिंहासनस्य मध्यमे ।
तन्मध्ये परमं ध्यायेत् सर्वतत्त्वात्मकाम्बुजम् ।।१०३।।
आनन्दकन्दमेवात्र संविन्नालं तथैव च ।
प्रकृतिविकाररूपं द्वात्रिंशत्पत्रकेशरम् ।।१०४।।
पञ्चाशद्वर्णबीजाढ्यकर्णिकापरिमण्डितम् ।
कर्णिकायां स्मरेत् सूर्यं तन्मध्ये सोममण्डलम् ।।१०५।।
वह्निमण्डलमध्ये तु सत्त्वं च परिचिन्तयेत् ।
रजश्च तत्र सञ्चिन्त्य तमोऽपि च तन्मध्यतः ।।१०६।।
ज्ञानतत्त्वात्मनश्चैव मायातत्त्वात्मनस्तथा ।
विद्यातत्त्वात्मनो देवि ! कलातत्त्वात्मनो यजेत् ।।१०७।।
ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च ईश्वरश्च सदाशिवः ।
एते पञ्च महाप्रेताश्चतुर्दिङ्मध्यसंस्थिताः ।।१०८।।
सदाशिवोपरिगतं त्रिशृङ्गज्योतिरव्ययम् ।
तस्य मध्ये महापद्मं पीयूषपरिपूरितम् ।।१०९।।
सुधार्णवासने तत्र त्रिपुरां प्रकटेश्वरीम् ।
पीताम्बुजासने तद्वच्चिन्तयेत् त्रिपुरेश्वरीम् ।।११०।।

---

१. विभूतेभ—ख०।

चिन्तयेत् साधको भक्त्या गुप्तयोगिन्यधीश्वरीम्।
आत्मासनगतां तत्र स्मरेत् त्रिपुरसुन्दरीम् ॥१११॥
गुप्ततरेश्वरीं देवीं चक्रासने विचिन्तयेत्।
त्रिपुरवासिनीं देवीं सम्प्रदायगणेश्वरीम् ॥११२॥
सर्वमन्त्रासने देवि! चिन्तयेत् त्रिपुरश्रियम्।
कुलकौलेश्वरीं देवीं साध्यासनगतां ततः ॥११३॥
त्रिपुरमालिनीं प्रोक्ते निगर्भयोगिनीश्वरीम्।
सिद्धासने ततः पश्चात् सिद्धां त्रिपुरपूर्विकाम् ॥११४॥
पञ्चाङ्कशक्तिपीठे तु त्रिपुराम्बां विचिन्तयेत्।
कामेश्वराङ्कपर्यङ्कसमासीनां परां कलाम् ॥११५॥
रक्तपद्मनिभां देवीं बालार्ककिरणारुणाम्।
[1]जपाकुसुमसङ्काशां दाडिमीकुसुमप्रभाम् ॥११६॥
पद्मरागप्रतीकाशां कुङ्कुमोदकसन्निभाम्।
स्फुरन्मुकुटमाणिक्यकिङ्किणीजालमण्डिताम् ॥११७॥
कालालिकुलसङ्काशकुटिलालकपल्लवाम्।
प्रत्यग्रारुणसङ्काशवदनाम्भोजमण्डलाम् ॥११८॥
पिनाकिधनुराकारसुभ्रुवं परमेश्वरीम्।
आनन्दमुदितोल्लोललीलाललितलोचनाम् ॥११९॥
किञ्चिदर्द्धेन्दुकुटिलललाटे मृदुपट्टिकाम्।
स्फुरन्मयूखसङ्घात[2]विलसद्धेमकुण्डलाम् ॥१२०॥
सुगण्डमण्डलाभोगजितेन्दुसुतलोचनाम्।
विश्वकर्मादिनिर्माणसूत्रविस्पष्टनासिकाम् ॥१२१॥

---

१. यथा - ग०।
२. संहात-ख०।

ताम्रविद्रुमबिम्बान्तर्बिम्बोष्ठीममृतोपमाम् ।
[1]दाडिमीबीजवज्राभदन्तपङ्क्तिसुशोभिताम् ॥१२२॥

रत्नद्वीपस्फुरद्भासजिह्वामूलविराजिताम् ।
स्मितमाधुर्यविजितमाधुर्यरससागराम् ॥१२३॥

अनौपम्यगुणोपेतचिबुकोद्देशशोभिताम् ।
कम्बुग्रीवां महादेवीं मृणालललितैर्भुजैः ॥१२४॥

रक्तोत्पलदलाकारसुकुमारकराम्बुजाम् ।
कराम्बुजनखज्योतिर्विराजितनभःस्थलाम् ॥१२५॥

मुक्ताहारलतोपेतपीनोन्नतपयोधराम् ।
त्रिवलीवलनायुक्तमध्यदेशसुशोभिताम् ॥१२६॥

लावण्यसरिदावर्तनाभि [2]देशसुशोभिताम् ।
अनर्घ्यरत्नघटितकाञ्चीयुक्तनितम्बिनीम् ॥१२७॥

नितम्बबिम्बद्विरदरोमराजीवराङ्कुशाम् ।
कदलीललितस्तम्भसुकुमारोरुमीश्वरीम् ॥१२८॥

लावण्यकदलीतुल्यजङ्घायुगलमण्डिताम् ।
गूढगुल्फपदद्वन्द्वप्रपदाजितकच्छपाम् ॥१२९॥

नूपुरैर्विलसत्पादपङ्कजातिमनोहराम् ।
ब्रह्मविष्णुशिरोरत्ननिघृष्टचरणाम्बुजाम् ॥१३०॥

तनुदीर्घाङ्गुलीभास्वन्नखचन्द्रविराजिताम् ।
शीतांशुशतसङ्काशकान्तिसन्तानहासिनीम् ॥१३१॥

---

१. दाडिम - ख० ।
२. कारनाभि-ख० ।

लौहित्यजितसिन्दूरजपादाडिमरागिणीम् ।
रक्तवस्त्रपरीधानां रक्ताभरणभूषिताम् ।।१३२।।
इच्छाशक्तिमयं पाशमङ्कुशं ज्ञानरूपिणम् ।
क्रियाशक्तिमये बाणधनुषी दधतीं पराम् ।।१३३।।
कर्पूरशकलोन्मिश्रताम्बूलपूरिताननाम् ।
महामृगमदोद्दामकुङ्कुमारुणविग्रहाम् । ।।१३४।।
सर्वशृङ्गारवेषाढ्यां सर्वाभरणभूषिताम् ।
जगदाह्लादजननीं जगद्रञ्जनकारिणीम् ।।१३५।।
जगदाकर्षणकरीं जगत्कारणरूपिणीम् ।
सर्वदेवमयीं देवीं सर्वमन्त्रमयीं पराम् ।।१३६।।
सर्वलक्ष्मीमयीं साक्षात् परमानन्दरूपिणीम् ।
निर्लेपं निर्गुणं शुद्धमात्मानं त्रिपुरामयम् ।।१३७।।
आत्माभेदेन सञ्चिन्त्य याति तन्मयतां नरः ।
साऽहमित्यस्य सततं चिन्तनात् तन्मयो भवेत् ।।१३८।।
तामेव चिन्तयेद् देवि ! नान्यत् किञ्चित् तया विना ।
तत्तेजोभिरिदं सर्वं परिपूर्णं विभावयेत् ।।१३९।।
एवं भावनया हृष्टो देववद् विहरेत् क्षितौ ।
ध्यानयोगपरस्यास्य पूज्यो नास्तीह कश्चन ।।१४०।।
स एव सुकृती लोके स पूज्यो न तु पूजकः ।
योगात्मा योगविज्ञानी स देवो न तु मानुषः ।।१४१।।
संन्यासी स च विन्यासी युक्तात्मा स मुनिर्मतः ।
नाऽसाध्यं वर्तते तस्य स सिद्धो योगिपुङ्गवः ।।१४२।।
इन्द्रियप्रीणनैर्द्रव्यैस्तोषयेद् भूषयेत् सदा ।
आत्मानमेव सततं पूजयेद् देवताधिया ।।१४३।।

देववद् विहरेन्नित्यं कालयोगपरायणः ।
यत् पश्यति यच्छृणोति गीतनृत्यादिकं च यत् ।।१४४।।
परिदधाति यत् किञ्चित् स्वयं यदनुलिम्पति ।
हस्त्यश्वरथखट्वादि यदारोहति साधकः ।।१४५।।
यत् करोति यदश्नाति तत् सर्वं देवताधिया ।
विषयान् विषयी भुङ्क्ते यानेव स्वमनोरथान् ।।१४६।।
तत्तत् समग्रमासाद्य तत्सर्वं देवताधिया ।
जाग्रदादि सुषुप्त्यन्तं सर्वं तद् देवताधिया ।।१४७।।
दिव्यभावो भवेत् तत्र येन सिद्धो भवेन्नरः ।
दिव्य एव भवेत् सिद्धो न चैवान्यः कदाचन ।।१४८।।
तस्माद् दिव्यपरो यस्तु देवीमानन्दरूपिणीम् ।
पूजयेत् सततं भक्त्या महात्रिपुरसुन्दरीम् ।।१४९।।
मोक्षार्थी लभते मोक्षं ध्यानयोगपरायणः ।
तां तु यश्चिन्तयेद् रात्रौ भोगी ध्यानपरायणः ।१५०।।
कामेश्वराङ्कपर्यङ्कं समासीनां परां कलाम् ।
सर्वाङ्गसुन्दरीं हृद्यां प्रसादसुमुखेक्षणाम् ।।१५१।।
सकरुणामभिध्यायेत् सर्वाङ्गेषु मनो दधत् ।
चतुर्वर्गं करे तस्य जीवन्मुक्तः स एव हि ।।१५२।।

।।इति श्रीगन्धर्वतन्त्रे द्वादशः पटलः ।। १२ ।।

अथ त्रयोदशः पटलः

पार्वती उवाच–

बहिर्यागविधिं ब्रूहि साङ्गेन परमेश्वर!।
विशेषार्घ्यस्य[1] संस्थानं नित्यायजनमेव[2] च ॥ १ ॥

ईश्वर उवाच–

तादृशीमम्बिकां ध्यात्वा त्रिधाऽऽत्मानं च तन्मयम्।
तेनैव मूलमन्त्रेण शिरोदेशे तदे[सदै]व हि ॥ २ ॥
स्वकीये कुसुमं दद्यादङ्गन्यासं पुनस्तथा।
चैतन्यं सर्वभूतानां यद् [3]ब्रह्म सोहऽमीश्वरः ॥ ३ ॥
सोऽहमित्यस्य सततं चिन्तनाद् देवरूपता।
आत्मनो[4] जायते सम्यग् भावनान्नात्र संशयः ॥ ४ ॥
पूजोपकरणस्यापि देवत्वमिह जायते।
सर्वेषां देवतादृष्ट्या जायते शुद्धतापि च ॥ ५ ॥
अहं देवोऽथ नैवेद्यं पुष्पगन्धादिकं च यत्।
देवाधारो ह्यहं देवो न देवो मत्परः क्वचित् ॥ ६ ॥
देवमेव भजे चाहं देवदेवोऽहमेव च।
यदि बाह्यार्चना द्रव्यसम्पत्तिरपि विद्यते ॥ ७ ॥
विशेषार्घ्यादिकं देवि! तदा कुर्यादतन्द्रितः।
पूजार्घ्यपात्रं नैवेद्याधारपानपात्रकम् ॥ ८ ॥

---

१. विशेषार्यस्य-ख०।
२. नित्याजननमेव-ख०।
३. ब्रह्मा- ख०।
४. आत्मानो-ग०।

सर्वं ताम्रमयं कुर्याद् यत् किञ्चिदिह पूजने ।
ताम्रे देवाः प्रमोदन्ते ताम्रे देवाः स्थिताः सदा ॥ ९॥

देवीप्रीतिकरं ताम्रं तस्मात् ताम्रं प्रयोजयेत् ।
शङ्खशुक्तिरजतस्वर्णैर्दिव्यानां पात्रमिष्यते ॥ १०॥

महाशङ्खैस्तु वीराणां [1]फलज वनवासिनाम् ।
अष्टाङ्गुलस्य न न्यूनं नाधिकं सार्द्धपाणितः ॥ ११॥

सर्वेषामेव [2]पात्राणां मानमेवं विधीयते ।
पञ्चरत्नैर्महादेव्याः पञ्चपात्राणि कारयेत् ॥ १२॥

सामान्यं च विशेषं च पाद्यमाचमनीयकम् ।
कुम्भं चापि प्रयत्नेन रत्नैः कुर्याद् विभूतये ॥ १३॥

रत्नं गगनसंज्ञं च स्वर्गरत्नं तथैव च ।
मर्त्यपातालरत्ने च नागरत्नं तथैव च ॥ १४॥

गारुडं चैव माणिक्यं वज्रं वैदूर्यमेव च ।
नीलं च क्रमतो विद्यात् पञ्च रत्नानि योजयेत् ॥ १५॥

बीजपञ्चकमेतेषां क्रमाद् वक्ष्ये सुदुर्लभम् ।
गसौ च [3]समनाः पश्चादिन्द्रस्थाः क्रमतः प्रिये ! ॥ १६॥

नादबिन्दुकलायुक्ता वामकर्णविभूषिताः ।
तर्पणार्थं विशेषेण चक्रपूजानिवेदने ॥ १७॥

श्रीपात्रं [4]स्थापयेद् धीमान् विधिना साधकोत्तमः ।
योनिमुद्रां विधायादौ कुर्यादर्घ्यस्य साधनम् ॥ १८॥

---

१. कुलजं-ग० ।
२. पात्राणा: - ख०
३. मपला: -ग० ।
४. साधयेत्-ख० ।

आत्म श्रीचक्रयोर्मध्ये चतुरस्रं तु कारयेत् ।
तन्मध्ये चैव षट्कोणं तन्मध्ये वृत्तमुत्तमम् ।। १९ ।।
त्रिकोणं तत्र संलिख्य चन्दनेन वरानने ! ।
मण्डलं तं समभ्यर्च्य साधयेदासनं ततः ।। २० ।।
बालाबीजत्रयं देवि ! ततस्त्रिपुरसुन्दरी ।
अर्द्धपात्रासनं चैव साधयामीति साधयेत् ।। २१ ।।
तथैवास्त्रेण युतया सामान्यार्घ्योदकेन तु ।
प्रक्षाल्य परमेशानि ! मण्डले स्थापयेत् ततः ।। २२ ।।
वह्निमण्डलरूपं तं कलाभिः सह पूजयेत् ।
पूर्ववत् परमेशानि ! पात्रं प्रक्षाल्य साधकः ।। २३ ।।
विशेषार्घ्यपदात् पात्रं प्रतिशब्दादनन्तरम् ।
[1]स्नापयामीति मनुना संस्थाप्य तदनन्तरम् ।। २४ ।।
सूर्यमण्डलरूपं तं कलाभिः सह पूजयेत् ।
पूरयेत् तं विधानेन बिन्दुस्रुतसुधामयैः ।। २५ ।।
मातृकां प्रतिलोमेन मूलाभिमन्त्रितामृतैः ।
आदिमैः पूरयेद् वापि तथा पुष्पासवैरपि ।। २६ ।।
कपिलायास्तथा क्षीरैर्नारिकेलामृतैरपि ।
इक्षुरसैः सुगन्धैश्च मधुरात्रितयेन वा ।। २७ ।।
[2]पूरयेत् तं महापात्रं नानाद्रव्यैः कदाचन ।
अधिकारिप्रभेदेन द्रव्यभेदा भवन्ति हि ।। २८ ।।
स्वयम्भूकुसुमं तत्र कर्पूरागुरुचन्दनैः ।
रोचनाकुङ्कुमैर्मिश्रं कस्तूरीपरिभावितम् ।। २९ ।।

---

१. स्थापयामि- ख०
२. पूजयेत्-ग०।

निक्षिपेत् परमेशानि ! शर्करां मधुसंयुताम् ।
पूर्वोक्तमण्डलं तत्र सञ्चिन्त्य साधकोत्तमः ॥ ३० ॥
अङ्कुशमुद्रया पश्चात् तीर्थं वै प्रार्थयेत् ततः ।
ऋजुमध्ये मध्यपर्वाक्रान्ता तर्जन्यधोमुखी ॥ ३१ ॥
विज्ञेयाङ्कुशमुद्रेयं कुञ्चिता मध्यपर्वतः ।
सौरमण्डलतः पश्चात् तीर्थमावाहयेत् तथा ॥ ३२ ॥
गङ्गावतारमन्त्रेण सर्वैस्तीर्थगणैः सह ।
गङ्गापि [1]स्वयमायाति पूजापात्रजलं प्रति ॥ ३३ ॥
मीनमुद्रां विधायाथ हस्ताभ्यां पात्रमुत्तमम् ।
आच्छाद्य परमेशानि ! चिन्मयं तीर्थमागतम् ॥ ३४ ॥
अधोमुखावुभौ हस्तौ [2]स्वस्वोपरि च संस्थितौ ।
पार्श्वद्वयगताङ्गुष्ठौ मीनमुद्रेयमीरिता ॥ ३५ ॥
माणिक्यं मौक्तिकं देवि ! विद्रुमं गारुडं तथा ।
पुष्परागं तथा वज्रं नीलं गोमेदकं शुभम् ॥ ३६ ॥
वैदूर्यनवरत्नानि तत्राम्भसि नियोजयेत् ।
रत्नेशीं पूजयेत् तत्र सर्वपापविनाशिनीम् ॥ ३७ ॥
[3]श्रीबीजं च पराबीजं तथैव बीजपञ्चकम् ।
पूर्वबीजे विलोमे तु तत् पश्चाद् विनियोजयेत् ॥ ३८ ॥
द्रव्यदोषहरा देवी रत्नेशीयं नवाक्षरी ।
षडङ्गानि च षट्कोणे पूर्वोक्तानि प्रपूजयेत् ॥ ३९ ॥
तन्मध्ये परमेशानि ! वृत्तं पूर्णेन्दुसन्निभम् ।
चन्द्रमण्डलरूपं तदमृतं परिचिन्तयेत् ॥ ४० ॥

---

१. यमुना-ख०।
२. सुखोपरि-क०।
३. श्रीबीजम्-ग०।

कलाभिस्तत् प्रपूज्याथ चिन्तयेन्मध्यमण्डलम् ।
अकथादित्रिरेखाढ्यं हक्षाभ्यन्तरमध्यगम् ॥ ४१ ॥
तदग्रे कामरूपं च जालन्धरं च वामतः ।
दक्षे पूर्णगिरिं चैव मध्ये चैवोड्डियानकम् ॥ ४२ ॥
तत्र तत्र यजेद् देवीं चतुर्व्यूहस्वरूपिणीम् ।
सूर्यकोटिप्रतीकाशं चन्द्रकोट्ययुतप्रभम् ॥ ४३ ॥
तथा दशभुजं देवं पञ्चवक्त्रं त्रिलोचनम् ।
खड्गखेटकपट्टीशमुदरं शूलदन्तकम् ॥ ४४ ॥
विभृतं खेटकं शक्तिं वरदाभयपाणिनम् ।
तस्योत्सङ्गे [1]स्वधां देवीं चन्द्रकोट्ययुतप्रभाम् ॥ ४५ ॥
हिमकुन्देन्दुधवलां पूर्वायुधकरोद्यताम् ।
प्रहसन्तीं विशालाक्षीं देवदेवस्य सम्मुखे ॥ ४६ ॥
एवं ध्यात्वा समावाह्य कुलाकुलमयीं विभुः ।
अमृतीकरणं कुर्यान्मुद्रया धेनुसंज्ञया ॥ ४७ ॥
अवगुण्ठ्य ततो मन्त्री नीरजायतलोचने ! ।
सकलीकरणं कुर्यात् षडङ्गेन च पूर्ववत् ॥ ४८ ॥
परमीकरणं कुर्यान्महामुद्रिकया ततः ।
मुषलमुंद्रिकां योनिं गालिनीं च प्रदर्शयेत् । ॥ ४९ ॥
वाममुष्ट्यन्तरेऽङ्गुष्ठे दक्षिणे [2]सरलाङ्गुलीः ।
वामाङ्गुष्ठं स्पृशेदग्रे योजिता दक्षिणादयः ॥ ५० ॥
मुष्टिं कृत्वा तु हस्ताभ्यां वामस्योपरि दक्षिणम् ।
कुर्यान्मुषलमुद्रेयं सर्वविघ्नविनाशिनी ॥ ५१ ॥

---

१. सुधा-ग०।
२. सवशा-ख०।

कनिष्ठिकाङ्गुष्ठकौ शक्तौ करयोरितरेतरम् ।
तर्जनीमध्यमानामाः संहता भुग्नवर्जिताः ॥ ५२॥
मुद्रेयं गालिनी प्रोक्ता परमामृतदायिनी ।
शिवचन्द्रौ मातृकान्तं कालशक्राद्यवह्नयः ॥ ५३॥
वायुश्च वामकर्णेन योजिता बिन्दुनादिनः ।
बीजमेतत् समुच्चार्य तथा चानन्दभैरवम् ॥ ५४॥
[१]ङेऽन्तं शाखामन्त्रयुक्तं पुनर्बीजानि संलिखेत् ।
चन्द्रं हित्वा दिनं कुर्यात् कर्णे वामाक्षि ! योजयेत् ॥ ५५॥
[२]स्वधादेव्यै ततो वौषडियमानन्दभैरवी ।
अनेन तौ तु संयोज्य परमानन्दनन्दितौ ॥ ५६॥
तदामृते तयोर्योगादमृतं क्षरते चिरम् ।
तयोः पञ्चोपचारेषु ऋचः पञ्च नियोजयेत् ॥ ५७॥
प्रथमं प्रकृतेर्हंसः प्रतद्विष्णुरनन्तरम् ।
[३]त्र्यम्बकस्तृतीयः स्याच्चतुर्थस्तत्पदादिकः ॥ ५८॥
विष्णुर्योनिं पदादिस्तु पञ्चमः परिकीर्तितः ।
दशधा प्रजपेद् विद्यां संस्पृश्यामृतमद्रिजे ! ॥ ५९॥
वाग्भवं कामबीजं च सर्गवान् [४]मनुयुग् भृगुः ।
तथामृते पदं ब्रूयात् पश्चादमृतोद्भवे तथा ॥ ६०॥
अमृतेश्वरि ! तथेत्युक्त्वा पश्चादमृतवर्षिणि ।
अमृतं श्रावययुगं वह्निजायावधिर्मनुः ॥ ६१॥

---

१. ङेहन्तं - ख० ।
२. सुधा - ग० ।
३. त्रैययुकः -ख० ।
४. मनुषुग्-ग० ।

वाग्भवं पदयुग्मं च वाग्वादिनि च वाग्भवम् ।
कामबीजं क्लिन्नेत्युक्त्वा क्लेदिनि क्लेदयेति च ॥ ६२॥
महाक्षोभं कुरुयुगं काम[1]राजमतः परम् ।
तार्त्तीयं मोक्षमित्युक्त्वा कुरुयुग्मं वदेत् ततः ॥ ६३॥
शक्तिबीजं पुनश्चान्ते सन्दीपनमनुः प्रिये !।
सन्दीपनादिकं कृत्वा बोधिन्या बोधयेत् ततः ॥ ६४॥
कृताञ्जलिपुटो भूत्वा स्मरेन्मन्त्रं वरानने !।
ब्रह्माण्डखण्डसम्भूतमशेषरससम्भवम् ॥ ६५॥
आपूरितं महापात्रं पीयूषवहमावह।
अखण्डैकरसानन्दकरे पञ्चसुधामयि ! ॥ ६६॥
स्वच्छन्दस्फुरणामत्र निधेह्यकुलनायिके !।
अकुलस्थामृताकारे शुद्धिस्थानकरेऽपरे ॥ ६७॥
अमृतत्वं निधेह्यस्मिन् वस्तुनि क्लिन्नरूपिणि।
स्वरूपे नैकरस्यं च कृत्वाऽस्यैतत्स्वरूपिणि ॥ ६८॥
भूत्वाऽपरामृताकारं मय्येतत् स्फुरणं कुरु ।
एवं पात्रचतुष्कं च वटुकादेः पुनर्भवेत् ॥ ६९॥
गुरूणां च त्रयं चैकमेकमेवात्मनो भवेत्।
एवं भवन्ति पात्राणि नवैव ह्युत्तमानि च ॥ ७०॥
पञ्चपात्रं भवेन्मध्यमधमं त्वेकपात्रकम्।
गुरवे गुरुपुत्राय तत्पत्न्यै तत् समर्पयेत् ॥ ७१॥
वरशक्त्यै[2] वरं पात्रं निवेद्याऽऽत्मनि योजयेत्[3] ।
एवमेवार्चनाद् देवि ! भवेदमृतमुत्तमम् ॥ ७२॥

---

१. बीजम्-ख०।
२. शक्तौ - ख०।
३. इतः परम्-'पात्रं यद् वटुकादीनां साधकेभ्यो निवेदयेत्' इत्यधि० ग०।

कुशाग्रेण समादाय अमृतं सर्वपावनम् ।
गुरुत्रयं च सन्तर्प्य वटुकादीन् प्रतर्प्य च ।। ७३ ।।

ॐ आर्द्रं ज्वलति[1] ज्योतिरेवाहं [2]ब्रह्माहमस्मि साहमस्मि अहमेवाहं मां जुहोमि स्वाहा ।।

प्रलयानलसङ्काशे चिदग्नौ [3]जुहुयात् ततः ।
आत्मनः कुण्डलिन्याश्च हुत्वा वै ब्रह्मरन्ध्रके ।। ७४ ।।
बीजत्रयेण त्रिः प्राश्य मुद्रया तत्त्वसंज्ञया ।
विशुद्धान्तर्मनाः पूतो योग्यः स्याद् [4]योगकर्मणि ।। ७५ ।।
अमृतत्वं कवित्वं च प्राश्याऽमृतं लभेन्नरः ।
भ्रंशनादस्य पात्रस्य भूमौ बिन्दुनिपातनात् ।। ७६ ।।
अशुभं स्यात् तदा तस्य होमाच्छान्तिर्न चान्यतः ।
प्रोक्षयेत् तेन चात्मानं मूलेन वारुणेन वा ।। ७७ ।।
पूजोपकरणं चापि त्रिरभ्युक्ष्य तथैव हि ।
अमृतैः प्रोक्षितं यत् तु सर्वं ब्रह्ममयं भवेत् ।। ७८ ।।
यदन्यद् दीयते द्रव्यमलङ्कारादिकं च यत् ।
वरुणस्यैव बीजेन तेषां प्रोक्षणमाचरेत् ।। ७९ ।।
सर्वेषां देवमुच्चार्य मूलमुच्चार्य पूर्वतः ।
अर्घ्यपात्रस्थतोयेन प्रतिनाम्ना निवेदयेत् ।। ८० ।।

---

१. 'ज्योतिर्ज्वलति' इत्यधि० ग०।
२. ब्रह्माणम्-ग०।
३. मयि वस्तुनः-ग०।
४. याग-ग०।

अन्यतोयैस्तु संसृष्टमर्घ्यपात्रस्थितेतरैः ।
तन्न गृह्णातीष्टदेवी दत्तं विधिशतैरपि ।। ८१ ।।

।। इति गन्धर्वतन्त्रे त्रयोदशः पटलः ।। १३ ।।

अथ चतुर्दश: पटल:

ईश्वर उवाच–

आधारशक्तिमारभ्य कामेश्वरान्तमद्रिजे !।
पूजयेत् साधको भक्त्या पीठं मन्त्रमयं[1] पुरः ॥ १॥

ॐकारबिन्दुमध्यस्थं नामधेयाद्यमक्षरम्।
देवतानां स्वबीजं तत् पूजायामृद्धिसिद्धिदम् ॥ २॥

कामपीठं ततो ध्यात्वा पूजयेत् साधकस्तथा।
देवं कामेश्वरं तत्र ह्येकवक्त्रं चतुर्भुजम् ॥ ३॥

[2]भस्मश्वेतं मध्यहृदि रक्तारक्तं च कुङ्कुमैः।
त्रिशूलं च पिनाकं च वामहस्तद्वये धृतम् ॥ ४॥

उत्पलं बीजपूरं च दक्षिणद्वितये तथा।
श्वेतपद्मोपरिस्थं च ध्यात्वा मध्ये प्रपूजयेत् ॥ ५॥

शक्त्या युक्तो यदा देवि ! साधकः परिचिन्तयेत्।
[3]आयुधानपि रूपं च मूलदेव्याः समं निशि ॥ ६॥

शाम्भवाख्येन यजेद् देवं पूर्वोक्तेन च साधकः।
सप्तम्या मूलमुच्चार्य महात्रिपुरसुन्दरी ॥ ७॥

[4]अमृतपदमुच्चार्य चैतन्यमूर्तिमादितः।
कल्पयामीति मनुना मूर्तिं सञ्चिन्तयेत् तथा ॥ ८॥

---

१. मन्त्रमघ - ख०।
२. भस्माश्रुतं-ख०।
३. आयुधानयरूपञ्च-ख०।
४. अमृतं-ग०।

देवीं कामेश्वराङ्कस्थां परमानन्दनन्दिताम् ।
साधकाय प्रयच्छन्तीं पुरुषार्थचतुष्टयम् ॥ ९ ॥
आनन्दालसया दृष्ट्या वीक्षन्तीं करुणार्द्रया ।
नाराचमुद्रया पश्चाद् [1]रक्षामन्त्रेण कारयेत् ॥ १० ॥
अवगुण्ठ्य ततो मन्त्री कुर्याद् दिग्बन्धनं ततः ।
प्राणायामं ततः कृत्वा गृह्णीयात् कुसुमाञ्जलिम् ॥ ११ ॥
पुष्पाञ्जलिं विना देवीं नावाहयेत् कदाचन ।
ततो ध्यायेन्महादेवीं यथोक्तां परमेश्वरीम् ॥ १२ ॥
प्रत्यक्षीकृत्य हृदये जितप्राणोऽथ साधकः ।
ऐक्यं सञ्चिन्तयेद् देव्या बाह्यान्तर्मूर्तियुग्मयोः ॥ १३ ॥
ततस्तु वायुबीजेन वहन्नासापुटेन तु ।
तच्चैतन्यं विनिःसार्य पुष्पाञ्जलौ निवेशयेत् ॥ १४ ॥
नासिकावायुनिःसारात् पुष्पस्था देवता भवेत् ।
यावत् संस्थापयेद् देवीं स्वहस्तं न वियोजयेत् ॥ १५ ॥
कृते वियोगे हस्तस्य पुष्पात् तस्मान्महेश्वरि ! ।
गन्धर्वैः पूज्यते देवी पूजकैर्नाऽऽप्यते फलम् ॥ १६ ॥
त्रिखण्डामुद्रया तस्मात् तामावाहनविद्यया ।
[2] निर्गमय्यातिदीप्ताभां श्रीपीठान्तर्निधापयेत्[3] ॥ १७ ॥
पाणिद्वयं समं सम्यक् परिवर्तनयोगतः ।
योजयित्वा तर्जनीभ्यां मनो मे धारयेत् ततः ॥ १८ ॥
मध्यमे योजयेन्मध्ये कनिष्ठे तदधस्ततः ।
अङ्गुष्ठावपि संयोज्यौ त्रिधा युग्मक्रमेण तु ॥ १९ ॥

---

१. रक्ष्य-ख० ।
२. निर्गमर्या-ख० ।
३. निधारयेत्-ख० ।

त्रिखण्डेयं महामुद्रा त्रिपुराह्वानकर्मणि ।
हंसबीजसमारूढा बाला चाग्न्यासनस्थिता ।। २० ।।
अनया मूलुच्चार्य मुद्रयाऽथ त्रिखण्डया ।
महापद्मवनान्तःस्थे कारणानन्दविग्रहे ।। २१ ।।
सर्वभूतहिते मातरेह्येहि परमेश्वरि !।
देवेशि ! भक्तिसुलभे परिवारसमन्विते ।। २२ ।।
अस्यां [१]मूर्तौ समागच्छ स्थितिं मत्कृपया कुरु ।
एहि देवि ! प्रभावात् ते शुभदे भयनाशिनि ! ।। २३ ।।
यावत् त्वां पूजयिष्यामि तावत् त्वं सुस्थिरा भव ।
कामेशि ! त्वमिहागच्छ सर्वैः परिकरैः सह ।। २४ ।।
पूजाकर्मणि सान्निध्यमिह कल्पय कामिनि !।
कामेश्वरि ! समागच्छ कामेशाङ्कनिषेदुषि ! ।। २५ ।।
अव्युच्छिन्नां मतिं शुद्धां वाचं कण्ठस्य देहि मे ।
एवं कृते महादेवि ! स्थितिस्तस्याः प्रजायते ।। २६ ।।
सम्यक्सम्पूरितः पुष्पैः कराभ्यां कल्पितोऽञ्जलिः ।
आवाहनी समाख्याता मुद्रा सर्वार्थसाधिका ।। २७ ।।
अधोमुखी कृता सैव तदा वै स्थापनी भवेत् ।
मिलितं मुष्टियुगलं सन्निधापनरूपिणी ।। २८ ।।
अन्तरङ्गुष्ठमुष्ट्या तु सन्निरोधनरूपिणी ।
एतस्या एव मुद्रायास्तर्जन्यौ सवने यदा ।। २९ ।।
अवगुण्ठनमुद्रेयं सर्वरक्षाकरी मता ।
अमृतीकरणं कुर्यात् साधको धेनुमुद्रया ।। ३० ।।

---

१. 'मूर्तौ' नास्ति-ग०।

परिवर्त्य करौ पश्चात् तर्जनीमध्यमे युगे।
कनिष्ठाऽनामिकायुग्मं परस्परयुतं कुरु ॥ ३१॥
धेनुमुद्रेयमाख्याता अमृतीकरणे प्रिये!।
अङ्गमन्त्रान् न्यसेद् देवि! देव्यङ्गे साधकोत्तमः ॥ ३२॥
सकलीकरणं नाम मुद्रेयं व्याप्तिरूपिणी।
अन्योन्यग्रथिताङ्गुष्ठा प्रसारितकराङ्गुलिः ॥ ३३॥
महामुद्रेयमाख्याता परमीकरणे शिवे।
ततोऽवगुण्ठयेद् देवीमवगुण्ठनमुद्रया ॥ ३४॥
आवाहनं भवेद् देवि! दूरादाह्वानमेव च।
संस्थापनं भवेद् देव्या निश्चलत्वोपपादकम् ॥ ३५॥
नैकट्यावस्थितित्वं च सन्निधानमितीरितम्।
अनन्यचित्तता याञ्चा सन्निरोधनमुच्यते ॥ ३६॥
सम्पूर्णावस्थितेर्याञ्चा सकलीकरणं प्रिये!।
अयोग्यदृष्ट्यविषतापादनम्[१] अवगुण्ठनम् ॥ ३७॥
आनन्दपूर्णावस्थितित्वममृतीकरणं शिवे!।
सर्वापराधजातानां सहिष्णुत्वप्रकाशकम् ॥ ३८॥
परमीकरणं नाम सम्प्रार्थनमिहोच्यते।
सम्मुखमुद्रया देवीं सम्मुखं प्रार्थयेत् ततः ॥ ३९॥
मुष्टिद्वयस्थिताङ्गुष्ठौ सम्मुखौ च परस्परम्।
संश्लिष्टावुच्छ्रितौ कुर्यात् सेयं[२] सम्मुखमुद्रिका ॥ ४०॥
मूलविद्यां समुच्चार्य महात्रिपुरसुन्दरी।
श्रीपादुकां ततः पश्चात् पूजयामीति भक्तितः ॥ ४१॥

१. दृष्टाविषयतापादो-ख०।
२. श्रेयः-ख०।

देवीपादाम्बुजद्वन्द्वे पुष्पाञ्जलित्रयं दिशेत् ।
तथैव तर्पयाम्यन्ते मुद्रया तर्पयेत् त्रिधा ॥ ४२ ॥
प्रार्थनामुद्रया पश्चादभ्यर्थयेदनेन तु ।
प्रसादसुमुखे देवि ! प्रसन्ना भव सुन्दरि ! ॥ ४३ ॥
पूजाभागं गृहाणेमं मामकं भक्तवत्सले ! ।
अहं यद्यपि देवेशि ! दुर्बलोऽप्यल्पसाधनः ॥ ४४ ॥

भक्त्या करोमि पूजां ते कृपयाऽनुगृहाण माम् ।
प्रसृताङ्गुलिकौ हस्तौ मिथः श्लिष्टौ च सम्मुखौ ॥ ४५ ॥

कार्यौ च हृदये सेयं मुद्रा प्रार्थनसंज्ञिका ।
सन्दर्शयेत् स्वस्वबीजपूर्वं मुद्रास्ततो नव ॥ ४६ ॥
सङ्क्षोभद्रावणाकर्ष[१]वश्योन्मादमहाङ्कुशाः ।
खेचरीबीजयोन्याख्या नवमुद्रास्त्वनु[२]क्रमात् ॥ ४७ ॥

एता मुद्रा महेशानि ! बन्धूककुसुमप्रभाः ।
स्वस्वमुद्राकराः सर्वाः श्रीविद्या सम्मुखी स्मरेत् ॥ ४८ ॥

अथैवं परमेशान्या उपचारान् निवेदयेत् ।
भक्त्यैवैते [३]कृता देवे साधकं देवसन्निधिम् ॥ ४९ ॥

चारयन्ति यतस्तस्मादुच्यन्ते चोपचारकाः ।
समीपे चारणाद् वापि [४]फलायाऽन्ते तथोदिताः ॥ ५० ॥

नमोऽन्तमासनं दद्यात् स्वागतं दर्शनं भवेत् ।
नमोऽन्तं पादयोः पाद्यमर्घ्यं शिरोऽन्तमेव च ॥ ५१ ॥

---

१. वल्लयीन्मदमहाङ्कुशाः - ख० ।
२. ततः -ख० ।
३. कृते-ग० ।
४ कलाकान्ते-ख० ।

स्वधेत्याचमनं प्राज्ञि ! मधुपर्कं तथैव च ।
तेनैव मनुनाचामं नमोऽन्तं स्नानमेव च ॥५२॥
नमोऽन्ते वाससी प्रोक्ते तथाङ्गाभरणानि च ।
नमोऽन्तमर्पयेत् कुन्दं पुष्पं च वौषडन्तकम् ॥५३॥
पुष्पं समर्पयेद् देव्यै मुद्रया ज्ञानसंज्ञया ।
[१]अङ्गुष्ठतर्जनीयोगाज्ज्ञानमुद्रेयमीरिता ॥५४॥
नमोऽन्तं च तथा धूपं दीपमालां तथैव च ।
नैवेद्यं च ततो दद्याद् यथोक्तं वै चतुर्विधम् ॥५५॥
पानार्थं मधुरं वारि दद्यादाचमनं पुनः ।
कर्पूरसहितं देव्यै ताम्बूलं च निवेदयेत् ॥५६॥
तर्पणानि पुनर्दद्यात् त्रिपुरातत्त्वमुद्रया ।
अङ्गुष्ठानामिकायोगं तत्त्वमुद्रेयमीरिता ॥५७॥
अङ्गुष्ठं शिवमित्याहुरनामा शक्तिरुच्यते ।
तर्पणस्तु तयोर्योगादमृतैर्वामपाणिना ॥५८॥
योनिमुद्रां प्रदर्श्याथ मुद्राः सन्दर्शयेत् क्रमात् ।
स्तुत्वा प्रणम्य विधिवज्जपेद् विद्यामनन्यधीः ॥५९॥
जपान्ते जुहुयादग्निं होमान्ते बलिमुत्सृजेत् ।
बलिदानावसाने तु निवेद्यानि निवेदयेत् ॥६०॥
दशाङ्गाद्यैस्ततो धूपैः पुनर्देवीं प्रधूपयेत् ।
दीपमालां प्रदर्श्याथ पादाल्ललाटकावधि ॥६१॥
वीरेश्वराय वौषट् सिन्दूरं दापयेदथ ।
अङ्गरागेषु सिन्दूरं [२]पानेषु मदिरां तथा ॥६२॥

---

१. अङ्गुष्ठा-ख० ।
२. मानेषु-ख० ।

वस्त्रेषु रक्तकौषेयं त्रिपुराप्रीतिदायकम् ।
नेत्राञ्जनं निवेद्याथ दर्शयेद् दर्पणं ततः ।। ६३ ।।
मूर्ध्नि छत्रं निधायाथ बीजयेद् रक्तचामरैः ।
सितैर्वा परमेशानीं न तु कृष्णैः कदाचन ।। ६४ ।।
वादयन् शङ्खघण्टे च पुनः पुनः प्रधूपयेत् ।
ततः सन्तोषयेद् देवीं गीतवादित्रनिःस्वनैः ।। ६५ ।।
वाद्यैर्नानाविधैर्देवि ! क्रीडाकौतुकमङ्गलैः ।
नटनर्त्तकसङ्घैश्च[1] वेश्याभिरपि पार्वति ! ।।
आत्मानं सर्वभावेन निवेद्य तन्मयो भवेत् ।। ६६ ।।

।। इति गन्धर्वतन्त्रे चतुर्दशः पटलः ।। १४ ।।

१. संहैश्च - ख० ।

अथ पञ्चदशः पटलः

देवी उवाच–

उपचाराः कथं देव ! फलं तेषां च कीदृशम् ।
यच्च प्रियतमं देव्यास्तत् सर्वं वद शङ्कर ! ॥ १ ॥

ईश्वर उवाच–

उपचारान् प्रवक्ष्यामि शृणु षोडश पार्वति ! ।
[१] यैः सम्यक् तुष्यते देवी विधिना विहितैरिह ॥ २ ॥

सौवर्णं राजतं [२] वास्त्रं तथा रत्नविनिर्मितम् ।
आसनं प्रथमं दद्यात् पौष्पं दारवमेव च ॥ ३ ॥

न पत्रमासनं दद्यात् कदाचिदिह पूजने ।
यथोक्तविधिना देव्यै रक्तकम्बलमेव वा ॥ ४ ॥

[३] स्वसुमेरुपादपीठान्ते पद्मकल्पितमासनम् ।
भोगमोक्षप्रदे ! मातस्तिष्ठस्व परमेश्वरि ! ॥ ५ ॥

अनेनैवासनं देव्यै यो दद्याद् विहितं शिवे ! ।
[४] भुक्तिमुक्ती करे तस्य सर्वत्र स्थानवान् भवेत् ॥ ६ ॥

पाद्यार्थमुदकं पाद्यं चन्दनागुरुसंयुतम् ।
सुशीतलं मया देवि ! सुखाय तव पादयोः ॥ ७ ॥

तत् तैजसेन पात्रेण शङ्खेनाथ प्रदापयेत् ।
धर्मार्थकाममोक्षाणां संस्थानं पादमिष्यते ॥ ८ ॥

---

१. यैः साम्यात् तुष्यते देवी विधानैरिडितैर्विदुः-ख० ।
२. वास्त्रः-ख० ।
३. सुमेरू पाद-ग० ।
४. भुवि-ग० ।

पाद्यमन्त्रं मया प्रोक्तमनेनैव निवेदयेत् ।
अर्घ्येण लभते कामान् अर्घ्येण [१]लभते धनम् ॥ ९ ॥
पुत्रायुः सुखमोक्षाणि दानादर्घ्यस्य वै लभेत् ।
पूर्वसंस्थापितेनैव शङ्खेन विधिना स्वयम् ॥ १० ॥
श्वेतसर्षपमुद्गाभ्यां तिलक्षीरैस्तथा यवैः ।
[२]रक्तचन्दनपुष्पैश्च त्रिपुरायै महेश्वरि ! ॥ ११ ॥
निधाय पुरतो दद्यादर्घ्यमन्त्रेण साधकः ।
अर्घ्यमर्घ्यमिदं देवि ! मया भक्त्या निवेदितम् ॥ १२ ॥
सजलं शङ्खपात्रस्थं गृहीत्वा मूर्ध्नि योजय ।
उदकं दीयते यत् तु सगन्धं[३] फेनवर्जितम् ॥ १३ ॥
[४]आचमनार्थं देवाय तदाऽऽचमनमुच्यते ।
कर्पूरैर्वासितैर्वापि कालागुरुप्रधूपितैः ॥ १४ ॥
यथा तथा सुगन्धैर्वा प्रसन्नैः [५] फेनवर्जितैः ।
दद्यादाचमनीयं तु सुगन्धसलिलैः शुभैः ॥ १५ ॥
तैजसेन तु पात्रेण शङ्खेनाऽप्यथवा प्रिये ! ।
आयुर्बलं यशो वृद्धिं प्रदायाऽऽचमनीयकम् ॥ १६ ॥
लभते साधको नित्यं [६]कामांश्चैव यथेप्सितान् ।
सगन्धाचमनं देवि ! मया भक्त्या निवेदितम् ॥ १७ ॥
आयुर्बलयशोवृद्ध्यै तदिदं प्रतिगृह्यताम् ।
दधि सर्पिर्जलं क्षौद्रं सिताभिश्चापि पञ्चभिः ॥ १८ ॥

---

१. लभ्यते-ख० ।
२. अयं-ग० ।
३. यस्तु-ख०
४. आचमनाद्य-ख० ।
५. फेण-ख० ।
६. समाश्चैव-ख० ।

प्रोच्यते मधुपर्कस्तु देवीप्रीतिप्रदायकः ।
जलं च नारिकेलोत्थं सितादधिघृतं समम् ।। १९ ।।

सर्वेषामधिकं क्षौद्रं मधुपर्के प्रयोजयेत् ।
तद् दद्यात् कांस्यपात्रेण [1]रौक्मपात्रेण वा पुनः ।। २० ।।

ज्योतिष्टोमाश्वमेधादौ यत् पुण्यं लभते नरः ।
सर्वं तत् परमेशानि ! मधुपर्के प्रतिष्ठितम् ।। २१ ।।

आज्यं दधिमधून्मिश्रं जलं चापि सशर्करम् ।
मधुपर्कं रौक्मपात्रे गृहीत्वा भुङ्क्ष्व सुन्दरि ! ।। २२ ।।

मधुपर्कं विना पूजा साधकक्षयकारिणी ।
मधुपर्कमदृष्ट्वैव साधकं भक्षयेत् [3]पुरा ।। २३ ।।

कर्पूरागुरुकस्तूरीरोचनाकुङ्कुमं तथा ।
नारिकेलजलं क्षौद्रं तथेक्षुरसमुत्तमम् ।। २४ ।।

सितां च पञ्चगव्यं च सर्वौषधिगणं तथा ।
प्रान्ते तोयमिति प्रोक्तं स्थानीयं त्रिपुराप्रियम् ।। २५ ।।

भृङ्गारेणाऽथवा शङ्खैस्त्रिपुरायै निवेदयेत् ।
साधकः स्नानदानात् तु हयमेधफलं लभेत् ।। २६ ।।

दीर्घायुः कामभोगी च महापातकता भवेत् ।
प्रत्येकं सर्ववस्तूनां सहस्रपलमानतः ।। २७ ।।

महास्नानं भवेद् देवि ! मध्यमपलशतेन तु ।
कनिष्ठं वै भवेत् स्नानं पलानां दशभिरीरितम् ।। २८ ।।

---

१. रौक्य-ख० ।
२. असृष्ट्वैव-क० ।
३. परा-ख० ।

मिश्रीकृतैस्तु सर्वेषां स्नाने मानं[१] न विद्यते।
स्नापयेत् प्रथमं देवीं त्रिपादिति ऋचा पुनः ।। २९ ।।

मूलेनापि ततः पश्चादमुना च निवेदयेत्।
त्वमापः पृथिवी चैव ज्योतिस्त्वं वायुरेव च ।। ३० ।।

केवलं भक्तिभावेन देवि! त्वां स्नापयाम्यहम्।
स्नापयित्वा महादेवीं वस्त्रं यदि न दापयेत् ।। ३१ ।।

स निर्ल्लज्जः [२]परः पापः प्रपतेद् वृजिनार्णवे।
वस्त्राभावे ततो दद्याद् रक्तपद्मं तथा जवाः ।। ३२ ।।

स्नापयित्वा महादेवीं वस्त्रयुग्मं प्रदापयेत्।
वस्त्रेण [३]ह्रियते लज्जा वस्त्रेण ह्रियते त्वघम् ।। ३३ ।।

सर्वभूषणवर्गेषु वस्त्रमुत्तममुच्यते।
देवीप्रीतिकरं वस्त्रं चतुर्वर्गप्रदं शुभम् ।। ३४ ।।

निर्दशं मलिनं जीर्णं छिन्नं गात्रावलिङ्गितम्।
[४]परकीयं ह्याखुदष्टं[५] सूचीविद्धं तथोषितम् ।। ३५ ।।

सत्पताकावितानादौ[६] सूचीविद्धं प्रयोजयेत्।
केशान्वितमधौतं च श्लष्ममूत्रादिदूषितम् ।। ३६ ।।

वह्निदग्धं कुचेलं च महादेव्यै न दापयेत्।
चित्रवस्त्रं दुकूलं च देवीप्रीतिकरं परम् ।। ३७ ।।

---

१. म्लानं-ख० ।
२. वरं-ख० ।
३. क्रियते-ख० ।
४. परकायं-ख० ।
५. दग्धं-ख० ।
६. रितामादौ-ख० ।

सर्वसिद्धिप्रदं वस्त्रं वह्निष्टोमफलप्रदम् ।
विद्यातन्तुसमायुक्ते मन्त्रवर्णसमन्विते ॥ ३८ ॥
विद्याविद्ये जपाशोणवाससी तव सुन्दरि ! ।
उद्यदादित्यसङ्काशं वासोयुग्मं सुनिर्मलम् ॥ ३९ ॥
नूतनं गात्रसुखदं परिधत्स्व सुरेश्वरि ! ।
किरीटं च शिरोरत्नं कुण्डलं च ललाटिका ॥ ४० ॥
तालपत्रं च हारं च ग्रैवेयकमथोर्मिका ।
सूत्रावलीकेशपाशे [१]ताटङ्कवलयाङ्गदौ[२] ॥ ४१ ॥
पादाङ्गुलीयकं सूत्रं नूपुरं क्षुद्रघण्टिका ।
अलङ्काराः समाख्यातास्त्वलङ्कारेषु षोडश ॥ ४२ ॥
चतुर्वर्गप्रदं नित्यं भूषणं सर्वसौख्यदम् ।
तुष्टिपुष्टिप्रदं नित्यं यथाशक्त्या निवेदयेत् ॥ ४३ ॥
नवरत्नसमायुक्ता द्रुतहाटककल्पिताः ।
गात्राणि शोभयन्त्वेते अलङ्कारास्तु सुन्दरि ! ॥ ४४ ॥
[३]कामेशि ! कामरूपे त्वं सर्वकामफलप्रदे ।
भूषणं गृहाण चार्वङ्गि ! मया भक्त्या निवेदितम् ॥ ४५ ॥
चूर्णीकृतो वा घृष्टो वा दाहाकर्षित एव वा ।
रसः सम्मर्दजो वापि प्राण्यङ्गोद्भव एव वा ॥ ४६ ॥
गन्धः पञ्चविधः प्रोक्तो देवीप्रीतिप्रदायकः ।
प्रशस्तगन्धयुक्ता तु गन्धचूर्णानि यानि च ॥ ४७ ॥
तानि गन्धाह्वयानि स्युः स गन्धः प्रथमः स्मृतः ।
घृष्टो मलयजो गन्धः [४]सरलश्च नमेरुणा ॥ ४८ ॥

१. ताडङ्क-ख० ।
२. अवलयान्ददौ-ख० ।
३. कामेशे-ग० ।
४. सबलश्च-ख० ।

अगुरुप्रभृतिश्चापि यस्य पङ्कः प्रदीयते ।
अगुरुर्देवदार्वादि यो दग्ध्वा गृह्यते रसः ।। ४९ ।।
स दाहाकर्षितो गन्धस्तृतीयः परिकीर्तितः ।
सुगन्धगन्धिनीं बिल्वतिलकं शतपत्रिकाम् ।। ५० ।।
निष्पीड्य गृह्यते योऽसौ सम्मर्दजः स उच्यते ।
मृगनाभिसमुद्भूतस्तत्कोषोद्भव एव वा ।। ५१ ।।
गन्धः प्राण्यङ्गजः प्रोक्तः पञ्चमस्तु स उच्यते ।
गन्धस्य विस्तरो भेदो [१] दिङ्मात्रं समुदाहृतम् ।। ५२ ।।
सर्वेषु गन्धजातेषु प्रशस्तो मलयोद्भवः ।
तस्मात् सर्वप्रयत्नेन दद्यान्मलयजं सदा ।। ५३ ।।
कुङ्कुमागुरुकस्तूरीकर्पूरैर्मलयोद्भवैः [२] ।
समीकृतैस्तु यो गन्धस्त्रिपुराप्रीतिदायकः ।। ५४ ।।
कुचन्दनं शितं चैव कालीयकसमन्वितम् ।
अनुलेपनमुख्यं तु देव्याः प्रीतिकरं परम् ।। ५५ ।।
अलक्तं नखरागेषु[३] देवीप्रीतिकरं तथा ।
गन्धेन लभते कामान् गन्धो धर्मप्रदः सदा ।। ५६ ।।
[४]अर्थानां साधको गन्धो मोक्षे चापि प्रतिष्ठितः ।
शरीरं तेन जानामि चेष्टां चैव महेश्वरि ! ।। ५७ ।।
मया निवेदितान् गन्धान् प्रतिगृह्य विलिप्यताम् ।
गन्धैः सुतोषिता देवी चतुर्वर्गप्रदा भवेत् ।। ५८ ।।

---

१. दिङ्मात्र-ख० ।
२. कर्पूरमलयजे-ग० ।
३. रीगेषु-ख० ।
४. अन्वानां-ख० ।

अनेनैव महेशानि ! गन्धान् देव्यै निवेदयेत् ।
घृततैलादियोगेन स्वर्णादौ दीपवह्निना ।। ५९ ।।

यदञ्जनं प्रजायेत कृत्वा कर्पूरमिश्रितम् ।
धर्मार्थकाममोक्षार्थं त्रिपुरायै निवेदयेत् ।। ६० ।।

[1] विधवा नाञ्जनं कुर्यान्महामायार्थमद्रिजे ! ।
न [2]मृत्पात्रगतं कुर्यात् साधको नेत्ररञ्जनम् ।। ६१ ।।

न पूजाफलमाप्नोति मृत्पात्रविहिताञ्जनैः ।
परकीयांस्तथाघ्रातांस्तेषां [3] कृत्याभिमर्दितान् ।। ६२ ।।

पुष्पं धूपं च गन्धं च नोपचारांस्तथापरान् ।
घ्रातान् निवेद्य देवेशि ! नरो नरकमाप्नुयात् ।। ६३ ।।

नैव पर्युषितैः पुष्पैः पत्रैश्चापि महेश्वरीम् ।
पूजयेत् परमेशानि ! महात्रिपुरसुन्दरीम् ।। ६४ ।।

सर्वं पर्युषितं वर्ज्यं पत्रं पुष्पं फलं तथा ।
पद्मानि सितरक्तानि कुमुदान्युत्पलानि च ।। ६५ ।।

एषां पर्युषिताऽऽशङ्का कार्या पञ्चदिनोर्ध्वतः ।
अन्येषां कुसुमानां च यावद् गन्धविपर्ययः ।। ६६ ।।

बिल्वपत्रे महेशानि ! नास्ति पर्युषितात्मता ।
बकुलं केशरं वज्रं माल्यं कुन्दं च शाल्मलम् ।। ६७ ।।

करवीरं चार्कपुष्पं बन्धूककमले तथा ।
मालती मल्लिका जाती यूथिका माधवी तथा ।। ६८ ।।

---

१. विधिवन्नाञ्छनं-ख० ।
२. मृतपात्रे-ख० ।
३. स्तेयी-ग० ।

तगरः कर्णिकारश्च [1]द्रोणश्चोत्पलचम्पकौ।
अशोकः कुमुदश्चैव शेफालिकाकदम्बकौ ॥ ६९॥
केतकी वनमाला च कुसुम्भकिंशुकौ तथा।
कह्लारबकुले चैव लवङ्गनागकेशरौ ॥ ७०॥
सर्वेषु पुष्पजातेषु त्रिपुरायाः सदैव हि।
एतान्येव प्रियाणि स्युर्न पत्रैरर्चयेच्छिवाम् ॥ ७१॥
पत्रेषु बिल्वपत्रं च तथा [2]दमनपल्लवम्।
दूर्वाङ्कुरं तथा प्रोक्तं नान्यत् पत्रं प्रयोजयेत् ॥ ७२॥
मल्लिका मालती कुन्दो द्रोणश्चाथ सिताम्बुजम्।
शुक्लपक्षे[3] महादेवि! त्रिपुरायै निवेदयेत् ॥ ७३॥
सर्वेषां पुष्पजातीनां रक्तपद्मं तथा जपा।
देवीप्रीतिकरं प्राज्ञे सर्वकामफलप्रदम् ॥ ७४॥
रत्नपुष्पं च देवेशि! तथा स्वर्णादिनिर्मितम्।
रक्तपद्मेन वज्रेण तुलां नायाति कर्हिचित् ॥ ७५॥
एतेषां पुष्पजातानां येन केन विनिर्मिताम्।
मालां कृत्वा महादेव्यै यत् फलं लभते नरः ॥ ७६॥
अपि वक्त्रसहस्रैस्तु वक्तुं नालं [4]ततः प्रभुः।
पुष्पमूले वसेद् ब्रह्मा पुष्पमध्ये तु केशवः ॥ ७७॥
पुष्पाग्रेऽहं[5] स्थितो नित्यं सर्वे देवाः स्थिता दले।
चराचराश्च सकलाः सदा पुष्परसाः स्मृताः ॥ ७८॥

---

१. चपल-ख०।
२ मदन-ख०।
३. पद्मे-ग०।
४. तदिह नो प्रभुः-ग०
५. ऽयं-ख०।

परं ज्योतिः पुष्पगतं पुष्पेनैव प्रसीदति ।
भोगमोक्षप्रदं पुष्पं तुष्टिश्रीपुष्टिमोददम् ।। ७९ ।।

पुष्पैर्देवी प्रसन्ना स्याद् धर्मकामार्थदायिनी ।
तस्मात् पुष्पैर्यजेद् देवीं नित्यं भक्तियुतो नरः ।। ८० ।।

ब्रह्मविष्णुशिवादीनां पुष्पमेव सदा प्रियम् ।
तत् ते मातः ! प्रयच्छामि पवित्रं प्रतिगृह्यताम् ।। ८१ ।।

उग्रगन्धमगन्धं च कृमिकेशादिदूषितम् ।
अशुद्धपात्रपाणिस्थं वासोभिः कुत्सितात्मभिः ।। ८२ ।।

आनीतं नार्पयेद् देव्यै प्रमादादपि दोषकृत् ।
स्नात्वाऽऽनीतैः पर्युषितैर्याचितैः कृष्णवर्णकैः ।। ८३ ।।

स्वयं विकसितैर्मुक्तैः स्वयं च पतितैर्भुवि ।
नार्चयेत् कलिकाभिश्च विना चम्पकपङ्कजैः ।। ८४ ।।

पुष्पं वा यदि वा पत्रं फलं नेष्टमधोमुखम् ।
दुःखदं तत् समाख्यातं यथोत्पन्नं तथार्पणम् ।। ८५ ।।

चित्रपूजासु सर्वासु न विरुद्धं न दूषणम् ।
अधोमुखार्पणं नेष्टं पुष्पाञ्जलिविधिं विना ।। ८६ ।।

किं चातिबहुनोक्तेन सामान्येनेदमुच्यते ।
उक्तान्मुक्तैस्तथा पुष्पैर्जलजैः स्थलजैरपि ।। ८७ ।।

पत्रैः सर्वैर्यथालाभं भक्तिमान् सततं यजेत् ।
पुष्पाभावे यजेत् पत्रैः पत्रालाभे च तत्फलैः ।। ८८ ।।

अक्षतैर्वा जलैर्वापि न पूजां व्यतिलङ्घयेत् ।
एतेषामप्यलाभे तु मानसीं भक्तिमाश्रयेत् ।। ८९ ।।

दह्यमानस्य काष्ठादेर्निस्तापो यस्य जायते ।
नासादिरन्ध्रसुखदः सुगन्धोऽतिमनोहरः ॥ ९० ॥

स धूप इति विज्ञेयो देवीप्रीतिप्रदायकः ।
पत्रं मुस्तं नखं कुष्ठं जटामासीं च शैलजम् ॥ ९१ ॥

सरलं देवकाष्ठं च जतुसर्जसचन्दनम् ।
कपिलाघृत-कर्पूरशर्करा-पुरमिश्रितम् ॥ ९२ ॥

षोडशाङ्गो महाधूपः षोडशीप्रीतिदायकः ।
न भूमौ वितरेद् धूपं नासने कलशे न तु ॥ ९३ ॥

यथा तथाऽऽधारगतं कृत्वा तं तु निवेदयेत् ।
वनस्पतिरसोत्पन्नो गन्धाढ्यो गन्ध उत्तमः ॥ ९४ ॥

आघ्रेयः सर्वदेवानां धूपोऽयं प्रतिगृह्यताम् ।
अथ दीपं प्रवक्ष्यामि ज्योतिष्टोमफलप्रदम् ॥ ९५ ॥

घृतदीपस्तु प्रथमस्तिलतेलोद्भवस्तथा ।
सार्षपश्चाधमः प्रोक्तस्तदन्यो निन्दितः स्मृतः ॥ ९६ ॥

पद्मसूत्रभवा चाद्या कार्पससम्भवा परा ।
दर्भगर्भभवा चापि वर्तिका परिकीर्तिता ॥ ९७ ॥

कोषज रोमजं वास्त्रं मलिनं पर्युषितं तथा ।
वर्तिकार्थं न चादद्यात् साधको भूतिमिच्छुकः ॥ ९८ ॥

तैजसं पार्थिवं लोहं दीपपात्रं प्रशस्यते ।
दीपवृक्षाश्च कर्तव्यास्तैजसाद्याः पृथक् पृथक् ॥ ९९ ॥

वृक्षे दीपः प्रदातव्यो न तु भूमौ कदाचन ।
कुर्वन्तं पृथिवीतापं यो दीपमुत्सृजेन्नरः ॥१००॥

तामिस्रं नरकं घोरमाप्नोत्येव न संशयः ।
नेत्राह्लादकरः स्वर्चिर्दूरतापविवर्जितः ॥१०१॥

[1]सुशिखः शब्दरहितो निर्धूमो नातिह्रस्वकः ।
दीपवृक्षस्थिते पात्रे शुद्धस्नेहप्रपूरिते ॥१०२॥

दक्षिणावर्तवर्त्या वै चारुदीप्तः प्रदीपकः ।
उत्तमः प्रोच्यते सोऽत्र त्रिपुराप्रीतिदायकः ॥१०३॥

वृक्षेण वर्जितो दीपो मध्यमः परिकीर्तितः ।
विहीनः पात्रतैलाभ्यां मध्यमः परिकीर्तितः ॥१०४॥

दीपमाला प्रकर्तव्या नैकदीपः कदाचन ।
त्रयो दीपाः प्रदातव्याः पञ्च वा परमेश्वरि ! ॥१०५॥

इतो न्यूनं न दातव्यं त्रिपुरायै कदाचन ।
नैव दीपः प्रदातव्यो विधूतः श्रीविवृद्धये ॥१०६॥

न मिश्रीकृत्य दद्यात् तु दीपस्नेहान् घृतादिकान् ।
कृत्वा मिश्रीकृतं स्नेहं रौरवं नरकं व्रजेत् ॥१०७॥

नैव निर्वापयेद् दीपं देवार्थमपि कल्पितम् ।
दीपहर्ता भवेदन्धः काणो निर्वापको भवेत् ॥१०८॥

न तेन व्यवहारोऽपि कर्तव्यः साधकोत्तमैः ।
सूर्याचन्द्रमसोर्ज्योतिर्विद्युदग्नेस्तथैव च ॥१०९॥

त्वमेव ज्योतिषां ज्योतिर्दीपोऽयं प्रतिगृह्यताम् ।
दीपं दक्षिणतो देव्याः पुरतो न तु वामतः ॥११०॥

वामतस्तु तथा धूपमग्रे वा न तु दक्षिणे ।
निवेदयेत् पुरोभागे गन्धं पुष्पं च भूषणम् ॥१११॥

---

१. सशिखः -ख० ।

नैवेद्यं दक्षिणे वामे पुरतो वा न पृष्ठतः ।
गात्रे दातुं च यद् योग्यं यन्त्रेष्वेव निवेदयेत् ।।११२।।
दद्यादयोग्यं पुरतो नैवेद्यं भोजनादिकम् ।
मदिरां पृष्ठतो दद्यादन्यपानं तु वामतः ।।११३।।
या विद्या चेह देवेशि ! श्रीविद्यायामनासवी ।
फलहीना समाख्याता साभिचाराय कल्पते ।।११४।।

।। इति गन्धर्वतन्त्रे पञ्चदशः पटलः ।। १५ ।।

अथ षोडशः पटलः

इक्षुरसं समादाय पर्युषितं सुसंस्कृतम् ।
सहकाररसं तत्र निक्षिपेन्मधुना सह ॥ १ ॥

बादरं जाम्बरं चैत्र रसं खार्जूरमेव च ।
नारिकेलोद्भवं तत्र द्राक्षारसमनुत्तमम् ॥ २ ॥

मोहिनीफलजं चूर्णं जातीकोषरजस्तथा ।
[1]कणकाबीजचूर्णं च जातीफलसमुद्भवम् ॥ ३ ॥

त्रिजातं त्रिसुगन्धिं च त्रिकटु त्रिफलान्वितम् ।
तथान्येषां च द्रव्याणां सुगन्धीनां रजः शिवे ! ॥ ४ ॥

किञ्चित् किञ्चिच्च निक्षिप्य कर्पूरैश्चाधिवासयेत् ।
स्वर्णे वा राजते पात्रे काचपुटेऽथवा प्रिये ! ॥ ५ ॥

स्थापयित्वा सितां तत्र निक्षिपेत् परमेश्वरि ! ।
निक्षिप्य लोहितैर्देवि ! वस्त्रैराच्छाद्य यत्नतः ॥ ६ ॥

सप्तरात्रोषितं तत् तु जायते ह्यमृतोपमम् ।
चन्दनागुरुकर्पूरैर्धूपयित्वा निवेदयेत् ॥ ७ ॥

एषा सर्वोत्तमा प्रोक्ता देवीप्रियतमा सदा ।
मदिरेति समाख्याता परमानन्ददायिनी ॥ ८ ॥

एनां निवेद्य सुन्दर्यै सर्वसिद्धिमुपालभेत् ।
देवीलोके चिरं स्थित्वा ततो राजा क्षितौ भवेत् ॥ ९ ॥

तत्रापि चानयाऽऽराध्या कैवल्यं मुक्तिमाप्नुयात् ।
सविकल्पस्य देवेशि ! विहितैषा न चान्यथा ॥ १० ॥

---

१. कलका-ग० ।

निर्विकल्पस्य देवेशि ! सुरैरविहितागमे ।
अमृतं च तदेव स्यान्मद्यं चापि तदेव हि ॥ ११ ॥
नाऽऽपद्यपि द्विजो मद्यं दद्याद् देव्यै कदाचन ।
मोहाद् यदि ददेन्मद्यं ब्राह्मण्यादेव हीयते ॥ १२ ॥
ब्रह्मघाती स एव स्यात् तस्मान्मद्यं विवर्जयेत् ।
मद्यमेव पुरा सेव्यमासीत् कमललोचने ! ॥ १३ ॥
पीत्वा मद्यं पुरा शुक्र आत्मानं चापि विस्मृतः ।
पीत्वा मत्तो निशानाथः पत्नीं तां जगृहे गुरोः ॥ १४ ॥
अतस्तेनापि मुनिना शापो दत्तः सुदारुणः ।
ब्रह्मा च मुनिभिः सार्द्धमिदमेव पुरा जगौ ॥ १५ ॥
महादेव्यै द्विजो मद्यं यो दद्याज्ज्ञानविह्वलः ।
पशुभावे स्थितो यश्च स महापातकी भवेत् ॥ १६ ॥
शेषयोर्विहितं मद्यं निर्विकल्पकयोः पुनः ।
नाद्यस्य विहितं तेन ब्रह्मघाती भवेच्च सः ॥ १७ ॥
तेनेदं पृथिवीक्षेत्रे वर्ज्यमासीत् सुलोचने ! ।
ज्ञानिनां सिद्धिदा चेयममृतत्वप्रदायिनी ॥ १८ ॥
ज्ञानेन संस्कृता चेयं महापातकनाशिनी ।
ब्रह्महत्या-सुरापान-स्वर्णस्तेयादि-पातकान् ॥ १९ ॥
नाशयेत् पूजनाद् [१]देवि ! निर्विकल्पो भवेद् यदि ।
निर्विकल्पो यदा मद्यं महादेव्यै निवेदयेत् ॥ २० ॥
अश्वमेधसहस्रस्य वह्निष्टोमशतस्य च ।
राजसूयशतस्यापि फलमाप्नोत्यसंशयम् ॥ २१ ॥

---

१. देवी-क० ।

अणिमाद्यष्टसिद्धीनां नायको जायतेऽचिरात्।
सविकल्पो यदा देवि पापभाङ् नात्र संशयः ॥ २२ ॥
[1]स्वरे चाऽनघधामासि [2]स्वाहा त्वं च दिवौकसाम्।
स्वधा त्वं पितृमुख्यानां मनुष्याणां च सिद्धिदा ॥ २३ ॥
[3]क्षीराब्धिमथने [4]पूर्वमुद्भूता देवसंसदि।
आनन्दभैरवी सार्द्धमानन्दभैरवेण तु ॥ २४ ॥
त्वयि प्रसन्नभूतायां सिद्धिरेव न संशयः।
विमुखी चेत् तदा तस्य कुल[5]ज्ञानविनाशिनी ॥ २५ ॥
प्रसन्ना खलु देवानां गन्धर्वाणां तथैव च।
विमुखी त्वं च दैत्यानामसकृत् सर्वनाशिनी ॥ २६ ॥
त्वामद्याहं ददे देव्यै मयि चित्स्फुरणं कुरु।
एवं स्तुत्वा सुरा देव्यै पूर्वोक्तेन च संस्कृताम् ॥ २७ ॥
त्रिपुरायै निवेद्यैव निग्रहानुग्रहक्षमः।
चर्व्यं चोष्यं तथा लेह्यं पेयं चेति चतुर्विधम् ॥ २८ ॥
सर्वयज्ञमयं नित्यं नैवेद्यं सर्वतुष्टिदम्।
ज्ञानदं कामदं पुण्यं बलारोग्यमयं तथा ॥ २९ ॥
नैवेद्येन लभेत् स्वर्णं नैवेद्येनामृतं भवेत्।
धर्मकामार्थमोक्षश्च नैवेद्येषु प्रतिष्ठितः ॥ ३० ॥
तस्मात् सर्वप्रयत्नेन नैवेद्यं खलु दापयेत्।
हविः सुसंस्कृत दिव्यमाज्ययुक्तं सशर्करम् ॥ ३१ ॥

१. सुरे-ग०।
२. सुधा-ग०।
३. क्षीरोद-ग०।
४. उद्धृता-ग०।
५. स्थान-ग०।

शुद्धस्फटिकसङ्काशं चन्द्रबिम्बसमप्रभम् ।
लसेत्तण्डुलजं देवि ! चारुगन्धवहं[1] मृदु ॥ ३२ ॥

सुगन्धि [2]शालिजं चान्नं मधुमांससमन्वितम् ।
अपूपपायसं क्षीरमन्नं देव्याः प्रशस्यते ॥ ३३ ॥

बलिदानेषु विहिता य एव मृगपक्षिणः ।
तेषां मांसानि मत्स्यानि देयानि विविधानि च ॥ ३४ ॥

सर्वं सुरभिगन्धाढ्यं व्यञ्जनं सुमनोहरम् ।
यथा यथा भवेद् भक्ष्यं [3]यद् यद् द्रव्यं तथा तथा ॥ ३५ ॥

संस्कृत्य वेशवाराधैर्महादेव्यै निवेदयेत् ।
यत् पूतिगन्धसंयुक्तं दुग्धं भोगबहिष्कृतम् ॥ ३६ ॥

तदुक्तमपि नो दद्यात् त्रिपुरायै कदाचन ।
कालशाकं कलायं च पालकं चापि पोतिकाम् ॥ ३७ ॥

सार्षपं मूलकं चैव वास्तूकं च कलम्बिकाम् ।
शाकानेतान् महादेव्यै यो दद्याद् भक्तिसंयुतः ॥ ३८ ॥

सोऽतुलां श्रियमाप्नोति देवीलोके महीयते ।
माषमुद्गमसूराद्यैर्व्यञ्जनं लवणान्वितम् ॥ ३९ ॥

हिङ्गुजीरमरीचाद्यैरार्द्रकैश्चापि संस्कृतम् ।
तिन्तिडीखण्डसंयुक्तं भक्तियुक्तो निवेद्य च ॥ ४० ॥

ज्योतिष्टोमफलं लब्ध्वा देवीलोकमवाप्नुयात् ।
नानाविधानि पेयानि व्यञ्जनानि बहून्यपि ॥ ४१ ॥

---

१. सहं-ख० ।
२. शाद्विजञ्चात्वं-ख० ।
३. यन्न-ख० ।

क्षीरादीन्यथ गव्यानि [1]माहिषाणि च सर्वशः।
आमिक्षां परमेशान्यै दधि चापि सशर्करम् ।।४२।।

पायसं शर्करापूपं कपिलाघृतसंयुतम्।
पक्वान्नमतिमिष्टं च सिताकर्पूरसाधितम् ।।४३।।

शर्करालोलितान् कृत्वा वटकान् कुङ्कुमारुणान्।
सशर्करं पक्वदुग्धं कदल्यादिफलान्वितम् ।।४४।।

सितोपदंशमन्नं [2] च स्वर्णपात्रे निवेदयेत्।
अथवा रौप्यपात्रे च ताम्रपात्रेऽथवा पुनः ।।४५।।

अभावात् पद्मपत्रे वा अन्यथा नरकं व्रजेत्।
आममन्नं महादेव्यै नैव दद्यात् कदाचन ।।४६।।

मन्त्रकाला[3]विशुद्धानि नैवेद्यानि कदाचन।
देवेभ्यो नोपयुञ्जीत गुरोरात्म[4] हिते रतः ।।४७।।

सितासन्मिश्रितां दत्त्वा सुरां मधुसमन्विताम्।
देवीलोके चिरं स्थित्वा कैवल्यमुक्तिमाप्नुयात् ।।४८।।

आमिक्षया समं दत्त्वा सलिलं नारिकेलजम्।
[5]क्षीराज्यमधुकर्पूरसितादधिसमन्वितम् ।।४९।।

त्रिजातत्रिकटूनां च लवङ्गेन [6]कयोरपि।
तथान्येषां च वस्तूनां चूर्णैर्गन्धवतीं शिवे! ।।५०।।

---

१. माहिष्याणि-ग०।
२. मद्यञ्च-ख०।
३. धिशद्धानि-ख०
४. वामे-ख०।
५. क्षीराद्य-ख०।
६. द्वयोरपि-ख०

साधयित्वा प्रकारेण वासितं गन्धरेणुभिः ।
[1]यस्तैजसेन पात्रेण पेयं देव्यै निवेदयेत् ।। ५१ ।।

भक्तिप्रवणचित्तेन तस्य पुण्यफलं शृणु ।
कल्पकोटिसहस्राणि कल्पकोटिशतानि च ।। ५२ ।।

स्थित्वा देवीपुरे श्रीमान् सार्वभौमो भवेत् क्षितौ ।
ततः परं तु कैवल्यमाप्नोति च यथेच्छया ।। ५३ ।।

केवलं नारिकेलाम्बु दत्वा देव्यै महेश्वरि ! ।
वह्निष्टोमफलं लब्ध्वा नरलोके महीयते ।। ५४ ।।

ग्रामारण्यैः फलैर्देवीं सकलैः परिपूजयेत् ।
बलिप्रियं च नैवेद्यं कशेरुकविषादिकम् ।। ५५ ।।

ऋते श्लेष्मातकं बिल्वं शौनकं च[2] विशेषतः ।
फलान्ययत्नपक्वानि निसर्गमधुराणि च ।। ५६ ।।

सुपक्वातिसुगन्धीनि मनोहराणि यानि च ।
एवमेतानि शस्तानि नान्यानि[3] शुभदानि च ।। ५७ ।।

सौवर्णे राजते वापि ताम्रे वा प्रस्तरेऽपि च ।
पद्मपत्रेऽथवा दद्यान्नैवेद्यं त्रिपुराप्रियम् ।। ५८ ।।

निराच्छादं[4] समालोक्य भक्तिश्रद्धासमन्वितः ।
वायुबीजेन संशोष्य सन्दहेद् वह्निना तथा ।। ५९ ।।

वारुणेना स्वधावृत्त्या प्लावयेद् धेनुमुद्रया ।
अस्त्रमन्त्रेण संरक्ष्य मूलेनैवाभिषिच्य तु ।। ६० ।।

---

१. स्वस्तैजसेन-ग० ।
२. शौनकांश्च-ग० ।
३. नान्यादि-ख० ।
४. निरोच्छोदँ-ग० ।

मूलदेव्या: स्वनामान्ते नैवेद्यमिति चोच्चरेत् ।
गृहाण वह्निजायान्तो नैवेद्यमनुरीरित: ।। ६१ ।।
अन्नं चतुर्विधं देवि ! रसै: षड्भि: समन्वितम् ।
मया निवेदितं भक्त्या तदिदं प्रतिगृह्यताम् ।। ६२ ।।
लेह्यचोष्यानुपानादिभक्ष्यभोज्यानि यानि च ।
मया हृतानि यत्नेन कृपया देवि ! भुज्यताम् ।। ६३ ।।
जातीलवङ्गकक्कोलवासितं स्वर्धुनीजलम् ।
मुखवासकरं पुण्यं गृहीत्वा [1]चात्र सुन्दरि ! ।। ६४ ।।
मूलमन्त्रेण देवेशि ! हुनेत् पञ्चाहुती: क्रमात् ।
प्राणापानौ तथा व्यानमुदानं च समानकम् ।। ६५ ।।
एतत् स्वरूपं जानीयादाहुतीनां च पञ्चकम् ।
पञ्चाङ्गुलीभिरेव स्यात् क्रमात् पञ्चाहुती: प्रिये ! ।। ६६ ।।
पुनराचमनं दत्त्वा मुखवासं निवेदयेत् ।
ताम्बूलं गन्धसंयुक्तं कर्पूरादिसुवासितम् ।। ६७ ।।
संस्कृत्य विविधैर्द्रव्यैर्गन्धवद्भिर्निवेदयेत् ।
स्तुवन्नानाविधै: स्तोत्रैर्भक्तिभावसमन्वित: ।। ६८ ।।
प्रणमेत् परमेशानीं[2] विधिना साधकोत्तम: ।
देवमानुषगन्धर्वा यक्षराक्षसपन्नगा: ।। ६९ ।।
नमस्कारेण तुष्यन्ति महात्मान: समन्तत: ।
नमस्कारेण लभते चतुर्वर्गं महोदयम् ।। ७० ।।
सर्वत्र सर्वसिद्ध्यर्थं नतिरेव प्रशस्यते ।
नत्या[3] विजयते लोकान् नत्या धर्म: प्रवर्तते ।। ७१ ।।

---

१. आचम-ख० ।
२. परमेशानि-ख० ।
३. नत्वा - ख० ।

नमस्कारेण दीर्घायुरच्छिन्ना लभते प्रजा: ।
चतुर्वर्गं लभेद् भक्तो नचिरादेव साधक: ।। ७२ ।।
नमस्कारो महायज्ञ: प्रीतिद: सर्वत: सदा ।
नमस्कुरु महादेवीं प्रदक्षिणं च भक्तित: ।। ७३ ।।
कायिको वाग्भवश्चैव मानसस्त्रिविध: स्मृत: ।
नमस्कारश्च विज्ञेय उत्तमाधममध्यम: ।। ७४ ।।
कायिकैस्तु नमस्कारैर्देवास्तुष्यन्ति सर्वत: ।
नमस्कारेषु सर्वेषु कायिक: प्रथम: स्मृत: ।। ७५ ।।
जानुभ्यामवनीं गत्वा संस्पृश्य शिरसा क्षितिम् ।
क्रियते यो नमस्कार: स एव कायिक: स्मृत: ।। ७६ ।।
पुटीकृत्य करौ शीर्षे नमस्कार: प्रदीयते ।
अस्पृष्ट्वा जानुशीर्षाभ्यां क्षितिं सोऽधम उच्यते ।। ७७ ।।
जानुभ्यां क्षितिमस्पृष्ट्वा शिरसा स्पृश्य मेदिनीम् ।
क्रियते यो नमस्कारो मध्यम: कायिकस्तु स: ।। ७८ ।।
पौराणिकैस्तान्त्रिकैर्वा[1] मूलमन्त्रेण वा पुन: ।
प्रदक्षिणप्रणामं[2] च कुर्याद् धर्मार्थसाधनम् ।। ७९ ।।
प्रसार्य दक्षिणं हस्तं स्वयं [3]नम्रशिरा: पुन: ।
दक्षिणं दर्शयन् पार्श्वं भक्तिश्रद्धासमन्वित: ।। ८० ।।
सकृत् प्रदक्षिणं कृत्वा वर्तुलाकृति साधक: ।
स च प्रदक्षिणो ज्ञेय: सर्वदेवौघतुष्टिद: ।। ८१ ।।
अष्टोत्तरशतं यस्तु देव्या: कुर्यात् प्रदक्षिणम् ।
स सर्वकाममासाद्य पश्चान्मोक्षमवाप्नुयात् ।। ८२ ।।

---

१. तान्त्रिकै: - ख० ।
२. प्रमाणं - ख० ।
३. नम्र: शिर: -ग० ।

त्रिकोणमथ षट्कोणमर्द्धचन्द्रं प्रदक्षिणम् ।
दण्डमष्टाङ्गमुग्रं च सप्तधा नतिलक्षणम् ॥ ८३ ॥
दक्षिणाद् वायवीं गत्वा दिशं तस्माच्च शाम्भवीम् ।
[1]ततोऽपि दक्षिणां गत्वा नमस्कारस्त्रिकोणतः ॥ ८४ ॥
त्रिकोणाख्यो नमस्कारस्त्रिपुराप्रीतिदायकः ।
दक्षिणाद् वायवीं गत्वा वायव्याः शाम्भवीं तथा ॥ ८५ ॥
ततोऽपि दक्षिणां गत्वा तां त्यक्त्वाऽग्नौ प्रविश्य च ।
अग्नितो राक्षसीं गत्वा कौबेरीं च ततो विशेत् ॥ ८६ ॥
आग्नेयीं च ततो गत्वा नमस्कारः प्रकीर्तितः ।
षट्कोणाख्यो नमस्कारो दुर्गायाः प्रीतिदायकः ॥ ८७ ॥
दक्षिणाद् वायवीं गत्वा तस्माद् व्याकृत्य[2] दक्षिणम् ।
गत्वा योऽसौ नमस्कारः सोऽर्द्धचन्द्रो मम प्रियः ॥ ८८ ॥
नमस्कारेषु जानीयादासा प्राकृतमद्रिजे ! ।
त्यक्त्वा स्वमासनस्थानं पश्चाद् गत्वा नमस्कृतः ॥ ८९ ॥
निपत्य दण्डवद् भूमौ दण्ड इत्युच्यते बुधैः ।
तथैव दण्डवद् भूमौ निपत्य हृदयेन च ॥ ९० ॥
चिबुकेन मुखेनाऽथ नासया हनुकेन च ।
चक्षुषा चाथ कर्णाभ्यां ब्रह्मरन्ध्रेण चैव हि ॥ ९१ ॥
तदष्टाङ्गमिति प्रोक्तं यद्भूमिं स्पृशते क्रमात् ।
ब्रह्मरन्ध्रेण संस्पर्शः क्षितेर्यस्या नमस्कृतेः ॥ ९२ ॥
स उग्र इति विज्ञेयो विष्णोस्तुष्टिप्रदायकः ।
यत् स्वयं गद्यपद्याभ्यां [3]घटिताभ्यां नमस्कृतिः ॥ ९३ ॥

---

१. 'ततोऽपि दक्षिणाम्' इत्यारभ्य 'शाम्भवीं तथा' इत्यन्तं नास्ति-ग० ।
२. व्यावृत्त-ख० ।
३. गठिताभ्यां-ख० ।

क्रियते भक्तियुक्तेन वाचिकस्तूत्तमः स्मृतः ।
पौराणिकैर्वैदिकैर्वा तान्त्रिकैः क्रियते नतिः ।। ९४ ।।

स मध्यमो नमस्कारो भवेद् [1]वाचनिकः सदा ।
परेषां गद्यपद्याभ्यां नमस्कारो यदा भवेत् ।। ९५ ।।

स वाचिकोऽधमो यो नमस्कारेषु सर्वतः ।
इष्ट[2]मध्यानिष्टगतैर्मनोभिस्त्रिविधं भवेत् ।। ९६ ।।

नमनं मानसं प्रोक्तमुत्तमाधममध्यमम् ।
त्रिविधे च नमस्कारे कायिकश्चोत्तमः स्मृतः ।। ९७ ।।

।। इति गन्धर्वतन्त्रे षोडशः पटलः ।। १६ ।।

१. वाचा यतः-ग० ।
२. धामा-ख० ।

अथ सप्तदशः पटलः

श्रीदेव्युवाच[१]–

प्रकटाद्याः कथं देव ! पूज्यन्ते परमेश्वर ! ।
तत्सर्वं कथयेशान ! मुद्राविरचनं तथा ॥ १ ॥

ईश्वर उवाच–

तास्तु प्रपूजयेद् भक्त्या सृष्टिस्थितिलयक्रमैः ।
मोहनं [२]क्षोभणं चक्रं दक्षावर्तक्रमाद् यजेत् ॥ २ ॥

वामावर्तक्रमेणैव शेषचक्राणि पूजयेत् ।
आरभ्य पश्चिमाद् देवि ! वायव्यान्तं समापयेत् ॥ ३ ॥

रश्मिवृन्दानि ते देवि ! पूजयामि विधानतः ।
आज्ञापय जगन्मातर्यतस्त्वमेव[३] तानि च[४] ॥ ४ ॥

कृताञ्जलिर्महेशानि ! देव्याज्ञां साधकोत्तमः ।
गृहीत्वा पूजयेत् तुष्टः प्रागुक्तक्रमयोगतः ॥ ५ ॥

पूजावरणशक्तीनां [५]गन्धपुष्पादिभिरक्षतैः ।
ज्ञानमुद्रान्वितैर्देवि ! तर्पणं तत्त्वमुद्रया ॥ ६ ॥

महायोगेश्वरं देवं योगिनं करुणामयम् ।
[६]करुणं पूर्वमुद्धृत्य दक्षकर्णेन्दुभूषितम् ॥ ७ ॥

---

१. पार्वती - ग० ।
२. क्षोभतं-ख० ।
३. तमेव-ख० ।
४. वै-ख० ।
५. गन्धैः -ख० ।
६. वारणं-ख० ।

बुद्धाय नम इत्युक्त्वा पूजयेज्जगदीश्वरम् ।
पश्चिमादिचतुर्दिक्षु पूजयेदणिमादिकाः ॥ ८॥

वायव्यादिषु कोणेषु [१]वशित्वप्रमुखा यजेत् ।
प्राप्तिसिद्धिमधोभागे [२]सर्वकामां तथोर्ध्वके ॥ ९॥

मायालक्ष्मीसमायोगं कृत्वा पूर्वं महेश्वरि !।
तथैव सिद्धिशब्दान्ते श्रीपादुकां ततो वदेत् ॥ १०॥

पूजयामीति मनुना पूजयेदुक्तमार्गतः ।
तथा द्वितीयरेखाया ब्रह्माण्याद्याः प्रपूजयेत् ॥ ११॥

असिताङ्गं रुरुं चैव चण्डं क्रोधं तथैव च ।
उन्मत्तं च तथा देवि ! भैरवं च कपालिनम् ॥ १२॥

भीषणं चैव संहारं ताभिः सह प्रपूजयेत् ।
सर्वसंक्षोभिणीमुख्यास्तथा तृतीयरेखगाः ॥ १३॥

करशुद्धिकरीं पूर्वां पूजयेच्चक्रनायिकाम् ।
दक्षिणे पूजयेद् देव्या मुद्रां संक्षोभकारिणीम् ॥ १४॥

अणिमां पूजयेद् वामे बुद्धं तस्याः [३]पुरः पुनः ।
मध्यमे मध्यतः कृत्वा कनिष्ठाङ्गुष्ठबोधिते ॥ १५॥

तर्जन्यौ दण्डवत् कृत्वा मध्यमोपर्यनामिके ।
एषा तु प्रथमा मुद्रा सर्वसंक्षोभकारिणी ॥ १६॥

खान्तं वह्निसमारूढं द्वितीयस्वरभूषितम् ।
नादबिन्दुकलायुक्तं बीजं तस्याः प्रकीर्तितम् ॥ १७॥

---

१. प्रमुखात्-ख० ।
२. सर्वकामात्-ख० ।
३. पुनः-ख० ।

आदाय दक्षहस्तेन विशेषार्घ्योदकं ततः ।
बीजद्वयं समाभाष्य तथैताः प्रकटास्ततः ।। १८ ।।

योगिन्यश्च समुद्राश्च ससिद्धयश्च सायुधाः ।
तथा सपरिवाराश्च सर्वोपचारकैस्तथा ।। १९ ।।

त्रैलोक्यमोहने चक्रे त्रिपुराधिष्ठते तथा ।
पूजितास्तर्पिताः सन्तु देव्या हस्ते निवेदयेत् ।। २० ।।

एवमाविलचक्रस्य योगिनीनां महौजसाम् ।
[1]यथावदूहवाक्येन चक्रपूजां निवेदयेत् ।। २१ ।।

मायालक्ष्मीकलाभिस्ता नित्या कलाः प्रपूजयेत् ।
ब्रह्मा कमण्डलुधरश्चतुर्वक्त्रश्चतुर्भुजः ।। २२ ।।

राजहंससमासीनः प्रांशुस्तुङ्गांश उन्नतः ।
सावित्री वामपार्श्वस्था दक्षिणे च सरस्वती ।। २३ ।।

सर्वे देवाः स्थितास्त्वग्रे वेदाः[2] सर्वेऽग्रतः स्थिताः ।
वर्णेन रक्तगौराङ्गो [3]जपमालालसत्करः ।। २४ ।।

वराभयप्रदो देवः सर्वलोकपितामहः ।
प्रणवं पूर्वमुद्धृत्य ब्रह्मणे नम आलिखेत् ।। २५ ।।

अनेन मनुना देवि ! ब्रह्माणं परिपूजयेत् ।
बालया योजितां कृत्वा पूजयेच्चक्रनायिकाम् ।। २६ ।।

दर्शयेद् द्राविणीं मुद्रां तत्तद्बीजपुरस्कृताम् ।
खान्तं वह्निसमारूढं तूर्यस्वरविभूषितम् ।। २७ ।।

---

१. यथावदहवाक्येन-ख० ।
२. देवाः-ख० ।
३. जपमान-ख० ।

नादबिन्दुकलायुक्तं द्राविणीबीजमुत्तमम् ।
सर्वसंक्षोभमुद्राया मध्यमे सरले यदा ॥ २८॥
[1] क्रियते परमेशानि ! सर्वविद्राविणी तदा ।
शुद्धस्फटिकसङ्काशं पञ्चवक्त्रं त्रिलोचनम् ॥ २९॥
व्याघ्रचर्मस्थिते पद्मे पद्मासनगतं सदा ।
संश्लिष्टं तु पुमान् देवीं चामरोत्पलधारिणीम् ॥ ३०॥
द्विभुजां स्वर्णगौराङ्गीं सौम्यातिसौम्यरूपिणीम् ।
लीलारविन्दं वामेन पाणिना बिभ्रतीं सदा ॥ ३१॥
शुक्लं तु चामरं दत्त्वा शिवस्याङ्गेऽथ दक्षिणे ।
विन्यस्य दक्षिणं हस्तं तिष्ठन्तीं परिचिन्तयेत् ॥ ३२॥
तैलोक्यजननीं देवीं त्रैलोक्यजनकं शिवम् ।
उमां महेश्वरं ध्यात्वा मोहयेज्जगतीमिमाम् ॥ ३३॥
कामं शक्रं तथाऽऽकाशं तुरीयमनुभूषितम् ।
नादबिन्दुकलायुक्तं द्वयं बीजं तयोः क्रमात् ॥ ३४॥
उमा ङेन्तो तथा ङेन्तो महेश्वरो हृदन्वितः ।
मन्त्रराजः समाख्यातश्चतुर्वर्गफलप्रदः ॥ ३५॥
अनेन तौ समभ्यर्च्च्य सर्वसंक्षोभके ततः ।
अनङ्गकुसुमां पूर्वे कवर्गेणैव पूजयेत् ॥ ३६॥
चवर्गेण च देवेशि ! दक्षिणेऽनङ्गमेखलाम्[2] ।
अनङ्गमदनां देवि ! टवर्गेण च पश्चिमे ॥ ३७॥
तवर्गेणोत्तरे भागे पूजयेन्मदनातुराम् ।
तथैवानङ्गरेखां[3] च पवर्गेण हुताशने ॥ ३८॥

---

१. भ्रियते ।
२. मेखलम्-ख० ।
३. रेखासु-ख० ।

यवर्गेण च देवेशि ! नैर्ऋते ऽनङ्गवेगिनीम् ।
शवर्गेण च वायव्ये ऽनङ्गाङ्कुशां च पूजयेत् ।। ३९ ।।
लक्षाभ्यां परमेशानि ! ईशे चानङ्गमानिनीम् ।
प्रोक्तस्थाने समावाह्य पूजयेच्चक्रनायिकाम् ।। ४० ।।
कामबीजं पुरस्कृत्य मुद्रां सन्दर्शयेत् तत: ।
मध्यमानामिकाभ्यां तु कनिष्ठानामिके समे ।। ४१ ।।
अङ्कुशाकाररूपाभ्यां मध्यमे परमेश्वरि ! ।
इयमाकर्षणी मुद्रा त्रैलोक्याकर्षकारिणी ।। ४२ ।।
सर्वसौभाग्यदे चक्रे भास्करं परिचिन्तयेत् ।
पद्मरागप्रतीकाशं किरीटाङ्गदभूषणम् ।। ४३ ।।
पद्मासनसमासीनं स्वशक्त्याऽऽलिङ्गितं[१] विभुम् ।
दधानं[२] बाहुभिर्देवं रक्तपद्मे वराभयौ ।। ४४ ।।
प्रागुक्तेन तु मन्त्रेण भास्करं परिपूजयेत् ।
सम्प्रदाया: प्रपूज्यैव पूजयेच्चक्रनायिकाम् ।। ४५ ।।
वारुणं चेन्द्रबीजस्थं दक्षकर्णविभूषितम् ।
नादबिन्दुकलायुक्तं बीजं वश्यकरं महत् ।। ४६ ।।
पुटाकारौ करौ कृत्वा तर्जन्यङ्कुशरूपिणी ।
परिवर्तक्रमेणैव मध्यमे तदधोगते ।। ४७ ।।
क्रमेण देवि ! तेनैव कनिष्ठानामिके अपि ।
संयोज्य निबिडा: कार्या: सर्वा अङ्गुष्ठदेशत: ।। ४८ ।।
मुद्रैषा परमेशानि ! सर्ववश्यकरी मता ।
सर्वार्थसाधके चक्रे बाह्ये दशारके तत: ।। ४९ ।।

---

१. आलिङ्गिताम्-ख० ।
२. दधानां-ग० ।

मणिमयमहद्रत्नपङ्क्जेऽतिमनोहरे ।
पीठे तस्मिन् निविष्टस्य प्रद्योतनशतद्युतेः ।। ५० ।।
तप्तकाञ्चनवर्णाभवैनतेयस्य पार्वति ! ।
आसीनमुन्नतांशे च विष्णुं विद्रुमसन्निभम् ।। ५१ ।।
स्ववामोरुगतां पद्मां श्लिष्यन्तमरुणेक्षणम् ।
पीतवस्त्रपरीधानं सस्मितं चारुभूषणम् ।। ५२ ।।
शङ्खचक्रगदापद्मं दधानं बाहुभिः सदा ।
चिन्तयित्वा महेशानि ! पूजयेज्जगदीश्वरम्[1] ।। ५३ ।।
मन्त्रमस्य[2] प्रवक्ष्यामि चतुर्वर्गप्रदायकम् ।
कामबीजं समुद्धृत्य हृषीकेशमतः परम् ।। ५४ ।।
ङेऽन्तं च नतिसंयुक्तमनेन तं प्रपूजयेत् ।
कुलकौलान् प्रपूज्यैव पूजयेच्चक्रनायिकाम् ।। ५५ ।।
सर्वोन्मादकरीं मुद्रां दर्शयेद् बीजपूर्विकाम् ।
ससर्गो भृगुरेतस्या बीजमेतदुदाहृतम् ।। ५६ ।।
सम्मुखौ तु करौ कृत्वा मध्यमे मध्यमे [3]यजेत् ।
अनामिके तु सरले तद्बहिस्तर्जनीद्वयम् ।। ५७ ।।
दण्डाकारौ ततोऽङ्गुष्ठौ मध्यमानखदेशगौ ।
मुद्रैषोन्मादिनी नाम्ना क्लेदिनी सर्वयोषिताम् ।। ५८ ।।
सर्वरक्षाकरे चक्रे तथान्तर्दशकोणके ।
त्रैलोक्यमोहनं विष्णुं ध्यायेद् बन्धूकसन्निभम् ।। ५९ ।।
जपाकुसुमसङ्काशं दाडिमीकुसुमप्रभम् ।
उद्यदादित्यसङ्काशं रत्नसिंहासनेऽम्बुजे ।। ६० ।।

---

१. जगदीश्वरीम्-ख० ।
२. अस्याः -ख० ।
३. ऽनुजे-ग० ।

पद्मासनसमासीनं भुजैश्चतुर्भिरायतैः ।
पाशाङ्कुशौ च दधतं पुष्पबाणेक्षुकार्मुकम् ॥ ६१ ॥
अरुणायतलोलाक्षियुगलं मदघूर्णितम् ।
सर्वश्रृङ्गारवेषाढ्यं किरीटाङ्गदभूषितम् ॥ ६२ ॥

रक्तमालाम्बरधरं रक्तगन्धानुलेपितम् ।
[1]स्ववामोरुगतां शक्तिं श्लिष्यन्तीं दक्षपाणिना ॥ ६३ ॥

वामेन पाणिना पद्मं धारयन्तीं शुचिस्मिताम् ।
रुचिराङ्गदभूषाढ्यां शुद्धक्षौमविराजिताम् ॥ ६४ ॥

मदनोत्तप्तहृदयां क्लिद्यद्योनिं परेश्वरीम् ।
कलाकलितमधुरां तरुणीं यौवनो[2]श्रिताम् ॥ ६५ ॥

सकार्मुकभुजैनैव[3] श्लिष्यन्तं सुदृढं तथा ।
तज्जनितपरानन्दनन्दितं परमेश्वरम् ॥ ६६ ॥

नागगन्धर्वदेवानामङ्गनाभिः[4] समावृतम् ।
मदनोल्लसिताङ्गाभिर्भूषिताभिर्विभूषणैः ॥ ६७ ॥

[5]आत्माभेदेन यो ध्यायेद् देवदेवं जगद्गुरुम् ।
त्रैलोक्यमोहनं विष्णुं त्रैलोक्यमोहनो भवेत् ॥ ६८ ॥

बीजमस्य प्रवक्ष्यामि लक्ष्मीनारायणात्मकम् ।
ब्रह्मा पुरन्दरः पश्चान्मायास्व[6]स्मतः परम् ।
नादबिन्दुकलायुक्तं बीजं त्रैलोक्यपूजितम् ॥ ६९ ॥

---

१. स्वधामो-ख० ।
२. ऽन्विताम्-ख० ।
३. कुजेनैन-ग० ।
४. मङ्गलाभिः-ख० ।
५. आत्मभेदेन-ख० ।
६. सुर-ग० ।

श्रुतिषु मथितसारं देवताकण्ठहारं[1]
त्रिभुवनवशकारि[2] श्रीधनामर्त्यकारि[3] ।
शमनभयविनाशं सर्वशङ्काप्रणाशं
भवजलधिविशोषं [4]मानसान्धप्रकाशम् ॥ ७० ॥
अनेन तं समभ्यर्च्य निगर्भयोगिनीं यजेत् ।
नायिकां तत्र सम्पूज्य मुद्रां सन्दर्शयेत् तथा ॥ ७१ ॥
तस्मादनामिकायुग्ममधः [5]कृत्वाऽङ्कुशाकृती ।
तर्जन्यावपि तेनैव क्रमेण विनियोजयेत् ॥ ७२ ॥
इयं महाङ्कुशामुद्रा सर्वकार्यार्थसाधिका ।
कामदेवाग्निमारूढो बिन्दुनादकलान्वितः ॥ ७३ ॥
त्रयोदशस्वरोपेतो मुद्राबीजमितीरितम् ।
अष्टकोणे महेशानि ! रहस्ययोगिनीर्यजेत् ॥ ७४ ॥
वशिनीप्रमुखाः सर्वाः पूर्ववद् बीजसंयुताः ।
पादुकां पूजयामीति न्यासादेव विशेषतः ॥ ७५ ॥
ज्ञानात्मिकां यजेच्छक्तिं भक्तिं सिद्धिं च वामतः ।
[6]तद्दक्षे खेचरीमुद्रां तां च सन्दर्शयेत् ततः ॥ ७६ ॥
सव्यं दक्षिणदेशे तु दक्षिणं वामदेशतः ।
बाहुं कृत्वा महेशानि ! हस्तौ सम्परिवर्त्य च ॥ ७७ ॥

---

१. हारकम्-ख० ।
२. वशङ्करी-ख० ।
३. श्रीधनाद्यर्थकारकम्-ख ।
४. मानसानु-ग० ।
५. कृताङ्कुशाकृतिः -ख० ।
६. तदङ्के-ख० ।

कनिष्ठानामिके देवि ! युक्ता तेन क्रमेण तु।
तर्जनीभ्यां समाक्रान्ते सर्वोर्ध्वमपि मध्यमे ।। ७८।।
अङ्गुष्ठौ च महेशानि ! कारयेत् सरलाविह।
इयं सा खेचरी मुद्रा नाम्ना सर्वोत्तमा प्रिये ! ।। ७९।।
रचितेयं महामुद्रा सर्वतेजोपहारिणी।
शिवं चन्द्रं तथा कान्तं पान्तं वह्निसमन्वितम् ।। ८०।।
एकादशस्वरोपेतं बीजं तस्याः प्रकीर्तितम्।
मध्यत्रिकोणचक्रे च अग्रदक्षोत्तरे शिवे ।। ८१।।
ता एव पूजयेद् देवि ! विन्यासोक्तविधानतः।
पादुकां पूजयामीति विशेषोऽत्र प्रकाशितः ।। ८२।।
[1] त्रिपुराम्बार्णचक्रेशीमिच्छासिद्धिं च वामतः।
परिवर्त्य करौ स्पष्टावर्द्धचक्राकृती प्रिये ! ।। ८३।।
तर्जन्यङ्गुष्ठयुगलं युगपत् कारयेत् ततः।
अधः कनिष्ठावष्टब्धे मध्यमे विनियोजयेत् ।। ८४।।
तथैव कुटिले योज्ये सर्वाध[2]स्तादनामिके।
बीजमुद्रेयमाख्याता परा त्रैलोक्यमातृका ।। ८५।।
सदाशिवस्य बीजाढ्यां दर्शयित्वा विधानतः ।
सर्वानन्दमये चक्रे ब्रह्मविष्णुस्वरूपिणीम् ।। ८६।।
पूजयित्वा विधानेन चक्रेशीमपि भैरवीम्।
ज्ञानेच्छादिक्रियारूपां मोक्षसिद्धिं च वामतः ।। ८७।।
सिंहं च पुरतो देव्या जगदाधारमर्चितम्।
पूजयेत् सततं भक्त्या पश्यन्त[3]मम्बिकामुखम् ।। ८८।।

---

१. त्रिपुरा पान्तु चक्रेशीं-ख०।
२. अधः छादनामिके-ख०।
३. अन्विला-ख० ।

वाग्बीजं पूर्वमुद्धृत्य योनिमुद्रां प्रदर्शयेत् ।
अनामिकायुगं देवि ! परिवर्तनयोगतः ।। ८९ ।।
अङ्कुशाकाररूपाभ्यां तर्जनीभ्यां तु धारयेत् ।
मध्यमे कुरु तन्मध्ये कनिष्ठिके तथाविधे ।। ९० ।।
दण्डाकारौ ततोऽङ्गुष्ठौ कनिष्ठोपरि संस्थितौ ।
योनिमुद्रेयमाख्याता परा त्रैलोक्यमातृका ।। ९१ ।।
अत्र पदं समाभाष्य सर्वानन्दमयात् ततः ।
चक्र राजपदस्यान्ते ब्रह्मस्वरूपमालिखेत् ।। ९२ ।।
[1]संविद्वेद्यपदं ब्रूयाद् बिन्दुचक्रे ततः परम् ।
एषा परापराशब्दाद् रहस्ययोगिनी ततः ।। ९३ ।।
ब्रह्मस्वरूपिणी पश्चान्महात्रिपुरसुन्दरी ।
समुद्रा सायुधा चैव सवाहना तथैव च ।। ९४ ।।
तथा सपरिवारान्ते सर्वोपचारकैस्तथा ।
पूजितास्तु तथा देवी तर्पितास्त्विति[2] पूर्ववत् ।
पुष्पाञ्जलिभिरभ्यर्च्य तर्पयेद् विधिना ततः ।। ९५ ।।

।। इति श्रीगन्धर्वतन्त्रे सप्तदशः पटलः ।। १७ ।।

१. सम्विदेत्य-ख० ।
२. तर्पितमिति-ख० ।

अथाष्टादश: पटल:

ईश्वर उवाच–

प्रसादसुमुखीं देवीं भावयन् प्रजपेन्मनुम् ।
सर्वयज्ञेषु सर्वत्र जपयज्ञ: प्रशस्यते ।। १ ।।

जपात् तुष्यन्ति देवाश्च जपात् सिध्यन्ति साधका: ।
तस्मात् सर्वप्रयत्नेन जपनिष्ठापरो भवेत् ।। २ ।।

जप: स्यादक्षरावृत्तिरद्रुतं न विलम्बितम् ।
पूजा ध्यानं जपो होम इति कर्मचतुष्टयम् ।। ३ ।।

प्रत्यहं साधक: कुर्यात् स्वयं चेत् सिद्धिमिच्छति ।
जपस्यान्ते शिवं ध्यायेद् ध्यानस्यान्ते पुनर्जपेत् ।। ४ ।।

जपध्यानसमायुक्त: शीघ्रं सिध्यति मन्त्रवित् ।
जपरूपा शिवा शक्तिर्ध्यानरूप: सदाशिव: ।। ५ ।।

तयोर्योगाद् भवेत् सिद्धिर्नान्यथा खलु पार्वति ! ।
संयुक्तं संयुतं कृत्वा यद् युक्तं न च योजयेत् ।। ६ ।।

यथा सिद्धिस्तथा माला मालाङ्गं जपकर्मणि ।
मालया जपतो नित्यं सिद्धिरेव न संशय: ।। ७ ।।

आशुसिद्धिकरी माला वर्णमयी समीरिता ।
अनुलोम-विलोमार्णैर्मातृकाया: सबिन्दुकै: ।। ८ ।।

सुमेरुकै: सदा कार्या माला सर्वसमृद्धिदा[१] ।
अष्टाधिकेऽष्टवर्गैस्तु पुनरेव समापयेत् ।। ९ ।।

---

१. जा-ख० ।

वर्णेनान्तरितं मन्त्रं कृत्वा जपेत् साधकः ।
मालाभावे ततः स्वासु अङ्गुलीषु जपेद् बुधः ॥ १०॥
नित्यं जपं करे कुर्यान्न तु काम्यं कदाचन ।
आरभ्याऽनामिकामध्यात् प्रदक्षिणेन वै क्रमात् ॥ ११॥
तर्जनीमूलपर्यन्तं जपेन्नवसु पर्वसु ।
तर्जन्यग्रे तथा मध्ये योजयेत् तन्त्रभाङ् नरः ॥ १२॥
चत्वारि तस्य नश्यन्ति आयुर्विद्या यशो बलम् ।
अनामामध्यपूर्वं तु मेरुं कृत्वा न लङ्घयेत् ॥ १३॥
मेरुं प्रदक्षिणं कुर्वन्ननामामूलपर्वतः ।
अङ्गुलीपर्वभिर्मन्त्रं जपन् रेखां न संस्पृशेत् ॥ १४॥
अङ्गुलिर्नापियुञ्जीत किञ्चिदाकुञ्चिता तले ।
अङ्गुलीनां वियोगे तु छिद्रेण स्रवते जपः ॥ १५॥
स्फाटिकादिभिरप्यत्र माला जपसमृद्धिदा ।
निधाय पुरतो मालां सव्यहस्तगतां च वा ॥ १६॥
जपादौ पूजयेन्मालां तोयैरभ्युक्ष्य यत्नतः ।
इष्टमन्त्रेण मालायाः प्रोक्षणं परिकीर्तितम् ॥ १७॥
ऐंमां माले महामाले सर्वशक्तिस्वरूपिणि ।
चतुर्वर्गस्त्वयि न्यस्तस्तस्मान्मे सिद्धिदा भव ॥ १८॥
चन्द्र-चन्दन-कस्तूरी-रोचनाऽगुरु-कुङ्कुमैः ।
पूजयित्वा ततो मालां गृह्णीयाद् दक्षपाणिना ॥ १९॥
बीजं गणपतेः पूर्वमुच्चार्य तदनन्तरम् ।
अविघ्नं कुरु माले ! त्वं गृह्णीयादित्यनेन तु ॥ २०॥
यथा हस्तान्न च्यवते जपतः स्रक् तथा चरेत् ।
हस्तच्युतायां विघ्नः स्याच्छिन्नायां मरणं भवेत् ॥ २१॥

यत्नात् संगोपयेदेनां भ्रमयेन्न विधूनयेत्[1]।
गुरुं प्रकाशयेन्नैव यन्त्रं मन्त्रं कदाचन ॥ २२॥
अक्षमालां च मुद्रां च गुरवेऽपि न दर्शयेत्।
भूतराक्षसवेताला: सिद्धगन्धर्वचारणा: ॥२३॥
हरन्ति प्रकटं यस्मात् तस्माद् गुप्तं जपेत् सदा।
मालां स्वहृदयासन्नां दक्षिणस्य करस्य च ॥ २४॥
मध्यमाया मध्यभागे वर्जयित्वा तु तर्जनीम्।
अनामिकाकनिष्ठाभ्यां [2]युताया नम्रभागत: ॥ २५॥
स्थापयित्वा तत्र मालामङ्गुष्ठाग्रेण तद्गतम्।
प्रत्येकं बीजमादाय कुर्याद् वामेन न स्पृशेत् ॥ २६॥
प्रतिवारं पठेन्मन्त्रं शनैरोष्ठं न चालयेत्।
तर्जन्या न स्पृशेन्मालां मुक्तितो गणनाक्रम: ॥ २७॥
अङ्गुष्ठपर्वमध्यस्था परिवर्तुं समाचरेत्।
अङ्गुष्ठेन विना कर्म कृतं भवति निष्फलम् ॥ २८॥
अङ्गुष्ठं मोक्षदं देवि ! तर्जनी शत्रुनाशिनी।
मध्यमा धनसिद्धौ स्याच्छान्तिकर्मण्यनामिका ॥ २९॥
कनिष्ठाकर्षणे ज्ञेया जपकर्मणि सिद्धिदा।
मालाबीजं तु जप्तव्यं स्पृशेन्नहि परस्परम् ॥ ३०॥
पूर्वबीजं जपन् यस्तु परबीजं तु संस्पृशेत्।
अङ्गुष्ठेन भवेद् यस्य निष्फलं तस्य तज्जप: ॥ ३१॥
किटिशब्दान्विता माला छिन्ना भिन्नापि वा भवेत्।
[3]वामोरौ दक्षपादं च विन्यस्य परमेश्वरि ! ॥ ३२॥

---

१. विधानयेत्-ख०।
२. युतया-ख०।
३. वामारौ-ख०।

बद्धवीरासनो मन्त्री दिशश्चानवलोकयन् ।
गुरुदैवतमन्त्राणामैक्यं[1] सम्भावयन् धिया ।। ३३ ।।

अथवा चिन्तयेन्मूर्ध्नि गुरुं वर्णादिभेदतः ।
मन्त्रं च कण्ठतो ध्यात्वा चिन्तयन् हृदि देवताम् ।। ३४ ।।

निगदेनोपांशुना वापि मानसेनाथवा प्रिये !।
जपारम्भं सुधीः कुर्याद् देवताभावतत्परः ।। ३५ ।।

[2] निगदः परमेशानि ! स्पष्टवाचा निगद्यते ।
अव्यक्तः प्रस्फुरद्वक्त्र उपांशुः परिकीर्तितः ।। ३६ ।।

धिया यदक्षरे श्रेणीं [3]वर्णस्वरपदात्मिकाम् ।
उच्चरेदनुसंस्मृत्य स उक्तो मानसो जपः ।। ३७ ।।

[4]सौषुम्नाध्वन्युच्चरितं ध्वनिमात्रं विभावयेत् ।
मन्त्राक्षराणि चिच्छक्तौ प्रोतानि च विभावयन् ।। ३८ ।।

तामेव परमे व्योम्नि परमामृतबृंहितः ।
दर्शयत्यात्मसद्भावं पूजाहोमादिभिर्विना ।। ३९ ।।

मनः संहृत्य विषयान् मन्त्रार्थगतमानसः ।
न द्रुतं न विलम्बं च जपेन्मौक्तिकपङ्क्तिवत् ।। ४० ।।

निगदेन तु यज्जप्तं लक्षमात्रं वरानने !।
उपाशूच्चारणेनैव तुल्यं भवति शैलजे ! ।। ४१ ।।

उपांशुलक्षमात्रं तु यज्जप्तं कमलेक्षणे !।
मानसोच्चारणात् तुल्यमेकेन वरवर्णिनि ! ।। ४२ ।।

---

१. एकम्-ख० ।
२. निःशङ्कः -ख० ।
३. वर्णाद्युपपदात्मिकाम्-ख० ।
४. सौषुम्न-क० ।

विशेषात् त्रिपुरातन्त्रे प्रशस्तो मानसो जपः ।
मनसा च स्मरेत् स्तोत्रं वचसा वा जपेन्मनुम् ।। ४३ ।।
उभयं निष्फलं तस्य भिन्नभाण्डोदकं यथा ।
उत्तमो दशसाहस्रः साहस्रो मध्यमः स्मृतः ।। ४४ ।।
अधमस्तु विजानीयादष्टोत्तरशतं शिवे ! ।
इतो न्यूनं महेशानि ! न शस्तं जपकर्मणि ।। ४५ ।।
यथाशक्ति जपं कुर्यात् संख्ययैव प्रयत्नतः ।
असंख्यातं च यज्जप्तं तत् सर्वं निष्फलं भवेत् ।। ४६ ।।
गृह्णन्ति राक्षसा येन गणयेत् सर्वथा बुधः ।
नैकवासा जपेन्मन्त्रं बहुवस्त्राकुलोऽपि वा ।। ४७ ।।
अप्रावृतकरो वापि शिरसा प्रावृतोऽपि वा ।
चिन्ताव्याकुलचित्तो वा क्रुद्धो वापि त्वरान्वितः ।। ४८ ।।
निर्बोध[1] प्रीतिचित्तो न न रुग्णो न क्षुधान्वितः ।
तथा चान्यमना भूत्वा प्रलपन्न जपेन्मनुम् ।। ४९ ।।
अनासीनः शयानो वा गच्छन् भुञ्जान एव च ।
यथाविधि जपं कृत्वा मन्त्रेणाऽर्घ्योदकेन च ।। ५० ।।
जपं तं च महादेव्या वामहस्ते समर्पयेत् ।
तेजोरूपं जपफलं शिवया स्वीकृतं स्मरेत् ।। ५१ ।।
श्रीबीजेनैव पाणिभ्यामवतारार्णशीर्षतः ।
सारस्वतेन बीजेन हस्ताभ्यां स्थापयेत् ततः ।। ५२ ।।
जपकर्मणि मालायाः प्रतिपत्तिरियं प्रिये ! ।
एवं यः कुरुते मालां जाप्यं च साधकः प्रिये ! ।। ५३ ।।

---

१. प्रीत-क० ।

सम्प्राप्नोतीप्सितं देवि ! हीनस्यायुर्विपर्ययः ।
निःसेतुं च यथा तोयं क्षणान्निम्नं प्रसर्पति ।। ५४ ।।
मन्त्रस्तथैव निःसेतुः क्षणात् क्षरति मन्त्रिणाम् ।
तस्मात् सर्वेषु मन्त्रेषु सर्वे वर्णा द्विजादयः ।। ५५ ।।
पार्श्वयोः सेतुमादध्याज्जपकर्मणि साधकः ।
अकारं चाप्युकारं च मकार च प्रजापतिः ।। ५६ ।।
वेदत्रयात् समुद्धृत्य प्रणवं निर्ममे पुरा ।
जपादौ जपकर्मान्ते प्रणवं सेतुरूपकम् ।। ५७ ।।
नियोजयेन्महेशानि ! सर्वकार्यार्थसिद्धये ।
जपान्ते जुहुयादग्निं दशांशं जपमानतः ।। ५८ ।।
तत् तु देव्याः पुरोभागे साधकः परमेश्वरीम् ।
होमयेत् संस्कृते वह्नौ तत्र देवीं धिया स्मरन् ।। ५९ ।।
इदं तस्यै समाभाष्य मूलमन्त्रेण सुन्दरि ! ।
स्वाहान्तेन च होतव्यं पायसैर्मधुराप्लुतैः ।। ६० ।।
व्यस्ताव्यस्तं ततो हुत्वा सम्भवे चान्यदेवताः ।
षडाहुतीः षडङ्गेन नित्यहोमोऽयमीरितः ।। ६१ ।।
एकतः सर्वकर्माणि एकतो जप हेऽनघे ! ।
सर्वाधिकं होमकर्म होमात् किंवा न साध्यते ।। ६२ ।।
अनया दीक्षितो मन्त्री यदि होमविवर्जितः ।
त्रिविधं दुःखमाप्नोति नित्यं होमपरो भवेत् ।। ६३ ।।
अकुर्वतामग्निहोत्रमग्निर्भूत्वा महेश्वरीम् ।
धनानि शीघ्रं ग्रसति गृहक्षेत्रपशूनपि ।। ६४ ।।
बहुदुःखेनार्जितानि सञ्चितानि चिरेण तु ।
आत्मप्राणाधिकान्याशु भूत्वाग्निर्ग्रसतीश्वरी ।। ६५ ।।

अग्निहोत्रं सदा कुर्यात् तस्मादग्निमयीश्वरी।
अग्निहोत्रविधानेन सम्पदां भाजनं भवेत् ॥६६॥
अग्निहोत्रपरस्येह वह्निर्भवति शीतल:।
गृहे क्षेत्रादिविघ्नेषु वर्धते जाठर: पर: ॥६७॥
अग्निरेव मुखं देव्यास्तस्मादग्नौ हुनेत् सदा।
पक्षतो मासतो वापि वर्षतो वा यथाविधि ॥६८॥
होमाशक्तौ जपेद् विद्यां होमद्विगुणसंख्यया।
स्तुवन् नानाविधै: स्तोत्रै: प्रणमेत् सुप्रदक्षिणम् ॥६९॥
एवं नानाविधैर्देवीं सम्भाष्य साधकोत्तम:।
भक्तिप्रवणचित्तेन निवेद्यानि निवेदयेत् ॥७०॥
अनुलेपं च सिन्दूरं नेत्राञ्जनमनुत्तमम्।
धूपामोदं प्रदीपांश्च दर्पणं व्यञ्जनं तथा ॥७१॥
छत्रं च चामरं चैव घण्टानादमनुत्तमम्।
वाद्यं गीतं तथा नृत्यं क्रीडाकौतुकमङ्गले ॥७२॥
निर्मञ्छनं च सिद्धार्थैर्दीपावलिभिरेव च।
दूर्वार्पणं शिरोदेशे साक्षतं च शनै: शनै: ॥७३॥
भक्तिप्रवणचित्तं च दास्याम्यात्मनिवेदनम्।
एवं निवेदयेद् देव्यै निवेद्यानि तथा बुध: ॥७४॥
स धन्य: सर्वलोकानां नान्य: पूज्यश्च भूतले।
देवतानामृषीणां च दैत्यानामथ रक्षसाम् ॥७५॥
गन्धर्वाणामशेषाणां नागादीनां महात्मनाम्।
अस्माकं चापि सर्वेषां माननीय: सुरासुरै: ॥७६॥
सार्वभौमपदं लब्ध्वा कैवल्यं लभते तत:।
अनुलिप्य महादेवीं वासयेज्जगतीमिमाम् ॥७७॥

सिन्दूरैस्तिलकं देव्यै वश्याः सर्वाश्च योषितः ।
दिव्यज्ञानं भवेत् तस्य दिव्याञ्जनमनुत्तमम् ॥ ७८॥
माल्यादीनां प्रदानेन महालक्ष्मीः स्थिरा गृहे ।
ताम्बूलस्य प्रदानेन पानीयस्यापि शोभने ॥ ७९॥
सदानन्दमयो भूयात् सुखदुःखविवर्जितः ।
धूपैः प्रधूपिता देवी दीपैश्चापि नीराजिता ॥ ८०॥
ददाति वित्तं पुत्रांश्च धरां भूतिमरोगिताम् ।
धान्यं चाप्यखिलान् कामान् मतिं धर्मे तथा शुभाम् ॥ ८१॥
दर्पणं दर्शयित्वैव सारूप्यं लभते विभोः ।
व्यजनैश्चामरैर्वापि वीजयित्वा महेश्वरीम् ॥ ८२॥
तं वीजयेन्महालक्ष्मीश्चामरद्वयधारिणी ।
निमेषार्धं महादेव्याश्छत्रं चोपरि धारयेत् ॥ ८३॥
तस्योपरि महच्छत्रं परिपूर्णेन्दुसोदरम् ।
लोकपालैः सहागत्य सर्वजित् त्रिदशां पतिः ॥ ८४॥
घण्टाशङ्खनिनादेन तोषयेद् वा महेश्वरीम् ।
भेरीदुन्दुभिवाद्यैश्च मरुत्वांस्तमनुव्रजेत् ॥ ८५॥
अपानो वादयेद् घण्टां शङ्खं वा स्वयमेव हि ।
स निर्लज्जः कथं ब्रूते पूजयामि महेश्वरीम् ॥ ८६॥
ब्रह्मा विष्णुर्हरश्चान्ये सर्वे शङ्खादिवादिनः ।
शङ्खघण्टामयस्तस्माद् वादयेद् देवसन्निधौ ॥ ८७॥
वाद्यं यः कारयेद् देव्यै गीतं नृत्यं तथैव च ।
तुम्बुरुर्नारदश्चैव हाहा हूहूस्तथैव च ॥ ८८॥
प्रसादयन्ति तं नित्यं विद्याधराप्सरादयः ।
सुव सिन्यो मदप्रौढा वेशयित्वा यथाविधि ॥ ८९॥

वेश्यास्त्वलङ्कृता: सर्वा: क्रीडयेयुरलं यदि ।
देवीमुद्दिश्य पुरतस्तस्य पुण्यफलं शृणु ।। ९० ।।

उर्वशीप्रमुखा वेश्या: क्रीडयेयुरलं मुदा ।
कौतुकं कारयेद् देव्यै हास्यानन्दाय यद् भवेत् ।। ९१ ।।

तेन प्रमुदितो नित्यं देवीलोके महीयते ।
मङ्गलानि महादेव्यै कारयित्वा यथाविधि ।। ९२ ।।

विमानवरमारुह्य ब्रह्मविष्णुपुर:सरम् ।
सर्वकामसुखं दिव्यं सर्वरत्नसमन्वितम् ।। ९३ ।।

अनुव्रजन्तमिन्द्राद्यै: सपत्नीकै: सवाहनै: ।
देवीलोके समायान्तं समागत्य सुराङ्गना: ।। ९४ ।।

अरुन्धत्यथ सावित्री तमहल्या शची तथा ।
अनसूयाऽदितिश्चैव मातरश्च सहानुगा: ।। ९५ ।।

निर्मञ्छ्य मौक्तिकैर्दिव्यै रत्नदीपैर्निवेद्य च ।
अक्षयं मङ्गलं शीर्षे अर्पयन्ति मुदान्विता: ।। ९६ ।।

गोशृङ्गोपरि यत् कालं तिष्ठेत् सर्षपमर्पितम् ।
तावच्चित्ते महादेव्यै भक्तिं कृत्वा नर: प्रिये ।। ९७ ।।

पुनाति सर्वपापेभ्य: पापात्मा पापकृद् यदि ।
पितृमातृकुलै: सार्धं [1]स्वर्गलोके महीयते ।। ९८ ।।

तत: पुनरिहागत्य चिरेण भक्तिमान् प्रभु: ।
सार्वभौमपदं लब्ध्वा कैवल्यमाप्नुयात् तत: ।। ९९ ।।

प्राचुर्यादथ भक्तेस्तु जगन्मातु: पदं प्रति ।
अनुमेयमनेनैव बहुना वचसा च किम् ।।१००।।

---

१. सर्ग-ख०।

भक्तिं पुनर्महेशानि ! यदि ह्यनन्यचित्तदा ।
भजनं सर्वभावेन सेव्यसेवकवर्त्मना ।।१०१।।
जगन्मातर्महादेव्या दासोऽहमिति भाषते ।
सकृद् यस्य हि भृत्यास्ते पुरन्दरमुखाः सुराः ।।१०२।।
पितृमातृमुखान् विप्रान् गाश्च भृत्याननेकशः ।
हत्वा निवेदयेद् यस्तु आत्मानं तत्पदाम्बुजे ।।१०३।।
शुद्धागुणमयं देहं परं ब्रह्माधिगच्छति ।
अहं पुनरिदं विश्वं ब्रह्माण्डं ब्रह्मणा सह ।।१०४।।
भित्वा छित्वा तथा लोकान् सन्तोष्य परमेश्वरीम् ।
तस्यै निवेद्य चात्मानं यास्यामि ब्रह्म शाश्वतम् ।।१०५।।
तस्माद् यत् क्रियते कर्म ममेति च यदा भवेत् ।
आत्मानं तत्पदाम्भोजे महामन्त्रेण चार्पयेत् ।।१०६।।
तर्पणानि पुनर्दत्त्वा नव मुद्राः प्रदर्शयेत् ।
मुदं रान्ति च ता यस्मात् तेन मुद्राः प्रकीर्तिताः ।।१०७।।
कामं मोक्षं तथा धर्ममर्थं मुद्रान्विता स्वयम् ।
ददाति साधकायाशु देवी गन्तुं समुत्सुका ।।१०८।।
संक्षोभ-द्राविणी-कर्ष-वश्योन्माद-महाङ्कुशाः ।
खेचरी बीजयोन्याख्या नव मुद्रास्तु ताः क्रमात् ।।१०९।।
दर्शितास्वासु मुद्रासु भवेत् पूजासमापनम् ।
स्वस्वबीजेन मुद्राया बन्धनं परिकीर्तितम् ।।११०।।
दर्शनं मूलमन्त्रेण त्यागः क्रोधोद्भवेन च ।
मुद्रानुष्ठानमज्ञात्वा यो मुद्रां धारयेद् बुधः ।।१११।।
विफलं तस्य तत् सर्वं जीवहीनं वपुर्यथा ।
पूजादौ दर्शितास्वासु देव्यास्तु सन्निधिर्भवेत् ।।११२।।

भक्तेः प्राचुर्यमत्रैव श्रद्धयाऽभ्यर्चनं तथा।
निर्जनश्चात्मशुद्धिश्च दोषरहितता तथा ।।११३।।
पूजोपकरणस्येह बाहुल्यं च पवित्रता।
सौरभेनातिसौरभ्यात् चमकारकृतिस्तथा ।।११४।।
संस्थानपौरुषेणैव मनोहारित्वमात्मनः।
सौमकस्य सुवेशं च यष्टुः काकूक्तिरेव च ।।११५।।
पूजाविधिमुदाक्षं च तथैवानन्यचित्तता।
स्तुतिर्नतिर्जपश्चैव बलिः पेयं तथैव च ।।११६।।
हेतुरत्र समाख्यातो देवीसान्निध्यकारकः।
मद्यं श्राव्यं तु सिन्दूरं स्वाङ्गरागेषु कुङ्कुमम् ।।११७।।
इति यो यत्र सम्प्रोक्तो विशेषस्त्रिपुरार्चने।
एभिर्विशेषैः सहितं त्रिपुरातन्त्रगोचरम् ।।११८।।

।। इति गन्धर्वतन्त्रे अष्टादशः पटलः ।। १८ ।।

अथैकोनविंश: पटल:

ईश्वर उवाच-

अथ वक्ष्ये महेशानि ! बटुकादिविधिं श्रृणु ।
येनानुष्ठितमात्रेण साधक: सिद्धिमाप्नुयात् ॥ १ ॥
बलिभिस्तर्पिता ह्येते पूजिता यस्य सुव्रते !।
सिद्धय: सकलास्तस्य करस्था नात्र संशय: ॥ २ ॥
अन्यथा रुषितैस्तैर्हि सविघ्नै: परिभूयते ।
तस्मात् तेभ्य: प्रयत्नेन बलिं कुर्वीत हेतुना ॥ ३ ॥
मांसेन साधितं भक्तं खण्डं दधि सपिष्टकम् ।
मांसानि विविधान्यत्र सुदग्धं मीनमेव च ॥ ४ ॥
श्रीचक्रमभितो देवि ! मण्डलानां चतुष्टयम् ।
ईशान- वह्नि-नैर्ऋत्य-वायुकोणेषु पार्वति ! ॥ ५ ॥

ध्येयो देवस्तदा विष्णु: पुत्रोऽयं बटुरूपधृक् ।
बटुक: कमलाक्षस्तु स्वर्णगौरश्चतुर्भुज: ॥ ६ ॥

गदां पद्मं च शङ्खं च चक्रं चापि करैर्धृतम् ।
विद्रुतं पुरतो देव्या गजेन्द्रासनसंस्थितम् ॥ ७ ॥

वारुणं शक्रयुक्तं च चतुर्दशस्वरान्वितम् ।
सहितं चन्द्रबिन्दुभ्यां बटुकाय समन्तत: ॥ ८ ॥

अनेन मनुना देवि ! गन्धाद्यै: पूजयेत् तत: ।
तदग्रे परमेशानि ! पात्रं चान्नोदकान्वितम् ॥ ९ ॥

कृत्वा च विधिवत् तत्र बलिं मन्त्रेण दापयेत् ।
एह्येहि देवि ! पुत्रान्ते बटुकान्तेऽथ नाथ च ॥ १० ॥

कपिलान्ते जटाभार भास्ववान्ते त्रिनेत्र च।
ज्वाला मुख्यं च सर्वान्ते विघ्नं[1] नाशय नाशय ॥ ११ ॥

सर्वोपचारसहितं बलिं गृह्ण द्विधा पदम्।
वह्निजायान्वितो मन्त्रो बटुकस्य उदाहृतः ॥ १२ ॥

वामाङ्गुष्ठानामिकाभ्यां बलिं तस्मै निवेदयेत्।
अस्यैवाराधनं कृत्वा मन्दभाग्योऽपि सुव्रते ॥ १३ ॥

सर्वबाधाविनिर्मुक्तः सम्पदां भाजनं भवेत्।
यजनं चास्य देवस्य साङ्गेन कथितं पुरा ॥ १४ ॥

बलिप्रदानमात्रं तु प्रसङ्गात् कथितं शिवे!।
डाकिनीप्रमुखाः पश्चाद् बलिना तर्पयेत् ततः ॥ १५ ॥

तथैव वामतो देव्या मण्डले योगिनीः स्मरेत्।
अथवा चिन्तयेदेता योगिनीः सर्वसिद्धिदाः ॥ १६ ॥

योगिन्यः कामरूपाश्च तप्तकाञ्चनभास्वराः।
मत्ताः कङ्कालमालाढ्याः कटीतटभरानताः ॥ १७ ॥

गलद्रुधिरगन्धाढ्या रक्तवस्त्रोत्तरीयकाः।
लिङ्गं पाशं कपालं च श्रृणिं चापि धृताः करैः ॥ १८ ॥

अभिमतं सभक्तानां दीयमाना मुदान्विताः।
गन्धादिभिः समभ्यर्च्य बलिं मन्त्रेण दापयेत् ॥ १९ ॥

यामात्मकं समुच्चार्य योगिनीभ्यस्ततः परम्।
स्वाहान्ते सर्ववर्णान्ते योगिनीपदमालिखेत् ॥ २० ॥

कवचं चास्त्रमालिख्य वह्निजायां पुनर्लिखेत्।
अनेन मनुना वापि योगिनीनां बलिं हरेत् ॥ २१ ॥

---

१. विघ्नान् - क०।

अङ्गुष्ठमध्यमानामा योन्याकारेण योजयेत् ।
कृताञ्जलिस्ततो देवि ! सम्प्रार्थयेदनेन तु ।। २२ ।।
ऊर्ध्वं ब्रह्माण्डतो वा दिवि गगनतले भूतले निस्तले वा
पाताले वा पवनसलिलयोर्यत्र कुत्र स्थिता वा ।
क्षेत्रे पीठोपपीठादिषु कृतपदा धूपदीपादिकेन प्रीता
देव्यः सदा नः शुभबलिविधिना पान्तु देवेन्द्रवत्यः ।।२३।।
क्षेत्रपालं महादेव्या वामतः परिचिन्तयेत् ।
अपराजितवल्लीभिर्वेष्टितस्य महात्मनः ।। २४ ।।
आरक्तवर्णः सततं कुसुमैरुपशोभिते ।
तिन्तिडीकल्पवृक्षस्य सच्छाये रत्नभूषिते ।। २५ ।।
नीलाञ्जनचयप्रख्यं दधानं करपङ्कजैः ।
कृपाणं च कपालं च शूलं डमरुमेव च ।। २६ ।।
ध्यायेच्च [1]सममत्यर्थं दंष्ट्राभिन्नाधरं परम् ।
पूजयित्वा विधानेन बलिं मन्त्रेण दापयेत् ।। २७ ।।
षड्दीर्घस्वरसंभिन्नं क्षकारं विलिखेत् प्रिये ।।
ततः क्षेत्रपदं पात्रधूपदीपादि वा लिखेत् ।। २८ ।।
सहितं बलिमालिख्य गृह्ण गृह्ण ततो वदेत् ।
वह्निजायान्वितो मन्त्रः क्षेत्रपालस्य पार्वति ! ।। २९ ।।
वाममुष्टिं विधायादौ तर्जनीं सरलां कुरु ।
अनया मुद्रया देवि ! बलिं तस्मै निवेदयेत् ।। ३० ।।
चतुर्थमण्डले देव्याः पुरतो यक्षमागतम् ।
नवीननीरदश्यामं सर्वाभरणभूषितम् ।। ३१ ।।

---

१. सममतर्थम् - ख० ।

तुन्दिलं गजवक्त्रं च चतुर्बाहुं दिगम्बरम् ।
वामदक्षोर्ध्वपाणिभ्यां पाशाङ्कुशधरं विभुम् ।। ३२ ।।
दक्षिणाधः करेणं च मधुपूर्णकपालकम् ।
सिन्दूरसदृशाकारामुद्दाममदविह्वलाम् ।। ३३ ।।
धृतरक्तोत्पलामन्यपाणिना तद्रजः स्पृशाम् ।
आलिङ्ग्य वामहस्तेन तस्या मदनमन्दिरम् ।। ३४ ।।
[1]स्पृशन्तं परमेशानं ध्यात्वा तं परिपूजयेत् ।
गां गीं [2]गूं त्रयमालिख्य ङेन्तं गणपतिं ततः ।। ३५ ।।
वरान्ते वरदान्ते च सर्वान्ते जनमालिखेत् ।
मे वशं चानय प्रोच्य बलिं गृह्ण द्विधा पदम् ।। ३६ ।।
वह्निजायान्वितो मन्त्रो गणपस्य उदाहृतः ।
मुष्टिमध्यस्थितां देवि ! अङ्गुलीं दण्डवत् कुरु ।। ३७ ।।
गजतुण्डा महामुद्रा गणपस्य सदा प्रिया ।
एतदन्ते महेशानि ! सर्वभूतबलिं हरेत् ।। ३८ ।।
सुरा नराश्च पितरो यक्षरक्षःपिशाचकाः ।
एते भूताः समुद्दिष्टा बलिभिस्तान् प्रतर्पयेत् ।। ३९ ।।
बलिभिस्तर्पितास्त्वेते यान्ति यज्ञे सहायताम् ।
अतर्पिता यदा तस्मिन् ते वै विघ्नस्वरूपिणाः ।। ४० ।।
आत्मानं च क्रियाः सर्वा महामन्त्रेण पार्वति ! ।
ततो ब्रह्मस्वरूपिण्यै विशेषेण समर्पयेत् ।। ४१ ।।
वारत्रयमितः पूर्वं प्राणबुद्धिं ततः परम् ।
देहधर्माधिकारान्ते जाग्रत्स्वप्नसुषुप्तिषु ।। ४२ ।।

---

१. स्पृशन्त - ख०।
२. गां - ख०।

मनसा च ततो वाचा कर्मणा च ततः परम् ।
हस्ताभ्यां च ततः पद्भ्यामुदरेण ततः परम् ।। ४३ ।।
शिश्ना च यत् स्मृतं पश्चाद् यदुक्तं यत् कृतं भवेत् ।
मां मदीयं ततो देवि ! सकलं च ततः परम् ।। ४४ ।।
तथैव त्वयि शब्दान्ते ब्रह्मण्यर्पितमस्त्विति ।
स्वाहान्तो मनुरित्युक्तो मन्त्रः स्वात्मसमर्पणे ।। ४५ ।।
एतदन्ते महामन्त्रान् प्रयत समुदीरयेत् ।
आवाहनं न जानामि न जानामि विसर्जनम् ।। ४६ ।।
पूजाभागं न जानामि त्वं गतिः परमेश्वरि ! ।
सत्यं सत्यं पुनः सत्यमुत्क्षिप्य भुजमुच्यते ।। ४७ ।।
कायेन मनसा वाचा त्वत्तो नान्या गतिर्मम ।
अन्तश्चारेण भूतानामन्तस्त्वमेव संस्थिता ।। ४८ ।।
यद् दत्तं भक्तिमात्रेण पत्रं पुष्पं फलं जलम् ।
आवेदितं च नैवेद्यं तद् गृहाणानुकम्पया ।। ४९ ।।
विधिहीनं क्रियाहीनं भक्तिहीनं यदर्चितम् ।
यदक्षरं परिभ्रष्टं मात्राहीनं च यद् भवेद् ।। ५० ।।
अनङ्गव्यवधानादि अपराधशतानि च ।
क्षन्तुमर्हसि मे देवि ! त्वमेव शरणं यतः ।। ५१ ।।
त्वयि मे हृदयं चास्तु त्वयि चित्तं मनस्त्वयि ।
त्वत्पूजायां महामाये ! संवर्द्धन्तां प्रयोजिताः ।। ५२ ।।
ये पुनर्विघ्नकर्तारस्ते नश्यन्तु त्वदाज्ञया ।
मन्त्रेषु पठितेष्वेषु स्वयं देवी प्रसीदति ।। ५३ ।।
दातुं देवी चतुर्वर्गमित्येतन्नात्र संशयः ।
एवं सम्प्रार्थ्य देवेशि ! स्तुत्वा नत्वाऽतिभक्तितः ।। ५४ ।।

प्रधानदेवतामूर्त्तौ परिवारान् समर्पयेत् ।
तस्या एव महेशान्याः शरीरे सर्वदेवताः ॥ ५५ ॥
विलीनाः सन्तु मूलेन देव्यङ्गे मीलिताः स्मरेत् ।
अथ कामकलारूपमात्मानं परिचिन्तयेत् ॥ ५६ ॥
ततस्तां परमेशानीं विसृजेद् हृदयाम्बुजे ।
ज्ञानतोऽज्ञानतो वापि यन्मया क्रियते शिवे ! ॥ ५७ ॥
तव कृत्यमिदं सर्वमिति मातः ! क्षमस्व मे ।
उद्वास्य परमेशानीं खेचर्यात्मनि योजयेत् ॥ ५८ ॥
अनेनैव तु मन्त्रेण ध्यायंस्तां स्थापयेद् हृदि ।
तिष्ठ देवि ! परे स्थाने स्वस्थाने परमेश्वरि ! ॥ ५९ ॥
विसृज्यैवं महेशानीं ततः पूरकवायुना ।
संहारमुद्रयाऽऽदाय समाघ्राय गुरूक्तया ॥ ६० ॥
तच्चैतन्यं समूलेन मूल एव निवेशयेत् ।
प्राणायामैस्तु सन्तर्प्य यजेन्निर्माल्यधारिणीम् ॥ ६१ ॥
निर्माल्यं निक्षिपेद् भूमौ नीत्वा तां चित्कलां पुरः ।
अस्या जगन्मयी सैव सात्र वा शोषिका परा ॥ ६२ ॥
तत्परं नहि वस्त्वेह तत्त्वज्ञानादहं प्रभुः ।
महापद्मवनान्तःस्थशृङ्गाटोदरसंस्थिताम् ॥ ६३ ॥
देवीं परां समालोक्य आत्मानं तु विचिन्तयेत् ।
उन्मन्यते शिवो भूत्वा तिष्ठेदानन्दनिर्भरः ॥ ६४ ॥
शिवेनैक्यं समासाद्य अन्तं यावन्मनोलयः ।
विवर्त्तितसमाधिस्तु गुरवे मूर्द्धवासिने ॥ ६५ ॥
आललाटं नमस्कुर्यान्निवेद्याऽर्घ्यं तदाज्ञया ।
ऐशान्यां मण्डलं कृत्वा द्वारपद्मविवर्जितम् ॥ ६६ ॥

शोषिकां सुन्दरीं तत्र निर्माल्येन प्रपूजयेत् ।
लेह्यचोष्यान्नपानादि ताम्बूलमनुलेपनम् ।। ६७ ।।
निर्माल्यं भोजनं तुभ्यं ददामि श्रीशिवाज्ञया ।
अनेन मनुना देव्या यजेन्निर्माल्यधारिणीम् ।। ६८ ।।

।। इति गन्धर्वतन्त्रे एकोनविंशः पटलः ।। १९ ।।

अथ विंशः पटलः

देवी उवाच–

कथं सा परमेशानि ! शेषिका पूज्यते शिवे !।
कीदृशी सा महादेवी तदशेषं वद प्रभो ! ।। १ ।।

ईश्वर उवाच–

शेषिकां सुन्दरीं वक्ष्ये देवीं गूह्यतमां प्रिये।
उच्छिष्टपूर्विकां देवीं मातङ्गीं सर्वसिद्धिदाम् ।। २ ।।
सर्वापत्तारिणीं विद्यां सर्वदोषविवर्जिताम्।
यया विज्ञातया देवि ! क्षयं गच्छन्ति चापदः ।। ३ ।।
स्थावरं जङ्गमं चैव कृत्रिमं चाङ्गजं तथा।
विद्येयं नाशयेद् देवि ! स्वपराङ्गसमाश्रितम् ।। ४ ।।
इयं विद्या महाविद्या सर्वपापापहारिणी।
स्वर्गदा मोक्षदा चेयं राज्यसौभाग्यदा तथा ।। ५ ।।
इयं देवी मया पूर्वं साधिता देवि ! निर्जने।
सकृदुच्चरिता विद्या ब्रह्महत्याविनाशिनी ।। ६ ।।
य उच्छिष्टमुखो भूत्वा स्मरेद् देवीं कदाचन।
तदाचान्तो भवेद् देवि ! विनैवाऽऽचमने कृते ।। ७ ।।
निर्धनो धनमाप्नोति मूर्खो विद्यामवाप्नुयात्।
मन्त्रं शृणु महादेव्या यथावत् कथयामि ते ।। ८ ।।
उच्छिष्टशब्दमुच्चार्य तथा चण्डालिनीति च।
सुमुखीति ततो देवि ! महापिशाचिनीति च ।। ९ ।।
मायाबीजं ततः पश्चात् ठकारद्वितयं तथा।
सविसर्गं महादेवि ! सर्वसिद्धिप्रदायकम् ।। १० ।।

अथान्यं सम्प्रवक्ष्यामि मन्त्रं परमदुर्लभम् ।
वाङ् माया कमला बीजं नमो भगवतीति च ॥ ११ ॥
मातङ्गेश्वरि सर्वान्ते जनवशङ्करीति च ।
वह्निजायान्वितो मन्त्रः सर्वसिद्धिप्रदायकः ॥ १२ ॥
नारिदोषोऽत्र देवेशि ! न विघ्नो नियमस्तथा ।
अङ्गन्यासकरन्यासौ नाङ्गी चैवास्य देवता ॥ १३ ॥
यस्य तिष्ठति मन्त्रोऽयं स भवेत् सुरपादपः ।
ध्यानमस्याः प्रवक्ष्यामि यथावदखिलेश्वरि ! ॥ १४ ॥
शवोपरि समासीनां रक्ताम्बरपरिच्छदाम् ।
रक्तालङ्कारभूषाढ्यां गुञ्जाहारविराजिताम् ॥ १५ ॥
नवयौवनसम्पन्नां पीनोन्नतपयोधराम् ।
कपालकर्तृकाहस्तां परमज्योतिरूपिणीम् ॥ १६ ॥
विधानं चात्र वक्ष्यामि शृणु देवि ! मनोहरम् ।
भोजनानन्तरं देवि ! विनैवाचमने कृते ॥ १७ ॥
वह्निं कृत्वा प्रथमतो मूलमन्त्रेण साधकः ।
ततो मन्त्रं जपेद् ध्यात्वा जपेदयुतमानतः ॥ १८ ॥
उच्छिष्टेनैव कर्तव्यो जपोऽस्याः सिद्धिमिच्छता[१] ।
अपरं च प्रवक्ष्यामि शृणु देवि ! फलप्रदम् ॥ १९ ॥
होमसन्तर्पणं चैव सर्वकार्यार्थसिद्धये ।
स्थण्डिले मण्डलं कृत्वा चतुरस्रं सबिन्दुकम् ॥ २० ॥
पूजयेन्मण्डलं देव्या मूलमन्त्रेण साधकः ।
तत्र देवीं समावाह्य वह्निरूपव्यवस्थिताम् ॥ २१ ॥
सम्पूज्यैव चरेद् होमं दधिसिद्धार्थतण्डुलैः ।
सहस्रैकविधानेन राजा भवति वश्यगः ॥ २२ ॥

---

१. इच्छतः -ख० ।

मार्जारस्य तु मांसेन देव्यै होमं समाचरन्।
स प्राप्नोति परां विद्यां शस्त्रशास्त्रवशीकृताम् ।। २३ ।।
कुर्याच्छागस्य मांसेन होमं मधुघृतान्वितम्।
सहस्रैकप्रमाणेन भवन्ति फलसिद्धयः ।। २४ ।।
विद्याकामश्चरेद् होमं मधुना सह सर्पिषा।
अयुतैकप्रमाणेन सिद्धिरिष्टा भवेद् ध्रुवम् ।। २५ ।।
सद्यो मार्जारमांसेन घृतेन मधुना सह।
चाण्डालकेशयुक्तेन भवेदाकर्षणं महत् ।। २६ ।।
शशकस्य तु मांसेन मधुनालोडितेन च।
कृत्वा होममवाप्नोति विद्यावसुवरस्त्रियः ।। २७ ।।
धत्तूरकाष्ठयोगेन चितावह्नौ तु मन्त्रवित्।
कोकिलाकाकपक्षैश्च होमैः शत्रून् विनाशयेत् ।। २८ ।।
उच्चाटनाय शत्रूणां होमं कुर्याच्च मन्त्रवित्।
पूर्वोक्तेन विधानेन चिताकाष्ठहुताशने ।। २९ ।।
उलूककाकपक्षाभ्यां कृत्वा होमं निरन्तरम्।
द्वेषयेद् द्विष्टमन्योन्यकलहाकुलसङ्कुलम् ।। ३० ।।
उलूकपक्षहोमेन गर्भपातो भवेत् स्त्रियाः।
बिल्वपत्रैः समध्वक्तैर्मासमेकं निरन्तरम् ।। ३१ ।।
सहस्रैकप्रमाणेन कृत्वा होमं समाहितः।
अपि वन्ध्या लभेत् पुत्रं चिरजीविनमुत्तमम् ।। ३२ ।।
बन्धूककुसुमं हुत्वा रक्तं मधुसितान्वितम्।
दुर्भगा चैव या नारी सुभगा सा न संशयः ।। ३३ ।।
हठादागत्य कामार्ता बलादालिङ्गयन्ति तम्।
इयं देवी महेशानि! वामाचारफलप्रदा ।। ३४ ।।

दक्षिणाचारयोगेन न भवेत् फलदायिनी।
भोजनानन्तरं चास्या बलिं दद्याद् दिने दिने ॥ ३५॥
उच्छिष्टेन जपेन्मन्त्रं शतमष्टोत्तरं शिवे !।
उज्जटे वा श्मशाने वा शून्यागारे चतुष्टयम् ॥ ३६॥
बलिप्रदानतो देवी प्रत्यक्षा भवति ध्रुवम्।
अनयैवाभिसन्मन्त्रा[1] ओषध्यः सर्वसिद्धिदाः ॥ ३७॥
चन्द्री चक्री तथा वज्री त्रिशूला मुद्गरी तथा।
देहस्था समरे पुंसां सर्वायुधविधारिणी ॥ ३८॥
गृहीतं पुष्यनक्षत्रे अपामार्गस्य मूलकम्।
लेपमात्रेण धीराणां सर्वायुधनिवारणम् ॥ ३९॥
अर्जुनं च नारजं च चम्पकोन्मत्तकः कुहूः।
लेपमात्राज्जयी युद्धे वज्रदेहो भवेन्नरः ॥ ४०॥
खर्जूरी मुखमध्यस्था कटीबद्धा च केतकी।
भुजदण्डस्थितस्तालः सर्वायुधनिवारणः ॥ ४१॥
दयाबाहुस्थितश्चार्को वामे तु हृदयेऽथवा।
रुद्र पुष्पगतो युक्ते वज्रदेहो भवेन्नरः ॥ ४२॥
त्रिलोहवेष्टितं कृत्वा रसं वज्राभसंयुतम्।
रणस्थं च करस्थं च सर्वायुधनिवारणम् ॥ ४३॥
गिरिकर्णीं शमीं दूर्वां गुञ्जां श्वेतां समाहरेत्।
चन्दनेनान्विताः सर्वास्तिलकाद् विजयी रणे ॥ ४४॥
अधःपुष्पा शिखी चैव श्वेता च गिरिकर्णिका।
गोरोचनासमायुक्ता तिलकं शत्रुमोहनम् ॥ ४५॥

---

१. मन्द्रा-ख०।

कणकार्को वह्निरिन्द्रदुः पञ्चमस्तथा ।
करोति तिलकं यस्तु पश्येत् तं पञ्चधा रिपुः ।। ४६ ।।
कृष्णसर्पकरालं तु रसं मृत्तिकयान्वितम् ।
सितगुञ्जां वपेत् तत्र तस्या मूलं समाहरेत् ।। ४७ ।।
हरीतक्या समायुक्तं तिलकं शत्रुमोहनम् ।
कृततिलकभट दृष्ट्वा पश्येत् स्वं श्वावृतं रिपुः ।। ४८ ।।
श्वगणैर्भक्ष्यमाणस्तु पतत्येव ततो भुवि ।
छाया यस्य जले याति संग्राह्यः कासमर्दकः ।। ४९ ।।
अनेन तिलकेनारिः कूपवापीं प्रपश्यति ।
ब्रह्मदण्डी च कौमारी ईश्वरी वैष्णवी तथा ।। ५० ।।
वाराही वज्रिणी चान्द्री महालक्ष्मीस्तथैव च ।
एताश्चोषधयो दिव्यास्तथैता मातरः स्मृताः ।। ५१ ।।
कृतकोटिं करे बद्ध्वा सर्वशस्त्रनिवारिणी ।
बहुना तु किमुक्तेन संक्षेपात् कथ्यतेऽधुना ।। ५२ ।।
षट्कर्मशालिनी विद्या प्रयोगात् सर्वसिद्धिदा ।
मूलविद्याप्रयोगेण[3] सिद्धिहानिर्भवेद् ध्रुवम् ।। ५३ ।।
प्रयोगेच्छा यदा देवि ! तदैनां च प्रयोजयेत् ।
अनयाऽखिलकर्माणि साधयेत् साधकोत्तमः ।।
प्रसङ्गात् कथितं देवि ! गोपनीयं प्रयत्नतः ।। ५४ ।।

।। इति गन्धर्वतन्त्रे विंशः पटलः ।। २० ।।

१. स्वावृतं- ख० ।
२ स्वगणैः - ख० ।
३ प्रयोगेन-ख० ।

अथैकविंशः

ईश्वर उवाच--

ततो वै मूलमन्त्रेण महेशानीं धिया स्मरन् ।
अप्राश्य च हि निर्माल्यं पादोदकपुरःसरम् ॥ १ ॥
शिरसा धारयेद् यस्तु भूमौ वा बिन्दु पातयेत् ।
ब्रह्महा स तु विज्ञेयो यद्भक्त्या चात्मसात्कृतम् ॥ २ ॥
शिवं गन्धं समादाय शङ्खतोये विलोकयेत् ।
सव्यहस्ते समादाय दक्षहस्तेन मन्त्रवित् ॥ ३ ॥
सप्तधा मन्त्रितं कृत्वा सर्वतीर्थमयं स्मरेत् ।
प्रोक्षयेत् तेन चाऽऽत्मानं मूलदेवीं हृदि स्मरन् ॥ ४ ॥
पादोदकं पिबेद् भक्त्या शेषं मूर्द्धनि योजयेत् ।
सर्वाङ्गलेपनं कृत्वा यन्त्रलेपादिकं च यत् ॥ ५ ॥
निर्मञ्छेत् कामबीजेन मूलमन्त्रेण चात्मनः ।
अनामिकोग्रपर्वेण ललाटमपि संस्पृशेत् ॥ ६ ॥
निर्माल्यं शिरसा धार्यं सर्वाङ्गेष्वनुलेपनम् ।
मन्त्रेण भास्करायार्घ्यमच्छिद्रार्थं निवेदयेत् ॥ ७ ॥
जानुभ्यामवनीं गत्वा पठित्वा मन्त्रमीरितम् ।
एकाग्रमनसा वाग्भिरच्छिद्रमवधारयेत् ॥ ८ ॥
यज्ञच्छिद्रं तपश्छिद्रं यच्छिद्रं पूजने मम ।
सर्वं तदच्छिद्रमस्तु मार्तण्डस्य प्रसादतः ॥ ९ ॥

---

१. महेशानि-ख०।

मार्तण्डभैरवं पश्चात् प्रणम्य च विलोकयेत्।
आदावन्ते च देवस्य नमस्कारविलोकने ॥ १० ॥
कुर्याच्च सर्वदा भक्त्या धर्मकामार्थसिद्धये।
यज्ञाधिकारितामादौ पश्चात् सम्पूर्णता विधे: ॥ ११ ॥
विधेर्विपर्ययात् तस्य कृतं हरन्ति राक्षसा:।
तमुद्यन्तं विलोक्यैव यजेदस्तमितं तत: ॥ १२ ॥
उभयोरेकतां मत्वा तमुद्यन्तं पुनस्तत:।
स एवादौ स चान्त:स्थ: सोऽनस्थो ह्यन्त एव स: ॥ १३ ॥
आद्यमन्तं विदित्वैव सर्वकर्मफलं लभेत्।
ततस्तु पुष्पनैवेद्यतोयपात्रादिकं च यत् ॥ १४ ॥
मायाबीजेन तत् सर्वं पुनरेव विलोकयेत्।
हस्तेन चक्षुषा वापि यत्र यश्च कृत: पुरा ॥ १५ ॥
पात्रन्यासस्तस्य तस्य विसृष्टिरमुना भवेत्।
तोयैरभ्युक्ष्य तत् स्थानं मार्जयेत् तदनन्तरम् ॥ १६ ॥
उदके तरुमूले वा निर्माल्यं तत्र सन्त्यजेत्।
नैवेद्यादीनि सर्वाणि गुरवे गुरुशक्तये ॥ १७ ॥
समर्प्योपायनं भक्त्या शिवाय गुरुरूपिणे।
जानुभ्यामवनीं गत्वा प्रणमेद् दण्डमेव च ॥ १८ ॥
आदाय गुरुणा दत्तं स्वीकुर्यात् तु विधानत:।
तयोरभावतो दद्यात् कुमारीभ्यो यथाविधि ॥ १९ ॥
अमृतं भक्षयेद् देवो भुक्त्वा देवत्वमालभेत्।
अमृतं तद् विजानीयादुत्सृष्टं दैवतं तु यत् ॥ २० ॥
परदैवतनिर्माल्यं विनाऽन्यं स्वीकृतं नहि।
अनिवेद्य शिवायैव यत् किञ्चित् स्वीकृतं प्रिये! ॥ २१ ॥

स च पशुर्मृतं भुङ्क्ते लोकद्वययुतं प्रिये !।
पुरा सर्वे मनुष्याद्या भुक्त्वा मृतामिषेण तु ॥ २२॥
देवत्वं नो भवेद् यस्मात् शप्तं शप्तं क्वचित् क्वचित्।
दिव्यभावविशुद्धात्मा भक्षयेदमृतं यदि ॥ २३॥
नित्यमभ्यासयोगेन देवगामी भवेन्नरः।
अमृतोपस्तरं कृत्वा विधानमपि तेन वै ॥ २४॥
बलिशेषं समादाय जुहुयाच्चैव पूर्ववत्।
हुत्वाऽमृतं ततो भक्त्या प्राण(श)येद् भावशुद्धितः ॥ २५॥
भुक्त्वाऽमृतं तदा देवि ! हस्तं मूर्द्धनि विन्यसेत्।
मितत्वेन त्रिधाऽऽचम्य षडङ्गानि प्रविन्यसेत् ॥ २६॥
शिवो दाता च भोक्ता च शिवः सर्वमिदं जगत्।
शिवो जयति सर्वत्र यः शिवः सोऽहमेव च ॥ २७॥
शक्त्यैवाऽलङ्कृता वक्त्राः स्ववेशा स्वमनोहराः।
पश्येत् तु देवतादृष्ट्या ता एव देवता यतः ॥ २८॥
तथैव ब्रह्मणान् पश्येद् भूदेवान् शुद्धमानसान्।
भक्त्या नत्वा प्रमुदितस्ततः स्वानवलोकयेत् ॥ २९॥
अनेन विधिना देवि ! सम्पूज्य परमेश्वरीम्।
तत्कृपालब्धिरहितः सहितस्याहमेव वा ॥
भावनावशसम्पन्नो विहरेत् तु तदिच्छया ॥ ३०॥

देवी उवाच–

कस्य वा क्रियते पूजा न गृह्यन्ते निवेदितान्।
कथं वा प्रत्ययं चेतस्तदुपायं वद प्रभो ! ॥ ३१॥

---

१. मिथेन-ख०।
२. शक्तिवि-ख०।

ईश्वर उवाच–

साधु पृष्टं त्वया भद्रे ! स्मरणान्मुक्तिदायकम् ।
शवरूपं परं ब्रह्म अनुत्तरपदं महत् ।। ३२ ।।
तदन्त:स्थं परं ब्रह्म ज्योतीरूपं सनातनम् ।
स्वयं प्रकाशते ह्यात्मा मेघापायेऽशुमानिव ।। ३३ ।।
अभ्यसेद् बहुशस्तत्र श्रुतिदर्शितवर्त्मना ।
वर्णरूपं तु शब्दस्य तन्मयास्तत्क्रियास्तथा ।। ३४ ।।
जप्त्वा कृत्वा भवेत् सिद्धे भोगमोक्षमयास्तु ते ।
यावन्मनो लयं याति तस्मिन् स्वात्मनि चिन्मये ।। ३५ ।।
तावदिष्टमनुं मन्त्री जपहोमै: समाचरेत् ।
अत: परं न किञ्चित् तु कृत्यमस्ति तदात्मन: ।। ३६ ।।
विदिते परमे तत्त्वे समस्तैर्नियमैरलम् ।
तालवृन्तेन किं कार्यं लब्धे मलयमारुते ।। ३७ ।।
अवश्यं च भावि फलं तदाप्तौ तत् करोति य: ।
आस्तिक: स तु विज्ञेय: क्रमान्मोक्षे प्रतिष्ठित: ।। ३८ ।।
प्राप्य न्यसेत् तदा तस्मिन् कृत्वा तद्रहितं न्यसेत् ।
उभयात्मकं तु विन्यस्य स संन्यासी सुनिर्मल: ।। ३९ ।।
यन्त्रं शरीरमात्रोक्तं विदित्वा कमलेक्षणे ।
कृत्वावहभरं तत्र यजेद् भक्त्या समाहित: ।। ४० ।।
यद्रूपं परमेशान्या निष्फलं सकलार्णवा ।
आत्माभेदेन सम्पूज्य आत्मानं प्रियमीश्वरीम् ।। ४१ ।।
तदानन्दमयं धाम याति पश्चान्न संशय: ।
एवं सा पञ्चमी प्रोक्ता पञ्चधा [1] ख्यातविग्रहा ।। ४२ ।।

---

१. प्रथित-ख०।

पञ्चतत्त्वात्मके देहे प्रत्यक्षीक्रियते हि तैः ।
नान्यत्र वै भवेद् व्यक्तो विनाऽऽत्मनि विचिन्तनम् ।। ४३ ।।
अनुमानं महेशान्या आत्मन्येव न च क्वचित् ।
अनुमाय परं चैव सर्वमात्मवदाचरेत् ।। ४४ ।।
वस्तूनां गन्धमात्रेण सौरूप्यदर्शनात् तथा ।
तुष्यन्ति देवताः श्रेष्ठाः स्तुत्या लभ्याश्च पार्वति ! ।। ४५ ।।
भूतप्रेतपिशाचाश्च यक्षराक्षसपन्नगाः ।
उपभोगेन तुष्यन्ति मनुष्याद्याश्च जन्तवः ।। ४६ ।।
गुरोः शरीरमास्थाय कुमारीणां विशेषतः ।
ब्राह्मणानां गवां चैव भुञ्जन्ते देवताः पराः ।। ४७ ।।
तस्मात् तास्तु प्रयत्नेन भोजयेत् तोषयेत् सदा ।
तुष्टेष्वेषु महादेवी परितुष्टा जगन्मयी ।। ४८ ।।
ब्राह्मणानां शरीरस्था भुञ्जते पितरस्तथा ।
अनङ्गव्यवधानं स्यादङ्गहीनं तु यद् भवेत् ।।
साङ्गं भवति तत् सर्वं मिष्टान्नैर्विप्रभोजनम् ।। ४९ ।।

।। इति गन्धर्वतन्त्रे एकविंशः पटलः ।। २१ ।।

अथ द्वाविंशः पटलः

[1]श्रीईश्वर उवाच–

हृदिस्थं परमात्मानं विहायाऽन्यत् समीहते।
अहो मूढा वरारोहे! बहिर्यन्मृग्यतेऽन्धवत् ॥ १॥

विज्ञाय हृदयान्तःस्थं परं च ब्रूहि गोचरम्।
तन्निष्ठकर्मणि चैनमात्मन्येवं प्रलीयते ॥ २॥

तत्प्रतीतौ भवेत् सिद्धो नाऽन्यथा खलु पार्वति!।
अहं विष्णुः स्वयम्भूश्च स्वायम्भुश्चि इमे वयम् ॥ ३॥

तदनुभूय देहेऽस्मिन् तदेव समुपास्महे।
तदन्तःस्थं समाहूय तदेवं तु यजामहे ॥ ४॥

उद्वास्य च तदात्मानं स्थापयित्वा निजे हृदि।
निवेदितं तु तत् प्रीत्यै तस्मिन्नेव निवेदयेत् ॥ ५॥

विनाऽमृतं न चान्यत्तु काङ्क्षन्ते देवतागणाः।
अमृतेनैव तत्पूजा अमृतं तु निवेदयेत् ॥ ६॥

अमृतत्वं लभेद् वीरः स्वीकृत्याऽऽत्मनिवेदितम्।
इति ते कथितो देवि! शेषिकामनुरुत्तमः ॥ ७॥

स्थूलसूक्ष्मविभेदेन ज्ञायते कृपया गुरोः।
नित्यं नैमित्तिकं कर्म इति तेषां पृथक् पृथक् ॥ ८॥

त्रिविधं त्रैपुरं कर्म क्रमतस्तत् समाचरेत्।
यदुक्तं तामसं त्यक्त्वा तत् सर्वं यत्नतश्चरेत् ॥ ९॥

---

१. ईश्वर-क०।

दैनन्दिनमतो नित्यं पातकं यद् विधानतः ।
मासिकं तिथिकृत्यं च वार्षिकं फलदायकम् ।। १० ।।

लङ्घनान्निरयं यस्य नित्यश्रद्धाविधानतः ।
नैमित्तिकं [1]तज्जानीयाच्छ्रद्धया तत् समाचरेत् ।। ११ ।।

फलमात्रश्रुतिर्यस्य श्रुतिस्मृतिप्रचोदितम् ।
काम्यं तत्तु विजानीयात् पूजितं तत्र गोचरे ।। १२ ।।

विदध्यात् तत् प्रयत्नेन यत् पुनर्लोकपूजितम् ।
धर्ममपि त्यजेत् साधुर्यत् पुनर्लोकगर्हितम् ।। १३ ।।

नित्यं सात्त्विकमेवात्र नैमित्तिकं तु राजसम् ।
तामसं काम्यमेवात्र कुर्यात् फलवितृष्णया ।। १४ ।।

तृष्णां तां दूरतस्त्यक्त्वा मनः पूर्णं विचिन्तयेत् ।
पूर्णे मनसि तृष्णे ? च पूर्णं सर्वमिदं जगत् ।। १५ ।।

उपानद्गूढपादस्य ननु चर्मावृतैव[2] भूः ।
फलविरहितं काम्यं नित्यं नैमित्तिकं तथा ।। १६ ।।

क्रियते त्रिपुराप्रीत्यै कृत्वा तस्मै निवेदनम् ।
सात्त्विकं [3]तद् विजानीयाद् भोगमोक्षफलप्रदम् ।। १७ ।।

यस्य यद् विहितं कर्म त्रिविधं तत्र गोचरे ।
श्रुतिस्मृत्युदितं चापि मनसापि न हारयेत् ।। १८ ।।

कर्मलोपादधो योनौ जायते साधकाधमः ।
शिवशक्तिमयं विश्वं विदित्वा सद्गुरोः प्रिये ! ।। १९ ।।

---

१. विजानीयात्-क० ।
२. चर्मावृतं वपुः -ख० ।
३. द्विजादर्मीयात्-ख० ।

स्थूलसूक्ष्मविभेदेन पितृमातृस्वरूपत: ।
कर्मभिस्तोषयेन तौ तु तद्भावमाश्रित: सदा ।। २० ।।

उभयात्मा भवेत् सिद्धये नैकात्मा ज्ञानवर्जित: ।
ज्ञानचक्षुस्तयोरैक्यं विदित्वा श्रीगुरो: क्रमात् ।। २१ ।।

अनुभूय तदानन्दं तदात्मा तत्र संविशेत् ।
मातु: पितुर्यथा बालो व्युत्पत्तिं लभते क्रमात् ।। २२ ।।

तयो: समत्वसन्धानाद् व्युत्पन्नो ज्ञानमालभेत् ।
देवता: शक्तिरित्याहु: पितर: शिव एव च ।। २३ ।।

एतावुभौ तांस्तु सर्वान् सुहृद: पूर्वसूचितान् ।
बलिभिस्तर्पयेत् तांस्तु सुहृद्भिश्च हतोऽन्यथा ।। २४ ।।

तेषां बलिं पुरस्कृत्य तावुभौ परितोषयेत् ।
पश्चात् तेभ्यो निवेद्यैव सुहृद्भिर्विहरेन्मुदा ।। २५ ।।

स्वाहान्तेन च देवेभ्यो मनुष्येभ्योऽन्त एव च ।
स्वधान्तेन पितृभ्यस्तु तेभ्यो लभ्यं नरेण तु ।। २६ ।।

निराशा: पितरो यस्य ... पार्वति ।।
सुहृदो ज्ञातयश्चापि वाङ्मात्रेणापि नार्चिता: ।। २७ ।।

सुहृदो वर्ष्म खादन्ति ज्ञातय: कर्म सञ्चितम् ।
ऐहिक स्वपिता हन्ति स्वमाता पारलौकिकम् ।। २८ ।।

लोकद्वयविहीनस्तु नैव सिद्धिं प्रयच्छति ।
अयष्ट्वा पितरं यज्ञे यजेन्मातरमम्बिकाम् ।। २९ ।।

विधिशतैरपि यज्ञत्वं तनुं गृह्णाति शाश्वतीम् ।
आदावन्ते पितुस्तस्मात् कुर्यात् तर्पणमादरात् ।। ३० ।।

अदत्तं नोपतिष्ठेत[१] दद्यात् तस्मादतः परम् ।
गोभूहिरण्यवस्त्रादिभक्ष्यभोज्यानि यानि च ।। ३१ ।।
वासिनीभ्यो द्विजेभ्यश्च दीनान्धकृपणाय च ।
त्यक्त्वा आवश्यकं कर्म लौकिकं भावतत्परः ।। ३२ ।।
यो गन्धे मोहितं यत्तु कुर्यात् तदनुशासनात् ।
समर्थं जीवयेत् स्नेहात् स्वकीयाः ननु जीविनः ।। ३३ ।।
दुष्टेभ्यो दुष्टचित्तेभ्यो हिंस्रेभ्यः साहसिकात् तथा ।
बलिभ्यो धनमत्तेभ्यः कायस्थेभ्यो विशेषतः ।। ३४ ।।
रक्षयेत् पालयेत् साधुः पुत्रानिव निजौरसान् ।
लोकांश्च त्रिविधान् मत्वा लालयेत् पालयेत् सदा ।। ३५ ।।
वध्यान् वध्यात् तथा दण्ड्यान् दण्डयेत शास्त्रदर्शनात् ।
अवध्यस्य वधे यावानदण्ड्य तु दण्डने ।। ३६ ।।
दण्ड्यस्यादण्डने पापस्तावान् वध्यस्य रक्षणे ।
इति विज्ञाय योगात्मा योगक्षेमं समाचरेत् ।। ३७ ।।
विभूतीरात्मनः पश्येत् तत् प्रीत्या तान्निवेदयेत् ।
विभूतीरात्मनो यस्तु महादेव्यै प्रदर्शयेत् ।। ३८ ।।
ताभिरेव युतो भूयादणिमादिविभूतिभिः ।
मुहूर्त्तत्रयमात्रं तु कुर्यादनु विचिन्तयेत् ।। ३९ ।।
चिन्तयेत् परमं ब्रह्म मध्याह्ने समुपागते ।
मुहूर्त्तत्रयमात्रं तु निद्रया समुपासयेत् ।। ४० ।।
ततो [२]बुद्ध्या यथाकाले तामेव समुपासयेत् ।
ललितानि च नृत्यानि गीतानि मधुराणि च ।। ४१ ।।

---

१. तिष्ठते - ख० ।
२. बुद्ध्वा-ख० ।

दर्शयेच्छ्रावयेद् देव्यै भावात्मा[1] तद् विलोकयेत् ।
नृत्येषु गीतनियता देव्यः स्रक्चन्दनार्चिताः ॥ ४२ ॥
भूषिताश्चारुभूषाभि[2]र्विदुरेनाभिरेव च ।
ततो मध्ये स्वयं देवः कामेश्वर इवापरः ॥ ४३ ॥
कामेश्वरीभिर्युतो भूत्वा यजेत् कामेश्वरीं ततः ।
ब्रह्मा चिन्तापरामोदमुदितो राज्यचिन्तकः ॥ ४४ ॥
मुहूर्त्तत्रयमात्रं तु निद्रया समुपासयेत् ।
दिवा दद्यात् पितृभ्यस्तु मातृभ्यो निशि तत्परः ॥ ४५ ॥
माता रात्रिः समाख्याता पिता दिवस एव च ।
उभयोरेकतां मत्वा सिद्धो भवति नान्यथा ॥ ४६ ॥
सोमः शक्तिः शिवः सूर्यो निशा शक्तिर्दिवा शिवः ।
यदा स भगवान् देवो महात्रिपुरभैरवः ॥ ४७ ॥
परापरायणोऽनन्तः परमानन्दनिर्भरः ।
परापररहस्याख्यां योगिनीं ब्रह्मरूपिणीम् ॥ ४८ ॥
शिवानन्दानन्दमयीं महात्रिपुरसुन्दरीम् ।
आकृष्योर्ध्वं यदा तिष्ठेत् तदहः परिकीर्त्यते ॥ ४९ ॥
शक्तिभैरवसंयोगादानन्दानन्दनिर्भरात् ।
भैरवानन्दनम्रान्तर्लीला सा परमा कला ॥ ५० ॥
मध्याह्नेऽन्तर्विजानीयान्मुहूर्त्तत्रयलक्षितम् ।
तौ तदा समभागेन तिष्ठेतां शक्तिभैरवौ ॥ ५१ ॥
पूर्वापरौ तदा ज्ञेयौ एतद्धि गुणलक्षितौ ।
परस्पराद्वैतेप्सन्तौ प्राप्ताऽद्वैतौ तु मध्यतः ॥ ५२ ॥

---

१. भाव त्वा-ख० ।
२. वेद वेत्रीभिरेव च-ख० ।

अभिजिन्नाम जानीयात् तत् कालं सुरवन्दिते !।
तत्तत्तेजोभिराकीर्णा तयोरैक्यं भवेत् तदा ।। ५३ ।।
सूर्यकोटिप्रतीकाशं[1] चन्द्रकोट्ययुतप्रभम् ।
तदा दशभुजो देवः पञ्चवक्त्रस्त्रिलोचनः ।। ५४ ।।
शुक्लाम्बरधरः शुक्लः शुक्लमाल्यानुलेपनः ।
तस्योत्सङ्गे महादेवी चन्द्रकोट्ययुतप्रभा ।। ५५ ।।
प्रहसन्ती विशालाक्षी परमानन्दनन्दिता ।
तद्रूपतामभीप्सन्ती तद्रूपेक्षणलालसा ।। ५६ ।।
शुक्लवेशं विना देवि ! नान्यत् तत्प्रीतये सदा ।
तत्रान्यद्रूपमापन्ने साधके दैवचोदिते ।। ५७ ।।
क्रुद्धा भगवती तस्य शापं दद्यात् सुदारुणम् ।
सर्वैः शुक्लमयैर्द्रव्यैः शुक्लवेशैर्यजेत् तदा ।। ५८ ।।
दिवि दृश्याः शरच्चन्द्रनिभोपमाः ।
तत्र पूजा सदा कार्या विशेषेण वरानने ! ।। ५९ ।।
पेयं चोष्यं तथा लेह्यं चर्व्यं भक्ष्यं च तर्पणैः ।
निवेदयेत् सदा भक्त्या यत् पुनः सुमनोहरम् ।। ६० ।।
उपचारैर्यजेत् प्रातर्मह्यै रसान्नपानकैः ।
गीतनृत्यादिना सायं रात्रौ यागपुरःसरम् ।। ६१ ।।
प्राङ्मुखो हि यजेत् प्रातर्मध्याह्ने दक्षिणामुखः ।
सायं प्रत्यङ्मुखो भूत्वा रात्रावुदङ्मुखः सदा ।। ६२ ।।
तत्र शाम्भवभेदेन जपेद् विद्यामनन्यधीः ।
वर्जयेच्छक्तिभेदं तु यदीच्छेदात्मनो हितम् ।। ६३ ।।

---

१. प्रति-क० ख० ।

अरुणकिरणच्छन्नं यत्पूर्वं भैरवोदयात् ।
अर्द्धनारीश्वरं ज्ञेयं तत्र पूजा त्रयः समाः ॥ ६४ ॥
उपचारैस्तदा कार्या सपर्यविधिना तथा ।
वरिवस्यां गृही (?) समभागेन संस्थितौ यदि ॥ ६५ ॥
आनन्दपारमिच्छन्तौ सदाऽऽनन्दविवर्द्धिनौ ।
पूर्वापरौ महापुण्यौ यदा तौ समरूपिणौ ॥ ६६ ॥
चिन्तयेत् सततं भक्त्या तौ तत्कालविधानतः ।
शक्तिशाम्भवभेदेन जपेद् विद्यामनन्यधीः ॥ ६७ ॥
शुक्लाम्बरो भवेत् तत्र शुक्लमाल्यानुलेपनः ।
रक्ताम्बरधरः पश्येद् रक्तमाल्यानुलेपनः ॥ ६८ ॥
दिशश्च विदिशश्चैव रक्ता दृश्या मनीषिभिः ।
लाक्षारुणमयं विश्वं स्वयं तत्र तद् भवेत् ॥ ६९ ॥
पद्मरागप्रतीकाशः [1]सुरराजसमन्वितः ।
नाथः कामेश्वरस्तत्र ह्येकवक्त्रश्चतुर्भुजः ॥ ७० ॥
रक्तपद्मनिभां देवीं बालार्ककिरणारुणाम् ।
इच्छन् तद्रूपतां प्राप्तुं तद्रूपान्तां विशन्त्यतः ॥ ७१ ॥
अनुभूय तदा बन्धं भैरवानन्दसङ्कुलम् ।
विपरीतमभीप्सन्ती तदाक्रमणलालसा ॥ ७२ ॥
तदा[2]सवैर्भवेत् कालः सायंसन्ध्येति गीयते ।
शोणितेन समाक्रान्तां प्रतीचीमवलोकयन् ॥ ७३ ॥
पूजयेत् साधको भक्त्या उपचारैर्यथाविधि ।
यदा सा परमा शक्तिः स्वेच्छया विश्वरूपिणी ॥ ७४ ॥

---

१. समन्निभः-ख०।
२. सरो-ख०।

अधः कृत्वा तु पुरुषं वर्णमिच्छा (?) भवेद् यदा।
तदाक्रम्य स्वयं देवी भैरवोपरि संस्थिता ॥ ७५॥
सहजानन्दसन्दोहैर्निजानन्दप्रवर्द्धिनी।
तदा नैजं भवेद् विश्वं तत्र पूजा महोदया ॥ ७६॥
[1]तत्तद्दृष्टिमयैर्दीपैर्भोगैश्च विविधैः सदा।
लाक्षारुणमयं सर्वं स्वयं तावत् तथा भवेत् ॥ ७७॥
शक्तिभेदात्मिका विद्यां हंसबीजपुटीकृताम्।
प्रणवान्तरिता शुद्धां नादलीलां तदात्मिकाम् ॥ ७८॥
मूलादिब्रह्मरन्ध्रान्तां बिसतन्तुतनीयसीम्।
अदूराम्बुवहाद्धंसां (?) सुस्थिरानिलचञ्चलाम् ॥ ७९॥
संस्रवन्तीं सुधाधारां शुद्धलाक्षारसोपमाम्।
आवाह्य पूजयित्वा स्वं कमलाङ्कपुरान्तरे ॥ ८०॥
विनिर्जितेन्द्रियमनो जपेदानन्दरूपिणीम्।
मध्यं सुखं विजानीयात् पूर्वापरौ स्तनद्वयौ ॥ ८१॥
अर्द्धमात्रापरं रूपं निशामध्यं तयोरधः।
आनन्दफलदं [2]पुण्यं भोगमोक्षफलप्रदम् ॥ ८२॥
सन्ध्याचतुष्टयं भद्रे! कथितं भुवि दुर्लभम्।
चतुर्भुजं महादेव्या ज्ञेयं कालचतुष्टयम् ॥ ८३॥
आत्मा सा परमेशानि! परमेश्वर एव च।
यदङ्गं तु विहीयेत तदङ्गच्छेदनं तयोः ॥ ८४॥
तत्र यत् क्रियते कर्म मङ्गल्यं मङ्गलं परम्।
ध्यानं पूजा जपश्चैव होमो न्यासश्च तर्पणम् ॥ ८५॥

---

१. दृष्ट-ख०।
२. पुण्यात्-ख०।

अत्र वै पूजिता देवी पूजयेत् तन्मनोरथान्।
अत्र यत् पुण्यमनघे भक्तिश्रद्धासमन्विते ।। ८६ ।।
विधिना विहिते यज्ञे परमानन्दसङ्कुले ।
वक्त्रकोटिसहस्रैस्तु ह्यनन्तो वक्तुमक्षम: ।। ८७ ।।
अमृताञ्जलिमप्यत्र सुधासागरतुलनाम् ।
अत्र यो नार्चयेद् देवीं जलेनापीह पार्वति ! ।। ८८ ।।
न नमेद् वा गुरून् भक्त्या ब्रह्महा स निगद्यते ।
अत्र निद्रापरा यान्ति महाकालपुरं प्रिये ! ।। ८९ ।।
दम्भं मोहं तथा निद्रामालस्यं ग्राह्यचिन्तनम् ।
कामं क्रोधं तथा लोभं हिंसां मात्सर्यमेव च ।। ९० ।।
वर्जयित्वा प्रधानेन विद्यामेव समभ्यसेत् ।
दुर्वासनां परित्यज्य कोटिजन्मसमुद्भवाम् ।। ९१ ।।
एकेन जन्मना मुक्तिं याति योगी न संशय: ।
शक्तेर्मुखं विना नान्यं पश्येद् वै कर्हिचित् तदा ।। ९२ ।।
पशवो दूरतस्त्याज्या: पुरुषाश्चान्यपूजका: ।
अत्राऽन्यचिन्तनाद् यान्ति म्लेच्छयोनिं पतन्त्यध: ।। ९३ ।।
यान्ति चोर्ध्वं परं धाम चिन्तनाद् ब्रह्म शाश्वतम् ।
नास्ति पुरस्क्रिया तेषां कायक्लेशपुर:सरा ।। ९४ ।।
नित्यपुरस्क्रियायुक्तास्त एव परिकीर्तिता: ।
तं तु देवा नमस्यन्ति किं पुनर्नरमर्कटा: ।। ९५ ।।
दैवी[१] कला भवेत् तत्र सर्वलोकवशङ्करी ।
अमर्त्या अर्पितमन्यमीहन्ते कुलवल्लभम् ।। ९६ ।।

---

१. देवी-ख० ।

तं दृष्ट्वा युवतयः सर्वाः क्लिद्यान्मान्या मुदान्विताः ।
शरदिन्दुप्रभं देवं पूर्णेन्दुप्रतिमाननम् ।। ९७ ।।
नानावैदग्धिचातुर्यं स्निग्धपीयूषभाषिणम् ।
अपि चेत् तत्समा नारी तत्समः पुरुषोऽस्ति चेत् ।। ९८ ।।
नरेन्द्रं नरशार्दूलं दृष्ट्वा क्षुब्धमना भवेत् ।
पूर्वे यद् दीयते वस्तु परे तस्माच्चतुर्गुणम् ।। ९९ ।।
नानाविधोपहाराणि महादेव्यै निवेदयेत् ।
राजोपचारं दत्त्वाऽन्ते स्तुत्वा नत्वा विसर्जयेत् ।।१००।।
कालत्रयेऽप्यशक्तश्चेच्चतुर्थे सर्वथा प्रिये !।
अनश्नन् पूजयेद् रात्रौ भयनिद्रापराङ्मुखः ।।१०१।।
प्रातर्होमं प्रकुर्वीत तथा मध्यन्दिनेऽथवा ।
निद्राकालं प्रवक्ष्यामि साधकानां हिताय च ।।१०२।।
दिवानिशोर्महादेवि ! नवमुहूर्तस्ततः परम् ।
मुहूर्तत्रयमानं तु निद्रादेव्याः समीरिताः ।।१०३।।
अत्र निद्रापरा देवी निद्रया समुपासयेत् ।
निद्राकाले जपेद् यस्तु पूजयेद् वा विमोहितः ।।१०४।।
स्वापकालं विना देवि ! स्वपेदन्यत्र यो बुधः ।
चत्वारि तस्य नश्यन्ति आयुर्विद्या यशो बलम् ।।१०५।।
तस्मात् सर्वप्रयत्नेन बोधकाले प्रबोधयेत् ।
दर्शनं चाऽवलोकं च संभाषं चान्यलोकनम् ।।१०६।।
स्वयमावेशनं चैव मन्त्राणां पञ्चलक्षणम् ।
विदित्वा प्रजपेन्मन्त्रं सर्वसिद्धिमुपालभेत् ।।१०७।।
वेदसन्ध्यं त्रिसन्ध्यं वा द्विसन्ध्यं वाऽथ सुव्रते !।
योगात्मा योगविज्ञानी योगमुद्रासमन्वितः ।।१०८।।

अब्दमेकं जपेद् यस्तु ब्रह्मचर्यव्रते स्थित: ।
सहस्रं प्रजपेदादावन्ते चापि सहस्रकम् ।।१०९।।
मध्ययो: पूजयेद् विद्यां शेषं यच्छमभागत: ।
लक्षमेकं भवेद् देवि ! त्रिंशदभ्यन्तरे तथा ।।११०।।
अस्तब्धाकुञ्चितं कार्यं न द्रुतं न विलम्बितम् ।
अक्षराक्षरसञ्चारि ध्वनिमात्रं विभावयेत् ।।१११।।
मयाऽप्येतद् व्रतस्थेन जप्यतेऽद्यापि सुन्दरि !।
त्रिसन्ध्यं जप्यते ब्रह्म तत्पदप्राप्तिसिद्धये ।।११२।।
एवं क्रमाद् भवेत् सिद्धो भोगी भोगपरायण: ।
एवं मासमृतुं चैव वासरं युगमेव च ।।११३।।
गमयेत् परमेशानि यद्वा मन्वन्तरादिकम् ।
एतद् रहस्यं परमं न प्रकाश्यं कदाचन ।
समयाचारसङ्केतं भोगमोक्षफलप्रदम् ।।११४।।

।। इति श्रीगन्धर्वतन्त्रे द्वाविंशतितम: पटल: ।। २२ ।।

अथ त्रयोविंशः पटलः

ईश्वर उवाच–

होमादिकं तु विफलं कुमारीपूजनं विना ।
कुमारी पूजिता येन त्रैलोक्यं तेन पूजितम् ॥ १ ॥
ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च ऋषयो [1]वासवस्तथा ।
पितरश्चैव दिक्पाला गन्धर्वाऽप्सरसोऽसुराः ॥ २ ॥
देवपत्न्यस्तथा नागा मातरः सिद्धचारणाः ।
विश्वेदेवाः सयज्ञाश्च राक्षसाश्चैव देवताः ॥ ३ ॥
स्थावरा जङ्गमाश्चैव सर्वभूतानि जन्तवः ।
सर्वे ते तृप्तिमायान्ति कुमार्यो यत्र पूजिताः ॥ ४ ॥
बह्वीनामप्यलाभे तु एकैकं वरवर्णिनी ।
प्रमदा यौवनोन्मत्ता सा भवेत् सुन्दरी परा ॥ ५ ॥
अष्टाब्दावधि पञ्चाब्दा पूजितव्या विधानतः ।
कुमार्यै यज्जलं दत्तं तज्जलं सागरोपमम् ॥ ६ ॥
यदन्नं दीयते तस्यै कुलाचलसमं प्रिये ! ।
कुमारीपूजनं देवि ! कुमारीमनुना भवेत् ॥ ७ ॥
यथा वा पूज्यते देवी पूजितव्या तथा तथा ।
हेतुना भोजितव्यास्ताः पायसैर्मधुरान्वितैः ॥ ८ ॥
बालाप्रियैश्च नैवेद्यैः त्रिपुरसुन्दरीधिया ।
स्तुत्या नत्याऽथ सन्तोष्य अभीष्टं प्रार्थयेत् ततः ॥ ९ ॥
पूजितायाश्च तुष्टाया हस्ताद् भक्तियुतो नरः ।
शिरसा प्रतिगृह्णीयादाशीर्वादयुताक्षतान् ॥ १० ॥

---

१. वासवोस्तथा-ख० ।

यद् यद् वदति सन्तुष्टा तत् तद् भवति निश्चयम् ।
इति ते कथितं देवि ! रहस्यं परमाद्भुतम् ।। ११ ।।
विनाऽनेन महेशानि ! न पूजाफलभाग् भवेत् ।
नित्यार्चायां च दीक्षायां पुरश्चर्यादिकेषु च ।। १२ ।।
आदौ पूर्णे च मध्ये च लक्षे पूर्णे विशेषत: ।
कुमार्य: पूजितव्याश्च कुमारी नार्चयेद् यदि ।। १३ ।।
तस्य पूजाफलं सर्वं नीयते यक्षराक्षसै: ।
न पूजयति चेत् कान्तां तदा विघ्नै: प्रभूयते ।। १४ ।।
पूर्वार्जितफलं नश्येत् का कथा परजन्मनि ।
तस्मात् सर्वप्रयत्नेन यदीच्छेदात्मनो हितम् ।। १५ ।।
पूजितव्या महाभागा: कुमार्य: परमेश्वरि !।
प्रातरुत्थाय पूजायां स्नानकालेऽथवा पुन: ।। १६ ।।
संस्कृतासंस्कृते वापि हीनजात्युद्भवास्तथा ।
नमस्या: साधकेन्द्राणां कुलीनानां परार्चने ।। १७ ।।
ब्रह्मण्यर्पितचित्तानां नास्तीह भिन्नता क्वचित् ।
कुलपूजां विना देवि ! कुलदेवी पराङ्मुखी ।। १८ ।।
परयोषा यदा भद्रे ! स्वयं तासां गुरुर्भवेत् ।
ब्राह्मणी क्षत्रिया वैश्या शूद्रा च कुलभूषणा ।। १९ ।।
वेश्या नापितकन्या च रजकी योगिनी तथा ।
नानावैदग्ध्यकुशला: कलारूपगुणान्विता: ।। २० ।।
तासां रूपं च भावं च विलोक्याऽमर्षचेष्टितम् ।
ब्राह्मण्याद्यष्टशक्तीनां नामभि: कृतशब्दिता: ।। २१ ।।
आसनं प्रथमं ताभ्य: स्वागतं च पुन: पुन: ।
अर्घ्यं पाद्यं च पानीयं मधुपर्काऽऽचमनीयकम् ।। २२ ।।

स्नापयेद् गन्धपुष्पादिभिः केशसंस्कारमेव च ।
धूपयित्वा ततः केशान् कौषेयकं निवेदयेत् ॥ २३ ॥
ततः स्थानान्तरे नीत्वा पीठमास्तीर्य भक्तितः ।
संवेशयेद् विधानेन पूर्वादिक्रमयोगतः ॥ २४ ॥
नानालङ्कारभूषाद्यैर्भूषयित्वाऽन्नलेपनैः ।
गन्धं पुष्पं तथा धूपं दीपं नैवेद्यमेव च ॥ २५ ॥
दुग्धं दधि घृतं तक्रं नवनीतं सशर्करम् ।
नारिकेलं कपित्थं च नागरङ्गकमुत्तमम् ॥ २६ ॥
पिष्टकं पायसं चैव नानारससमन्वितम् ।
दत्त्वा सम्पूज्य विधिवत् स्तुतिभिस्तोषयेत् ततः ॥ २७ ॥
मातङ्गेशि ! नमस्तुभ्यं ब्रह्मरूपधरेऽनघे ।
कृपया हर विघ्नं मे मन्त्रसिद्धिं प्रयच्छ मे ॥ २८ ॥
माहेशि ! वरदे देवि परमानन्दरूपिणि ।
कृपया हर विघ्नं मे मन्त्रसिद्धिं प्रयच्छ मे ॥ २९ ॥
कौमारि ! सर्वविद्येशि कुमारक्रीडने परे ।
कृपया हर विघ्नं मे मन्त्रसिद्धिं प्रयच्छ मे ॥ ३० ॥
वैष्णवी विष्णुरूपासि सर्वविघ्नविनाशिनि ! ।
कृपया हर विघ्नं मे मन्त्रसिद्धिं प्रयच्छ मे ॥ ३१ ॥
वाराहि ! वरदे देवि परमानन्दरूपिणि ।
कृपया हर विघ्नं मे मन्त्रसिद्धिं प्रयच्छ मे ॥ ३२ ॥
इन्द्राणि ! वरदे देवि गजस्कन्धस्थिता ह्यसि ।
कृपया हर विघ्नं मे मन्त्रसिद्धिं प्रयच्छ मे ॥ ३३ ॥
चामुण्डे ! मुण्डमालास्रक्चर्चिते भयनाशिनि ।
कृपया हर विघ्नं मे मन्त्रसिद्धिं प्रयच्छ मे ॥ ३४ ॥

महालक्ष्मि ! महामोहक्षोभसन्तापहारिणि ।
कृपया हर विघ्नं मे मन्त्रसिद्धिं प्रयच्छ मे ॥ ३५ ॥
इति मातृमये ! देवि सति मातृबहिष्कृते ।
एके बहुतरे देवि विश्वरूपे नमोऽस्तु ते ॥ ३६ ॥
एतत् स्तोत्रं पठेद् यस्तु कर्मारम्भेषु संयतः ।
विदग्धाश्च[1] समालोक्य तस्य विघ्नं न जायते ॥ ३७ ॥

आचम्य मुखवासेन ताम्बूलं च निवेदयेत् ।
ततो दद्यात् पुनर्माल्यं गन्धचन्दनपङ्क्लिलम् ॥ ३८ ॥
यदि क्रीडापरास्तास्तु भवन्ति भाग्ययोगतः ।
क्रीडा यत्क्रीडनैः सर्वाः क्रीडारसपरायणाः ॥ ३९ ॥

तस्मात् सर्वप्रयत्नेन रक्षितव्याः सदा प्रिये ! ।
यथा तु नमिता प्राज्ञे भक्तिभावपरायणैः ॥ ४० ॥
स्वेच्छा ऋतुमती या स्याद् गृहीत्वा रक्तमुत्तमम् ।
रोचना[2] चन्द्रकाश्मीरकस्तूर्यागुरुसंयुतम् ॥ ४१ ॥

स्वयम्भूकुसुमं दिव्यं फलं वा दिव्यमेव च ।
गृहीत्वा पूजयेद् देवीं महात्रिपुरसुन्दरीम् ॥ ४२ ॥
कुण्डगोलोद्भवं[3] वापि नान्यत्र कुसुमं भवेत् ।
मद्यं मांसं मुद्रा शक्तिः स्वयम्भूकुसुमं तथा ॥ ४३ ॥
[4]एभिरेव महेशानि ! प्रत्यक्षीक्रियते परा ।
द्रव्यसंशोधनं कृत्वा शक्तिशोधनसम्भवैः ॥ ४४ ॥

---

१. विदगग्धाश्च - ख० ।
२. चन्द-ख० ।
३. कुण्डगोलोद्भवां-ख० ।
४. एत्रिरेव-ख० ।

संपूज्य त्रिपुरां देवीमसाध्यमपि साधयेत् ।
अन्या यदि न गच्छन्ति निजकन्यात्मजात्मनः ।। ४५ ।।
अग्रजा मातुलानी तु माता वा तत्सपत्निका ।
वयसा जातितो वापि हीनरज्जुश्च सा यथा ।। ४६ ।।
पूज्याः कुलवरैः सर्वैर्निजाहङ्कारवर्जितैः ।
स्वयमक्षोभितो भूत्वा मूलयोगं न चाचरेत् ।। ४७ ।।
मूलयोगकृतामायुः सिद्धोऽपि नश्यति ध्रुवम् ।
सर्वाभावे एकतरा पूजनीया प्रयत्नतः ।। ४८ ।।
संस्कृताऽसंस्कृता वापि बन्धकी वाथ निष्पती ।
पूर्वाभावे परा पूज्या तदंशा योषितो यतः ।। ४९ ।।
एका चेत् कुलशास्त्रज्ञा लभ्यते कुलवित्तमैः[१] ।
पूजार्हा सा तारा देवि ! भोगमोक्षप्रसाधिका ।। ५० ।।
एका च युवती यत्र पूजिता चावलोकिता ।
तदा देव्यश्च सर्वाश्च पूजितं सर्वदैवतम् ।
इति ते कथितं देवि ! न प्रकाश्यं कदाचन ।। ५१ ।।

।। इति गन्धर्वतन्त्रे त्रयोविंशतितमः पटलः ।। २३ ।।

●

१. कुलविशारदैः - क० ।

अथ चतुर्विंशः पटलः

[1]श्री ईश्वर उवाच-

एवं यः कुरुते पूजां नित्यं भक्तियुतो बुधः।
कन्दर्पसदृशः स्त्रीषु गौरीपतिरिवापरः ॥ १ ॥

स एव सुकृती लोके स एव कुलभूषणः।
धन्या च जननी तस्य धन्यस्तस्य पिता खलु ॥ २ ॥

दैवी कला भवेत् तत्र मम तुल्यो महामतिः।
अणिमाद्यष्टसिद्धीशो जायते नात्र संशयः ॥ ३ ॥

वह्निरिव रिपोर्हन्ता इन्दुरिव सुखप्रदः।
पितृदेवसमः शास्ता शुचौ शुचिसमः खलु ॥ ४ ॥

बृहस्पतिसमो वक्ता धरणीसदृशः क्षमी।
वक्त्रे सरस्वती तस्य लक्ष्मीस्तस्य सदा गृहे ॥ ५ ॥

तीर्थानि तस्य देहे वै न च तस्य पुनर्भवः।
धनेन धननाथः स्यात् तेजसा भास्करोपमः ॥ ६ ॥

बलेन पवनो ह्येष दानेन वासवोपमः।
गानेन तुम्बुरुः साक्षान्नित्यं येन समर्चिता ॥ ७ ॥

एकाहं यदि देवेशि! महात्रिपुरसुन्दरी।
न पूजयेत् तथा न स्यात् प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ ८ ॥

उपोष्यैव चाधिवासं कृत्वा पूजां परेऽहनि।
गुरुं सम्पूज्य विधिवत् तदा पूजां समापयेत् ॥ ९ ॥

---

१. 'श्री' नास्ति-क०।

कुमार्यै भोजनं दत्त्वा विप्रानपि च भोजयेत् ।
अत ऊर्ध्वं पुनर्दीक्षां लक्षजापं समाचरेत् ।। १० ।।
महात्रिपुरसुन्दर्या योगिनीनां तथैव च ।
द्व्यहं वाथ त्र्यहं वापि पूजाशून्यं करोति यः ।। ११ ।।
सिद्धिहानिर्भवेत् तस्य योगिनीशापमालभेत् ।
चत्वारि तस्य नश्यन्ति आयुर्विद्या यशो बलम् ।। १२ ।।
तस्य मांसं च शुक्रं च रूपं शोणितमेव च ।
अभीष्टानपि कामांश्च हिंसन्ति योगिनीगणाः ।। १३ ।।
बन्धुभिः कलहो घोरः कलत्रैश्च विशेषतः ।
शस्यशून्या भवेदुर्वी विघ्नस्तस्य पदे पदे ।। १४ ।।
सत्यं सत्यं भवेद् रोगी दरिद्रश्चोपजायते ।
इहैव दुःखमाप्नोति त्रिविधं लोमहर्षणम् ।। १५ ।।
परे स्वर्गात् परिभ्रष्टः क्षितौ क्षितिपनायकः ।
अतुलां भक्तिमासाद्य कैवल्यं लभते ततः ।। १६ ।।
ब्रह्मचिन्ताप्रवृत्तो यः सोपहाय च दैवतम् ।
विनानया प्रवर्त्तेत ब्रह्मघाती स एव तु ।। १७ ।।
जपध्यानपरो मन्त्री योगक्षेमपरायणः ।
स्वयं यदि भवेन्मूढो गुरुं तत्र नियोजयेत् ।। १८ ।।
ज्ञानकर्मपरः शुद्धः सर्वदेवमयः प्रभुः ।
सिद्धयः सकलास्तस्य गुरुर्यस्य हिते रतः ।। १९ ।।
मासतो वर्षतो वापि स्वयं पुण्याहयोगतः ।
कुर्याद् वै महतीं पूजां सम्पन्नाङ्गविभूषिताम् ।। २० ।।
उपहारैर्बहुविधैरलङ्कृतसुविग्रहाम् ।
नित्यमेवार्चनं देव्या नित्यमेव समाचरेत् ।। २१ ।।

नित्याचारपरो मन्त्री नैमित्तिकविधिं चरेत् ।
नित्यनैमित्तिकपर: साधु: काम्यं विचिन्तयेत् ।। २२ ।।
कामान्नैमित्तिकं नित्यं नित्यं नैमित्तिकात् परम् ।
नित्याचारविलोपी य: काम्यं नैमित्तिकमेव वा ।। २३ ।।
करोति स च दुर्मेधा नाप्नोति तस्य तत् फलम् ।
नित्याचारमनादृत्य यदन्यत्तु समीहते ।। २४ ।।
निष्फलं तस्य तत् कर्म वन्ध्यास्त्रीमैथुनं यथा ।
अपि पुष्पफलैर्वापि पूजयेच्चक्रदेवता: ।। २५ ।।
अङ्गहीनं तु पुरुषो न सम्यग् याज्ञिको भवेत् ।
अङ्गहीना तथा पूजा न सम्यग् फलदायिनी ।। २६ ।।
ध्यान पूजा जपो होम इति हस्तचतुष्टयम् ।
शरीरं न्यासजालं तु आत्मा तज्ज्ञानमेव च ।। २७ ।।
भक्ति: शिरोऽत्र हृत् श्रद्धा कौशलं नेत्रमीरितम् ।
एवं यज्ञशरीरं तु मत्वा साधकसत्तम: ।। २८ ।।
यज्ञं समापयेन्नित्यं साङ्गेनैव खलु प्रिये ।
अङ्गहीने महान् दोषस्ततोऽङ्गं नावधारयेत् ।। २९ ।।
सर्वाङ्गपूर्णपुरुषो यज्ञाख्य: सर्वसिद्धिद: ।
तत्तदीहापरा शक्ति: सिद्धि संयोगतस्तयो: ।। ३० ।।
श्रीमत्त्रिपुरसुन्दर्या: पूर्णयज्ञ: शरीरके ।
अङ्गबाधे यथा दोषो नान्यस्य हि तथा भवेत् ।। ३१ ।।
स्वविभवान्नरूपा वै पूजा कार्या विभूतये ।
व्यतिक्रमात्तु हीन: स्याद् ब्रह्महत्यामवाप्नुयात् ।। ३२ ।।
नाधिके[१] नैव च न्यूनमुभयं पापदायकम् ।
चतुर्दश्यामथाष्टम्यां पूर्णायां मासमध्यत: ।। ३३ ।।

१. नाधिकां-ख०

महाभूतदिने वापि यजेद् विभवविस्तरम् ।
कृष्णयाऽथ चतुर्दश्या युक्तं कुजदिनं यदा ।। ३४ ।।
महाभूतदिनं तत्तु सर्वभूतवशङ्करम् ।
यदि पुष्या भवेत् तत्र तदाऽनन्तफलप्रदम् ।। ३५ ।।
मन्त्रं यदि श्मशाने तु शवोपरि यथाविधि ।
अथवा प्रजपेद् देवीं मातृकां नीलरूपिणीम् ।। ३६ ।।

कृत्वा जप्त्वा तदा कुर्याद् भूतप्रेतपिशाचकान् ।
तान् वशीकृत्य तल्लोकं तथेह तैः [1]सहासते ।। ३७ ।।

वशीकृत्य श्रिया युक्तो मोदते पुत्रपौत्रकैः ।
यथा तथा गृहे बाह्ये कृत्वा जप्त्वा नरो बुधः ।। ३८ ।।

राक्षसान् किन्नरान् कृत्वा तल्लोके च तथेह च ।
तैश्च प्रमुदितो भोगी भोगान् भुङ्क्ते यथेच्छया ।। ३९ ।।

निजगेहे सदा यस्तु पवित्रे सुमनोहरे ।
कृत्वा जप्त्वा नरः प्राज्ञो यक्षान् सर्वान् वशं नयेत् ।। ४० ।।

मुक्त्वा च मुदितो लोके धनी धनविशारदः ।
धनप्राणो धनात्मा च सुखं तदनुचिन्तनात् ।। ४१ ।।

अनुभूय तदानन्दं तदिहापि विराजते ।
नदीनदसमीपे च पितृपीठेऽथवा प्रिये ! ।। ४२ ।।

कृत्वा जप्त्वा च तल्लोके तथेह तैः प्रमोदितः ।
कामात्मा कामरूपी च कामी काममनोहरः ।। ४३ ।।

कामयित्वाऽखिलान् कामान् कामराज. इवाऽपरः ।
राजते सततं राजा राजभिश्चैव राजिभिः ।। ४४ ।।

---

१. समासते-ख० ।

पुण्यक्षेत्रे महापीठे पुण्यवृक्षसमीपके।
कृत्वा जप्त्वा नरो मानी मान्योऽयं यमलोकराट् ।।४५।।
सर्वदा युञ्ज(ज्य)ते लोके राजते सिद्धभूमिषु ।
मानुषत्वं विना सिद्धि: पुन: परमदुर्लभा ।।४६।।
यस्मात् तत् सर्वलोकानां भोगप्रत्यक्षदायकम् ।
प्रफुल्लकुसुमाकीर्णे उद्यानेऽतिमनोहरे ।।४७।।
प्रफुल्लकुन्दसंमोदप्रपूरितदिगन्तरे ।
वृक्षमूलेऽथवा जप्त्वा कृत्वा हस्तं स्वमस्तके ।।४८।।
गन्धर्वरूपवान् भूत्वा गीतनृत्यविशारद: ।
गन्धर्वान् किन्नरान् कृत्वा तल्लोके च तथेह तै: ।।४९।।
आनन्दं परमं लब्ध्वा गीतनृत्यादिगोचरम् ।
तदानन्दमये रम्ये मोदते तत्प्रसादत: ।।५०।।
नागलोकसन्धिभूमौ वने गिरिगुहासु च ।
कृत्वा जप्त्वा सदा देवीं नागान् सर्वान् वशं नयेत् ।।५१।।
तै: [1]प्रमुदित: प्राज्ञस्तल्लोके च तथेह च ।
भुङ्क्ते बहुविधान् भोगान् नागलोकप्रतिष्ठितान् ।।५२।।
परकीये यदा यत्र पशुच्छन्ने विलोकिते ।
कृत्वा जप्त्वा नरो धर्मादक्षरं लोकमाप्नुयात् ।।५३।।
तानेव[2] वशगान् कृत्वा तल्लोके च तथेह च ।
मोदते सततं वीर: सुरासुरविचेष्टित: ।।५४।।
यत्र कुत्र महापीठे शौरिसूर्यविलोकने ।
कृत्वा जप्त्वा महातेजा भवरोगतमोपहा ।।५५।।

---

१. प्रमुदिता-क०।
२. तामेव-ख०।

उदेति सविता सूर्यः [1] सूर्यलोके तथेह च ।
वने सर्वान् वशे कृत्वा वशी वशं नयेज्जगत् ।। ५६ ।।

पुण्यानदीजलान्ते यस्तदन्ते वा निरन्तरम् ।
सदा पुण्यजलस्नायी तत्पायी तद्विहारवान् ।। ५७ ।।

कृत्वा जप्त्वा नरः प्राज्ञो ब्रह्मर्षिलोकसंज्ञके ।
ब्रह्मर्षिभिर्मुदा तत्र तथेह [2] तत्प्रसादतः ।। ५८ ।।

भुङ्क्ते स विपुलान् [3] भोगान् ब्रह्मघोषपुरःसरान् ।
महत्या च प्रियायुक्तो ब्राद्ध्या (?) चातिश्रद्धया ।। ५९ ।।

राजते सततं राजा राजिराजविहारवान् ।
देवतायतने धन्ये नित्यपूजागृहे तथा ।। ६० ।।

देवताः प्रतिगृह्णन्ति देवतायतने कृतम् ।
उद्याने सुसमापन्ने गृहे चातिमनोहरे ।। ६१ ।।

नित्यमावाहयेत् तत्र मधुपर्कादिभिर्यजेत् ।
देवांस्तत्र विजानीयात् तेषां सान्निध्ययोगतः ।। ६२ ।।
देवताभवनैस्तुल्ये शोभिते देवशोभया ।
निर्जने चातिशुद्धे च गन्धधूपोत्करे शुभे ।। ६३ ।।

दीपदर्शनघण्टादिकुसुमोत्करभूषिते ।
[4] देवीपीठे महापुण्ये महदुच्चगृहे तथा ।। ६४ ।।
कृत्वा जप्त्वा नरो देवि ! कारयेद् वशगान् सदा ।
भावनावशसम्पन्नो नरो दिव्यस्तथेह च ।। ६५ ।।

---

१. सूर्यालोके-ख० ।
२. तैः-क० ।
३. विधान्-ख० ।
४. देवपीठे-क० ।

दीव्यते देववद् देवो देवभोगी विहारवान् ।
दिव्यदर्शी दिव्यरूपी दिव्यभोगविहारवान् ।। ६६ ।।
देवैः सम्मानितो मानी देववद् विहरेत् क्षितौ ।
विमानगामिभिर्यानैर्गजवाजिपुरःसरैः ।। ६७ ।।
शिवालये शिवक्षेत्रे शिवलिङ्गसमीपके ।
कृत्वा जप्त्वा शिवामोदी शिवलोके तथेह च ।। ६८ ।।
मोदते सततं योगी युक्तः शिवदकिङ्करैः ।
विष्णुक्षेत्रे महापुण्ये विष्णुगेहे तदन्तिके ।। ६९ ।।
वैष्णवं भावमाश्रित्य कृत्वा जप्त्वाऽथ साधकः ।
वैष्णवान् वशगान् कृत्वा विष्णुलोके तथेह च ।। ७० ।।
मोदते सततं शुद्धः स्वयं विष्णुरिवाऽपरः ।
विष्णुपीठे परा सिद्धिः सद्यो देवत्वदायिनी ।। ७१ ।।

।। इति गन्धर्वतन्त्रे चतुर्विंशतितमः पटलः ।। २४ ।।

अथ पञ्चविंशः पटलः

ईश्वर उवाच–

पुण्यक्षेत्राणि वक्ष्यन्ते श्रृणु प्राधान्यतो मम।
पुण्यक्षेत्रं नदीतीरं गुहा पर्वतमस्तकम् ॥ १॥
तीर्थप्रदेशाः सिन्धूनां सङ्गमः पावनं वनम्।
उद्यानानि विविक्तानि बिल्वमूलं तटं गिरेः ॥ २॥
तुलसीकाननं गोष्ठं वृषशून्यं शिवालयम्।
अश्वत्थाऽऽमलकीमूलं गोशाला जलमध्यतः ॥ ३॥
देवतायतनं कूलं समुद्रस्य निजं गृहम्।
गुरूणां सन्निधानं च चित्तैकाग्रस्थलं[1] तथा ॥ ४॥
सर्वेषामुत्तमं प्रोक्तं निर्जनं पशुवर्जितम्।
यत्र तत्र नरः पूजां निर्जने कुरुते तु यः ॥ ५॥
तस्यै दत्ते शुभं देवि ! पत्रं पुष्पं फलं जलम्।
शुद्धा भक्ताश्च बाहुल्यात् प्रजाद्रव्यस्य विस्तरात् ॥ ६॥
देव्याः सन्निधिरत्र स्यान्निर्जने पूजनात् तथा।
वाराणस्यां सदा पूजा सम्पूर्णफलदायिनी ॥ ७॥
ततस्तु त्रिगुणा प्रोक्ता पुरुषोत्तमसन्निधौ।
ततोऽपि द्विगुणा प्रोक्ता द्वारवत्यां विशेषतः ॥ ८॥
सर्वक्षेत्रेषु पीठेषु पूजा द्वारवतीसमा।
विन्ध्ये शतगुणा प्रोक्ता गङ्गायामपि तत्समा ॥ ९॥
आर्यावर्ते मध्यदेशे ब्रह्मावर्ते तथैव च।
विन्ध्यवत् फलदा पूजा प्रयागे पुष्करे तथा ॥ १०॥

---

१. स्थलस्तथा-ख०।

ततश्चतुर्गुणा प्रोक्ता करतोयानदीजले ।
तस्माच्चतुर्गुणफला नन्दिकुण्डे च पार्वति ! ।। ११ ।।
ततश्चतुर्गुणा प्रोक्ता जल्पीशेश्वरसन्निधौ ।
तत्र सिद्धेश्वरीयोनौ ततोऽपि द्विगुणा मता ।। १२ ।।
ततश्चतुर्गुणा प्रोक्ता लौहित्यनदपार्थसि ।
तत्समा कामरूपे च सर्वत्रैव जले स्थले ।। १३ ।।
सर्वश्रेष्ठो यथा विष्णुर्लक्ष्मीः सर्वोत्तमा यथा ।
देवीपूजा तथा शस्ता कामरूपे सुरालये ।। १४ ।।
देवीक्षेत्रं कामरूपं विद्यतेऽन्यत्[1] न तत्समम् ।
अन्यत्र विरला देवी कामरूपे गृहे गृहे ।। १५ ।।
ततः शतगुणा प्रोक्ता नीलकूटस्य मस्तके ।
ततोऽपि द्विगुणा प्रोक्ता हारके शिवलिङ्गके ।। १६ ।।
ततोऽपि द्विगुणा प्रोक्ता दाक्षायण्याः स्वयोनिषु ।
ततः शतगुणं प्रोक्तं कामाख्यायोनिमण्डले ।। १७ ।।
कामाख्यायां महादेवीपूजां यः कृतवान् सकृत् ।
स चेह लभते कामान् परत्र शिवरूपताम् ।। १८ ।।
न तस्य सदृशोऽन्योऽस्ति रिपुस्तस्य न विद्यते ।
वाञ्छितान् समवाप्नोति चिरायुरभिजायते ।। १९ ।।
वायोरिव गतिस्तस्य भवेदन्यैरबाधिता ।
सङ्ग्रामे शास्त्रवादे च दुर्जयः स हि जायते ।। २० ।।
मूलमूर्तिर्महादेव्या योनिरूपा निगद्यते ।
तत्र संपूज्य तां देवीं पुनर्जन्म न विद्यते ।
पुण्यक्षेत्रमिति प्रोक्तं न प्रकाश्यं कदाचन ।। २१ ।।

---

१. अन्यं-क० ।

देवी उवाच–

सङ्ग्रामे सूतके चैव रोगभीतौ तथापदि ।
तदा किं स्यान्महादेव ! तदिह कथयस्व मे ।। २२ ।।

ईश्वर उवाच–

अशौचं साधकेन्द्राणां नास्ति रोगभयं तथा ।
शुचीनां धर्मचर्याणामापदामुद्भवः कुतः ।। २३ ।।
यदि विघ्नो भवेद् देवि ! पूर्वकर्मनिबन्धनात् ।
तदैवं परमेशानि ! विधिं कुर्याद् विचक्षणः ।। २४ ।।
गन्धं पुष्पं च धूपं च दीपं नैवेद्यमेव च ।
एतैर्हीना तु या पूजा न सा कल्याणदायिनी ।। २५ ।।
पुष्पाञ्जलिं विधायाऽथ पूजयेच्चक्रदेवताः ।
अष्टकोणं त्रिकोणं वा बैन्दवं परिपूजयेत् ।। २६ ।।
एवं कृत्वा जपेद् विद्यां समर्प्य च विसर्जयेत् ।
कुमार्यै भोजनं दत्त्वा सम्पूर्णफलभाग् भवेत् ।। २७ ।।
अथवाऽद्वैतभावेन आत्मानं तन्मयं स्मरेत् ।
अद्वैतभावसम्पन्नस्त्रिपुरीकृतविग्रहे ।। २८ ।।
[1]आत्मन्येव यजेद् देवीमुपचारैर्यथाविधि ।
निजदेहाख्ययन्त्रं तु सर्वयन्त्रात् परं शिवम् ।। २९ ।।
आनन्दहृदयं कृत्वा सदोल्लासेन[2] मानवः ।
गुरून् नत्वा विधानेन जपेद् विद्यामनन्यधीः ।। ३० ।।
सुगन्धिपुष्पमालाभिः सर्वालङ्कारभूषणैः ।
स्निग्धं सुमधुरं यन्त्रं कामरूपं मनोहरम् ।। ३१ ।।

---

१. आत्मन्नेव-ख० ।
२. सदोन्नासेन-क० ।

कृत्वा सुमङ्गलं देहं मृदुभाषणसस्मितम् ।
अहिंसावृत्तिमाश्रित्य सर्वप्राणिहिते रतः ॥ ३२ ॥
निजभावे सदा तिष्ठेद् देववद् विहरेत् क्षितौ ।
दुःखेष्वनुद्विग्नमनाः सुखेषु विगतस्पृहः ॥ ३३ ॥
वीतरागभयक्रोधो मनोऽहङ्कारवर्जितः ।
योषिदन्ते पुरश्चर्या कार्या रात्रौ न चान्यथा ॥ ३४ ॥
मनस्तुष्टौ समुत्पन्ने सिंहव्याघ्रसमाकुले ।
परसैन्यागमे वापि कुर्यान्मानसपूजनम् ॥ ३५ ॥
कारागारनिबद्धो वा पूजाद्रव्यविहीनकः ।
इदं रहस्यं परममिदं स्वस्त्ययनं महत् ॥ ३६ ॥
मन्त्रवेदमयं शुद्धं पूजाक्रममनुत्तमम् ।
गोपयेद् यत्नतो दिव्यं सर्वसिद्धिप्रदायकम् ॥ ३७ ॥
ज्ञानदं कामदं श्रेष्ठं सद्यःप्रत्ययकारकम् ।
यस्मै कस्मै न दातव्यं नास्तिकाय कदाचन ॥
एतज्ज्ञानात् परं ज्ञानी सद्यो भवति तत्क्षणात् ॥ ३८ ॥

श्रीदेवी उवाच–

कथं तन्मानुषे लोके लोकानां दर्शनं भवेत् ।
तत् कथय महादेव ! लोकदेशविभेदतः ॥ ३९ ॥

ईश्वर उवाच–

मानुषं भारतं श्रेष्ठं तत्रापि पुण्यदेशकम् ।
लोकाः पुण्यपराः श्रेष्ठास्तेषां ज्ञानी विशिष्यते ॥ ४० ॥
ज्ञानपुण्यविहीनास्तु पिशाचा भोगतत्पराः ।
पशुप्रायजना म्लेच्छाः प्रेतलोकनिवासिनः ॥ ४१ ॥
तदस्तीति प्रमाणेन ज़ानन्ति न समीहते ।
भुङ्क्ते बहुविधान् भोगान् भूतालोकप्रमाणकः ॥ ४२ ॥

भक्ष्याभक्ष्यं न जानन्ति कार्याकार्यमथापि वा ।
वर्तन्ते विधिना यज्ञे भोगैर्मधुपुरस्कृतैः ॥ ४३ ॥
ते पुनरिह देवेशि ! निशाचरप्रमाणकाः ।
जीवन धनमेवात्र धनचिन्तापरायणाः ॥ ४४ ॥
धनसञ्चयकारी च दानभोगबहिष्कृतः ।
शिश्नोदरमुखो यस्तु केवलं वर्तते जनः ॥ ४५ ॥
यक्षलोकप्रमाणी च यक्षलोके महीयते ।
सदाचारमये देशे सदाचारविहारवान् ॥ ४६ ॥
अरोगी रूपवान् भोगी पितृलोके महीयते ।
मध्यदेशे महापुण्ये देवनदीसमन्विते ॥ ४७ ॥
पूज्यपूजकभावेन यज्ञायज्ञविशारदः ।
शुद्धान्तःकरणो विज्ञो मानुषो लोकसूचकः ॥ ४८ ॥
भोगमोक्षप्रदे शुद्धे कृष्णमृगविचेष्टिते ।
कर्तव्यमिति सर्वाणि श्रुतिस्मृतिमयानि च ॥ ४९ ॥
कुरुते सततं भोगी दानभोगपरायणः ।
देववद् विहरेल्लोके[1] देवलोकप्रमाणकः ॥ ५० ॥
अथ त्रिगुणरूपिण्याः पीठे निस्त्रैगुण्यदायके ।
महादेव्या महापुण्ये गुह्ये वा प्रकटेऽपि च ॥ ५१ ॥
निरानन्दैरथानन्दैर्दक्षिणोत्तररूपकैः ।
अतदात्मा तदात्मा वा योगी वा भोगसंयुतः ।
निस्त्रैगुण्यो भवेद् देवि ! महादेवीप्रसादतः ॥ ५२ ॥

॥ इति गन्धर्वतन्त्रे पञ्चविंशतितमः पटलः ॥ २५ ॥

१. देवलोके-क० ।

अथ षड्विंशः पटलः

देवी उवाच–

कीदृशो वा भवेच्छिष्यः कीदृशो वा भवेद् गुरुः ।
कीदृशी वा भवेद् दीक्षा कथं कुर्याद् वद प्रभो ! ॥ १ ॥

ईश्वर उवाच–

अथ दीक्षां प्रवक्ष्यामि मन्त्रिणां हितकाम्यया ।
विनानया न चैव स्यात् सर्वमन्त्रफलं यतः ॥ २ ॥
ज्ञानं दिव्यं यतो दद्यात् कुर्यात् पापक्षयं यतः ।
अतो दीक्षेति सा प्रोक्ता गुरुशिष्यौ वदामि ते ॥ ३ ॥
आदौ विद्यावता बाह्यं दक्षिणामूर्त्तिरव्ययः ।
गुरुर्भूत्वैव भगवान् महाविद्यां [1] ददाति वै ॥ ४ ॥
दिव्यो गुरुर्ऋषिः सोऽथ दिव्यां विद्यां प्रकाश्य च ।
दिव्यौघानकरोच्छिष्यान् वक्ष्येऽथ शृणु पार्वति ! ॥ ५ ॥
प्रकाशोऽथ विमर्शोऽन्यस्त्वानन्दोऽपर इत्यपि ।
नामभेदादहं लोके कल्पयन् दिव्यरूपतः ॥ ६ ॥
त्रयस्तेभ्यः समुत्पन्नाः सिद्धाश्च त्रय एव ते ।
ज्ञानं सत्यं पूर्णं इति श्रीमुखास्ते समीरिताः ॥ ७ ॥
दिव्या मदन्तिके दिव्यसिद्धाभूमाविहापि च ।
निवसन्ति ततस्तेभ्यः समभूवंस्त्रयस्तथा ॥ ८ ॥
स्वभावः प्रतिभस्तद्वत् [2] सुभगश्चेति नामतः ।
ते भूमावेव सततं निवसन्ति मदात्मकाः ॥ ९ ॥

---

१. ददति-क० ख०।
२. स्वभगं-क०।

प्रसन्नवदनाः सर्वे वराभयकरान्विताः ।
द्विनेत्रा द्विभुजा एते ललिताकारसंयुताः ॥ १० ॥

मायालक्ष्म्यादिकास्तद्वदाख्या आनन्दनाथगाः ।
नवाना नवनामानि नवार्णानि पृथक् पृथक् ॥ ११ ॥

तानि सप्ताक्षरीयोगात् प्रत्येकं षोडशाक्षरम् ।
नित्याषोडशरूपाणि तानि ज्ञेयान्यनुक्रमात् ॥ १२ ॥

विमला जयिनीमध्ये पूज्या एवं वरानने ।
नामपर्यायतः प्राप्तं कालावाप्तमिति द्वयम् ॥ १३ ॥

प्रसिद्धं बाह्यतो यच्च त्रीणि नामानि साधके ।
मनुष्यरूपसम्प्राप्तः सर्वतन्त्रार्थतत्त्ववित् ॥ १४ ॥

मन्त्रतन्त्रावतारोऽथ विचराम्यहमेव सः ।
गुरुः शाक्तो भवेद् ऋद्ध्यै तदन्यो विपरीतदः ॥ १५ ॥

गुरुः सर्वगुणोपेतो दोषैरस्पृष्टमानसः ।
अरोगी नातिवृद्धश्च सुरुचिर्मितभाषणः[१] ॥ १६ ॥

सुन्दरः सुमुखः स्वच्छस्त्वलोभी बहुमन्त्रवित् ।
असंशयः संशयच्छिन्निग्रहानुग्रहे प्रभुः ॥ १७ ॥

निर्द्वन्द्वो निरहङ्कारः सत्यवादी दृढव्रतः ।
आश्रम्याऽश्रमधर्मज्ञो मात्सर्यरहितः शुचिः ॥ १८ ॥

अबहुमन्त्रदो वामी जपपूजापरायणः ।
सर्वतन्त्रार्थवेत्ता च दयावान् न च हिंसकः ॥ १९ ॥

यदृच्छालाभसन्तुष्टः शान्तो नियमवान् ऋजुः ।
स्मेरपूर्वाभिभाषित्वं स्वच्छताऽजिह्मवृत्तिता ॥ २० ॥

---

१. सवचाभिस्वभाषणः -क०, ससुरुचिरिव भाषणः -ख० ।

सन्तोषत्वमगर्वित्वमलोभित्वमनिन्दिता ।
अपक्षत्वमवित्तेच्छा गुरुत्वं हितवादिता ।। २१ ।।
एवंविधो गुरुर्ज्ञेयस्त्वितरः शिष्यदुःखदः ।
यथायोग्यगुणैः पूर्वैर्युक्तश्चातिप्रियंवदः ।। २२ ।।
विशुद्धदेहवदनः शुद्धाम्बरधरः शुचिः ।
विमुखः परनिन्दासु देवतादर्शनेषु च ।। २३ ।।
परा[1]न्नवनिता-भूमि-पीडासु विगतस्पृहः ।
दयान्वितः सर्वजने प्रेक्षाकारी जितेन्द्रियः ।। २४ ।।
आस्तिको गुरुभक्तश्च शुद्धिमान् सुस्थिराशयः ।
अलुब्धः स्थिरमैत्रश्च गुरुवाक्यप्रमाणकः ।। २५ ।।
सर्वदा दृढभक्तिश्च गुरौ मन्त्रे सदैवते ।
एवंविधो भवेच्छिष्यस्त्वितरो दुःखकृद् गुरोः ।। २६ ।।
दीक्षाकालं विनिश्चित्य मुहूर्त्ते दोषवर्जिते ।
गुरुं समाश्रयेच्छिष्यः प्रसादाय समाहितः ।। २७ ।।
प्रसीद[2] नाथ देवेति तथेति च कृतादरः ।
प्रणम्योपविशेत् पार्श्वे तथा गच्छेदनुज्ञया ।। २८ ।।
मुखावलोकी सेवेत कुर्यादादिष्टमादरात् ।
असत्यं न वदेदग्रे न बहु प्रलपेदपि ।। २९ ।।
कामं क्रोधं तथा लोभं मानं प्रहसनं स्तुतिम् ।
चापलानि च जिह्मानि कार्याणि परिदेवनम् ।। ३० ।।
ऋणदानं [3]तदादानं वस्तूनां क्रयविक्रयम् ।
न कुर्याद् गुरुणा सार्द्धं शिष्योऽपि च कदाचन ।। ३१ ।।

---

१. पराय-ख० ।
२. प्रसीदे-ख० ।
३. तथादाना-ख०

यतो गुरुः शिवः साक्षात् तं स्तुवन् प्रणमन् यजेत् ।
यथा देवे तथा मन्त्रे यथा मन्त्रे तथा गुरौ ॥ ३२॥
यथा गुरौ तथा चात्मन्येवं भक्तिक्रमः प्रिये !।
अवमन्य गुरोर्वाक्यं स्वबुद्ध्या कुरुते तु यः ॥ ३३॥
न कदाचिद् भवेत् सिद्धिर्मन्त्रैर्देवप्रपूजनैः ।
मन्त्रेण तस्य नियतं पूजां कुर्याद् यथोदितम् ॥ ३४॥
आसनं शयनं वस्त्रं भूषणं पादुका[1] तथा ।
छायां कलत्रमन्यच्च यद् गुरोस्तत् प्रपूजयेत् ॥ ३५॥
गुरुशय्यासनं पीठमुपानच्छत्रपादुकाम् ।
स्नानोदकं तथा छायां लङ्घयेन्न कदाचन ॥ ३६॥
गुरुं दृष्ट्वा भवेद् हृष्टः परमानन्दनिर्भरः ।
भीतभीतः पदाम्भोजे पश्येच्चकितलोचनः ॥ ३७॥
औपदीकृत्य सर्वस्वं तदादिष्टं मुदान्वितः ।
कुर्यात् सर्वप्रयत्नेन यथा तुष्टो भवेत् तु सः ॥ ३८॥
सकृत् प्रणम्य दण्डवदिष्टदेवधिया गुरुम् ।
पुलकाञ्चितसर्वाङ्ग पूजाकोटिफलं लभेत् ॥ ३९॥
यद् यत् प्रियतमं वस्तु भक्त्या तस्मै निवेदयेत् ।
अदत्त्वा गुरवे वस्तु यत् किञ्चिदिह भूतले ॥ ४०॥
आत्मसात् कुरुते यस्तु स भवेद् योगिनीपतिः ।
यदेव लभ्यते वस्तु भिक्षया वाऽन्यचेष्टया ॥ ४१॥
तन्निवेद्य तदादिष्टं स्वयं भुञ्जीत सादरम् ।
एवमेव हि सच्छिष्यै कर्तव्या गुरुनिष्कृतिः ॥ ४२॥

---

१ पढुकां-ख०।

येन विशुद्धभावेन सर्वथाऽऽत्मार्पणं गुरौ।
गुरुता शिष्यता चैव तयोर्वत्सरकालत: ।।४३।।
दापयेत् स्वकृतं दोषं पत्नी पापं स्वभर्तरि।
तथा शिष्यार्जितं पापं गुरुमाप्नोति निश्चितम् ।।४४।।
सद्गुरु: स्वाश्रमे शिष्यं वर्षमेकं परीक्ष्य वै।
दीक्षाकालं तत: प्राज्ञो भावयेत् सुसमाहित: ।।४५।।
शरत्काले च वैशाखे दीक्षा श्रेष्ठफलप्रदा।
फाल्गुने मार्गशीर्षे च ज्येष्ठे दीक्षा तु मध्यमा ।।४६।।
आषाढो माघमासश्च कनिष्ठौ सद्भिराहतौ।
निन्दित: श्रावणश्चैव पौषो भाद्रपदं तथा ।।४७।।
निन्दितेष्वपि मासेषु दीक्षोक्ता ग्रहणे शुभा।
विषुवायनयोर्द्वन्द्वे आषाढे मदनोत्सवे ।।४८।।
ग्रहणेऽर्कस्य चेन्दोर्वा दिनं तत् फलदं भवेत्।
मन्त्रारम्भं सुधी: कुर्यात् शुक्लपक्षे शुभेऽहनि ।।४९।।
रवौ गुरौ सिते सोमे कर्तव्यं बुधवासरे।
पूर्णिमा पञ्चमी चैव द्वितीया सप्तमी तथा ।।५०।।
त्रयोदशी च दशमी प्रशस्ता सर्वकामदा।
पञ्चाङ्गशुद्धदिवसे स्वोदये राशितारयो: ।।५१।।
गुरुशुक्रोदये शुद्धे लग्ने द्वादशशोभिते।
चन्द्रतारानुकूले च स्थिरे दीक्षा शुभा प्रिये! ।।५२।।

त्रिविधा सा भवेद् दीक्षा मान्त्री शाक्ती च शाम्भवी।
मन्त्रार्चनासनस्थान-ध्यानयोगादिभि: कृता ।।५३।।

मान्त्री दीक्षा च सा प्रोक्ता यथा शास्त्रोक्तरूपिणी।
सिद्धै: स्वशक्तिमालोक्य तथा केवलया शिशो: ।।५४।।

निरुपायकृता दीक्षा शाक्तेयी परिकीर्त्तिता ।
अभिसन्धि विनाचार्यशिष्ययोरुभयोरपि ॥ ५५ ॥
देशिकानुग्रहेणैव शिवताव्यक्तिकारिणी ।
शेषं तु शाम्भवी दीक्षा शिवावेशनकारिणी ॥ ५६ ॥
अज्ञानाद् विश्वविज्ञानं प्राणं संसारबन्धनात् ।
यतः करोति संसिद्ध्यै मन्त्र इत्युच्यते ततः ॥ ५७ ॥
भूमेः परिग्रहे कुर्याद् यथोक्तं ते मया पुरा ।
शल्यादिशोधनं कुर्याद् याज्ञीविधिविधानतः ॥ ५८ ॥
विप्राः शिवावेदघोषैर्मङ्गलाचारपूर्वकम् ।
वास्तोर्बलिं प्रकुर्वीत मण्डलं रचयेत् तथा ॥ ५९ ॥
सर्वमङ्गलसम्पत्त्यै विदध्यादङ्कुरार्पणम् ।
गुरुः कालं विनिश्चित्य प्रागेव सप्त वासरान् ॥ ६० ॥
शिष्यानुकूलमन्त्रेण पूजयेत् परदेवताम् ।
प्रणवाद्यैर्नमोऽन्तैश्च रात्रौ रात्रीशनामभिः ॥ ६१ ॥
प्रोक्तबलींस्तु तेषां वै वितरेद् विधिना गुरुः ।
पूजां रात्रौ प्रकुर्वीत दिक्पालानपि पूजयेत् । ॥ ६२ ॥
तत्तद्ध्वजमधिष्ठाय तत्तद्वर्णविराजितम् ।
पायसान्नैर्बलिं तेभ्यो दत्त्वा तान् प्रार्थयेद् गुरुः ॥ ६३ ॥
धरायुक्तं वारिपात्रं तत्तन्मन्त्रानुमन्त्रितम् ।
शिरस्याधाय देवेशि ! प्रदक्षिणमनुव्रजन् ॥ ६४ ॥
यज्ञं संरक्षयेद् दिव्यमादौ गुरुरनन्यधीः ।
शक्रादिसहिता देवाः पूजितास्तर्पितास्तथा ॥ ६५ ॥
मखं रक्षन्तु सन्तुष्टा लोकपाला नमोऽस्तु वः ।
मखग्रहणपूर्वेद्युः सायमेव विवासनम् । ॥ ६६ ॥

गुर्वादिसहितो वासो रात्रौ नियमपूर्वकम् ।
विधिवन्मण्डपं चारुवेदिकामध्यशोभितम् ॥ ६७ ॥
पताकाध्वजसङ्कीर्णं वितानादिविभूषितम् ।
निर्धूमशान्तसम्बुद्धदीपावलिभिरर्चितम् ॥ ६८ ॥
पुष्पाक्षतफलैः कुम्भैर्लाजैरर्चिभिरर्चितम् ।
तरुपल्लवमालाभिः सर्वतः समलङ्कृतम् ॥ ६९ ॥
सवृन्तैः कदलीस्तम्भैः पूगपोतैरलङ्कृतम् ।
पञ्चगव्येन तद्गेहं चक्रराजं शिशुं तथा ॥ ७० ॥
शोधयेन्मूलमन्त्रेण मन्त्रितेन वरानने ।
समानं पञ्चगव्यानां कृत्वा भागं विशोधयेत् ॥ ७१ ॥
मूलमन्त्रेण सन्मन्त्र्य कुशाग्रेणैव शोधयेत् ।
तेन सर्वविशुद्धिः स्यात् सर्वपापनिकृन्तनी ॥ ७२ ॥
महापातकजातानि कृत्वा गव्यं पिबेद् यदि ।
नाशयेत् पानमात्रेण इत्याहुर्वेदवेदिनः ॥ ७३ ॥
सुस्नातं शुद्धवेशं च शिष्यं सुस्थिरमानसम् ।
आरात्स्थोऽयं च विधिवद् यजेदनुदिनं गुरुः ॥ ७४ ॥
होमयेत् संस्कृते वह्नौ पायसैर्मधुराप्लुतैः ।
आचार्यः कुण्डे विधिवत् सम्पूज्य परदेवताम् ॥ ७५ ॥
मूलेनैव शिखां बद्ध्वा ततः शय्यागतं शिशुम् ।
स्वप्नमानवमाश्रित्य खादयेत् पूर्वमस्तकम् ॥ ७६ ॥

तारो हिलिद्वयं शूलपाणये द्विज ईरितः ।
स्वप्नमानवमन्त्रोऽयं शयने परिकीर्तितः ॥ ७७ ॥

नमोऽजाय त्रिनेत्राय पिङ्गलाय महात्मने ।
रामाय विश्वरूपाय स्वप्नाधिपतये नमः ॥ ७८ ॥

स्वप्ने कथय मे तथ्यं सर्वकार्येष्वशेषतः ।
क्रियासिद्धिं विधास्यामि त्वत्प्रसादान्महेश्वर ! ॥ ७९ ॥
मन्त्रेण [1]स्वापकाले तु देवं प्रार्थ्य ततः स्वपेत् ।
स्वप्ने शुभाशुभं दृष्टं पृच्छेत् प्रातः शिशुं गुरुः ॥ ८० ॥
गुरुणा चार्चनं कृत्वा उपवासी जितेन्द्रियः ।
दर्भशय्यागतो रात्रौ दृष्ट्वा स्वप्नं निवेदयेत् ॥ ८१ ॥
कन्यां छत्रं रथं दीपं प्रासादं मङ्गलं नदीम् ।
कुङ्कुमं कृषरं माल्यं स्वर्णं च फलिनं द्रुमम् ॥ ८२ ॥
पर्वतं च हयं मेध्यमाममांसं सुरासवम् ।
एवमादीनि सर्वाणि दृष्ट्वा सिद्धिमवाप्नुयात् ॥ ८३ ॥
चाण्डालं गर्दभं काकं रूजाशून्यं च मङ्गलम् ।
तैलाभ्यक्तं नरं नग्नं शुष्कवृक्षं सकण्टकम ॥ ८४ ॥
पर्वतं च हयं मेध्यमाममांसं सुरासवम् ।
एवमादीनि सर्वाणि दृष्ट्वा सिद्धिमवाप्नुयात् ॥ ८५ ॥
चाण्डालं गर्दभं काकं रुजाशून्यं च मङ्गलम् ।
तैलाभ्यक्तं नरं नग्नं शुष्कवृक्षं सकण्टकम् ॥ ८६ ॥
प्रासादमङ्गलं दृष्ट्वा नरो रोगमवाप्नुयात् ।
दृष्ट्वा दुःस्वप्नकं चैव होमात् सिद्धिमवाप्नुयात् ॥ ८७ ॥
शुभेऽशुभं वदेत् तस्य जुहुयादशुभं शुभम् ।
अस्त्रेणेति क्रमात् प्रोक्तो विधिः शिष्याधिवासने ॥ ८८ ॥

॥ इति गन्धर्वतन्त्रे षड्विंशतितमः पटलः ॥ २६ ॥

---

१. स्वपि-क० ।

अथ सप्तविंशः पटलः

ईश्वर उवाच–

अथ पूर्वानुसारेण नित्यं प्रातः समाप्य च।
देवान् पितॄन् समभ्यर्च्य वस्त्रालङ्कारभूषणैः ॥ १॥
आचार्यं वृणुयाद् भक्त्या ब्राह्मणानपि तोषयेत्।
शिष्यः सालङ्कृतो मौनी पुष्पचन्दनभूषितः ॥ २॥
नानामङ्गलवाद्यैश्च ब्रह्मघोषपुरःसरम्।
नारीणां मङ्गलाशीभिर्ब्राह्मणानां तथैव च ॥ ३॥
जयशब्दान्वितैः स्तोत्रैः सन्तुष्टः शुद्धमानसः।
दीपमालावलीरम्यं नानाधूपप्रधूपितम् ॥ ४॥
मण्डपं विधिवद् देवि ! पूर्ववत् प्रविशेद् गुरुः।
पूर्ववदपरं कृत्वाऽऽसने समुपविश्य च ॥ ५॥
तथा परं चं निर्वर्त्य कुङ्कुमेन वरानने !।
वेदिकायां वरारोहे ! सिन्दूररजसाऽथवा ॥ ६॥
चक्रराजं तु लिखितं तन्मध्ये दर्भविस्तृते।
सौवर्णं राजतं ताम्रं माहेयं च सुलक्षणम् ॥ ७॥
द्वात्रिंशदङ्गुलं कुम्भं विस्तारोन्नतिशालिनम्।
क्षालयित्वाऽस्त्रमन्त्रेण कुम्भं सम्यक् सुरेश्वरि ! ॥ ८॥
चन्दनागुरुकर्पूररोचनाकुङ्कुमैरपि।
दिव्यैर्द्रव्यैस्तु सम्पूर्णं वासोयुग्मेन वेष्टितम् ॥ ९॥
नूतनं नेत्ररम्यं च पुष्पमालाद्यलङ्कृतम्।
दधिचन्दनसंलिप्तं क्षिप्त्वाऽन्तर्नवरत्नकम् ॥ १०॥

मदयन्तीं सहदेवां दूर्वां भस्म तथैव च ।
मृत्तिकासप्तविन्यस्तं पल्लवैः पञ्चभिर्युतम् ॥ ११ ॥
परितो वेष्टितं सूत्रै रक्तैश्चातिमनोहरैः ।
यवानास्तीर्य पुष्पाणि सरद्रुमधिया गुरुः ॥ १२ ॥
मूलमन्त्रेण संस्थाप्य भजेदाधारपूर्वकम् ।
वह्निमण्डलरूपं तं कलाभिः सह पूजयेत् ॥ १३ ॥
तथा सूर्यमयं कुम्भं कलाभिस्तत्र पूजयेत् ।
जलं सोममयं तद्वत् कलाभिश्च समर्चयेत् ॥ १४ ॥
तेजस्त्रयमिदं प्रोक्तं ज्वलन्तदात्मकं स्मृतम् ।
पुष्पैरञ्जलिमापूर्य तस्मिन्नेव प्रदापयेत् ॥ १५ ॥
पश्चिमोत्तररुद्रेन्द्रे पुष्पपातः शुभोऽशुभे ।
अष्टोत्तरशतं शान्त्यै जुहुयादस्त्रमन्त्रतः ॥ १६ ॥
अथ प्रागुक्तविधिना यथाक्रममनुत्तमम् ।
कृत्वा सम्पूज्य विधिवदिष्ट्वा देवधिया गुरुः ॥ १७ ॥
अङ्गावृतीः समभ्यर्च्य श्रपयित्वा चरुं ततः ।
भागमेकं महादेव्यै शेषमग्नौ हुनेत् ततः ॥ १८ ॥
अष्टोत्तरशतं साज्यं मधुरत्रितयान्वितम् ।
समिद्धेऽग्नौ महादेवीं ध्यात्वा सम्यक प्रधानतः ॥ १९ ॥
योऽनर्चिषि जुहोत्यग्नौ असमिद्धे च मानवः ।
स मन्दाग्निः सामयो वा अल्पायुश्चोपजायते ॥ २० ॥
तस्मात् समिद्धे होतव्यं नासमिद्धे कथञ्चन ।
आरोग्यमिच्छताऽऽयुश्च श्रियमात्यन्तिकीं तथा ॥ २१ ॥
तथा बुधः सधूमे च जुहुयाद् यो हुताशने ।
यजमानो भवेदन्धः सपुत्रश्च विनश्यति ॥ २२ ॥

अथ दीप्ते न होतव्यं मध्यमे नाऽप्यनेधिते ।
प्रदीप्ते लेलिहानेऽग्नौ होतव्यं कर्मसिद्धिदाः ।। २३ ।।

हुत्वा साज्ञां महेशानीं समाप्य तदनन्तरम् ।
कर्म पूर्वोक्तमाचार्यं तरुणो[१]ल्लासवान् गुरुः ।। २४ ।।

शिष्यमाहूय यत्नेन वाससाऽऽच्छाद्य तन्मुखम् ।
विशेषार्घ्योदकेनैव तमवेक्ष्य विधानतः ।। २५ ।।

कारुण्यनिलये देवि ! सर्वसम्पत्तिसंश्रये ।
शरण्ये वत्सले मातः ! कृपामस्मिन् शिशौ कुरु ।। २६ ।।

अशिवप्रमुखैः पाशैः पाशितस्य सुरेश्वरि ।
दीनस्याऽस्य दयाधारे कुरु कारुण्यमीश्वरि ! ।। २७ ।।

ऐहिकामुष्मिकैर्भोगैरभिसम्बुध्यतामसौ ।
स्वभक्तिं सकलां चास्मै दीयतां निष्कलाश्रये ।। २८ ।।

एवं प्रार्थ्य महादेवीं मुद्रास्यहृदयाम्बुजे ।
शिष्याय श्रावयेद् दिव्यः शिवोऽहमिति भावयन् ।। २९ ।।

अन्तस्तमोपहं दिव्यं सिद्धान्तं श्रावयेद् गुरुः ।
यत् त्रैंशत्तत्त्वभारितं[२] विश्वं स्थावरजङ्गमम् ।। ३० ।।

शरीरं चापि तन्नोद्यं[३] तस्मिन्नेव द्विधा शिवः ।
कञ्चुकितः शिवो[४] जीवो निष्कञ्चुकः परः शिवः ।। ३१ ।।

आत्मज्ञानमात्मविधिः पुरुषार्थः समीरितः ।
वर्णात्मकं महेशानि ! नित्याः शब्दाः प्रकीर्तिताः ।। ३२ ।।

---

१. उल्वास-ख० ।
२. भवर्ति-ख० ।
३. तन्नोत्थं-ख० ।
४. शिरी-ख० ।

अचिन्त्यस्त्विह मन्त्राणां प्रभावः समुदाहृतः ।
सम्प्रदायपरिज्ञानं गुरूणां सिद्धिदायकम् ।। ३३ ।।
विश्वासाद् गुरुवाक्यानां सर्वसिद्धिरितीरिता ।
प्रामाण्यं चात्र स्वनिष्ठं विश्वासः समुदाहृतः ।। ३४ ।।
गुरूणां चैव मन्त्राणां देवानामपि पार्वति !।
मनः पवनयोश्चैवमेकत्वेन विभावनात् ।। ३५ ।।
अन्तरात्मपरिज्ञानमिति जानीहि पार्वति !।
आनन्दं ब्रह्मणो रूपं तच्च देहं विभावयेत् ।। ३६ ।।
तस्याऽभिव्यञ्जकाः पञ्च मकाराद्याः प्रकीर्त्तिताः ।
तैरेव यजनं तस्य गुप्त्या सिद्धिर्न चान्यथा ।। ३७ ।।
प्रकटा च वयं यस्माद् गोपयेन्मातृजारवत् ।
अभेदभावनादाढ्र्यादाज्ञासिद्धिः समीरिता ।। ३८ ।।
न निन्देद् दक्षिणं वामं न निन्देद् दर्शनानि च ।
निन्दाद्रोहादिकर्तॄणां गणनां नैव कारयेत् ।। ३९ ।।
रहस्यकथनं देवि ! सच्छिष्ये एव नापरे ।
सदा विद्यानुसन्धानं शिवभावेन तत्परः ।। ४० ।।
कामं क्रोधं तथा लोभं मदमोहौ तथैव च ।
हिंसां स्तेयं च मात्सर्यं यल्लोकेषु विगर्हितम् ।। ४१ ।।
स्त्रीविद्वेषादिकं चैव वर्जयेन्मतिमान् सदा ।
एक एव गुरुर्देवस्तस्यैवोपासनं सदा ।। ४२ ।।
असंशयस्तु सर्वत्र निष्परिग्रहता मता ।
फलविरहितं कर्म त्यजेदनित्यमेव तत् ।। ४३ ।।
पञ्चानामप्यलाभे तु नित्यं क्रमविमर्षणम् ।
निर्भयत्वं च सर्वस्माद् ज्ञेयं सर्वं हरिप्रिये ! ।। ४४ ।।

स्वयमेव हि होताऽत्र आत्मा शवस्तु पावकः ।
आत्मलाभात् परं नास्ति फलं क्वापि च सुव्रते ! ।। ४५ ।।
सैषा शास्त्रपरा शैवी कथिता तव पार्वति !।
वेदादिसकला विद्या वेश्या इव प्रकाशिता ।। ४६ ।।

सर्वेषु दर्शनेष्वेव विद्येयं खलु गोपिता ।
धीमांस्तत्रैव दीक्षेत सर्वथाऽऽत्मविभूतये ।। ४७ ।।

अथ शिष्यशिरोदेशे वरुणं रक्तशुक्लयोः ।
भावयित्वा वपुस्तस्य क्षालितं मासबृंहितम् ।। ४८ ।।

तदमृतैः श्रवद्भिश्च कुर्याद् गुरुरुदारधीः ।
मूलादिब्रह्मरन्ध्रान्तं ज्वलन्तीं ज्वलनच्छविम् ।। ४९ ।।

प्रतीशषहरीं (?) कोटिसूर्यप्रकाशिनीं पराम् ।
चन्द्रकोटिप्रभां शुद्धामज्ञानेन्धनदाहिकाम् ।। ५० ।।

तत्तद्रश्मिभिरेवास्य पापपाशास्तु सन्दहेत् ।
शिवोऽहमिति निश्चित्य वीक्षेत करुणादृशा ।। ५१ ।।

सर्वपापविनिर्मुक्तं सर्वदोषविवर्जितम् ।
पुनः स्वयं शिवो भूत्वा असन्दिग्धमना गुरुः ।। ५२ ।।

शिवहस्तेन शिष्यस्य मन्त्रं शिरसि संस्पृशेत् ।
जपोक्तक्रमतो योगी शिष्यदेहं प्रविश्य तु ।। ५३ ।।

गृहीत्वा तस्य चात्मानम् आत्मनो योजयेद् गुरुः ।
स्वयं मन्त्रतनुर्भूत्वा [1]सङ्क्रमन्मेऽनादरात् ।। ५४ ।।

सौवर्णकर्णिके शिक्ष्यं स्वरद्वन्द्वाष्टके शरे ।
दिगष्टकस्थितं चं रं वर्गाष्टयुक्तदिग्दले ।। ५५ ।।

---

१. सङ्क्रमेन मनादरात्-क० ।

चतुरस्रासने शुद्धे मातृका यन्त्रराजका ।
निवेश्य सादरं देवि ! कलशामृतधारया ।। ५६ ।।
स्नापयेन्मूलविद्याभिस्त्रिभङ्गो देशिकोत्तमः ।
परिधाप्य दुकूले च चन्दनाद्यैर्विलेपयेत् ।। ५७ ।।
अलङ्कृत्य यथालाभं समानं शिष्यपुत्रकम् ।
प्रसन्न शान्तचित्तं च पार्श्वे निवेश्य देशिकः ।। ५८ ।।
तदङ्गे मातृकां न्यस्य विद्याङ्गन्यासमाचरेत् ।
विमुक्तमुखवस्त्रस्य हस्ते तस्य गुरुः स्वयम् ।। ५९ ।।
यथाधिकारमालोच्य द्रव्यभेदान् प्रकाशयेत् ।
अन्यथा सर्वहानिः स्याद् भोग्येषु प्रकाशनात् ।। ६० ।।
भोजनं तत्त्वमन्त्रैस्तु कारयेद् ग्रासमुद्रया ।
अथ गुरुः प्रसन्नात्मा पूर्वोक्तामात्मनः पराम् ।। ६१ ।।
बालान्वितां विधायाऽऽदौ पादुकां विनिवेदयेत् ।
दक्षकर्णे दिशेद् बालां पश्चादिष्टं निवेदयेत् ।। ६२ ।।
स्वकीयचरणं मूर्ध्नि शिशोर्निक्षिप्य पार्वति ! ।
सर्वान् मन्त्रान् सकृद् वापि क्रमेणैव यथाविधि ।। ६३ ।।
यथाधिकारमावर्त्त्य स्वाङ्गेषु च शिशोः करम् ।
स्पर्शयित्वा किमप्यङ्गं तदङ्गमातृकादिकम् ।। ६४ ।।
द्व्यक्षरं त्र्यक्षरं वापि चतुरक्षरमेव वा ।
आनन्दनाथशब्दान्तं नाम कुर्याद् गुरुः पिता ।। ६५ ।।
आचारानन्वशिष्यार्थं हृच्चैतन्यं परामृषन् ।
त्रिभिः कूटैस्तदङ्गं च त्रिः प्रमृज्य गुरुः स्वयम् ।। ६६ ।।
परिरभ्य तदा मूर्ध्नि समुपाघ्राय सादरम् ।
आत्मरूपं ततः कृत्वा शिष्यः पूर्णो विभावयेत् ।। ६७ ।।

अष्टोत्तरं सहस्रं स्वशक्ति[1] हानानवाप्तये ।
प्रसन्नात्मा जपेद् विद्यां ततो गुरुरुदारधी: ।। ६८ ।।
कृतार्थ: कृतकृत्यस्तु यथाविभवविस्तरै: ।
वित्तशाठ्यं परित्यज्य दम्भमोहौ च जिह्मताम्[2] ।। ६९ ।।
हस्त्यश्वरथयानाद्यैर्दासदासीभिरेव च ।
गोभूहिरण्यवस्त्राद्यैस्तोषयेद् गुरुमात्मन: ।। ७० ।।
कुम्भादिकर्णे यन्त्रव्यं सर्वमण्डप एव च ।
अर्थं प्राणा: शरीरं च सर्वं तस्मै निवेद्य च ।। ७१ ।।
पतित्वा पादयोर्मूले दण्डवद् भुवि मानव: ।
नमस्ते भगवन् ! नाथ ! शिवाय गुरुरूपिणे ।। ७२ ।।
प्रसीद करुणाधाम मयि दीनत्वतापिते ।
कायेन मनसा वाचा त्वत्तो नान्या गतिर्मम ।। ७३ ।।
प्रसन्ना तु परा देवी भोगमोक्षविधायिनी ।
तन्मना भव हे पुत्र ! तामेव त्वं सदा स्मर ।। ७४ ।।
द्वैतभावं च ते माऽस्तु पूर्णानन्दमयो भव ।
वक्त्रैस्तिष्ठेति पीयूषैर्वचोभिरभिनन्द्य तम् ।। ७५ ।।
हस्ताभ्यां च तमुत्थाप्य प्रसन्नोऽहं सदा प्रिये !।
सिद्धय: सकलास्तूर्णं सन्तु ते मत्प्रसादत: ।। ७६ ।।
प्रसन्नात्मा तथा शिष्यो विदिताखिलवेदक: ।
भक्तिश्रद्धासमायुक्तो भोजयेद् वैद्धमाविका: (?) ।। ७७ ।।
ब्राह्मणान् परितोष्याऽथ दीनान्धकृपणानपि ।
पक्वान्नैरतिमिष्टैश्च ज्ञातीनपि च भोजयेत् ।। ७८ ।।

---

१. हान्यनवाप्तये-क० ।
२. जिम्भतां-क० ।

गन्धैर्नानाविधैः पुष्पैर्माल्यैरपि च तोषयेत्।
तेभ्य आशिष आदाय समर्थीयान् (?) जयावहः ॥ ७९॥

सद्गुरोराहितदीक्षो महाविद्याधरो महान्।
सर्वमन्त्राधिकारी स्यात् सर्वज्ञो भुवि जायते ॥ ८०॥

॥ इति गन्धर्वतन्त्रे सप्तविंशतितमः पटलः ॥ २७ ॥

अथाष्टाविंश: पटल:

श्रीदेवी उवाच–

पुरश्चर्याविधिं ब्रूहि विद्यासिद्धिर्भवेद् यथा ।
अथ वक्ष्ये विधानानि पौरश्चारणिके विधौ ।। १ ।।

विना येन न सिद्धः स्यान्मन्त्रो वर्षशतैरपि ।
यथाविधि गुरोर्दीक्षां गृहीत्वां साधकोत्तम: ।। २ ।।

तथैव तु यजेद् देवीं नित्यं प्रातरनन्यधी: ।
आत्मानं तन्मयं स्मृत्वा भक्तिश्रद्धासमन्वित: ।। ३ ।।

अष्टोत्तरं सहस्रं वा लक्षार्धं यावदेव हि ।
तावदेव मनुं जप्त्वा पुरश्चर्यां समाचरेत् ।। ४ ।।

न्यूनातिरिक्तदोषाणां शास्त्रा[न्ता]वष्टाधिकं जपेत् ।
गुरोराज्ञां समादाय शुद्धान्त:करणो नर: ।। ५ ।।
यत्नात् परस्त्रियं कुर्यात् स्वविद्यासिद्धिकाङ्क्षया ।
सर्वेषामेव मन्त्राणां विद्यानां चैव पार्वति ! ।। ६ ।।
गुरोराज्ञैव मूलं स्यात् सिद्धिर्यस्मात् तदाज्ञया ।
अश्रद्धा चैव नास्तिक्यं पूर्वजन्मकृतां शुभम् ।। ७ ।।
प्रतिबन्धत्रयं देवि ! मन्त्रसिद्धौ निगद्यते ।
यत्नात् पुरश्चरेन्मन्त्री प्रतिबन्धं विनाशने ।। ८ ।।
लक्ष्मीमदादनादृत्य मन्त्रं भोगपरायण: ।
नैवार्चां कुरुते मन्त्री तथा नैव पुरस्क्रियाम् ।। ९ ।।
स मन्त्रस्य ऋणी ज्ञेयो भजनं तस्य शान्तये ।
जीवहीनो यथा देही सर्वकर्मसु न क्षम: ।। १० ।।

पुरश्चरणहीनोऽपि तथा मन्त्रः प्रकीर्तितः ।
तत् कुर्यात् सर्वथा मन्त्री गुरुं वा कारयेद् बुधः ॥ ११ ॥
गुरोरभावे विप्रोऽस्य सर्वप्राणिहिते रतः ।
शुद्धान्तःकरणः स्निग्धो वासादिभिर्विशेषतः ॥ १२ ॥
कुलज्ञः कुलशास्त्रज्ञः पुनर्गुरुः पुरस्क्रियाम् ।
कारयित्वा पुनर्विद्यां लब्ध्वाऽतिविनियोजयेत् ॥ १३ ॥
आदौ पुरस्क्रियां कर्तुं पुण्यक्षेत्रं समाश्रयेत् ।
चतुर्दश्यामथाऽष्टम्याममावास्यामुहूर्त्तके ॥ १४ ॥
देव्याः पुरस्क्रियारम्भः कर्त्तव्यः साधकोत्तमैः ।
अथ पूर्वमुपोष्याथ कृतनित्यक्रियः शुचिः ॥ १५ ॥
द्विजान् देवान् गुरून् भक्त्या सम्पूज्य परमेश्वरि ।
गणेशं मातृकां चैव पितृंश्चैव प्रपूजयेत् ॥ १६ ॥
ग्रामे वा नगरे देशे पुरे वा पत्तने तथा ।
क्षेत्राधिपस्य नाम्ना तु दीपस्थानं विचारयेत् ॥ १७ ॥
शक्तिक्षेत्रे शिवक्षेत्रे दीपस्थानं विचिन्तयेत् ।
वर्त्तुलं रचयेद् देवि ! कूर्माकृति सुलोचने ! ॥ १८ ॥
तन्मध्ये नवकोष्ठानि कृत्वा वर्णान् समालिखेत् ।
स्वरान् युग्मक्रमेणैव दिक्षु चाऽष्टदलेषु च ॥ १९ ॥
अवर्गः कथितो देवि ! कवर्गादिकसप्तकम् ।
पूर्वादिक्रमतो देवि ! कुबेरान्तं लिखेत् ततः ॥ २० ॥
लक्षवर्णं ! शम्भुकोणे विलिखेत् कूर्मसंज्ञके ।
यस्मिन् कोष्ठे क्षेत्रनाम तन्मुखं विद्धि पार्वति ! ॥ २१ ॥
अङ्गेषु पार्श्वयोः पाणियुग्मं जानीहि सुन्दरि ! ।
ततः पार्श्वद्वयं देवि ! कुक्षिस्थानं निगद्यते ॥ २२ ॥

ततः पादद्वयं देवि ! चान्ते पुच्छं प्रकीर्त्तितम् ।
मुखे कार्याणि सिध्यन्ति मनोरथशतानि च ।। २३ ।।
कण्ठस्थाने महेशानि ! सर्वकार्यविनाशकृत् ।
उदरे दुःखदारिद्र्यं पादयोर्हानिरुच्यते ।। २४ ।।
पुच्छे तु धनहानिः स्यादित्येवं कथितं मया ।
दीपस्थानं समाश्रित्य जपपूजां समाचरेत् ।। २५ ।।
पूर्वोक्तविधिसम्पन्नं गुरुं नत्वा विधानतः ।
अक्षमालां समाश्रित्य मातृकां वर्णरूपिणीम् ।। २६ ।।
मन्त्रसिद्धिप्रदां शुद्धां सर्वपापौघनाशिनीम् ।
प्रणवो मातृका देवी माया चैवाऽमृतत्रयम् ।। २७ ।।
अमृतत्रयसंयोगाद् दुष्टमन्त्रोऽपि सिद्ध्यति ।
अथ मुक्ताफलमयी वाङ्मोक्षफलदायिनी ।। २८ ।।
सर्वसिद्धिप्रदा नित्यं सर्वलोकवशङ्करी ।
यथा मुक्ताफलमयी स्फटिकी च तथा भवेत् ।। २९ ।।
रुद्राक्षमालिका भोगमोक्षानन्तफलप्रदा ।
प्रवालमाला वश्ये तु सर्वकार्यार्थसाधिका ।। ३० ।।
[1]मणिना रचिता माला साम्राज्यफलदायिनी ।
पुत्रजीवोद्भवा माला पुत्रपौत्रप्रदायिनी ।। ३१ ।।
पद्माक्षमालया लक्ष्मीर्जायते महती यशः ।
रक्तचन्दनमाला तु वश्ये सर्वसमृद्धिदा ।। ३२ ।।
महाशङ्खमयी माला मारणोच्चाटनादिषु ।
वीराणां शस्यते सा हि शेषयोर्न शुभप्रदा ।। ३३ ।।
पञ्चाशद्भिः शतैः कुर्यादष्टाविंशतिरेव वा ।
न न्यूनैर्नाधिकैः कार्या बीजाद्यैर्न विभूतये ।। ३४ ।।

१. मलिना-ख०।

एको मेरुस्तत्र देयः सर्वेभ्यः स्थूलसम्भवः ।
आद्यं स्थूलं ततो न्यूनं न्यूनं न्यूनतरं ततः ॥ ३५ ॥
विन्यसेत् तमतस्तस्मात् सर्पाकारा विना यतः ।
ब्रह्मग्रन्थियुतं कुर्यात् प्रतिबीजं तथा स्थितम्[1] ॥ ३६ ॥
अन्यथा विफला माला संस्कृता जपकर्मणि ।
रुद्राक्षैर्यदि जप्येत इन्द्राक्षैः स्फाटिकैस्तथा ॥ ३७ ॥
नान्यं मध्ये प्रयोक्तव्यं पुत्रजीवादिकं तु यत् ।
यदन्यत् तु प्रयुञ्जीत मालायां जपकर्मणि ॥ ३८ ॥
मिश्रीभावं तदा याति चाण्डालैः पापकर्मभिः ।
एकजातीयबीजेन यः कुर्यान्मालिकां सदा ॥ ३९ ॥
जन्मान्तरे जायते स वेदवेदाङ्गपारगः ।
पूर्वोक्तेन विधानेन गृहीत्वा दिव्यमालिकाम् ॥ ४० ॥
जपं समारभेत् पश्चात् प्रोक्तयोगसमन्वितः ।
तत्र स्थित्वा जपेद् विद्यां लक्षमात्रं सदा शुचिः ॥ ४१ ॥
दधि क्षीरं घृतं गव्यमैक्षवं गुडवर्जितम् ।
तिलाश्चैव सिता मुद्गाः कन्दकोरकवर्जिताः ॥ ४२ ॥
नारिकेलफलं चैव कदलीं लवणीं तथा ।
आम्रमामलकं[2] चैव पनसं च हरीतकीम् ॥ ४३ ॥
व्रतान्तरप्रशस्तं च हविष्यं मन्यते बुधैः ।
अवैष्णवमसभ्यं च यदशस्तं व्रतान्तरे ॥ ४४ ॥
त्याज्यमेव तु तत् सर्वं यदीच्छेत् सिद्धिमात्मनः ।
क्षीरं च लवणं मांसं गृञ्जनं कांश्यभोजनम् ॥ ४५ ॥

---

१. स्थिरम्-ख० ।
२. आम्रमामल-क० ।

माषाढकीमसूरांश्च कोद्रवांश्चणकानपि ।
ताम्बूलं च द्विभक्तं च दुःसम्भारं प्रमत्तताम् ।। ४६ ।।
श्रुतिस्मृतिविरुद्धं च जपं रात्रौ विवर्जयेत् ।
भृशमाब्रह्मश्नावित्वं मौनं चाप्यनसूयता ।। ४७ ।।
नित्यं त्रिसवनस्नानं देवतास्तुतिकीर्तनम्[1] ।
नैमित्तिकार्चनं चैव विश्वासो गुरुदेवयोः ।। ४८ ।।
जपनिष्ठा द्वादशैते धर्माः स्युर्मन्त्रसिद्धिदाः ।
स्त्रीशूद्रपतितव्रात्यपतितोच्छिष्टभाषणम् ।। ४९ ।।
असत्यभाषणं जिह्मभाषणं परिवर्जयेत् ।
सत्यैरपि न भाषेत जपहोमार्चनादिषु ।। ५० ।।
अन्यथाऽनुष्ठितं सर्वं भवत्येव निरर्थकम् ।
वाङ्मनःकर्मभिर्नित्यं निःस्पृहावान् भवेत् सदा ।। ५१ ।।
वर्जयेद् गीतनृत्यादि श्रवणं नृत्यदर्शनम् ।
माल्यं च गन्धलेपं च पुष्पधारणमेव च ।। ५२ ।।
मैथुनं तत्कथालापं तद्गोष्ठीं परिवर्जयेत् ।
कौटिल्यं क्षौरमभ्यङ्गमनिवेदितभोजनम् ।। ५३ ।।
प्राणिहिंसां न कुर्वीत पुरश्चरणकृन्नरः ।
अस्नातांश्च द्विजान् शूद्रान् स्त्रियो नैव स्पृशेत् तथा ।। ५४ ।।
असङ्कल्पितकृत्यं च वर्जयेन्मर्दनादिकम् ।
त्यजेदुष्णोदकस्नानं सगन्धामलकादिकम् ।। ५५ ।।
शिवाऽङ्गं पञ्चगव्येन क्षालयेद् बहिरन्तरम् ।
स्नायाच्च पञ्चगव्येन केवलामलकेन वा ।। ५६ ।।
अपत्रकरलग्नो वा शिरसि प्राकृतोऽपि वा ।
निरासनः शयानो वा गच्छन्नुत्थित एव वा ।। ५७ ।।

---

१. कीर्तिनम्-क० ।

रथ्यायामासवस्थाने न जपेत् तिमिरालये।
प्रलपन् वा जपेद् यावत् तावन्निष्फलमुच्यते ॥ ५८॥
सकृदुच्चरिते शब्दे प्रणवं समुदीरयेत्।
प्रोक्ते पामरशब्दे तु प्राणायामं सकृच्चरेत् ॥ ५९॥
बहुप्रलापे चाऽऽचम्य न्यस्याऽङ्गानि[1] ततो जपेत्।
पतितानामन्त्यजानां दर्शने भाषणे श्रुते ॥ ६०॥
क्षुतेऽधोवायुगमने जृम्भणे जपमुत्सृजेत्।
कृत्वाऽऽचम्य जपेच्छेषं यद्वा सूर्यादिदर्शनम् ॥ ६१॥
शयीत कुशशय्यायां शुचिवस्त्रधरः सदा।
प्रत्यहं क्षालयेत्तच्छय्यामेकाकी निर्भयः स्वपेत् ॥ ६२॥
एवमादींश्च नियमान् पुरश्चरणकृच्चरेत्।
एवमुक्तविधानेन विलम्बत्वरितं विना ॥ ६३॥
उक्तसंख्याजपं कुर्यात् पुरश्चरणसिद्धये।
देवतागुरुमन्त्राणामैक्यं सम्भावयन् धिया ॥ ६४॥
जपेदेकमनाः प्रातःकालान्मध्यन्दिनावधि।
यत् संख्या मासमारब्धं[2] तच्च कुर्याद् दिने दिने ॥ ६५॥
यदि न्यूनाधिकं कुर्याद् व्रतभ्रष्टो भवेन्नरः।
नैरन्तरविधिः प्रोक्तो न दिनं व्यतिलङ्घयेत् ॥ ६६॥
दिवसातिक्रमात् तेषां सिद्धिहानिः प्रजायते।
मन्त्रं जप्त्वाऽम्बुपानीयैः सुलोचनमभोजनम् ॥ ६७॥
कुर्याद् यथोक्तविधिना त्रिसन्ध्यं देवमर्चयेत्।
एकसन्ध्यं द्विसन्ध्यं वा न मन्त्रं केवलं जपेत् ॥ ६८॥

---
१. न्यस्यङ्गानि - ख०।
२. आरब्धः -ख०।

एकग्रामे स्थितो गत्वा वन्देत केवलं गुरुम्।
प्रणामोऽष्टाङ्ग एवात्र देवतावन्दनं तथा ।। ६९ ।।
नित्य नैमित्तिकं कुर्यात् सङ्गं च साधुभि: सह।
शक्तौ त्रिसवनस्नानं ते सकृद् वा तथाऽऽचरेत् ।। ७० ।।
परकीयतरे तोये स्नानं पूर्वं समाचरेत्।
सख्यापूर्त्तौ निजैर्द्रव्यैर्जपसंख्या दशांशत: ।। ७१ ।।
यथोक्तविहिते कुण्डे जुहुयात् संस्कृतेऽनले।
अथवा प्रत्यहं जप्त्वा जुहुयात् तद्दशांशत: ।। ७२ ।।
तथा होमदशांशं तु जले सम्पूज्य देवताम्।
तर्पयामीति मन्त्रान्ते प्रोक्तादभिर्मूर्ध्नि तर्पयेत् ।। ७३ ।।
जपो होमं तर्पणं च पूजा ब्राह्मणभोजनम्।
पूर्वपूर्वदशांशेन कुर्यात् पञ्चाङ्गसंयुतम् ।। ७४ ।।
स्वाभिषेकाद्यमर्षो च सूर्यार्घ्यं जलपानकम्।
प्राणायामं तत: कुर्यात् पूर्वपूर्वदशांशत: ।। ७५ ।।
दशाङ्गोपासनं भक्त्या पुरश्चरणमुच्यते।
तत् पुरश्चरणं नाम मन्त्रसिध्यर्थमात्मन: ।। ७६ ।।
यथोक्तं नियमं कृत्वा स्वकल्पोक्तजपस्य हि।
करणं विजयान्तं तत् प्रोक्तं देशिकसत्तमै: ।। ७७ ।।
तदन्ते महतीं पूजां कुर्याद् ब्राह्मणभोजनम्।
गुरुं सन्तोषयेदेवं मन्त्रा: सिध्यन्ति मन्त्रिण: ।। ७८ ।।
होमकर्मण्यशक्तानां विप्राणां द्विगुणो जप:।
इतरेषां तु वर्णानां त्रिगुणादि: समीरित: ।। ७९ ।।
एकमङ्गं विहीयेत ततो नेष्टमवाप्नुयात्।
अङ्गहीनं भवेद् यद् यत् तत्तन्नष्टार्थसाधकम् ।। ८० ।।

सर्वथा भोजयेद् विप्रान् कृतसाङ्गत्वसिद्धये ।
विप्राराधनमात्रेण व्यङ्गं साङ्गं भवेद् यतः ।। ८१ ।।
न्यूनातिरिक्तकर्माणि न फलन्ति मनोरथान् ।
तान्येवं पूर्णतां यान्ति समस्तानि भवन्ति चेत् ।। ८२ ।।
अतो यत्नेन विदुषो भोजयेत् सर्वकर्मसु ।
नियतान्यपि कर्माणि हीनानि द्विजभोजनैः ।। ८३ ।।
निरर्थकानि तानि स्युर्बीजान्युषरगानिव ।
अथवाऽन्यप्रकारेण पुरश्चरणमुच्यते ।। ८४ ।।
ग्रहणेऽर्कस्य चेन्दोर्वा शुचिः पूर्वमुपोषितः ।
नद्यां समुद्रगामिन्यां नाभिमात्रोदके स्थितः ।। ८५ ।।
ग्रहणादिविमोक्षान्तं जपेन्मन्त्रं समाहितः ।
अनन्तरं दशांशेन क्रमाद्धोमादिकं चरेत् ।। ८६ ।।
ततस्तु मन्त्रसिध्यर्थं गुरुं सम्पूज्य तोषयेत् ।
ततश्च मन्त्रसिद्धिः स्याद् देवता च प्रसीदति ।। ८७ ।।
अथवा देवतारूपं गुरुं भक्त्या प्रतोषयेत् ।
पुरश्चरणहीनोऽपि मन्त्रसिद्धेरसंशयः ।। ८८ ।।

।। इति श्रीगन्धर्वतन्त्रे अष्टाविंशतितमः पटलः ।। २८ ।।

अथोनत्रिंशः पटलः

ईश्वर उवाच—

पूर्वोक्तविधिना देवि ! लक्षार्द्धं पूजयेत् तथा।
रात्रौ ताम्बूलपूरास्यस्तथैवोक्तविधानतः ॥ १ ॥
कामरूपं वपुः कृत्वा कामिन्येव महानिशि।
कुलयुक्तो जपेल्लक्षं निशाया मध्यभागतः ॥ २ ॥
अत्र यत् क्रियते कर्म तदनन्तफलप्रदम्।
मूलाधारे महादेवि ! लिङ्गं स्वयम्भुवाचकम्[1] ॥ ३ ॥
ज्योतीरूपं तु योनिस्थं तत्रैव मनसा जपेत्।
ध्यायेत् कुण्डलिनीं देवि ! तद्विद्याक्षररूपिणीम् ॥ ४ ॥
हृदि त्रिकोणमध्ये च बाणलिङ्गे च तेजसि।
तत्र सञ्चिन्त्य मनसा जपेल्लक्षं समाहितः ॥ ५ ॥
मूर्ध्नि त्रिकोणमध्ये तु इतरं पश्चिमामुखम्।
तत्र स्थित्वा जपेल्लक्षं यत्र कुत्र समाहितः ॥ ६ ॥
एवं लक्षत्रये सिद्धे यद्भावस्तूपजायते।
तमुपाश्रित्य भावेन यथा देवस्तथा रविः ॥ ७ ॥
नवलक्षं जपेद् विद्यामिह भोगसमृद्धये।
न ध्यानं न च विन्यासो न पूजा न पुरस्क्रिया[2] ॥ ८ ॥
केवलं जपमात्रेण सिद्धयः सिद्धिकाङ्क्षिणाम्।
कोटिजापे तु सम्पूर्णे मनो मन्त्रात्मकं भवेत् ॥ ९ ॥

---

१. स्वयम्भू-ख०।
२. पुरष्क्रियाम्-क०।

यावत् तावद्धि जप्तव्यं मनसैव न चान्यथा ।
मन्त्रमात्रस्वरूपे च सिद्धे मनसि पार्वति ! ॥ १० ॥
ध्यानमात्रं मनः कृत्वा ध्यानं ब्रह्मणि चार्चयेत् ।
विदिते ब्रह्मणः क्षेत्रे विदितः सर्ववित् प्रभुः ॥ ११ ॥
नव स्थानानि कथ्यन्ते शृणु सावहिता प्रिये ! ।
ज्योतीरूपं तदाधारे मेढ्रस्थाने शिखाप्रभम् ॥ १२ ॥
नाभिस्थं सूर्यबिम्बाभं तरुणादित्यवर्चसम् ।
हृदि ज्योतिःशिखाकारं कण्ठे दीपशिखाप्रभम् ॥ १३ ॥
भ्रूमध्ये रत्नसङ्काशं तदूर्ध्वे भास्करप्रभम् ।
लम्बिके चन्द्रबिम्बाभं ततो वैदूर्यसन्निभम् ॥ १४ ॥
नवमे विश्वतेजा हि घण्टावैदूर्यसन्निभः ।
लिङ्गरूपी ह्यहं देवि ! नव लिङ्गानि यानि च ॥ १५ ॥
नव स्थानानि मन्त्रेण क्रमात् संभिद्य कुण्डलीम् ।
विसंज्ञाममृतं पीत्वा पुनराधारमानयेत् ॥ १६ ॥
मूलस्थानगतं मन्त्रं स्मरेदेवं क्रमेण तु ।
नवलक्षप्रमाणं तु जप्त्वा त्रिपुरसुन्दरीम् ॥ १७ ॥
विधिवज्जायते देवि ! रुद्रमूर्त्तिरिवापरः ।
मन्त्राणां नव लक्षाणि कृत्वा लिङ्गानि वै नव ॥ १८ ॥
नवैव परिजप्याथ नवलक्षफलं लभेत् ।
जातसूतकमादौ स्याद् वृत्ते च मृतसूतकम् ॥ १९ ॥
सूतकद्वयसंयुक्तो यो मन्त्रः स न सिध्यति ।
स्वयं तद्रहितं कृत्वा मन्त्रं यावज्जपेद् धिया ॥ २० ॥
सूतकद्वयनिर्मुक्तः स मन्त्रः सर्वसिद्धिदः ।
सत्कुलस्थानजातीनां शुचीनां श्रीमतां सताम् ॥ २१ ॥

नियतमग्निहोतृणां भिक्षाशिनोऽग्रजन्मनाम् ।
येषां मध्ये तु यः कश्चिद् गुरुर्वा शिष्य एव वा ।। २२ ।।
मन्त्रार्थं मन्त्रचैतन्यं योनिमुद्रां न वेत्ति च ।
कथितं सूतकं तस्य जपात् सिद्धिर्न जायते ।। २३ ।।
जप्तबीजाश्च ये मन्त्रा न दास्यन्ति फलं प्रिये ! ।
मन्त्राश्चैतन्यसंयुक्ताः सर्वसिद्धिकराः स्मृताः ।। २४ ।।
चैतन्यरहिता मन्त्राः प्रोक्ता वर्णास्तु केवलम् ।
फलं नैव प्रयच्छन्ति लक्षकोटिजपादपि ।। २५ ।।
मन्त्रोच्चारे कृते यादृक् स्वरूपं प्रथमं भवेत् ।
शते सहस्रे लक्षे वा कोटिजापेन तत् फलम् ।। २६ ।।
हृदये ग्रन्थिभेदश्च सर्वावयववर्द्धनः ।
मन्त्रार्थः कथ्यते देवि शृणु तत् प्रथमं प्रिये !।। २७ ।।
भावार्थः सम्प्रदायार्थो निगर्भाख्यश्च कौलिकः ।
तथा सर्वरहस्यार्थो महातत्त्वार्थ एव च ।। २८ ।।
अक्षरार्थो हि भावार्थः केवलं परमेश्वरि ! ।
शिवशक्तिसमायोगाज्जनितो मन्त्रराजकः ।। २९ ।।

तन्मयीं परमानन्दनन्दितां मन्त्ररूपिणीम् ।
निःसंज्ञसुन्दरीं देवीं ज्ञात्वा स्वैरमुपासते ।। ३० ।।

शिवशक्त्याऽऽत्मसंघट्टरूपिणी ब्रह्मरूपिणी ।
तत्प्रभाप्रसवाश्लेषतृषितो वोपलक्ष्यते ।। ३१ ।।

ज्ञातृज्ञानमयाकारकरणान्मन्त्ररूपिणी ।
मध्यबिन्दुविसंज्ञां तु समस्थानमये परे ।। ३२ ।।

कुटिलारूपके तस्याः प्रतिरूपं वियत्कले ।
मध्यप्राणप्रथारूपस्पन्दव्योम्नि स्थिता पुनः ।। ३३ ।।

मध्यमे मन्त्रपिण्डे तु तृतीये पिण्डके पुन: ।
(राहू)कूटद्वयस्फूर्जच्चरूद्‌भासस्थितस्य तु ।। ३४।।
धर्माधर्मस्य वाच्यस्य वीरामृतमयस्य च ।
वाचकाक्षरसंयुक्ते प्रथितां विश्वरूपिणीम् ।। ३५।।
तेषां समस्तरूपेण परा शक्तिस्तु मातृका ।
कूटत्रयात्मिकां देवीं समष्टिव्यष्टिरूपिणीम् ।। ३६।।
कूटत्रये तु ह्रीङ्कारं देव्या नेत्रत्रयं शुभम् ।
हकारोऽग्निरूढत्वात् संहरेद् भेदसन्ततिम् ।। ३७।।
रेफ: कालाग्निरूढत्वात् पापौघक्षयकारक: ।
तयोर्विमर्ष ईकारो बिन्दुना त्रिगुणात्मना ।। ३८।।
अमृतत्वं करोतीन्दु: काम: कामानशेषत: ।
सम्प्रदायो महाबोधरूपी गुरुमुखे स्थित: ।। ३९।।
विश्वाकारप्रथायास्तु महत्त्वं च मदाश्रयम् ।
शिवशक्त्यात्मया मूलविद्यया परमेश्वरि ! ।। ४०।।
जगत् कृत्स्नं तया व्याप्तं शृणुष्वाऽवहिता प्रिये !।
पञ्चभूतमयं विश्वं तन्मयी सा सनातनी ।। ४१।।
तन्मयी मूलविद्या च तथापि कथयामि ते ।
हकाराद् व्योम सम्भूतं ककारात्तु प्रभञ्जन: ।। ४२।।
रेफादग्नि: सकाराच्च जलतत्त्वस्य सम्भव: ।
लकारात् पृथिवी जाता तस्माद् विश्वमयी च सा ।। ४३।।
गुणा: पञ्चदश प्रोक्ता भूतानां तन्मयी शुभा ।
यस्य यस्य पदार्थस्य या या शक्तिरुदीरिता ।। ४४।।
सैव सर्वेश्वरी देवी स च सर्वो महेश्वर: ।
व्याप्ता [1]पञ्चदशार्णै: सा विद्या भूतगुणात्मिका ।। ४५।।

१. सप्तदशार्णै: -क० ।

पञ्चभिश्च तथा षड्भिश्चतुर्भिरपि चाक्षरैः ।
स्वरव्यञ्जनभेदेन सप्तत्रिंशत्प्रभेदिनी ॥ ४६ ॥
सप्तत्रिंशत्प्रभेदेन षट्त्रिंशत्तत्त्वरूपिणी ।
तत्त्वातीतस्वभावा च विद्येयं भाव्यते सदा ॥ ४७ ॥
पृथिव्यादिषु भूतेषु व्यापकं चोत्तरोत्तरम् ।
भूतलं सस्तलं ? व्याप्तं तद्गुणा व्यापकाश्रयाः ॥ ४८ ॥
[1]व्याप्येष्ववस्थिता देवि ! स्थूलसूक्ष्मविभेदतः ।
तस्माद् व्योमगुणः शब्दो वाट्वादीन्व्याप्य संस्थितः ॥ ४९ ॥
व्योमबीजं तु विद्याद्यैर्लक्षयेत् तु च पञ्चकम् ।
तेषां कारणरूपेण स्थितं व्योममयं परम् ॥ ५० ॥
भवेज्जलवतां बीजं गुणानामपि वाचकम् ।
कार्यकारणभावेन तयोरैक्यविवक्षया ॥ ५१ ॥
महामायात्रयेणापि कारणेन च बिन्दुना ।
वाय्वग्निजलभूमीनां स्पर्शादीनां चतुष्टयम् ॥ ५२ ॥
उत्पन्नं भावयेद् देवि ! स्थूलसूक्ष्मविभेदतः ।
रूपाणां त्रितयं तत्त्वं त्रिभी रेफैर्विभावितम् ॥ ५३ ॥
प्रधानं तेजसो रूपं तद्बीजेन हि जन्यते ।
विद्यास्थैश्चन्द्रबीजैस्तु स्थूलसूक्ष्मरसः स्मृतः ॥ ५४ ॥
सम्बन्धो विदितो लोके रसस्याऽप्यमृतस्य च ।
वसुन्धरागुणो गन्धस्तद् विद्धि गन्धवाचिका ॥ ५५ ॥
भुवनत्रयसम्बुध्या त्रिधा तत्त्वं महेश्वरि ।
अशुद्धस्तत्त्वमिश्राणां प्रमातॄणां परं पुनः ॥ ५६ ॥

---

१. व्याप्ये वलास्थिता · ख० ।

क्रोधीशत्रितयेनाऽथ विद्यास्थेन प्रकाश्यते।
श्रीकण्ठदशकं [१]तत्त्वदशकं व्यक्तिवाचकम् ॥ ५७ ॥
प्राणरूपस्थितो देवि! तत्त्वमेकादशः पुनः।
एकः स एव पुरुषो बहुधा जायते हि सः ॥ ५८ ॥
रुद्रेश्वरसदेशाख्या देवता मितिविग्रहाः।
बिन्दुक्रमेण कथिता अमितामितविग्रहाः ॥ ५९ ॥
शान्तिः शक्तिश्च शम्भुश्च नादत्रितयबोधनः।
वाग्भवो मूलवलये सूत्राद्याः कवलीकृताः ॥ ६० ॥
तथा मन्त्राः समस्ताश्च विद्यायां यत्र संस्थिताः।
गुरुक्रमेण सम्प्राप्तः सम्प्रदायार्थ ईरितः ॥ ६१ ॥
निगर्भोऽपि च देवेशि! शिवगुर्वात्मगौरवः।
तत्प्रकारं च देवेशि! दिङ्मात्रेण वदामि ते ॥ ६२ ॥
निष्कलत्वं शिवे बुध्यात् तत्तपस्यं गुरोरपि।
तन्निरीक्षणसामर्थादात्मनश्च शिवात्मताम् ॥ ६३ ॥
भावयेद् भक्तिनम्रस्तु शङ्कोन्मेषाकलङ्कितः।
कौलिकं कथयिष्यामि चक्रमेव तयोरपि ॥ ६४ ॥
विद्यागुर्वात्मनामैक्यं तत्प्रकारः प्रदृश्यते।
तथा मन्त्रात्मकं चक्रं देवतायाः परं वपुः ॥ ६५ ॥
एकादशाधिकशतं देवतात्मतया स्थितम्।
नकारैश्चतुरस्राणि वृत्तत्रितयसंयुतम् ॥ ६६ ॥
सरोरुहद्वयं शक्तोरग्नीसोमात्मके प्रिये!।
ह्रील्लेखात्रयसंभूत्यैरक्षरैर्नवसंख्यकैः ॥ ६७ ॥
बिन्दुत्रययुतैर्जातं नवयोन्यात्मकं प्रिये!।
मण्डलत्रयसंयुक्तं चक्रं शक्त्यनलात्मकम् ॥ ६८ ॥

---

१. तग्न-ख०।

व्योमबीजत्रयेणापि मातृकात्रितयात्मकम् ।
इच्छादिना क्रियारूपं मादनत्रयसंयुतम् ।। ६९ ।।
सर्ववर्णात्मकं बिन्दुचक्रं सद्य: शिवात्मकम् ।
गणेशत्वं महादेव्या: ससोमरविपावकै: ।। ७० ।।
इच्छाज्ञानक्रियाभिश्च गुणत्रययुतै: पुन: ।
ग्रहरूपा परा देवी ज्ञानकर्मेन्द्रियैरपि ।। ७१ ।।
तदुत्थैरेव देवेशि ! करणैरान्तरै: पुन: ।
प्रकृत्या च गुणेनापि पुंस्त्वबन्धेन चात्मना ।। ७२ ।।
नक्षत्रविग्रहा जाता योगिनीनामथोच्यते ।
त्वगादिधातुनाथाभिर्डाकिन्यादिभिरप्यसौ ।। ७३ ।।
वर्गाष्टकनिविष्टाभिर्योगिनीभिस्तु संयुता ।
योगिनीरूपमास्थाय क्रीडते विश्वरूपिणी ।। ७४ ।।

प्राणोऽपान: समानश्च व्यानोदानौ तथा पुन: ।
नाग: कूर्मोऽथ [1]कृकरो देवदत्तो धनञ्जय: ।। ७५ ।।

जीवात्मा परमात्मा च ! तैरेव बलिरूपिणी ।
अकथाहादिपङ्क्त्यादितार्त्तीयादित्रयेण सा ।। ७६ ।।

जननाभून्महाविद्या परावागादि[2] वाङ्मयी ।
बीजबिन्दुध्वनीनां च त्रिकूटेषु ग्रहात्मिका ।। ७७ ।।

ह्रीँल्लेखात्रयसंभूतैस्तिथिसंख्यैरथाक्षरै: ।
अन्यैर्द्वादशभिर्व्यक्तैरेषा नक्षत्ररूपिणी ।। ७८ ।।

विद्यां तु भूतशक्त्याद्यै: शाक्तै: षड्भिरथाऽक्षरै: ।
योगिनीवर्णविद्याया राशित्व चान्त्यवर्जितै: ।। ७९ ।।

---

१. क्रिकरो-ख० ।
२. रागादि-ख० ।

एवं विश्वप्रथाकारचक्ररूपा महेश्वरि !।
देवीदेहो यथा देवि ! गुरुदेहस्तथैव च ।। ८० ।।
तत्प्रसादाच्च शिष्योऽपि तद्रूपः स प्रकाशते ।
सहस्रदलमध्ये तु त्रिकोणं परिचिन्तयेत् ।। ८१ ।।
तत्रैव मादनं बीजं बिन्दुमाश्रित्य दीपयेत् ।
कोटिचन्द्रप्रतीकाशं चिदानन्दमयं परम् ।। ८२ ।।
अनुत्तरपदं गुह्यं ललाटोर्ध्वे व्यवस्थितम् ।
भगमाधारसंस्थानं त्रिकोणपुरमाश्रितम् ।। ८३ ।।
मृणालतन्तुरूपं हि विश्वोत्पत्तेश्च कारणम् ।
इच्छाज्ञानक्रियारूपा चतुर्थी हृदये स्थिता ।। ८४ ।।
शक्रं ललाटमध्ये तु दीपाभं परिचिन्तयेत् ।
विद्युत्कोटिप्रतीकाशं पञ्चम नेत्रनासिके ।। ८५ ।।
शिवो नादाख्यसंयुक्तस्त्रिषु शून्येषु संस्थितः ।
सूर्यकोटिप्रतीकाशो महापद्मोपरि स्थितः ।। ८६ ।।
सकारं मुखमध्ये तु बालार्कसदृशं परम् ।
मादनं जठरे देवि ! वराभं परिचिन्तयेत् ।। ८७ ।।
हकारं प्राणवायौ च हंसभिः ? परिचिन्तयेत् ।
कला षोडशपत्रे च इन्द्रमोङ्काररूपकम् ।। ८८ ।।
ह्रीङ्कारं हृदये पद्मे कोटिसूर्यसमप्रभम् ।
बिन्दुद्वये कुचे युग्मे यवाभे चार्द्धचक्रकम् ।। ८९ ।।
नादबिन्दुस्तदग्रे च शिवशक्तिसमन्विते ।
कामराजे महेशानि ! आकर्षणकरं परम् ।। ९० ।।
नाभिपद्मे त्रिकोणे च दाडिमाभं सकारकम् ।
पादद्वये महेशानि ! [1]मादनं दीपसन्निभम् ।। ९१ ।।

१. मादनः-ख ।

पृष्ठोपरि स्थितं देवि ! इन्द्रतेज:स्वरूपिणम् ।
चतुर्थं योनिमध्ये तु दीपाभं परिचिन्तयेत् ।। ९२ ।।
शिवेन लिङ्गरूपेण तद् बिन्दुयुगलेन च ।
विद्याबीजत्रयं देवि ! योनित्वे परिचिन्तयेत् ।। ९३ ।।
लिङ्गं योनिं च सत्त्वं च चतुर्थं कथितं मया ।
अथ सर्वरहस्यार्थं कथयामि तवाऽनघे ! ।। ९४ ।।
मूलाधारे ज्वलद्रूपे वाग्भवाकारतद्धिते ।
अष्टात्रिंशत्कलायुक्ता पञ्चाशद्वर्णविग्रहा ।। ९५ ।।
विद्या कुण्डलिनीरूपा मण्डलत्रयभेदिनी ।
तडित्कोटिप्रभाप्रख्या विषतन्तुनिभाकृति: ।। ९६ ।।
व्योमेन्दुमण्डलासक्ता स्वधास्रोत:स्वरूपिणी ।
एषा स्वात्मेति बुद्धिस्तु रहस्यार्थो महेश्वरि ! ।। ९७ ।।
महातत्त्वार्थ इति यत् तच्च देवि ! ब्रवीमि ते ।
निष्कले परमे सूक्ष्मे निर्लिप्ते भाववर्जिते ।। ९८ ।।
व्योमातीते परे तत्त्वे प्रकाशानन्दविग्रहे ।
विश्वोत्तीर्णे विश्वमये तत्त्वे आत्मनि योजयेत् ।। ९९ ।।
तदा प्रकाशमानत्वाच्चेतसां मनसामपि ।
अविनाभावरूपत्वं तस्माद् विश्वस्य सर्वत: ।।१००।।
प्रकाशते महातत्त्वं दिव्यक्रीडारसोद्वले ।
निरस्तसर्वसङ्कल्पविकल्पस्थितिपूर्वकं ।
रहस्यार्थो मया प्रोक्त: सद्य: प्रत्ययकारक: ।।१०१।।

।। इति गन्धर्वतन्त्रे ऊनत्रिंशत्तम: पटल: ।। २९ ।।

अथ त्रिंशः पटलः

अकथ्यमपि देवेशि ! तव स्नेहाद् वदाम्यहम् ।
त्रिकूटान्ते हंसबीजं बिन्दुनादविभूषितम् ॥ १ ॥
विपरीतेन वा देवि ! दुर्लभं पापचेतसाम् ।
हकारः प्राणरूपस्तु सकारो जीव उच्यते ॥ २ ॥
उभौ जीवेति विख्यातौ त्रैलोक्ये सचराचरे ।
हकारं शुक्लवर्णाख्यं चन्द्रकोटिसमप्रभम् ॥ ३ ॥
सकारं रक्तवर्णाख्यं कोटिसूर्यसमप्रभम् ।
भावनं त्वस्य मन्त्रस्य जपमात्रं न विद्यते ॥ ४ ॥
अजपा तेन विख्याता शिवशक्तिसमन्विता ।
न्यासमन्त्रस्य विद्याया हकारः प्राण उच्यते ॥ ५ ॥
सकारं जीवमाख्यातं जीवं कामेन मण्डितम् ।
मादनं प्राणरूपं तु विमर्षः शिव उच्यते ॥ ६ ॥

सकारस्तु परो ज्ञेयः सङ्कोचः शक्तिरूपवान् ।
सङ्कोचः परमा शक्तिर्विमर्षः परमः शिवः ॥ ७ ॥

सङ्कोचश्च विकाशश्च हस इत्यक्षरद्वयम् ।
तयोराशयरूपेण कवर्णो बिल्वमालिनी ॥ ८ ॥

प्राणो बिन्दुरिति प्रोक्तः साहचर्याद् वरानने ! ।
स पूर्वमुदितं मन्त्रं शम्भुशक्त्यैकवाचकम् ॥ ९ ॥

जीवशक्त्यैक्यसिद्ध्यर्थं गदितं सुरपूजिते ।
अस्मिन् मन्त्रे वरारोहे ! कालकर्मान्तवर्त्मना ॥ १० ॥

वर्तते यस्तु युक्तात्मा असाध्यमपि साधयेत् ।
त्वं च जीवैक्यसिध्यर्थमुदितं मन्त्रनायकम् ॥ ११ ॥

तथ्यं मद्वाक्यतो देवि ! फलाफलस्पृहां त्यज ।
अस्मिन् मन्त्रे महाभागे समे जप्तं वदाम्यहम् ।। १२ ।।

सर्वे मन्त्राः प्रसिध्यन्ति जीवन्ति च पुनन्ति च ।
प्राणन्ति च महाभागे सत्यं सत्यं वदाम्यहम् ।। १३ ।।

सोऽहं भावेन भावेन भावनं भावनं मतम् ।
सोऽहं भावेन भावं तु उक्तलक्ष्म[1] च लक्ष्यते ।। १४ ।।

कृत्वाऽहंभावमुत्सृज्य सोऽहंभावे स्थिरीभवेत् ।
शम्भुभावे स्थिरीभूते बिन्दुं शम्भौ विभावयेत् ।। १५ ।।

सच्चित्सुखमयः शम्भुस्त्रिरूपः सर्वकर्मणि ।
सर्वदा भाषते यस्मात् तन्मयं त्वखिलं ततः ।। १६ ।।

सत्सन्निधिः समज्ञेषु शम्भुश्चैव प्रकाशते ।
कामः कामयतो भेदमिति तद्रूपतामतिः[2] ।। १७ ।।

अत्र चित्सत्त्वयोर्व्याप्तिर्यत्रानन्दोऽभिजायते ।
यत्राऽऽनन्दो भवेद् भावे तत्र चित्सत्त्वयोः स्थितिः ।। १८ ।।

या चित् सत्तैव सा प्रोक्ता असत्ता सा चिदुच्यते ।
एवं चित्सत्तयोरैक्ये स्थिरीभूते वरानने ! ।। १९ ।।

आनन्देन [3]समावेशोऽचिरादेव जायते ।
तदानन्दमयं विश्वं स्वात्माभेदं प्रकाशते ।। २० ।।

एवं शम्भुमये भावे सर्वतः प्रभवे शिवे ।
सर्वशक्त्युपभोगे तु जीवन्मुक्तो महीं वसेत् ।। २१ ।।

---

१. लक्षण-क० ।
२. मितिः -ख०
३. समावेशः सुचिरादेव-क० ।

भावाद्या वस्तुभूताया हसौ(इत्यक्षरद्वयम्)।
प्राणाः स्वराः समाख्याता बिन्दुसङ्गौ च चेतना ॥ २२॥
अन्योन्यावयवानि स्युरन्यानि परमेश्वरि !।
तेन तद्युक्तितो मन्त्राः प्रसीदन्ति न चान्यथा ॥ २३॥
बिल्वसर्गे हसौ तुर्यस्वरश्चेति च पञ्चमम्।
भवत्या मातृकादेहे विद्धि चैतन्यजृम्भणम् ॥ २४॥
तेन तैर्हीनरूपास्तु मन्त्रविद्यास्तथा परे।
निष्प्राणदेहवत् कार्यकरणेष्वक्षमः स्मृतः ॥ २५॥
रमा माया हंसबीजं वाग्भवत्वे नियोजयेत्।
शक्त्यन्ते परमेशानि ! सोऽहं मायां रमां तथा ॥ २६॥
कामराजाह्वये देवि ! क्रोधीशं शक्रसंयुतम्।
मायाबिन्दुसमायुक्तं कोटिसूर्यसमप्रभम् ॥ २७॥
स्फुरत्त्रिकोणमध्यस्थं किरणानेकसंवृतम्।
एतत् प्राणं महाभागे ! गुप्तं ग्रन्थे प्रकाशितम् ॥ २८॥
बोधिन्या बोधयेद् विद्यां सन्दीपन्या च दीपयेत्।
तारमायारमायोगो मनोर्दीपनमुच्यते ॥ २९॥
जीवन्या जीवयेद् विद्याममृतैरमृतं चरेत्।
पृथग्विधं तु तस्यापि साधनं श्रृणु पार्वति ! ॥ ३०॥
वाग्भवबीजरूपां तु दीपाभां तन्तुरूपिणीम्।
गच्छन्ती ब्रह्ममार्गेण लिङ्गभेदक्रमेण तु ॥ ३१॥
विशदस्थामृतं दिव्यं क्षीरधारोपमद्रवम्।
पीत्वा कुलामृतं देवि ! पुनरेव विशेत् कुलम् ॥ ३२॥
पुनरेवाकुलं गच्छेद् द्वादशान्ते वरानने !।
सहस्रारे महापद्मे वाग्भवं पूर्णचन्द्रकम् ॥ ३३॥

ब्रह्मग्रन्थिं ततो भित्त्वा सप्तषष्ट्याख्यधारया।
नासिकारन्ध्रमार्गेण त्वात्ममूले प्रवेशयेत् ॥ ३४ ॥
जिह्वामापूर्य भो देवि! मातृकावर्णरूपिणीम्।
बहिर्गतां तु वाग्रूपां जिह्वाग्रे दीपरूपिणीम् ॥ ३५ ॥
आमूलाद् ब्रह्मरन्ध्रान्तं तस्माज्जिह्वावधि प्रिये!।
वाग्भवबीजरूपां तां दीपशिखां विभावयेत् ॥ ३६ ॥
लक्षमेकमिदं जप्त्वा सर्वपापहरो भवेत्।
अव्याहतमतिः शास्त्रे विजयी वाक्पतेरपि ॥ ३७ ॥
वादे सदसि वाक्यस्य स्तम्भकः प्रतिवादिनः।
सत्पण्डितघटाटोपजेताप्रतिहतः[1] प्रभुः ॥ ३८ ॥
पदगुल्फमहाकाव्यकर्त्ता स त्रायते शिवः।
इति ते कथितं देवि! वाग्भवस्यापि साधनम् ॥ ३९ ॥
अथ कामकलाबीजस्वरूपां चिन्तयेत् पराम्।
उदितादित्यसङ्काशां स्फुरद्दीपशिखाप्रभाम् ॥ ४० ॥
गच्छन्तीं ब्रह्ममार्गेण ब्रह्मरन्ध्रावधि प्रिये!।
पतद्भिर्बिन्दुधाराभिः शुक्ललाक्षारसोपमैः ॥ ४१ ॥
समस्तभुवनाभोगकवलीकृतजीवनाम्।
महात्ममहिमाक्रान्तध्वस्ताहङ्कृतिभूमिकाम् ॥ ४२ ॥
चिन्तयित्वा महेशानि! वशयेज्जगतीमिमाम्।
चिन्तयेद् योषितां योनौ चलज्ज्वालेन्दुसन्निभाम् ॥ ४३ ॥
तद्दृष्टिवशगा नारी दैवी वाऽप्यथवाऽऽसुरी।
अथ वक्ष्ये महेशानि! शक्तिकूटस्य साधनम् ॥ ४४ ॥

---

१. जातप्रतिहतप्रभुः-क०।

आधाराद् ब्रह्मरन्ध्रान्तं विद्युदग्निसमप्रभम् ।
स्रवत्सुधामयं[1] देवि ! शक्तिकूटं विचिन्तयेत् ।। ४५ ।।
देहिनाममृतानन्दवर्षधारारसोपमम् ।
सर्पाणां दर्शनादेव उड्डीकरणकारक: ।। ४६ ।।
स्थिरजङ्गमकालाख्यविषघातविनाशक: ।
महारौद्रपीडितानां शरच्चन्द्रकरोपम: ।। ४७ ।।

श्रीदेवी उवाच–

कथं कामकला देव ! सूचिता न प्रकाशिता ।
यस्या: स्मरणमात्रेण सायुज्यं लभते नर: ।। ४८ ।।

ईश्वर उवाच–

तत् त्रैविध्यं श्रृणु प्राज्ञे ! सर्वतन्त्रेषु गोपितम् ।
स्थूलं समं तथा नाम सूक्ष्मं मन्त्रतनुं तथा ।। ४९ ।।
नमो बिन्दुमुखी चन्द्रसूर्यस्तम......... ।
स्वमेरुहार्द्धकलया शोभमाना मही यदा ।। ५० ।।
पातालतलविन्यस्ता त्रिलोकीयं कलात्मिका ।
ललितायास्त्रिभिर्बीजै: प्रकाशार्थाय[2] ईर्यते ।। ५१ ।।
तेषां विमर्ष ईकारो बिन्दुना तत् त्रिधागतम् ।
तत्तुरीयस्वरूपार्णबिन्दुत्रयवदीरितम् ।। ५२ ।।
ईकारोर्ध्वगतो बिन्दुर्मध्यतां च गते रवौ ।
स्तनौ दहनशीतांशू योनिर्हार्द्धकला भवेत् ।। ५३ ।।
तदात्मकस्य देव्यास्ते साधकस्य च तद् भवेत् ।
तदुद्भवं श्रृणु प्राज्ञे ! महोदयकरं परम् ।। ५४ ।।

---

१. मयेन्देवी-ख० ।
२. प्रकाशार्थो-ख० ।

ऊर्ध्वबिन्द्वात्मकं वक्त्रमधोबिन्दुद्वयात्मकम् ।
कुचद्वयं तु तच्छेषैः शेषाङ्गानि विभावयेत् ।। ५५ ।।
इति ते गदिता कामकलाया बाह्यभावना ।
तामेव त्वां पुनर्वक्ष्ये भावनामान्तरात्मिकाम् ।। ५६ ।।
मूलादिब्रह्मरन्ध्रान्तं स्फुरद्विद्युल्लताकृतिम् ।
ध्यायेत् कुण्डलिनीं देवि ! तद्विद्यास्वरूपिणीम् ।। ५७ ।।
षट्चक्रभेदिनीं देवीं बिन्दुत्रयात्मिका पराम् ।
तां च हार्द्धकलारूपां चिन्तयेत् पद्ममध्यगाम् ।। ५८ ।।
एवं कामकलारूपा जागर्ति सचराचरे ।
सा च त्रयीमयी प्रोक्ता नास्ति किञ्चित् तया विना ।। ५९ ।।
साम्ना मुखं समाख्यातं ऋग्यजुर्म्यां स्तनद्वयम् ।
अथर्वणा समाख्याता हार्द्धरूपा परा कला ।। ६० ।।
तुरीयं परमेशानि ! साक्षाद् ब्रह्मैव केवलम् ।
एतत् कामकलाध्यानं गुह्याद् गुह्यतमं परम् ।। ६१ ।।
नाऽशिष्याय प्रदातव्यं नाऽभक्ताय कदाचन ।
एतत् प्रकाशनं यच्च आयुःक्षयकरं स्मृतम् ।। ६२ ।।
साधकस्य विनाशस्तु तस्मान्नैतत् प्रकाशयेत् ।
लोभान्मोहाच्च गर्वाद् वा विद्वेषाद् वा प्रकाशयेत् ।।
सोऽचिरान्मृत्युमाप्नोति शस्त्राघातविषादिभिः ।। ६३ ।।

।। इति गन्धर्वतन्त्रे त्रिंशत्तमः पटलः ।। ३० ।।

अथैकत्रिंशः पटलः

देवी उवाच—

होमस्य कथयेशान ! विधानं पूर्वसूचितम् ।।

ईश्वर उवाच—

किंशुकैर्हवनं देव्याः कुसुम्भकुसुमैरपि ।
नागकेशरपुष्पैर्वा मधूकें रक्तपद्मकैः ।। १ ।।

करवीरैर्यवापुष्पैर्मधुरत्रयमिश्रितैः ।
सर्वसिद्धिप्रदं कुण्ड चतुरस्रं वरानने ! ।। २ ।।

कुण्डं सुलक्षणं कृत्वा होमयेत् संस्कृतेऽनले ।
अथवा परमेशानि ! स्थण्डिलं रचयेद् बुधः ।। ३ ।।

नित्यं नैमित्तिकं कुर्यान्न काम्यं स्थण्डिले चरेत् ।
हस्तमात्रं चतुरस्रं गोमयेनोपलेपितम् ।। ४ ।।

अङ्गुष्ठपर्वमात्रोच्चं बालुकामण्डलं तथा ।
तत्रापि लेखनं कृत्वा तत्र होमः फलप्रदः ।। ५ ।।

यवानां तण्डुलैरवमङ्गुलं चाऽष्टभिर्भवेत् ।
अदीर्घयोजितैर्हस्तश्चतुर्विंशतिरङ्गुलैः ।। ६ ।।

एतत् प्रभाणहस्तैस्तु कुण्डादिकं समाचरेत् ।
त्रिपुराप्रीतिदो होमः कुण्डे त्रिकोणसंज्ञके ।। ७ ।।

पश्चिमात् पूर्वाग्रास्तिस्रो रेखाः प्रादेशप्रमाणाः ।
विलिख्य च मुकुन्देन्दुपुरन्दरस्वरूपकाः ।। ८ ।।

दक्षिणास्तिस्रो रेखा वै विलिख्य तदनन्तरम् ।
रेखाः स्युश्च वैवस्वतब्रह्मानन्तस्वरूपकाः ।। ९ ।।

त्रिकोणं मध्यतो देवि ! कृत्वा बाह्ये ततः परम् ।
षट्कोणं विधिना चैव कारयेदतिसुन्दरम् ।।
अष्टपत्रं च तद्बाह्ये वृत्तेन कर्णिका शुभा ।। १० ।।

चतुरस्रं चतुर्द्वारं मण्डलं विरच्य मध्ये पुष्पाञ्जलिं निक्षिप्य [1]स्रुवादिकमासादयेत् ।

स्रुवम् आज्यं दधि दूर्वां समिधम् आज्यस्थालीं प्रणीतां प्रोक्षणीं चैव वामतः । अस्मै परिकल्प्याऽम्भसा प्रोक्षणीमापूर्य, वारत्रयमुत्पूय, तानि प्रोक्ष्याऽभिमुखानि कृत्वा, बालया अभिमन्त्र्य, तयैव दूर्वाभिर्मूलादग्रं पुनरग्रान्मूलं त्रिः परिमृज्य, दूर्वाभिः पूर्वाग्रमुत्तराग्रं च विस्तरेत् ।

मूलविद्यां समुच्चरन् 'स्थण्डिलाय नमः' इति सम्पूज्य त्रिकोणमध्ये कामेश्वरीकामेश्वरौ यष्ट्वा तयोर्मिथुनीभावं ध्यात्वा तावभ्यर्च्य तस्या गर्भे 'वैश्वानर जातवेद ! इहावह लोहिताक्ष ! सर्वकर्माणि साधय स्वाहे'ति मूलोद्गतं संविदग्निं ललाटनेत्रद्वारा निर्गतं [2]वाय्वग्नियुक्तं पातयेत् ।

ॐ उत्तिष्ठ पुरुष ! हरिपिङ्गल ! लोहिताक्ष ! सर्वकर्माणि देहि मे दापय स्वाहे ति वह्निमुत्थाप्य, 'ॐ चित्पिङ्गल ! हन हन दह दह पच पच सर्वं ज्ञापय स्वाहे'ति कामेश्वरीगर्भे धृतं ध्यात्वा, मूलमुच्चरन् 'वौषडि'ति वह्निं विलोक्य, अस्त्रेण सरक्ष्य, ज्वलदग्निमादाय, स्थण्डिलं दक्षिणावर्त्तेन त्रिः परिभ्राम्य, ज्वलदिन्धनमेकं 'हूँ फडि' त्यनेन क्रव्यादाग्निं नैर्ऋत्यां त्यजेत् ।

जानुभ्यामवनीं स्पृष्ट्वा वह्निं मध्ये संस्थाप्य 'क्लीं महात्रिपुरसुन्दरीं वह्निमूर्तये नमो' देवीं सम्पूज्य नाभिमण्डलाद् वहन् नासापुटेन तदग्निना बाह्याग्निमेकीकृत्य यजेत् ।

मूलं 'ऐं क्लीं सौः ॐ सोऽहं वह्निचैतन्यायै नमः' इति

---

१. स्रुप्रादिकाम् -ख० ।
२. वायुग्नि - ख० ।

कामेश्वरीगर्भे वह्निं सञ्चिन्त्य तद्देहे षडङ्गानि 'सहस्रार्चिषे हृदयाय नमः, स्वस्ति पूर्णाय शिरसि स्वाहा, उत्तिष्ठ पुरुषाय शिखायै वषट्, धूमव्यापिने कवचाय हुं, सप्तजिह्वाय । नेत्रेभ्यो वौषट्, धनुर्धरायास्त्राय फट्' इति यष्ट्वा, तप्तजाम्बूनदप्रभं शक्तिस्वस्तिकधरं वरदाभयशोभितकरपङ्कजं दिव्यालङ्कारभूषितविग्रहमम्भोजसंस्थं शुक्लाम्बरधरं त्रिनयनं बद्धमौलिं ध्यात्वा, चक्रे सप्तजिह्वाश्च ईशाने यूं लोहितां पूर्वेनु रूं रक्तां आग्नेये नुं नीलां नैऋते वूं कृष्णां पश्चिमे शं शुभ्रां दक्षे करालीम्, उत्तरे बहुरूपां जप्त्वा कामेशीगर्भोद्भववह्नेः 'सर्वभावेभ्यो नमः' इति मन्त्रैर्गर्भाधानपुंसवनसीमन्तोन्नयनजातकर्म नामकरणान्नप्राशनचूडोपनयनकर्म निर्वर्त्त्याऽमुकाग्नेरमुककर्म कल्पयामी ति विधाय, परिषिच्य, परिस्तीर्य, परिधाय, पुनर्ध्यात्वाऽग्निमन्त्रेणाग्निं त्रिकोणे पूजयित्वा, सप्तजिह्वासु सप्ताहुतिं हुत्वा वैश्वानरोत्तिष्ठ चित्पिङ्गलैस्त्रिधाहुतिं विधाय षडङ्गानि षट्कोणेषु अष्टदलेषु 'अग्नये जातवेदसे सप्तजिह्वाय हव्यवाहनाय अस्त्रोदराय वश्वानराय कौमारतेजसे देवमुखाय नमः' इति लोकपालांश्च भूग्रहे वह्नेर्दक्षिणतो ब्रह्माणमाराध्य, आज्यस्थालीं पुरतो निधाय बहुरूपायां जिह्वायां श्रीचक्रराजं तदन्तःस्थां चित्कलामशेषरश्मिमण्डितामालोच्य, यष्ट्वा, नित्यं हुत्वा, कुण्डं मण्डपधूपैरापूर्य दीपैरुज्ज्वाल्य, समिधं हुत्वा जुहुयात् । इष्टमेव च बलीन् प्रदाय, 'ॐ भूरग्नये च पृथिव्यै च महते च स्वाहा', 'ॐ भुवो वायवे चान्तरिक्षाय च दिवे च महते च स्वाहा', 'ॐ स्वरादित्याय दिवे च महते च स्वाहा', 'ॐ भूर्भुवः स्वश्चन्द्रमसे च नक्षत्रेभ्यश्च महते च स्वाहा' इति चतुर्भिर्मन्त्रैर्महाव्याहृतिहोमं कृत्वा, ब्रह्मार्पणमतः समिधं हुत्वा देवीमभ्यर्च्य विसृजेदिति ।

नित्यहोमो मया प्रोक्तः काम्यहोममतः श्रृणु ।
मल्लिका-मालती-जाति-कुसुमैर्मधुमिश्रितैः ।
कृतपूर्णैः कुलैर्वापि वागीशत्वं प्रजायते ।। ११ ।।

यवापुष्पैराज्ययुक्तैः करवीरैस्तथाविधैः ।
हवनान्मोहयेन्मन्त्री लोकत्रयनिवासिनः ।। १२ ।।

चम्पकैः पाटलैर्हुत्वा श्रियमाप्नोत्यनुत्तमाम् ।
कमलैर्वरुणैर्होमः सम्यक् सम्पत्तिदायकः ।। १३ ।।

रक्तोत्पलैर्जगद् वश्यं नीलैर्दुष्टान् वशं नयेत् ।
श्वेतोत्पलैः श्रियं राज्यं लभते हवनात् प्रिये ! ।। १४ ।।

कह्लारहवनैर्लक्ष्मीं सर्वसौभाग्यमेव च ।
बन्धूककुसुमैर्होमैः सर्वसत्त्वान् वशं नयेत् ।। १५ ।।

क्षीरं दधि मधु स्वाज्यं पृथग् हुत्वा वरानने ! ।
आयुर्बलमथाऽऽरोग्यं समृद्धिर्जायते नृणाम् ।। १६ ।।

रुधिराक्तेन छागस्य मांसेन निशि होमतः ।
मधुरत्रययोगेन गुरुणोक्तविधानतः ।। १७ ।।

परराष्ट्रं वशं नीत्वा कामभोगी भवेन्नरः ।
द्राक्षाभिर्लक्षहोमेन सिद्धयोऽष्टौ भवन्ति हि ।। १८ ।।

कदलीफलहोमेन नारिकेलफलैस्तथा ।
राजानो वशमायान्ति समृद्धिरतुला तथा ।। १९ ।।

जम्बूफलैः स्त्रियः सर्वा वश्या भवन्ति निश्चितम् ।
श्रीफलैरतुलां लक्ष्मीं पत्रैश्चापि तथा भवेत् ।। २० ।।

इक्षुखण्डैः सुखावाप्तिस्तद्रसैर्वशगा नृपाः ।
तिलाज्यहोमतो देवि ! सर्वकार्याणि साधयेत् ।। २१ ।।

घृतपायसहोमेन सिताज्यमधुना सह ।
त्रैलोक्यं वशमायाति [1]धनधान्यमवाप्नुयात् ।। २२ ।।
सोपस्कारैश्च वटकैरुपसर्गान् विनाशयेत् ।
कर्पूरस्य च होमेन वाग्वश्यं जायते नृणाम् ।। २३ ।।
कुङ्कुमैर्होमतो देवि ! सर्वदुःखान् विनाशयेत् ।
कस्तूरीहोमतो देवा वशगा नात्र संशयः ।। २४ ।।
चन्दनागुरुहोमेन सर्वान् लोकान् वशं नयेत् ।
श्रृणु देवि ! प्रवक्ष्यामि मानं हवनसिद्धये ।। २५ ।।
पुष्पं समग्रं जुहुयाच्छतसङ्ख्यास्तिलास्तथा ।
लाजा मुष्टिप्रमाणाः स्युर्घृतं कर्षप्रमाणकम् ।। २६ ।।
चुल्लुकार्द्धं मधु [2]क्षीरमन्नं ग्रासमितं भवेत् ।
समग्रैश्च सखण्डैश्च फलानां च यथेच्छया ।। २७ ।।
रम्भाफलं चतुःखण्डं लघु चेत् खण्डितं नहि ।
नारिकेलस्य खण्डं तु स्थूलं कुर्यान्मनःप्रियम् ।। २८ ।।
परस्थाने चक्षुदण्डं मनःसन्तोषकारकम् ।
द्राक्षाफलं समग्रं स्याद् गुञ्जामानं ततो भवेत् ।। २९ ।।
कर्पूरकौषिकादीनां मनःसन्तोषकारकम् ।
एतदाहुतिमानं च कथितं सर्वसिद्धिकृत् ।। ३० ।।
किंशुकैः पापसङ्घातनाशकैरथवा प्रिये ! ।
नानाद्रव्यैः पृथग्भूतैः संगृहीतैर्वरानने ! ।। ३१ ।।
यथाशक्त्या तु मिलितैर्होमं कुर्याद् विचक्षणः ।
सर्वविघ्नसमूहं तन्नाशयेन्नात्र संशयः ।। ३२ ।।

।। इति गन्धर्वतन्त्रे एकत्रिंशः पटलः ।। ३१ ।।

---

१. धनवान् यम्-ख० ।
२. क्षीरः अन्नं-ख० ।

अथ द्वात्रिंशः पटलः

देवी उवाच—

वह्नीन्द्वर्कमयी मुद्रा प्रतिष्ठा च कथं भवेत्।
सोमसूर्याग्निरूपाः स्युर्वर्णा लोकत्रयं तथा ॥ १ ॥
स्वराः षोडश सौम्यास्ते सौराः स्युः कादयोऽपरे।
आग्नेयास्ते समुद्दिष्टा यादयो दश चापरे ॥ २ ॥
रौप्यमिन्दुस्तथा हेम सूर्यास्ताम्रं हुताशनः।
लोहभागाः समुद्दिष्टाः सराज्यक्षरसंख्यया ॥ ३ ॥
तैर्लोहैः कारयेन्मुद्रामसङ्कलितसङ्गताम्।
पञ्चामृतैः पञ्चगव्यैः क्षालयित्वा शुभेऽहनि ॥ ४ ॥

भानुवारे शुभे लग्ने पूर्वोक्तमातृकाम्बुजे।
मध्यादि स्थापयेत् तेषु पत्रेषु कलशानपि ॥ ५ ॥

तन्तुभिर्वेष्टितान् शुद्धान् बहिश्चन्दनचर्चितान्।
सधूपवासितान् देवि ! दूर्वाक्षतसमन्वितान् ॥ ६ ॥

क्वाथेन पूरयेद् देवि ! यथावदक्षरौषधैः।
रोचना-चन्द्र-काश्मीर-लघुकस्तूरिकायुतैः ॥ ७ ॥

आपूर्य गन्धतोयैस्तान् वेष्टयेदंशुकैः शुभैः।
मुक्तामाणिक्यवैदूर्यगोमेदवज्रविद्रुमान् ॥ ८ ॥

पुष्परागं मरकतं नीलं चेति यथाक्रमम्।
विन्यसेत् तेषु कुम्भेषु रत्नाङ्क्तिफलानि च ॥ ९ ॥

स्थापयेत् कुम्भवक्त्रेषु कोमलान् चूतपल्लवान्।
मध्यकुम्भे च मुद्रां तां विन्यस्य बहुमङ्गलैः ॥ १० ॥

बीजत्रयं त्रिधा कृत्वा मातृकां च त्रिधा तथा ।
विभज्य पूजयेद् देवि ! सोमसूर्यहुताशनान् ।। ११ ।।
तत्राऽऽवाह्य यजेद् देवीं संमोहनीं परां ततः ।
प्राणानायाम्य विधिवत् पूर्ववन्मातृकां न्यसेत् ।। १२ ।।
त्रिनेत्रां तरुणेन्द्वाभां बालार्ककिरणारुणाम् ।
अक्षमालाङ्कुशधरां पाशं पद्मद्वयं तथा ।। १३ ।।
आबिभ्रतीं कराम्भोजैः पुण्ड्रेक्षुचापपुस्तकान् ।
मायाश्रीकामबीजाद्यां नित्यां वर्णमयीं भजेत् ।। १४ ।।
नानाविधैस्तु कुसुमैर्धूपैर्दीपैर्मनोहरैः ।
उच्चावचैरुपहारैः पूजयित्वा यथाविधि ।। १५ ।।
शर्कराघृतसंयुक्तं पायसं च निवेदयेत् ।
पूजयेद् दिक्षु कुम्भेषु व्यापिन्यादीन् यथाक्रमम् ।। १६ ।।
व्यापिनी पालिनी पश्चात् प्लाविनी क्लेदिनी तथा ।
धारिणी[1] मालिनी चैव हर्षिणी शान्तिनी तथा ।। १७ ।।
व्यापिन्यश्चाष्टसंख्या वै एता पर्वतनन्दिनि ! ।
साग्रं सहस्रं संजप्य स्पृष्ट्वा तां मुद्रिकां ततः ।। १८ ।।
होमयेत् संस्कृते वह्नौ सहस्रं हविषां तथा ।
तस्यां सम्पातयेद् देवि ! विधिनाऽऽहुतिशेषकम् ।। १९ ।।
संमोहनीं समुद्दिश्य गृहीत्वाज्यं स्रुवेण तु ।
बीजत्रययुतां देवि ! मातृकां बिन्दुसंयुताम्[2] ।। २० ।।
वह्निभार्यान्वितां पश्चात् कृत्वा वै होमयेत् ततः ।
मण्डले मातृकादेव्याः शिष्यं निवेश्य सादरम् ।। २१ ।।

---

१. धरणी - क० ।
२. संयुतान्-ख० ।

सुरास्त्वामिति मन्त्रैस्तु नवभिः कलशैः शुभैः ।
अभिषिच्य विनीताय दद्यात् तां मुद्रिकां गुरुः ।। २२ ।।
इयं रक्षाकरी मुद्रा विषरोगविनाशिनी ।
व्यालचौरमृगादिभ्यो रक्षां कुर्याद् विशेषतः ।। २३ ।।
सर्ववश्यकरी शुद्धा शुद्धिदा शुद्धिहारिणी ।
तर्जन्या धारयेदेनां विधिना मनुजेश्वरः ।। २४ ।।
युद्धे विजयमाप्नोति श्रिया परमया युतः ।
विभजेन्मातृकां देवि ! नववर्गान् तथोदिकान् ।। २५ ।।
नववर्गसमुत्पन्ना नवरत्नेश्वरा ग्रहाः ।
अर्केन्दुवक्रज्ञगुरुभृगुमन्दाहिकेतवः ।। २६ ।।
नवरत्नैर्महेशानि ! मुद्रां कुर्याद् यथेच्छया ।
[1]तद्रत्नेषु ग्रहान् सर्वान् पूजयित्वा विधानतः ।। २७ ।।
आवाह्य पूजयेद् देवीं सम्मोहनीं परां तथा ।
जपहोमादिकं सर्वं कुर्यात् पूर्वोक्तवर्त्मना ।। २८ ।।
यो मुद्रां धारयेदेनां तस्य स्युर्वशगा ग्रहाः ।
वर्द्धते तस्य सौभाग्यं लक्ष्मीरव्याहता भवेत् ।। २९ ।।
द्रोहिणस्तस्य नश्यन्ति नश्यन्ति सकलापदः ।
रक्षोभूतपिशाचाद्या नेक्षन्ते तं भयातुराः ।। ३० ।।
उपर्युपरि वर्द्धन्ते धनरत्नानि सम्पदः ।
विना प्रतिष्ठया मुद्रां धारयित्वा पतत्यधः ।।
नाप्नोति च फलं तस्माद् धारयेद् विधिना प्रिये ! ।। ३१ ।।

।। इति गन्धर्वतन्त्रे द्वात्रिंशः पटलः ।। ३२ ।।

१. तेषु र-क० ।

अथ त्रयस्त्रिंशः पटलः

श्रीदेवी उवाच—

चक्रराजस्त्वया प्रोक्तः प्रतिष्ठा न प्रकाशिता ।।

ईश्वर उवाच—

चक्रे मूर्त्तौ तथा शिष्ये प्रतिष्ठा त्रिविधोच्यते ।
प्रतिष्ठितस्तथा शिष्यो दीक्षया खलु पार्वति ! ।। १ ।।
अर्च्चां रत्नमयीं कृत्वा हैमीं वा राजतीं प्रिये ! ।
प्रतिष्ठां विधिवत् कुर्यात् संस्थाप्य च गृहे शुभे ।। २ ।।
मासि मासि चरेद् यात्रां महाविभवविस्तराम् ।
चतुष्ट्युपचारैस्तु पूजां कुर्याद् दिने दिने ।। ३ ।।
दीक्षोक्तविधिना पूर्वमधिवासादिकं चरेत् ।
वासोभूषणगन्धाद्यैः[१] कार्यतत्त्वार्थविद् गुरुः ।। ४ ।।
उक्तेन विधिना पूर्वं कृत्यं निर्वर्त्त्य देशिकः ।
पञ्चामृतैः पञ्चगव्यैः क्षालयेच्चक्रराजकम् ।। ५ ।।
तथाविधे गृहे वेद्यां पूजयित्वा यथाविधि ।
नाना-कुसुम-सौरभ्य-वासितेऽतिमनोहरे ।। ६ ।।
सुषुम्नावर्त्तिने चक्रं पर्यङ्केऽथ[२] निवेशयेत् ।
कुङ्कुमाऽगुरु-कस्तूरी-कर्पूरैरथ चन्दनैः ।। ७ ।।
विलिप्य विविधैर्गन्धैः कुसुमैरपि योजयेत् ।
दिव्येन वाससाऽऽच्छाद्य कर्पूरैरधिवासयेत् ।। ८ ।।

---

१. गन्धादेः -ख० ।
२. निवेशन्नेत्-ख० ।

धूपैः सुधूपितं कृत्वा दीपैरुज्वाल्य पार्वति ! ।
कर्पूरवासितैस्तोयैः पूरितान् कलशान् शिवे ! ॥ ९ ॥
एकाशीतिपदे तत्र स्थापयेद् वस्त्रवेष्टितान् ।
हेमगर्भान् समान् शुद्धान् पुष्पमालाद्यलङ्कृतान् ॥ १० ॥
एकाशीतिपदोपेतं चतुरस्रं तु मण्डलम् ।
ब्रह्मचारी गुरुस्तत्र सशिष्यश्चापि संविशेत् ॥ ११ ॥
प्रातरेव तु तत् सर्वं विनिर्वर्त्य विधानतः ।
पूर्वोक्तेन विधानेन प्रविशेन्मण्डपं गुरुः ॥ १२ ॥
पूर्ववदपरं कृत्वा आसनमुपविश्य च ।
तथासनं च निर्वर्त्य चक्रमुत्थापयेत् ततः ॥ १३ ॥
पञ्चामृतैः पञ्चगव्यैः क्षालयित्वा विधानतः ।
निधाय भद्रपीठे च तत्र देवीं विभावयेत् ॥ १४ ॥
क्षौद्राऽऽज्यदुग्धैः प्रथमं नारिकेलाम्भसा ततः ।
इक्षुरसैस्तथा तोयैरभिषिच्य समन्त्रकम् ॥ १५ ॥
तैरेव कलशैः सम्यगभिषिञ्चेद् यथाविधि ।
सर्वतीर्थाम्बुपूर्णेन भृङ्गारेणाऽभिषिच्य वै ॥ १६ ॥
कराभ्यामुद्धृत्य तच्चक्रं स्थापयेद्धेमपीठके ।
ततो देवीं हृदि ध्यात्वा यथोक्तध्यानयोगतः ॥ १७ ॥
आवाह्य चक्रमध्ये च तथैवैकाग्रचित्तवान् ।
निर्वर्त्य विधिना देवि ! चक्रं स्पृष्ट्वा करेण च ॥ १८ ॥
कुङ्कुमाऽगुरु-कस्तूरी-रोचना-चन्दनेन्दुभिः ।
विलिप्याऽथ पुनश्चक्रं सुवर्णस्य शलाकया ॥ १९ ॥
रेखोन्मीलनमापाद्य यजेदाधारपूर्वकम् ।
प्राणप्रतिष्ठामन्त्रेण प्राणांस्तत्र निवेशयेत् ॥ २० ॥

क्षीरोदधिः सनादेन बिन्दुना परिमण्डितः ।
नकुलांशोऽग्निमारूढो मायानादेन्दुलाञ्छितः ।। २१ ।।

कामदेवोऽग्निमारूढः सद्योजातेन भूषितः ।
नादबिन्दुकलायुक्तः सर्वप्राणप्रदायकः ।। २२ ।।

बीजत्रयमिदं देवि ! शिवबीजं सचन्द्रकम् ।
तदन्ते परमेशानि ! स्वर्गवान् भृगुरव्ययः ।। २३ ।।

ततो भूयात् तु षष्ठ्यन्ता महात्रिपुरसुन्दरी ।
क्रमात् प्राणा इह प्राणास्तथा जीव इह स्थितः ।। २४ ।।

अमुष्याः सर्वेन्द्रियाणि भूयोऽमुष्याश्च[1] पार्वति ! ।
वाङ्-मनो-नयन-श्रोत्र-घ्राण-प्राणास्तथैव च ।। २५ ।।

पश्चादिहागत्य सुखं चिरं तिष्ठत्वग्निप्रिया ।
अयं प्राणमनुः प्रोक्तः सर्वजीवप्रदायकः ।। २६ ।।

अनेन मनुना देव्याः प्राणांस्तत्र निवेश्य च ।
स्पृशन् जपेत् कराग्रेण श्रीचक्रं पूजयेत् ततः ।। २७ ।।

उपचारैस्तथा प्रोक्तैस्त्रिसन्ध्य त्रिदिनं यजेत् ।
तत्र तत्र महादेवीं होमयेद् विधिना तथा ।। २८ ।।

अष्टोत्तरशतं देवि ! पायसैर्मधुराप्लुतैः ।
वाद्यैर्नानाविधैर्देवि ! नृत्यगीतपुरःसरैः ।। २९ ।।

जयशब्दान्वितैः स्तोत्रैर्महोत्सवमुदान्वितः ।
कृत्वाऽथ गुरवे दद्याद् दक्षिणां पूर्वसूचिताम् ।। ३० ।।

प्रमदाः परितोष्याऽथ ब्राह्मणानपि तोषयेत् ।
एवं देवि ! प्रतिष्ठायां देवीसान्निध्यकारकः ।। ३१ ।।

---

१. अमुष्यश्च-ख० ।

यन्त्रे मन्त्रे कुले चैव कुलालङ्करणे तथा।
त्रैपुरे अस्त्रशास्त्रे च पूजयेद् वा तथाऽऽत्मनि ।। ३२।।
प्रतिमायां तथा वह्नौ शिवलिङ्गे तथा गुरौ।
पूजाधाराणि देवेशि! कथितानि मयाऽनघे!।।
नान्यत्र पूजयेद् देवीं यदीच्छेदात्मनो हितम् ।। ३३।।

।। इति गन्धर्वतन्त्रे त्रयस्त्रिंशत्तमः प्रतिष्ठापटलः ।।३३।।

अथ चतुस्त्रिंशः पटलः

ईश्वर उवाच —

कुलाचारं श्रृणु प्राज्ञे ! प्रकीर्णं कथ्यते मया ।
अनिमा दक्षिणं वामं नैवाप्य[1] परमां यजेत् ॥ १ ॥
प्राणिहिंसां न कुर्वीत न चाऽऽत्मानं प्रपीडयेत् ।
हेतुद्रव्यमनास्वाद्य न स्मरेत् सुन्दरीं शिवे ! ॥ २ ॥
विना मद्येन मांसेन परस्त्रीरमणं विना ।
यजनं तु महादेव्या अगव्यं भोजनं यथा ॥ ३ ॥
अनैक्षवमगव्यं च भोजनं मृतभोजनम् ।
उपवासव्रतं नैव कुर्यादिह कदाचन ॥ ४ ॥
दुर्गन्धवदनो वापि विरागवदनोऽपि च ।
अकौलभूषणो वापि रक्तपुष्पविवर्जितः ॥ ५ ॥
अविश्वासहृदा युक्तः शिवस्य पत्रधारकः ।
तथा नान्यमना भूत्वा सुन्दरीं समुपासयेत् ॥ ६ ॥
अतो न तुलसीपुष्पैस्तत्पत्रैर्न यजेत् पराम् ।
कन्यायोनिं न वीक्षेयुर्बीभत्सं न विलोकयेत् ॥ ७ ॥
न नग्नां नान्ययोषां च न वीक्षेत् प्रकटस्तनीम् ।
क्रीडा कुलकुमारीणां दर्शनाद् वन्दनं शिवे ! ॥ ८ ॥
न दुष्यति मनो येन नारीणां तत् समाचरेत् ।
नारीणां विप्रियं कृत्वा सिद्धोऽपि नश्यति ध्रुवम् ॥ ९ ॥

---

१. नैवोष्य-क० ।

नैकवारं समश्नीयान्न हृद्यं पूतिगन्धयुक् ।
स्वयं हृद्यं स्थिरं स्वादु प्रशस्तं मधुरं तथा ।। १० ।।
आहारं साधकेन्द्राणामल्पमल्पतरं शिवम् ।
कट्वम्ललवणानां च नातिप्रियतरो भवेत् ।। ११ ।।
यद्भुक्तेर्जीयते शीघ्रं तदश्नीयान्न चाधिकम् ।
यदिच्छा जायते भोक्तुं तदश्नीयादपूर्णकम् ।। १२ ।।

एकदाच्छादिते वह्नौ नैव वृद्धिं प्रयाति सः ।
तस्मात् सावहितो वह्निं बन्धयेदुक्तमानतः ।। १३ ।।
समाने तु स्थिते वह्नौ शरीरं स्यान्निरामयम् ।
निरामये शरीरे तु सर्वकर्माणि साधयेत् ।। १४ ।।
विषमस्थो यदा वह्निः शरीरं स्यान्निरर्थकम् ।
शरीरं तु मनुष्याणां पुरुषार्थैकसाधकम् ।। १५ ।।
तस्मात् सर्वप्रयत्नेन शोधयेत् तन्निरामयम् ।
देवा अपि यजन्त्यत्र किं पुनर्मानवादयः ।। १६ ।।
[1]भवाब्धेस्तरणोपायं तरणीवर्त्म उच्यते ।
निर्गदेन शरीरेण सुखं भवति दुस्तरम् ।। १७ ।।
सरुजा वर्त्मना देवि ! जीवनं विफलं शिवे ! ।
धूमागारे चान्धकारे अज्ञाने पूजनं शिवे ।। १८ ।।
नरकाय महादेव्याः पूजनं विद्धि पार्वति ।
सत्ये चास्थिगताः प्राणास्त्रेतायां मांसगा मताः ।। १९ ।।
द्वापरे त्वग्गताः प्राणाः कलावन्नगता मताः ।
निराहारव्रतं देवि ! कलौ तेन विवर्जितम् ।। २० ।।

---
१. भावाब्दे-ख० ।

बलिदानं विना हिंसां कलौ नैवाऽत्र कारयेत् ।
न स्वयं छेदयेद् देवि ! बलिं साधकसत्तमः ॥ २१ ॥
बलिदानं विना देव्याः प्रीतिं नान्यैस्तथा भवेत् ।
प्रोक्षणे तु परो मन्त्रः सोऽयमेव प्रकीर्त्तितः ॥ २२ ॥
उद्बुध्यस्व पशोस्तुष्टिं नापरस्त्वं शिवोऽसि हि ।
शिवोत्कृत्यमिदं पिण्डमतस्त्वं शिवतां व्रज ॥ २३ ॥
बहवो नैव हन्तव्या यदीच्छेदात्मनो हितम् ।
बहवो यत्र हन्यन्ते तत्र कृत्या क्षयङ्करी ॥ २४ ॥
भवत्येवाऽचिरेणैव बन्धनोच्चारणं शिवे ! ।
आत्मप्राणसमा देवि ! परेषामपि सा कथा ॥ २५ ॥
परहिंसाभवोऽधर्मः क्रमात् सर्वं हरिष्यति ।
य इहाऽऽत्मकृते देवि ! परान् निष्पाद्य जीवति ॥ २६ ॥
नेहापि लभते सिद्धिं परत्रापि कदाचन ।
यो वा विधिमनादृत्य जन्तून् हत्वा शिवां यजेत् ॥ २७ ॥
भवन्त्येव महोत्पाता यत्र तस्य न संशयः ।
यज्ञादिषु महेशानि ! हिंसया दारुणाज्ञया ॥ २८ ॥
परहिंसाभवोऽधर्मः परिणामेऽतिदुःखदः ।
तथैव प्रतिजानीहि मोहात् किं वा न दृश्यते ॥ २९ ॥
कियत्कालसुखावाप्तिः काम्यया कामुकाः शिवे !
हन्तीह परमो मोहः परमोहः सुदारुणः ॥ ३० ॥
ममत्वं ममता देहे प्रिये चातिसुदुर्लभे ।
तस्मादेषु महद्दुःखं नान्यत्र खलु पार्वति ! ॥ ३१ ॥
देहत्यागोऽशुनो यस्मात् तथेन्द्रचन्द्रयोरपि ।
आवयोर्जायते प्रीतिः कामदा कामुकस्य च ॥ ३२ ॥

न शस्तं मारणं कर्म ब्रह्माप्तौ ब्रह्मसाधके।
यदा सर्वाणि भूतानि स्वात्मैव परिपश्यति ॥ ३३ ॥
सर्वभूतमिवात्मानं ब्रह्म सम्पद्यते तदा।
शक्तिर्महेश्वरो ब्रह्म त्रयस्तुल्यार्थवाचकाः ॥ ३४ ॥
स्त्रीपुंनपुंसको भेदः शब्दतो न परार्थतः।
अन्ते सिद्धिर्भवेत् पुंसां वशगा भोगमोक्षदा ॥ ३५ ॥
स्त्रीणामपीह पुंरूपो वशगः सर्वसिद्धिदः।
नपुंसकात्मकं तत्तु स्वयमेव प्रकाशते ॥ ३६ ॥
द्वयोरेकतराद्वैतयोगात्मतैकभावना।
निष्ठीवनं वरं शूकमधोवायुविसर्जनम् ॥ ३७ ॥
पूजामध्ये तु यः कुर्यात् स भवेद् योगिनीपशुः।
देशानां व्यवहारिणि विज्ञाय मतिमान् सदा ॥ ३८ ॥
पञ्चमादिपरामर्शः स्वतन्त्रो न भवेत् क्वाचित्।
यत्र देशे च आचारस्तत्र धर्मस्तु तादृशः ॥ ३९ ॥
अविरोधः सर्वभूतैः परिपन्थिषु निग्रहः।
अनुग्रहः संश्रितेषु देववत् पुरुषेऽपि च ॥ ४० ॥
गुरुपुत्रकलत्रादिर्गुरुवदेव संश्रयेत्।
पर्वसु च विशेषार्चा कुलवृक्षान्नपल्लवैः ॥ ४१ ॥

अनिच्छा मिथ्यावचने परदारधनेषु च।
स्वस्तुतौ परनिन्दे च आनन्दश्चापि न स्पृशेत् ॥ ४२ ॥

सम्भाष्याऽभिमुखीं शक्तिं नाऽसम्भाष्य व्रजेत् क्वचित्।
स्त्रीणां समूहमालोक्य प्रणमेद् भावतत्परः ॥ ४३ ॥

पुण्ड्रेक्षुदण्डजातानि भक्षयेन्न कदाचन।
प्राज्ञेणैव सदा कार्या पूजा सर्वसमृद्धिदा ॥ ४४ ॥

दृष्ट्यागमविधौ देवि ! त्यजेद् दोषमपञ्चमम्[१] ।
स्नायात् सुगन्धिसलिलैर्यथा स्याद् देहनिर्मलम् ।। ४५ ।।
निर्मलं धारयेद् वासः सर्वदा निर्मलः शुचिः ।
सुस्निग्धदेहवदनो न रूक्षः स्यात् कदाचन ।। ४६ ।।
कृत्वा सुमङ्गलं देहं मृदुभाषणतत्परः ।
न बहु प्रलपेद् वीरो नैव रुक्षं कदाचन ।। ४७ ।।
गन्धर्वरूपवान् भूत्वा वीणावादनतत्परः ।
मदिराघूर्णनयनो मदिराक्षिसमन्वितः ।। ४८ ।।
सर्वदा देवताभावः सङ्गीतरसपारगः ।
यतिर्वा भूपतिर्वापि प्रशस्तः साधकोत्तमः ।। ४९ ।।
भूपतिर्व्यस्तसम्भावैर्यतिरिन्द्रियनिग्रहैः ।
चतुराश्रमिणां मध्ये अवधूताश्रमो महान् ।। ५० ।।
खादन् मांसं पिबन् मद्यं विषयी विषयान् जुषन् ।
रामारामो रमणीभिर्भूषिताभिर्विभूषितः ।। ५१ ।।
तत्तदानन्दसन्दोहैरानन्दितान्तरात्मवान् ।
निःस्पन्देन्द्रियवान् यस्तु सोऽवधूतो यतिर्महान् ।। ५२ ।।
स्रक् चन्दनं च वज्रादिभूषणं यद् विलेपनम् ।
यदृच्छयोपपन्नं यत् तदप्यन्यैर्निवेदितम् ।। ५३ ।।
अगृध्नुरुपयुञ्जीत न चासक्तमना भवेत् ।
एकान्तविजने रम्ये सदा योगं समभ्यसेत् ।। ५४ ।।
इन्द्रियाणि यदा भिक्षोश्चञ्चलानि महात्मनः ।
तदा पर्यटनं कार्यं तीर्थादिषु प्रयत्नतः ।। ५५ ।।
विभूतिभूषणो भिक्षां कुर्वन्नैकत्र चिरं वसेत् ।
त्वं मातर्देहि मे भिक्षां कुण्डलीस्तर्पयाम्यहम् ।। ५६ ।।

---

१. पञ्चमे-क० ।

विभूतिमण्डलं प्राप्य न मत्तो नैव मत्सरी।
सम्पत्तौ च निरानन्द: समरूपगुणान्वित: ।। ५७।।
सर्वदानन्दहृदयो दानभोगपरायण:।
प्रासादे चोत्तमे रम्ये लाक्षारुणसमप्रभे ।। ५८।।
दिव्योपकरणैर्युक्ते मणिकाञ्चनभूषिते।
परार्द्धास्तरणे रम्ये रत्नसिंहासने शुभे ।। ५९।।
नाना-कुसुम-सौरभ्य-सुरभीकृत-दिङ्मुखे।
चन्दनागुरुकर्पूरधूपै: सम्मोदितान्तरे ।। ६०।।
कर्पूरज्वलितैर्दीपैरुज्ज्वले रत्नसंज्वले।
शरच्चन्द्रनिभं छत्रं मुक्तामाणिक्यमण्डितम् ।। ६१।।
हेमदण्डशिखालम्बि श्वेतचामरभूषितम्।
निधायोर्ध्वे विशेत् तत्र कृतासनपरिग्रह: ।। ६२।।
चन्दनाऽगुरु-कर्पूर-मृगनाभि-विलेपित:।
सर्वश्रृङ्गारवेषाढ्यो रत्नभूषाविभूषित: ।। ६३।।
स्रग्भिर्विचित्रभूषाभिर्भूषितोऽतिमनोहर:।
कर्पूरशकलोन्मिश्रताम्बूलपूरितानन: ।। ६४।।
निवृत्ताखिलचिद्वृत्तिर्मदिराघूर्णलोचन:।
विधाय परित: शक्तिं सुवेशां सुमनोहराम् ।। ६५।।
दुकूलक्षौमकौषेयैर्नानारत्नैर्विराजिताम्।
निर्लेपं निर्गुणं शुद्धमात्मानं त्रिपुरामयम् ।। ६६।।
आत्माभेदेन सञ्चिन्त्य याति तन्मयतां नर:।
भोगेन मोक्षमाप्नोति स्वयं त्रिपुरभैरव: ।। ६७।।
तत एव समुत्पन्ना ब्रह्मविष्णुमहेश्वरा:।
तदेवैतेन सन्देहस्तस्माद् भिन्नं न भावयेत् ।। ६८।।

भेदावभाषिणो मूढाः पतन्त्येव वरानने !।
सर्वदा सर्वदाः सर्वास्तोषयेद् भूषयेत् स्त्रियः ।। ६९ ।।
वासोभूषणगन्धाद्यैः पेयैर्भक्ष्यैर्मुदान्वितः ।
प्रथमे राजसो भूत्वा द्वितीये तामसो भवेत् ।। ७० ।।
तृतीये सात्त्विको धर्मी चतुर्थे पञ्चपरायणः ।
पूजाहोमजपान्तेऽस्या बलिभिः शत्रुनिग्रहैः ।। ७१ ।।
दानभोगैस्तृतीये च चतुर्थे समतात्मनः ।
तच्चित्तस्तद्गतप्राणो मदिरामद्वविह्वलः ।। ७२ ।।
सात्त्विको दिव्यभावस्तु स्थिराय जायते पुनः ।
नाशाय स एव भावस्तु तामसः खलु मानुषे ।। ७३ ।।
विपर्ययाद् भवेन्मृत्युरकालसम्भवः शिवे !।
विषशस्त्रजनैश्चोरैर्दस्युभिर्वा वरानने ! ।। ७४ ।।
विनाशं तस्य दुर्बुद्धेः समूलं विद्धि पार्वति !।
पुत्रमित्रकलत्रादिसुहृद्भृत्यादयोऽपरे ।। ७५ ।।
विप्रा भ्रात्रादयो यस्य विषीदन्ति सुदुःखिताः ।
दुश्चरित्राः स्त्रियो यस्य भवन्त्यन्तःपुरे शिवे ।। ७६ ।।
मृगयाभिरतिर्यस्य दुरोदरप्रियस्य च ।
अद्भुतानि च जायन्ते हाहाकारयुताः प्रजाः ।। ७७ ।।
पीडिताः क्लेशविक्लिन्ना विपत् तस्य पदे पदे ।
यस्यैते चातिसन्तुष्टाः सुस्था मङ्गल[1]शंसिनः ।। ७८ ।।
तस्यायुर्वर्द्धते नित्यं महालक्ष्मीः स्थिरा गृहे ।
कलहो यस्य देवेशि ! विना कारणमापतेत् ।। ७९ ।।

---

१. संसिनः-ख० ।

नार्योऽमङ्गलशंसिन्यस्तस्य हानिर्विनिर्दिशेत्।
एतेषामपि चान्येषां दोषाणां ग्रहसङ्कटे ॥ ८०॥
आयुर्वृद्धौ तथा शान्त्यै कोटिहोमं चरेन्नृप:।
कोटिहोमात् परं नास्ति कर्मारिष्टविनाशने ॥ ८१॥
न तत्तुल्यं तथा राज्ञां महोत्पातविनाशनम्।
पुरश्चर्यां प्रकुर्वीत सन्ध्यासु जपतत्पर: ॥ ८२॥
वर्षैकेण हि तत् सिध्येत् सर्वविघ्नविनाशनम्।
ज्ञानलोपो भवेद् यस्य मद्यपानात् सुलोचने! ॥ ८३॥
विकारं जनयेद् वापि स पुनर्यात्यधोगतिम्।
प्रलापं भ्रंशनं हास्यं क्रोधोन्मादभयानका: ॥ ८४॥
आलस्यं वाऽतिचिन्ता च परानिष्टप्रवर्तनम्।
हिंसाऽसूया तथेर्ष्या च दम्भमोहौ प्रमादता ॥ ८५॥
आवेशो मरणं मूर्च्छा विकारा: समुदीरिता:।
समता सर्वभूतेषु मानाऽपमानयो: सम: ॥ ८६॥
सम: शत्रौ च मित्रे च समलोष्टाश्मकाञ्चन:।
ब्रह्मचिन्तोद्भवानन्दनिवृत्तबाह्यचित् तदा ॥ ८७॥
सर्वकालेषु सर्वत्र समत्वं निर्विकारता।
चक्षुषोरनिमेषत्वं मधुरस्मितभाषणम् ॥ ८८॥
अमृतस्य गुणा एते कथिता भुवि दुर्लभा:।
वैराग्यं च मुमुक्षुत्वं त्यागिता सर्ववश्यता ॥ ८९॥
अष्टाङ्गयोगाभ्यसनं भोगेच्छापरिवर्जनम्।
सर्वभूतेष्वनुकम्पा सर्वज्ञादिगुणोदय: ॥ ९०॥
इत्यादिगुणसम्पत्ति: सिद्धेर्लक्षणमुच्यते।
ख्यातेर्वाहनभूषादिलाभ: सुचिरजीवनम् ॥ ९१॥

नृपाणामङ्गनानां च राजत्वं लोकवश्यता ।
महैश्वर्यं धनित्वं च पुत्रदारादिसम्पदः ॥ ९२ ॥

अधमाः सिद्धयः प्रोक्ता मन्त्रिणां प्रथमस्त्विह ।
सिद्धयस्तु स्वराः साक्षान्मानवो नाम संशयः ॥ ९३ ॥

यत्कृते परमेशानि ! निःश्वसन्ति कुलाङ्गनाः ।
साश्रुपातं विना पञ्च गद्गदं भृशदुःखिताः ॥ ९४ ॥

तस्य स्युर्विफलाः सर्वाः क्रियाः सर्वत्र चोदिताः ।
कान्तासन्तापजो वह्निर्दहत्यासप्तमं कुलम् ॥ ९५ ॥

कान्तां सन्तोषयेत् तस्माद् विप्रियं न मनाक् स्पृशेत् ।
संसिद्धेः कारणं कान्तामूलं संसारवर्त्मसु ॥ ९६ ॥

जाया मुख्यतमा प्रोक्ता चादौ पाणिप्रपीडिता ।
जायते स्वयमेवास्यां जायेति च निगद्यते ॥ ९७ ॥

एका पतिव्रता भार्या साध्वी चेत् सहचारिणी ।
किमन्याभिर्महेशानि ! यथैवाहं त्वया प्रभुः ॥ ९८ ॥

श्रिया विष्णुः [१]सरस्वत्या ब्रह्मा शच्या पुरन्दरः ।
एकया ईप्सितः कृत्वा मनसाऽऽकृष्य पूरुषम् ॥ ९९ ॥

तस्याप्येकं समासाद्य नाप्यन्यं मनसा स्मरेत् ।
जाया चेत् कुलटा गेहे स्वयं कुलोपचारकः ॥ १०० ॥

मूषिकोपहतं कोषं तथा तस्य तदीरितम् ।
प्रयत्नेन विना देवि या स्वयमभिकाङ्क्षति ॥ १०१ ॥

यदा तु सा तस्य परकीया न परिशोच्यते ।
हठादाकर्षते यस्तु प्रलोभ्य च धनादिभिः ॥ १०२ ॥

---

१. स्वरस्वती-क० ।

परकान्तां महेशानि ! स याति चाधमां गतिम् ।
स्वकान्तां परकान्तां वा कामविरहितां शिवे ! ।।१०३।।

या नेच्छतीप्सया श्रद्धां तां गत्वा च तथा भवेत् ।
दुःशीला तु यदा नारी त्यजेत् तां नैव ताडयेत् ।।१०४।।

अतिदुष्टां स्त्रियं देवि ! नीचपुरुषगामिनीम् ।
राजद्वारि च दिग्वासां त्यजेत् तां नैव संश्रयेत् ।।१०५।।

कुलशास्त्रं कुलाचारः कामयागमनुत्तमम् ।
अयोग्येषु प्रकाश्यैव सिद्धोऽपि नश्यति ध्रुवम् ।।१०६।।

।। इति गन्धर्वतन्त्रे चतुस्त्रिंशः पटलः ।। ३४ ।।

अथ पञ्चत्रिंशः पटलः

देवी उवाच —

साधका गुप्तरूपाश्च तेषां साध्यं कथं भवेत् ? ।
साध्यं च कीदृशं देव ! काम्यं वा कीदृशं भवेत् ? ।।
पूजा च कीदृशी कार्या तन्मे वद सुविस्तरात् ।। १ ।।

ईश्वर उवाच —

अत्यन्तगुप्तरूपेण काम्यं कृत्वाऽर्चयेन्नरः ।
तदा तत्काममाप्नोति मन्दभाक् शक्तिपूजनात् ।। २ ।।
पूजाफलेन दौर्भाग्यं दुःखदारिद्र्यसङ्कुलम् ।
सर्वं प्रशमनं याति ईश्वरो जायते भुवि ।। ३ ।।
अतिगुप्ततरं यस्मात् तस्माद् रात्रौ विधीयते ।
प्रकटे कार्यहानिः स्यात् क्रुद्धा भवति सुन्दरी ।। ४ ।।
गुरुभक्तिविहीनस्य विफलं साधनं प्रिये !।
अहं गुरुप्रसादेन सर्वगः सर्ववित् प्रभुः ।। ५ ।।
शक्तेः पूजा सदा कार्या प्रसन्ना येन सा भवेत् ।
विफला शक्तिरहिता पूजा सर्वप्रसारिणी ।। ६ ।।
ध्यानमानन्दरहितं यथा निष्फलमद्रिजे !।
शक्तौ दर्पं घृणां लज्जां वर्जयेत् क्रोधमत्सरम् ।। ७ ।।
कदाचिद् दर्परूपेण पुष्पेणापि न ताडयेत् ।
शक्तौ न विस्मयं कार्यं यस्मात् सा त्वत्स्वरूपिणी ।। ८ ।।
विस्मृता विलयं यान्ति पशवः शास्त्रमोहिताः ।
सुभक्त्या प्रणमेद् यस्तु शक्तिमेकाग्रचेतसा ।। ९ ।।

तस्य सर्वार्थसिद्धि: स्यादन्ते मोक्षमवाप्नुयात् ।
निश्चयं मुक्तिमाप्नोति सहस्रं शक्तिपूजनात् ॥ १० ॥

शक्तिपूजासु विमुख: पामर: पुरुषाधम: ।
स निर्लज्ज: कथं ब्रूते पूजयामि महेश्वरीम् ॥ ११ ॥

पूजा होमं विना चेह नाधिकार: कथञ्चन ।
विना होमं महेशानि ! शक्तियागमकारणम् ॥ १२ ॥

शक्तियागं विना होमो निष्फलो नात्र संशय: ।
तस्माद् भावविशुद्धात्मा सर्वतन्त्रार्थकोविद: ॥ १३ ॥

साधकोऽपि च तत्त्वज्ञो नित्यं शक्तिं समाश्रयेत् ।
मदिरायां न वा शक्तौ जातिवृत्तिं विचारयेत् ॥ १४ ॥

नानाजातिषु सम्भूतां व्रजेत् संप्राप्य न त्यजेत् ।
सर्वशङ्काविनिर्मुक्त: सर्वज्ञ: साधकोत्तम: ॥ १५ ॥

शक्तियागविधिं कृत्वा भवेद् भूमौ पुरन्दर: ।
पूजयेदर्द्धरात्रे च निर्जने पशुवर्जिते ॥ १६ ॥

सर्वालङ्कारसुभगो गन्धचन्दनभूषित: ।
आकृष्य विमलां शक्तिं रमणीं वामलोचनाम् ॥ १७ ॥

[1]हारालङ्कारसुभगां घृणालज्जाविवर्जिताम् ।
पराध्यास्तिरणे रम्ये स्थापयेदाफलोपरि ॥ १८ ॥

स्थापयेत् सुरया पूर्णं कुम्भं वामे सुवासितम् ।
आनन्दहृदयं कृत्वा सद्य: प्रसन्नमानस: ॥ १९ ॥

गुरुं नत्वा विधानेन अमृतं तद् विचिन्तयेत् ।
मांसं मत्स्यं तथा मुद्रां निधाय पुरत: शिवे ! ॥ २० ॥

---

१. हर-क० ।

अर्घ्यपात्रं तदा वह्निसूर्यसोमामृतं स्मरेत् ।
सिन्दूरेण ललाटेऽस्याः कृत्वा तिलकमद्रिजे ! ।। २१ ।।
साध्यं च विलिखेत् तत्र मूलविद्याविदर्भितम् ।
गन्धैः पुष्पैस्तथा माल्यैर्भूषयित्वाऽथ तां पुनः ।। २२ ।।
कृत्वा धूपेन संघोरं दीपेनोज्वाल्य पार्वति ! ।
नाभेश्चरणपर्यन्तं वाग्भवं कूटमुत्तमम् ।। २३ ।।
हृदयान्नाभिपर्यन्तं कामबीजं प्रविन्यसेत् ।
शिरसो हृद्प्रदेशान्तं तदीयं परिभावयेत् ।। २४ ।।
सर्वदेवमयं देहं सर्वमन्त्रमयं वपुः ।
चिन्तयेत् साधकः शक्तिं स्नायात् कामेश्वरीं पुरः ।। २५ ।।
हृदि हस्तं समादाय जपेदष्टोत्तरं शतम् ।
आत्मानं चिन्तयेत् कामं शक्तिं कामेश्वरीं पराम् ।। २६ ।।
मुहुर्मुहुः पिबेन्मद्यं शक्तिजिह्वाविलोडितम् ।
मन्त्रशुद्धं पिबेन्मद्यं निःशब्दो हास्यवर्जितः ।। २७ ।।
भोजनान्ते विषं पानं पानान्ते भोजनं विषम् ।
अमृतं तद् विजानीयाद् यदन्नं सुरया सह ।। २८ ।।
विष्णुना च पुरा पीता शङ्करेण ततः परम् ।
शक्रेण च तथा पीता पुष्पदन्तेन चैव हि ।। २९ ।।
शुक्रेण च पुरा पीता दत्तात्रेयेण सेविता ।
श्रीमता बलरामेण समानीताऽथ भूतले ।। ३० ।।
तस्मादिमां सुरां पुण्यां भक्त्या तां च पिबाम्यहम् ।
[१]पशुपाशविनाशाय दिव्यज्ञानोपलब्धये ।। ३१ ।।
इदं पवित्रममृतं पिबामि भवभेषजम् ।
मद्यं मांसं तथाऽन्यत्तु यत् किञ्चित् कुलभूषणम् ।। ३२ ।।

---

१. पाप - ख० ।

शक्त्यै दत्त्वा पुन: शेषमात्मन्येव नियोजयेत् ।
पाययित्वा पुन: पानं तन्मुखादमृतं पिबेत् ।। ३३ ।।
ततश्च शोधयेद् दीपं दीपो भवति नाऽन्यथा ।
आनन्दोदयपर्यन्तं साधकश्च पिबेन्मधु ।। ३४ ।।
कर्पूरशकलोन्मिश्रताम्बूलपूरिताननः ।
मदिराघूर्णनयनो दिग्वासा: कुलभूषण: ।। ३५ ।।
वदेत् सविनयं वाक्यं सिद्धिदे परमेश्वरि ! ।
चतुर्वर्गस्त्वयि न्यस्तस्तस्मान्मे सिद्धिदा भव ।। ३६ ।।
इति प्रसादमासाद्य कारयेत् तां दिगम्बरीम् ।
त्रिकोणवद् भगं ज्ञात्वा सर्वसिद्धिप्रदायकम् ।। ३७ ।।
कूटत्रयात्मकं स्मृत्वा सर्वानन्दमयं स्मरेत् ।
आत्मानं देवतारूपमद्वैतं परिचिन्तयन् ।। ३८ ।।
पूर्णचन्द्रनिभं वक्त्रं पूर्णेशीं चुम्बनैर्यजेत् ।
जालन्धरं महापीठं स्तनद्वयमुदीरितम् ।। ३९ ।।
[१]आपीनमूरुयुगलं कामरूपमत: परम् ।
यत्पीठं ब्रह्मणो वक्त्रं गुप्तं सर्वसुखावहम् ।। ४० ।।
यतो देवाश्च देव्यश्च मुनयश्चैव भावजा: ।
सर्वेऽप्याविर्भवन्त्येते तेन गुप्तं महीतले ।। ४१ ।।
द्विविधं चैव तत्पीठं गुप्तं व्यक्तं महेश्वरि ! ।
व्यक्ताद् गुप्तं महापुण्यं दुरापं पशुभि: प्रिये ! ।। ४२ ।।
गुप्तं सर्वत्र देवेशि ! लभ्यते कुलपूजकै: ।
यत्र तत्र यजेद् देवीमुपचारैस्तथाविधै: ।। ४३ ।।
लिङ्गेनोत्कर्षयेद् योनिं मुखैर्जिह्वामृतं पिबेत् ।
नखदन्तक्षतान्यत्र पुष्पाणि विहितानि च ।। ४४ ।।

---

१. अपीन-ख० ।

आलिङ्गनं तु कस्तूरीकर्पूरागुरुचन्दनम् ।
चुम्बनं स्तवनं देवि ! मथनं हवनं शिवे ! ॥४५॥
त्रिभिः कूटैस्त्रिघातं स्यात् त्रिघातैर्जपमेकतः ।
एवं कृत्वा महेशानि ! स च कामेश्वरो भवेत् ॥४६॥
मद्यं मांसं विना देवि ! कुलपूजां यथाऽऽचरेत् ।
जन्मान्तरसहस्रस्य [1]सुकृतं तस्य नश्यति ॥४७॥
निवृत्तिकाले च पुनर्भावपूर्णामृतैर्निजम् ।
मुखं बिन्दुवदाकारं तदधः कुचयुग्मकम् ॥४८॥
सर्वविद्यामृतैः पूर्णं सर्ववाग्विभवप्रदम् ।
सर्वार्थसाधकं देवि ! सर्वरञ्जनकारणम् ॥४९॥
तदधः परमेशानि स्वदेहं परिचिन्तयेत् ।
सर्वज्ञानसुसम्पन्नं सर्ववश्यप्रदायकम् ॥५०॥
ध्यात्वा यष्ट्वाऽथवा देवि ! भवेत् कामकलान्वितः ।
कुलस्य विविधं रूपं ज्ञात्वा तत् परिचिन्त्य च ॥५१॥
कुलीनो जायते यस्मात् कथं तत् तु प्रकाशयेत् ।
एवमभ्यासयोगेन सिद्धो भवति नान्यथा ॥५२॥
मासेनाऽऽकर्षणीं सिद्धिं त्रिमासैर्वाक्पतिर्भवेत् ।
एवं चतुष्टये मासि भवेद् दिक्पालगोचरः ॥५३॥
पञ्चमे पञ्चकामः स्यात् षष्ठे रुद्रो न संशयः ।
चिन्तनं योषिता सार्द्धं पूजनं च तथैव हि ॥५४॥
तया विरहितो मन्त्री न सिध्यति कदाचन ।
भावयेद् योषिता सार्द्धं जुहुयाच्च तथैव हि ॥५५॥

---

१. कुकृत-ख० ।
२. पूर्णामृते- ख० ।

तया विरहितो मन्त्री न सिध्यति कदाचन।
स्त्रियो देवाः स्त्रियः प्राणाः स्त्रिय एव विभूषणम् ॥ ५६॥

स्त्रीसङ्गिना सदा भाव्यमन्यथा स्वस्त्रिया अपि।
रात्रौ पर्यटनं कार्यं रात्रौ च शक्तिपूजनम् ॥ ५७॥

रात्रौ कुलकथालापं रात्रौ चान्यत् समापयेत्।
प्रातःस्नानं ततो देवि ! देवान् पितृन् ऋषींस्तथा ॥ ५८॥

तर्पयित्वा यजेद् देवीमुपचारैर्यथाविधि।
पूर्वाह्ण विहितां पूजां गृह्णाति परदेवता ॥ ५९॥

मध्याह्न विहितां देवि ! गृह्णन्ति योगिनीगणाः।
अपराह्णकृता[1] पूजा नीयते यक्षराक्षसैः ॥ ६०॥

पूर्वाह्णं दीयते यत् तु अमृतं समुदीरितम्।
मध्याह्ने तत् तु देवेशि ! शोणितं च परं स्मृतम् ॥ ६१॥

तस्मात् सर्वप्रयत्नेन बाह्यपूजां महेश्वरि !।
प्रातरेव सदा कुर्याद् गृहस्थो गृहिणीयुतः ॥ ६२॥

॥ इति गन्धर्वतन्त्रे पञ्चत्रिंशत्तमः पटलः ॥ ३५ ॥

---

१. कृत्वा-ख०।

अथ षट्त्रिंशः पटलः

ईश्वर उवाच—

शक्त्यन्तरं प्रवक्ष्यामि सविकल्पस्य सुन्दरि !।
स्वशक्त्या परशक्तिं च यथा नयति साधकः ॥ १॥
अदीक्षिताङ्गनासङ्गात सिद्धिहानिर्भवेत् शिवे !।
तस्मात् सर्वप्रयत्नेन दीक्षयेन्निजकौलिनीम् ॥ २॥
गुरुसेवैकमात्रेण यथा सिद्धिर्भवेन्नृणाम् ।
महापद्मवनध्यानाद् यथा सिद्धीश्वरो भवेत् ॥ ३॥
त्रिपुराध्यानमात्रेण जीवन्मुक्तो यथा भवेत् ।
गङ्गास्मरणमात्रेण निष्पापो जायते यथा ॥ ४॥

योषित्स्मरणमात्रेण तथेयं वरदायिनी ।
न स्नानं न तथा पूजा न ध्यानं न्यासमेव वा ॥ ५॥

मन्त्रस्मरणमात्रेण योषितां वरदायिनीम् ।
निजकान्तां समानीय सुशीलां सुयशस्विनीम् ॥ ६॥

कुलभक्तं गुरुं प्राप्य दीक्षयेत् कुलविद्यया ।
दीक्षयित्वा गुरुस्तां तु निजपुत्रीवदाचरेत् ॥ ७॥

अद्यप्रभृति पुत्रि ! त्वं कुलपूजारता भव ।
यथोपदिष्टविधिना स्वामिवश्यं समानय ॥ ८॥

हररूपस्य त्वत्पत्युर्नान्यं मनसापि संस्मर ।
इत्याज्ञां कुलगुरोर्लब्ध्वा प्रणमेद् दण्डवद् भुवि ॥ ९॥

त्वत्पदाम्भोरुहच्छायां मूर्ध्नि देहि यशोधन !।
दीक्षिता न च योषा चेत् कथं स्यात् कुलपूजनम् ॥ १०॥

कुलपूजा न चेद् देवि! कुलविद्या पराङ्मुखी।
दिवसं प्राप्य भौमं च निर्जने पशुवर्जिते ॥ ११ ॥
अष्टम्यां च चतुर्दश्यां पक्षयोरुभयोरपि।
आनीय यत्नत: शुद्धं सिन्दूरं च मनोहरम् ॥ १२ ॥
तेन चक्रं समालिख्य सुरेखं परमोज्ज्वलम्।
षट्कोणं पद्मगर्भस्थं शरावे दाहवर्जिते ॥ १३ ॥
तन्मध्ये प्रतिमां देवि! सिन्दूरेण समालिखेत्।
कपोले साध्यमालिख्य मूलमन्त्रविदर्भितम् ॥ १४ ॥
कामबीजं ततो देवि! लिखेत् सर्वाङ्गसन्धिषु।
पुष्पासवं मुखे दत्त्वा वसन्तसुन्दरीं जपेत् ॥ १५ ॥
काममिन्द्रं तुरीयं च बिन्दुनादसमन्वितम्।
बीजं तद् भुवनेशान्या द्वादशस्वरबिन्दुकम् ॥ १६ ॥
ततस्तु नीलसुभगे हिलि हिलि तत: परम्।
विच्चे स्वाहापदं दद्याद् विद्या वसन्तसुन्दरी ॥ १७ ॥
ध्यानं कृत्वा तु सुन्दर्या जीवन्यासं च कारयेत्।
संविदानन्दहृदय: साधक: स्थिरमानस: ॥ १८ ॥
संविदासवयोर्मध्ये संविदेव गरीयसी।
संविदा योजयेद् देवि! स्वयं चापि कुलेषु च ॥ १९ ॥
ताम्बूलपूरितमुखो रक्ताभरणभूषित:।
रक्तासनोपविष्टस्तु स्वकुलं तूलिकोपरि ॥ २० ॥
वामभागे समासीनं रक्तवस्त्रविभूषितम्।
सर्वश्रृङ्गारवेषाढ्यं स्फुरच्चकितलोचनम् ॥ २१ ॥
जितामितकुचद्वन्द्वविशालकरिकुम्भकम्।
तत् स्कन्धे बाहुमाधाय भङ्ग्या धृतकुचाञ्चले ॥ २२ ॥

प्रतिमायां ततो देवि ! पूर्ववन्न्यासमाचरेत् ।
पूर्वोक्तविधिना पूजा कर्तव्या वीरवन्दिते ।। २३।।
ताम्बूलपूरितमुखं कुलं तदभिसंज्ञितम् ।
ध्यानयोगेन मनसा लक्षमेकं तदा जपेत् ।। २४।।
शतयोजनसंस्थानां नदीपर्वतमध्यगाम् ।
द्वीपान्तरसहस्रेषु रक्षितां निगडादिभिः ।। २५।।
पयोधरभरक्षुब्धगमनां श्यामलोचनाम् ।
नितम्बबिम्बविध्वस्तां गुरुजघनमण्डलाम् ।। २६।।
साधकांक्षितहृदयां (?) विवरान्तःप्रसर्पिणीम् ।
कवाटलौहसम्बद्धप्राकारविविधान्तरे ।। २७।।
कुलाकुलजपं कृत्वा समानयति साधकः ।
होमान्तरं प्रवक्ष्यामि येन ब्रह्ममयो भवेत् ।। २८।।
शिवशक्तिमयं विद्धि चेतनाचेतनं जगत् ।
मम ज्ञानप्रभावेण दृष्टं यत् कथयामि ते ।। २९।।
निर्जने शुद्धदेशे च शुद्धनाडीगणः शिवे ! ।
सम आसन आसीनः समकायो यथासुखम् ।। ३०।।
पद्मासनसमासीनः साधकः शुद्धचेतनः ।
प्राणस्य शोधयेन्मार्गं पूरकुम्भकरेचकैः ।। ३१।।
हस्तावाच्छाद्य आधारयोगदण्डावलम्बिनौ ।
नयने नासिकाप्रान्ते निमेषोन्मेषवर्जिते ।। ३२।।
भ्रुवोर्मध्ये स्थितश्चात्मा दन्तैर्दन्तांस्तु संस्पृशेत् ।
ओष्ठेन चाधरं चैव जिह्वया चाथ तालुकम् ।। ३३।।
एषा नु सुन्दरी मुद्रा सुन्दरी मोददायिनी ।
सहस्रारे परे पद्मे आधारोत्थेन वायुना ।। ३४।।

कुलदीपशिखाकारे संक्षोभ्यामृतमण्डलम् ।
स्वधाधारारसैर्भूयः पतितां मूलपङ्कजे ॥ ३५ ॥
एवं च सप्तधा कुर्याद् देवीसान्निध्यहेतवे ।
मूलेन ध्यानयोगेन स्मृत्वा ब्रह्ममयीं पराम् ॥ ३६ ॥
हृदये पद्ममध्ये तु बाणलिङ्गे तु तेजसि ।
तत्राद्यां पूजयेद् देवीं हृदये कामरूपिणीम् ॥ ३७ ॥
पूरकेण समावाह्य संस्थाप्य कुम्भकेन तु ।
देहचक्रं समापाद्य दद्यात् पाद्यादिकं मुदा ॥ ३८ ॥
कुण्डलीपात्रसंस्थेन परमामृतवारिणा ।
पाद्यं चरणयोर्दद्यात् पुनश्चार्घ्यं प्रदापयेत् ॥ ३९ ॥
सहस्रदलभृङ्गा या लूलिता लुलिताच्युतम् ।
परमामृतपानीयं दद्यादाचमनं मुखे ॥ ४० ॥
षट्त्रिंशत्तत्त्वरूपं तु गन्धं दद्याद् विलक्षणः ।
अहिंसा परमं पुण्यं पुण्यमस्तेयमेव च ॥ ४१ ॥
दयापुष्पं क्षमापुष्पं पुष्पमिन्द्रियनिग्रहम् ।
अमोहं चाप्यमात्सर्यमद्वेषं च तथैव च ॥ ४२ ॥
अरागं च तथा सत्यं पुष्पाण्येवं विदुर्बुधाः ।
एतानि भावपुष्पाणि सदैव विनिवेदयेत् ॥ ४३ ॥
वायुं च धूपकं दद्यात् तेजो दीपं निवेदयेत् ।
स्वराम्बुधिं तथा दद्याद् दद्याच्च मांसपर्वतम् ॥ ४४ ॥
सूर्यं च दर्पणं दद्याच्चन्द्रं च छत्रमुत्तमम् ।
आनन्दाभरणं दद्यादम्बरं चामरं तथा ॥ ४५ ॥
अनाहतध्वनिमयीं घण्टामेतां निवेदयेत् ।
ततश्च साधकश्रेष्ठः[1] श्रृङ्गारादिरसोद्भवैः ॥ ४६ ॥

---
१. साधकश्रेष्टम्-ख० ।

नृत्यगीतैश्च वाद्यैश्च तोषयेत् परमेश्वरीम् ।
ध्वनिना शब्दभेदेन तेज आकाशसङ्कुले ॥ ४७ ॥
सहस्रदलमध्ये तु चिन्तयेत् सुन्दरीं पराम् ।
भैरवानन्दलिङ्गं तु तन्मध्ये योनिसंयुतम् ॥ ४८ ॥
एकीकार्यं तयोः कृत्वा अमृतं श्रावयेत् ततः ।
जिह्वया जलसंयोगात् पिबेत् तदमृतं तदा ॥ ४९ ॥
योगिभिः पीयते तत्तु न मद्यं गौडपौष्टिकम् ।
पृथिव्यन्तर्गता आपस्तदन्तः शून्यमद्रिजे ! ॥ ५० ॥
शून्यमध्ये वसेद् वायुर्वाय्वन्तर्ध्वनिरीश्वरि ! ।
तदन्तर्नाद एवासौ नादस्तद्बिन्दुरीश्वरः ॥ ५१ ॥
तन्मध्ये तु परं ज्योतिः शिखा सूक्ष्मा परात्परा ।
विद्युच्चानलसङ्काशा सहस्रादित्यभास्वरा ॥ ५२ ॥
सुनयना चातिसूक्ष्मा च निराकारा निरालया ।
परानन्दमयी पूर्णा सा भवेत् सुन्दरी परा ॥ ५३ ॥
पार्थिवे पार्थिवानां च लयं कार्यं समाधिना ।
अप्सु चापोलयः कार्यः शून्ये शून्यस्य वै तथा ॥ ५४ ॥
लयो वायौ च वायूनां ध्वनौ ध्वनिं समर्पयेत् ।
ज्योतिषां च लयं तत्र ब्रह्मण्येव मनोलयः ॥ ५५ ॥
मनः करोति पापानि मनः पापेषु लिप्यते ।
मनस्युन्मनीभूते च धर्मोऽपि न च पातकम् ॥ ५६ ॥
एवं भावनया हृष्टः परमानन्दनिर्भरः ।
संसारसागरं धीरो गोष्पदीकुरुते शिवे ! ।
भुक्तिमुक्ती करे तस्य मम तुल्यो भवेद् भुवि ॥ ५७ ॥

श्रीदेवी उवाच—

पूजा ज्ञानमयी प्रोक्ता न तु होमस्तु तादृशः ॥

ईश्वर उवाच—

तद् रूपं विद्धि कुण्डस्य बिन्दुत्रिवलयात्मकम् ।
आनन्दमेखलारम्यं मात्रायोनिविभूषितम् ॥ ५८ ॥
तद् ब्रह्म परमं ध्यात्वा सर्वज्ञानविजृम्भिते ।
दीपितेऽग्नौ हुनेद् देवि ! प्रपञ्चहविरुत्तमम् ॥ ५९ ॥
शब्दाख्यं मातृकारूपमक्षरं तु विराजितम् ।
अक्षरं तु हुतं चात्र निःशब्दं ब्रह्म जायते ॥ ६० ॥
पुण्यपापे हविर्देवि ! कृत्याकृत्ये हविः शिवे ।
सङ्कल्पश्च विकल्पश्च धर्माधर्मौ हविस्तथा ॥ ६१ ॥
धर्माधर्महविर्दीप्ते आत्माग्नौ मनसा स्रुचा ।
सुषुम्नावर्त्मना नित्यमक्षवृत्तीर्जुहोम्यहम् ॥ ६२ ॥
प्रकाशाकाशहस्ताभ्यामवलोक्योन्मनास्रुचा[१] ।
धर्माधर्मकलास्नेहपूर्णं वह्निं जुहोम्यहम् ॥ ६३ ॥
वह्निजायान्वितं प्रान्ते मन्त्राभ्यां होमयेत् शिवे ! ।
निष्प्रपञ्चो यदा देवि ! जायते मन्त्रवित्तमः ।
तदा स चिन्मयः साक्षात् केवलं ब्रह्मसाधकः ॥ ६४ ॥

॥ इति गन्धर्वतन्त्रे षट्त्रिंशः पटलः ३६ ॥

---

१. श्रुचा-क० ख० ।

अथ सप्तत्रिंश: पटल:

देवी उवाच—

परदारपरिष्वङ्गात् तथा नीचाभिसङ्गमात् ।
प्रतिलोमाभिसङ्गाच्च पातकी जायते नर: ॥ १ ॥
शक्त्यां शक्त: कथं देव उक्त: स्यात् परमेश्वर: ।
वेदशास्त्रपुराणेषु सैव मुक्तिविरोधिनी ॥ २ ॥
शक्तिर्हि जगतो मूलं सैव जगत्स्वरूपिणी ।
स्त्रियं त्यक्त्वा जगत् त्यक्तं जगत् त्यक्त्वा सुखी भवेत् ॥ ३ ॥
सर्वा: सर्वत्र देवेश ! गर्हिता: सर्वकर्मसु ।
कथं वा तदुपयोग्यं स्यादिति वेदविदां स्थिति: ॥ ४ ॥

ईश्वर उवाच—

इदं पुनर्महेशानि ! पुरैव प्रतिपादितम् ।
सूक्ष्मा गतिस्तु धर्मस्य मूढैस्तन्नावबुध्यते ॥ ५ ॥
ज्ञानाद्धि निर्मलं विश्वमज्ञानात् समलं प्रिये ! ।
वह्निरयं महादेवि ! सर्वग: सर्वभोजन: ॥ ६ ॥
स कथं देवतायज्ञे वेदविधिनिर्देशत: ।
जलं चापि तथा प्रोक्तं तत् पूतं कथमद्रिजे ! ॥ ७ ॥
भृङ्गोपभुक्तपुष्पाणि मक्षिकोच्छिष्टमिदं मधु ।
दूषणीयं सुरापानं कथं यज्ञे निदेशितम् ॥ ८ ॥
गोरसं च गवां सारं मलं च बीजसम्भवम् ।
कथं तद् विहितं दैवे पैत्रे कर्मणि पार्वति ! ॥ ९ ॥

बीजनाशादनेकस्य विनाशं विद्धि सुव्रते ! ।
जायास्वपि[1] च सर्वासु तथा जातो जनिष्यति ॥ १० ॥
स सकृद् वैदिकैर्मन्त्रैः पूतो भवति पावकः ।
वैदिकैस्तान्त्रिकैः शुद्धा पवित्रेयं तथा सुरा ॥ ११ ॥
दूषणं नास्ति देवेशि ! महाविद्याप्रसाधने ।
यस्मिन् यत्र च आचारस्तत्र धर्मस्तु तादृशः ॥ १२ ॥
अत्र भ्रमो महान् दोषस्तस्माद् भ्रान्तिं त्यज प्रिये ! ।
अद्वैतभावरहितो द्वन्द्वचित्तोऽथ कामुकः ॥ १३ ॥
देवताभावरहितो लौल्यभावेन वा पुनः ।
परशक्तिं समागच्छेत् स भवेद् गुरुतल्पगः ॥ १४ ॥
संसाराम्बुनिधेः पारं करोति विधिना च सा ।
नरकाम्बुनिधौ शक्तिः क्षिप्यतेऽविधिना शिवे ! ॥ १५ ॥
विना शक्तिं विना मद्यमद्वैतभावनां विना ।
महाविद्याक्रमं यद् यद् यज्ञं घृतविवर्जितम् ॥ १६ ॥
द्वैतभावे महेशानि वर्णजातिविकल्पना ।
अद्वैतभावमापन्ने लीनो मनसि ब्रह्मणि ॥ १७ ॥
कः कामः को भवेदिन्दुः को ब्रह्मा को जनार्दनः ।
को देवः कोऽसुरो यक्षः पिशाचः कोऽपरः शिवे ! ॥ १८ ॥
को द्विजः कोऽथवा शूद्रः को म्लेच्छः कोऽधमः शिवे ! ।
किं रूपं किं विरूपं वा को रोगी कोऽप्यनामयः ॥ १९ ॥
किं च मेध्यममेध्यं वा किं वा वस्त्वप्यवस्तु च ।
किं मित्रं किममित्रञ्च को वध्योऽवध्य एव वा ॥ २० ॥
किं च भक्ष्यमभक्ष्यं वा किं वा तव ममेति च ।
अविद्याकल्पितं चैतद् विद्यया छिन्धि संशयम् ॥ २१ ॥

---

१. 'अपि' क० नास्ति ।

स्त्रियं ममतरां विद्यामिति जानीहि पार्वति !।
एकाया बहुधा कृत्यं एकाया बहुविग्रहम् ।। २२।।
बहुरूपाणि देहांश्च एकाया एव निश्चितम् ।
अद्वैतानन्दसन्दोहो विद्ययैव प्रकाश्यते ।। २३।।
शक्तियोगेषु यन्मांसं तन्मांसममृतोपमम् ।
पशुघातं तदर्थं तु तद् विना ब्रह्महा भवेत् ।। २४।।
द्वैतान् पशून् विजानीयादद्वैतान् ब्राह्मणान् विदु: ।
तन्त्राण्यस्तेयपापेन भुनक्ति बहु किल्बिषम् ।। २५।।
मद्यपानं तु यज्ञेषु तद् विना पातकी भवेत् ।
पवित्रं सकलं भद्रे ! वासना यद्यकुत्सिता ।। २६।।
ब्रह्मादिस्तम्बपर्यन्तं जगत् स्थावरजङ्गमम् ।
शरीरं दृश्यते यद् यत् तत् कर्म प्राकृतं शिवे ! ।। २७।।
प्रकृत्या क्रियते कर्म साक्षी पुरुष उच्यते ।
तन्मायामोहित: सोऽथ कर्ताऽहमिति मन्यते ।। २८।।
न कर्ता पुरुषो देवि ! कर्त्री प्रकृतिरुच्यते ।
पुरुषे करणं नास्ति निर्गुणत्वात् सदा प्रिये ! ।। २९।।
तथा कारणकर्तृत्वं सगुणायां प्रतिष्ठितम् ।
यदिदं पुरुषे देवि ! कर्तृत्वमुपलक्ष्यते ।। ३०।।
स्फाटिके निर्मले देवि जपारागमिवानघे !।
अहमाकाशवत् सर्वं बहिरन्तर्गतोऽच्युत: ।। ३१।।
सदा सर्वसम: शुद्धो नि:सङ्गो निर्मलोऽचल: ।
सत्यं ज्ञानमनन्तं यत् परं ब्रह्माहमेव तत् ।। ३२।।
ब्रह्मण्याधाय चित्तं तु कुर्वन् कर्म न लिप्यते ।
उभाभ्यामपि शक्यं स्यात् तर्तुं भवपयोनिधिम् ।। ३३।।

दक्षिणेनापि कौलेन दुःखेनापि सुखेन च।
कुम्भसन्तरणैस्तर्तुं पोतवर्येण वाऽम्बुधिम् ॥ ३४॥
तस्मादिमन्तरः (?) कौलो दक्षिणादपि सुव्रते!।
कुलज्ञानं विना देवि! नैव मुक्तिः कदाचन ॥ ३५॥
माया बलवती ह्येषा शक्तेर्गुणमयी तु या।
प्रकृतिर्गीयते सा तु सांख्ययोगविशारदैः ॥ ३६॥
विद्याविद्येति सा प्रोक्ता वेदतत्त्वार्थदर्शिभिः।
महाविद्येति सा कैश्चिन्महामायेति चापरैः ॥ ३७॥
शक्तिः सा सर्वभूतानामिति[१] कैश्चिदुपास्यते।
सर्वे तां समुपासन्ते ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः ॥ ३८॥
तस्या एव न मे भेदो विष्णोर्ब्रह्मण एव वा।
योग-भोग-तपःक्लेशैरानम्रैरभिनन्दिता ॥ ३९॥
आराधिता सैव नृणां भोगस्वर्गापवर्गदा।
परितोष्य विधानेन येन तेनैव साधकः ॥ ४०॥
संसारनिगडैर्बद्धः पुमान् विमुच्यते तया।
तस्यास्तोषं विना देवि! विमुक्तिर्नैव विद्यते ॥ ४१॥
तन्निगृहीतचित्तानां पुंसां पुरुषपूजिते।
अतस्तां च प्रयत्नेन पुरुषा मुक्तिलिप्सवः ॥ ४२॥
समाश्रयन्ति योगाद्यैर्नित्यानन्दस्वरूपिणीम्।
ब्रह्मा विष्णुस्तथा चाहं आत्मवत् समुपास्महे ॥ ४३॥
तपःक्लेशैश्च तां देवि! पशुभावे स्थितो विधिः।
सन्तोष्य परया भक्त्या सावित्रीं वेदमातरम् ॥ ४४॥
इच्छाशक्तिं च वागीशीं लब्ध्वा सृष्टिमचीकरत्।
तनयां जगृहे मोहाद् ब्रह्मा पशुरुदारधीः ॥ ४५॥

---

१. 'इति'-ख० नास्ति।

तज्जुगुप्सितमन्यायमद्यापि न निवर्तते ।
परशक्तिं पशुस्तस्मान्मनसापि न संस्मरेत् ।। ४६ ।।
तद्भावमाश्रिता विप्रास्तामेव समुपासते ।
मित्राणां सर्वभूतानां तेषां मद्यं घृतं पयः ।। ४७ ।।
अपूपं पिष्टकं मांसं गृह्णीयुः शक्तिदीपितम् ।
अपि वा संविदासक्ता भवेयुः शक्तिमाश्रिताः ।। ४८ ।।
दिव्यभावस्थितो विष्णुर्जगत्पालनरूपिणीम् ।
मधुमैरेयभोगाद्यैः सन्तोष्याऽऽनन्दरूपिणीम् ।। ४९ ।।
ज्ञानशक्तिमयीं लक्ष्मीं जगदाधाररूपिणीम् ।
लब्ध्वा तु जगतः सोऽयं पालकोऽभून्निराकुलः ।। ५० ।।
तद्भावमाश्रिता भूपास्तथैव तामुपासते ।
अथ देवाश्च दैत्याश्च मुनयो मानुषाः परे ।। ५१ ।।
विष्णुमेव हि सततं भजन्ते भावसिद्धये ।
स च भावविशुद्धात्मा तद्भावं तु जुगोप ह ।। ५२ ।।
ये निन्दन्ति न तद्भावं गोपयन्ति च सर्वदा ।
ते वै प्रियतमः सर्वे शङ्खचक्रगदाभृतः ।। ५३ ।।
तद्भावाद् विमुखान् कर्तुं लोकान् लोकेश्वरो हरिः ।
इदमादिष्टवान् देवि ! मामेव जगदीश्वरः ।। ५४ ।।

भगवानुवाच—

पशुभावं पुरस्कुर्वन् सद्भावं च विनिन्दय ।
सर्वे दिव्या भविष्यन्ति सद्भावे हि प्रकाशिते ।
आगमैः कल्पितैर्देव सद्भावाद् विमुखान् कुरु ।। ५५ ।।

ईश्वर उवाच—

तदाज्ञां शिरसि कृत्वा विष्णोरमिततेजसः ।
तथैवाहं महेशानि ! कृतवान् तन्त्रविस्तरम् ।। ५६ ।।

गोपयन् दिव्यभावं च पुरस्कुर्वन् पशोर्मतम् ।
अत एव महेशानि ! वैष्णवे दर्शने खलु ।।५७।।
पूजित: पशुभावश्च शक्तिनिन्दा च विस्मृता ।
या शक्ति: सर्वभूतानां द्विधा भवति सा पुन: ।।५८।।
स्थूलरूपा च सा देवी सूक्ष्मरूपा च पार्वति !।
स्थूलरूपेण सा देवी सर्वमेतज्जगत्त्रयम् ।। ५९।।
मोहयित्वा जनान् सर्वान् बहुरूपान् सुखेच्छया ।
संस्थिता परमेशानि ! लीलाकलितविग्रहा ।। ६०।।
स्वभावतो न जानन्ति तन्मायामोहिता जना: ।
केचित् तां तु प्रहाराद्यै: कटूक्तिभाषणैस्तथा ।। ६१।।
ताडयन्ति च संमूढा जना निरयगामिन: ।
केचित् तां भूषणाच्छादै: सम्भोगैरपि सेवया ।। ६२।।
पूजयन्ति हि ते धीराश्चतुर्वर्गप्रसाधका: ।
ते वा विप्रियकर्त्तार: पतिष्यन्ति सुनिश्चितम् ।। ६३।।
सूक्ष्मरूपां च तां विद्धि सर्वेषामन्तरस्थिताम् ।
त्रैलोक्यजननीं देवीं मुख्येन ब्रह्मवर्त्मना ।। ६४।।
योजयित्वा परानन्दपरमानन्दरूपिणीम् ।
तयोर्योगाद् यदमृतं तर्पयेत् तेन योगिनीम् ।। ६५।।
प्राणधारणया देवि ! शुद्धनाडीमन: सुधी: ।
प्राणान् प्रवेशयेन्नाड्या तन्मुखे च तान् हुनेत् ।। ६६।।
तद्वक्त्रे वायुना भिन्ने याति चोर्ध्वं परेश्वरी ।
तस्मादाकृष्य तद् वायुं कुम्भयित्वा तु सञ्चयेत् ।। ६७।।
सञ्चितैर्वायुभिस्तां च कुलवर्त्मविहारिणीम् ।
सहस्रारे महापद्मे सितदीधितिमण्डले ।। ६८।।

समुन्नीय परे हंसे तयोरैक्यधिया स्मरेत् ।
होमाद्यं विहितं तत्र चन्द्रसूर्यात्मकं तयोः ।। ६९ ।।
स्रुक्स्रुवौ च समादाय जुहुयादव्ययं हरिः ।
मूलाधारे परे चक्रे शक्तिर्या कुण्डली शुभा ।। ७० ।।
तद्भ्रमावर्ततोयं च बहिर्याति दिने दिने ।
दिनेशाङ्गुलिमानेन तदर्द्धं चोपवासतः ।। ७१ ।।
द्विगुणं रतिकाले स्यात् त्रिगुणं भोजनाद् बहिः ।
अत ऊर्ध्वं वहेद् देवि ! त्रिदिनं यदि मारुतः ।। ७२ ।।
न्यूनं वा तदधः प्राणाः शरीरं परिमुञ्चति ।
यावत्कालं वहेदेतद् वायुश्च जगदीश्वरः ।। ७३ ।।
यावच्चलति देहोऽयं तद् विना चाचलः स ह ।
निश्चलं पवनं कृत्वा योगी भवति साधकः ।। ७४ ।।
वायुनाऽऽनीयते बाह्ये मनस्तु प्राणिना शिवे ।
वायौ च सुस्थिरीभूते मनोऽपि स्थिरतां वहेत् ।। ७५ ।।
तयोरद्वैतभावे तु निश्चलत्वं गते तयोः ।
देहं निरामयं विद्धि यथाकामविलासिनम् ।। ७६ ।।
इह स्थित्वा यथाकामं सन्त्यज्य च कलेवरम् ।
अद्वैतभावमापन्नो न स पुनरिहाऽऽव्रजेत् ।। ७७ ।।
प्रसङ्गात् कथिता देवि ! देहसिद्धिरनुत्तमा ।
येन तेन विधानेन परितुष्टा महेश्वरी ।। ७८ ।।
संसारनिगडैर्बद्धः पुमान् विमुच्यते तया ।
तस्यास्तोषं विना देवि ! विमुक्तिर्नैव विद्यते ।
तन्निगृहीतचित्तस्य पुरुषस्य महेश्वरि ! ।। ७९ ।।

।। इति गन्धर्वतन्त्रे सप्तत्रिंशः पटलः ।। ३७ ।।

अथाष्टात्रिंश: पटल:

ईश्वर उवाच—

बहुकालपूजितैस्तु तुष्टा स्यात् सूक्ष्मरूपिणी।
यथा तुष्यति भोगेन तपोयोगैश्च न तथा ॥ १ ॥
अतो भोगेन तां तोष्य तदा मुक्तो भवेत् सुखी।
मया चापि पुरा देवि ! सेविता योगवर्त्मना ॥ २ ॥
परितुष्टा न मे देवी सूक्ष्मरूपान्तरस्थिता।
शक्तिहीनं च मां वीक्ष्य वनिताविमुखं[1] तथा ॥ ३ ॥
विषण्णवदनो ब्रह्मा हृदयेन विदूयता।
चिन्तावशमुपाविष्टो ब्रह्मा लोकपितामह: ॥ ४ ॥
मामासाद्य तथा विष्णुं ययौ क्षीरपयोनिधिम्।
क्षीरोदस्योत्तरे तीरे रत्नद्वीपे सुशोभिते ॥ ५ ॥
तत्र स्थित्वाऽऽवयोर्मध्ये ब्रह्मा ध्यानपरोऽभवत्।
हृतपुण्डरीकमध्यस्थे देवीपादसरोरुहे ॥ ६ ॥
मनो निधाय योगात्मा देवीसूक्तं परं जगौ।
व्यतीते बहुकालेऽथ देवी त्रिभुवनेश्वरी ॥ ७ ॥
शूलपाशधरा देवी किरीटादिविमण्डिता।
चतुर्भुजा त्रिनेत्रा च बालार्ककिरणारुणा ॥ ८ ॥
दर्शयामास स्वं रूपं तस्य तुष्टा तदा शिवे !।
प्रसन्नां तां समालोक्य स्रष्टा सर्वजगद्गुरु: ।
भक्त्या विनम्रवदनो तुष्टाव च ननाम च ॥ ९ ॥

---

१. विमुखां-क०।

ब्रह्मा उवाच-

त्वं सावित्रि च वाग्देवी त्वं श्रीः सर्वजगत्प्रसूः ।
स्वाहा त्वं देवयज्ञेषु पितृयज्ञेषु च स्वधा ।। १०।।
स्वधा त्वं देवलोकेषु हविस्त्वं खलु मानुषे ।
त्वं हि विद्याश्च मन्त्राश्च वेदास्त्वं हि सुरात्मिका ।। ११।।
अर्द्धमात्रात्मिका त्वं वै यानुच्चार्या विशेषतः ।
त्वमेव परमा शक्तिर्जगत्कारणरूपिणी ।। १२।।
विचार्याऽष्टाङ्गयोगेन लक्षणाद्यैर्मुहुर्मुहुः ।
यत् स्थिरीक्रियते देवि ! तत् ते रूपं सनातनम् ।। १३।।
यदव्यक्तमनिर्देश्यं निष्कलं[1] परमात्मनः ।
रूपं तवैव तत् सूक्ष्मं सकलं च जगन्मयि ! ।। १४।।
या सृष्टिशक्तिरस्माकं स्थितिशक्तिस्तथा हरेः ।
अन्तशक्तिस्तथेशस्य सा त्वं शक्तिः सनातनी ।। १५।।

त्वं जातवेदोगता शक्तिरुग्रा
त्वं दाहिका सूर्यकरस्य शक्तिः ।
आह्लादिका त्वं बहु चन्द्रिकाया-
स्तां त्वामहं नौमि नमामि चाम्बिकाम् ।। १६।।

योषा योषित्प्रियाणां त्वं विद्या त्वं चोर्ध्वरेतसाम् ।
वाञ्छा त्वं सर्वजगतां माया च त्वं तथा हरेः ।। १७।।

यया प्रकाश्यते ब्रह्म सा त्वं नित्या प्रसीद मे ।
विश्वादिस्त्वमनादिस्त्वं विश्वयोनिरयोनिजा ।। १८।।

अनन्तात् सर्वजगतस्त्वमेवैकान्तरूपिणी ।
एका त्वं त्रिविधा भूत्वा मोक्षसंहारकारिणी ।। १९।।

---
१. निष्फलम्-ख० ।

संसारसागरोत्तारतरणि: सुखमोक्षदे ।
त्वं नित्या त्वमनित्या च त्वं चराचरमोहिनी ॥ २० ॥
नमस्ते जगतां मात: ! सृष्टिरूपे सनातनि ।
स्थितिरूपे नमस्तुभ्यं नम: संहाररूपिणि ॥ २१ ॥
एवं संस्तूयमाना सा योगनिद्रा विरिञ्चिना ।
आविर्बभूव प्रत्यक्षं ब्रह्मण: परमात्मन: ॥ २२ ॥

देवी उवाच-

परितुष्टास्मि लोकेश स्तोत्रेणानेन ते विभो ! ।
वरं वृणीष्व भद्रं मे यत् ते मनसि वर्तते ॥ २३ ॥

ईश्वर उवाच-

मां समीक्ष्य वरं वव्रे जगत्संहारकारकम् ।
सृष्टिशक्तिं मयि त्वं च विष्णौ पालनरूपिणीम् ॥ २४ ॥
संहारशक्तिमीशाने देहि मातर्नमोऽस्तु ते ।
एकश्चरति भूतेशो न द्वितीयां समीहते ।
तथा मोहय सर्वेशं दारा: स्वयं जिघृक्षति ॥ २५ ॥

देवी उवाच-

यदुक्तं भवता ब्रह्मन् ! तच्च सत्यं न चान्यथा ।
मोहयित्वाऽहमीशानं सतीरूपेण शङ्करम् ॥ २६ ॥
संहरिष्यामि लोकेश ! जगदेतच्चराचरम् ।
तत्रापि तां तनुं त्यक्त्वा 'सम्भविष्यामि पार्वती ॥ २७ ॥
इति तस्मै समाभाष्य ब्रह्मणे परमेश्वरी ।
वीक्ष्यमाणा जगत्स्रष्ट्रा तत्रैवान्तरधीयत ॥ २८ ॥
तस्यामन्तर्हितायां च ब्रह्मा लोकपितामह: ।
कृताञ्जलिपुटो भूत्वा विष्णुमाह प्रजापति: ॥ २९ ॥

संहारकरणे योग्यं वीरभावं च यद् भवेत् ।
तन्निदेशे महादेवे विष्णो लोकेषु दुर्लभम् ।। ३० ।।
इति तद् वचनं श्रुत्वा भगवान् हरिरीश्वरः ।
आदिष्टवान् मयि भद्रे वीरभावं सुदुर्लभम् ।। ३१ ।।
वीरभावे स्थितः सोऽहं मातस्त्वां समुपास्महे ।
अद्यापि परमेशानि ! मातस्तुभ्यं नमो नमः ।। ३२ ।।
प्रकृतिः[१] सर्वभूतानां त्वं हि सर्वजगत्प्रसूः ।
या मुक्तिर्मम देवेशि ! क्षितिरूपा तु जीयते ।
स त्वमेव न मे नाहं मातः ! सत्यं नमो नमः ।। ३३ ।।
या मे मूर्त्तिर्द्वितीया च जलमयीति कथ्यते ।
सा त्वमेव न मे नाहं मातः ! सत्यं नमो नमः ।। ३४ ।।
आग्नेयी या तृतीया मे जगत्क्षोभणकारिणी ।
सा त्वमेव न मे नाहं मातः ! सत्यं नमो नमः ।। ३५ ।।
चतुर्थी वायवी मूर्तिः सृष्टिसंहारकारिणी ।
सा त्वमेव न मे नाहं मातः ! सत्यं नमो नमः ।। ३६ ।।
पञ्चमी या च सर्वेषां परिणामस्वरूपिणी ।
सा त्वमेव न मे नाहं मातः ! सत्यं नमो नमः ।। ३७ ।।
षष्ठी या सर्वदेवानामाप्यायनीति गीयते ।
सा त्वमेव न मे नाहं मातः ! सत्यं नमो नमः ।। ३८ ।।
सप्तमी मम मूर्त्तिर्या जगदाह्लादकारिणी ।
सा त्वमेव न मे नाहं मातः ! सत्यं नमो नमः ।। ३९ ।।
अष्टमी मम मूर्त्तिर्या स्थितिसंहारकारिणी ।
सा त्वमेव न मे नाहं मातः ! सत्यं नमो नमः ।। ४० ।।

---

१. त्वं-क० ।

तवैवाहं न मे किञ्चिद् यदिह जगतीतले ।
[1] त्वयैवेदं जगद् व्याप्तं जगत् सर्वं त्वमेव हि ॥ ४१ ॥

देवी उवाच-

मया सर्वं जगद् व्याप्तं वत्स ! सत्यं प्रभाषसे ।
ममैवैतेऽवताराश्च मत्स्यकूर्मादयोऽपरे ॥ ४२ ॥
त्वमेवाहं न चान्योऽस्ति ब्रह्माहं विष्णुरप्यहम् ।
अहमेव जगत् सर्वं नास्ति किञ्चिन्मया विना ॥ ४३ ॥
यत्तु पश्यसि हे वत्स ! यत्किञ्चिज्जगतीतले ।
ब्रह्मादिस्तम्बपर्यन्तमहमेव न संशय: ॥ ४४ ॥
इहैकस्थो जगत् कृत्स्नं पश्याद्य सचराचरम् ।
इत्युक्त्वा दर्शयामास शम्भवे जगदीश्वरी ॥ ४५ ॥
स्वशरीरे जगत् कृत्स्नं सम्प्रविष्टमनेकधा ।
जगन्मयीं ततो दृष्ट्वा शम्भुर्मायाविमोहित: ।
मामुद्धर जगन्मातर्मोहसागरमध्यत: ॥ ४६ ॥

॥ इति गन्धर्वतन्त्रे अष्टात्रिंश: पटल: ॥ ३८ ॥

१. तयैव-ख० ।

अथोनचत्वारिंशः पटलः

जगन्मयी उवाच-

मा विषीद महादेव ! सर्वथा त्वं स्थिरो भव ।
कुलज्ञानी कथं त्वं हि भावज्ञानी कथं पुनः ॥ १ ॥
इत्येवं त्वं मया पृष्टस्त्वमात्मानं न विस्मर[1] ।
तदानन्दमयं धाम स्वविद्याभेदसङ्गते ॥ २ ॥
पुरुषः प्रकृतिश्चैव नित्यौ द्वौ समुपस्थितौ ।
सगुणाधिबला देवी निर्गुणो निर्बलः पुमान् ॥ ३ ॥
अविद्या नादरूपा सा मदंशाभेदरूपिणी ।
सिसृक्षा पापिनी चास्य सविधे समुपस्थिता[2] ॥ ४ ॥
सिसृक्षया मया पूर्वं प्रार्थितः पुरुषः खलु ।
मामानन्दय सानन्दमित्युक्त्वा धर्षितः प्रभुः ॥ ५ ॥
मया धर्षितमात्रोऽसौ बभूव सगुणो विभुः ।
तत्तदानन्दसन्दोहैरानन्दाहं पुनः पुनः ॥ ६ ॥
जडत्वादुभयोर्देव ! शून्यभावमुपागतम् ।
अथाऽऽनन्दात्मनोर्जाता शक्तिराद्या सनातनी ॥ ७ ॥
गुणत्रयमयी सा तु बिन्दुत्रयस्वरूपिणी ।
अधःकृत्वा[3] तु पुरुषं हकारार्द्धस्वरूपिणी ॥ ८ ॥
विपरीतेन रमते वह्नीन्दर्कस्वरूपिणी ।
अशिरस्कहकारान्यमशेषाकारसंस्थितम् ॥ ९ ॥

---

१. विस्मय-ख० ।
२. समुपास्थिता-ख० ।
३. कृत्या-क० ।

अन्तश्चरमजस्रं तं स्वमात्मानमुपास्महे।
बिन्दुत्रये महादेव! सर्गमेतत् प्रतिष्ठितम् ॥१०॥
ब्रह्मादिस्तम्बपर्यन्तं जगत् स्थावरजङ्गमम्।
शरीरं दृश्यते यद् यत् तत् सर्वं प्राकृतं विदुः ॥११॥
पञ्चभूतमयं विद्धि चासत्यं सत्यवद् भ्रमः।
पृथिवीयं महादेव! प्रकृती न तु कस्तरी ॥१२॥
ब्राह्मणी नैव चाण्डाली न देवी न तु मानुषी।
रसमात्रं जलं विद्धि न द्विजं न च पुक्कशम् ॥१३॥
रूपमात्रं तु यत् तेजस्तत्र किं जातिकल्पना।
स्पर्शमात्रं तु यद्वायुर्नोत्तमो नाधमः खलु ॥१४॥
शब्दमात्रं यदाकाशं विभोस्तस्य महात्मनः।
नीचतां कल्पते देवि! मूढोऽज्ञानविजृम्भितः ॥१५॥
एभिः पञ्चभिरारब्धं देहं स्थावरजङ्गमम्।
पञ्चानां सन्निपातं यन्न ब्राह्मणं न पुक्कशम् ॥१६॥
तदसत्यं विजानीयात् सत्यं ब्रह्म न तन्न तत्।
देहाद् भिन्नः शिवो देही परमानन्दरूपवान् ॥१७॥
तद् ब्रह्मेति च यो विद्यात् स एव ब्राह्मणो मतः।
यदिदं लक्ष्यसे देव! पञ्चभूतात्मविग्रहे ॥१८॥
वायुभिरिन्द्रियग्रामे प्रेरिते पञ्चभिः शिवम्।
कर्तृत्वमात्मनो देव! तदविद्याभ्रमो महान् ॥१९॥
व्यापृतेष्विन्द्रियेष्वात्मा विवेकिनां चाविवेकिनाम्।
दृश्यतेऽभ्रेषु[1] धावत्सु धावन्निव यथा शशी ॥२०॥

---

१. भेषु-ख०।

आत्मचैतन्यमाश्रित्य देहेन्द्रियमनोधियः ।
स्वकीयार्थेषु वर्तन्ते सूर्यालोकं यथा जनाः ॥ २१ ॥
देहेन्द्रियगुणान् कर्माण्यमले सच्चिदात्मनि ।
अध्यास्यात्मविवेकेन गगने नीलतामिव ॥ २२ ॥
अज्ञानान्मानसोपाधेः कर्तृत्वादीनि चात्मनि ।
कल्पान्तेऽम्बुगते चन्द्रे चलनादिर्यथाम्भसः ॥ २३ ॥
रागेच्छासुखदुःखादिवृद्धौ सत्यात् प्रवर्तते ।
सुषुप्तौ नास्ति तन्नाशे तस्माद् बुद्धेस्तु नात्मनः[१] ॥ २४ ॥
प्रकाशोऽर्कस्य तोयस्य शैत्यमग्नेर्यथोष्णता ।
स्वभावसच्चिदानन्दनित्यनिर्मलतात्मनः ॥ २५ ॥
आत्मनः सच्चिदंशश्च बुद्धेर्वृद्धिरिति द्वयम् ।
संयोज्य चाऽविवेकेन जानामीति प्रवर्तते ॥ २६ ॥
आत्मनो विक्रिया नास्ति बुद्धेर्बोधो न जात्विति ।
जीवं सर्वमयं ज्ञात्वा ज्ञात्वा दृष्ट्वेति[२] मुह्यति ॥ २७ ॥
रज्जुसर्पवदात्मानं ज्ञात्वाजं यो भयं वहेत् ।
स हि जीवः परात्मेति ज्ञातश्च निर्भयो भवेत् ॥ २८ ॥
आत्मावभासयत्येको बुध्यादीनीन्द्रियाणि हि ।
दीपो घटादिवत् स्वात्मजातैस्तैर्नाऽवभास्यते ॥ २९ ॥
स्वबोधनान्यबोधश्च बोधरूपस्तथात्मनः ।
न दीपस्य तु दीपेच्छा यथा स्वात्मप्रकाशने ॥ ३० ॥
निषिध्य निखिलोपाधिं नेति नेतीति वाक्यतः ।
विद्यादैक्यान्महावाक्यैर्जीवात्मपरमात्मनोः ॥ ३१ ॥

---
१. नात्मन-ख० ।
२. दृष्टेति-क० ।

आविद्यकं शरीरादि दृश्यं बुद्बुदवत् क्षणम् ।
एतद् विलक्षणं विद्याद् देहं ब्रह्मेति निर्मलम् ।। ३२ ।।
देहात्मनो जन्मजरा............... नरादयः ।
शब्दादिविषयैः सङ्गो निरिन्द्रियतया न च ।। ३३ ।।
अमनस्त्वान्नु मे दुःखं रागद्वेषभयादयः ।
अप्राणो ह्यमनाः शुद्ध इत्यादिश्रुतिशासनात् ।। ३४ ।।
निर्गुणो निष्क्रियो नित्यो निर्विकल्पो निरञ्जनः ।
निर्विकारो निराकारो नित्यमुक्तोऽस्मि निर्मलः ।। ३५ ।।
नित्यशुद्धविमूढैकमखण्डानन्दमद्वयम् ।
सत्यं ज्ञानमनन्तं यत् परं ब्रह्माऽहमेव तत् ।। ३६ ।।
एवं निरन्तरं कृत्वा ब्रह्मैवाऽस्मीति वासना ।
हरत्यविद्याविक्षेपान् रोगानिव रसायनम् ।। ३७ ।।

शम्भुरुवाच-

देहाद् भिन्नः कथं ह्यात्मा[१] कीदृशः कुत्र संस्थितः ?।
कथं वा जायते ब्रह्म तन्मे वद जगन्मयि ! ।। ३८ ।।

जगन्मयी उवाच-

अविच्छिन्न इवाज्ञानात् तन्नाशे सति केवलः ।
स्वयं प्रकाशते ह्यात्मा मेघापायेंऽशुमानिव ।। ३९ ।।
अज्ञानकलुषं जीवं ज्ञानाभ्यासाद्धि निर्मलम् ।
कृत्वा ज्ञानं स्वयं नश्येज्जलं केतकरेणुवत् ।। ४० ।।
संसारः स्वप्नतुल्यो हि रागद्वेषादिसङ्गतः ।
अबोधे सत्यवद् भाति सुबोधेऽसत्यवद् भवेत् ।। ४१ ।।

---

१. ह्यात्वा-ख०।

तावत् सत्यं जगद् भाति शुक्तिका रजतं यथा ।
यावन्न जायते ब्रह्म सर्वाधिष्ठानमद्वयम् ।। ४२ ।।
सच्चिदात्मन्यनुस्यूताः .... ।
व्यक्तयो विविधाः सर्वा हाटके कटकादिवत् ।।
...............यथाकाशो नानोपाधिगतो विभुः ।। ४३ ।।
तद्भेदाद् भिन्नवद् भाति तन्नाशे लोकवद् भवेत् ।
नानोपाधिवशादेव जातिवर्णाश्रमादयः ।। ४४ ।।
आत्मन्यारोपितास्तोये रसवर्णविभेदवत् ।
पञ्चीकृतं महाभूतसम्भवं कर्मसञ्चितम् ।। ४५ ।।
शरीरं स्वस्वदुःखानां भोगायतनमुच्यते ।
पञ्चप्राणमनोबुद्धिदशेन्द्रियसमन्वितम् ।। ४६ ।।
अपञ्चीकृतभूतोत्थं सूक्ष्माङ्गभोगसाधनम् ।
अनाद्यविद्यानिर्वाच्या कारणोपाधिरुच्यते ।। ४७ ।।
उपाधित्रितयादन्यदात्मानमवधारय ।
सर्वभूतस्थमात्मानमहमेव तथात्मनि ।। ४८ ।।
सर्वभूतानि सञ्चिन्त्य चिन्तयस्वैकमेव हि ।
उत्पत्तिप्रलयाभ्यां च न सदिदं निशामय ।। ४९ ।।
मनः करोति पापानि मनः पापेन लिप्यते ।
मनस्युन्मनीभूते[1] न धर्मो न च पातकम् ।। ५० ।।

।। इति गन्धर्वतन्त्रे ऊनचत्वारिंशः पटलः ।। ३९ ।।

१. उन्मननी-ख० ।

अथ चत्वारिंशः पटलः

शम्भुरुवाच-

कथ्यतां देवदेवेशि ! व्यक्तीभूतावुभौ कथम् ।
शिवशक्तिमयं ज्ञानं कथं वा जायते तथा ॥ १ ॥

जगन्मयी उवाच-

पुंभावः शिवमित्याहुः स्त्रीभावः प्रकृतिः परा ।
शिवो ज्ञानमयो देहे शक्तिर्बुद्धिमयी परा ॥ २ ॥
शुक्रं शिवो महाभेदः शक्तिः कुण्डलिनी त्विति ।
लिङ्गं शिवस्तथा शक्तिर्योनिर्जगति दृश्यते ॥ ३ ॥
इत्येवं त्रिपुरा शक्तिरित्येवं त्रिपुरं शिवः ।
नानयोर्विद्यते भेदो या शक्तिः स शिवो ध्रुवम् ॥ ४ ॥

न शिवेन विना शक्तिर्न शक्तिरहितः शिवः ।
न सद्भूतस्तयोर्भेदश्चन्द्रचन्द्रिकयोरिव ॥ ५ ॥

एवं तौ सर्वभूतेषु द्विधाभूतौ व्यवस्थितौ ।
तस्मान्नास्ति तयोर्भेदो जगदेतच्चराचरम् ॥ ६ ॥

पिता माता स्वतश्चेति भावोऽयं विविधो मृषा[1] ।
स्वाविद्यासुदृढाभ्यासाद् दृढीभूतो हृदि स्थितः ॥ ७ ॥

गुरुवाक्येन तं विद्याद् दृढाभ्यासेन मानवः ।
जीवन्मुक्तः सर्वभूतमयो भवति वै ध्रुवम् ॥ ८ ॥

शरीरं विविधाङ्गं मे कथ्यते शृणु सादरम् ।
ब्रह्मैवाहं न चान्योऽस्मि शरीरं मे तदेव हि ॥ ९ ॥

---

१. मुषा-ख० ।

चैतन्यं सर्वभूतानां शब्दब्रह्मस्वरूपकम् ।
वर्णरूपेण तद् व्यक्तं मन्त्रविद्यादिभेदतः ॥ १० ॥

कुङ्कुमागुरुकस्तूर्या रोचनाचन्दनेन्दुभिः ।
प्रकाश्य तव पीठे तु शक्त्यन्तस्थं यथा भवेत् ॥ ११ ॥

तत्र पूजा सदा कार्या तत्तद्वर्त्मविधानतः ।
सर्वेषामेव देवानां मन्त्रमाद्यं शरीरकम् ॥ १२ ॥

पूजयेत् तद्गुरोर्मन्त्री देवतात्मस्वरूपतः ।
द्वितीयं कथ्यते देव ! यत् पुनर्ध्यानगोचरम् ॥ १३ ॥

कृत्वा रत्नमयं रूपं शुद्धकाञ्चननिर्मितम् ।
प्रत्यहं पूजयेद् देवममुत्र मासि मासि च ॥ १४ ॥

वार्षिकं त्वथवा कुर्यान्महोत्सवमनुत्तमम् ।
विमुखो दम्भमाश्रित्य दोषो नास्त्ववशादुत ॥ १५ ॥

महोत्सवविधौ यो मे स्वस्माद् भग्नमनोरथः ।
विमुखास्तस्य दुर्बुद्धेः पितरः समराङ्गणाः ॥ १६ ॥

तस्मात् परदिनं प्राप्ते बोधयित्वा विधानतः ।
प्रत्यहं पूजयेद् भक्त्या पूर्णान्तं स्यान्महोत्सवम् ॥ १७ ॥

तृतीयं कथ्यते यन्त्रं रत्नं वा हेमनिर्मितम् ।
मदात्मरूपमात्रं तु विदित्वा सद्गुरोर्बुधः ॥ १८ ॥

पूजयेद् गन्धपुष्पाद्यैर्मदात्मा मदभेदतः ।
चन्दनागुरुकस्तूर्या रोचनाचन्द्रकुङ्कुमैः ॥ १९ ॥

कुलपुष्पैश्च संलिख्य त्वदुक्तविधिना यजेत् ।
वाराहस्कन्धजैर्दर्भैर[1]नुलेपं विघर्षयेत् ॥ २० ॥

---

१. दर्भे-ख० ।

वाराहदेहजैर्दर्भै:[1] कुर्यान्मलविघर्षणम् ।
प्रीतिर्मे जायते तत्र पूर्णा द्वादशवार्षिकी ।। २१ ।।
सुगन्धिस्पर्शसुखदै: कुसुमैररुणैरपि ।
अशून्यं सर्वदा कुर्याच्छून्ये विघ्ना ह्यनेकश: ।। २२ ।।
अत्यन्तसुखदैर्वस्त्रैराच्छाद्य भवनान्तरे ।
त्वल्लिङ्गेनातिशुद्धेन शुक्लेन चित्तहारिणा ।। २३ ।।
स्थापयेत् पूजयेत् सार्द्धं गतो नाहं त्वया विना ।
नैव त्वमपि हे देव ! प्रभुर्न्वो मया विना ।। २४ ।।
तस्मादावां सदैवात्र स्थापयेत् सिद्धिमिच्छुक: ।
विद्रुममौक्तिकाभ्यां वा योजयेन्मन्त्रमुत्तमम् ।। २५ ।।
समयाचारयोगेन त्वयोक्तेनैव शङ्कर ! ।
पूजां य: कुरुते नित्यं भक्तिश्रद्धासमन्वित: ।। २६ ।।
चतुर्द्धा कालरूपैश्च हस्तैरालिङ्ग्य तं शिवम् ।
मामक्या कलया युक्तं करोमि पुरनायकम् ।। २७ ।।
तुरीयं मे परं रूपं गुप्तं यज्जगतीतले ।
तत्र पूजा सदा कार्या कुलयागविधानत: ।। २८ ।।
सर्वापायेषु सर्वत्र कौलो[2] धर्म: परो महान् ।
स्वागमा निगमा: सर्वे कौलधर्मस्तु दुर्गम: ।। २९ ।।
निसर्गदुर्गम: कौल: [3]सुगम: खलु भात्यसौ ।
ब्रह्मविष्णुशिवादीनां प्रभवं यत्र कीर्तितम् ।। ३० ।।
तद्रूपं मे परं धाम ब्रह्मणोऽव्यक्तजन्मन: ।
सद्गुरो: कृपया लब्ध्वा तत्र पूजा महोदया ।। ३१ ।।

---

१. दर्भे-ख० ।
२. कौला-ख० ।
३. सुगम इव-क० ।

ब्रह्मप्रकाशकं तत् तु तन्निष्ठं ब्रह्म उच्यते ।
स्वयं प्रकाशते ब्रह्म यस्य दर्शनतः शिवः ॥ ३२ ॥

स्पर्शनात् पूजयेद् यस्य [१] ब्रह्मण्येव निमज्जति ।
आनन्दाब्धौ निमज्ज्येव भवाब्धिं स न पश्यति ॥ ३३ ॥

कौलो धर्मस्त्वया प्रोक्तस्तमासाद्य कुलं यजेत् ।
मद्रूपा परमा शक्तिर्लिङ्गरूपी भवान् प्रभुः ॥ ३४ ॥

शुक्रं शिवो रजः शक्तिरिति जानीहि शङ्कर ! ।
त्वया मया जगदिदं परिपूर्णं महेश्वर ॥ ३५ ॥

एकैवाहं परं ब्रह्म शिवशक्तीति भेदतः ।
संप्रभिन्नं जगदिदं भ्रम एवात्र कारणम् ॥ ३६ ॥

त्वमहं चेति यत् प्रोक्तं तदविद्याभ्रमो महान् ।
तत्त्वमसि स एवाहं न त्वं नाहं तदेव यत् ॥ ३७ ॥

आवयोर्नहि भेदोऽस्ति युक्त्या बुध्यस्व शङ्कर ।
मदन्तस्त्वयि संलीने त्वमेवाहं भवान् प्रभुः ॥ ३८ ॥

आवयोः सरलाकारमभून्मिलितयोः शिव ! ।
तन्महामोक्षमाप्नोति भोगेनैव महेश्वर ॥ ३९ ॥

कल्पकोटिसहस्राणि कल्पकोटिशतानि च ।
पूजनान्नहि मे प्रीतिर्यदिहान्यप्रकारतः ॥ ४० ॥

मांसभारैर्न मे प्रीतिर्न तथा मद्यसागरैः ।
यथा मे जायते प्रीतिर्भगलिङ्गामृतैः शिव ! ॥ ४१ ॥

अहमेव महादेव ! स्त्रियः सर्वा जगत्स्विह ।
इति मत्वा भजन्ते मां बुधा भावसमन्विताः ॥ ४२ ॥

---

१. ब्रह्मणेव-ख० ।

ये देवा मद्गतप्राणा मद्वासा मद्विभूषणाः ।
स्वधर्मानपरित्यज्य मामेव शरणं गताः ।। ४३ ।।
ते पुनर्भोगिनो मुक्ता जीवन्तोऽपि महीतले ।
मदङ्गस्पर्शमात्रेण आत्मानं ज्ञातुमर्हसि ।। ४४ ।।
मयि प्रविश विश्वेश ! मां भजस्व सनातनम् ।
जहि शङ्कां महादेव ! त्वमात्मानं न विस्मर ।। ४५ ।।
विष्णुः पिबत्यसौ वामं ब्रह्मा मे दक्षिणं स्तनम् ।
त्वं तु पिब महादेव ! ममाधरस्रुतामृतम् ।। ४६ ।।
स्त्रियं गच्छन् स्पृशन् पश्यन् ताभिरेव विहारवान् ।
ध्यानं पूजां जपं चैव कुर्यान्मे साधकोत्तमः ।। ४७ ।।
शक्त्या युक्तः सदा मन्त्री न तया रहितो भवेत् ।
तया विरहितो देवः सर्वकर्मसु न क्षमः ।। ४८ ।।
पतिहीना यथा नारी सर्वकर्मविवर्जिता ।
शक्तिहीनस्तथा मन्त्री तस्माच्छक्तियुतो भव ।। ४९ ।।
एका चेद् वशगा साध्वी तस्याकृष्टिर्भवाय च ।
दुष्टभार्याकुलाकृष्टिर्विनाशायैव केवलम् ।। ५० ।।
कूलभेदिनदीतीरे कोषागारो यथा शिवः ।
भगलिङ्गसमायोगाद् यदानन्दः प्रजायते ।। ५१ ।।
ब्रह्मैव तद् विजानीयादनन्तं मोक्षसाधनम् ।
गुरुपूजा कराकृष्टिर्विघ्नोत्सारणकर्मकृत्[1] ।। ५२ ।।
रहस्याख्यानकं कर्णे ह्यासनं गण्डचुम्बनम् ।
भूतशुद्धिः परीरम्भः सम्भाषेन्द्रियनिग्रहः ।। ५३ ।।

---

१. विघ्नोत्साधारणकर्मकृत्-ख० ।

प्राणायामः स्तनाकृष्टिर्न्यासमत्र समीरितम् ।
नखदन्तक्षतादीनि धूपदीपप्रदीपनम् ।। ५४ ।।
चाटुकानि रतान्ते च सुपुष्पाण्यङ्गसङ्गमम् ।
दर्शनं स्पर्शनं योनेर्विकाराल्लिङ्गघर्षणम् : ।। ५५ ।।
अधरामृतपानं च स्वयमावेशनं तथा ।
विक्षेपोत्क्षेपणं चैव पतनोत्पतनं तथा ।। ५६ ।।
तर्पणाद्युपचारस्तु मथनं हवनं तथा ।
सीत्कारो मन्त्रजपनं ब्रह्मार्पणैकचित्तता ।। ५७ ।।
कूजनं गायनं स्तुत्यं रेतःपातो विसर्जनम् ।
इत्थमेव महादेव ! पूजनं मे समीरितम् ।। ५८ ।।
एकाया बहुरूपिण्याः प्रत्यहं यः समाचरेत् ।
जीवन्मुक्तः स्वयं देवोऽप्यसाध्यमपि साधयेत् ।। ५९ ।।
भोगैश्च मधुपर्काद्यैर्वामाभावे स्थितो यजेत् ।
श्रुतिस्मृत्युदितं कर्म त्यजन् वाथ समाश्रयन् ।। ६० ।।
तत्तत्कर्मपरित्यागाद् ध्यानं जातिषु जायते ।
ततो बहुसुखं भुक्त्वा परेषां च सुदुर्लभम् ।। ६१ ।।
विद्याभ्यासप्रसादेन भोगेन मोक्षमाप्नुयात् ।
एवं बहुविधान् भोगी भोगान् वै सुमनोरमान् ।। ६२ ।।
समासाद्य च तांस्तांस्तु वैराग्ये मन आविशेत् ।
असारांश्च तथा सारान् निःसारांश्च तथापरान् ।। ६३ ।।
नानाविधैर्विवेकाद्यैर्विविच्य साधकस्ततः ।
सारभूते परे तत्त्वे मन आधाय योगवित् ।। ६४ ।।
निःसारमसदाद्यन्तं जगदेतच्चराचरम् ।
सत्यं किमपि तत्रैव वस्तु साक्षान्निरक्षरम् ।। ६५ ।।

तद्रानन्दमयं ब्रह्म विदितात्मनि साधक: ।
एकान्तविजने रम्ये मृदुकोमल आसने ॥ ६६ ॥

आसीनश्चिन्तयेद् ब्रह्म परमानन्दनिर्भर: ।
ब्रह्मचिन्तापरामोदभोगेषु विगतस्पृह: ॥ ६७ ॥

एकां भार्यां समादाय योगिनीं सहचारिणीम् ।
असाध्यं साधयेद् योगी योगिन्येव सहायिनी ॥ ६८ ॥

यथा त्वं [१]मयका नाथ ! पार्वत्या परमेश्वर ।
मोहयित्वा पुनर्देवी शङ्करं प्राह पार्वती ॥ ६९ ॥

॥ इति गन्धर्वतन्त्रे चत्वारिंश: पटल: ॥ ४० ॥

१. कामय-क० ।

अथ एकचत्वारिंशः पटलः

अतुलैकरसानन्दं कैवल्यायतनं शिवम् ।
नत्वा शिष्येव सानन्दा तमुवाच परा शिवा ॥ १ ॥

पार्वती उवाच-

प्रसीद परमानन्द मयि संसक्तविग्रह !।
यद् यदेव परं तत्त्वं तत्त्वतो विदितं मया ॥ २ ॥
त्वया देव ! समाख्याताः सर्वे मन्त्राः क्रियाः पराः ।
योगाः समाधयो ज्ञानं तथा चान्ये मदीप्सिताः ॥ ३ ॥
तेषां हि कारणं तत्त्वं यदीशः परतः परम् !
वक्तुमर्हसि तत्त्वेन शाम्भवं चाप्यनुत्तरम् ॥ ४ ॥
वाच्यस्वरूपव्यापित्वं ज्ञातुमिच्छामि तत्त्वतः ।
प्रकाशो विमर्षाधीन इति सत्यं यदि प्रभो ॥
ममाधीनस्त्वमेव स्याद् यथोक्तं वद शङ्कर ! ॥ ५ ॥

शम्भुरुवाच–

अतिगुह्यतमं सूक्ष्ममवाङ्मनसगोचरम् ।
मया यत्नेन गुप्तं यन्न तत् कस्यापि कथ्यते ॥ ६ ॥

अहमेव त्वमप्यस्य खलूक्तेति च मे मतिः ।
त्वमप्येवं स्मरस्यात्मा त्वयापि विदितं प्रिये ! ॥ ७ ॥

सच्चित्संयोगसंसिद्धिमवश्यामवसायतः ।
तदेव चोत्तरं प्राह सत्यं सत्यं मयोदितम् ॥ ८ ॥
तदेव चित्सदाद्यन्तौ................. संस्थितं यदा ।
तदा शाम्भवमित्याहुर्मुनयस्तत्त्ववित्तमाः ॥ ९ ॥

तदेवाहमिदं भावपूर्णानन्दो यदा भवेत् ।
तदैव शम्भुभावं स्यादुक्तमेतत् पदत्रयम् ।। १० ।।
शक्रत्रिशूलीसर्गान्तं तैरेवालङ्कृता यदि ।
सैव हि श्रीपरेत्युच्चैर्मुनिभिः परिकीर्तिता ।। ११ ।।
प्रकाशानन्दसन्दोहकैवल्यमहदाश्रया ।
मत्परत्वान्महासिध्यै मातरेति च कथ्यते ।। १२ ।।
ये मन्त्राः परमेशानि ! तेनादावपि संयुताः ।
ते जीवन्ति च मन्त्रेभ्यो ह्यन्योन्यमिति मे मतिः ।। १३ ।।
सप्तषष्टिप्रकृत्यर्णा जगत्सृष्ट्यादिकर्तृकाः ।
एतेषां जीवभूतत्वादनुत्तरमिदं जगत् ।। १४ ।।

पार्वती उवाच-

सकला निष्कला चैव मुक्तिमार्गप्रबोधिका ।
मन्त्रास्तु बहवः सन्ति वद तेषामनुत्तरम् ।। १५ ।।

शम्भुरुवाच-

केषाञ्चिदस्मदुक्तानामेतेऽप्यनर्थदर्णवा ? ।
आवयोर्देवदेवेशि ! मनूनां कारणं मनोः ।। १६ ।।
सर्वेषामेव मन्त्राणां प्राप्यावावां महेश्वरि ! ।
आवयोरपि तत् प्राप्यमनुत्तरमिति स्मृतम् ।। १७ ।।
अप्येतदक्षरावृत्तेर्गम्यागम्यतया स्थितम् ।
अगम्याकारणत्वाच्च गम्यावावां प्रति प्रिये ! ।। १८ ।।
इदन्तयाऽहन्तया वा सर्वेषामन्तरात्मनि ।
प्रतीयमानमर्थो यः स एव शिवनिर्णयः ।। १९ ।।
पूर्णाहन्तास्वभावेन कृत्रिमाहन्तया विना ।
+ + यः पश्यति स पश्यति ।। २० ।।

अहन्तायां महादेवि! त्वमेव प्राणिनां प्रिया।
अज्ञानादपि चात्मानं सर्वे तेऽनुत्तरप्रिया: ।। २१।।

पार्वती उवाच-

त्वया पूर्वोपदिष्टं यत् तत्त्वं श्रीमत् परामयम्।
तदेव निर्वाणपदमिति प्रोक्तं तदा मया ।। २२।।
इदानीमतिगुह्यानां तदेवाद्याप्यनुत्तरम्।
प्रसंशसे परानन्दविमर्षाविष्टविग्रह !।
एतस्मिन्नेव कैवल्यं चेत: श्लेषं न मे विभो! ।। २३।।

शम्भुरुवाच-

सत्यमेव त्वया ख्यातमुभयं तव सुन्दरि!।
परया न्वपि तत् प्राप्यं पूर्वोदितमनुत्तमम् ।। २४।।
यत् सम्मतं तथाऽप्येतत् तयोरप्यन्तरं महत्।
परा तु सप्तविंशत्या अन्तर्बाह्या क्रिया गुणै: ।। २५।।
पूज्या चास्मत्कलांशेति केषाञ्चिद् योगिनीमतम्।
मानरूपक्रियोपाधिविहीनत्वान्महेश्वरि! ।। २६।।
परया अपि तत् प्राप्यं पूर्वोदितमनुत्तरम्।

पार्वती उवाच-

अस्य [1]माहात्म्यमेवोक्तं त्वया मे बहुधा विभो!।
उपायेनामुना पश्येद् युक्तं नैव तु जातुचित् ।। २७।।
यदिष्टं सर्वमाख्यातं यदप्युक्तमनुत्तरम्।
नैव शक्नोमि निर्णेतुं तत्त्वत: कथयस्व मे ।। २८।।

शम्भुरुवाच-

अत्यन्ताभावतो भेदादावयो: परमार्थत:।
इदमीदृशमित्युक्तं पुरोवाहमुपादितम्? ।। २९।।

---

१. महात्म्य-ख०।

संप्राप्ता स्वरदेवना नैव कार्या विचारणा ।
यद्यन्यभवस्थैर्येण प्राप्तव्यं गुणकार्यतः ॥ ३० ॥
तर्हि भूयोऽपि वक्ष्यामि मयोक्तार्थस्य निर्णयम् ।
मनोवाग्विषयातीतं पूर्वोक्तं यदनुत्तरम् ॥ ३१ ॥
तत् त्रिधा भेदमायाति बिन्दुनादाख्यबीजतः ।
तान्येव सच्चिदानन्दभेदेन विभजानि तु ॥ ३२ ॥
मत्स्वरूपो हि यद्बिन्दुस्तस्मान्नादस्तु भाविनि ।
द्वयोः समरसाकारः मुखं बीजाख्यभावयोः ॥ ३३ ॥
ऐक्यज्ञानपथे चैनां देवि शाम्भवि ! वाचके ।
वर्णक्रमेण सम्भाव्य कुर्यान्मथनभावनाम् ॥ ३४ ॥
एवं क्रमे महेशानि ! तामनुत्तरतां व्रजेत् ।
वह्निवत् कण्ठसम्बद्धे समुन्नद्धोऽवनिं तरत् ॥ ३५ ॥
वार्जने मथनोद्घाते तन्तुशक्तिपदात्मिकाम् ।
व्रतहोमेन सम्भाव्ये स्वभावं स्वयमाचरेत् ॥ ३६ ॥
प्रकाशान्ता विमर्षान्तास्तस्मादेवाप्रकाशकम् ।
उत्तरोत्तरमेकैकं नयामि तत् क्रमात् क्रमात् ॥ ३७ ॥
सङ्कोचः सविकाशस्य स्वरूपौ सूर्यसङ्गतौ ।
तत् तु योगतया स्यातां प्रकाशानन्दमन्दिरौ ॥ ३८ ॥
सच्चिन्मयौ क्रियासारावधूतात्मक्रियापरौ ।
एतयोरावयोर्यत् तत् कारणं स्यादनुत्तरम् ॥ ३९ ॥
हृदयाननभार्यान्तं शिवदण्डी बिलं फलम् ।
अन्तः प्रतीयमानं तदमेयं सर्वतामुखम् ॥ ४० ॥
आदिमध्यान्तनिर्मुक्तं निस्तरङ्गाब्धिसन्निभम् ।
सन्मात्रं चैव चिन्मात्रं तयोरैक्यरसावृतम् ॥ ४१ ॥

तमः प्रकाशहीनं [१]यदमो बहुतरं परम् ?।
महतां च महत्त्वाच्च ब्रह्मसंज्ञमनुत्तरम् ।। ४२।।
तदेवावहितेन त्वं स्वान्तेन परिभावय।
अनेन भाववानाशु मन्त्रस्तन्मयतां व्रजेत् ।। ४३।।
यदा तन्मयसिध्यादि विश्वं त्वयि विभावयेत्।
तेन विश्रान्तभावेन तदैकानन्दमाप्स्यथ ।। ४४।।
आकाशे निर्मले यद्वत् सहसा घनसंकुलम्।
उत्पत्य नीयते तद्वज्जगदात्मन्यनुत्तरे ।। ४५।।
इत्येवं प्रत्यभिज्ञानसिद्धिः स्यात् तव सुव्रते !।
सुखं वेद्यं सुखं पश्चान्नैव शक्नोमि वेदितुम् ।। ४६।।
परा त्वं परमर्द्धिः स्यान्न त्वस्य विहितं यतः ।
इतः परं न जानामि त्वयाऽहं बहुधा शपे ।। ४७।।
एतत् श्रुत्वा महादेव्या ह्येतदर्थविमर्षणम्।
प्रकाशितं तदेवाशु विस्मयाविष्टचेतसा ।। ४८।।
महदाश्चर्यमेतन्मे सम्पूर्णोऽयं यदा स्थितः ।
इति सञ्चिन्त्य देवस्य पादमाश्लिष्य सुन्दरी ।। ४९।।
तव चान्योन्यमथनात् सान्द्रानन्दाभिनन्दिता।
यत् प्रकाशात्मकं सर्वं तत्त्वं केवलतां गतम् ।। ५०।।
विमर्षमवनिप्राप्तमित्येषा तात्त्विकी स्थितिः ।
अवधानैकभावानां मतिः सा साक्षिरूपिणी ।। ५१।।
तत् प्रमाणैर्वराकैस्तैश्चिदेव[२] हि प्रमाणकः ।
नहि वैकर्तनं ज्योतिर्दीपानेव समीक्षते।
आदर्शे विमलाभोगे यथा [३]सर्वं प्रकाशते ।। ५२।।

---

१. यदनो-क०।
२. चिदेवाम्-क०।
३. चर्वं-ख०।

ईश्वर उवाच-

इत्थं चिदात्मकं विश्वं षट्त्रिंशत्तत्त्वभेदनम्।
आदौ शुद्धात्मकं तत्त्वं पञ्चधा तमसः परम् ॥ ५३॥

शिवः शक्तिश्च तत्त्वाख्या ईशो विद्येति भिद्यते।
हक्षादिशान्तवर्णात्मा निरमायि यदा शिवे ! ॥ ५४॥

कला विद्या रागकालौ नियतिर्वर्ष्म उच्यते।
मायापूर्वो वकारादिः सकारान्ताक्षरात्मकम् ॥ ५५॥

प्रमाणं च मनो बुद्धिरहं तन्मात्रपञ्चकम्।
श्रोत्रादिपञ्चकं [1]तादि [2]वादि वागादिपञ्चकम् ॥ ५६॥

तन्मात्रपञ्चकं मादि भूतादि यादिपञ्चकम्।
सिसृक्षोः प्रथमः स्पन्दः शिवतत्त्वं प्रभोः स्मृतम् ॥ ५७॥

इच्छैवास्य परिम्लाना शक्तितत्त्वं मदङ्कुशम्।
स्वेच्छया सूचितं विश्वमाच्छाद्याहन्तया स्थितः ॥ ५८॥

स एव तत्त्वं सादाख्यं सर्वानुग्रहणोन्मुखम्।
स एवेश्वरतत्त्वं स्यात् पश्यन् विश्वमहन्तया ॥ ५९॥

अहन्तेदन्तयोरैक्यमविद्येति निगद्यते।
[3]स्वाङ्गभूतेषु भावेषु [4]मायातत्त्वविभेदिनी ॥ ६०॥

मायागृहान्तः सङ्कोचः शिवः पुंस्तत्त्वमुच्यते।
अयमेव हि संसारी जीवो भोक्तेति दृश्यते ॥ ६१॥

---

१. लादि-क० ।
२. टादि-क० ।
३. साङ्ग -क०।
४. तत्र-क०।

ज्ञातृकर्तृत्वपूर्णत्वनित्यत्वाद्याश्च शक्तय: ।
तत्सङकोचात् सङकुचिता कलाविद्यात्मना स्थिता ।। ६२।।

मायात्मन: कला नाम किञ्चित् कर्तृत्वलक्षणम् ।
विद्या किञ्चिज्ज्ञताहेतू रागोऽभिष्वङ्गकारणम् ।। ६३।।

काल: परिच्छेदको वा नियतिश्चेदमेव मे ।
कर्तव्यं नान्यदित्येषा व्यवस्था यन्त्रणाकृति: ।। ६४।।
प्रकृतिर्गुणसाम्यं[१] स्यादहङ्कारादिजन्मभू: ।
अहिंसा मदमित्येतद् बुद्धिहेतुरहङकृति: ।। ६५।।
बुद्धिरध्यवसायस्य कारणं नियतात्मनि ।
सङकल्पस्य विकल्पस्य बीजं मन उदीर्यते ।। ६६।।
वचनादेश्च शब्दादेर्वागादिश्रवणादिकम् ।
करणश्रवणादीनां ग्राह्यं तन्मात्रपञ्चकम् ।। ६७।।
आकाशाद्यवसानादिकारणं भूतपञ्चकम् ।
परापराशक्तिमये शुद्धे विद्यादिपञ्चकम् ।। ६८।।
तदन्यदपरा शक्तिर्विद्यातत्त्वमुदीरितम् ।
अथ देवी परा शक्ति: शुद्धाशुद्धार्द्धहारिणी ।। ६९।।
पृथिव्यादीनि तत्त्वानि सदा लीनानि कारणे ।
तदा कारणमात्राणि बहिरुद्गमते बहि: ।। ७०।।
अनुत्तरेच्छे उन्मेषे आनन्देषणमूनता ।
क्रियेच्छाज्ञानशक्तीनां सदा चोन्मूलता च षट् ।। ७१।।
इच्छेशतोनतारूढा स्फुटास्फुटजगन्मयी ।
चत्वार: षण्ढवर्णा: स्यु: शुद्धात्मान: प्रचोदिता: ।। ७२।।

---

१. साम्य: -ख० ।

अनुत्तरानन्दशक्ती [1]इच्छाशक्तौ नियोजिते ।
त्रिकोणमथ षट्कोणमिच्छायां रूढिमागते ।। ७३ ।।

अनुत्तरानन्दपङ्क्तित्रिकोणद्वययोगतः ।
एतेषामेव योगेन क्रियाशक्तेः स्फुटं वपुः ।। ७४ ।।

उक्तं द्विशक्तिसंघट्टत्रिशूलिद्वैतघस्मरम् ।
परस्परविरोधेन कार्ये च प्रसवे हते ।। ७५ ।।

न केषाञ्चिदुपायेन यासां रूपमिदं भवेत् ।
बिन्दुरेतस्य संस्कारो विमर्षः सर्ग इत्यसौ ।। ७६ ।।

कला षोडशकाकारा शक्तेर्बीजाय ते परा ।
तिथयः प्रतिपत्पूर्वाः पञ्चदश्यन्तिमा यथा ।। ७७ ।।

सूर्याचन्द्रमसौ स्वान्तश्चरन्तौ स्थितिहेतवे ।
तथा विमर्षवपुषः सर्गस्याद्याः कलाः स्मृताः ।। ७८ ।।

विद्येयं मातृका देवी बीजयोन्यात्मना स्थिता ।
नित्यप्रभुर्दीप्तवपुर्विश्वस्य हि च जन्मभूः ।। ७९ ।।

हृदयं बीजमेतस्याः स विदेत् परमं महः ।
बटबीजे यथा वृक्षस्तद्वत् सन्निहितं जगत् ।। ८० ।।

विचार्यमाणो यो वेद कारणादतिरिच्यते ।
मृदादेः कलशादीनां तत्त्वं नान्यद् निवापणे ।। ८१ ।।

इत्याहुस्तत्त्ववादिन्यः श्रुतीनामन्तिमा गिरः ।
इदं सर्वं स एवाह नासीदिति विनिश्चयात् ।। ८२ ।।

सत्तावाचिनि बीजेशि ! क्षादिमायान्तिमं जगत् ।
विलुप्तप्रत्ययाकारमेतत् सम्परिशिष्यते ।। ८३ ।।

---

१. शक्त्यौ-ख० ।

ततो ज्ञानात् क्रियासारा विद्येश्वरसदाशिवाः ।
शक्तित्रिशूलिनीमन्ते चतुर्दशकलात्मनि ।। ८४ ।।
ऊर्ध्वाधः शक्तिवपुषः सा कुलीनमतः परम् ।
इत्थं परस्यां संवित्तौ सर्वसङ्कचितिः क्रमात् ।। ८५ ।।
अथ वाङ्मनसातीते यत्र क्वापि निरञ्जने ।
षट्त्रिंशत्तत्त्वलहरीकलहातीतगोचरे ।। ८६ ।।
विश्वात्मनि महामन्त्रे स्वभावे सा विलीयते ।
कुतश्चिन्मथिते धाम्नि दीप्ते केनापि हेतुना ।। ८७ ।।
सर्वं हविरिदं जुह्वन् न दारिद्र्येण पीड्यते ।
पञ्चपञ्चात्मकं देवि ! पञ्चस्पन्दविजृम्भितम् ।। ८८ ।।
सङ्कोचयन् परामर्षी सामान्यस्पन्दकेवलम् ।
अहमि प्रलयं कुर्वन्निदमः प्रतियोगिनः ।।
पराक्रमपरो भुङ्क्ते स्वभावमशिवापहम् ।। ८९ ।।

।। इति गन्धर्वतन्त्रे एकचत्वारिंशः पटलः ।। ४१ ।।

अथ द्विचत्वारिंश: पटल:

पार्वती उवाच-

कथमुत्पद्यते वाणी कथं वा सा विलीयते।
वाचां विनिर्णयं ब्रूहि पश्चात् तत्त्वमुदीरय ॥ १॥

ईश्वर उवाच-

अव्यक्तात् प्राण उत्पन्न: प्राणादुत्पद्यते मन: ।
मनस उत्पद्यते वाक् च वाङ् मनसि विलीयते ॥ २॥

देवी उवाच-

आहारं काङ्क्षते कोऽसौ भुङ्क्ते चापि रतीश ! क: ।
जागर्ति सुप्यते कोऽसौ सुप्त: कोऽसौ प्रबुध्यते ॥ ३॥

ईश्वर उवाच-

आहारं काङ्क्षते प्राणो भुङ्क्ते चैव हुताशन: ।
जागर्ति सुप्यते वायु: सुप्तं तेज: प्रबोधयेत् ॥ ४॥

देवी उवाच-

को वा करोति पापानि को वा पापेन लिप्यते।
को वा बद्धो विमुक्त: क: को वा पापै: प्रमुच्यते ॥ ५॥

ईश्वर उवाच-

मन: करोति पापानि मन: पापेन लीयते।
मनस्युन्मनीभूते न धर्मो नापि पातकम् ॥ ६॥

देवी उवाच-

यदिदं शक्तिमाकाशं देहस्थं देहवर्जितम्।
तं स्थितं तु कथं देहं देहिदेहविवर्जितम् ॥ ७॥
कथं जीव: स्थितो देहे को वा जीव: प्रकीर्तित: ।
केन पश्यत्यसौ जीव: केन मार्गेण सञ्चरेत् ॥ ८॥

सकलं तु कथं जीवो निष्कलं तु कथं भवेत् ।
केन जीवत्यसौ जीवः किं वा जीवस्य भोजनम् ।। ९।।
कुतो वा लीयते जीवो जायते कुत एव हि ।
को वा जीवः कथं प्राणाः केन जीवः प्रकीर्तितः ।। १०।।
एतत् सर्वं यथा तत्त्वं तत्त्वं मे ब्रूहि शङ्कर !।
संसारार्णवमग्ना हि येन मुञ्चाम्यहं प्रभो ! ।। ११।।

ईश्वर उवाच-

शृणु देवि ! प्रवक्ष्यामि यत् त्वया समुदाहृतम् ।
कथयामि न सन्देहः सारात् सारतरं शुभम् ।। १२।।
वायुस्तेजस्तथाऽऽकाशं तृतीयं जीवसंज्ञकम् ।
स जीवः प्राण इत्युक्तो बालार्कशतकल्पितः ।। १३।।
जीवः शुक्रं च विज्ञेयं यावत् सत्त्वेन संस्थितम् ।
रजसा च समायुक्तो वायुर्जीवः प्रकीर्तितः ।। १४।।
तमसा च समायुक्तस्तदा हृष्टो भवेद् ध्रुवम् ।
सत्त्वेन च समायुक्तो धर्मज्ञानप्रवर्तकः ।। १५।।
रजसा च समायुक्तो भुङ्क्ते च विषयान् प्रभुः ।
तमसा च समायुक्तस्तदा पापेन लिप्यते ।। १६।।
नासाग्रं चैव नाभिं च हृदयं च तृतीयकम् ।
स्थानान्येतानि जीवस्य कल्पितानि शिवेन तु ।। १७।।
हृत्कमलं शिरश्चैव सत्त्वे यावद् व्यवस्थितम् ।
देहसंत्यक्त इत्युक्तः शिवेन परमात्मना ।। १८।।
यावन्न चलते जीवस्तावन्निश्चलतां गतः ।
नाभिस्थो निष्कलं ज्ञात्वा मुच्यते जन्मबन्धनात् ।। १९।।
नाभिस्थः सर्वकालेषु हृदि तिष्ठति सर्वगः ।
वक्त्रनासापुटान्तःस्थो भुङ्क्ते च विषयान् प्रभुः ।। २०।।

जीव: पश्यति देहस्थो जीविते च महेश्वर: ।
भुङ्क्ते भोगं शुभं जीवो देहिदेहे व्यवस्थित: ।। २१ ।।
देहं त्यक्त्वा यदा जीवो बहिराकाशमाश्रित: ।
तदात्मविषयो जीवो जायते नात्र संशय: ।। २२ ।।
तदिदं निष्कलं ब्रह्म ध्यायेदिति सदाशिवम् ।
ध्यात्वा शिवं च सहजं मुच्यते भवबन्धनात् ।। २३ ।।
सर्वग: सर्वदेहस्थो नासाग्रे च प्रतिष्ठित: ।
प्रत्यक्ष: सर्वभूतानां दृश्यते न च लक्ष्यते ।। २४ ।।
नाभिमध्ये स्थितं जीवं शुद्धतत्त्वं तु निर्मलम् ।
आदित्यमिव दीप्तं तु रश्मिभिर्ज्वलितं शुभम् ।। २५ ।।
हकारार्द्धनिभं जीवं जीवो देहे च संस्थित: ।
नाभिरन्ध्रं चितं ख्यातं विषयान् प्राप्य संस्थितम् ।। २६ ।।
तेनेदमखिलं व्याप्तं क्षीरं च सर्पिषा यथा ।
कारणं नात्मनश्चैव प्राणापानैस्तु पञ्चभि: ।। २७ ।।
श्वासनि:श्वासयोगेन अध ऊर्ध्वं प्रवर्तते ।
शुष्कपत्रं तु वातेन नीयते गगनं यथा ।। २८ ।।
तथा भ्रमति जीवाख्यं प्राणापानैस्तु पञ्चभि: ।
चतुष्कलासमायुक्तो भ्राम्यते हृदये स्थित: ।। २९ ।।
गोलकं तु यथा देवि ! स्वेन दण्डेन ताडित: ।
ततस्तु पतने शीघ्रमविश्रान्त: पुन: पुन: ।। ३० ।।

पार्वती उवाच-

यदिदं निष्कलं ब्रह्म व्योमातीतं निरञ्जनम् ।
निष्कलं निर्मलं शान्तं निष्प्रपञ्चमलक्षणम् ।। ३१ ।।
अप्रत्यक्षमविज्ञेयं विनाशोत्पत्तिवर्जितम् ।
कैवल्यं केवलं शान्तं शुद्धस्फटिकसन्निभम् ।। ३२ ।।

करणयोगनिर्मुक्तं हेतुसाधनवर्जितम् ।
तत्क्षणान्मुच्यते येन तद् ज्ञानं ब्रूहि शङ्कर ! ।। ३३।।

ईश्वर उवाच–

एतदेव महाभागे ! कुमारो ब्रह्मण: सुत: ।
परिसमेत्य योगेशं विष्णुं विश्वैककारणम् ।
उवाच परया भक्त्या ब्रह्मविद्यां वद प्रभो ! ।। ३४।।
ययाऽचिरात् सर्वपापं व्यपोह्य परात् परं पुरुषं याति विद्वान् ।
तस्मै स होवाच जगत्प्रभुश्च श्रद्धाभक्तिध्यानयोगादवैहि ।।३५।।
न कर्मणा न प्रजया धनेन त्यागेनैकेन अमृतत्वमानशु: ।
परेण [1]चक्रि निहितं गुहायां विभ्राजते यद्यतयो विशन्ति ।।३६।।
वेदान्तविज्ञानविनिश्चितार्थ: संन्यासयोगाद् यतयो विशुद्धा: ।
ते ब्रह्मलोकेषु परान्तकाले परामृतात् परिमुच्यन्ति सर्वे ।। ३७।।
विविक्तदेशे च सुखासनस्थ: शुचि: समग्रीवशिर: शरीर: ।
अत्याश्रमस्थ: [2]सकलेन्द्रियाणि निरुध्य भक्त्या स्वगुरु प्रणम्य ।।३८।।
हृत्पुण्डरीकं विरुजं विशुद्धा:विचिन्त्य मध्ये विशदं विशोकम् ।
अचिन्त्यमव्यक्तमनन्तरूपं शिवं प्रशान्तममृतं ब्रह्मयोनिम् ।। ३९।।
[3]तमादिमध्यान्तविहीनमेकं विभुं [4] चिदानन्दमरूपमद्भुतम्[5] ।
उमासहायं [6]परमेश्वरं प्रभुं त्रिलोचनं नीलकण्ठं प्रशान्तम् ।।
ध्यात्वा मुनिर्गच्छति भूतयोनिं समस्तसाक्षिं तमस: [7]परस्तात् ।४०।।

---

१. नाकं-ख० ।
२. स्वस्वाश्रमस्थ: ख०
३. अथादि-ख० ।
४. विधिं-ख० ।
५. अद्भुता: -ख० ।
६. परमेशं-ख० ।
७. पुरस्तात्-ख० ।

स ब्रह्मा शिव: स इन्द्र: सोऽक्षर: परम: स्वराड् विष्णु: स प्राण: ।
स कालोऽग्नि:स चन्द्रमा:स सर्वं यद् भूतं यच्च भाव्यं सनातनम् ।। ४१ ।।

ज्ञात्वा तं मृत्युमत्येति नान्य: पन्था विमुक्तये ।। ४२ ।।
सर्वभूतस्थमात्मानं सर्वभूतानि चात्मनि ।
संपश्यन् परमं ब्रह्म याति नान्येन हेतुना ।। ४३ ।।
आत्मानमरणिं कृत्वा प्रणवं चोत्तरारणिम् ।
ज्ञाननिर्मन्थनाभ्यासात् [1]पाशं दहति पण्डितः ।। ४४ ।।

स एव मायापरिमोहितात्मा शरीरमास्थाय करोति सर्वम् ।
स्त्रीस्वन्नपानादिविचित्रभोगै: स एव जाग्रन् परितृप्तिमेति ।। ४५ ।।
स्वप्ने च जीव: सुखदु:खभोक्ता स्वमायया कल्पितं [2]विश्वलोके ।
सुषुप्तिकाले सकले विलीने तमोऽभिभूत: सुखरूपमेति ।। ४६ ।।
पुनश्च जन्मान्तरकर्मयोगात् स एव जीव: [3]स्वपिति प्रबुद्धः ।
पुरत्रये क्रीडति यश्च जीवस्ततस्तु जातं सकलं विचित्रम् ।।
आधारमानन्दमखण्डरोधं यस्मिन् लयं याति पुरत्रयं च ।।४७।।
एतस्माज्जायते प्राणो मन: सर्वेन्द्रियाणि च ।
एवं वायुर्ज्योतिरापश्च पृथिवी विश्वस्य धारिणी ।। ४८ ।।
यत् पुनर्ब्रह्म सर्वात्मा सर्वस्यायतनं महत् ।
सूक्ष्मात् सूक्ष्मतरं नित्यं तत्त्वमेव त्वमेव तत् ।। ४९ ।।
जाग्रत्स्वप्नसुषुप्त्यादिप्रपञ्चं यत् प्रकाशते ।
तद् ब्रह्माहमिति ज्ञात्वा सर्वबन्धै: प्रमुच्यते ।। ५० ।।
त्रिषु धामसु यद् भोग्यं भोक्ता भोगश्च यद् भवेत् ।
तेभ्यो विलक्षण: सोऽहं चिन्मात्रोऽहं सदाशिव: ।। ५१ ।।

१. पापं-ख० ।
२. कल्पितो-ख० ।
३. स्वपति-ख० ।

मय्येव सकलं जातं मयि सर्वं प्रतिष्ठितम् ।
मयि सर्वं लयं याति तद् [1]ब्रह्माद्वयमस्म्यहम् ।। ५२।।
अणोरणीयानहमेव तत्तन्महानहं विश्वमिदं [2] विचित्रम् ।
पुरातनोऽहं पुरुषोऽहमीशो हिरण्मयोऽहं पुरुषोऽहमस्मि ।। ५३।।
अपाणिपादोऽहमचिन्त्यशक्तिः पश्याम्यचक्षुः स शृणोम्यकर्णः ।
अहं विजानामि विविक्तरूपो न चास्ति वेत्ता मम चित् सदाहम्
।।५४।।
वेदैरनेकैरहमेव वेद्यो वेदान्तकृद् वेदविदेव चाहम् ।
न पुण्यपापे मम नास्ति नाशो न जन्म देहेन्द्रियबुद्धिरास्ते ।। ५५।।
न भूमिरापो मम नास्ति वह्निर्न चानिलो मेऽस्ति न चाम्बरं च ।
एवं विदित्वा परमात्मरूपं गुहाशयं निष्कलमद्वितीयम् ।
समस्तसाक्षि सदसद्विहीनं प्रयाति शुद्धं परमात्मरूपम् ।। ५६।।
य एतत् तन्त्रं समधीते सोऽग्निपूतो भवति। सुरापानात् पूतो भवति।
कृत्याकृत्यात् पूतो भवति। अगम्यागमनात् पूतो भवति ।। ५७।।

।।इति श्रीगन्धर्वतन्त्रे द्विचत्वारिंशत्तमः पटलः समाप्तः ।। ४२ ।।

।। समाप्तश्चायं ग्रन्थः ।।

---

१. ब्रह्माद्वयं ऽस्म्यहम् हम्-ख०।
२. विश्वमहम् ख०।

श्लोकार्द्धानुक्रमणिका

गन्धर्वतन्त्रस्य

श्लोकांशा:	पृष्ठाङ्का:
अ	
अकथादित्रिरेखाढ्यं	१२९
अकथाहादिपङ्क्त्यादि	२५९
अकथ्यमपि देवेशि !	२६२
अकारं चाप्यूकारं च	१७८
अकारादि क्षकारान्ता	८७
अकारादि क्षकारान्तां	४०
अकालं प्रलयं कस्मात्	७
अकुलस्थामृताकारे	१३१
अकुर्वतामग्निहोत्रं	१७८
अकौलभूषणो वापि	२८०
अक्षतैर्वा जलैर्वापि	१४९
अक्षपाद इति ख्यात:	५
अक्षमालाङ्कुशधरां	२७४
अक्षमालां च मुद्रां च	१७५
अक्षमालां समाश्रित्य	२४७
अक्षयान् लभते कामान्	३४
अक्षयं मङ्गलं शीर्षे	१८१
अक्षराक्षरसञ्चारि	२११
अक्षराणां तु सर्वेषां	६९
अक्षरात् सर्वमुत्पन्नं	१५
अक्षरार्थो हि भावार्थ:	२५५
अक्षरं तु हुसं चात्र	३०१

श्लोकांशा:	पृष्ठाङ्का:
अक्षसूत्रं बीजपूरं	२
अखण्डपरचिच्छक्ति	३६
अखण्डैकरसानन्द	१३१
अगम्याकारणत्वाच्च	३२७
अगुरुद्रवमिश्रेण	३४
अगुरुर्देवदार्वादि	१४६
अगुरुप्रभृतिश्चापि	१४६
अगृध्नुरुपयुञ्जीत	२८४
अग्नितो राक्षसीं गत्वा	१६१
अग्निरेव मुखं देव्या	१७९
अग्निवायुसूर्यविद्यु	६९
अग्निहोत्रपरस्येह	१७९
अग्निहोत्रविधानेन	१७९
अग्निहोत्रं सदा कुर्यात्	१७९
अग्नीशासुरवाय्वव्य	४०
अग्रकोणेऽग्निचक्रे च	४६
अग्रजा मातुलानी तु	२१६
अङ्कुशमुद्रया पश्चात्	१२८
अङ्कुशाकाररूपाभ्यां	१६७
अङ्कुशाकाररूपाभ्यां	१७२
अङ्कुशं तोमरं विद्युत्	४३
अङ्गबाधे यथा दोषो	२१९
अङ्गन्यासकरन्यासौ	१९२

अङ्गमन्त्रान् न्यसेद् देवि	१३७	अङ्गुष्ठं शिवमित्याहु:	१३९
अङ्गरागेषु सिन्दूरं	१३९	अङ्गेषु पार्श्वयो: पाणी	२४६
अङ्गविन्यासविधुरा	१०५	अङ्गं सङ्कोचयन् वामं	७६
अङ्गहीना तथा पूजा	२१९	अचिन्त्यमव्यक्तमनन्तरूपं	३३८
अङ्गहीने महान् दोष	२१९	अचिन्त्यशक्तिरस्त्रेषु	२८
अङ्गहीनं तु पुरुषो	२१९	अचिन्त्यस्त्विह मन्त्राणां	२४०
अङ्गहीनं भवेद् यद् यत्	२५१	अजपा तेन विख्याता	२६२
अङ्गावृत्ति समभ्यर्च्य	२३७	अज्ञप्त दूषणं स्थानं	७७
अङ्गुलिर्नापयुञ्जीत	१७४	अज्ञातरूपकं यासि	८०
अङ्गुलीनां वियोगे तु	१७४	अज्ञातरूपकं सर्व	८१
अङ्गुलीपर्वभिर्मन्त्रं	१७४	अज्ञातरूपं तत् सर्वं	८६
अङ्गुलीर्योजयेत् पृष्ठे	१११	अज्ञात्वा विन्यसेद् यस्तु	८८
अङ्गुल्यग्राणि शुद्धानि	८५	अज्ञानकलुषं जीवं	३१७
अङ्गुष्ठगुल्फजानुषु	५५	अज्ञानतिमिरान्धस्य	५१
अङ्गुष्ठतर्जनीयोगा	१३९	अज्ञानादपि चात्मानं	२२८
अङ्गुष्ठतर्जनीयोगे	५०	अज्ञानाद्विश्वविज्ञानं	२३४
अङ्गुष्ठपर्वमध्यस्था	१७५	अज्ञानान्मानसोपाधे:	३१६
अङ्गुष्ठपर्वमात्रोच्चं	२६८	अट्टहासं च विरजं	९९
अङ्गुष्ठमध्यमानामा	१६८	अणिमा दक्षिणं वामं	२८०
अङ्गुष्ठमध्यमायोगं	५०	अणिमाद्यष्टसिद्धीनां	१५५
अङ्गुष्ठानामिकायोगं	५१	अणिमाद्यष्टसिद्धीशो	२१७
अङ्गुष्ठानामिकायोगं	७६	अणिमा पश्चिमे पातु	२४
अङ्गुष्ठानामिकायोगं	१३९	अणिमा पुरतो देवि	४४
अङ्गुष्ठाभ्यां महेशानि!	५१	अणिमां पूजयेद् वामे	१६४
अङ्ष्ठावपि संयोज्यौ	१३५	अणोरणीयानहमेव तत्त	३४०
अङ्गुष्ठेन भवेद् यस्य	१७५	अत ऊर्ध्वं पुनर्दीक्षां	२१८
अङ्गुष्ठेन विना कर्म	१७५	अत ऊर्ध्वं वहेद् देवि!	३०८
अङ्गुष्ठौ च निबध्नीया	७४	अत एव महेशानि	३०७
अङ्गुष्ठौ च महेशानि!	१७१	अतदात्मा तदात्मा वा	२२८
अङ्गुष्ठं कर्णयोर्देवि!	७८	अतर्पिता यदा तस्मिन्	१८७
अङ्गुष्ठं मोक्षदं देवि!	१७५	अतस्तां च प्रयत्नेन	३०५

अतस्तेनापि मुनिना १५४
अतिगुप्ततरं यस्मात् २९०
अतिगुह्यतमं सूक्ष्म ३२६
अतिगुह्यतरं देवि! १५
अतिदुष्टां स्त्रियं देवि! २८९
अतिरहस्यं योगिन्य: ४६
अतुलां भक्तिमासाद्य २१८
अतुलैकरसानन्दं ३२६
अतो दीक्षेति सा प्रोक्ता २२९
अतो न तुलसीपुष्पै: २८०
अतो भोगेन तां तोष्य ३०९
अतो यत्नेन विदुषो २५२
अत: परं न किञ्चित् तु १९९
अत: सर्वत्र देवेशि! ५२
अत्यन्तगुप्तरूपेण २९०
अत्यन्तसुखदैर्वस्त्रै: ३२१
अत्यन्ताभावतो भेदा ३२८
अत्यन्तं दुर्लभं गुह्यं २१
अत्याश्रमस्थ: सकलेन्द्रियाणि ३३८
अत्र चित्सत्त्वयोर्व्याप्ति: ३६३
अत्र निद्रापरा देवी २१०
अत्र निद्रापरा यान्ति २०९
अत्र पदं समाभाष्य १७२
अत्र भ्रमो महान् दोष: ३०३
अत्र यत् क्रियते कर्म २५३
अत्र यत् पुण्यमनघे २०९
अत्र यो नार्चयेद् देवीं २०९
अत्र वै पूजिता देवी २०९
अत्राङ्गावृत्तिभूतानां ४१
अत्रान्यचिन्तनाद् यान्ति २०९
अथ कामकलाबीज २६५
अथ कामकलारूप १८९
अथ गुरु: प्रसन्नात्मा २४२
अथ ते कथयिष्यामि ५६
अथ त्रिगुणरूपिण्या: २२८
अथ त्रिपुरगायत्र्या ७३
अथ दीपं प्रवक्ष्यामि १५०
अथ देवाश्च देव्यश्च ६
अथ देवाश्च दैत्याश्च ३०६
अथ देवी परा शक्ति: ३३२
अथ दीक्षां प्रवक्ष्यामि २२९
अथ पीठानि विधिना ६८
अथ पूर्वमुपोष्याऽथ २४६
अथ पूर्वानुसारेण २३७
अथ प्रागुक्तविधिना २३८
अथ मुक्ताफलमयी २४७
अथ वक्ष्ये महेशानि! १८४
अथ वक्ष्ये महेशानि! २६५
अथ वक्ष्ये विधानानि २४५
अथवा कुशमूलेन ३७
अथवा चिन्तयेदेता १८५
अथवाऽद्वैतभावेन २२६
अथवा प्रजपेद् देवीं २२०
अथ वाङ्मनसातीते ३३४
अथवा चिन्तयेन्मूर्ध्नि १७६
अथवा देवतारूपं २५२
अथवाऽन्यप्रकारेण २५२
अथवा परमेशानि! ३७
अथवा परमेशानि! ६१
अथवा परमेशानि! ६६
अथवा परमेशानि! २६८
अथवा परमेशानीं १११

अथवा प्रत्यहं जप्त्वा	२५१	अधः कृत्वा तु पुरुषं	३१४
अथवा रश्मयः सर्वा	४७	अधःपुष्पा प्राप्तिसिद्धि	२५
अथवा रौप्यपात्रे च	१५७	अधः पुष्पा शिखी चैव	१९४
अथर्वणा समाख्याता	२६७	अधिकारिप्रभेदेन	१२७
अथ शिष्यशिरोदेशे	२४१	अधीत्य नारदात् सर्वं	५
अथ सन्धिद्वयं भित्वा	३७	अधुना कथयेशान !	११
अथ सर्वरहस्यार्थं	२६१	अधुना कथयेशान !	१३
अथाङ्गुष्ठकनिष्ठाभ्यां	५०	अधोदन्तप्रदेशेऽव्या	२४
अथऽऽनन्दात्मनोर्जाता	३१४	अधोमुखार्वणं नेष्टं	१४९
अथाऽन्यत् सम्प्रवक्ष्यामि	४१	अधोमुखावुभौ हस्तौ	१२८
अथाऽन्यं सम्प्रवक्ष्यामि	१२९	अधोमुखी कृता सैवा	१३६
अथाऽपरं प्रवक्ष्यामि	६१	अधोमुखे तु ते कुर्याद्	१११
अथैवं परमेशान्या	१३८	अध्यास्याऽऽत्मविवेकेन	३१६
अदत्तं नोपतिष्ठेत	२०४	अनङ्गकुसुमाग्रे तु	४४
अदत्वा गुरवे वस्तु	२३२	अनङ्गकुसुमा वास्तु	४४
अदीक्षिताङ्गनासङ्गा	२९६	अनङ्गकुसुमा पातु	२६
अदीर्घयोजितैर्हस्त	२६८	अनङ्गकुसुमां पूर्वे	१६६
अदूराम्बुवहाद्धंसां	२०८	अनङ्गमदना पातु	२६
अद्य प्रभृति पुत्रि त्वं	२९६	अनङ्गमदनां देवि!	१६६
अद्यापि परमेशानि !	३१२	अनङ्गमालिनी पातु	२६
अद्वैतभावमापन्ने	३०३	अनङ्गमेखला पातु	२६
अद्वैतभावमापन्नो	३०८	अनङ्गवेगिनी पातु	२६
अद्वैतभावरहितो	३०३	अनङ्गव्यवधानं स्याद्	२००
अद्वैतभावसम्पन्न	२२६	अनङ्गव्यवधानादि	१८८
अद्वैतानन्दभावेन	३१	अनन्तरं दशांशेन	२५२
अद्वैतानन्दसन्दोहो	३०४	अनन्तं चापि सम्भूष्य	७९
अधमस्तु विजानीया	१७७	अनन्तं नित्यमेकं यत्	३
अधमाः सिद्धयः प्रोक्ता	२८८	अनन्तात् सर्वजगतः	३१०
अधरामृतपानं च	३२४	अनन्यचित्तता याञ्चा	१३७
अधः कनिष्ठावष्टब्धे	१७१	अनयाऽखिलकर्माणि	१९५
अधः कृत्वा तु पुरुषं	२०८	अनया दीक्षितो मन्त्री	१७८

अनया मुद्रया देवि!	१८६
अनया मूलमुच्चार्य	१३६
अनया सदृशी विद्या	११
अनयैव महादेवि !	७०
अनयैवाऽभिसन्मन्त्रा	१९४
अनर्घ्यरत्नघटित	१२२
अनश्नन् पूजयेद् रात्रौ	२१०
अनादिबोधिका पातु	२८
अनाद्यविद्या निर्वाच्या	३१८
अनामया वा पुष्पैर्वा	८८
अनामामध्यपूर्वं तु	१७४
अनामां दन्तयोर्देवि !	८८
अनामिकाकनिष्ठाभ्यां	१७५
अनामिकायुगं देवि	१७२
अनामिके तु सरले	१६८
अनामिकोग्रपर्वेण	१९६
अनावृता चतुर्दिक्षु	७४
अनासीनशयानो वा	१७७
अनाहतध्वनिमयीं	२९९
अनिच्छा मिथ्यावचने	२८३
अनिवेद्यं शिवायैव	१९७
अनुग्रहः संश्रितेषु	२८३
अनुग्रामुग्रदंष्ट्रां च	९५
अनुत्तरपदं गुह्यं	२६०
अनुत्तरानन्दशक्ती	३३२
अनुत्तरानन्दपङ्क्ति	३३३
अनुत्तरेच्छे उन्मेषे	३३२
अनुदेशे सदा पातु	२४
अनुभूय तदानन्दं	२०३
अनुभूय तदानन्दं	२२०
अनुभूय तदाबन्धं	२०७
अनुभूय तदास्वादं	५
अनुमानं महेशान्या	२००
अनुमाय परं चैव	२००
अनुमेयमनेनैव	१८१
अनुलिप्य महादेवीं	१८९
अनुलेपनमुख्यं तु	१४६
अनुलेपं च सिन्दूरं	१७९
अनुलोमविलोमार्णे	१७३
अनुव्रजन्तमिन्द्राद्यै	१८१
अनुसूयाऽदितिश्चैव	१८१
अनुस्वारविसर्गाभ्यां	९८
अनेन तिलकेनाऽरिः	१९५
अनेन तौ तु संयोज्य	१३०
अनेन तौ समभ्यर्च्य	१६६
अनेन भावनानाशु	३३०
अनेन मनुना देवि !	१६५
अनेन मनुना देवि !	१८४
अनेन मनुना देव्या	१९०
अनेन मनुना देव्याः	२७८
अनेन मनुना वापि	१
अनेन विधिना देवि	१९८
अनेनैव तु मन्त्रेण	८५
अनेनैव तु मन्त्रेण	१८९
अनेनैव महेशानि	१४७
अनेनैव विधानेन	१९
अनेनैवाऽक्षतान् सम्यक्	७६
अनेनैवाक्षतांस्तत्र	७६
अनेनैवासनं देव्यै	१४१
अनैक्षवमगम्यं च	२८०
अनौपम्यगुणोपेत	१२२
अन्तःकरणमध्ये तु	८३

अन्तरङ्गुष्ठमुष्ट्या तु	१३६	अन्यैर्द्वादशभिर्व्यक्तै	२५९
अन्तरान्तरसम्बद्ध	११९	अन्यैः सुगन्धिपुष्पाद्यैः	११७
अन्तर्गतं यच्च मलं	१०७	अन्योन्यग्रथिताङ्गुष्ठा	१३७
अन्तर्दशारचक्रे च	४५	अन्योन्यचिन्तनाद् देवि	३०
अन्तर्बहिश्च मां पातु	२६	अन्योन्यावयवानि स्युः	२६४
अन्तर्योगविधिं ब्रूहि	१०७	अन्योन्यासक्तवल्लीभिः	११७
अन्तर्योनिं ततो ध्यात्वा	३५	अपक्षत्वमवित्तेच्छा	२३१
अन्तशक्तिस्तथेशस्य	३१०	अपञ्चीकृतभूतोत्थं	३१८
अन्तश्चरमजस्रं तं	३१५	अपत्तकरलग्नो वा	२४९
अन्तश्चारेण भूतानां	१८८	अपमृत्युर्भवेत् तस्य	८
अन्तरात्मपरिज्ञान	२४०	अपरं च प्रवक्ष्यामि	१९२
अन्तर्याग इति प्रोक्तो	१०९	अपराजितवल्लीभिः	१८६
अन्तस्तमोपहं दिव्यं	२३९	अपराह्णकृता पूजा	२९५
अन्ते सिद्धिर्भवेत् पुंसां	२८३	अपरां कथयाम्यत्र	६५
अन्तःप्रतीयमानं तद्	३२९	अपसर्पन्तु ते भूता	७६
अन्नं चतुर्विधं देवि !	१५९	अपस्पर्शादिकं वापि	७७
अन्यतोयैस्तु संसृष्ट	१३३	अपाणिपादोऽहमचिन्त्यशक्तिः	३४०
अन्यत्र विरला देवी	२२५	अपानो वादयेद् घण्टां	१८०
अन्यथाऽनुष्ठितं सर्वं	२४९	अपास्य श्रुतिवाक्यानां	६
अन्यथा रुषितैस्तैर्हि	१८४	अपि कृत्वा दुराचारान्	६७
अन्यथा विकला माला	२४८	अपि चेत्तत्समा नारी	२१०
अन्यथा सर्वहानिः स्याद्	२४२	अपि पुष्पफलैर्वापि	२१९
अन्यदाभरणं चैव	११२	अपि वक्त्रसहस्रैस्तु	१४८
अन्यदेव सपर्या वा	५२	अपि वन्ध्या लभेत् पुत्रं	१९३
अन्यस्य वल्लभः सो वै	३३	अपि वा संविदासक्तां	३०६
अन्यस्य स्मरणाद्दुःखं	८	अपूपपायसं क्षीर	१५६
अन्यथा यदि न गच्छन्ति	२१६	अपृथक्त्वशरीरत्वाद्	३
अन्यांश्चैव यजेत् पश्चात्	४२	अप्येतदक्षरावृत्ते	३२७
अन्यायमैथुने शक्ताः	६७	अप्रज्ञातमलक्षं च	११५
अन्येषामपि वर्णानां	७२	अप्रत्यक्षमविज्ञेयं	३३६
अन्येषां कुसुमानां च	१४७	अप्राणो ह्यमनाः शुद्ध	३१७

अप्राप्य तपसः सिद्धिं १
अप्रावृत्तकरो वापि १७७
अप्राश्य च हि निर्माल्यं १९६
अप्सु चापोलयः कार्यः ३००
अबहिर्मानसो योगी ७४
अबहुमन्त्रदो वामी २३०
अबोधे सत्यवद् भाति ३१७
अब्दमेकं जपेद् यस्तु २११
अभक्ष्यभक्षणात् पापा ७०
अभक्ष्यभक्षणं पापं १८
अभक्तेभ्योऽपि पुत्रेभ्यो २९
अभवन् दूषिताः सर्वे ६
अभिक्षां परमेशान्यै १५७
अभिजिन्नाम जानीयात् २०६
अभिमतं स्वभक्तानां १८५
अभिमन्त्र्य च तत् तोयं ८९
अभिव्यक्ता परा शक्ति ३६
अभिषिञ्चित् ततो मूर्ध्नि ६४
अभिषिञ्चित् ततो मूर्ध्नि ६५
अभिषिच्य विनीताय २७५
अभिसन्धिं विनाऽऽचार्य २३४
अभीष्टानपि कामांश्च २१८
अभेदभावनादाढर्या २४०
अभ्यसेद् बहुशस्तत्र १९९
अमनस्त्वान्न मे दुःखं ३१७
अमर्त्या अर्पितंमन्य २०९
अमुष्याः सर्वेन्द्रियाणी २७८
अमृतत्रयसंयोगाद् २४७
अमृतत्वं करोतीन्दुः २५६
अमृतत्वं कवित्वं च १३२
अमृतत्वं निधेह्यस्मिन् १३१
अमृतत्वं लभेद् वीरः २०१
अमृतस्य गुणा एते २८७
अमृतं च तदेव स्याद् १५४
अमृतं तद्विजानीयाद् १९७
अमृतं तद्विजानीयाद् २९२
अमृतं पदमुच्चार्य १३४
अमृतं भक्षयेद् देवो १९७
अमृतं श्रावय युगं १३०
अमृताकर्षिणी पातु २६
अमृताञ्जलिमप्यत्र २०९
अमृतार्णवशब्दो १०२
अमृतीकरणं कुर्याद् १२९
अमृतीकरणं कुर्यात् १३६
अमृतेश्वरिः तथेत्युक्त्वा १३०
अमृतेनैव तत्पूजा २०१
अमृतैः प्रोक्षितं यत् तु १३२
अमृतोपस्तरणं कृत्वा १९८
अमोहं चाप्यमात्सर्यं २९९
अयमेव हि संसारी ३३१
अयष्ट्वा पितरं यज्ञे २०३
अयुतैकप्रमाणेन १९३
अयोग्यदृष्ट्यविषता १३७
अयोग्येषु प्रकाश्यैव २८९
अयं प्राणमनुः प्रोक्तः २७८
अयं स वाग्भवो देवि ! १०
अरागं च तथा सत्यं २९९
अरुणकिरणच्छन्नं २०७
अरुणा पातु मां वादे २८
अरुणामरुणाकल्प ८४
अरुणायतलोलाक्षि ! १६९
अरुणेयं तु वाग्देवी १०४

अरुन्ध्यथ सावित्री	१८१
अरोगी नातिवृद्धश्च	२३०
अरोगी रूपवान् भोगी	२२८
अर्केन्दुवक्रज्ञगुरु	२७५
अर्घ्यपात्रस्थतोयेन	१३२
अर्घ्यपात्रं तथा वह्नि	२९२
अर्घ्यं पाद्यं च पानीयं	२१३
अर्घ्यमर्घ्यमिदं देवि !	१४२
अर्घ्यादिकं पुरोभागे	८२
अर्घ्येण लभते कामान्	१४२
अर्च्यां रत्नमयीं कृत्वा	२७६
अर्जुनं च नारजं च	१९४
अर्थं प्राणाः शरीरं च	२४३
अर्थानां साधको गन्धी	१४६
अर्द्धनारीश्वरं ज्ञेयं	२०७
अर्द्धपात्रासनं चैव	१२७
अर्द्धमात्रात्मिका त्वं हि	३१०
अर्द्धमात्रापरं रूपं	२०८
अर्द्धमात्रां योनिरूपां	४८
अर्द्धेन्दुबिन्दुसंयुक्तं	१६
अलङ्काराः समाख्याता	१४५
अलंकृत्य यथालाभं	२४२
अलक्तं नखरागेषु	१४६
अपूर्य पिष्टकं मांसं	३०६
अलुब्धः स्थिरमैत्रश्च	२३१
अवगुण्ठनमुद्रेयं	१३६
अवगुण्ठ्य ततो मन्त्री	१२९
अवगुण्ठ्य ततो मन्त्री	१३५
अवधानैव भावानां	३३०
अवध्यस्य वधे यावान्	२०४
अवमन्य गुरोर्वाक्यं	२३२
अवर्गः कथितो देवि !	२४६
अवशिष्टोदकं दक्ष	६५
अविघ्नं कुरु माले ! त्वं	१७४
अविच्छिन्न इवाऽज्ञानात्	३१७
अविद्याकल्पितं चैतद्	३०३
अविद्याग्रस्तसंसार	५१
अविद्या नादरूपा सा	३१४
अविद्याभावरूपत्वं	२६१
अविश्वासहृदा युक्तः	२८०
अविश्वासो महान् दोषो	९
अवैष्णवमसभ्यं च	२४८
अव्यक्तात् प्राण उत्पन्नः	३३५
अव्यक्तः स्फुरद्वक्त्र	१७६
अव्ययब्रह्मसंस्पर्शाद्	८३
अव्याहतगतिः शास्त्रे	२६५
अव्युच्छिन्नां मतिं शुद्धां	१३६
अशिरस्कहकारान्य	३१४
अशिवप्रमुखैः पाशैः	२३९
अशुद्धपक्षिसंयोग	७७
अशुद्धपात्रपाणिस्थं	१४९
अशुद्धस्तत्त्वमिश्राणाम्	२५७
अशुभं स्यात् तदा तस्य	१३२
अशून्यं कुसुमैः कुर्याद्	८१
अशून्यं तु करं कुर्याद्	६३
अशून्यं सर्वदा कुर्याद्	३२१
अशेषपापदहनं	६८
अशोकः कुमुदश्चैव	१४९
अशौचं साधकेन्द्राणां	२२६
अश्वत्थामलकीमूलं	२२४
अश्वमेधसहस्रस्य	१५४
अश्रद्धा चैव नास्तिक्यं	२४५

अष्टकोणकगर्भं तु ३८
अष्टकोणे महेशानि १७०
अष्टकोणं त्रिकोणं वा २२६
अष्टपत्रं च तद्बाह्ये २६९
अष्टपत्रं वरारोहे ४४
अष्टमी मम मूर्तिर्या ३१२
अष्टमेनाऽष्टमीं चैव ४१
अष्टम्यां च चतुर्दश्यां २९७
अष्टाङ्गयोगाभ्यसनं २८७
अष्टाङ्गान्याहुरेतानि ५३
अष्टाङ्गुलस्य न न्यूनं १२६
अष्टत्रिंशत्कलायुक्ता २६१
अष्टाधिकेऽष्टवर्गैस्तु १७३
अष्टाब्दावधिपञ्चाब्दा २१२
अष्टाविंशतिवर्णेयं २३
अष्टोत्तरशतं देवि ! २७९
अष्टोत्तरशतं शान्त्यै २३८
अष्टोत्तरशतं यस्तु १६०
अष्टोत्तरशतं साज्यं २३८
अष्टोत्तरशतावृत्त्या ६६
अष्टोत्तरशतावृत्त्या ७३
अष्टोत्तरसहस्रं वै ७०
अष्टोत्तरं सहस्रं वा २४५
अष्टोत्तरं सहस्रं वा २४३
असङ्कल्पितकृत्यं च २४९
असङ्ख्यातं च यज्जप्तं १७७
असत्यभाषणं जिह्म २४९
असत्यं न वदेदग्रे २३१
असाध्यं साधयेद् योगी ३२५
असारांश्च तथा सारान् ३२४
असुराणां निवासे तु २७
असृग् धातुगते पश्चात् ९६
असंशयस्तु सर्वत्र २४०
असंशयः संशयच्छि २३०
असिताङ्गं रुरुं चैव १६४
अस्तब्धाकुञ्चितं कार्यं २११
अस्त्रमन्त्रेण संरक्ष्य १५८
अस्त्रमन्त्रः समाख्यातः ७६
अस्त्रेणेति क्रमात् प्रोक्तो २३६
अस्थिधातुगते चैव ९७
अस्नातस्य कुलं नास्ति ६२
अस्नातांश्च द्विजान् शूद्रान् २४९
अस्पृष्ट्वा जानुशीर्षाभ्यां १६०
अस्माकं चापि सर्वेषां १७९
अस्मिन् मन्त्रे महाभागे २६३
अस्मिन् मन्त्रे वरारोहे २६२
अस्या जगन्मयी सैव १८९
अस्य माहात्म्यमेवोक्तं ३२८
अस्याश्चाराधनं कृत्वा ८
अस्यां मूर्तौ समागच्छ १३६
अस्यैवाराधनं कृत्वा १८५
अहङ्कारात्मनश्चैव ११५
अहङ्कारे सदा पातु ३५
अहन्तायां महादेवि ! ३२८
अहन्तेदन्तयोरैक्य ३३१
अहमाकाशवत् सर्वं ३०४
अहमि प्रलयं कुर्व ३३४
अहमेव जगत् सर्वं ३१३
अहमेव त्वमप्यस्य ३२६
अहमेव महादेव! ३२२
अहिंसा परमं पुण्यं २९९
अहिंसामहमित्येतद् ३३२

अहिंसावृत्तिमाश्रित्य २२७
अहिंसासत्यमस्तेयं ५३
अहो ! कवचमाहात्म्यं ३४
अहो ! मूढा वरारोहे ! २०१
अहं गुरुप्रसादेन २९०
अहं देवोऽथ नैवेद्यं १२५
अहं देवो न चान्योऽस्मि ६१
अहं ब्रह्म न चान्योऽस्मि ५८
अहं यद्यपि देवेशि ! १३८
अहं विजानामि विविक्तरूपो ३४०
अहं विष्णुः स्वयम्भूश्च २०१

आ

आकर्षणकरी विद्या १७
आकर्षणी शिखायां तु २५
आकर्षणं भवेत् तस्य १८
आकाशाद् वायुमाकृष्य ११५
आकाशाद्यवसानादि ३३२
आकाशे निर्मले यद्वत् ३३०
आकाशैः संहृतं वायुं ११५
आकृष्य विमलां शक्तिं २९१
आकृष्योर्ध्व यदा तिष्ठेत् २०५
आगतो व्यरितस्तेन ६
आगमैः कल्पितैर्देव ! ३०६
आग्नेयास्ये समुद्दिष्टा २७३
आग्नेयी या तृतीया मे ३१२
आग्नेयीं च ततो गत्वा १६१
आघ्रेयः सर्वदेवानां १५०
आचमनार्थं देवाय १४२
आचम्य मुखवासेन २१५
आचारानन्वशिष्यार्थं २४२
आचार्यं वृणुयाद् भक्त्या २३७
आचार्यः कुण्डे विधिवद् २३५
आच्छाद्य परमेशानि ! १२८
आज्यं दधिमधून्मिश्रं १४३
आज्ञाचक्रं तदूर्ध्वे तु ६०
आज्ञापय जगन्मात १६३
आज्ञां मे देहि तत्पश्चाद् ९५
आज्ञा संक्रमणं तत्र ६१
आत्मके पदमाभाष्य १०५
आत्मचैतन्यमाश्रित्य ३१६
आत्मज्ञानमात्मविधिः २३९
आत्मज्ञानविहीनानां ६७
आत्मनो जायतो सम्य १२५
आत्मनो विक्रिया नास्ति ३१६
आत्मनः कुण्डलिन्याश्च १३२
आत्मनः क्रोधदृष्ट्याऽथ ७६
आत्मनः सच्चिदंशश्चि ३१६
आत्मन्यभीष्टदेवानां ५५
आत्मन्यारोपितास्तोये ३१८
आत्मन्येव यजेद् देवि २२६
आत्मप्राणसमा देवि २८२
आत्मप्राणाधिकान्याशु १७८
आत्मरूपं ततः कृत्वा २४२
आत्मलाभात् परं नास्ति २४१
आत्मश्रीचक्रयोर्मध्ये १२७
आत्मसात् कुरुते यस्तु २३२
आत्मस्थां देवतां त्यक्त्वा ५८
आत्मानमरणिं कृत्वा ३३९
आत्मानमेव सततं १२३
आत्मानं च क्रियाः सर्वा १८७
आत्मानं तत्पदाम्भोजे १८२
आत्मानं तन्मयं स्मृत्वा ७१

आत्मानं तन्मयं स्मृत्वा २४५
आत्मानं देवतारूप २९३
आत्मानं परमं ध्यायेद् ३१
आत्मानं रक्ष रक्षेति ८४
आत्मानं सर्वदा सम्यग् ६५
आत्मानं सर्वभावेन १४०
आत्माभेदेन यो ध्यायेद् १६९
आत्माभेदेन सञ्चिन्त्य १२३
आत्माभेदेन सञ्चिन्त्य ८४
आत्माभेदेन सञ्चिन्त्य २८५
आत्माभेदेन सम्पूज्य १९९
आत्मावभासयत्येको ३१६
आत्मासनगतां तत्र १२१
आत्मा सा परमेशानि ! २०८
आदर्शे विमलाभोगे ३३०
आदाय गुरुणा दत्तं १९७
आदाय दक्षहस्तेन १६५
आदावन्ते च देवस्य १९७
आदावन्ते च मध्ये च ४१
आदावन्ते पितुस्तस्मात् २०३
आदावेकैकवृद्ध्या ४०
आदित्यमिव दीप्तं तु ३३७
आदिमध्यान्तनिर्मुक्तं ३२९
आदिमध्यं तथाऽन्तं च १०२
आदिमैः पूरयेद् वापि १२७
आदिष्टवान्मयि भद्रे ! ३१२
आदीन् सधातुकान् देवि ! ८७
आदौ कामेश्वरी ज्ञेया ८
आदौ कामेश्वरी ज्ञेया १३
आदौ त्रिपुरपूर्वं च ७२
आदौ पञ्चदशी विद्या ९
आदौ पुरस्क्रिया कर्तुं २४६
आदौ पूरकयोगेन ६१
आदौ पूर्णे च मध्ये च २१३
आदौ विद्यावतां बाह्यं २२९
आदौ शुद्धात्मकं तत्त्वं ३३१
आद्यमन्तं विदित्वैवं १९७
आद्यं स्थूलं ततो न्यूनं २४८
आधारमामन्दमखण्डरोधं ३३९
आधारशक्तिमारभ्य १३४
आधारशक्तिं तत्रैव ११६
आधाराद् ब्रह्मरन्ध्रान्तं २६६
आधारे चतुरो वर्णान् ८७
आधारे परमेशानि ! १०५
आधारे वाग्भवः पातु २३
आधारं पूजयेत् तत्र ७५
आनन्दकन्दमेवात्र १२०
आनन्दनाथशब्दान्तं २४२
आनन्दपारमिच्छन्तौ २०७
आनन्दपूर्णावस्थिति १३७
आनन्दफलदं पुण्यं २०८
आनन्दभैरवीसार्द्धं १५५
आनन्दभैरवं तत्र ८२
आनन्दमुदितोल्लोल १२१
आनन्दमेखलारम्यं ३०१
आनन्दसदनं तत्तु ६०
आनन्दसान्द्ररक्ताक्षं ५०
आनन्दहृदयं कृत्वा २२६
आनन्दहृदयं कृत्वा २९१
आनन्दाब्धौ निमज्येव ३२२
आनन्दाभरणं दद्याद् २९९
आनन्दालसया दृष्ट्या १३५

आनन्देन समावेशो	२६३
आनन्दोदयपर्यन्तं	२९३
आनन्दं परमं लब्ध्वा	२२१
आनन्दं ब्रह्मणो रूपं	२४०
आनयेत् तेन मार्गेण	६१
आनीतं नार्पयेद् देव्यै	१४९
आनीय कन्यकां दिव्यां	१८
आनीय यत्नतः शुद्धं	२९७
आन्तरं च भवेद् देवि !	६४
आन्तरं तर्पणं ह्येत	७१
आपीनमूरुयुगलं	२९३
आपूरितं महापात्रं	१३१
आपूर्य गन्धतोयैस्ता	२७३
(ॐ)आपो देवी रसोऽमृतं	६५
आप्यायितजगद्रूपां	४८
आप्लावनं च कर्तव्यं	८३
आबिभ्रतीं कराम्भोजैः	२७४
आभिक्षया समं दत्वा	१५७
आममन्नं महादेव्यै	१५७
आमूलाद् ब्रह्मरन्ध्रान्तं	२६५
आम्रनिम्बकदम्बानाम्	७८
आम्रमामलकं चैव	२४८
आम्रातकेश्वरं पीठं	९९
आयुधानपि रूपं च	१३४
आयुर्बलप्रदं नित्यं	३२
आयुर्बलमथारोग्यं	२७१
आयुर्बलयशोवृद्ध्यै	१४२
आयुर्बलं यशो वृद्धिं	१४२
आयुर्वृद्धौ तथा शान्त्यै	२८७
आरक्तवर्णः सततं	१८६
आरभ्य पश्चिमाद् देवि !	१६३
आरभ्यानामिकामध्याद्	१७४
आरात्स्थोऽयं च विधिवद्	२३५
आराधिता सैव नृणां	३०५
आरोग्यमिच्छतायुश्च	२३८
(ॐ) आर्द्रं ज्वलति ज्योति	१३२
आर्यावर्ते मध्यदेशे	२२४
आललाटं नमस्कुर्या	१८९
आलस्यं वाऽतिचिन्ता च	२८७
आलिख्य चक्रराजं च	३७
आलिख्य सम्पुटीकुर्याद्	१२
आलिङ्गनं तु कस्तूरी	२९४
आलिङ्ग्य वामहस्तेन	१८७
आवयोर्जायते प्रीतिः	२८२
आवयोरपि तत् प्राप्य	३२७
आवयोः सरलाकार	३२२
आवयोर्देवदेवेशि	३२७
आवयोर्न हि भेदोऽस्ति	३२२
आवाहनं न जानामि	१८७
आवाहनं भवेद् देवि !	१३७
आवाहनी समाख्याता	१३६
आवाहयामि देवि त्वां	६३
आवाह्य चक्रमध्ये च	२७७
आवाह्य पूजयित्वा स्वं	२०८
आवाह्य पूजयेद् देवि !	२७५
आवाह्य स्थापयित्वा तु	७८
आवाह्याम्भसि संयोज्य	६३
आविद्यकं शरीरादि	३१७
आविर्बभूव प्रत्यक्षं	३११
आवेदितं च नैवेद्यं	१८९
आवेशो मरणं मूर्च्छा	२८७
आशुसिद्धिकरी माला	१७३

आश्रम्याश्रमधर्मज्ञो २३०
आषाढो माघमासश्च २३३
आसनं च ततः कुर्याद् ७८
आसनं चार्घ्यपात्रं च ७८
आसनं प्रथमं दद्यात् १११, १४१
आसनं प्रथमं ताभ्यः २१३
आसनं शयनं वस्त्रं २३२
आसां तु मन्त्रबीजानि २४
आसां प्रधानभूताया २४
आसीनमुन्नतांशे च १६८
आसीनश्चिन्तयेद् ब्रह्म ३२५
आस्तिको गुरुभक्तश्च २३१
आस्तिकोऽथ शुचिर्दान्तो ९
आहारं कांक्षते कोऽसौ ३३५
आहारं कांक्षते प्राणो ३३५
आहारं साधकेन्द्राणां २८१
आह्लादिका त्वं बहुचन्द्रिकायाः ३१०

ई

ईकारोर्ध्वगतो बिन्दु २६६
ईशानमग्निकोणं स्याद् ८०
ईशानवह्निनैऋत्य १८४
ईशाने बटुकः पातु २८
ईं उँ ऊँ कृतिकां चैव ९४

उ

उक्तसङ्ख्याजपं कुर्यात् २५०
उक्तान्मुक्तैस्तथा पुष्पैः २४९
उक्तेन विधिना पूर्वं २७६
उक्तं द्विशक्तिसंघट्ट ३३३
उक्षितां मूलमन्त्रेण १८
उग्रगन्धमगन्धं च १४९
उच्चरेदनुसंस्मृत्य १७६
उच्चाटनाय शत्रूणां १९३
उच्चावचैरुपहारै २७४
उच्छिष्टपूर्वितां देवीं १९१
उच्छिष्टशब्दमुच्चार्य १९१
उच्छिष्टेन जपेन्मन्त्रं १९४
उच्छिष्टेनैव कर्तव्यो १९२
उज्जहे वा श्मशाने वा १९४
उड्डीयानं महापीठं ९९
उड्डीशपरतो देवि ! १०५
उत्तमस्य गुणावाप्ति ५५
उत्तमेयं द्वितीया सा ४८
उत्तमो दशसाहस्रः १७७
उत्तमः प्रोच्यते सोऽत्र १७७
उत्तराभिमुखीभूत्वा ८०
उत्तराशा तदा देवि ! ८०
उत्तरोत्तरमेकैकं ३२९
उत्तिष्ठ पुरुष ! २६९
उत्पत्तिप्रलयाभ्यां च ३१८
उत्पत्य नीयते तद्वद् ३३०
उत्पन्नं भावयेद् देवि ! २५७
उत्पलं बीजपूरं च १३४
उत्फुल्लकुसुमामोद ११७
उदके तरुमूले वा १९७
उदके लवणं हीनं ३०
उदके दीयते यत् तु १४२
उदरे दुःखदारिद्र्यं २४७
उदितादित्यसङ्काशां २६५
(ॐ) उदुत्यं जातवेदसं ६५
उदेति सविता सूर्यः २२२
उद्धरेत् परमेशानि ! १०
उद्बुध्यस्व पशोस्तुष्टिं २८२

उद्यत्सूर्यसहस्राभां	१०९	उपांशूच्चारणेनैव	१७६
उद्यत्सूर्यसहस्राभे	४६	उपायेनामुना पश्येद्	३२८
उद्यदर्केन्दुकिरणां	१२०	उपोष्यैव चाधिवासं	२१७
उद्यदादित्यसङ्काशं	११८	उभयात्मा भवेत् सिद्ध्यै	२०३
उद्यदादित्यसङ्काशं	१४५	उभयोरेकतां मत्वा	१९७
उद्यदादित्यसङ्काशं	१६८	उभयोरेकतां मत्वा	२०५
उद्यद्भानुसहस्राभा	४५	उभयोः पक्षयोरन्ते	४०
उद्यानानि विविक्तानि	२२४	उभयं निष्फलं तस्य	१७७
उद्याने सुसमापन्ने	२२२	उभाभ्यामपि शक्यं स्यात्	३०४
उद्वास्य च तदात्मानं	२०१	उभौ जीवेति विख्यातौ	२६२
उद्वास्य परमेशानीं	१८९	उमां ङेन्तो तथा ङेन्तो	१६६
उन्मत्तं च तथा देवि !	१६४	उमासहायं परमेश्वरं प्रभुं	३३८
उन्मत्तं दक्षिणाङ्गुष्ठं	१११	उमां महेश्वरं ध्यात्वा	१६६
उन्मन्यन्ते शिवो भूत्वा	१८९	उलूककाकपक्षाभ्यां	१९३
उन्मादिनी तथा नेत्रे	२५	उलूकपक्षहोमेन	१९३
उपचारैस्तथा प्रोक्तैः	२७८	उवाच परया भक्त्या	३३८
उपचारैर्यजेत् प्रात	२०६	उवाच पार्वती देवी	२
उपचारैस्तदा कार्या	२०७	उवाचेदं वचश्चापि	४
उपभोगेन तुष्यन्ति	२००	उवाचेदं वचस्तस्मै	१
उपर्युपरि वर्द्धन्ते	२७५	**ऊ**	
उपर्युपरि विन्यस्त	११९	ऊरुद्वये सदा पातु	२४
उपवासव्रतं नैव	२८०	ऊर्ध्वदन्ते सदा पातु	२४
उपविश्य शुचौ देशे	६५	ऊर्ध्वबाहुस्ततो मन्त्री	६५
उपविश्य शुचौ देशे	७१	ऊर्ध्वबिन्द्वात्मकं वक्त्र	२६७
उपविष्टस्तदा देवः	६७	ऊर्ध्वाधः शक्तिवपुषः	३३५
उपचारान् प्रवक्ष्यामि	१४१	ऊर्ध्वं ब्रह्माण्डतो वा	१८६
उपचाराः कथं देव !	१४१	ऊर्वशीप्रमुखाभिश्च	३२
उपहारैर्बहुविधै	२१८	ऊर्वशीप्रमुखा वेश्याः	१८१
उपाधित्रितयादन्यत्	३१८	ऊर्वोरुपरि विन्यस्य	५४
उपानद्गूढपादस्य	२०२	ऊर्ध्वोः पादौ क्रमान्न्यस्य	५४
उपांशुर्लक्षमात्रं तु	१७६	ऊषरे कृमिसंयुक्ते	५४

ॠ

ॠं ॠं लृं लॄं युतान् देवि ! ९४
ऋजुकायो वसेद् योगी ५४
ऋजुकायो वसेद् योगी ५५
ऋजुमध्ये मध्यपर्वा १२८
ऋणदानं तदादानं २३१
ऋतुमेकं क्रमेणैव ४२
ऋते श्लेष्मान्तकं बिल्वं १५८
ऋषिरस्या महेशानि ! ८६
ऋषिश्छन्दो देवतानां ८६

ए

एक एव गुरुर्देव २४०
एकग्रामे स्थितो गत्वा २५१
एकजातीयबीजेन २४८
एकता: सर्वकर्माणि १७८
एकत्र पञ्चकूटेन १७
एकदन्ताय कान्त्यै च ९२
एकदाच्छादिते वह्नौ २८१
एकमङ्गं विहीयेत २५१
एकमासीत् परं ब्रह्म ११५
एकया ईप्सित: कृत्वा २८८
एकया बहुरूपिण्या: ३२४
एकरूपं शिवं कृत्वा ११०
एकवर्णे त्रिकूटे च १५
एकवर्णे पञ्चदश १५
एकसन्ध्यं द्विसन्ध्यं वा २५०
एकश्चरति भूतेशो ३११
एकस्मिन् दिवसे देवि ! ४२
एकाग्रमनसा वाग्मि १९६
एका च युवती यत्र २१६
एका चेत् कुलशास्त्रज्ञा २१६
एका चेद् वशगा साध्वी ३२३
एका त्वं त्रिविधा भूत्वा ३२३
एकादशस्वरोपेतं १७१
एकादशाक्षरी विद्या २०
एकादशाक्षरेणैव ४१
एकादशाधिकशतं २५८
एकादशं तथा रुद्रे ४२
एकान्तविजने रम्ये २८४
एकान्ते विजने रम्ये ११४
एकान्ते विजने रम्ये ३२५
एका पतिव्रता भार्या २८८
एकाया बहुधा कृत्यं ३०४
एकाशीतिपदे तत्र २७७
एकाशीतिपदोपेतं २७७
एकाहं यदि देवेशि ! २१७
एकां भार्यां समादाय ३२५
एकीकायं तयो: कृत्वा ३००
एकीभूता परेणासौ ५७
एकेन जन्मना मुक्तिं २०९
एके बहुतरे देवि ! २१५
एकैकां पूजयेन्नित्यां ४०
एकैव सा महादेवि ! ७१
एकैवाहं परं ब्रह्म ३२२
एको मेरुस्तत्र देय: २४८
एकं पादमध: कृत्वा ५४
एक: स एव पुरुषो २५८
एक: सन् भिद्यते भ्रान्त्या ५६
एतच्छाम्भवमुद्दिष्टं ११
एतच्छ्रुत्वा महादेव्या ३३०
एतज्जप्त्वा महाबीजं १०
एतज्ज्ञात्वा तु मेधावी ६०

एतज्ज्ञानात् परं ज्ञानी	२२७	एतावुभौ तान् सर्वान्	२०३
एतत् कामकलाध्यानं	२६७	एताश्चोषधयो दिव्या	१९५
एतत् तु कवचेनैव	३५	एतास्तु गुप्तयोगिन्यो	४४
एतत् ते कथितं देवि !	५८	एतास्तु मातृकामुद्राः	८८
एतत् प्रकाशनं यच्च	२६७	एताः प्रकटयोगिन्यो	४४
एतत् प्रमाणहस्तैस्तु	२६८	एते पञ्चमहाप्रेताः	१२०
एतत् प्राणं महाभागे !	२६४	एते भूताः समुद्दिष्टा	१८७
एतत् सर्वं यथासत्त्वं	३३६	एतेषामपि चान्येषां	२८७
एतत् स्तोत्रं पठेद् यस्तु	२१५	एतेषामप्यलाभे तु	१४९
एतत् स्वरूपं जानीयाद्	१५९	एतेषामेव योगेन	३३३
एतदन्ते महामन्त्रान्	१८८	एतेषां जीवभूतत्वाद्	३२७
एतदन्ते महेशानि !	१८७	एतेषां पुष्प जातानां	१४८
एतदाहुतिमानं च	२७२	एतैर्हीना तु या पूजा	२२६
एतदेव महाभागे	३३८	एनामुपास्य देवेशि !	८
एतदेव हि नित्यं स्यात्	१०२	एनां निवेद्य सुन्दर्यै	१५३
एतद् यन्त्रं महादेवि !	३४	एभिरेव महेशानि !	२१५
एतद् रहस्यं परमं	२११	एभिर्विशेषैः सहितं	१८३
एतद् वाग्भवकूटं तु	१०	एभिः पञ्चभिरारब्धं	३१५
एतद् विलक्षणं विद्यात्	३१७	एवमभ्यासयोगेन	२९४
एतयोरावयोर्यत् तत्	३२९	एवमभ्यस्यमानं तु	६१
एतस्माज्जायते प्राणो	३३६	एवमादीनि नश्यन्ति	७०
एतस्मिन्नेव कैवल्यं	३२८	एवमादीनि सर्वाणि	२३६
एतस्या एव मुद्राया	१३६	एवमादींश्च नियमान्	१५०
एतस्या एव विद्याया	११	एवमखिलचक्रस्य	१६५
एतस्या एव विद्याया	१७	एवमुक्तविधानेन	२५०
एतस्या एव विद्याया	१०२	एवमेतन्महाचक्रं	३९
एतस्या एव विद्यायाः	११	एवमेतस्य चक्रस्य	३९
एतानि भावपुष्पाणि	२९९	एवमेतानि शस्तानि	१५८
एतान्येव प्रियाणि स्युः	१४८	एवमेव महेशानि !	११३
एता मुद्रा महेशानि !	१३८	एवमेव हि सच्छिष्यैः	२३२
एता वाग्देवता देवि !	१०४	एवमेवार्चनाद् देवि !	१३१

एवमेषा महादेवि ! ७५
एवमेषा महाविद्या ८५
एवं ऋषीन् प्रतर्प्याथ ७१
एवं कामकलारूपा २६७
एवं कुलगुरुं देवि ! ५१
एवं कूटत्रयेणैव १७
एवं कृते महादेवि ! १३६
एवं कृत्वा जपेद् विद्यां २२६
एवं कृत्वा महेशानि ! २९४
एवं क्रमाद् भवेत् सिद्धो २११
एवं क्रमे महेशानि ३२९
एवं चक्रं विनिर्माय ३९
एवं चतुर्दशारं स्याद् ३८
एवं चतुष्टये मासि २९४
एवं च सप्तधा कुर्याद् २९९
एवं चित्सत्तयोरैक्ये २६३
एवं चिन्तापरस्याऽऽशु ३१
एवं तु मातृकान्यासं ८८
एवं तौ सर्वभूतेषु ३१८
एवं देवि ! प्रतिष्ठायां २७८
एवं ध्यात्वा पुनर्विद्यां १०९
एवं ध्यात्वा महेशानीं ९६
एवं ध्यात्वा समावाह्य १२९
एवं नानाविधैर्देवीं १७९
एवं निरन्तरं कृत्वा ३१७
एवं निवेदयेद् देव्यै १७८
एवं निष्पादिते चक्रे ३८
एवं न्यस्तशरीरस्तु १००
एवं पात्रचतुष्कं च १३१
एवं प्रार्थ्य महादेवीं २३८
एवं बहुविधान् भोगी ३२४
एवं भवन्ति चक्राणि ३९
एवं भवन्ति पात्राणि १३१
एवं भावनया हृष्टो १२३
एवं भावनया हृष्टः ३००
एवं मायावृतो ह्यात्मा ५८
एवं मासमृतुं चैव २११
एवं यज्ञशरीरं तु २१९
एवं यः कुरुते पूजां २१७
एवं यः कुरुते मालां १७७
एवं लक्षत्रये सिद्धे २५३
एवं वायुर्ज्योतिराप ३३६
एवं विचिन्त्य देवेशि ! ११४
एवं विदित्वा परमात्मरूपं ३४०
एवंविधो गुरुर्ज्ञेय २३१
एवंविधो भवेच्छिष्य २३१
एवं विश्वप्रथाकार २६०
एवं शम्भुमये भावे २६३
एवं सकृत् त्रिवारं तु ८९
एवं सञ्चिन्त्य मनसा ११९
एवं सन्ध्यां समाप्याऽथ ६६
एवं समाधियुक्तो यः ५८
एवं सम्प्रार्थ्य देवेशि ! १८८
एवं सा पञ्चमी प्रोक्ता १९९
एवं संस्तूयमाना सा ३११
एवं स्तुत्वा मुदा देव्यै १५५
एष एव भवेद् दर्भो ६३
एषा तु सुन्दरी मुद्रा २९८
एषा तु गुटिका देवि ! ३५
एषा तु प्रथमा मुद्रा १६४
एषा परापरा शब्दात् १७२
एषा विद्या महाविद्या १६

एषा सर्वोत्तमा प्रोक्ता	१५३
एषा स्वात्मेति बुद्धिस्तु	२६१
एषां पर्युषिताऽऽशङ्का	१४७
एषैव मोदिनी देवी	१०३
एहि गङ्गे ! नमस्तुभ्यं	६३
एहि देवि ! प्रभावात् ते	१३६
एह्येहि देवि ! पुत्रान्ते	१९४

ऐ

ऐकारेण तथार्द्रा च	९४
ऐक्यज्ञानपथे चैनां	३२९
ऐक्यं जीवात्मनश्चाहुः	५३
ऐक्यं सञ्चिन्तयेद् देव्या	१३५
ऐक्यं सम्भावयेद् धीमान्	११४
ऐक्यं सम्भावयेन्नित्यं	६१
ऐन्द्रं पदमवाप्याथ	३२
ऐशान्यां निःक्षिपेदेत	८५
ऐशान्यां मण्डलं कृत्वा	१८९
ऐश्वर्ये सर्वदा पातु	२७
ऐहिकामुष्मिकैर्भोगैः	२३९
ऐहिकं स्वपिता हन्ति	२०३
ऐं क्लीं सौरिति मन्त्रेण	७६
ऐं क्लीं सौर्वदने	२२
ऐं मां माले महामाले	१७४
ऐं युतां मृगशीर्षां च	९४

ओ

ओं औं पुनर्वसुं चैव	९४
ओङ्कारबिन्दुमध्यस्थं	१३४
ओड्याणपीठके देवि !	४७
ओष्ठेन चाधरं चैव	२९८
ओष्ठे नीलपताकाऽव्याद् !	२४

औ

औपदीकृत्य सर्वस्वं	२३२

क

कङ्कलीकेशसंस्कारो	११२
कञ्चुकितः शिवो जीवो	२३९
कटिद्वये प्रविन्यस्य	१०२
कट्वम्ललवणानां च	२८१
कटवर्णास्ततो रेफ	९६
कणकाबीजचूर्णं च	१५३
कणकार्को वह्निरिन्द्र	१९५
कणादेन च सम्प्रोक्तं	५
कण्ठस्थाने महेशानि !	२४७
कण्ठं पातु महादेवि !	२२
कतिधा सा भवेद् देव	७१
कथमुत्पद्यते वाणी	३३५
कथमेते महादेव !	६६
कथमेषां भवेन्मुक्ति	६७
कथयामि तव स्नेहाद्	५३
कथयामि न सन्देहः	३३६
कथितव्यं महादेवि !	१६
कथितं मे तव स्नेहाद्	३५
कथितं सूतकं तस्य	७०
कथितं सूतकं तस्य	२५५
कथं कामकला देव !	२६६
कथं जीवः स्थितो देहे	३३५
कथं तद् विहितं दैवे	३०२
कथं तन्मानुषे लोके	२२७
कथं मुक्तो भवेद् देव !	३
कथं वा जायते ब्रह्म	३१७
कथं वा तदुपयोग्यं स्याद्	३०२
कथं वा प्रत्ययं चेत	१९८

कथं सा परमेशानि	१९१
कथ्यतां देवदेवेशि !	३१९
कदम्बैः करवीरैश्च	११७
कदलीकुन्दखर्जूर	११७
कदलीफलहोमेन	२७१
कदलीललितस्तम्भ	११२
कदाचिद् दर्परूपेण	२९०
कनिष्ठाकर्षणे ज्ञेया	१७५
कनिष्ठानामिकाङ्गुष्ठैः	१०८
कनिष्ठानामिकामध्या	८८
कनिष्ठाऽनामिकायुग्मं	१३७
कनिष्ठानामिके देवि !	१७१
कनिष्ठिकाङ्गुष्ठकौ शक्तौ	१३०
कनिष्ठं वै भवेत् स्नानं	१४३
कन्दर्पसदृशः स्त्रीषु	२१७
कन्यायोनिं न वीक्षेयु	२८०
कन्यां छत्रं रथं दीपं	२३६
कपर्दिने च तीव्रायै	९२
कपालकर्तृकाहस्तां	१९२
कपालमेणं परशुं	४३
कपिलाघृतकर्पूर	१५०
तपिलाघृतसंयुक्तं	११३
कपिलान्ते जटाभार	१८५
कपिलायास्तथा क्षीरै	१२७
कपोले साध्यमालिख्य	२९७
कमलासनमासीनं	६८
कमलैर्वरुणैर्होमः	२७१
कम्बुग्रीवां महादेवीं	१२१
करणयोगनिर्मुक्तं	३३८
करणश्रवणादीनां	३३२
करणं विजयान्तं तत्	२५१
करयोरथ विन्यस्य	१०४
करयोर्मूलमध्याग्र	१०६
करवीरैर्यवापुष्पैः	२६८
करवीरं चार्कपुष्पं	१४७
करशुद्धिकरीं पूर्वं	१०२
करशुद्धिकरीं पूर्वां	१६४
करशुद्धिमृषिन्यास	१०२
करशुद्धिं विधायादौ	८६
करस्थं कौस्तुभं त्यक्त्वा	५८
कराङ्गयोः षडङ्गानि	१०२
कराभ्यामुद्धृत्य तच्चक्रं	२७७
कराम्बुजनखज्योति	१२२
करुणं पूर्वमुद्धृत्य	१६३
करोति तिलकं यस्तु	१९५
करोति स च दुर्मेधा	२१९
करौ निबध्यादाख्यातं	५४
कर्णयोर्मुखवृत्ते च	१०६
कर्णयोश्चिबुके चैव	१०५
कर्णिकायां स्मरेत् सूर्यं	१२०
कर्तव्यमिति सर्वाणि	२२८
कर्तव्यं नान्यदित्येषा	३३२
कर्त्तृत्वमात्मनो देव	३१५
कर्पूरकौषिकादीनां	२७२
कर्पूरक्षोददिग्धाङ्गो	८१
कर्पूरज्वलितैर्दीपैः	२८५
कर्पूरकासितैस्तोयैः	२७७
कर्पूरशकलोन्मिश्र	१२३
कर्पूरशकलोन्मिश्र	२८५
कर्पूरशकलोन्मिश्र	२९३
कर्पूरसहितं देव्यै	१३९
कर्पूरस्य च होमेन	२७२

कर्पूरागुरुकस्तूरी १८
कर्पूरागुरुकस्तूरी १४३
कर्पूरागुरुकस्तूर्या ११२
कर्पूरैर्वासितैर्वापि १४२
कर्मपाशसमाबद्धो ३
कर्म पूर्वोक्तमाचार्यं २३९
कर्मभिस्तोषयेत् तौ तु २०३
कर्मलोपादधो योनौ २०२
कर्मस्वरूपतादात्म्य ६
कलशं तं समभ्यर्च्य ८२
कलशं हेमजं धान्यं ८२
कलदो यस्य देवेशि ! २८६
कलाकलितमधुरां १६९
कलानादसमाक्रान्तः २०
कलाभिस्तत् प्रपूज्याथ १२९
कलाविद्यारागकालौ ३३१
कला षोडशकाकारा ३३३
कला षोडशपत्रे च २६०
कल्पकोटिसहस्राणि ११३
कल्पकोटिसहस्राणि १५८
कल्पकोटिसहस्राणि ३२२
कल्पयामीति मनुना १३४
कल्पयेदथ तस्याग्रे ३८
कल्पान्तेऽम्बुगते चन्द्रे ३१६
कवचस्य तथा सिद्धि ३०
कवचं चास्त्रमालिख्य १८५
कवचं यदि मे प्रीतः २१
कवचे मां स्वतन्त्राऽव्याद् २८
कस्तूरीहेमतो देवि ! २७२
कस्य वा क्रियते पूजा १९८
कह्लारबकुले चैव १४८
कह्लारहवनैर्लक्ष्मीं २७१

का

काकारं कृष्णवर्णं च ६८
काकिन्यै नम इत्यन्ते ९६
काञ्चनाञ्चितकञ्चुली ११२
कादिठान्तं दलैरर्क ६०
कान्तासन्तापजो वह्नि २८८
कान्तां सन्तोषयेत् तस्माद् २८८
कान्तिः पुष्टिस्तथा तुष्टिः १७
कामक्रोधलोभमोह ५३
कामगिर्यालये पश्चात् १०५
कामदया चतुर्मूर्तिः ९२
कामदेवस्ततो योनि ९५
कामदेवाग्निमारूढो १७०
कामदेवोऽग्निमारूढः १७८
कामपीठं ततो ध्यात्वा १३४
कामबीजकुभार्यास्तु १०३
कामबीजं क्लिन्नेत्युक्त्वा १३१
कामबीजं ततो देवि ! २९७
कामबीजं पुरस्कृत्य १६७
कामबीजं प्रवक्ष्यामि १६
कामबीजं महेशानि ! १६
कामबीजं ललाटेऽव्याद् २२
कामबीजं समालिख्य १२
कामबीजं समुद्धृत्य १६८
काममिन्द्रं तुरीयं च २९७
कामयित्वाऽखिलान् कामान् २२०
कामराजमिदं भद्रे ! १०
कामराजाख्यविद्येयं ११
कामराजाह्वये देवि ! २६४
कामराजे महेशानि ! २६०

कामरूपं महापीठं ९८
कामरूपं वपुः कृत्वा २५३
कामस्य किल तीर्थेन १११
कामाकर्षणिकाग्रे तु ४४
कामाकर्षणिकाद्यास्तु ४४
कामाख्यायां महादेवि ! २२५
कामात्मा कामरूपी च २२०
कामान्नैमित्तिकं नित्यं २१९
कामेशि ! कामरूपे त्वं १४५
कामेशि ! त्वमिहागच्छ १३६
कामेश्वस्वरूपं च १९
कामेश्वराङ्कपर्यङ्क १२१
कामेश्वराङ्कपर्यङ्कं १२४
कामेश्वरि ! समागच्छ १३६
कामेश्वरी त्रिनेत्रा च ४६
कामेश्वरी पुरोभागे ४७
कामेश्वरीभिर्युतो भूत्वा २०५
कामेश्वरी रतौ पातु २८
कामेश्वरी ललाटेऽव्याद् २३
कामेश्वरीस्वरूपां तां १९
कामेश्वर्यादिका नित्या ४०
कामं क्रोधं तथा लोभं १००
कामं क्रोधं तथा लोभं २०९
कामं क्रोधं तथा लोभं २३१
कामं क्रोधं तथा लोभं २४०
कामं मोक्षं तथा धर्मं १८२
कामं शक्रं तथाऽऽकाशं १६६
कामं विष्णुयुतं महा १५
कामः कामयतो भेद २६३
कामः कामे सदा पातु २२
काम्यार्थं कम्बले चैव ७८
काम्यं तत्तु विजानीयात् २०२
कायिकैस्तु नमस्कारैः १६०
कायिको वाग्भवश्चैव १६०
कायेन मनसा वाचा १८८
कायेन मनसा वाचा २४३
कारणानन्दसन्दोहैः ११४
कारणे सर्वभूतानां ११४
कारणं नात्मनश्चैव १३७
कारयित्वा पुनर्विद्यां २४६
कारागारनिबद्धो वा २२७
कारुण्यनिलये देवि ! २३९
कार्यकारणभावेन २५७
कार्यौ च हृदये सेयं १३८
कालकुजा समायुक्तो ९३
कालकूटधरं कण्ठे २
कालत्रयेऽप्यशक्तश्चेद् २१०
कालभेद्यसमालोक ११७
कालशाकं कलापं च १५६
कालालिकुलसङ्काश १२१
कालेश्वरं महापीठं ९९
कालः परिच्छेदको वा ३३२
काश्मीरं च तथा पीठं ९९
काष्ठादिकासनं कुर्याद् ७८

कि

किङ्किणी मणिसन्नद्ध ११९
किञ्च भक्ष्यमभक्ष्यं वा ३०३
किञ्च मेध्यममेध्यं वा ३०३
किञ्चाऽतिबहुनोक्तेन १०१
किञ्चाऽतिबहुनोक्तेन १४९
किञ्चित् किञ्चिच्च निक्षिप्य १५३
किञ्चिदर्द्धेन्दुकुटिल १२१

किटिशब्दान्विता माला	१७५	कुतश्चिन्मथिते धाम्नि	३३४
किन्नरैरप्सरोभिश्च	१	कुतो वा लीयते जीवो?	३३६
किमन्याभिर्महेशानि !	२८८	कुमारीपूजनं देवि !	२१२
कियत्कालसुखावाप्तिः	२८२	कुमारी पूजिता येन	२१२
किरीटं च शिरोरत्नं	१४५	कुमार्यै भोजनं दत्वा	२१८
किं करिष्याम्यहं देव !	१	कुमार्यै भोजनं दत्वा	२२६
किं पुनः शक्तिरूपेण	१४	कुमार्यै यज्जलं दत्वा	२१२
किं मित्रं किममित्रं च	३०३	कुमार्यः पूजितव्याश्च	२१३
किं रूपं किं विरूपं वा	३०३	कुम्भकार्द्धं भवेद् रेचः	१०८
किंशुकैर्हवनं देव्याः	२६८	कुम्भकेन द्वितीयं तु	८९
किंशुकैः पापराङ्घात	२७२	कुम्भसन्तरणैस्ततुं	३०५
की		कुम्भादिकर्णे यन्त्रव्यं	२४३
कीदृशी वा भवेद् दीक्षा	२२९	कुम्भं चापि प्रयत्नेन	१२६
कीदृशी सा महादेवी	१९१	कुरुते सततं भोगी	२२८
कीदृशो वा भवेच्छिष्यः	२२९	कुर्याच्च सर्वदा भक्त्या	१९७
कु		कुर्याच्छागस्य मांसेन	१९३
कुङ्कुमागुरुकस्तूरी	१४६	कुर्यात् तद् हृदयासन्नं	१११
कुङ्कुमागुरुकस्तूरी	२७६	कुर्यात् सर्वप्रयत्नेन	२३२
कुङ्कुमागुरुकस्तूरी	२७७	कुर्याद् यथोक्तविधिना	२५०
कुङ्कुमागुरुकस्तूर्या	३२०	कुर्याद्वै महतीं पूजां	२१८
कुङ्कुमारुणदेहस्तु	८०	कुर्यान्मुषलमुद्रेयं	१२९
कुङ्कुमैर्होमतो देवि !	२७२	कुर्वन्तं पृथिवी तापं	१५०
कुङ्कुमं कृषरं माल्यं	२३६	कुलकौलान् प्रपूज्यैव	१६८
कुचद्वयं तु तच्छेषैः	२६७	कुलकौलेश्वरीं देवीं	१२१
कुचन्दनं शितं चैव	१४६	कुलचक्रं जले न्यस्य	६३
कुटिलारूपके तस्याः	२५५	कुलज्ञानी कथं त्वं हि	२१४
कुण्डली-पात्र-संस्थेन	२९९	कुलज्ञानं विना देवि !	३०५
कुण्डलीं त्रिविधां तत्र	१०९	कुलज्ञः कुलशास्त्रज्ञः	२४६
कुण्डगोलोद्भवैर्द्रव्यैः	१८	कुलदीप शिखाकारे	२९९
कुण्डगोलोद्भवं वापि	२१५	कुलनाथं परित्यज्य	५२
कुण्डं सुलक्षणं कृत्वा	२६८	कुलपात्रे सरत्नं च	६३

कुलपुष्पैश्च संलिख्य ३२०
कुलपूजा न चेद् देवि ! २९७
कुलपूजां विना देवि ! २१३
कुलभक्तं गुरुं प्राप्य २९६
कुलयुक्तो जपेल्लक्ष २५३
कुलशास्त्रं कुलाचार: २८९
कुलस्य विविधं रूपं २९४
कुलाकुलजपं कृत्वा २९८
कुलाचारं शृणु प्राज्ञे २८०
कुलीनो जायते यस्मात् २९४
कुलीन: सर्वविद्यानां ५२
कुशाग्रेण समादाय १३२
कुशासने सर्वसिद्धि ७८

कू

कूजत् कोकिलसङ्घेन ११७
कूजनं गायनं स्तुत्यं ३२४
कूटत्रयात्मकं स्मृत्वा २९३
कूटत्रयात्मिकां देवीं २७६
कूटत्रये तु ह्रीङ्कारं २५६
कूर्मो वै देवता चात्र ७९
कूलभेदं नदीतीरे ३२३

कृ

कृतकोटिं करे बद्ध्वा १९५
कृततिलकभटं दृष्ट्वा १९५
कृतपूर्णै: कुलैर्वापि २७१
कृतवान् तन्त्रविस्तारं ६
कृताञ्जलिपुटो भूत्वा ८१
कृताञ्जलिपुटो भूत्वा १३१
कृताञ्जलिपुटो भूत्वा ३११
कृताञ्जलिर्महेशानि ! १६३
कृताञ्जलिस्ततो देवि ! १८६
कृतार्थ: कृतकृत्यस्तु २४३
कृते वियोगे हस्तस्य १३५
कृत्याकृत्यात् पूतो भवति ३४०
कृत्वाऽऽचम्य जपेच्छ्रेष्यं २५०
कृत्वा च विधिवत् तत्र १८४
कृत्वा जप्त्वा च तल्लोके २२०
कृत्वा जप्त्वा तदा कुर्याद् २२०
कृत्वा जप्त्वा नरो देवि ! २२२
कृत्वा जप्त्वा नरो धर्मा २२१
कृत्वा जप्त्वा नरो मानी २२१
कृत्वा जप्त्वा नर: प्राज्ञो २२०
कृत्वा जप्त्वा नर: प्राज्ञो २२२
कृत्वा जप्त्वा महातेजा २२१
कृत्वा जप्त्वा शिवामोदी २२३
कृत्वा जप्त्वा सदा देवीं २२१
कृत्वा ज्ञानं स्वयं नश्ये ३१७
कृत्वाऽथ गुरवे दद्याद् २७८
कृत्वा धूपेन सङ्घोरं २९२
कृत्वा न्यासमिमं देवि ! १००
कृत्वा मिश्रीकृतं स्नेहं १५१
कृत्वा रत्नमयं रूपं ३२०
कृत्वा रेखाद्वयं कुर्याद् ३७
कृत्वा रेखाद्वयं कुर्याद् ३८
कृत्वा वहभरं तत्र १९९
कृत्वा सम्पूज्य विधिवद् २३८
कृत्वा सुमङ्गलं देहं २२७
कृत्वा सुमङ्गलं देहं २८४
कृत्वा होममवाप्नोति १९३
कृत्वाऽहम्भावमुत्सृज्य २६२
कृपया हर विघ्नं मे २१४
कृपया हर विघ्नं मे २१४

कृपया हर विघ्नं मे २१५
कृपाणं च कपालं च १८६
कृष्णपक्षे महेशानि ! ४०
कृष्णयाऽथ चतुर्दश्या २२०
कृष्णवर्णं तदुदकं ६५
कृष्णसर्पकरालं तु १९५
कृष्णाजिने मोक्षसिद्धिः ७८

के

केचित् तां भूषणाच्छादैः ३०७
केचित् तां तु प्रहाराद्यैः ३०७
केतकी वनमाला च १४८
केन जीवत्यसौ जीवः ३३६
केनपश्यत्यसौ जीवः ३३५
केवलानुभवानन्द ८४
केवलानुभवानन्दे ८३
केवलं जपमात्रेण २७३
केवलं नारिकेलाम्बु १५८
केवलं ब्रह्मविज्ञानं ५७
केवलं भक्तिभावेन १४४
केवलं मानसेनैव ११४
केशकीटादिसंयुक्ता ७४
केशान्वितमधौतं च १४४
केषाञ्चिदस्मदुक्तानां ३२७

कै

कैलाशं भूतनगरं ९९
कैलासशिखरारूढं २
कैलासाख्यं तदूर्ध्वे तु ६१
कैवल्यं केवलं शान्तं ३३६
कैव सृष्टिः किमत्रापि ५

को

कोकिला काकपक्षैश्च १९३
कोटिचन्द्रप्रतीकाश २६०
कोटिजापे तु सम्पूर्णे २५३
कोटिहोमात् परं नास्ति २८७
को देवः कोऽपरः पक्षः ३०३
को द्विजः कोऽथवा शूद्रः ३०३
को वा करोति पापानि ३३५
को वा जीवः कथं प्राणाः ३३६
को वा बद्धो विमुक्तः कः ३३५
कोषजं रोमजं वाऽस्त्रं १५०

कौ

कौटिल्य क्षौरमभ्यङ्ग २४९
कौतुकं कारयेद् देव्यै १८१
कौमारि ! सर्वविद्येशि ! २१४
कौमारी पीतवर्णा च ४३
कौलिकं कथयिष्यामि २५८
कौलो धर्मस्त्वया प्रोक्तः ३२२
कौशेयाजिनसंयोगो ७९

कं

कं युतां च न्यसेत् पुण्यां ९४

कः

कः कामः को भवेदिन्दुः ३०३

क्र

क्रमात् प्राणा इह प्राणा २७८
क्रमादभ्यसतः पुंसो ५५
क्रमेण देवि! तेनैव १६७
क्रियते त्रिपुराप्रीत्यै २०२
क्रियते परमेशानि ! १६६
क्रियते भक्तियुक्तेन १६२

क्रियते यो नमस्कारो १६०
क्रियते यो नमस्कार: १६०
क्रियाशक्तिमये बाण १२३
क्रियासिद्धिं विधास्यामि २३६
क्रियेच्छाज्ञानशक्तीनां ३३२
क्रीडा कुलकुमारीणां २८०
क्रीडा यत्क्रीडनै: सर्वा: २१५
क्रुद्धाभगवती तस्य २०६
क्रौधीशत्रितयेनाऽथ २५८

क्ल

क्लीङ्कारं रक्तवर्णं तु ६९
क्लीङ्कार: सर्वदा पातु २३
क्लीमात्मकं कामदेवं ६२
क्लृप्तै: कशिपुभि: कान्त ११७

क्व

क्वाटलौ हससम्बद्ध २९८
क्वाथेन पूरयेद् देवि ! २७३

क्ष

क्षन्तुमर्हसि मे देवि ! १८८
क्षमापृतिमिताहार ५४
क्षालयित्वाऽस्त्रमन्त्रेण २३७
क्षीरपानीयसंयुक्तं ११३
क्षीराज्यमधुकर्पूर १५७
क्षीरादीन्यथ गव्यानि १५७
क्षीराब्धिमथने पूर्व १५५
क्षीरोदधि: सनादेन २७८
क्षीरोदस्योत्तरे तीरे ३०९
क्षीरं च लवणं मांसं २४८
क्षीरं दधि मधु स्वाज्यं २७१
क्षुतेऽधोवायुगमने २५०
क्षेत्रपालं महादेव्या १८६
क्षेत्राधिपस्य नाम्ना तु २४६
क्षेत्रे पीठोपपीठा १८६
क्षेत्रेशो नैर्ऋते पातु २८
क्षौद्राज्यदुग्धै: प्रथमं २७७

ख

खगाभ्यां च तथा श्लेषां ९४
खड्गी दुर्भगया युक्तो ९३
खड्गं च चषकं चैव ९५
खड्गं वेतालकं चैव ४३
खर्जूरी मुखमध्यस्था १९४
खादन् मांसं पिबन् मद्यं २८४
खान्तं वह्नि-समारूढं १६४
खान्तं वह्नि-समारूढं १६५
खेचरी पादयो: पातु २५
खेचरी बीज-योन्याख्या १३८
खेचरी बीज-योन्याख्या १८२
खेटकं चषकं चैव ४३

ग

गङ्गाद्वारसमासीनं १
गङ्गापि स्वयमायाति १२८
गङ्गावतारमन्त्रेण १२८
गङ्गास्मरणमात्रेण २९६
गच्छन्तीं ब्रह्ममार्गेण २६४
गच्छन्तीं ब्रह्ममार्गेण २६५
गजवक्त्राय मोहिन्यै ९२
गणनाथश्च कामिन्या ९२
गणनाथं बटुकं च ७५
गणेशत्वं महादेव्या: २५९
गणेशै: प्रथमो न्यासो ९१
गणेशो विघ्नहारिण्या ९३

गणेशं चैव क्षेत्रेशं	७५	गात्रे दातुं च यद् योग्यं	१५२
गणेशं मातृकां चैव	२४६	गानेन तुम्बुरुः साक्षाद्	२१७
गतिस्तस्यैव सर्वत्र	३३	गाम्भीरी निर्मितं शस्तं	७८
गत्वा योऽसौ नमस्कारः	१६१	गायत्र्याश्च महादेव्याः	६४
गदां पद्मं च शङ्खं च	१८४	गायत्र्येषा समाख्याता	७०
गन्धपुष्पाक्षतादीनि	८२	गायन्तं त्रायते यस्माद्	७०
गन्धर्वरूपवान् भूत्वा	१४	गारुडं चैव माणिक्यं	१२६
गन्धर्वरूपवान् भूत्वा	२२१	गां गीं गूं त्रयमालिख्य	१८७
गन्धर्वरूपवान् भूत्वा	२८४	गिरिकर्णीं शमीं दूर्वां	१९४
गन्धर्वाणामशेषाणां	१७९	गिरिराजशताकीर्णं	११६
गन्धर्वान् किन्नरान् कृत्वा	२२१	गिरिराजसुता देवी	२२
गन्धर्वेभ्यो ददौ तेन	४	गिरौ स्वर्णगिरिं चैव	११६
गन्धर्वैः पूज्यते देवि !	१३५	गीतनृत्यादिना सायं	२०६
गन्धस्य विस्तरो भेदो	१४६	गीयते सर्वतन्त्राणां	२
गन्धाकर्षणरूपा मां	२५	गुणत्रयमयी तासु	३१४
गन्धादिभिः समभ्यर्च्य	१८५	गुणाः पञ्चदश प्रोक्ता	२५६
गन्धेन लभते कामान्	१४६	गुदमेढ्रान्तरे शक्तिं	६१
गन्धैर्नानाविधैः पुष्पैः	२४४	गुप्ततरेश्वरी देवी	१२१
गन्धैः सुतोषिता देवी	१४६	गुप्तं सर्वत्र देवेशि	२९३
गन्धैः पुष्पैस्तथा माल्यैः	२९२	गुरवे गुरुपुत्राय	१३१
गन्धं पुष्पं च धूपं च	११२	गुरुक्रमेण सम्प्राप्तः	२५८
गन्धं पुष्पं च धूपं च	२२६	गुरुत्रयं च सन्तर्प्य	१३२
गन्धं पुष्पं तथा धूपं	२१४	गुरुणा चार्चनं कृत्वा	२३६
गन्धः पञ्चविधः प्रोक्तो	१४५	गुरुतल्पगमनाद्यै	७०
गन्धः प्राण्यङ्गजः प्रोक्तः	१४६	गुरुदेवं विना देवि !	५२
गमनागमनं वायोः	१०७	गुरुदैवतमन्त्राणां	१७६
गमयेत् परमेशानि !	२११	गुरुपादरजो मूर्ध्नि	५२
गलद्रुधिरगन्धाढ्या	१८५	गुरुभक्तां सुवेशां च	१८
गसतुण्डा महामुद्रा	१८७	गुरुभक्तिविहीनाय	२९
गसौ च समनाः पश्चात्	१२६	गुरुभक्तेन शुद्धेन	१३
गात्राणि शोभयन्त्वेते	१४५	गुरुमण्डलपूजां तु	५२

गुरुरेव परं ज्ञानं ५१
गुरुर्ब्रह्मा गुरुर्विष्णुः ५१
गुरुहत्याकृतं पापं ६८
गुरोरपि न पद्येत १००
गुरोः पादप्रसादेन ३०
गुरुं प्रकाशयन्नैव १७५
गुरुं सम्पूज्य विधिवत् २१७
गुरुःकालं विनिश्चित्य २३४
गुरूणां च त्रयं चैक १३१
गुरूणां चैव मन्त्राणाम् २४०
गुरूणां सन्निधानं च २२४
गुरुता शिष्यता चैव २३३
गुरुपुत्रकलत्रादि २८३
गुरुपूजाकराकृष्टि ३२३
गुरुभक्तिविहीनस्य २९०
गुरुर्भूत्वैव भगवान् २२९
गुरुवाक्येन तं विद्याद् ३१९
गुरुशय्यासनं पीठ २३२
गुरुशुक्रोदये शुद्धे २३३
गुरुसेवैकमात्रेण २९६
गुरुं दृष्ट्वा भवेद् हृष्टः २३२
गुरुं नत्वा विधानेन २९१
गुरुं सन्तोषयेदेवं २५१
गुरुं समाश्रयेच्छिष्यः २३१
गुरुः शाक्तो भवेद् ऋद्ध्यै २३०
गुरुः सर्वगुणोपेतो २३०
गुरुन् नत्वा विधानेन ११४
गुरुन् नत्वा विधानेन २२६
गुरोरभावे विप्रोऽस्य २४६
गुरोराज्ञां समादाय २४५
गुरोराज्ञेव मूलं स्यात् २४५
गुरोः शरीरमास्थाय २००
गुर्वादि सहितो वासो २३५
गूढगुल्फपदद्वन्द्व १२२
गृहाण वह्निजायान्तो १५९
गृहीतं पुष्यनक्षत्रे १९४
गृहीत्वा कुलदेवस्य ६३
गृहीत्वा तस्य चात्मानं २४१
गृहीत्वा तु प्रयत्नेन १९
गृहीत्वा पूजयेत् तुष्टः १६३
गृहीत्वा पूजयेद् देवीं २१५
गृहीत्वा रक्तपुष्पं च ८५
गृहेक्षेत्रादिवित्तेषु १७९
गृहे चेद् द्वारदेशस्थ ७५
गृह्णन्ति राक्षसा येन १७७
गोकर्णं च ततो देवि ! ९९
गोपयन् दिव्यभावं च ३०७
गोपयेद् यत्नतो दिव्यं २२७
गोपितव्यं पशोरग्रे ८
गोभूहिरण्यवस्त्रादि २०४
गोभूहिरण्यवस्त्राद्यैः २४३
गोरसं च गवां सारं ३०२
गोरोचनासमायुक्ता १९४
गोलकं तु यथा देवि ! ३३७
गोशृङ्गोपरि यत्कालं १८१
गोहत्यादिकृतं पापं ६८
गौतमप्रोक्तशास्त्रार्थ ६
गौतमेन तथा न्यायं ६
गौरीं च लोकधात्रीं च ७५
ग्रन्थयोऽष्टादशापि स्युः ३८
ग्रहणादिविमोक्षान्तं २५२
ग्रहणेऽर्कस्य चेन्दोर्वा २३३

ग्रहणेऽर्कस्य चेन्दोर्वा २५२
ग्रहरूपा परादेवी २५९
ग्रामारण्यैः फलैर्देवीं १५८
ग्रामे वा नगरे देशे २४६

घ

घङाभ्यां च मघां देवि ९४
घण्टाशङ्खनिनादेन १८०
घान्तं वरुणमिन्द्रं च १०३
घृत-तैलादि-योगेन १४७
घृतदीपस्तु प्रथम १५०
घृतपायसहोमेन २७१
घृतेनोद्वर्तनं कृत्वा ११२
घृष्टो मलयजो गन्धः १४५
घ्राणाद् देवाश्च तुष्यन्ति ८५
घ्रातान् निवेद्य देवेशि ! १४७

ङ

ङेन्तमात्मासनायान्ते १०२
ङेन्तेषु परमेशानि ! १०४
ङेन्तं नमः पदं कुर्याद् ७९
ङेन्तं च नतिसंयुक्तं १६८
ङेऽन्तं शाखामन्त्रयुक्तं १३०

च

चक्रमण्डलमाख्यातं ४७
चक्रमध्ये समावाह्य ४७
चक्रराजपदस्याऽन्ते १७२
चक्रराजस्त्वया प्रोक्तः २७६
चक्रराजं तु लिखितं २३७
चक्रराजं हृदि ध्यात्वा ७३
चक्रे मूर्तौ तथा शिष्ये २७६
चक्रेशीमपि तामेव ४७
चक्रोपरि शिवां नत्वा ८३
चक्रं कृत्वाऽऽदिमं तेषु ५०
चक्षुरुन्मीलितं येन ५१
चक्षुषा चाऽथ कर्णाभ्यां १६१
चक्षुषोरनिमेषत्वं २८७
चक्षुष्मत् पद्मरागाग्रै ११८
चतुरस्रासने शुद्धे २४२
चतुरस्रे समे शुद्धे ३६
चतुरस्रं चतुर्द्वारं २६९
चतुराश्रमिणां मध्ये २८४
चतुर्णामपि चक्राणां ३८
चतुर्थमण्डले देव्याः १८६
चतुर्थस्वरसंयुक्तं १५
चतुर्थी नतियुक्तानि ९८
चतुर्थी नतिसंयुक्तं ९८
चतुर्थी वायवी मूर्तिः ३१२
चतुर्थेन चतुर्थीं च ४१
चतुर्थं योनिमध्ये तु २६१
चतुर्दशस्वरैर्वक्त्रं ६२
चतुर्दशस्वरोपेतं १२
चतुर्दशाक्षरेणैव ४१
चतुर्दशारके देवि ! ४५
चतुर्दशारचक्रस्य ३८
चतुर्दशीं तथा शक्रे ४२
चतुर्दश्यामथाऽष्टम्यां २१९
चतुर्दश्यामथाऽष्टम्यां २४६
चतुर्द्धा कालरूपैश्च ३२१
चतुर्भुजा त्रिनेत्रा च ३०९
चतुर्भुजं महादेव्या २०८
चतुर्दर्गप्रदश्चायं ८९
चतुर्वर्गप्रदं नित्यं १४५

चतुर्वर्गस्त्वयि न्यस्त १७४
चतुर्वर्गस्त्वयि न्यस्त २९३
चतुर्वर्गं करे तस्य १२४
चतुर्वर्गं लभेद् भक्तो १६०
चतुर्विंशतितत्त्वेन ६७
चतुर्विंशति सङ्ख्याता: ३८
चतुर्विंशत्यङ्गुलेन ७९
चतुर्वेदमयी साक्षात् १०
चतुर्व्यूहं ततो देवि ! १०५
चतुष्कलासमायुक्तो ३३७
चतुष्पथसमायुक्ते ४६
चतु:षष्ट्युपचारैस्तु १७६
चत्वारि तस्य नश्यन्ति १७४
चत्वारि तस्य नश्यन्ति २१०
चत्वारि तस्य नश्यन्ति २१८
चत्वार: षष्ठवर्णा स्यु: ३३२
चन्दनाऽगुरु-कर्पूर ११९
चन्दनाऽगुरु-कर्पूर २३७
चन्दनाऽगुरु-कर्पूर २८५
चन्दनागुरुकर्पूरै १५३
चन्दनागुरुकस्तूर्या ३२०
चन्दनागुरुहोमेन २७२
चन्दनेनाऽन्विता: सर्वा: १९४
चन्दनै: कर्णिकारैश्च ११६
चन्द्रकोटिप्रभां शुद्धां २४१
चन्द्रकोटिसमप्रख्यां १०९
चन्द्रचन्दनकस्तूरी १७४
चन्द्रतारानुकूले च २३३
चन्द्रबिन्दुसमायुक्ता ८७
चन्द्रबिन्दुसमायुक्तान् ८९
चन्द्रबिन्दुसमायुक्ता: ८६
चन्द्रमण्डलमभ्यर्च्य ८२
चन्द्रमण्डलरूपं तद् १२८
चन्द्रशिवौ त्रिशूलाढ्यौ ५०
चन्द्रसूर्याग्नितेजोभि: ५८
चन्द्री चक्री वज्री १९४
चन्द्रं हित्वा दिनं कुर्यात् १३०
चन्द्र: कामस्तथेन्द्रश्च १०
चम्पकाऽशोकपुन्नाग ११६
चम्पकै: पाटलैर्हुत्वा २७१
चराचराश्च सकला: १४८
चवर्णेन च देवेशि ! १६६
चवर्गेण तथा स्कन्धे ९८
चर्व्यं चोष्यं तथा लेह्यं १५५
चषकं वरदानं च ४६

चा

चाटुकानि रतान्ते च ३२४
चाण्डालक्लेशयुक्तेन १९३
चाण्डालीगमनाद्यैश्च ७०
चाण्डालगर्दभं काकं २३६
चातुर्वर्ण्यं करे तस्य ३३
चान्तं हित्वाऽग्निबीजं च ९६
चापलानि च जिह्मानि २३१
चापं बाणं तथा पाशं ९७
चामुण्डा कृष्णवर्णा च ४३
चामुण्डे मुण्डमाला स्रक् २१४
चारयन्ति यतस्तस्मा १३८
चारुचन्द्रकलायुक्तं २
चारुणा शाक्तकुम्भेन ३४

चि

चित्राकर्षणरूपा मां २५
चित्रपूजासु सर्वासु १४९

चित्रवस्त्रं दुकूलं च १४४
चिद्रूपं परमानन्दं १
चिन्तनं योषितां सार्द्धं २९४
चिन्तयित्वा महेशानि ! ११५
चिन्तयित्वा महेशानि ! १६८
चिन्तयित्वा महेशानि ! २६५
चिन्तयित्वा शिवं तत्र ४४
चिन्तयेत् परमं ब्रह्म २०४
चिन्तयेत् सततं भक्त्या २०७
चिन्तयेत् सलिलैः पूर्णां ११६
चिन्तयेत् साधको नत्वा ११०
चिन्तयेत् साधको भक्त्या १२१
चिन्तयेत् साधकः शक्तिं २९२
चिन्तयेद् योषितां योनौ २६५
चिन्तामणिरियं विद्या ११
चिन्तावशमुपाविष्टो ३०९
चिन्ताव्याकुलचित्तो वा १७७
चिबुकेन मुखेनाऽथ १६१

चु

चुम्बनं स्तवनं देवि ! २९४
चुल्लुकार्द्धं मधु क्षीर २७२

चू

चूर्णीकृतो वा घृष्टो वा १४५

चै

चैतन्यरहिता मन्त्राः २५५
चैतन्यावरणं यद्वत् १०७
चैतन्यं सर्वभूतानां ५९
चैतन्यं सर्वभूतानां १२५
चैतन्यं सर्वभूतानां ३२०

चं

चं पूर्वफाल्गुनीं चैव ९४

छ

छत्रं च चामरं चैव १७९
छन्दो विराड् देवता च २१
छान्तं भान्तं च ज्वलनं १०४
छायया शोणया व्याप्तं ३१
छाया यस्य जले याति १९५
छायां कलत्रमन्यच्च २३५

ज

जगतामीश्वरत्वं च ९
जगत् कृत्स्नं तया व्याप्तं २५६
जगदाकर्षणकरीं १२३
जगदाह्लादजननीं १२३
जगद्वन्द्यकलाधीश ७
जगन्मयीं ततो दृष्ट्वा ३१३
जगन्मातर्महादेव्या १८२
जटिले चपलाक्षिण्यै ९३
जठराननयोर्देवि ! ८८
जठरास्ययुगे देवि ! ८८
जठरे रोगशमनी ३५
जडत्वादुभयोर्देव ! ३१४
जननाभून्महाविद्या २५९
जननीं सर्वमन्त्यानां १२
जन्मान्तरसहस्रस्य २९४
जन्मान्तरे जायते स २४८
जन्मार्जितफलं नश्येत् ६२
जपकर्मणि मालायाः १७७
जपध्यानपरो मन्त्री २१८
जपध्यानसमायुक्तः १७३

जपध्यानादिभिर्युक्तं ५५
जपनिष्ठा द्वादशैते २४९
जपमालामुपस्कृत्य १८
जपरूपा शिवा शक्ति १७३
जपस्यान्ते शिवं ध्यायेत् १७३
जपहोमादिकं सर्वं २७५
जपाकुसुमसङ्काशं १६८
जपाकुसुमसङ्काशां ३१
जपाकुसुमसङ्काशां १२१
जपात् तुष्यन्ति देवाश्च १७३
जपादौ जपकर्मान्ते १७८
जपादौ पूजयेन्मालां १७४
जपान्ते जुहुयादग्निं १३९
जपान्ते जुहुयादग्निं १७८
जपारम्भं सुधीः कुर्याद् १७६
जपेदेकमनाः प्रातः २५०
जपोक्तक्रमतो योगी २४१
जपो होमं तर्पणं च २५१
जपं समारभेत् पश्चात् २४८
जपः स्यादक्षरावृत्ति १७२
जप्तबीजाश्च ये मन्त्रा २५५
जप्त्वा कृत्वा भवेत् सिद्धो १९९
जप्त्वा तत् साधयेत् सर्वं १५
जप्त्वाऽऽनन्दमयो भूत्वा १७
जप्त्वा विद्यां च मालायां १८
जप्त्वा वै दिव्यमालायां १९
जप्यते साधितेऽप्येष ८६
जप्यमेकाक्षरं ब्रह्म १५
जम्बूफलैः स्त्रियः सर्वा २७१
जपकाले चिन्तयित्वा ६९
जपशब्दान्वितैः स्तोत्रैः २३७
जपशब्दान्वितैः स्तोत्रैः २७८
जयिनी च ततो देवि ! १०४
जयिनी शूर्पकर्णश्च ९२
जरामरणदुःखाद्यै ६१
जलं च तेजसो रूपं ११४
जलं च नारिकेलोत्थं १४३
जलं चापि तथा प्रोक्तं ३०२
जलं सोममयं तद्वत् २३८
जलं हस्ततले गृह्य ८९
जलाञ्जलित्रयं भूमौ ६५
जले स्थले तथाऽऽकाशे ३२
जहि शङ्कां महादेव ! ३२३

जा

जागर्ति परमेशानि ! ५२
जागर्ति यदि सा देवि ! ५२
जागर्ति सुप्यते कोऽसौ ३३५
जागर्ति सुप्यते वायुः ३३५
जाग्रत्-स्वप्न-सुषुप्त्यादि ३३६
जाग्रदादिसुषुप्त्यन्तं १२४
जातसूतकमादौ स्याद् २५४
जातरूपमयै रत्नै ११९
जातीलवङ्गकक्कोल १५९
जानुद्वये तथा नाभौ १०७
जानुभ्यामवनीं गत्वा १६०
जानुभ्यामवनीं गत्वा १९६
जानुभ्यामवनीं गत्वा १९७
जानुभ्यामवनीं स्पृष्ट्वा २६९
जानुभ्यां क्षितिमस्पृष्ट्वा १६०
जानूर्वोरन्तरे सम्यक् ५४
जान्तं भान्तं ततो रेफं १०४
जायते स्वयमेवास्यां २८८

जाया चेत् कुलटा गेहे २८८
जाया मुख्यतया प्रोक्ता २८८
जायास्वपि च सर्वासु ३०३
जालन्धरपदात् पीठे १०५
जालन्धरमहापीठे ४६
जालन्धरं महापीठं २९३

जि

जितव्याधी रूपवान् स्याद् ३३
जितामितकुचद्वन्द्व २९७
जिह्वया जलसंयोगाद् ३००
जिह्वामापूर्य भो देवि ! २६५
जिह्वायां न्यसनाद् देवि ! १०

जी

जीवनं धनमेवाऽत्र २२८
जीवन्मुक्तश्च देहान्ते ५३
जीवन्मुक्तो जामदग्न्यः ७०
जीवन्मुक्तः सर्वभूत ३१९
जीवन्मुक्तः स्वयं देवो ३२४
जीवन्या जीवयेद् विद्या २६४
जीवमीश्वरभावेन ५७
जीवशक्त्यैकसिद्ध्यर्थं २६२
जीवहीनो यथा देही २४५
जीवात्मा परमात्मा च २५९
जीवं सर्वमयं ज्ञात्वा ३१६
जीवः पश्यति देहस्थो ३३७
जीवः शुक्रं च विज्ञेयं ३३६

जु

जुष्टं विचित्रवैतानै ११८

जृ

जृम्भणे सर्वदा पान्तु २८

जै

जैगीषव्यश्च चन्द्रश्च ७०

ज्ञ

ज्ञातृकर्तृत्वपूर्णत्व ३३२
ज्ञातृज्ञानमयाकार २५५
ज्ञात्वा तत् साधयेद् देवि ! १६
ज्ञात्वा तं मृत्युमत्येति ३३९
ज्ञानकर्मपरः शुद्धः २१८
ज्ञानचक्षुस्तयोरैक्यं २०३
ज्ञानतत्त्वात्मनश्चैव १२०
ज्ञानतोऽज्ञानतो वापि १८९
ज्ञानदं कामदं पुण्यं १५५
ज्ञानदं कामदं श्रेष्ठं २२७
ज्ञाननिर्मन्थनाभ्यासात् ३३९
ज्ञानपुण्यविहीनास्तु २२७
ज्ञानमुद्रा च हस्ताब्जै ९७
ज्ञानयोगश्च वक्तव्यः ४९
ज्ञानलोपो भवेद् यस्य २८७
ज्ञानशुद्धिस्त्वया प्रोक्ता ४९
ज्ञानात्मिकां यजेच्छक्तिं १७०
ज्ञानाद्धि निर्मलं विश्व ३०२
ज्ञानिनां सिद्धिदा चेयं १५४
ज्ञानेच्छादिक्रियारूपां १७२
ज्ञानेन कर्मणा चेह ४९
ज्ञानेन कर्मणा वापि ४९
ज्ञाने मां भास्करः पातु २४
ज्ञानं दिव्यं यतो दद्यात् २२९
ज्ञानं सत्यं पूर्ण इति २२९

ज्यो

ज्योतिष्टोमफलं लब्ध्वा १५६

ज्योतिष्टोमाश्वमेधादौ १४३
ज्योतिषां च लयं तत्र ३००
ज्योतीरूपं तदाधारे २५४
ज्योतीरूपं तु योनिस्थं २५३

ज्व

ज्वालामुख्यं च सर्वान्ते १८४

ट

टवर्गेण तथा कुक्षौ ८९

ठ

ठान्तद्वयं ततः पश्चात् ९५
ठान्तं भान्तं महीबीजं ९५

ढ

ढणाभ्यां च विशाखां वै ९४

ड

डङ्कारेण तथा स्वातीं ९४
डफवर्णांस्ततो देवि ! ९६
डमरुं चाक्षसूत्रं च ९७
डाकिनीप्रमुखाः पश्चाद् १८५
डाकिनीं भावयेदेवं ९५
डाकिन्यै नम इत्यन्ते ९५

त

त एव ब्राह्मणाः सर्वे ७०
तगरः कर्णिकारश्च १४८
तच्चित्तस्तद्गतप्राणो २८६
तच्चैतन्यं विनिःसार्य १३५
तच्चैतन्यं समूलेन १८९
तज्जनितपरमानन्द १६९
तज्जुगुप्सितमन्याय ३०६
तडित्कोटिप्रभाप्रख्या २६१
ततः कथय देवेश ! १२
ततः क्षेत्रपदं पात्र १८६
ततः परं तु कैवल्य १५८
ततः पार्श्वद्वयं देवि ! २४६
ततः परं शिवाङ्कस्थां ३९
ततः पादद्वयं देवि ! २४७
ततः पुनरिहागत्य १८१
ततः पुनर्हुम्फडिति ७६
ततः प्राङ्मुख आसीन ३६
ततः शतगुणं प्रोक्तं २२५
ततः शतगुणा प्रोक्ता २२५
ततः सन्तोषयेद् देवीं १४०
ततः सन्ध्यामुपासीत ६४
ततः स्थानान्तरे नीत्वा २१४
तत एव समुत्पन्ना २८५
ततश्चतुर्गुणाः प्रोक्ता २२५
ततश्च पूर्वरेखायां ४०
ततश्च मन्त्रसिद्धिः स्याद् २५२
ततश्च शोधयेद् दीपं २९३
ततश्च साधकश्रेष्ठः २९९
ततस्तां परमेशानीं १८९
ततस्तु कवचं दिव्यं ३२
ततस्तु त्रिगुणा पूजा २२४
ततस्तु नीलसुभगे २९७
ततस्तु पतने शीघ्रं ३३७
ततस्तु पुष्पनैवेद्य १९७
ततस्तु मन्त्रसिद्ध्यर्थं २५२
ततस्तु वायुबीजेन १३५
ततस्तेनापि सम्प्रोक्तं ४
ततो ज्ञानात् क्रियासारा ३३५
ततो दद्यात् पुनर्माल्यं २१५
ततो दशारचक्रस्य ३७

ततो देवीं हृदि ध्यात्वा	२७७
ततो देवीं हृदम्भोजे	३१
ततो देव्याः स्वनामान्ते	७१
ततो ध्यायन्महादेवीं	१३५
ततो न्यसेद् महादेवि !	१०६
ततोऽपि दक्षिणां गत्वा	१६१
ततोऽपि द्विगुणा प्रोक्ता	२२४
ततोऽपि द्विगुणा प्रोक्ता	२२५
ततो बहुसुखं भुक्त्वा	३२४
ततो बुद्ध्या यथाकाले	२०४
ततो ब्रह्मस्वरूपिण्यै	१८७
ततो भूयात् तु षष्ठ्यन्ता	२७८
ततो मन्त्रं जपेद् ध्यात्वा	१९२
ततो मौनी विशुद्धात्मा	७४
ततो रमिति मन्त्रेण	८१
ततोऽवगुण्ठयेद् देवी	१३७
ततो वै मूलमन्त्रेण	१९६
ततोऽहं परमेशानि !	५
तत्कथय महादेव !	२२७
तत्कारं पाण्डुरं ध्यायेत्	६९
तत्कार्त्स्येन परं योगं	५३
तत् कुर्यात् सर्वथा मन्त्री	२४६
तत् कृपालब्धिरहितः	१९८
तत् कृपालुरहं देवि !	५
तत् क्षणान्मुच्यते येन	३३८
तत्तज्ज्ञानमये चक्रे	४८
तत्तत्कर्मपरित्यागात्	३२४
तत्तत्तेजोभिराकीर्णा	२०६
तत्तत् समग्रमासाद्य	१२४
तत्तदानन्दसन्दोहैः	३१४
तत्तदानन्दसन्दोहैः	२८४
तत्तदायुधपूर्णान्ता	७५
तत्तदीहापरा शक्तिः	२१९
तत्तद्दृष्टिमयैर्दीप	२०८
तत्तद्ध्वजमधिष्ठाय	२३४
तत्तद्विद्यास्तथा ध्यानं	४०
तत्तद्रश्मिभिरेवास्य	२४१
तत्तन्त्रे ताः प्रयोक्तव्या	७१
तत्तु देव्याः पुरोभागे	१७८
तत्तु योगतया स्यातां	३२९
तत्तुरीयस्वरूपार्ण	२६६
तत्तुर्यो बिन्दुसंयुक्तो	७७
तत्तेजोभिरिदं सर्वं	१२३
तत् ते मातः ! प्रयच्छामि	१४९
तत् तैजसेन पात्रेण	४१
तत्त्रिधा वेदमायाति	३२९
तत् त्रैविध्यं शृणु प्राज्ञे	२६६
तत्त्वमसि स एवाहं	३२२
तत्परं न हि वस्त्वेह	१८९
तत् पुरश्चरणं नाम	१२५
तत्पूजा विफला देवि !	६२
तत्प्रकारं च देवेशि !	२५८
तत्प्रतीतस्वभावा च	१५७
तत्प्रतीतौ भवेत् सिद्धे	२०१
तत्प्रतीतौ भवेन्मुक्ति	८३
तत्प्रभाप्रसवाश्लेष	२५५
तत्प्रमाणैर्वराकैस्तै	३३०
तत्प्रसादाच्च शिष्योऽपि	२६०
तत् प्राप्य कुण्डलीरूपं	५९
तत्र तत्र महादेवीं	२७८
तत्र तत्र महेशानि !	४१
तत्र तत्र यजेद् देवीं	१२९

तत्र तत्र विनिःक्षिप्त	११८
तत्र देवीं समावाह्य	१९२
तत्र देशे न दुर्भिक्षं	३३
तत्र पूजा सदा कार्या	२०६
तत्र पूजा सदा कार्या	३२०
तत्र यत् क्रियते कर्म	२०८
तत्र यद्विषये चैव	१००
तत्र ये पञ्च देवेशि	३८
तत्र शाम्भवभेदेन	२०६
तत्र सञ्चिन्त्य मनसा	२५३
तत्र सिद्धेश्वरीयोनौ	२२५
तत्र सम्पूज्य तां देवीं	२२५
तत्रस्थममृतं साक्षा	८२
तत्र स्थित्वा जपेद् विद्यां	२४८
तत्र स्थित्वा जपेल्लक्षं	२५३
तत्र स्थित्वा महेशानि !	६
तत्र स्थित्वाऽऽवयोर्मध्ये	३०९
तत्रादौ ब्रह्मरेखायां	४३
तत्राद्यदिवसे देवीं	४२
तत्राद्यां पूजयेद् देवीं	२९९
तत्राऽन्यद् रूपमापन्ने	२०६
तत्रापि चानयाऽऽराध्या	१५३
तत्रापि तां तनुं त्यक्त्वा	३११
तत्रापि लेखनं कृत्वा	२६८
तत्राम्भसि स्वमात्मानं	११५
तत्राऽऽवाह्य यजेद् देवीं	२७४
तत्रैव मादनं बीजं	२६०
तत्रैवायं महामन्त्रान्	६
तत्समूहाः षडाख्याता	५३
तत् सर्वं कथयेशान !	३
तत् सर्वं कथयेशान !	१६३
तत् सर्वं नाशमायाति	७७
तत् सर्वं नाशमायाति	८२
तत् सर्वं परमेशानि !	२३
तत्सङ्कोचात् सङ्कुचिता	३३२
तत्स्कन्धे बाहुमाधाय	२९७
तत्समा कामरूपे च	२२५
तत्स्वरूपानन्दमया	१४
तथा कथय देवेश	८
तथाकारणकर्तृत्वं	३०४
तथा चान्यमना भूत्वा	१७७
तथा त्रिपुरसिद्धां च	४६
तथा त्रिपुरसिद्धान्ते	१०३
तथा दक्षिणतर्जन्यां	१११
तथा दशभुजं देवं	१२९
तथा द्वितीयरेखाया	१६४
तथाऽनङ्गाङ्कुशा नित्यं	२६
तथा चान्यमना भूत्वा	२८०
तथा निगर्भयोगिन्यः	४५
तथा निर्माल्यसंसृष्टिः	७७
तथाऽन्यदशकोणस्य	३७
तथाऽन्येषां च द्रव्याणां	१५३
तथाऽन्येषां च वस्तूनां	१५७
तथापरं च निर्वर्त्य	२३७
तथापि कथयाम्यद्य	२१
तथा बुधः सधूमे च	२३८
तथा ब्रह्मार्पितात्मासौ	५८
तथाभ्यामनुराधां च	९४
तथा भ्रमति जीवाख्यं	३३७
तथा भ्रान्तिर्द्विधा प्रोक्ता	५६
तथा मधुमती सिद्धि	१७
तथा मन्त्रात्मकं चक्रं	२५८

तथा मन्त्राः समस्ताश्च	२५८
तथाऽमृते पदं ब्रूयात्	१३०
तथा मोदय सर्वेशं	३११
तथा वामशिरोभागे	९८
तथाविधे गृहे वेद्यां	२७६
तथा विमर्शवपुषः	३३३
तथा वैदूषिता योन्या	७
तथा शक्तिपदान्ते वै	५०
तथा शिष्यार्जितं पापं	२३३
तथासनं च निर्वर्त्य	२७७
तथा सपरिवारान्ते	१७२
तथा सपरिवाराश्च	१६५
तथा सर्वरहस्यार्थो	२२५
तथा सूर्यमयं कुम्भं	२३८
तथा दोषदशांशं तु	२५१
तथैव कवचं देवि !	३०
तथैव कुटिले योज्ये	१७१
तथैव तर्पयाम्यन्ते	१३८
तथैव तु यजेद् देवीं	२४५
तथैव त्वयि शब्दान्ते	१८८
तथैव दण्डवद् भूमौ	१६१
तथैव परमेशानि !	७१
तथैव परमेशानि !	९३
तथैव पातु मां नित्य	२६
तथैव प्रतिजानीहि	२८२
तथैव ब्राह्मणान् पश्येद्	१९८
तथैव वामतो देव्या	१८५
तथैव सिद्धिशब्दान्ते	१६४
तथैव हि महाबीजं	११
तथैवानङ्गरेखां च	१६६
तथैवानुपनीतानां	६६
तथैवास्त्रेण युतया	१२७
तथैवाहं महेशानि !	३०३
तथैवोक्ताङ्गुलीभ्यां च	१०५
तथैवोड्यानपीठे तु	१०६
तथैवोत्तरभाद्रं च	९५
तथ्यं मद् वाक्यतो देवि !	२६२
तदग्रे कामरूपं च	१२९
तदग्रे परमेशानि !	१८४
तदङ्गे मातृकां न्यस्य	२४२
तदधो वायुबीजं तु	१६
तदधो हंसबीजं तु	१६
तदधः कामबीजं तु	१५
तदधःस्थां स्मरेद् रक्ता	११९
तदधः परमेशानि	२९४
तदनुभूय देहेऽस्मिन्	२०१
तदन्तर्नाद एवासौ	३००
तदन्तर्लीनमात्मानं	१०६, २७८
तदन्ते परमेशानि !	१०६, २७८
तदन्ते महतीं पूजां	२५१
तदन्ते योजयेद् देवि !	१०६
तदन्तःस्थं परं ब्रह्म	१९९
तदन्तःस्थं समाहूय	२०१
तदन्यदपरा शक्ति	३३२
तदभेदसमापन्न	१२८
तदर्द्धाङ्गुलं वा कुर्या	७९
तदवाप्य महादेव !	५
तदशेषं प्रवक्ष्यामि	२
तदष्टाङ्गमिति प्रोक्तं	१६१
तदसत्यं विजानीयात्	३१७
तदस्तीति प्रमाणेन	२२७
तदाकर्ण्य महेशानि !	४

तदाकारणमात्राणि ३३२
तदा किं स्यान्महादेव ! २२६
तदाक्रम्य स्वयं देवी २०८
तदाचान्तो भवेद् देवी १९१
तदा जन्मजरादु:ख ५७
तदाज्ञां शिरसि कृत्वा ३०६
तदा तत्काममाप्नोति २९०
तदात्मकस्य देव्यास्ते २६६
तदात्मविषयो जीवो ३३७
तदा दशभुजो देव: २०६
तदा देयं महद् गुह्यं ३०
तदा देव्यश्च सर्वाश्च २१६
तदानन्दमयं धाम १९९, ३१४
तदानन्दमयं ब्रह्म ३२५
तदानन्दमयं विश्वं २६३
तदानन्दमयं रम्ये २२१
तदा नरकमाप्नोति ५२
तदा नैजं भवेद् विश्वं २०८
तदा पर्यटनं कार्यं २८४
तदाप्नोति परं स्थानं ३२
तदा प्रकाशमानत्वा २६१
तदा प्रसादमायान्ति ५३
तदा भवति सिद्धीशो ११३
तदामृते तयोर्योगा १३०
तदामृतै: श्रवद्भिश्च २४१
तदा शाम्भवमित्याहु: ३२६
तदा स चिन्मय: साक्षात् ३०१
तदा सर्वार्थसिद्धि: स्याद् ३५
तदिदं निष्कलं ब्रह्म ३३७
तदुक्तमपि नो दद्यात् १५६
तदुत्तरत एवास्मिन् ८३
तदुत्थैरेव देवेशि २५९
तदुद्भवामृते शश्व ६७
तदुद्भवामृतं वक्त्र ६१
तदुद्भवं शृणु प्राज्ञे २६६
तदुपेतं विगर्भं च ५५
तदूर्ध्वेऽग्निसमप्रख्यं ५९
तदूर्ध्वे मूलमन्त्रं च ३४
तदूर्ध्वे तच्छिखाकारा ५९
तदूर्ध्वे तत्तुरीयं तु ५९
तदूर्ध्वे तु विशुद्धाख्यं ६०
तदूर्ध्वे नाभिदेशे तु ६०
तदूर्ध्वेऽनादृतं पद्म ६०
तदेयं परमेशानि ! ११
तदेव चित्सदाद्यन्तौ ३२६
तदेव निर्वाणपद ३२८
तदेव पञ्चकूटं तु १५
तदेव परमं गुह्यं १५
तदेव प्रकृति: सा तु ११५
तदेव विश्वजनन ८३
तदेवाविदितेन त्वं ३३०
तदेवाहमिदं भाव ३२७
तदेवैतेन सन्देह २८५
तदैव शम्भुभावं स्याद् ३२७
तदैवं परमेशानि ! २२६
तद्गात्रं प्राप्य शस्त्राणि ३३
तद्दक्षे खेचरी मुद्रां १७०
तद् दद्यात् कांस्यपात्रेण १४३
तद्दृष्टिवशगा नारी २६५
तद्द्रव्यैरक्षतान् शुद्धान् १८
तद् बाह्ये हेमवर्णाभं ५९

तद् ब्रह्म परमं ध्यात्वा	३०१	तन्मध्ये बाणलिङ्गं तु	५०
तद्ब्रह्माऽहमिति ज्ञात्वा	३३६	तन्मध्ये स्फुरितं ध्यायेद्	११९
तद् ब्रह्मेति च यो विद्यात्	३१५	तन्मना भव हे पुत्र	२४३
तद्भावमाश्रिता भूपा	३०६	तन्मनाः साधकपरो	१११
तद्भावमाश्रिता विप्राः	३०६	तन्मयास्तिथिनित्याश्च	४०
तद्भावाद् विमुखान् कर्तुं	३०६	तन्मयी मूलविद्या च	२५६
तद् भेदाद् भिन्नवद् भाति	३१८	तन्मयी परमानन्द	२५५
तद् भ्रमावर्त तोयं च	३०८	तन्महामोक्षमाप्नोति	३१२
तद्रत्नेषु ग्रहान् सर्वान्	२७५	तन्महासरः पुलिने	११०
तद्रूपतामभीप्सन्ती	२०६	तन्मायपञ्चकं मादि	३३१
तद्रूपं मे परं धाम	३२१	तन्मायामोहितः सोऽथ	३०४
तद्रूपं विद्धि कुण्डस्य	३०१	तन्मे वद महादेव	४९
तद्वक्त्रे वायुना भिन्ने	३०७	तपःक्लेशैश्च तां देवि	३०५
तद्वत् सर्वाणि कर्माणि	५७	तपः सन्तोष आस्तिक्यं	५४
तनयां जगृहे मोहाद्	३०५	तपकाञ्चनवर्णाभ	१६८
तनुदीर्घाङ्गुलीभास्वद्	११२	तप्तहाटकसंक्लृप्तं	११९
तन्तुभिर्वेष्टितान् शुद्धान्	२७३	तमपूजा सदा कार्या	३२१
तन्त्रं द्वादश साहस्रं	२	तमसा च समायुक्त	३३६
तन्न गृह्णातीष्टदेवी	१३३	तमादिमध्यान्तविहीनमेकं	३३८
तन्निगृहीतचित्तस्य	३०८	तमःपरिवृते भेदे	५८
तन्निगृहीतचित्तानां	३०५	तमः प्रकाशहीनं यद्	३३०
तन्निदेक्षे महादेवे	२१२	तमालश्यामलां दन्ते	११६
तन्निरीक्षणसामर्थ्या	२५८	तमुद्यन्तं विलोक्यैव	१९७
तन्निष्ठकर्माणि चैन	२०१	तमुपाश्रित्य भावेन	२५३
तन्मध्ये चिन्तयेद् देवि	११६	तया विरहितो देवः	३१३
तन्मध्ये चैव षट्कोणं	१२०	तया विरहितो मन्त्री	२९४
तन्मध्ये तु परं ज्योतिः	३००	तया विरहितो मन्त्री	२९५
तन्मध्ये नव कोणानि	२४६	तयोः पञ्चोपचारेषु	१३०
तन्मध्ये परमेशानि !	१२८	तयोः समत्वसन्धानात्	२०३
तन्मध्ये परमं ध्यायेत्	१२०	तयोरद्वैतभावे तु	३०८
तन्मध्ये प्रतिभा देवि !	२२७	तयोरभावतो दद्यात्	१९७

तयोराशयरूपेण	२६२	तव प्रीत्या महादेवि !	२९
तयोर्योगादभूद् वृष्टिः	११५	तवर्गेणोत्तरे भागे	१६६
तयोर्योगाद् भवेत् सिद्धिः	१७३	तव स्नेहान्महेशानि !	११
तयोर्योगाद् यदमृतं	३०७	तव स्नेहान्महेशानि !	१२
तयोर्योगे भवेन्नाद	३६	तवैवाहं नमे किञ्चिद्	३१३
तयोर्विमर्ष ईकारौ	२५६	तस्माच्चतुर्गुणफला	२२५
तरुपल्लवमालाभिः	२३५	तस्माच्छक्तिप्रधाना च	१४
तर्जनीभ्यां समाक्रान्ते	१७१	तस्माच्छतगुणं ध्यानं	२९
तर्जनीमध्यमानामाः	८८	तस्मात् कथय देवेश !	३३
तर्जनीमध्यमानामाः	१३०	तस्मात् तन्मुख आसीनः	८०
तर्जनीमूलपर्यन्तं	१७४	तस्मात् तानि च चक्राणि	३६
तर्जन्यङ्गुष्ठयुगलं	१७१	तस्मात् तास्तु प्रयत्नेन	२००
तर्जन्यग्रे तथा मध्ये	१७४	तस्मात् तेभ्यः प्रयत्नेन	१८४
तर्जन्या धारयेदेनां	२७५	तस्मात् परदिनं प्राप्ते	३२०
तर्जन्या न स्पृशेन्मालां	१७५	तस्मात् पुष्पैर्यजेद् देवीं	१४९
तर्जन्यावपि तेनैव	१७०	तस्मात् समिद्धे होतव्यं	२३८
तर्जन्यौ दण्डवत् कृत्वा	१६४	तस्मात् सर्वप्रयत्नेन	५२
तर्पणं च त्रिधा प्रोक्तं	७१	तस्मात् सर्वप्रयत्नेन	१००
तर्पणस्तु तयोर्योगा	१३९	तस्मात् सर्वप्रयत्नेन	१४६
तर्पणादौ प्रयुञ्जीत	७१	तस्मात् सर्वप्रयत्नेन	१५५
तर्पणाद्युपचारस्तु	३२४	तस्मात् सर्वप्रयत्नेन	१७३
तर्पणानि पुनर्दत्वा	१८२	तस्मात् सर्वप्रयत्नेन	२१०
तर्पणानि पुनर्दद्यात्	१३९	तस्मात् सर्वप्रयत्नेन	२१३
तर्पणार्थं विशेषेण	१२६	तस्मात् सर्वप्रयत्नेन	२१४
तर्पयामीति मन्त्रान्ते	१५१	तस्मात् सर्वप्रयत्नेन	२१५
तर्पयित्वा गुरूनादौ	७१	तस्मात् सर्वप्रयत्नेन	२८१
तर्पयित्वा यजेद् देवीं	२९५	तस्मात् सर्वप्रयत्नेन	२९५
तर्हि भूयोऽपि वक्ष्यामि	३२९	तस्मात् सर्वप्रयत्नेन	२९६
तव चान्योन्यमथनात्	३३०	तस्मात् सर्वेषु मन्त्रेषु	१७८
तव कृत्यमिदं सर्व	१८९	तस्मात् सावहितो वह्नि	२८१
तव नाम्नि स्मृते देवि	२९	तस्मात् स्वगुरुनामान्ते	५०

तस्मादनामिका युग्म १७०
तस्मादाकृष्य तद्वायुं ३०७
तस्मादावां सदैवात्र ३२१
तस्मादिमन्तरः कौलो ३०५
तस्मादिमां सुरां पुण्यां २९२
तस्मादुत्थाय देवेशि ! ६४
तस्मादेषु महद् दुःखं २८२
तस्माद् दिव्यपरो यस्तु १२४
तस्माद् देवि शुभे भद्रे ८
तस्माद् द्वैतं न मे चास्ति ५६
तस्माद् विभेति सततं ८९
तस्माद् भावविशुद्धात्मा २९१
तस्माद् यत् क्रियते कर्म १८२
तस्माद् विज्ञानतो मुक्ति ५७
तस्माद् व्योमगुणः शब्दो २५७
तस्मान्नास्ति तयोर्भेदो ३१९
तस्मिंस्तेजोमये विश्वे ८३
तस्मै वापि मया प्रोक्तं ४
तस्मै स होवाच जगत्प्रभुश्च ३३८
तस्य गात्रे न्यसेन्मन्त्री १८
तस्य दोषस्य मोषार्थं ७७
तस्य नश्यन्ति देवेशि ! २९
तस्य पूजाफलं सर्वं २१३
तस्य पृष्ठे महादेवि ! ११६
तस्य मध्ये महापद्मं १२०
तस्य मन्त्रस्य यन्त्रस्य ३०
तस्य मांसं च शुक्रं च २१८
तस्य मूर्ध्नि स्थितं देवि ! ११६
तस्य शोधनमात्रेण ८३
तस्य सर्वार्थसिद्धिः स्यात् ३२
तस्य सर्वार्थसिद्धिः स्यात् ५२
तस्य सर्वार्थसिद्धिः स्यात् २९१
तस्य स्युर्विफलाः सर्वाः २८८
तस्या एव न मे भेदो ३०५
तस्या एव महेशान्या १८९
तस्याग्नेयादि कोणेषु १२०
तस्या देव्यास्तु तद्रूप १४
तस्याप्येकं समासाद्य २८८
तस्याभिव्यञ्जकाः पञ्च २४०
तस्या मध्ये विचित्राख्या ५९
तस्यामन्तर्हितायां च ३११
तस्यायुर्वर्द्धते नित्यं २८६
तस्या रससमुत्पन्ना ३९
तस्यास्तु मदनागारे १९
तस्यास्तोषं विना देवि ! ३०५
तस्याः पुनः पुनः सृष्टि १४
तस्याः पुण्यं स्वयं यावद् १९
तस्यां सम्पातयेद् देवि ! २७४
तस्यै दत्ते शुभं देवि ! २२४
तस्यै निवेद्य चात्मानं १८२
तस्यैव शत्रवो देवि ! ३३
तस्यैव हि विशुद्ध्यर्थं ८३
तस्योत्सङ्गे महादेवी २०६
तस्योत्सङ्गे महादेवीं १२९
तस्योपरि महच्छत्रं १८०
ता एव पूजयेद् देवि ! १७१
ताञ्च सञ्चिन्तयेत् तत्र ११६
ताञ्च हार्द्धकलारूपां २६७
ताडयन्ति च संमूढाः ३०७
तादृक् प्रसूनमाल्यादि ४९
तादृशीमातृकां ध्यात्वा १२५
तानि गन्धाह्वयानि स्युः १४५

तानि सप्ताक्षरीयोगात् २३०
तानेब वशगान् कृत्वा २२१
तान्तु याश्चिन्तयेद् १२४
तान्निवेद्य तदादिष्टं २३२
तान्यधीत्यैव ते सर्वे ७
तान्येव सच्चिदानन्द ३२९
तान्येवं पूर्णतां यान्ति २५२
तान् वशीकृत्य तल्लोकं २२०
तान् विप्रानथ संस्मृत्या ५
तान् स्थाने वाऽधुना नाथ ९
ताभिरेव युतो भूयात् २०४
तामसानि पुराणानि ४
तामसं काम्यमेवात्र २०२
तामसं कुत्र सम्प्रोक्तं ३
तामसं नरकायैव ३
तामिस्रं नरकं घोर १५१
तामेव कथयाम्यद्य ६७
तामेव चिन्तयेद् देवि ! १२३
तामेव चिन्तयेद् रात्रौ ६६
तामेव त्वां पुनर्वश्ये २६७
तामेव परमे व्योम्नि १२६
तामेव पूजयेद् वापि ४१
ताम्बूलगन्धपुष्पैश्च १९
ताम्बूलपूरितमुखे २९७
ताम्बूलपूरितमुखं २९८
ताम्बूलस्य प्रदानेन १८०
ताम्बूलं गन्धसंयुक्त १८८
ताम्बूलं च द्विभक्तं च २४९
ताम्बूलपूरितमुखो ३०
ताम्बूलरागवदनो ८०
ताम्रविद्रुमबिम्बान्ते १२२
ताम्रे देवाः प्रमोदन्ते १२६
तारं च भुवनेशानीं ७६
तारयामारमायोगो २६४
तारो हिलिद्वयं शूल २३५
तार्तीयं मोक्षमित्युक्त्वा १३१
तालत्रयमिदं कृत्या ७९
तालपत्रं च हारं च १४५
तावच्चलति देहोऽयं ३०८
तावच्चित्ते महादेव्यै १८१
तावत् किञ्चिन्न सिद्ध्येत् ५२
तावत् सत्यं जगद् भाति ३१८
तावदिष्टमनुमन्ती १९९
तावदेवममुं जप्त्वा २४५
तासां मन्त्राणि सर्वाणि ८६
तासां रूपं च भावं च २१३
तासां रेखाद्वयं मध्ये ३७
तासां रेखाद्वयं हित्वा ३८
तासु मुख्या दश प्रोक्ता ५९
तास्तु प्रपूजयेद् भक्त्या १६३
तास्तु साङ्गुष्ठका नाभौ ८८
तां कथय सुरश्रेष्ठ ४९

ति

तिथयः प्रतिपत्पूर्वाः ३३३
तिन्तिडीकल्पवृक्षस्य १८६
तिन्तिडीं खण्डसंयुक्तं १५६
तिर्यगूर्ध्वमधः पूर्णं ३
तिलकं कुलरूपं च ६४
तिलाज्यहोमतो देवि ! २७१
तिलाश्चैव सिता मुद्गाः २४८
तिष्ठ देवि ! परेशानि १८९
तिस्रः कोट्यस्तदर्द्धेन ५८

तिस्रः कोट्यर्द्धकोटी च ७३

ती

तीर्थानां दर्शने यद् यत् ७३
तीर्थानि तस्य देहे वै २१७

तु

तुन्दिलं गजवक्त्रं च १८७
तम्बुरुर्नारदश्चैव १८०
तुलसी काननं गोष्ठं २२४
तुरीयेयं महाविद्या १२
तुरीयं तु प्रवक्ष्यामि १६
तुरीयं परमेशानि ! २६७
तुरीयां कुण्डलीं मूर्ध्नि १०९
तुरीयांशः पराशक्ति ५७
तुर्यकुण्डलिनी तद्वत् १०९
तुष्टिपुष्टिप्रदं नित्यं १४५
तुष्टेष्वेव महादेवी २००
तुष्यन्ति देवताः श्रेष्ठाः २००

तू

तूर्यबीजमथोच्चार्य १०६

तृ

तृतीयमुपभोगेन १८
तृतीया भगमाला च १३
तृतीयेऽथ तृतीयाञ्च ४२
तृतीये सात्त्विको धर्मी २८६
तृतीयं कथ्यते यन्त्रं ३२०
तृप्यतां सुन्दरी माला ७१
तृष्णां तां दूरतस्त्यक्त्वा २०२

ते

तेजस्त्रयमिदं प्रोक्तं २३८
तेजसो जलमासाद्य ११५
तेजोवन्ति च मन्त्रेभ्यः ३२७
तेजो रुद्रस्य रुद्राणां १३
तेजो रूपं जपफलं १७७
तेन चक्रं समालिख्य २९७
तेन तद्युक्तितो मन्त्राः २६४
तेन तैर्हीनरूपास्तु २६४
तेन प्रमुदितो नित्यं १८१
तेन विश्रान्तभावेन ३३०
तेन षट्कोणकं कृत्वा ३७
तेन षट्कोणकं कृत्वा ३८
तेन सर्वविशुद्धिः स्यात् २३५
तेनामृतेन दिव्येन ७१
तेनायं नृपशार्दूल २
तेनाष्टदलपद्मस्य ३९
तेनाहंताख्यं तत्पद्मं ६०
तेनेदमखिलं व्याप्तं ३३७
तेनेदं पृथिवीक्षेत्रे १५४
तेनेयं महती विद्या ९
तेनैव चक्रभेदेन १०८
तेनैव तन्मयात् सिद्धिः ७२
तेनैव मनुना चायं १३९
तेनैव मूलमन्त्रेण १२५
ते पुनरिह देवेशि २२८
ते पुनर्भोगिनो मुक्ता २२३
ते ब्रह्मलोकेषु परान्तकाले ३३८
ते भूमावेव सततं २२९
तेभ्य आशिष आदाय २४४
तेभ्यो विलक्षणः सोऽहं ३३६
ते वा विप्रियकर्तारः ३०७
ते वै प्रियतमाः सर्वे ३०६
तेषां कारणरूपेण २५५

तेषां तु तत्र तत्रापि ७२
तेषां दीक्षा च यागश्च ५२
तेषां बलिं पुरस्कृत्य ३०३
तेषां मांसानि मत्स्यानि १५६
तेषां विमर्श ईकारो २६६
तेषां समस्तरूपेण २५६
तेषां हि कारणं तत्त्वं ३२६
तेषु सरःसु विपुलं ११७
ते सर्वे मातृकामन्त्रे ८९
ते सर्वे विलयं यान्ति ३३

तै

तैजसेन तु पात्रेण १४२
तैजसं पार्थिवं लोहं १५०
तैरेव कलशैः सम्यग् २७७
तैरेव यजनं तस्य २४०
तैर्लोहैः कारयेन्मुद्रा २७३
तैलाभ्यक्तं नरं नग्नं २३६
तैश्च प्रमुदितो भोगी २२०
तैः प्रमुदितः प्राज्ञ २२१

तो

तोयपानं महादेवि ! ९०
तोयैरभ्युक्ष्य तत् स्थानं १९७
तोयं कवित्वमाप्नोति ९०

तौ

तौ तदा समभागेन २०५

तं

तं तु देवा नमस्यन्ति २०९
तं दृष्ट्वा युवतयः सर्वाः २१०
तं द्रष्टुमपि देवाश्च ८९
तं बीजयेन्महालक्ष्मी १८०
तं स्थितं तु कथं देहं ३३५
तं हिंसन्ति च योगिन्यः २९

त्र

त्रयस्तेभ्यः समुत्पन्नाः २२९
त्रयाणामपि देवानां ८
त्रयीधर्मरताः सर्वे ४
त्रयोदशदिने देवीं ४२
त्रयोदशस्वरोपेतो १७०
त्रयोदशी च दशमी २३३
त्रयोदशीं च तत्रैव ४१
त्रयो दीपाः प्रदातव्याः १५१

त्रि

त्रिकारं चम्पकापीतं ६७
त्रिकूटमेककूटेन १६
त्रिकूटमेककूटेषु १५
त्रिकूटान्ते हसं बीजं २६२
त्रिकूटेयं महाविद्या १०
त्रिकोणमथ षट्कोण १६१
त्रिकोणमथ षट्कोण ३३२
त्रिकोणमध्यगं चक्र ३७
त्रिकोणवद् भगं ज्ञात्वा २९३
त्रिकोणस्थविभागस्य ४६
त्रिकोणस्योर्ध्वभागस्य ४६
त्रिकोणाख्यो नमस्कार १६१
त्रिकोणास्ते शक्तयः स्युः ३९
त्रिकोणं तत्र संलिख्य १२७
त्रिकोणं मध्यतो देवि २६९
त्रिखण्डा भुजयोः पातु २५
त्रिखण्डा मुद्रया तस्मात् १३५
त्रिखण्डेयं महामुद्रा १३६
त्रिचत्वारिंशद्गुणिता ३८

त्रिजातं त्रिकटूनां च १५७
त्रिजातं त्रिसुगन्धिं च १५३
त्रितत्त्वेन त्रिधाऽऽचम्य ६२
त्रितत्त्वेन त्रिधाऽऽचम्य ६३
त्रिनेत्रा तरुणेन्दुस्था ४६
त्रिनेत्रा पूर्णचन्द्रस्था ४६
त्रिनेत्रां तरुणेन्द्वाभां २७४
त्रिपुरभैरवं चैव ७२
त्रिपुरमालिनीं प्रोक्ते १२१
त्रिपुरवासिनीत्युक्त्वा १०२
त्रिपुरवासिनी देवी २४
त्रिपुरवासिनीं देवीं १२१
त्रिपुरात्मकमात्मानं ६१
त्रिपुरा त्रिविधा पातु २२
त्रिपुराध्यानमात्रेण २९६
त्रिपुरापूजने शस्तं ७८
त्रिपुराप्रीतिदो होमः २६८
त्रिपुराम्वार्णचक्रेशी १७१
त्रिपुरायै निवेद्यैव १५५
त्रिपुरा श्रीश्च मां नित्यं २४
त्रिपुरासदृशी ध्येया ४४
त्रिपुरेति समाख्याता ८
त्रिभिः कूटैस्तदङ्गं च २४२
त्रिभिः कूटैस्त्रिघातं स्यात् २९४
त्रिभिस्तु त्रिपुरा बीजै ६४
त्रिरेखं भूपुरं विद्धि ३९
त्रिरेखं भूपुरं विद्धि ४०
त्रिलोहवेष्टितं कृत्वा १९४
त्रिवलीवलनायुक्त १२२
त्रिवारमञ्जलौ वारि ६४
त्रिविधा सा भवेद् दीक्षा २३३
त्रिविधे च नमस्कारे १६२
त्रिविधं त्रैपुरं कर्म २०१
त्रिविधं दुःखमाप्नोति १७८
त्रिवृत्तं चन्द्रसूर्याग्नि ४४
त्रिमूलं च पिनाकं च १३४
त्रिषु धामसु यद् भोग्यं ३३६
त्रिसन्ध्यमथ पीत्वैव ९०
त्रिसन्ध्यं जप्यते ब्रह्म २११
त्रिस्रोतः पीठमुद्दिष्टं ९९
त्रीन् यस्मात् पुरतो दद्या ८

त्रै

त्रैपुरे अस्त्रशास्त्रे च २७६
त्रैलोक्यजननीं देवीं १६६
त्रैलोक्यजननीं देवीं ३०७
त्रैलोक्यमरुणं ध्यायन् १०७
त्रैलोक्यमोहने चक्रे ४३
त्रैलोक्यमोहने चक्रे १६५
त्रैलोक्यमोहनं नाम २१
त्रैलोक्यमोहनं विष्णुं १६८
त्रैलोक्यमोहनं विष्णुं १६९
त्रैलोक्यवासिनामेव ३२
त्रैलोक्यविमला पातु २३
त्रैलोक्यं वशमायाति २७१
त्र्यक्षरीञ्च समुच्चार्य ६४
त्र्यम्बकस्तृतीयः स्याद् १३०

त्य

त्यक्त्वा आवश्यकं कर्म २०४
त्यक्त्वा मूत्रपुरीषे च ६२
त्यक्त्वा स्वमासनस्थानं १६१
त्यजेदुष्णोदकस्नानं २४९
त्याज्यमेव तु तत् सर्वं २४८

त्व

त्वत्पूजायां महामाये ! १८८
त्वमापः पृथिवी चैव १४४
त्वमेव ज्योतिषां ज्योति १५१
त्वमेव परमा शक्ति ३१०
त्वयि मे हृदयं चास्तु १८८
त्वगसृङ्मांसमेदोऽस्थि २८
त्वगसृङ्मांसमेदोऽस्थि ८७
त्वगादि धातुनाथाभि २५९
त्वत्पदाम्भोरुहच्छायां २९६
त्वमप्येवं स्मरस्यात्मा ३२६
त्वमहं चेति यत् प्रोक्तं ३२२
त्वमेवाहं न चान्योऽसि ३१३
त्वया देव समाख्याताः ३२६
त्वया पूर्वोपदिष्टं यत् ३२८
त्वया मया जगदिदं ३२२
त्वयि प्रसन्नभूतायां १५५
त्वयैवेदं जगद् व्याप्तं ३१३
त्वल्लिङ्गेनाति शुद्धेन ३२१
त्वामद्याहं ददे देव्यै १५५
त्वं च जीवैकसिद्ध्यर्थ २६२
त्वं च धारय मां नित्यं ७९
त्वं जातवेदोगता शक्तिरुग्रा ३१०
त्वं नित्या त्वमनित्या च ३११
त्वं मातर्देहि मे भिक्षां २८४
त्वं सावित्री च वाग्देवी ३१०
त्वं हि विद्याश्च मन्त्राश्च ३१०

द

दक्षकर्णे दिशेद् बालां २४२
दक्षकर्णोर्ध्वभागे तु ८१
दक्षकोणे त्रिकोणस्य ४६
दक्षगण्डे सदा पातु २३
दक्षजानुप्रदेशे च ९४
दक्षजानौ वृषं त्र्यर्णे ९८
दक्षनासापुटे पातु २३
दक्षनेत्रे सदा पातु २३
दक्षहस्ते तु तन्मन्त्री ६५
दक्षिणाचारयोगेन १९४
दक्षिणां वायवीं मत्वा १६१
दक्षिणाधः करेणैव १८७
दक्षिणाधः करे बाणान् ८४
दक्षिणावर्तवर्त्या वै १५१
दक्षिणाशा तदा ज्ञेया ८०
दक्षिणास्तिस्रो रेखा वै २६८
दक्षिणे च शिरोभागे ९८
दक्षिणेनापि कौलेन ३०५
दक्षिणे पूजयेद् देव्या १६४
दक्षिणे बाहुमूले वै ३५
दक्षिणे मणिबन्धे तु ९४
दक्षिणे सर्वदा पातु २६
दक्षिणैर्वामभिर्हस्तै २
दक्षिणोत्तरगा रेखा ३७
दक्षिणोत्तरगास्तत्र ३८
दक्षिणोत्तरगाः स्वैरं ३७
दक्षिणोत्तरगाः स्वैरं ३८
दक्षिणोत्तरपूजायां ८०
दक्षिणोत्तरपूर्वासु ३८
दक्षिणोर्ध्वे शृणिं वामे ८४
दक्षिणं दर्शयन् पार्श्वे १६०
दक्षे पूर्णगिरिं चैव १२९
दण्डमष्टाङ्गमुग्रं च १६१

दण्डाकारौ ततोऽङ्गुष्ठौ १६८
दण्डाकारौ ततोऽङ्गुष्ठौ १७२
दण्ड्यस्याऽदण्डते पाप २०४
दत्तात्रेयं महाभाग १
दत्तात्रेयः सुरापानात् ७०
दत्वा सम्पूज्य विधिवत् २१४
ददाति वित्तं पुत्रांश्च १८०
ददाति साधकायाऽऽशु १८२
दद्यादयोग्यं पुरतो १५२
दद्यादाचमनीयं तु १४२
दधती चारुरूपा सा ४६
दधती परमेशानि ! ४६
दधती परमेशानि ! ४७
दधतीं चिन्तयेद् देवीं ९६
दधानं बाहुभिर्देवं १६७
दधि क्षीरं धृतं गव्य २४८
दधिचन्दनसंलिप्तं २३७
दधिसर्पिर्जलं क्षौद्रं १४२
दध्यन्नासक्तचित्तां च ९६
दन्तकाष्ठमखादित्वा ६२
दम्भं मोहं तथा निद्रां २०९
दयान्वितः सर्वजने २३१
दयापुष्पं क्षमापुष्पं २९९
दया बाहु स्थितश्चार्को १९४
दर्पणं दर्शयित्वैव १८०
दर्भगर्भभवा चापि १५०
दर्भशय्यागतो रात्रौ २३६
दर्शनं चावलोकं च २१०
दर्शनं मूलमन्त्रेण १८२
दर्शनं स्पर्शनं योने ३२४
दर्शयामास स्वं रूपं ३०९
दर्शयित्वात्मसद्भावं १७६
दर्शयेच्छ्रावयेद् देव्यै २०५
दर्शयेद् द्राविणीं मुद्रां १६५
दर्शितास्वासु मुद्रासु १८२
दशधा प्रजपेद् विद्यां १३०
दशपात्राम्बुजे नाभौ ८७
दशभिश्च दलैर्युक्तं ६०
दशभिः कवचं प्रोक्तं १०५
दशमीं दशमेनैव ४१
दशाङ्गाद्यैस्ततो धूपैः १३९
दशाङ्गोपासनं भक्त्या २५१
दशारीकृत्य तेनैव ३८
दशैते नियमाः प्रोक्ता ५४
दहेत् तृणं यथा वह्नि ३२
दह्यमानश्च काष्ठादे १५०
दह्यन्ते सर्वपापानि १०१

दा

दाडिमी कुसुमप्रख्या ५९
दाडिमीचूतपनसैः ११७
दाडिमीबीजवज्राभ १२२
दातुं देवी चतुर्वर्ग १८८
दानभोगैस्तृतीये च २८६
दापयेत् स्वकृतं दोषं २३३

दि

दिक्ष्वधर्मादिकांस्तत्र १२०
दिगष्टकस्थितं चं रं २४१
दिग्बन्धः सास्रया चैवं ८४
दिग्विभागेषु कौबेरी ८०
दिनेशाङ्गुलिमानेन ३०८
दिवसातिक्रमात् तेषां २५०
दिवसं प्राप्य भौमं च २९७

दिवा दद्यात् पितृभ्यस्तु २०५
दिवा निशीर्महादेवि २१०
दिवि.....दृश्याः २०६
दिव्य एव भवेत् सिद्धो १२४
दिव्यज्ञानं भवेत् तस्य १८०
दिव्यदर्शी दिव्यरूपी २२३
दिव्यभाव विशुद्धात्मा १९८
दिव्यभावस्थितो विष्णु ३०६
दिव्यभावो भवेत् तत्र १२४
दिव्यमालां समादाय १९
दिव्यलोकगता ये च ७६
दिव्यामदन्तिके दिव्य २२९
दिव्यालङ्कारवस्त्राढ्यं ३१
दिव्यासनसमासीनं ३१
दिव्येन वाससाऽऽच्छाद्य २७६
दिव्यैर्द्रव्यैस्तु सम्पूर्णं २३७
दिव्यो गुरुः ऋषिः सोऽथ २२९
दिव्योपकरणैर्युक्ते २८५
दिव्योपकरणोपेतं १९९
दिव्यौघान् करोच्छिष्यान् २२९
दिव्य क्षेत्रं भवेत् तत्र १००
दिव्यं मूर्ध्नि महच्छत्रं ३१
दिशश्च विदिशश्चैव २०७

दी

दीक्षयित्वा गुरुस्तां तु १९६
दीक्षाकालं ततः प्राज्ञो २३३
दीक्षाकालं विनिश्चित्य २३१
दीक्षाप्रभुः स एवात्र ५२
दीक्षिता न च योषा चेत् २९६
दीक्षोक्तविधिना पूर्व २७६
दीनस्यास्य दयाधारे २३९
दीपदर्पणसंयुक्ता ७५
दीपदर्शनघण्टादि २२२
दीपमाला प्रकर्तव्या १५१
दीपमालावलीरम्यं २३७
दीपमालां प्रदर्श्याथ १३९
दीपवृक्षस्थिते पात्रे १५१
दीपवृक्षाश्च कर्तव्या १५०
दीपस्थानं समाश्रित्य २४७
दीपहर्ता भवेदन्धः १५१
दीपितेऽग्नौ हुनेद् देवि ! ३०१
दीपो घटादिवत् स्वात्म ३१६
दीपं दक्षिणतो देव्याः १५१
दीर्घायुः कामभोगी च १४३
दीर्घायुः कामभोगीशो ३३
दीर्घं रेखाद्वयं मन्त्री ३८
दीव्यते देववद् देवो २२३

दु

दुकूल-क्षौम-कौषेयै ११९
दुकूल-क्षौम-कौषेयै २८५
दुकूलैर्मार्जितं गात्रं ११२
दुग्धं दधि घृतं तक्रं २१४
दुग्धा तु गत इत्युक्त्वा ९५
दुर्गन्धवदनो वापि २८०
दुर्गन्धोत्सृष्टसंस्पर्श ८५
दुर्गां नमेत् पुरोभागे ८१
दुर्ग्रहाः सुग्रहा यान्ति ३३
दुर्भगा चैव या नारी १९३
दुर्मुखाय च घूर्णायै ९२
दुर्लभा पञ्चमी विद्या १३
दुर्लभा सर्वलोकेषु १७
दुर्लभं विषयासक्तैः ५६

दुर्वासनां परित्यज्य २०९
दुश्चरित्राः स्त्रियो यस्य २८६
दुष्टभार्या कुलाकृष्टिः ३२३
दुष्टेभ्यो दुष्टचित्तेभ्यो २०४
दुःखदं तत् समाख्यातं १४९
दुःखेष्वनुद्विग्नमनाः २२७
दुःशिल्पिरचिता १७६
दुःशीला तु यदा नारी २८९

दू

दूर्वाङ्कुरं तथा प्रोक्तं १४८
दूर्वार्पणं शिरो देशे १७८
दूषणीयं सुरापानं ३०२
दूषणं नास्ति देवेशि ! ३०३
दूषिता ब्रह्मणो मन्त्राः ७

दृ

दृढाङ्गः पण्डितो भूयात् ९०
दृशे विश्वाय मार्तण्ड ६६
दृश्यतेऽभ्रेषु धावत्सु ३१५
दृष्ट्यागमविधौ देवि ! २८४
दृष्ट्वा दुःस्वप्नकं चैव २३६

दे

देव एव यजेद् देवं ८५
देवकन्या सहस्रैस्तु ११२
देवकीसूनुना चेयं ४८
देवतागुरुमन्त्राणा २५०
देवतानामृषीणां च १७९
देवतानां स्वबीजं तत् १३४
देवता परमेशानि ! ८६
देवताभवनैस्तुल्ये २२२
देवताभावरहितो ३०३
देवताभेदतः सन्ध्या ६५
देवतायतने धन्ये २२२
देवतायतनं कूलं २२४
देवताश्च ग्रहा नागा १९
देवताः प्रतिगृह्णन्ति २२२
देवताः शक्तिरित्याहुः २०३
देवतीर्थेन देवेशि ! ८१
देवतेयं समुद्दिष्टा ८६
देवत्वं नो भवेद् यस्मात् १९८
देवदारुवने पूर्वं ६६
देवदेव जगन्नाथ ! ३
देवदेव जगन्नाथ ! १३
देवदेव महादेव ! २१
देवपत्न्यास्तथा नागा २१२
देवमानुषगन्धर्वा १५९
देवमेव भजे चाहं १२५
देवलोके सदा पातु २६
देववद् विहरेन्नित्यं १२४
देववद् विहरेल्लोके १२८
देवा अपि यजन्त्यत्र २८१
देवाधारो ह्यहं देवो १२५
देवान् पितृन् ऋषींश्चैव ७१
देवान् पितृन् समभ्यर्च्य २३७
देवांस्तत्र विजानीयात् २२२
देवाः सर्वे नमस्यन्ति १००
देवि पञ्चात्मकं सर्वं १३
देवीक्षेत्रं कामरूपं २२५
देवीदेहो यथा देवि ! २६०
देवीपादाम्बुजद्वन्द्वे १३८
देवीपीठे महापुण्ये २२२
देवीपूजा तथा शस्ता २२५

देवीप्रीतिकरं ताम्रं १२६
देवीप्रीतिकरं प्राज्ञ १४८
देवीमुद्दिश्य पुरतः १८९
देवीरूपं विचिन्त्याथ ८१
देवीलोके चिरं स्थित्वा १५३
देवीलोके चिरं स्थित्वा १५७
देवीलोके समायान्तं १८०
देवीं कामेश्वराङ्कस्थां १३५
देवीं परां समालोक्य १८९
देवीप्रीतिकरं वस्त्रं १४४
देवेन्द्रवन्दितां देवीं ९७
देवेभ्यो नोपयुञ्जीत १५७
देवेशि ! भक्तिसुलभे १३६
देवैः सम्मानितो मानी २२३
देवं कामेश्वरं तत्र १३४
देव्यस्तथा समुत्पन्ना ४७
देव्या नित्योदिता पूजा ४७
देव्याः पुरस्क्रियारम्भः २४६
देव्याः पूजा समाख्याता ४९
देव्याः सन्निधिरत्र स्याद् २२४
देशकालानवच्छिन्नां १०९
देशानां व्यवहाराणि २८३
देशिकानुग्रहेणैव २३४
देहचक्रं समासाद्य २९९
देहत्यागोऽशुनो यस्मात् २८२
देहधर्माधिकारान्ते १८७
देहसौन्दर्यकाले तु २७
देहसन्त्यक्त इत्युक्तः ३३६
देहस्था समरे पुंसां १९४
देहात्मनो जन्म जरा ३१७
देहाद् भिन्नः कथं ह्यात्मा ३१७
देहाद् भिन्नः शिवो देही ३१५
देहाभिमाने गलिते ५७
देहिनाममृतानन्द २६६
देहेन्द्रियगुणान् कर्मा ३१६
देहं त्यक्त्वा यदा जीवो ३३७
देहं निरामयं विद्धि ३०८

दै

दैत्यानां नाशनार्थाय ६
दैनन्दिनमतो नित्यं २०२
दैवी कला भवेत् तत्र २०९
दैवी कला भवेत् तत्र २१७

दं

दंधं ज्येष्ठां (च) करौ दक्षे ९४
दंष्ट्रीमुग्ररूपाभां च ९६

द्म

द्मकारं चिन्तयेद् योगी ६८

द्या

द्यावान्तरिक्षभूशैल १००

द्र

द्रव्यदोषहरा देवी १२८
द्रव्यसंशोधनं कृत्वा २१५
द्राक्षाफलं समग्रं स्याद् २७२
द्राक्षाभिर्लक्षहोमेन २७१
द्राक्षेक्षुरम्भाजम्बूभि ११७
द्रुतहेमसमप्रख्यं ५९
द्रोहिणस्तस्या नश्यन्ति २७५

द्व

द्वन्द्वभावं प्रकुर्वद्भि ११७
द्वयोरभ्यासयोगेन ५८
द्वयोरेकतराद्वैत २८३

द्वयोः समरसाकारः ३२९
द्वात्रिंशदङ्गुलं कुम्भं २३७
द्वापरे त्वग्गताः प्राणाः २८१
द्वाभ्यां कर्कटकं कुक्षौ ९८
द्वार्षु विद्रुमदेहल्या ११८
द्विगुणं रतिकाले स्यात् ३०८
द्विगुणां स्वर्गगौराङ्गी १६६
द्विजन्मना जैमिनिना ६
द्विजातीनां च संस्कारो ७२
द्विजान् देवान् गुरून् भक्त्या २४६
द्विजिह्वो रमया मुक्तो ९२
द्वितीयेन द्वितीयाश्च ४१
द्वितीयं कथ्यते देव ! ३२०
द्विधा च मातृका मन्त्रैः ८९
द्विनेत्रा द्विभुजा एते २३०
द्विविधं चैव तत् पीठं २९३
द्वीपान्तरसहस्रेषु २९२
द्वेषयेद् द्विष्टमन्योन्य १९३
द्वैतभावे महेशानि ! ३०३
द्वैतभावं च ते माऽस्तु २४३
द्वैतान् पशून् विजानीया ३०४
द्व्यक्षरं त्र्यक्षरं वापि २४२
द्व्यष्टपत्राम्बुजे कण्ठे ८७
द्व्यहं वाथ त्र्यहं वापि ३१८

ध

धत्तूरकाणयोगेन १९३
धनप्राणो धनात्मा च २२०
धनसञ्चयकारी च २२८
धनाधिपः कुबेरोऽपि २१
धनानि शीघ्रं ग्रसति १७८
धनुर्मोहविधौ पातु २८
धनेन धननाथः स्यात् २१७
धन्या च जननी तस्य २१७
धन्या चानुगृहीतास्मि ७१
धरण्यां दुःखसम्भूति ७८
धरण्यां वस्त्रसंयोगाद् ७९
धरायुक्तं वारिपात्रं २३४
धर्मकामार्थमोक्षश्च १५५
धर्ममपि त्यजेत् साधु २०२
धर्माधर्मकलास्नेह ३०१
धर्माधर्मस्य वाच्यस्य २५६
धर्माधर्महविर्दीप्ते ३०१
धर्मार्थकाममोक्षाणां १४१
धर्मार्थकाममोक्षार्थं १४७
धर्मार्थकाममोक्षेषु २२

धा

धान्यं चाप्यखिलान् कामान् १८०
धारणं प्राणमरुतो ५५
धारयन्त्योत्पलं दक्ष ४९
धारयेत् पूरितं योगी ५४
धारयेद् वामया मुञ्चे १०८
धारिणी मालिनी चैव २७४

धि

धिया यदक्षरे श्रेणी १७६
धिषणेन तथा प्रोक्तं ६

धी

धीकारं चिन्तयेच्छुक्लं ६८
धीमास्तत्रैव दीक्षेत २४१

धू

धूपयित्वा ततः केशान् २१३
धूपामोदं प्रदीपांश्च १७९

धूपैः प्रधूपिता देवी १८०
धूपैः सुधूपितं कृत्वा २७७
धूमागारे चान्धकारे २८१
धूलिकर्दमसंयुक्ता ७४

धृ

धृतरत्नोत्पलामन्यां १८७
धृतिः शान्तिस्तथा ऋद्धिः १७

धे

धेनुमुद्रेयमाख्याता १३७

धै

धैर्याकर्षणरूपा तु २५

ध्या

ध्यात्वा ध्यात्वा पुनर्ध्यात्वा १०९
ध्यात्वा पुरुषशार्दूल ६८
ध्यात्वा प्राणिवधं पापं ६९
ध्यात्वा मुनिर्गच्छति भूतयोनि ३३८
ध्यात्वा यष्ट्वाऽथवा देवि २९४
ध्यात्वा शिवं च सहजं ३३७
ध्यानमस्याः प्रवक्ष्यामि १९२
ध्यानमात्रं मनः कृत्वा २५४
ध्यानमानन्दरहितं ३९०
ध्यानयोगपरे स्यास्य १२३
ध्यानयोगात् परं सिद्धा १४४
ध्यानयोगादहं सिद्धो १४४
ध्यानयोगाद् भवेत् सिद्धो ११४
ध्यानयोगं प्रवक्ष्यामि ११४
ध्यानयोगं महादेव ! ११४
ध्यानयोगेन मनसा २९८
ध्यानं कृत्वा तु सुन्दर्य्याः २९७
ध्यानं पूजा जपश्चैव २०८
ध्यानं पूजा जपो होम २१९
ध्यानं पूजां जपं चैव ३२३
ध्यायेच्च सममत्यर्थं १८६
ध्यायेच्छान्तं सुरश्रेष्ठ ! ६७
ध्यायेत् कुण्डलिनीं देवि ! २५३
ध्यायेत् कुण्डलिनीं देवि ! २६७
ध्यायेत् कुण्डलिनीं नित्यं १०८
ध्येयो देवस्तदा विष्णुः १८४

ध्व

ध्वनिना शब्दभेदेन ३००

न

न कदाचिद् भवेत् सिद्धि २३२
न कर्ता पुरुषो देवि ! ३०४
न कर्मणा न प्रजया धनेन ३३८
नकारैश्चतुरस्राणि २५८
न कालस्य वशं गच्छे ३३
न कुर्याद् गुरुणा सार्द्धं २३१
न कुलांशोऽग्निमारूढो २७८
न केषाञ्चिदुपायेन ३३३
नक्षत्रविग्रहाज्जाता २५९
नक्षत्रैश्च तृतीयः स्यात् ९१
नखदन्तक्षतादीनि ३२४
नखदन्तक्षतान्यत्र २९३
न च तीर्थफलं प्रोक्तं ७०
न च वायुभिराच्छन्ना ७४
न चाकाशो न शब्दश्च ५६
नटनर्तकसङ्घैश्च १४०
न तत् तुल्यं तथा राज्ञां २८७
न तस्य दुर्गतिर्देवि ! ३३
न तस्य पूज्यो लोकेऽस्मिन् १००
न तस्य विघ्नो भवति ३३

न तस्य सदृशोऽन्योऽस्ति २२५
न तेन व्यवहारोऽपि १५१
नत्या विजयते लोकान् १५९
न त्र्यङ्गुलात् समुच्छ्रायं ७८
नत्वा शिष्येव सानन्दा ३२६
न दद्याद् भास्करायार्घ्यं ७२
न दीक्षितो विशेज्जातु ७८
नदीनदसमीपे च २२०
न दीपस्य तु दीपेच्छा ३१६
नदीभिर्नदराजैश्च ११२
न दुष्यति मनो येन २८०
न देयं कवचं गुह्यं २१
न देयं परशिष्याय २९
नद्यादौ विधिवत् स्नायात् ६३
नद्यां समुद्रगामिन्यां २५२
न द्रुतं न विलम्बं च १७६
न ध्यानं न च विन्यासो २५२
न लग्नां नान्ययोषां च २८०
न नमेद् वा गुरून् भक्त्या २०९
न निन्देद् दक्षिणं वामं २४०
नन्दनोद्यानमध्यस्थ ११९
नन्दिकेश्वर एतद् वै ४
नन्दिकेश्वरमाहूय ५
न न्यूनैर्नाधिकैः कार्या २४७
न पत्रमासनं दद्यात् १४१
न पापैर्लिप्यते देवि ! ३३
न पुण्यपापे मम नास्ति नाशो ३४०
नपुंसकात्मकं तत्तु २८३
न पूजयति चेत् कान्तां २१३
न पूजयेत् तथा न स्यात् २१७
न पूजाफलमाप्नोति १४७
न बहु प्रलपेद् वीरो २८४
न भयं विद्यते तस्य १०१
न भवेत् सूतकं तस्य ७०
न भूमिरापो मम नास्ति वह्नि ३४०
न भूमौ वितरेद् धूपं १५०
नम इति प्रविन्यस्य १०६
नम इत्यत्र बन्धे तु १०३
नमनं मानसं देव्या ११३
नमनं मानसं प्रोक्तं १६२
नमस्कारश्च विज्ञेय १६०
नमस्कारेण तुष्यन्ति १५९
नमस्कारेण दीर्घायु १६०
नमस्कारेण लभते १५९
नमस्कारेषु जानीयाद् १६१
नमस्कारेषु सर्वेषु १६०
नमस्कारो महायज्ञः १६०
नमस्कारं न कुर्वीत १००
नमस्कुरु महादेवीं १६०
नमस्ते जगतां मातः ३११
नमस्ते भगवन् नाथ ५१
नमस्ते भगवन् नाथ २४३
नमस्याः साधकेन्द्राणां २१३
न मनो नैव बुद्धिश्च ७६
न मिश्रीकृत्य दद्यात् १५१
नमुच्याया महादैत्याः ४
न मृत्पात्रगतं कुर्यात् १४७
नमोऽजाय त्रिनेत्राय २३५
नमोऽन्तमर्पयेत् कुन्दं १३९
नमोऽन्तमासनं दद्यात् १३८
नमोऽन्ते वारासी प्रोक्ते १३९
नमोऽन्तं च तथा धूपं १३९

नमोऽन्तं पादयो: पाद्यं १३८
नमोऽन्तं हृदये ङेन्तं १०४
नमो बिन्दुमुखी चन्द्र २६६
नमोऽस्तु गुरवे तुभ्यं ५१
नम: शक्ति: समाख्याता ११०
नम: स्वाहा वषट् वौषट् १०४
न यथेष्टासनो भूयात् ७८
नयने नासिकाप्रान्ते २९८
न युक्तमन्यथापाद ८०
न मुच्यते महादेव ! ७
न योगेन न यन्त्रेण ५८
न योगो न नभस: पृष्ठे ५३
नरकाम्बुनिधौ शक्ति ३०३
नरकाय महादेव्या: २८१
नरयोनिं चतुर्व्यूह १०२
नराय नररूपाय ५१
न रूक्षा नातिनीचा वै ७४
नरेन्द्रं नरशार्दूलं २१०
न रोगास्तत्र जायन्ते ३४
न वक्तव्यं त्वया किञ्चित् ३
नवमे नवमीं देवीं ४२
नवमे विश्वतेजा हि २५४
नवयौवनसम्पन्नां १९२
नवरत्नमये द्वीपे ८४
नवरत्नसमाक्लृप्त ११८
नवरत्नसमाबद्धं ११९
नवरत्नसमायुक्ता १४५
नवरत्नैर्महेशानि ! २७५
नवरेखास्तथैवान्या ३८
नवरेखास्तथैवान्या ३९
नवलक्षप्रमाणं तु २५४
नवलक्षं जपेद् विद्या २५३
नवलक्षं प्रजप्त्वाऽपि ३०
नववर्गसमुत्पन्ना २७५
नव स्थानानि कथ्यन्ते २५४
नव स्थानानि मन्त्रेण २५४
नवानां नवनामानि २३०
नवावरणशक्तीनां ४७
नवावरणशक्तीनां ११३
न विना ब्राह्मणं मुच्येद् ६६
नवीननीरदश्यामं १८६
नवीननीरदश्यामां ९५
नवैव परिजप्याथ २५४
न शक्नोमि प्रभावं हि ३५
न शक्यते महेशानि ! ३९
न शस्तं मारणं कर्म २८३
न शिवेन विना शक्ति ३१९
नश्यन्ति न्यासमात्रेण १०१
न सद्भूतस्तयोर्भेद ३१९
न स्नानं न तथा पूजा २९६
न स्वयं छेदयेद् देवि २८२
न हि गन्धो न रूपं च ५६
न हि वैकर्तनं ज्योति ३३०

ना

नाग: कूर्मोऽथ कृकरो २५९
नागकेशरपुष्पैर्वा २६८
नागगन्धर्वदेवीनां १६९
नागलोकसन्धिभूमौ २२१
नात: परतरं मन्त्रं ८८
नाथ: कामेश्वरस्तत्र २०७
नाड्या पिङ्गलया चैवं ५५
नाथात्मके पदं पश्चात् १०५

नादबिन्दुकलायुक्तं	१६	नानाविधोपहाराणि	२१०
नादबिन्दुकलायुक्तं	७२	नानावैदग्धिचातुर्यं	२१०
नादबिन्दुकलायुक्तं	९५	नानावैदग्ध्यकुशला:	२१३
नादबिन्दुकलायुक्तं	१०३	नानेन सदृश: कश्चित्	३४
नादबिन्दुकलायुक्तं	१०४	नानोपाधिवशादेव	३१८
नादबिन्दुकलायुक्तं	१६७	नान्यत् परतरं देवि !	१३
नादबिन्दुकलायुक्तं	१६६	नान्यत्र पूजयेद् देवीं	२७९
नादबिन्दुकलायुक्तं	१६४	नान्यत्र वै भवेद् व्यक्तो	२००
नादबिन्दुकलायुक्तं	१६९	नान्यं मध्ये प्रयोक्तव्यं	२४८
नादबिन्दुकलायुक्त:	२७८	नापद्यपि द्विजो मद्यं	१५४
नादबिन्दुकलायुक्ता	१२६	नाप्नोति च फलं तस्माद्	२७५
नादबिन्दुसमायुक्तो	२०	नाभिदेशे प्रविन्यस्य	१०३
नादबिन्दुस्तदग्रे च	२६०	नाभिदेशे समाख्याता	१०४
नाद्यस्य विहितं तेन	१५४	नाभिपद्मे त्रिकोणे च	२६०
नाद्राक्षं सम्यगिष्ट्वाऽपि	१	नाभिमध्ये स्थितं जीवं	३३७
नाधिके नैव च न्यून	२१९	नाभिरन्ध्रं चितं ख्यातं	३३७
नावयोर्विद्यते भेदो	३१९	नाभिस्थो निष्कलं ज्ञात्वा	३३६
नानाकुसुमसौरभ्य	११९	नाभिस्थसूर्यबिम्बाभं	२५४
नानाकुसुमसौरभ्य	२७६	नाभिस्थ: सर्वकालेषु	३३६
नानाकुसुमसौरभ्य	२८५	नाभेश्चरणपर्यन्तं	२९२
नानाजातिषु सम्भूतां	२९१	नाभौ त्रिपुरसिद्धाऽव्यात्	२४
नानाद्रव्यै: पृथग्भूतै:	२७२	नामपर्यायत: प्राप्तं	२३०
नानामङ्गलवाद्यैश्च	२३७	नामभेदादहं लोके	२२९
नानारत्नविशोभाढ्यं	११८	नामाकर्षणरूपाऽव्याद्	२६
नानारत्नांशुकोद्बद्ध	११९	नाम्न: शतगुणं स्तोत्रं	२९
नानारत्नान्नपानेन	१९	नायिकां तत्र सम्पूज्य	१७०
नानालङ्कारभूषाद्यै	२१४	नाराचमुद्रया पश्चाद्	१३५
नानाविधानि पेयानि	१५६	नारचैर्वारिभिन्नं स्याद्	७८
नानाविधैर्विवेकाद्यै	३२४	नाराधिता मया यस्मात्	२०
नानाविधैस्तु कुसुमै	२७४	नारायणोऽस्य ऋषि: प्रोक्त	९१
नानाविधैस्तु नैवेद्यै	११३	नारायणं प्रपूज्याऽथ	४५

नारिकेलजलं क्षौद्रं १४३
नारिकेलफलं चैव २४०
नारिकेलस्य खण्डं तु २७२
नारिकेलोद्भवं तत्र १५३
नारिकेलं कपित्थं च २१४
नारिदोषोऽत्र देवेशि १९२
नारीणां मङ्गलाशीभिः २३७
नारीणां मृतवत्सानां ३२
नारीणां विप्रियं कृत्वा २८०
नारी शूद्रोऽथवा व्रात्यो ६७
नार्चयेत् कलिकाभिश्च १४९
नार्योऽमङ्गलशंसिन्यः २८७
नार्यो वश्या विशेषेण १७
नाशाय स एव भावस्तु २८६
नाशयेत् पानमात्रेण १३५
नाशयेत् पूजनाद् देवि ! १५४
नाशयेत् सर्वपापानि ११०
नाशिष्याय प्रदातव्यं २६७
नासागण्डौष्ठदन्तेषु ८७
नासाग्रं चैव नाभिं च ३३६
नासादिरन्ध्रसुखदः १५०
नासाध्यं वर्तते तस्य १२३
नासामाश्लिष्य तोयेन ६५
नासिकारन्ध्रमार्गेण २६५
नासिकावायुनिःसारात् १३५
नास्तिकाय कुशीलाय ९
नास्ति नास्ति पुनर्नास्ति १०७
नास्ति पुरस्क्रिया तेषां २०९
नास्त्राणि तस्य शस्त्राणि ३२
नाहो न रात्रिर्न सन्ध्या ११५
नाहं देहो न च प्राणो ५६
नाहं पृथ्वी न सलिलं ५६

नि

निक्षिपेत् परमेशानि ! १२८
निक्षिप्य लोहितैर्देवि ! १५३
निगदः परमेशानि ! १७६
निगदेन तु यज्जप्तं १७६
निगदेनोपांशुना वापि १७६
निगर्भोऽपि च देवेशि ! २५८
निघ्ने विद्यया दीप्ते ७२
निजकान्तां समानीय २९६
निजगेहे सदा यस्तु २२०
निजदेहाख्ययन्त्रं तु २२६
निजभावे सदा तिष्ठेद् २२७
नितम्बबिम्बद्विरद १२२
नितम्बबिम्बविध्वस्तां २९८
नित्य-नैमित्तिकमरः २१९
नित्यपुरस्क्रियायुक्ता २०९
नित्यप्रभुर्दीप्तवपु ३३३
नित्यमभ्यासयोगेन १९८
नित्यमावाहयेत् तत्र २२२
नित्यमेकाक्षरं ब्रह्म १५
नित्यमेवार्चनं देव्या २१८
नित्यशुद्धविमूढैक ३१७
नित्यहोमो मया प्रोक्तः २७१
नित्याचारपरो मन्त्रो २१९
नित्याचारमनादृत्य २१९
नित्याचारविलोपी यः २१९
नित्यानन्दमयं धाम ११५
नित्यानन्दवपुर्देवी ११५
नित्यार्चायां च दीक्षायां २१३
नित्याषोडशरूपाणि २३०

नित्या सा सुखरूपा च	१४	निरामये शरीरे तु	१८१
नित्यं चानङ्गरेखाऽव्याद्	२६	निराशा: पितरो यस्य	२०३
नित्यं जपं करे कुर्याद्	१७४	निरासन: शयानो वा	२४९
नित्यं त्रिसवनस्नानं	२४९	निराहारव्रतं देवि	२८१
नित्यं नैमित्तिकं कर्म	२०१	निरीश्वरेण वादेन	६
नित्यं नैमित्तिकं कुर्यात्	२५१	निरुपायकृता दीक्षा	२३४
नित्यं नैमित्तिकं कुर्यात्	२६८	निगदेन शरीरेण	२८१
नित्यं पातु महेशानि !	२८	निर्गमय्यातिदीप्ताभां	१३५
नित्यं यस्तु पठेद्	३२	निर्गुणो निष्क्रियो नित्यो	३१७
नित्यं सात्त्विकमेवाऽत्र	२०२	निर्जनश्चात्मशुद्धिश्च	१८३
नित्य: सर्वगतो ह्यात्मा	५६	निर्जने चातिशुद्धे च	२२२
निद्राकाले जपेद् यस्तु	२१०	निर्जने शुद्धदेशे च	२९८
निद्राकालं प्रवक्ष्यामि	२१०	निर्दहेत् सर्वदु:खानि	६७
निधाय पुरतो दद्यात्	१४२	निर्दहेत् सर्वपापानि	६१
निधाय पुरतो मालां	१७४	निर्दशं मलिनं जीर्णं	१४४
निधाय भद्रपीठे च	२७७	निर्द्वन्द्वो निरहङ्कार:	२३०
निधायोर्ध्वे विशेत् तत्र	२८५	निर्धनो धनमाप्नोति	१९१
निन्दकाय कुशीलाय	२९	निर्धूमशान्तसम्बुद्ध	२३५
निन्दाद्रोहादिकर्तृणां	२४०	निर्बलास्त्वङ्गहीनाश्च	६
निन्दितेष्वपि मासेषु	२३३	निर्बोधप्रीतिचित्तो न	१७७
निन्दितश्रावणश्चैव	२३३	निर्भयत्वं च सर्वस्माद्	२४०
निपत्य दण्डवद् भूमौ	१६१	निर्मञ्छमं च सिद्धार्थै	१७९
निमज्ज्य बिन्दुगे धाम्नि	८४	निर्मञ्छेन कामबीजेन	१९६
निमेषार्धं महादेव्या	१८०	निर्मञ्छ्य कामबीजेन	८५
नियतमग्निहोतृणां	२५५	निर्मञ्छ्य मोलिकैर्दिव्यै:	१८१
नियतान्यपि कर्माणि	२५२	निर्मलं धारयेद् वास:	२८४
नियोजयेन्महेशानि !	१७८	निर्माल्यं निक्षिपेद् भूमौ	१८९
निरर्थकानि तानि स्यु:	२५२	निर्माल्यं भोजनं तुभ्यं	१९०
निरस्तसर्वसङ्कल्प	२६१	निर्माल्यं शिरसा धार्य	१९६
निराच्छादं समालोक्य	१५८	निर्लेपं निर्गुणं शुद्ध	१२३
निरानन्दै रथानन्दै	२२८	निर्लेपं निर्गुणं शुद्ध	२८५

निर्लेपं निर्मलं शान्तं ३१
निर्वर्त्य विधिना देवि ! २७७
निर्वाणवायुना वह्निं ११५
निर्विकल्पस्य देवेशि ! १५४
निर्विकल्पो यदमृचां १५४
निर्विकारो निराकारो ३१७
निवर्तस्व महादेव ! ७
निवसन्ति ततस्तेभ्यः २२९
निवृताखिलचिद्वृत्तिः ११४
निवृताखिलचिद्वृत्तिः २८५
निवृत्तिकाले च पुनः २९४
निवेदयेत् सदा भक्त्या २०६
निवेदयेत् पुरोभागे १५१
निवेदितं तु तत्प्रीत्यै २०१
निवेश्य सादरं देवि २४२
निशाचरगणानां च ३२
निशाः षोड्शसंयुक्ताः ४२
निशीथे पातु वाराही २५
निश्चयं मुक्तिमाप्नोति २९१
निश्चलं पवनं कृत्वा ३०८
निष्कलत्वं शिवे बुध्यात् २५८
निष्कले परमे सूक्ष्मे २६१
निष्कलं निर्मलं शान्तं ३३६
निष्ठीवनं वरं शूक २८३
निष्पीड्य गृह्यते योऽसौ १४६
निष्प्रपञ्चो यदा देवि ! ३०१
निष्प्राणदेहवत् कार्य २६४
निष्फलं तस्य तत् कर्म २१९
निःसन्देहं महातन्त्रं ८
निःसरन्ति यथा नित्यं ४७
निसर्गदुर्गमः कौलः ३२१
निःसारमसदाद्यन्तं ३२४
निःसेतुं च यथातोयं १७८
निःसंज्ञसुन्दरीं देवीं २५५
निःसंशयास्मि देवेश ! ७१
निस्त्रैगुण्यो भवेद् देवि ! २२८
निःस्पन्देन्द्रियवान् यस्तु २८४

नी

नीचतां कल्पते देवि ! ३१५
नीलाञ्जनचयप्रख्यं १८६
नीलाभं चिन्तयेत् कूर्म ११६
नीलोत्पलदलश्यामं ६९
नीलं च क्रमतो विद्यात् १२६

नू

नूतनं गात्रसुखदं १४५
नूतनं नेत्ररम्यं च २३७
नूपुरैर्विलसत् पाद १२२
नूपुरौ च ततो दद्याद् ११२

नृ

नृत्यगीतैश्च वाद्यैश्च ३००
नृत्यसङ्गीतनिरतैः ११८
नृत्येषु गीतनियता २०५
नृपाणामङ्गनानांनां च २८८

ने

नेकारं तु मुखं पूर्व ६९
नेत्रत्रयं च वौषट् च १०४
नेत्रयोर्नसि विन्यस्य १०५
नेत्ररम्यं यथा चक्रं ३७
नेत्रवक्त्रं न्यसेत् ८६
नेत्राञ्जनमकृत्वैव ६२
नेत्राञ्जनं निवेद्याथ १४०

नेत्राञ्जनं विधायैव ६२
नेत्राह्लादकरः स्वर्चि १५१
नेत्रे वज्रधरः पातु २३
नेत्रेषु रञ्जनं कृत्वा ११२
नेत्रैस्तु पञ्चदशभिः २
नेपालं च महापीठं ८८
नेहापि लभते सिद्धिं २८२

नै

नैकट्यावस्थितित्वं च १३७
नैकवारं समश्नीया २८१
नैकवासा जपेन्मन्त्रं १७७
नैतत् परतरं गुह्यं २१
नैतद् द्विहस्ततो दीर्घं ७८
नैमित्तिकार्चनं चैव २४९
नैमित्तिकं तज्जानीया २०८
नैरन्तरविधिः प्रोक्तो २५०
नैव त्वमपि हे देव ! ३२१
नैव दानफलं तस्य ७०
नैव दीपः प्रदातव्यो १५१
नैव निर्वापयेद् दीपं १५१
नैव पर्युषितैः पुष्पैः १४७
नैव विसर्जयेत् तां तु ४२
नैव शक्नोमि निर्णेतुं ३२८
नैवार्चां कुरुते मन्त्री २४५
नैवेद्यकादिकं यत्तु ७७
नैवेद्यादि स्वयं धृत्वा ७७
नैवेद्यादीनि सर्वाणि १९७
नैवेद्येन लभेत् स्वर्गं १५५
नैवेद्यं च ततो दद्याद् १३९
नैवेद्यं दक्षिणे वामे १५२
नैवेद्यं देहि नितरा ११३

नः

नःकारं रक्तवर्णं तु ६९

न्द

न्दकारं वह्निदीप्ताभं ६७

न्य

न्यसेत् तार्तीयबीजान्ते १०६
न्यस्तव्या कण्ठदेशे तु १०४
न्यस्तव्यः परमेशानि ! ९३

न्या

न्यासमन्त्रस्य विद्याया २६२
न्यासविधिं शृणु प्राज्ञे ! ८५
न्यासस्तदात्मको भूत्वा ८५
न्यासं विना जपं प्राहु ८५
न्यासः सम्मोहनाख्योऽहं १०७

न्यू

न्यूनातिरिक्तकर्माणि २५२
न्यूनातिरिक्तदोषाणां २४५
न्यूनं वा तदधः प्राणाः ३०८

प

पक्वान्नमतिमिष्टं च १५७
पक्वान्नैरतिमिष्टैश्च २४३
पक्षतो मासतो वापि १७९
पङ्क्तिच्छन्दस्तथा प्रोक्तं ८६
पञ्चकूटान्विता विद्या १५
पञ्चकूटं न्यसेन्मन्त्री १९
पञ्चगव्येन तद् गेहं २३५
पञ्चतत्त्वात्मके देहे २००
पञ्चदशाक्षरीं पश्चाद् १२
पञ्चदशाक्षरीं विद्यां १२
पञ्चदशाक्षरेणैव ४१

पञ्चदेवात्मकं पञ्च १३
पञ्चपञ्चाक्षरीं विद्यां १४
पञ्चपञ्चाक्षरीं विद्यां १५
पञ्चपञ्चात्मकं देवि ! ३३४
पञ्चपात्रं भवेन्मध्य १३१
पञ्चप्राणमनोबुद्धि ३१८
पञ्चभिश्च तथा षड्भि २५७
पञ्चभूतमयं विद्धि ३१५
पञ्चभूतमयं विश्वं २५६
पञ्चमं तु विशेषेण १८
पञ्चमं प्रथमं पुण्यं १८
पञ्चमादि परामर्शः २८३
पञ्चमाभ्यासनाद् वीरः १८
पञ्चमी या च सर्वेषां ३१२
पञ्चमे पञ्चकामः स्यात् २९४
पञ्चमे पञ्चमीश्चैव ४२
पञ्चरत्नैर्महादेव्याः १२६
पञ्चवक्त्रं महाकायं २
पञ्चवक्त्रां त्रिनेत्रां ९७
पञ्चविंशतितत्त्वेन १३
पञ्चविंशतितत्त्वेन १५
पञ्चशुद्धिविहीनेन ८३
पञ्चसप्ततिपूर्वाणि १५
पञ्चाङ्गशुद्धदिवसे २३३
पञ्चाङ्गुलीभिरेव १५९
पञ्चानामप्यलाभे तु २४०
पञ्चानां सन्निपातं यद् ३१५
पञ्चामृतैः पञ्चगव्यैः ३४
पञ्चामृतैः पञ्चगव्यैः २७३
पञ्चामृतैः पञ्चगव्यैः २७६
पञ्चामृतैः पञ्चगव्यैः २७७
पञ्चाशद्भिः शतैः कुर्या २४७
पञ्चाशद्वर्णबीजाढ्यं १२०
पञ्चाशन्मातृकां विद्यां ८९
पञ्चीकृतं महाभूत ३१८
पटलैः पक्षसंख्यैस्तु ४१
पटे चित्रमये शुद्धे १८
पतङ्गकीटकेशादि ८१
पतद्भिर्बिन्दुधाराभिः २६५
पताकाध्वजसङ्कीर्णं २३५
पताकाध्वजसङ्कीर्णा ७४
पतितानामन्त्यजानां २५०
पतित्वा पादयोर्मूले २४३
पतिहीना यथा नारी ३२३
पत्रं मुस्तं नखं कुष्ठं १५०
पत्रैः सर्वैर्यथालाभ १४९
पत्रेषु बिल्वपत्रं च १४८
पदगुल्फमहाकाव्य २६५
पदद्वन्द्वे च सौः पातु २३
पदद्वयं समं सभ्य ८०
पद्मद्वयधरां देवीं ११६
पद्मपत्रेऽथवा दद्या १५८
पद्ममध्यस्थितं सौम्य ६७
पद्मरागप्रतीकाशं १६७
पद्मरागप्रतीकाशः २०७
पद्मरागप्रतीकाशां १२१
पद्मस्थूलभवा चाद्या १५०
पद्माक्षमालया लक्ष्मी २४७
पद्मानि सितरक्तानि १४७
पद्मासनमिति प्रोक्तं ५४
पद्मासनं भवेदेतत् ८०
पद्मासनं स्वस्तिकाख्यं ५४

पद्मासनसमासीनं	४९	परशक्तिं पशु तस्मा	३०६
पद्मासनसमासीनं	१६७	परशक्तिं समागच्छेत्	३०३
पद्मासनसमासीनं	१६९	परसैन्यागमे वापि	२२७
पद्मासनसमासीन:	४९	परस्त्रीमैथुनोत्पन्नं	११०
पद्मासनसमासीन:	२९८	परस्थानें चक्षुदण्डं	२७२
पयोधरमक्षुब्ध	२९८	परस्परविरोधेन	३३३
परंज्योति: पुष्पगतं	१४९	परस्पराद्वैतेप्सन्तौ	२०५
परंज्ञानमयं नित्यं	३९	परहिंसाभवोऽधर्म:	२८२
परं ब्रह्मात्म शक्त्यन्ते	१०६	पराक्रमपरो भुङ्क्ते	३३४
परकान्तां महेशानि	२८६	परा च कामबीजं च	१०२
परकीयं ह्याखुदष्टं	१४४	परा चाप्यपरा देवि !	४७
परकीयतरे तोये	२५१	परा तु सप्तविंशत्या	३२८
परकीयांस्तथाघ्रातां	१४७	परात्मजीवयोरैक्यं	८
परकीयं यदा यत्र	२२१	परात्वं परमार्द्धि: स्या	३३०
परजीवाकर्षणे पातु	२६	परानन्दमयी पूर्णा	३००
परतन्त्राय भक्तानां	५१	परान्नवनिता-भूमि	२३१
परदारपरिष्वङ्गात्	३०१	परापररहस्याख्या	४७
परदैवतनिर्माल्यं	१९७	परापररहस्याख्यां	२०५
परमानन्दपुष्पेण	४८	परापरायणोऽनन्त:	२०५
परमानन्दरूपं य	१४	परापरशक्तिमये	३३२
परमानन्दसन्दोह	३१	परापरसमाख्याता	४८
परमानन्दसन्दोह	५०	परा पूर्वं च सर्वेषां	९९
परमानन्देन संयोज्य	१०८	पराबीजं समुच्चार्य	७९
परमामृतपानीयं	१११	परार्द्धास्तरणे रम्ये	२८५
परमामृतपानीयं	२९९	परार्द्धास्तरणे रम्ये	१९१
परमीकरणं कुर्या	१२९	परा: पराङ्मुखा यान्ति	३३
परमीकरणं नाम	१३७	परित: पारिजाताढ्यं	११८
परया अपि तत् प्राप्यं	३२८	परितुष्टा न मे देवि !	३०९
परयान्वपि तत् प्राप्यं	३२८	परितुष्टास्मि लोकेश	३११
परयोषा यदा भद्रे	११३	परितो वेष्टितं सूत्रै	२३८
परराष्ट्रं वशं नीत्वा	२७१	परितोष्य विधानेन	३०५

परिदधाति यत् किञ्चित्	१२४	पश्चात् तेभ्यो निवेद्यैव	२०३
परिधाप्य दुकूले च	२४२	पश्चादिहागत्य सुखं	२७८
परिपूर्णमिदं देवि	११५	पश्चाद् देवि महामाया	१५
परिरभ्य तदा मूर्ध्नि	२४२	पश्चिमात् पूर्वाग्रास्तिस्रो	२६८
परिसमेत्य योगेशं	३३८	पश्चिमादि चतुर्दिक्षु	१६४
परिवर्त्तक्रमेणैव	१६७	पश्चिमोत्तररुद्रेन्द्रे	२३८
परिवर्त्य करौ पश्चात्	१३७	पश्यन्ति पावकारूढं	१०१
परिवर्त्य करौ स्पष्टा	१७१	पश्यन्नभीष्टमेवं च	८०
परेण, चक्रि निहितं गुहायां	३३८	पश्यन्निव ततो देवी	१११
परे नरकमाप्नोति	२९	पश्येत् तु देवतादृष्ट्या	१९८
परेषां गद्यपद्याभ्यां	१६२	**पा**	
परे स्वर्गात् परिभ्रष्टः	२१८	पाखण्डगणमध्ये तु	२४
परोपतापजं पापं	११०	पाणिद्वयं समं सम्यक्	१३५
पर्णेन शक्तिपीठाय	१०३	पाणिपादयुगस्यान्तः	८७
पर्यङ्कमासनं शस्त्र	८०	पाणिभ्यामासनं धृत्वा	७९
पर्यङ्कं शक्तिपीठे तु	१२१	पातालतलविन्यस्ता	२६६
पर्युषितं परेषां	७८	पाताले चैव मां पातु	२६
पर्वते पातु प्रबला	२७	पात्रन्यासस्तस्य तस्य	१९७
पर्वतं च हयं मेध्यं	२३६	पात्रमत्राम्बुभिः प्रोक्ष्य	८२
पर्वसु च विशेषार्चा	२८३	पादद्वये महेशानि	२६०
पवनं धनदं चेशं	७५	पादयोर्गुह्यदेशे च	१०५
पवर्गेण तथा कुम्भं	९८	पादयोर्विन्यसेत् पश्चाद्	१०२
पवर्गेण शनिं नाभौ	९३	पादयोः सर्वदा पातु	२४
पवित्रं सफलं भद्रे	३०४	पादाङ्गुलीयकं सूत्रं	१४५
पवित्रीशः करे पातु	२२	पादुकां पूजयामीति	५०
पशवो दूरतस्त्याज्याः	२०९	पादुकां पूजयामीति	१७०
पशुघातं तदर्थं तु	३०४	पादुकां पूजयामीति	१७१
पशुपाशविनाशाय	२९२	पादोदकं पिबेद् भक्त्या	१९६
पशुप्रायजना म्लेच्छाः	२२७	पाद्यं चरणयोर्दद्यात्	१११
पशुभावं पुरस्कुर्वन्	३०६	पाद्यं चरणयोर्दद्यात्	२९९
पशुभावे स्थितो यश्च	१५४	पाद्यमन्त्रं मया प्रोक्तं	१४२

पाद्यार्थमुदकं पाद्यं १४१
पानार्थं मधुरं वारि १३९
पानीयं घटमध्यस्थं ८२
पापं नश्यति तत् क्षिप्र ६८
पाययित्वा च तां शक्तिं ६१
पाययित्वा पुनः पानं २९३
पायसं शर्करापूपं १५७
पायसान्नप्रसक्तां च ९५
पायसान्नैर्बलिं तेभ्यो २३४
पार्थिवे पार्थिवानां च ३००
पार्वत्यै कथयामास २
पार्श्वद्वयगताङ्गुष्ठौ १२८
पार्श्वद्वये पृष्ठनाभि ८७
पार्श्वयोः सेतुमादध्या १७८
पार्ष्णिघातकरास्फोट ७६
पावन्ती-स्वर्ण-यूथिभि ११७
पाशाङ्कुशौ च दधतं १६९
पाशाङ्कुशौ शरांश्चापं ४६
पाशाङ्कुशौ शरांश्चापं ६६

पि

पिङ्गलाख्या च यादक्षे ५९
पितरश्चैव दिक्पाला २१२
पितामातास्वतश्चेति ३१९
पितृमातृकुलैः सार्धं १८१
पितृदेवसमः शास्ता २१७
पितृमातृमुखान् विप्रान् १८२
पितृमातृवधात् पापा ६८
पिनाकिधनुराकार १२१
पिष्टकं पायसं चैव ११४

पी

पीठं कोल्लगिरिं चैव ९९
पीठमुज्जयिनीं चैव ९९
पीठे तस्मिन् निविष्टस्य १६८
पीडिताः क्लेशविक्लिन्ना २८६
पीतवर्णां महामत्तां ८६
पीतवस्त्रपरीधानं १६८
पीतवस्त्रपरीधानं १६८
पीताम्बुजासनाभान्ते १०२
पीताम्बुजासने तद्व १२०
पीत्वा कुलामृतं देवि २६८
पीत्वा मध्यं पुरा शुक्ल १५४
पीत्वा मन्त्रो निशानाथः १५०

पु

पुकारं चिन्तयेदेव ६७
पुच्छं तु धनहानिः २४७
पुटाकारौ करौ कृत्वा १६७
पुटितां सर्वबीजेन ८९
पुटीकृत्य करौ शीर्षो १६०
पुण्यक्षेत्रं नदीतीरं १६०
पुण्यक्षेत्रमिति प्रोक्तं २२५
पुण्यक्षेत्राणि वक्ष्यन्ते २२४
पुण्यक्षेत्रे महापीठे २२१
पुण्यपापे हविर्देवि ३०१
पुण्यानदीजलान्ते या २२२
पुण्ड्रेक्षुदण्डजातानि २८३
पुत्रजीवोद्भवा माला २४७
पुत्रदारादिसहितं २१
पुत्रमित्रकलत्रादि २८६
पुत्रायुः सुखमोक्षाणि १४२
पुनः कर्पूरयोः कुक्षौ १०५
पुनः स्वयं शिवो भूत्वा २९१
पुनराचमनं दत्त्वा १५९

पुनरेवाकुलं गच्छेत् २६४
पुनश्च जन्मान्तरकर्मयोगात् ३३९
पुनाति सर्वपापेभ्य: १८१
पुरतो वज्रपाषाणे ६५
पुरत्रये क्रीडति पश्य ३३९
पुरत्रयेऽत्र सञ्चिन्त्य ८३
पुरन्दरेणाङ्गिरसा ४
पुरश्चरणहीनोऽपि २४६
पुरश्चरणहीनोऽपि २५२
पुरश्चर्यां प्रकुर्वीत २८७
पुरश्चर्याविधिं ब्रूहि २६५
पुरस्तात् पार्श्वयो: पृष्ठे ५२
पुरस्थितं महादेवि ९८
पुरातनोऽहं ३४०
पुरुषार्थप्रसाध्यञ्च ९१
पुरुष: प्रकृतिश्चैव ३१४
पुरा सर्वे मनुष्याद्या १९८
पुराऽप्येकादशी विद्या १९
पुरातनोऽहं पुरुषोऽहमीशो ३४०
पुरुषे करणं नास्ति २०४
पुलकाञ्चितसर्वाङ्ग २३२
पुलस्तादपि पौलस्त्या: ४
पुष्पं धूपं च गन्धं च १४७
पुष्पं वा यदि वा पत्रं १४९
पुष्पं समग्रं जुह्याद् २७२
पुष्पं समर्पयेद् देव्यै १३९
पुष्पदन्तो तत: प्रोक्तं ४
पुष्पप्रकरसङ्कीर्णा ७४
पुष्पमूले वसेद् ब्रह्मा १४८
पुष्परागं तथा वज्रं १२८
पुष्परागं मरकतं २७३
पुष्पाक्षतफलै: कुम्भै: १३५
पुष्पाग्रेऽहं स्थितो नित्यं १४८
पुष्पाञ्जलिं विधायाऽथ २२६
पुष्पाञ्जलिं विना देवीं १३५
पुष्पाञ्जलित्रयं देव्यै ३१
पुष्पाञ्जलिरभ्यर्च्य १७२
पुष्पाञ्जलिमथैतेभ्यो ७५
पुष्पाभावे यजेत् पत्रै: १४९
पुष्पासवं मुखे दत्वा २९७
पुष्पाञ्जलिमापूर्य २३८
पुष्पैर्देवी प्रसन्ना स्याद् १४९
पुस्तकं चाक्षमालां च ४४
पुस्तकं जपमालाञ्च ४५
पुस्तकं जपमालां च ४५
पुस्तकं जपमालां च ४६
पुस्तकं ज्ञानमुद्रां च ९७
पुंभाव: शिवमित्याहु: ३१९
पुंसां रूपं स्त्रियो रूपं १७

पू

पूजनान्नहि मे प्रीति ३२२
पूजनीया विलोमेन ४०
पूजयन्ति हि ते धीरा ३०७
पूजयामीति मनुना १६४
पूजयेत् तद् गुरोर्मन्त्री ३२०
पूजयेत् ता: प्रयत्नेन ४२
पूजा वेद्या बहि: स्थित्वा ७५
पूजाहोमं विना चेह २९१
पूजाहोमजपान्तेऽस्यां २८६
पूजां य: कुरुते नित्यं ३२१
पूजां रात्रौ प्रकुर्वीत २३४
पूजित: पशुभावश्च ३०७

पूजितं देवतत्त्वेन ७३
पूजितव्या महाभागाः २१३
पूजितायाश्च चतुष्टाया २१२
पूजितास्तर्पिताः सन्तु १६५
पूजितास्तु तथा देवी १७२
पूजिते गुरुपादे वै ५२
पूजोपकरणं चापि १३२
पूजोपकरणस्यापि १२५
पूजोपकरणस्येह १८३
पूजा चास्मत्कलांशेति ३२८
पूज्याः कुलवरैः सर्वै २१६
पूज्यपूजकभावेन २२८
पूरकं यथाशक्त्या १०८
पूरकेण समावाह्य २९९
पूरयेत् तं महापात्रं १२७
पूरयेत् तं विधानेन १२७
पूर्णगिरिपदान्ते च १०५
पूर्णगिर्यालये देवि ४६
पूर्णचन्द्रनिभं वक्त्रं २९३
पूर्णशैलं महापीठ ९९
पूर्णाहन्ता स्वभावेन ३२७
पूर्णिमा पञ्चमी चैव २३३
पूर्णे भवसि तृष्णे च २०२
पूर्वजन्मार्जितं पापं ६८
पूर्वतः पातु महिमा २४
पूर्वत्रिकोणमध्याग्रं ३७
पूजयेत् परमेशानि १४७
पूजयेत् सततं भक्त्या १२४
पूजयेत् सततं भक्त्या १७१
पूजयेत् साधको भक्त्या ४१
पूजयेत् साधको भक्त्या १३४
पूजयेत् साधको भक्त्या २०७
पूजयेत् सूर्यरूपं तं ८२
पूजयेदर्द्धरात्रे च २९१
पूजयेद् गन्धपुष्पा वै ३२०
पूजयेद् दिक्षु कुम्भेषु २७४
पूजयेन्मण्डलं देव्या १९२
पूजयित्वा ततो मालां १७४
पूजयित्वा महादेवीं ३१
पूजयित्वा विधानेन १७१
पूजयित्वा विधानेन १८६
पूजाकर्मणि सान्निध्य १३६
पूजा च कीदृशी कार्या २९०
पूजा ज्ञानमयी प्रोक्ता ३०१
पूजा तपोऽर्चना होमः १०५
पूजादौ दर्शितास्वासु १८२
पूजाधाराणि देवेशि २७९
पूजा ध्यानं जपो होमः १७३
पूजाफलेन दौर्भाग्यं २९०
पूजाभागं गृहाणेमं १३८
पूजाभागं न जानामि १८८
पूजामध्ये तु यः कुर्यात् २८३
पूजार्घ्यपात्रं नैवेद्य १२५
पूजार्हा सा तारादेवि २१६
पूजावरणशक्तीनां १६३
पूजाविधिमद्राक्षं च १८३
पूर्वपूर्वदशांशेन ३५१
पूर्बबीजे विलोमे तु १२८
पूर्ववच्च प्रविन्यस्य ९८
पूर्ववत् कामराजं च ११
पूर्ववत् परमेशानि १२७
पूर्ववदपरं कृत्वा २३७

पूर्ववदपरं कृत्वा २७७
पूर्ववदपरं सर्वं ९६
पूर्वसंस्थापितेनैव १४२
पूर्वाग्रा ये तु चत्वारो ३९
पूर्वादि क्रमतो देवि २४६
पूर्वापरौ तदो ज्ञेयौ २०५
पूर्वापरौ महापुण्यौ २०७
पूर्वाभावे परा पूज्या २१६
पूर्वार्जितफलं नश्येत् २१३
पूर्वाषाढं बकारेण ९४
पूर्वाह्णविहितां पूजां २९५
पूर्वाह्णे दीयते यत् तु २९५
पूर्वे यद् दीयते वस्तु २१०
पूर्वोक्तन्यासमेवास्मिन् ३१
पूर्वोक्तमण्डलं तत्र १२८
पूर्वोक्तविधिना देवि २५३
पूर्वोक्तविधिना पूजा २९८
पूर्वोक्तविधिसम्पन्नं २४७
पूर्वोक्तेन विधानेन १९३
पूर्वोक्तेन विधानेन २४८
पूर्वोक्तेन विधानेन २७७
पूषा शिवश्च त्वष्टा च ६९

पृ

पृथग्विधं तु तस्यापि २६४
पृथिव्यादिषु भूतेषु २५७
पृथिवी ब्राह्मणी शक्ति १३
पृथिवीयं महादेव ३१५
पृथिव्यन्तर्गता आप ३००
पृथिव्यादीनि तत्त्वानि ३३२
पृथिव्यापस्तथा तेजो १३
पृथिव्यां मानतः श्रेष्ठो १४
पृथ्वि ! त्वया धृता लोका ७९
पृथ्वीबीजात् ततो वह्नि १०३
पृथ्वी सर्वांशके पातु २२
पृष्टवान् मां महादेवि ! ६७
पृष्ठदेशे सदा पातु २२
पृष्ठदेशे सदा पान्तु २४
पृष्ठोपरि स्थितं देवि २६१

पे

पेयं चोष्यं तथा लेह्यं २०६
पेयैर्भक्ष्यैः समायुक्ता ७५

पौ

पौराणिकैर्वैदिकैर्वा १६२
पौराणिकैस्तान्त्रिकैर्वा १६०

प्र

प्रकटा च वयं यस्माद् २४०
प्रकटाज्ञाः कथं देव ! १६३
प्रकटे कार्यहानिः स्यात् २९०
प्रकाशते महातत्त्वं २६१
प्रकाशाकाशहस्ताभ्यां ३०१
प्रकाशानन्दसन्दोह ३२७
प्रकाशान्ता विमर्षान्ता ३२९
प्रकाशितं तदेवाशु ३३०
प्रकाशिनां प्रकाशाय ५१
प्रकाशोऽथ विमर्शोऽन्यः २२८
प्रकाशोऽर्कस्य तोयस्य ३१६
प्रकाशो विमर्षाधीन ३२६
प्रकाश्य तव पीठे तु ३२०
प्रकृतिः सर्वभूतानां ३१२
प्रकृतिर्गीयते सा तु ३०५
प्रकृतिर्गुणसाम्यं स्या ३३२

प्रकृतिविकाररूपं १२०
प्रकृतेर्हि महान्तं वै ११५
प्रकृत्या क्रियते कर्म ३०४
प्रकृत्या च गुणेनापि २५९
प्रक्षालनाय करयो: ८२
प्रक्षाल्य परमेशानि १२७
प्रक्षेपणात् सर्वविघ्नानां ८५
प्रज्ञात्मानं वदन्त्येके ५७
प्रणमामि महादेवीं ८
प्रणमेत् परमेशानीं १५९
प्रणमेदिष्टदेवीं च ७५
प्रणम्य परया भक्त्या २
प्रणम्य भगवन्तं वै ७२
प्रणम्योपविशेत् पार्श्वे २३१
प्रणवेन द्विधा कृत्वा ११६
प्रणवो मातृका देवी २४७
प्रणवं पूर्वमुच्चार्य ७९
प्रणवं पूर्वमुद्धृत्य ६२
प्रणवं पूर्वमुद्धृत्य १६५
प्रणवं भुवनेशानीं १२
प्रणवाद्यैर्नमोऽन्तैश्च २३४
प्रणवान्तरितां शुद्धां २०८
प्रणामोऽष्टाङ्ग एवात्र २५१
प्रतिग्रहकृतं पापं ६९
प्रतिपत्तिथिमारभ्य ४०
प्रतिबन्धत्रयं देवि २४५
प्रतिमायां ततो देवि ! २९८
प्रतिमायां तथा वह्नौ २७९
प्रतिलाभाभिसङ्गाच्च ३०१
प्रतिवारं पठेन्मन्त्रं १७५
प्रतिष्ठां विधिवत् कुर्यात् २७६
प्रतिष्ठितस्तथा शिष्यो २७६
प्रतीयमानमर्थो यः २२७
प्रतीच्यग्रं लिखेदेकं ३७
प्रतीशषहरिं कोदि २४१
प्रत्यक्ष: सर्वभूतानां ३३७
प्रत्यक्षीकृत्य हृदये १११
प्रत्यक्षीकृत्य हृदये १३५
प्रत्यग्रारुणसङ्काश १२१
प्रत्यहं क्षालयेच्छय्यां १५०
प्रत्यहं पूजयेद् देवं ३२०
प्रत्यहं पूजयेद् भक्त्या ३२०
प्रत्यहं साधक: कुर्यात् २७३
प्रत्याहारं धारणाख्यं ५३
प्रत्येकं कणबीजाद्या: ८७
प्रत्येकं बीजमादाय १७५
प्रत्येकं सर्ववस्तूनां १४३
प्रथमानन्दहृदयो १८
प्रथमा सा समाख्याता ४७
प्रथमे राजसो भूत्वा २८६
प्रथमं कामराजस्य १५
प्रथमं प्रकृतेर्हंस: १३०
प्रथमं हि मयैवोक्तं ५
प्रदक्षिणं प्रणामं च १६०
प्रदीप्ते लेलिहानेऽग्नौ २३९
प्रधानं तेजसो रूपं २५७
प्रधानदेवतामूर्तौ १८९
प्रधाना मेरुदण्डेऽत्र ५९
प्रफुल्लकुन्दसंमोद २२१
प्रफुल्लकुसुमाकीर्णे २२१
प्रमदा: परितोष्याऽथ २७८
प्रमदाय तथा भूम्यै ९२

प्रमदा यौवनोन्मत्ता	२१२
प्रमादादपि देवेशि	३०
प्रयागं चैव षष्ठीशं	९९
प्रयाति विन्दुभावं च	३६
प्रयत्नेन विना देवि	२८८
प्रयोगेच्छा यदा देवि !	१९५
प्रलपन् वा जपेद् भावात्	२५०
प्रलयानलसङ्काशे	१३२
प्रलापं भ्रंशनं हास्यं	२८७
प्रवालमाला वश्ये तु	२४७
प्रवेशं परकायस्य	१७
प्रवृद्धस्य खगेन्द्रस्य	७
प्रशस्तगन्धमुक्ता तु	१४५
प्रसङ्गात् कथितं देवि	१९५
प्रसङ्गात् कथिता देवि	३०८
प्रसन्नं शान्तचित्तं च	२४२
प्रसन्नको यदा विष्णु	५
प्रसन्नवदना सर्वे	२३०
प्रसन्ना खलु देवानां	१५५
प्रसन्नात्मा तथा शिष्यो	२४३
प्रसन्ना तु परा देवी	२४३
प्रसन्नां तां समालोक्य	३०९
प्रसन्नात्मा जपेद् विद्यां	२४३
प्रसन्नो यदि मां देव	३
प्रसादयन्ति तं नित्यं	१८०
प्रसादसुमुखीं देवीं	१७३
प्रसादसुमुखे देवि !	१३८
प्रसार्य दक्षिणं हस्तं	१६०
प्रसिद्धं बाह्यतो यच्च	२३०
प्रसीद करुणाधाम	२४३
प्रसीद नाथ देवेति	२३१
प्रसीद परमानन्द	३२६
प्रसूनं तूलिकां तत्र	१२०
प्रसृताङ्गुलिकौ हस्तौ	१३८
प्रशंससे परानन्द	३२८
प्रहसन्ती विशालाक्षी	२०६
प्रहसन्तीं विशालाक्षीं	१२९
प्राक्प्रत्यङ्मुखपूजायां	८०
प्रागुक्तक्रमयोगेन	६४
प्रागुक्तेन तु मन्त्रेण	१६७
प्राङ्मुखो हि यजेत्	२०६
प्राचुर्यादथ भक्तेस्तु	१८१
प्राज्ञेणैव सदा कार्या	२८३
प्राणधारणया देवि !	३०७
प्राणान्ते च महाभागे	२६३
प्राणप्रतिष्ठामन्त्रेण	३४
प्राणप्रतिष्ठामन्त्रेण	२७७
प्राणं **बीजं समुद्**धृत्य	१६
प्राण**रूपस्थितो** देवि	२५८
प्राणस्य शोधयेन्मार्गं	२९८
प्राणात्मा च जीवात्मा	८८
प्राणानायम्य विधिवत्	२७४
प्राणान् प्रवेशयेन्नाड्या	३०८
प्राणापानौ तथा व्यान	१५९
प्राणायामं तथा कुर्यात्	१५१
प्राणायामं ततः कृत्वा	१३५
प्राणायामं विना मुक्ति	१०९
प्राणायामः स विज्ञेय	१०९
प्राणायामस्तथा कृष्टि	३२४
प्राणायाम इति प्रोक्तो	१०८
प्राणायामत्रयं कृत्वा	६५
प्राणायामत्रयं कृत्वा	८३

प्राणायामपरो योगी १०७
प्राणायाममिमं प्राहुः ५५
प्राणायामात् तथा मुञ्चे ११०
प्राणायामात् परं तत्त्वं १०७
प्राणायामात् परं ज्ञानं १०७
प्राणायामात् परो योगः १०७
प्राणायामेन मुनयः १०७
प्राणायामैर्विना देवि १०७
प्राणाय।मैस्तथा ध्यानै ८५
प्राणायामैस्तु सन्तर्प्य १८९
प्राणाः स्वराः समाख्याता २६४
प्राणिहिंसां न कुर्वीत २४९
प्राणिहिंसां न कुर्वीत २८०
प्राणोऽपानसमानश्च २५९
प्राणो बिन्दुरिति प्रोक्तः २६२
प्राणो वायुरिति ख्यात १०८
प्रातः सायं चरेन्नित्यं ११०
प्रातः स्नानं ततः कुर्यात् ६३
प्रातः स्नानं ततो देवि ! २९५
प्रातरुत्थाय पूजायां २१३
प्रातरेव तु तत्सर्वं २७७
प्रातरेव सदा कुर्याद् २०५
प्रातर्होमं प्रकुर्वीत २१०
प्रान्ते तोयमिति प्रोक्तं १४३
प्राप्तिसिद्धिमधोभागे १६४
प्राप्नोति साधकश्रेष्ठो १९
प्रामाण्यं चात्र स्वनिष्ठं २४०
प्रार्थनामुद्रयपश्चाद् १३८

प्र

प्रसादे चोत्तमे रम्ये २८५

प्रि

प्रियाय हृदयान्तोऽयं ६२

प्री

प्रीतिर्मे जायते तत्र ३२१
प्रीतिं वसन्तकं चैव ७५

प्रो

प्रोक्तवलीस्तु तेषां वै २३४
प्रोक्तस्थाने समावाह्य १६७
प्रोक्ते पामरशब्दे तु २५०
प्रोक्षणं चास्त्रमन्त्रेण ७७
प्रोक्षणे तु परो मन्त्रः २८२
प्रोक्षयेत् तेन कलशं ८२
प्रोक्षयेत् तेन चात्मानं १३२
प्रोक्षयेत् तेन चात्मानं १९६
प्रोच्यते मधुपर्कस्तु १४३

फ

फलं चास्या प्रयोगं च ९०
फलं चास्या विशेषेण १६
फलं नैव प्रयच्छन्ति २५५
फलमात्रश्रुतिर्यस्तु २०२
फलविरहितं कर्म २४०
फलविरहितं काम्यं २०९
फलहीना समाख्याता १५२
फलान्यत्र पक्वानि १५८
फलार्थिनां विदित्वैव ४२
फाल्गुने मार्गशीर्षे च २३३

ब

बकुलं केशरं वज्रं १४७
बकुले किंशुके चैव ७८
बटबीजे यथा वृक्ष ३३३

बटुक: कमलाक्षस्तु १८४
बद्धवीरासनो मन्त्री १७६
बद्धा वामभुजे चैव ३५
बन्धूककुसुमं हुत्वा १९३
बन्धूककुसुमैर्होमै: २७१
बन्धुभि: कलहो घोर: २१८
बलादाहरणं तेभ्य: ५५
बलिदानं विना देव्या: २८२
बलिदानं विना हिंसां २८२
बलिदानावसाने तु १३९
बलिदानेषु विदित्वा १५६
बलिप्रदानतो देवी १९४
बलिप्रदानमात्रं तु १८५
बलिप्रियं च नैवेद्यं १५८
बलिभिस्तर्पयेत् तांस्तु २०३
बलिभिस्तर्पितास्त्वेते १८७
बलिभिस्तर्पिता ह्येते १८४
बलिभ्यो धनमत्तेभ्य: २०४
बलिशेषं समादाय १९८
बलेन पवनो ह्येष २१७
बहवो नैव हन्तव्या २८२
बहवो यत्र हन्यन्ते २८२
बहिर्गतां तु वाग्रूपां २६५
बहिर्यदि रेचनं वायो १०८
बहिर्यागविधिं ब्रूहि १२५
बहिर्वच्चक्रपूजा च ११३
बहिष्कृत्य यथास्थानं ११५
बहुकालपूजितैस्तु ३०९
बहुदु:सेनार्जितानि १७८
बहुना तु किमुक्तेन १९५
बहुनात्र किमुक्तेन १०
बहुप्रतापे चाऽऽचम्य २५०
बहुरूपाणि देहांश्च ३०४
बह्वीनामप्यलाभे तु २१२

बा

बादरं जाम्बरं चैव १५३
बालकस्य तु जिह्वायां १०
बालाप्रियैश्च नैवेद्यै: २१२
बालया योजितां कृत्वा १६५
बालाद्यं भुवनेशानी ५०
बालान्वितां विधायादौ २४२
बालाबीजत्रयं देवि १२७
बालाबीजत्रयस्यान्ते ८४
बालार्ककिरणारक्तं ८४
बालार्ककोटिरुचिरां स्फटिकाक्षमालां ८७
बालार्ककोटिसङ्काशां ८४
बालार्कमण्डलाभासां ६६
बाल्योचितं स्पृहन्तीं वै ६६
बालार्कसदृशी रम्या ७५
बाहुभिर्दशभिर्युक्तम् २
बाहुं कृत्वा महेशानि १७०
बाह्यमत्रैव सम्प्रोक्त ६४
बाह्यरेखाद्वयं देवि ३७
बाह्यादापूरणं वायो १०८
बाह्यारदशकोणे च ४५

बि

बिन्दुशिवात्मकस्तत्र ३६
बिन्दुक्रमेण कथिता २५८
बिन्दुत्रये महादेव ३१५
बिन्दुद्वयकुचे युग्मे २६०
बिन्दुचक्रं वरारोहे ३९
बिन्दुतीर्थेऽथवा स्नात्वा ६५

बिन्दुत्रययुतैर्जातं २५८
बिन्दुरेतस्य संस्कारो ३३३
बिन्दुश्रुतसुधाभिस्तु १०९
बिन्दुस्थां शुक्लवर्णां च ९९
बिनाऽनेन महेशानि ! २१३
बिभ्रती सिद्धयो ध्येया ४४
बिल्वपत्रे महेशानि १४७
बिल्वपत्रैः समष्वक्तै १९३
बिल्वसर्गे ह्स्रौं सूर्य २६४

बी

वीजं गणपतेः पूर्व १७४
वीजं तद् भुवनेशान्या २९७
बीजत्रयं त्रिधा कृत्वा २७४
बीजत्रयमयीं बिन्दौ १०९
बीजत्रयमिदं देवि ! २७८
बीजत्रययुतां देवि २७४
बीजत्रयेण त्रिः प्राश्य १३२
बीजद्वयं ततो विद्या ७१
बीजद्वयं समाभाष्य १६५
बीजनाशादनेकस्य ३०३
बीजपञ्चकमेतेषां १२६
बीजबिन्दुध्वनीनां च २५९
बीजाभावेन लीनानि ११४
बीजमस्य प्रवक्ष्यामि १६९
बीजमुद्रेयमाख्याता १७१
बीजमेतत् समुच्चार्य १३०
बीजाकर्षणरूपायां २६
बुद्‌बुदं चिन्तयेत् तत्र ११५
बुधं च हृदये देवि ९३
बुद्धाय नम इत्युक्त्वा १६४
बुद्धिरध्यवसायस्य ३३२
बुद्ध्याकर्षणरूपाऽव्यात् २५

बृ

बृहत्त्वं च लघुत्वं च १७
बृहस्पतिसमो वक्ता २१७
बृहस्पतिस्तु पर्जन्य ६९
बृहस्पतिं तथा कण्ठे ९३

बै

बैन्दवं मातृचक्रस्य ३६

बो

बोधिन्या बोधयेद् विद्यां २६४

बौ

बौद्धशास्त्रमसत् प्रोक्तं ६

ब्र

ब्रह्मग्रन्थिं ततो भित्वा २६५
ब्रह्मग्रन्थियुतं कुर्यात् २४८
ब्रह्मघाती स एव स्यात् १५४
ब्रह्मचारी गुरुस्तत्र २७७
ब्रह्मचिन्ता परामोद ३२५
ब्रह्मचिन्ताप्रवृत्तो यः २१८
ब्रह्मचिन्तोद्‌भवानन्द २८७
ब्रह्मणा च तथा प्राप्तं ४
ब्रह्मणोऽपि परं रूपं ८
ब्रह्मण्यर्पितचित्तानां २१३
ब्रह्मण्याधाय चित्तं तु ३०४
ब्रह्मत्वं ब्रह्मणा प्राप्तं ९
ब्रह्मदण्डी च कौमारी १९५
ब्रह्मप्रकाशकं तत् तु ३२२
ब्रह्मरन्ध्रस्थिते पद्मे ४९
ब्रह्मरन्ध्रेण संस्पर्शः १६१
ब्रह्मरन्ध्रे तथाधारे १०६

ब्रह्मरन्ध्रे तुरीयं च १०६
ब्रह्मरन्ध्रे सदा पातु २२
ब्रह्मरन्ध्रे सदा पातु २४
ब्रह्मरन्ध्रे सहस्रारे ५२
ब्रह्मर्षिभिर्मुदा तत्र २२०
ब्रह्मविद् ब्रह्मभूयाय ५८
ब्रह्मविष्णुशिरोरत्न १२२
ब्रह्मविष्णुशिवाख्यास्ता ४३
ब्रह्मशिलासमारूढां ११६
ब्रह्मविष्णुशिवादीनां १४९
ब्रह्मस्वरूपिणी पश्चात् १७२
ब्रह्महत्या-सुरापान १५४
ब्रह्महा स तु विज्ञेयो १९६
ब्रह्मा कमण्डलुधर १६५
ब्रह्मा च गगनं शक्रो २०
ब्रह्मा च मुनिभिः सार्द्धं १५४
ब्रह्मा चिन्तापरामोदम् २०५
ब्रह्माणं चिन्तयेत् तत्र ४४
ब्रह्माणं वास्तुपुरुषं ७५
ब्रह्माणीप्रमुखाः सर्वा ४२
ब्रह्माणी रक्तवर्णा च ४३
ब्रह्माणी सन्धयोः पातु २५
ब्रह्माण्डखण्डसम्भूत १३१
ब्रह्मादिस्तम्बपर्यन्त ३१३
ब्रह्मादिस्तम्बपर्यन्तं ३१५
ब्रह्मा पुरन्दरं पश्चात् १६९
ब्रह्मविष्णुशिवादीनां ३२१
ब्रह्मविष्णुहरश्चान्ये १८०
ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च १२०
ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च २१२
ब्रह्मा विष्णुस्तथा चाहं ३०५
ब्रह्माऽव्यात् ब्रह्मसंहा(घाते) २४
ब्रह्मिष्ठो ब्रह्मवादी य ९
ब्रह्मैव तद् विजानीयाद् ३२३
ब्रह्मैवाहं न चान्योऽस्मि ३१९

ब्रा

ब्राह्मणानां गवां चैव २००
ब्राह्मणानां शरीरस्था २००
ब्राह्मणान् परितोष्याय २४३
ब्राह्मणी क्षत्रिया वैश्या २१३
ब्राह्मणी नैव चाण्डाली ३१५
ब्राह्मण्याद्यष्टशक्तीनां २१३
ब्राह्मे मुहूर्तके पातु २५
ब्राह्मे मुहूर्ते उत्थाय ४९

भ

भकारेणोत्तराषाढां ९४
भक्तप्रियायै दुर्गायै ९३
भक्तिप्रवणचित्तेन १५८
भक्तिप्रवणचित्तेन १७९
भक्तिप्रवणचित्तं च १७९
भक्तिः पुनर्महेशानि ! १८२
भक्तिः शिरोऽत्र हृत्श्रद्धा २१९
भक्तिश्रद्धासमायुक्तो २४३
भक्तेः प्राचुर्यमत्रैव १८३
भक्त्या करोमि पूजां ते १३८
भक्त्या नत्वा प्रमुदितः १९८
भक्त्या विनम्रवदनो ३०९
भक्त्यैवैते कृता देवे १३८
भक्ष्यं भोज्यं तथा लेह्यं ११३
भक्ष्याभक्ष्यं न जानन्ति २२८
भगमाधारसंस्थानं २६०
भगलिङ्गसमायोगाद् ३२३

भगवन् सर्वमन्याश्च	९
भजनं सर्वभावेन	१८२
भद्रकालीं च स्वस्ति च	७५
भद्रासनोपविष्टाया	११२
भद्रासनं समुद्दिष्टं	५४
भर्तारं गुणवृद्धिशून्यमचलं	१
भवत्या मातृका देहे	२६४
भवत्येवाऽचिरेणैव	२८२
भवन्त्येव महोत्पाता	२८२
भवाब्धेस्तरणोपायं	१
भवाब्धेस्तरणोपायं	२८१
भविष्यन्ति च सन्दिग्धा	७
भवेज्जलवतां बीजं	२५७
भस्म श्वेतं मध्यहृदि	१३४
भा	
भागमेकं महादेव्यै	२३८
भानुवारे शुभे लग्ने	२७३
भार्गवं तु गले देशे	९३
भावना त्वस्य मन्त्रस्य	२६२
भावनावशसम्पन्नो	१९८
भावनावशसम्पन्नौ	२२२
भावनावशसम्पन्नो	३१
भावयित्वा वपुस्तस्य	२४१
भावयेद् भक्तिनम्रस्तु	२५८
भावयेद् योषिता सार्द्धं	२९४
भावाद्या वस्तुभूताया	२६४
भावार्थः सम्प्रदायार्थो	२५५
भि	
भित्वा छित्वा तथा लोकान्	१८२
भी	
भीतभीतः पदाम्भोजे	२३२
भीषणं चैव संहारं	१६४
भु	
भुक्तिमुक्तिप्रदा शुद्धा	१३
भुक्तिमुक्ती करे तस्य	१४१
भुक्तिमुक्ती करे तस्य	३००
भुक्तिसिद्धिस्तथाऽऽग्नेये	२५
भुक्त्वाऽमृतं तदा देवि !	१९८
भुङ्क्ते बहुविधान् भोगान्	२२१
भुङ्क्ते बहुविधान् भोगान्	२२७
भुङ्क्ते भोगं शुभं जीवो	३३७
भुङ्क्ते स विपुलान् भोगान्	२२२
भुजदण्डस्थितस्तालः	१९४
भुनक्ति बहुलान् भोगान्	१८
भुवनत्रयसम्बुध्या	२५७
भुवनेशी ततः पश्चात्	१०
भू	
भूतप्रेतपिशाचाश्च	१०१
भूतप्रेतपिशाचाश्च	२००
भूतराक्षसवेतालाः	१७५
भूतलं सस्तलं ? व्याप्तं	२५७
भूतशुद्धिः परीरम्भः	३२३
भूत्वाऽपरामृताकारं	१३१
भूत्वा महाकविर्लोके	९०
भूपतिर्व्यस्तसम्भावैः	२८४
भूपुत्रं लोचनद्वन्द्वे	९३
भूमेः परिग्रहे कुर्याद्	२३४
भूयो भूयः क्रमात् तस्य	५५
भूर्जत्वचि समालिख्य	३४

भूषणं गृहाण चार्वङ्गि ! १४५
भूषिताश्चारुभूषाभिः २०५

भृ

भृङ्गारेणाऽथवा शङ्खैः १४३
भृङ्गोपभुक्तपुष्पाणि ३०२
भृशमाब्रह्मश्राविवत्वं २४९

भे

भेदमस्याः परं गुह्यं ४३
भेदावभाषिणो मूढाः २८६
भेरीदुन्दुभिवाद्यैश्च १८०
भेरुण्डा वामनेत्रेऽव्यात् २३

भै

भैरवानन्दनःम्रान्तः २०५
भैरवानन्दलिङ्गं तु ३००

भो

भोक्तव्यं योषिता सार्धं १००
भोक्तव्यं योषिता सार्धं १००
भोगदा मोक्षदा चैव १६
भोगदा मोक्षदा चैषा १७
भोगमोक्षप्रदा देवी २३
भोगमोक्षप्रदे तन्त्रे ४
भोगमोक्षप्रदे ! मातः १४१
भोगमोक्षप्रदे शुद्धे २२८
भोगमोक्षप्रदं पुष्पं १४९
भोगात्मा लभते मुक्तिं १८
भोगिनि स्वामिनि प्रोच्य ९७
भोगेन मोक्षमाप्नोति २८५
भोगेन लभते मुक्तिं १४
भोगैश्च मधुपर्काद्यैः ३१
भोगैश्च मधुपर्काद्यैः ३२४
भोजनानन्तरं चास्था १९४
भोजनानन्तरं देवि ! १९२
भोजनान्ते विषं पानं २९२
भोजनं तत्त्वमन्त्रैस्तु २४२

भ्रु

भ्रुवोर्मध्ये तथा सोमं ९३
भ्रुवोर्मध्ये स्थितश्चात्मा २९८

भ्रू

भ्रूणहत्याकृतं पापं ६८
भ्रूमध्याद् ब्रह्मरन्ध्रान्तं १०९
भ्रूमध्ये रत्नसङ्काशं २५४
भ्रूमध्ये स्तनके मूर्ध्नि ५५
भ्रूमध्ये शक्तिबीजं तु १०९

भ्रं

भ्रंशनादस्य पात्रस्य १३२

म

मकारध्वजया युक्तो ९२
मकारं तु तवर्गेण ९८
मकारं पद्मरागाभं ६८
मखग्रहणपूर्वेद्युः २३४
मखं रक्षन्तु सन्तुष्टा २३४
मङ्गलानि महादेव्यै १८१
मच्छक्त्याऽऽवेशितैर्विप्रैः ५
मज्जाधातुगते पश्चात् ९७
मणिना रचिता माला २४७
मणिबन्धे तथा वामे ९४
मणिमयमहद्रत्न १६८
मणिमयमहद्रत्न १६८
मणिवद् भिन्नं तत् पद्मं ६०
मण्डपं विधिवद् देवि ! २३७

मण्डलत्रयसंयुक्तं	२५८	मधुना श्वेतदूर्वाभिः	१०
मण्डले मातृकादेव्याः	२७४	मधुपर्कमवृष्ट्वै	१४३
मण्डलं तं समभ्यर्च्य	१२७	मधुपर्कं ततो दद्यात्	१११
मण्डलं वामतः कृत्वा	७५	मधुपर्कं रौक्मपात्रे	१४३
मण्डलं वामतः कृत्वा	८२	मधुपर्कं विना पूजा	१४३
मत्तश्चन्द्रिकया युक्तो	९३	मधुमैरेयभोगाद्यैः	३०६
मत्तषट्पदनिर्घुष्टं	११७	मधुरत्रययोगेन	२७१
मत्ता; कङ्कालमालाढ्याः	१८५	मध्यकुम्भे च मुद्रां तां	२७३
मत्परत्वान्महासिध्यै	३२७	मध्यकूटत्रयं देवि	१६
मत्स्या द्वादशसम्पन्ना	३८	मध्यकूटमिदं प्रोक्तं	१६
मत्स्वरूपो हि यद्बिन्दु	३२९	मध्यकूटं प्रवक्ष्यामि	१५
मदङ्गस्पर्शमात्रेण	३२३	मध्यत्रिकोणचक्रे च	१७१
मदनोत्तप्तहृदयां	१६९	मध्यदेशे महापुण्ये	२२८
मदनोल्लसिताङ्गाभिः	१६९	मध्यप्राणप्रथारूप	२५५
मदन्तस्त्वयि संलीने	३२२	मध्यबिन्दुविसंज्ञां तु	२५५
मदन्तिकं समासाद्य	४	मध्यमातर्जनीभ्यां स्याद्	१०४
मदयन्तीं सहदेवां	२३८	मध्यमा धनसिद्धौ स्यात्	१७५
मदविह्वलया युक्त	९२	मध्यमानामिकाभ्यां तु	१६७
मदात्मरूपमात्रं तु	३२०	मध्यमाया मध्यभागे	१७५
मदिराघूर्णनयनो	२८४	मध्यमे कुरु तन्मध्ये	१७२
मदिराघूर्णनयनो	२९३	मध्यमे मध्यतः कृत्वा	१६४
मदिरायां न वा शक्तौ	२९१	मध्यमे मन्त्रपिण्डे तु	२५६
मदिरां पृष्ठतो दद्यात्	१५२	मध्यमे योजयेन्मध्ये	१३५
मदिरेति समाख्याता	१५३	मध्यमः कल्पसंयुक्तो	५५
मद्यपानं तु पद्मेषु	३०४	मध्ययोः पूजयेद् विद्यां	२११
मद्यं मांसं तथाऽन्यत्तु	२९२	मध्यरेखां परित्यज्य	३७
मद्यं मांसं मुद्रा शक्तिः	२१५	मध्याह्ने तत्तु देवेशि !	२९५
मद्यं मांसं विना देवि !	२९४	मध्यादि स्थापयेत् तेषु	२७३
मद्यं मांसं तु सिन्दूरं	१८३	मध्यास्तिस्रो गण्डयोश्च	८८
मद्रूपा परमाशक्तिः	३२२	मध्याह्नविहितां देवि !	२९५
...		मध्याह्ने चिन्तयेद् देवीं	६६

मध्याह्नेऽन्तर्विजानीया २०५
मध्याह्नं पातु कौमारी २५
मध्ये त्रिकोणमेव स्याद् ३८
मध्ये त्रिकोणं संलिख्य ३४
मध्ये स्वयम्भुलिङ्गं तु ५९
मध्यं सुखं विजानीयात् २०८
मन: करोति पापानि ३००
मन: करोति पापानि ३१८
मन: करोति पापानि ३३५
मन: पवनयोश्चैव २४०
मन: पूतिसमायुक्तं ८३
मन: सङ्कल्परक्तो वा ८१
मन: संहृत्य विषयान् १७६
मनस उत्पद्यते वाक् ३३५
मनसा च ततो वाचा १८८
मनसा च स्मरेत् स्तोत्रं १७७
मनसा तु महादेव्यै ११३
मनसाऽपि महादेव्यै ११३
मनस्तुष्टौ समुत्पन्ने २२७
मनस्युन्मनीभूते ३३५
मनस्युन्मनीभूते च ३००
मनुस्युन्मनीभूते च ३१८
मनुर्विमृष्य दातव्यो २०
मनुष्यरूपसम्प्राप्त: २३०
मनोजीवात्मन: शुद्धि: १०७
मनो निधाय योगात्मा ३०९
मनो भवति वै लीनं ३०
मनोवाग्विषयातीतं ३२९
मनोऽहंकारवशगम् ११५
मन्त्रमात्रस्वरूपे च २५४
मन्त्रकालाविशुद्धानि १५७
मन्त्रतन्त्रावतारोऽथ २३७
मन्त्रमस्य प्रवक्ष्यामि १६८
मन्त्रयित्वा महेशानि ! ८९
मन्त्रराज: समाख्यात: १६६
मन्त्रवेदमयं शुद्धं २२७
मन्त्रशुद्धं पिबेन्मद्यं २९२
मन्त्रसिद्धिप्रदां शूद्रां २४७
मन्त्रस्तथैव नि:सेतु १७८
मन्त्रस्मरणमात्रेण २९६
मन्त्रस्य मुखबीजं वा १०८
मन्त्राक्षराणि चिच्छक्तौ १७६
मन्त्राच्छतगुणं देवि ! २९
मन्त्राणां नवलक्षाणि २५४
मन्त्रारम्भं सुधी: कुर्यात् २३३
मन्त्राचमनासनस्थान २३३
मन्त्रार्थं मन्त्रचैतन्यं २५५
मन्त्रार्थ: कथ्यते देवि ! २५५
मन्त्राश्चैतन्यसंयुक्ता: २५५
मन्त्रास्तु बहव: सन्ति ३२७
मन्त्री न चात्र सन्देहो १००
मन्त्रेण तस्य नियतं २३२
मन्त्रेण भास्करायार्घ्यं १९६
मन्त्रेण स्वापकाले तु २३६
मन्त्रेषु पठितेष्वेषु १८८
मन्त्रोच्चारे कृते यादृक् २५५
मन्त्रौषधिबलैर्यद्वत् ५७
मन्त्रं काममयं विद्धि ३९
मन्त्रं च कण्ठतो ध्यात्वा १७६
मन्त्रं जप्त्वाम्बुपानीयै: २५०
मन्त्रं यदि श्मशाने तु २२०
मन्त्रं शृणु महादेव्या १९१

मन्दमारुतसंभिन्न	११७	महात्ममहिमाक्रान्त	२६५
मन्दारपारिजाताद्यैः	११६	महात्रिपुरसुन्दर्यां	९
मम ज्ञानप्रभावेण	२९८	महात्रिपुरसुन्दर्या	२१८
ममत्वं ममतादेहे	२८२	महात्र्यस्त्रं स्मरेत् तत्र	४०
ममाधीनस्त्वमेव स्याद्	३२६	महादेव्या महापुण्ये	२२८
ममैवैतेऽवताराश्च	३१३	महादेव्याः समाख्याता	३१
मया चापि पुरा देवि !	३०९	महादेव्यै द्विजो मद्य	१५४
मया धर्षितमात्रोऽसौ	३१४	महान्तं प्रकृतौलीनं	११५
मया निवेदितं भक्त्या	१५९	महापद्मवनध्यानाद्	२९६
मया निवेदितान् गन्धान्	१४६	महापद्मवनान्तःस्थ	१८९
मयापि चिन्त्यते सा तु	९	महापद्मवनान्तस्था	४९
मयाप्येतद् व्रतस्थेन	२११	महापद्मवनान्तस्थे	१३६
मया यत्नेन गुप्तं यत्	३२६	महापातकजातानि	११०
मया सर्वं जगद् व्याप्तं	३१३	महापातकजातानि	२३५
मयाहृतानि यत्नेन	१५९	महाबलपरीवारा	४
मयि प्रविश विश्वेश	३२३	महाभीतिहरा सम्यक्	४५
मयि सर्वं लयं याति	३४०	महाभूतदिनं तत्तु	२१०
मयैव कथितं देवि !	६	महाभूतदिने नक्तं	१७
मय्येव सकलं जातं	३४०	महाभूतदिने वापि	२२०
मर्त्यपातालरत्ने च	१२६	महाभोगवती विद्या	१७
मर्दनात् करयोः शुद्धि	८५	महामरकतस्थल्या	११८
मलयं च महापीठ	९९	महामहत्करी विद्या	१७
मलिनं परकीयं च	६४	महामाणिक्य-वैदूर्य	११९
मल्लिका मालती कुन्दो	१४८	महामाया ततः पश्चात्	११
मल्लिका-मालती-जाति	२७९	महामायां त्रयेणापि	२५७
महतां च महत्त्वाच्च	३३०	महामाया महाबुद्धि	१७
महत्या च श्रिया युक्तो	३२२	महामायां महादेवीं	११३
महदाश्चर्यमेतन्मे	३३०	महामुद्रेयमाख्याता	१३७
महाक्षोभं कुरु युगं	१३१	महामृगमदोद्दाम	१२३
महातत्त्वार्थ इति यत्	२६१	महायोगेश्वरं देवं	१६३
महातेजोमयः पातु	२८	महारसरसान्दोल	११७

महारौद्रपीडितानां २६६
महालक्ष्मि ! महामोह २१५
महालक्ष्मीस्तु पीताभा ४३
महालक्ष्मीस्तु प्रजप्याऽथ १
महाविद्याक्रमं यद् यद् ३०२
महाविद्येति सा कैश्चित् ३०५
महाविद्येश्वरी पातु २३
महाशङ्खमयी माला २४७
महाशङ्खैस्तु वीराणां १२६
महास्नानं भवेद् देवि ! १४३
महैश्वर्यं धनित्वं च २८८
महोत्सवविधौ यो मे ३२०
महोत्साहे महालक्ष्मी: २५

मा

माणिक्यं मौक्तिकं देवि ! १२८
माणिक्य-रत्न-वैदूर्य ११९
मातङ्गवनिता पातु २८
मातङ्गेशि ! नमस्तुभ्यं २१४
मातङ्गेश्वरि सर्वान्ते १९२
माता रात्रि: समाख्याता २०५
मातुलुङ्गफलं चैव ४४
मातु: पितुर्यथा बालो २०२
मातृकाद्यं समुद्धृत्य ८५
मातृकां प्रतिलोमेन १२७
मातृकां शृणु देवेशि ! ८६
मात्रावृद्धिक्रमेणैव ५५
मादनं गोत्रमिच्छान्तो २०
मादनं जठरं देवि ! २६०
मादनं प्राणरूपं तु २६२
मादनं शक्रमारूढं १०३
मानरूपक्रियोपाधि ३२८
मानवं च कुलान्तं च ९९
मानसं वै भवेत् स्नानं ६४
मानसोच्चारणात् तुल्य १७६
मानुषत्वं विना सिद्धि: २२१
मानुषं भारतं श्रेष्ठं २२७
मान्त्री दीक्षा च सा प्रोक्ता २३३
मामक्या कलया युक्तं ३२१
मामानन्दय सानन्दं ३१४
मामासाद्य तथा विष्णु: ३०९
मामुद्धर जगन्मात: ३१३
मायागृहान्त: सङ्कोच: ३३१
मायात्मन: कला नाम ३३२
मायापूर्वो वकारादि: ३३१
माया बलवती ह्येषा ३०५
मायाबिन्दुसमायुक्तं २६४
मायाबिन्दुसनादेन २०
मायाबीजं तत: पश्चात् १९१
मायाबीजं रमाबीजं १०२
मायाबीजेन तत्सर्वं ११७
मायालक्ष्मीकलाभिस्ता १६५
मायालक्ष्मीसमायोगं १६३
मायालक्ष्म्यादिकास्तद्वत् २३०
मायाश्रीकामबीजाद्यां २७४
मायास्थाने रमाबीजं ११
मार्जारस्य तु मांसेन १९३
मार्तण्डभैरवं पश्चात् १९७
मार्तण्डभैरवायाऽर्घ्यं ७२
मार्तण्डभैरवायेति ७२
मालती-मल्लिका-जाती ११७
मालती-मल्लिका-जाती १४७
मालया जपतो नित्यं १७३

मालाबीजं तु जप्तव्यं	१७५
मालाभावे ततः स्वासु	१७४
मालां स्वहृदयासन्ना	१७५
मालां कृत्वा महादेव्यै	१४८
मालिनी सदृशी ध्येया	४७
माल्यं च गन्धलेपं च	२४९
माल्यं पद्मसहस्रस्य	११३
माल्यादीनां प्रदानेन	१८०
माल्यानि कुसुमानीव	३३
मा विषीद नृपश्रेष्ठ !	२
मा विषीद महादेव !	३१४
माषमुद्गमसूराद्यै	१५६
माषाढकीमसूराश्च	२४९
मासतो वर्षतो वापि	२१८
मासिकं तिथिकृत्यं च	२०२
मासि-मासि चरेद् यात्रां	२७६
मासेनाऽऽकर्षणीं सिद्धिं	२९४
माहेशि ! वरदे देवि !	२१३
माहेश्वरी तयाऽऽकाशं	१३
माहेश्वरी श्वेतवर्णा	४३
मां	
मां प्रसाद्य तपस्तप्त्वा	४
मां मदीयं ततो देवि !	१८८
मांसं मत्स्यं तथा मुद्रां	२९१
मांसधातुगते पश्चात्	९६
मांसभारैर्न मे प्रीति	३२२
मां समीक्ष्य वरं वव्रे	३११
मांसानि विविधान्यत्र	१८४
मांसेन साधितं भक्तं	१८४
मि	
मितत्वेन त्रिधाऽऽचम्य	१९८
मित्राणां सर्वभूतानां	३०६
मिलितं मुष्टियुगलं	१३९
मिश्रीकृतैस्तु सर्वेषां	१४४
मिश्रीभावं तदा याति	२४८
मी	
मीनमुद्रां विधायाथ	१२८
मु	
मुक्तामाणिक्यवैदूर्य	२७३
मुक्ताहारलतोपेत	१२२
मुक्त्वा च मुदितो लोके	२२०
मुखं प्रक्षाल्य देवेशि !	६२
मुखं बिन्दुवदाकारं	२९४
मुखवासकरं पुण्यं	१५९
मुखावलोकी सेवेत	२३१
मुखे कण्ठप्रदेशे तु	१०७
मुखे कार्याणि सिद्ध्यन्ति	२४७
मुखेऽनामां मध्यमां च	८८
मुदं रान्ति च ता यस्मात्	१८२
मुद्गान्नप्रीतिसंयुक्तां	९६
मुद्रानुष्ठानमज्ञात्वा	१८२
मुद्राशरीरं मे ब्रूहि	३९
मुद्रां भौतिकमित्याहुः	३९
मुद्रेयं फालिनी प्रोक्ता	१३०
मुद्रैषा परमेशानि !	१६७
मुद्रैषोन्मादिनीनाम्ना	१६८
मुनीनां च मुमुक्षूणां	१०९
मुमुक्षुश्चिन्तयेल्लीनां	११५
मुषलमुद्रिकां योनिं	१२९
मुष्टिद्वयस्थिताङ्गुष्ठौ	१३७
मुष्टिमध्यस्थितां देवि !	१८७
मुष्टिं कृत्वा तु हस्ताभ्यां	१२९

मुहूर्तत्रयमात्रं तु	२०४	मूलादिब्रह्मरन्ध्रान्तं	१०९
मुहूर्तत्रयमात्रं तु	२०४	मूलादिब्रह्मरन्ध्रान्तं	२४१
मुहूर्तत्रयमात्रा तु	२०५	मूलादिब्रह्मरन्ध्रान्तं	२६७
मुहूर्तत्रयमानं तु	२१०	मूलादिब्रह्मरन्ध्रान्तं	२०८
मुहुर्मुहुः पिबेन्मद्यं	२९२	मूलादिहृदयं यावद्	१०९
मूको भवति वागीशो	१०	मूलाद्येनैव तत्राद्यां	४१
मूर्ध्नि छत्रं निधायाथ	१४०	मूलाधारे ज्वलद्रूपे	२६१
मूर्ध्नि त्रिकोणमध्ये तु	२५३	मूलाधारे त्रिकोणाख्ये	१०८
मूर्ध्नि सञ्चिन्तयेद् देवि !	९१	मूलाधारे त्रिपुराख्ये	५९
मूलकूटत्रयेणैवं	१०५	मूलाधारे परे चक्रे	३०७
मूलदेव्याः स्वनामान्ते	१५९	मूलाधारे महादेवि !	२५३
मूलद्वितयमुच्चार्य	१०५	मूलाधारे शवर्गेण	१०४
मूलपद्मे कुण्डलिनीं	५२	मूलाधारे सदा पातु	२४
मूलप्रकृतिं तत्रैव	९७	मूलेन ध्यानयोगेन	२९९
मूलमन्त्रेण देवेशि	१५६	मूलेनापि ततः पश्चात्	१४४
मूलमन्त्रेण सम्मन्त्र्या	२३५	मूलेनैव शिखां बद्ध्वा	२३५
मूलमन्त्रेण संस्थाप्य	२३८	मूलं ऐं क्लीं सौः	२७०
मूलमाधारषट्कानां	६०	मूषिकामण्डूकस्पर्श	७७
मूलमूर्तिर्महादेव्या	२२५	मूषिकोपहतं कोषं	२८८
मूलयोगकृतामायुः	२१६	मृगनाभिसमुद्भूत	१४६
मूलवर्णादिविन्यासं	१०२	मृगयाभिरतिर्यस्य	२८६
मूलवाग्भवमुच्चार्य	१०५	मृणालतन्तुरूपं हि	२६०
मूलवाग्भवमुच्चार्य	१०६	मृत्तिकासप्तविन्यस्तं	२३८
मूलविद्या त्रयाकृत्या	१०६	मृदादेः कलशादीनां	३३३
मूलविद्या द्विरावृत्या	१०४	मृदालभनकृत्ये च	६३
मूलविद्याप्रयोगेण	१९५	मृद्वासने समासीनः	४८
मूलविद्यां समुच्चरन्	२६९	मेकारं रक्तवर्णं च	६८
मूलविद्यां समुच्चार्य	१३७	मेदिनी सर्वदा शुद्धा	७७
मूलस्थानगतं मन्त्रं	२५४	मेदोधातुगते पश्चात्	९६
मूलादिब्रह्मरन्ध्रान्तं	१०६	मेरुगिरिं महेन्द्रं च	९९
मूलादिब्रह्मरन्ध्रान्तं	१०६	मेरुपृष्ठऋषिः प्रोक्तः	७९

मेरुमध्यस्थिता या तु ५९
मेरुं प्रदक्षिणं कुर्वन् १७४
मे वशं चानय प्रोच्य १८७
मैथुनं तत्कथालापं २४९
मोक्षार्थी लभते मोक्षं १२४
मोदते सततं योगी २२३
मोदते सततं वीरः २२१
मोदते सततं शुद्धः २२३
मोहनं क्षोभणं चक्रं १६३
मोहनार्थं परं तेषां ५
मोहने मोहिनी पातु २८
मोहयित्वा जनान् सर्वान् ३०७
मोहयित्वा पुनर्देवी ३२५
मोहयित्वाऽहमीशानं ३११
मोहाद् यदि ददन्मद्यं १५४
मोहिनीफलजं चैव १५३
मौक्तिकैः कुसुमैः स्रग्भिः ११८

य

य इहाऽऽत्मकृते देवि ! २८२
य उच्छिष्टमुखो भूत्वा १९१
य एतत् तन्त्रं समाधीते २४०
यक्षलोकप्रमाणी च २२८
यच्च प्रियतमं देव्या १४१
यच्चिन्तनान्महादेवि ! ५
यच्छ्रुत्वाऽधिगतं पूर्व २
यच्छ्रुत्वा साधकाः सर्वे १६
यजनं चास्य देवस्य १८५
यजनं तु महादेव्या २८०
यजमानो भवेदन्धः २३८
यजेत् कामेश्वरीमाद्यां ४२
यज्ज्ञानान्नापरं ज्ञानं ३
यज्ञच्छिद्रं तपश्छिद्रं १९६
यज्ञादिषु महेशानि ! २८२
यज्ञाधिकारितामादौ १९७
यज्ञं समापयेन्नित्यं २१९
यज्ञं संरक्षयेद् दिव्यं २३४
यतस्तस्याः समुत्पन्नं ४१
यतिर्वा भूपतिर्वापि २८४
यतो गुरुः शिवः साक्षात् २३२
यतो देवाश्च देव्यश्च २९३
यतः करोति संसिद्ध्यै २२४
यत् करोति यदश्नाति १२४
यत्कृत्वा दानवान् विष्णु २१
यत्तु पश्यसि हे वत्स ! ३१३
यत्नात् परस्त्रियं कुर्यात् २४५
यत्नात् पुरश्चरेन्मन्त्री २४५
यत्नात् संगोपयेदेनां १७५
यत्त्रिंशत्तत्त्वभरितं २३९
यत् पश्यति यच्छृणोति १२४
यत्पीठं ब्रह्मणो वक्त्रं २९३
यत् पुनर्ब्रह्म सर्वात्मा ३३६
यत् पूतिगन्धसंयुक्तं १५६
यत् प्रकाशात्मकं सर्वं ३३०
यत्र कुत्र महापीठे २२१
यत्र तत्र नरः पूजां २२४
यत्र तत्र यजेद्देवीं २९३
यत्र देशे य आचार २८३
यत्र यत्र मनो याति ५७
यत्र यत्र मृतश्चायं ५८
यत्राऽऽनन्दो भवेद् भावे २६३
यत्रायं निवसेद् देवि ! १००
यत् सम्मतं तथाऽप्येतत् ३२८

यत् सूचितं पुरा नाथ २१
यत् संख्यामासमारब्धं २५०
यत् स्वयं गद्यपद्याभ्यां १६१
यत् स्थिरीक्रियते देवि ! ३१०
यन्नोक्तं डामरे तन्त्रे २९
यन्त्रे मन्त्रे कुले चैव २७६
यन्त्रं शरीरमित्याहु: ३९
यथाकाले तथापुष्यं १९
.......यथाकाशो ३१८
यथाकाशो घटाकाशो ५६
यथा गुरौ तथा चात्म २३२
यथाऽग्निविद्रुतं स्वर्णं ५८
यथा यथा गृहे बाह्ये २२०
यथा यथाऽऽधारगतं १५०
यथातथा सुगन्धैर्वा १४२
यथा तु नमिता प्राज्ञे २१५
यथा तुष्यति भोगेन ३०९
यथा त्वं मयका नाथ ३२५
यथा देवे तथा मन्त्रे २३२
यथाधिकारमालोच्य २४२
यथाधिकारमावर्त्य २४२
यथा फेनतरङ्गादि ५७
यथा मुक्ताफलमयी २४७
यथा मे जायते प्रीति ३२२
यथा यथा भवेद् भक्ष्यं १५६
यथायोग्यगुणै: पूर्वै: २३१
यथावदूहवाक्येन १६५
यथा वा पूज्यते देवी २१२
यथाविधि क्रमेणैव ४२
यथाविधि गुरोर्दीक्षां २४५
यथाविधि जपं कृत्वा १७७
यथाशक्त्या तु मिलितै: २७२
यथाशक्ति जपं कुर्यात् १७७
यथाशक्त्येकतो मन्त्री ७९
यथा सिद्धिस्तथा माला १७३
यथा हस्तान्न च्यवते १७४
यथेष्टं चार्मणं कुर्यात् ७८
यथोक्तविधिना देव्यै १४१
यथोक्तविहिते कुण्डे २५१
यथोक्तं नियमं कृत्वा २५१
यथोक्तां कुलजां शस्तां ४१
यथोपदिष्टविधिना २९६
यदक्षरं परिभ्रष्टं १८८
यदङ्गं तु विहीयेत २०८
यदञ्जनं प्रजायेत १४७
यदन्नं दीयते तस्मै ११२
यदन्यत् तु प्रयुञ्जन्ति २४८
यदन्यद् दीयते द्रव्य १३२
यदव्यक्तमनिर्देश्यं ३१०
यदा तन्मयसिद्ध्यादि ३३०
यदा तु सा तस्या २८८
यदात्मना न विज्ञातं ७७
यदा भूतानि सर्वाणि ५७
यदा मनसि चैतन्यं ५७
यदा स भगवान् देवो २०५
यदा सर्वाणि भूतानि २८३
यदा सा परमाशक्ति: २०७
यदि क्रीडापरास्तास्तु २१५
यदिच्छा जायते भोक्तुं २८१
यदि जीव: पराद् भिन्न: ५६
यदिदं पुरुषे देवि ! ३०४
यदिदं शक्तिमाकाशं ३३५

यदिदं निष्कलं ब्रह्म	३३७
यदि न्यूनाधिकं कुर्याद्	२५०
यदि पुष्या भवेत् तत्र	२२०
यदि बाह्यार्चनाद्रव्य	११५
यदिदं लक्ष्यसे देव !	३१५
यदि विघ्नो भवेद् देवि !	२२६
यदिष्टं सर्वमाख्यातं	३२८
यदुक्तं तामसं त्यक्त्वा	२०१
यदुक्तं ते मया तन्त्रं	३
यदुक्तं ते मया तन्त्रं	५
यदुक्तं भवता ब्रह्मन्	३११
यदेव लभ्यते वस्तु	२३२
यद् दृश्यान्नापरं दृश्यं	३
यद्भुक्तं जीर्यते शीघ्रं	२८१
यद् यत् प्रियतमं वस्तु	२३२
यद्दत्तं भक्तिमात्रेण	१८८
यद् यदेव परं तत्वं	३२६
यद् यद् वदति सन्तुष्टा	२१३
यद्रूपं परमेशान्या	१९९
यद्रूपमक्षरं लोके	१८
यदृच्छयोपपन्नं यत्	२८४
यदृच्छालाभसन्तुष्टः	२३०
यद्यन्यद् दूषणं पात्रे	८२
यद्ययमेव स्थैर्येण	३०९
यमं नियममासन	५३
ययाऽचिरात् सर्वपापं व्यपोह्य	३३८
यया प्रकाश्यते ब्रह्म	३१०
यया विज्ञातया देवि !	१९१
यया विज्ञायते ब्रह्म	६७
यल्लाभान्नाऽपरो लाभो	२
यवर्गेण क्षकारेण	९८
यवर्गेण च देवेशि !	१६७
यवानास्तीर्य पुष्पाणि	२३८
यवानां तण्डुलैरेब	२६८
यवापुष्पैराज्ययुक्तैः	२७१
यश्चैवं तु न जानाति	७०
यस्तैजसेन पात्रेण	१५८
यस्मात् तत् सर्वलोकानां	२२१
यस्मिन् कोष्ठे क्षेत्रनाम	२४६
यस्मिन् यत्र य आचारः	३०३
यस्मै कस्मै न दातव्यं	२०
यस्मै कस्मै न दातव्यं	२९
यस्मै कस्मै न दातव्यं	२२७
यस्य तिष्ठति मन्त्रोऽयम्	१९२
यस्य दर्शनमात्रेण	३६
यस्य प्रबोधमात्रेण	४७
यस्य भक्तिर्गुरौ नित्यं	३०
यस्य भक्तिर्गुरौ नित्यं	५२
यस्य यद् विहितं कर्म	२०२
यस्य यस्य पदार्थस्य	२५६
यस्याः स्मरणमात्रेण	८
यस्याः स्मरणमात्रेण	२६६
यस्यैते चातिसन्तुष्टाः	२८६
यस्यैवं परमात्मा स	५७
याकिन्यै नम इत्यन्ते	९७
यागमन्दिरगांस्तत्र	७६
या च भूमिर्निषिद्धैषा	७४
या चित् सत्त्वैव सा प्रोक्ता	२६३
यातायातक्रमेणैव	६१
याल्कारं च शिवः प्रोक्त	६९
यान्ति चोर्ध्वं परंधाम	२०९
या नेच्छतीप्सया श्रद्धां	२८९

या ब्राह्मीप्रमुखा देव्यो	८६	ये मन्त्राः परमेशानि !	३२७
यामात्मकं समुच्चार्य	१८५	ये ये मन्त्रा देवतानाम्	८४
या मुक्तिर्मम देवेशि	३१२	येषां मध्ये तु यः कश्चिद्	२५५
या मे मूर्तिर्द्वितीया च	३१२	येषां श्रवणमात्रेण	५
यावच्छक्यं नियम्याऽसून्	१०८	योगङ्गैरेभिर्जित्वा तान्	५३
यावत्कालं वहेदेतद्	१३८	यो गन्धे मोहितं यत्तु	२०४
यावत् त्वां पूजयिष्यामि	१३६	योग-भोग-तपः क्लेशैः	३०५
यावत् तावद्धि जप्तव्यं	१५४	योगयोगाद्भवेन्मुक्तिः	५३
यावत् संस्थापयेद् देवीं	१३५	योगं किं वा शरीरं च	३
यावन्न चलते जीवः	३३६	योगात्मा योगविज्ञानी	१२३
यावन्न जायते ब्रह्म	३१८	योगात्मा योगविज्ञानी	२१०
यावन्न दीयते देवि !	७२	योगाः समाधयो ज्ञानं	३२६
यावन्मनो लयं याति	१९९	योगिनां वरदं ध्यायेद्	६८
या विद्या चेह देवेशि	१५२	योगिनीचक्रपूजायां	८०
या शक्तिः सर्वभूतानां	१३	योगिनीरूपमास्थाय	२५९
या शक्तिः सर्वभूतानां	२४	योगिनीवर्णविद्याया	२५९
या शक्तिः सर्वभूतानां	३०७	योगिन्यः कामरूपाश्च	१८५
या शक्तिः सा महादेवी	३०	योगिन्यश्च समुद्राश्च	१६५
या सृष्टिः शक्तिरस्माकं	३१०	योगिनो मुनयश्चैव	११३
यां यां तु परमेशानि !	९७	योगिनो व्यवधानेन	५७
युक्तात्मा येन विहरेत्	५३	योगिनां स्वामिनीप्रान्ते	९६
युग्माङ्गमिलितं देवि !	३७	योगिनि स्वामिनि प्राज्ञे	९७
युद्धे विजयमाप्नोति	२७५	योगिभिः पीयते तत्तु	३००
ये केचित् पापसङ्घाताः	१०१	योगो हि ललिता देवी	५३
येन तेन विधानेन	३०८	योजयित्वा तर्जनीभ्यां	१३५
येन विज्ञातमात्रेण	३४	योजयित्वा परानन्द	३०७
येन विशुद्धभावेन	२३३	योजयेत् पञ्चमीं विद्यां	१७
येनानुष्ठितमात्रेण	१८४	यो जानाति महाविद्यां	१४
ये निन्दन्ति न तद्भावं	३०६	यो जानाति महीपृष्ठे	१२
ये देवा मद्गतप्राणा	३२३	यो ददाति निषिद्धेभ्यः	२९
ये पुनर्विघ्नकर्तारः	१८८	योऽनर्चिषि जुहोत्यग्नौ	२३८

यो नरो भक्तिसंयुक्तः	११३	रक्तवर्णां त्रिनेत्रां च	९६
योनिभूता महामुद्रा	३९	रक्तवस्त्रपरीधानां	३०
योनिमुद्रां प्रदर्श्याथ	५१	रक्तवस्त्रपरीधानां	३१
योनिमुद्रां प्रदर्श्याथ	१३९	रक्तवस्त्रपरीधानां	१२३
योनिमुद्रां महेशानि !	१०७	रक्तश्यामहरिद्रेन्द्र	१२०
योनिमुद्रां विधायादौ	१२६	रक्षयेत् पालयेत् साधुः	२०४
योनिमुद्रेयमाख्याता	१७२	रक्षाहीनं च यत् स्थानं	२३
योनियुक्तं सबिन्दुं च	१०२	रक्षितव्यस्त्वया भद्रे	५
यो मुद्रां धारयेदेनां	२७५	रक्षोभूतपिशाचाद्या	२७५
यो वा विधिमनाहत्य	२८२	रक्ताक्षीं च श्वेतवर्णां	९५
योषित्स्मरणमात्रेण	२९६	रक्ताभममृतं तत्र	११६
योषिदन्ते पुरश्चर्या	२२७	रक्ताम्बरधरः पश्येद्	२०७
योषा योषित्प्रियाणां त्वं	३१०	रक्तालङ्कारभूषाढ्यां	१९२
योऽसौ विश्वेश्वरो देवो	१४	रक्तासनोपविष्टस्तु	३०
यैः सम्यक् तुष्यते देवी	१४१	रक्तासनोपविष्टस्तु	८०
यं वदन्त्यमलात्मानं	१	रक्तासनोपविष्टस्तु	२९७
यं वाय्वात्मना ईश्वरेण धूपं	५०	रक्ता संक्षोभणीमुख्याः	४४
यं रं युतां धनिष्ठां च	९४	रक्तां सूक्ष्मां च विश्वस्य	१०८
यः कुर्यान्मातृकान्यासं	८९	रक्तोत्पलदलाकार	१२२
यः सदा पूजयेद् देवं	७३	रक्तोत्पलैर्जगद्वश्यं	२७१
र		रचितेयं महामुद्रा	१७१
रकारं कपिलं नित्यं	६७	रजश्च तत्र संचिन्त्य	१२०
रक्तचन्दनपुष्पैश्च	१४२	रजसा च समायुक्तो	३३६
रक्तचन्दनमाला तु	२४७	रजसा च समायुक्तो	३३६
रक्तपद्मनिभां देवीं	१२१	रज्जुसर्पवदात्मानं	३१६
रक्तपद्मनिभां देवीं	२०७	रञ्जितं चक्रराजं च	८१
रक्तपद्मसमासीनां	३१	रणस्थं च करस्थं च	१९४
रक्तपद्मेन वज्रेण	१४८	रत्नद्वीपस्फुरद्भास	१२२
रक्तपुष्पैश्चन्दनैश्च	७२	रत्नपुष्पं च देवेशि !	१४८
रक्तपुष्पं गृहीत्वैवं	१११	रत्नसङ्क्लृप्तसंशोभि	११८
रक्तमालाम्बरधरं	१६९	रत्नसिंहासनाम्भोजे	८४

रत्नेशीं पूजयेत् तत्र १२८
रत्नेषु कीलकं यद्वद् ९
रत्नं गगनसंज्ञं च १२६
रथ्यायामासवस्थाने २५०
रमाबीजं ततो योनिः ११
रमाबीजं परं पश्चात् ९१
रमाबीजं समुद्धृत्य १२
रमामाया हंसबीजं २६४
रम्भाफलं चतुःखण्डं २७२
रविमण्डलगां देवीं ६६
रवौ गुरौ सिते सोमे २३३
रश्मिवृन्दानि ते देवि १६३
रसमात्रं जलं विद्धि ३१५
रसाकर्षणरूपाऽव्यात् २५
रसे रूपे च गन्धे च २८
रसः सम्मर्दजो वापि १४५
रहस्यकथनं देवि ! २४०
रहस्याख्यानकं कर्णे ३२३
रहस्यार्थो मया प्रोक्तः २६१
राकिण्यै नम आभाष्य ९६
रागेच्छा सुखदुःखादि ३१६
राक्षसानां च यक्षाणां २७
राक्षसान् किन्नरान् कृत्वा २२०
राक्षसाः प्रतिगृह्णन्ति ७८
राक्षसं वायुकोणं स्याद् ८०
राजते सततं राजा २२०
राजते सततं राजा २२२
राजद्वारि च दिग्वासो २८९
राजराजेश्वरीदेव्या २१
राजराजेश्वरीदेव्याः २१
राजराजेश्वरी विद्या १२
राजराजेश्वरी विद्या २२
राजराजेश्वरीं विद्यां १२
राजसूयशतस्यापि १५४
राजहंससमासीनः १६५
राजानमथवा राज ९०
राजानश्च स्त्रियः सर्वा १९
राजानो वश्यमायान्ति २७१
राजोपचारं दत्त्वाऽन्ते २१०
रात्रौ कुलकथालापं २९५
रात्रौ ताम्बूलपूरास्य २५३
रात्रौ पर्यटनं कार्यं २९५
रात्रौ वृद्ध्या दिने हान्या ४२
रामाय विश्वरूपाय २५३
रामारामो रमणीभिः २८४
राशिभिः पञ्चमो न्यासः ९१
(राहू) कूटद्वयस्फूर्ज २५६
रीङ्कारं विमलं ध्यायेद् ६८
रीङ्कारं शुक्लवर्णं तु ६८
रुचिराङ्गदभूषाढ्या १६९
रुद्राक्षमालिका भोग २४७
रुद्राक्षैर्यदि जप्येत २४८
रुद्रात्मकशक्तिशब्दात् १०५
रुद्रेश्वरसदेशाख्या २५८
रुद्रः पुष्पगतो युक्ते १९४
रुधिराक्तेन छागस्य २७१
रूपाकर्षणरूपाऽव्यात् २५
रूपाणां त्रितयं तत्त्वं २५७
रूपमात्रं तु यत् तेजः ३१५
रूपं तवैव तत् सूक्ष्मं ३१०
रेखाद्वयं बहिः कुर्याद् ३८
रेखाः स्युश्च वैवस्वत २६८

रेखोन्मीलनमापाद्य	२७७	ललाटे तिलकं दद्यात्	११२
रेफादग्निः सकाराच्च	२५६	ललाटे मुखवृत्ते च	८७
रेफः कालाग्निरूढत्वात्	२५६	ललितानि च नृत्यानि	२०४
रोचनाकुङ्कुमाभ्यां च	१८	ललितायास्त्रिभिर्बीजैः	६९
रोचनाकुङ्कुमाभ्यां च	८१	ललितायास्त्रिभिर्बीजैः	२६६
रोचनाकुङ्कुमेनैव	३४	लवङ्गमाधवी बिल्व	११६
रोचनाकुङ्कुमैर्मिश्रै	११२	लसत्तण्डुलजं देवि !	१५६
रोचनाकुङ्कुमैर्मिश्रं	१२७	लाक्षारुणमयं विश्वं	२०७
रोचनाचन्द्रकाश्मीर	२१५	लाक्षारुणमयं सर्वं	२०८
रोचनाचन्द्रकाश्मीर	२७३	लाजामुष्टिप्रमाणाः स्यु	२७२
रौप्यमिन्दुस्तथा हेम	२७३	लावण्यकदलीतुल्य	१२२
रौप्यं दक्षिणतर्जन्यां	६३	लावण्यसरिदावर्त	१२२
ल		लिङ्गभेदक्रमेणैव	६१
लकारात् पृथिवी जाता	२५६	लिङ्गेनोत्कर्षयेद् योनिं	२९३
लक्षकोटिपदस्यान्ते	९५	लिङ्गरूपी ह्यहं देवि !	२५४
लक्षमेकमिदं जप्त्वा	२६५	लिङ्गदेहं तु तं प्राहुः	८३
लक्षवर्णं शम्भुकोणे	२४६	लिङ्गं पाशं कपालं च	१८५
लक्षवारसहस्राणि	२१	लिङ्गं योनिं च सत्त्वं च	२६१
लक्षाभ्यां परमेशानि !	१६७	लिङ्गं शिवस्तथा शक्तिः	३१९
लक्षाभ्यां पादयोः केतुं	९३	लिप्यते न स पापेन	५८
लक्षाभ्यां बिन्दुमद्द्वाभ्यां	९५	लीलारविन्दं वामेन	१६६
लक्ष्मीमदादनाहत्य	२४५	लेपमात्राज्जयी युद्धे	१९४
लङ्घनान्निरयं यस्य	२०२	लेपमात्रेण धीराणां	१९४
लब्ध्वा तु जगतः सोऽयं	३०६	लेह्यचोष्यान्नपानादि	१९०
लभते साधको नित्यं	१४२	लेह्यचोष्यानुपानादि	१५९
लम्बिके चन्द्रबिम्बाभं	२५४	लोकद्वयविहीनस्तु	२०३
लम्बोदराय विघ्नेश्यै	९२	लोकपालैः सहागत्य	१८०
लयो वायौ च वायूनां	३००	लोकाः पुण्यपराः श्रेष्ठा	२२७
ललाटेऽनामिकां मध्यां	८८	लोकान् वितनुते ब्रह्मा	२१
ललाटे च प्रविन्यस्य	९४	लोकांश्च त्रिविधान् मत्वा	२०४
ललाटे च प्रविन्यस्य	१०७	लोचनत्रयसंयुक्तां	९७

लोभान्मोहाच्च गर्वाद् वा २६७
लोहभागाः समुद्दिष्टा २७३
लौहित्यजितसिन्दूर १२३
लं पृथिव्यात्मना ब्रह्मणा
गन्धं कल्पयामि ५०

व

वक्तव्यं न पशोरग्रे ९
वक्तुमर्हसि तत्त्वेन ३२६
वक्त्रकोटिसहस्रैस्तु १२
वक्त्रकोटिसहस्रैस्तु २०९
वक्त्रनासापुटान्तःस्थो ३३६
वक्त्रान्ते चास्त्रमालिख्य ७६
वक्त्रे सरस्वती तस्य २१७
वक्त्रैस्तिष्ठति पीयूषैः २४३
वचनात् परमेशस्य ७
वचनादेश्च शब्दादे ३३२
वचोमात्रेण देवेशि ! ३३
वज्रतुण्डो द्विरण्डश्च ९३
वज्रेश्वरी तृतीया च ८
वत्सराभ्यासयोगेन १०७
वदेत् सविनयं वाक्यं २९३
वध्यान् वध्यात् तथा दण्ड्यान् २०४
वनस्पतिरसोत्पन्नो १५०
वने सर्वान् वशे कृत्वा २२२
वयसा जातितो वापि २१६
वरदां सिद्धिदां विद्यात् ११
वरदाभयहस्ता च ४३
वरदाभयहस्ता च ४३
वरशक्त्यै वरं पात्रं १३१
वरं वृणीष्व भद्रं मे ३११
वरान्ते वरदान्ते च १८७
वराभयकरा रक्ता ४३
वराभयकरो नित्यो ५२
वराभयकरं शान्तं ४९
वराभयौ च दधती ४५
वराभयप्रदो देवः १६५
वरिवस्यां गृही २०७
वरुणस्यैव बीजेन १३२
वरुणं वायुबीजं च १०४
वर्गाष्टकनिविष्टाभिः २५९
वर्जयित्वा प्रधानेन २०९
वर्जयेच्छक्तिभेदं तु २०६
वर्जयेद् गीतनृत्यादि २४९
वर्जयेदासनं मन्त्री ७८
वर्णक्रमेण संभाव्य ३२९
वर्णरूपेण तद्व्यक्तं ३२०
वर्णरूपेण सा देवी १५
वर्णरूपं तु शब्दस्य १९९
वर्णात्मकं महेशानि ! २३९
वर्णितुं नैव शक्येयं १२
वर्णेन रक्तगौराङ्गो १६५
वर्णनान्तरितं मन्त्रं १७४
वर्तते यस्तु युक्तात्मा २६२
वर्तन्ते विधिना यज्ञे २२८
वर्तिकार्थं न चादद्यात् १५०
वर्तुलं रचयेद् देवि ! २४६
वर्द्धते तस्य सौभाग्यं २७५
वर्द्धयितुं शरीरं च ७
वर्मबीजमिदं प्रोक्तं ७७
वशिनीप्रमुखान् देवि ! १५०
वशिनी वश्यकार्येषु २८
वशिनी पुरतो देवी ४५

वशिनीप्रमुखाः सर्वाः	१७०	वह्निरयं महादेवि !	३०२
वशिनीप्रमुखास्तत्र	४५	वह्निरिव रिपोर्हन्ता	२१७
वशिनीप्रमुखा रक्ता	४५	वह्निर्वरुणशक्रं च	१०३
वशिन्या शेषबीजान्ते	१०३	वह्निवत् कण्ठसम्बद्ध	३२९
वशित्वा वायुनिलये	२४	वह्निष्टोमफलं लब्ध्वा	१५८
वशीकरोति नचिरान्	९०	वह्निं हित्वा महाबीजं	९६
वशीकृत्य श्रिया युक्तो	२२०	वह्निं कृत्वा प्रथमतो	१९२
वर्षकेण हि तत् सिद्धयेत्	२८७	वह्नीन्द्वर्कमयी मुद्रा	२७३
वसामज्जास्थिसम्भूति	८१	वागीशं स्पर्द्धते वाक्यैः	१०
वसुन्धरा गुणो गन्ध	२५७	वाग्देवता चतुर्थ्यन्ता	१०३
वस्तूनां गन्धमात्रेण	२००	वाग्देवतां हृदि ध्यात्वा	८९
वस्त्रपूतैर्जलैः पूर्णं	८२	वाग्भवबीजरूपां तां	२६५
वस्त्राभावे ततो दद्यात्	१४४	वाग्भवबीजरूपां तु	२६४
वस्त्रालङ्कारभूषाद्यै	१९	वाग्भवो मूलवलये	२५८
वस्त्रेणाह्लियते लज्जा	१४४	वाग्भवं कामबीजं च	१३०
वस्त्रेषु रक्तकौषेयं	१४०	वाग्भवं पदयुग्मं च	१३१
वहत् कराभ्यां देवेशि !	८२	वाग्भवं प्रथमं कूटं	१६
वहन्तीं परमेशानीं	९६	वाग्भवं मूलदेशे च	१०९
वह्निजायान्वितो मन्त्रः	१८६	वाग्बीजं पूर्वमुद्धृत्य	१७२
वह्निजायान्वितो मन्त्रः	१९२	वाङ्मनो-नयनश्रोत्र	२७८
वह्निजायान्वितो मन्त्रो	१८५	वाङ्मनःकर्मभिर्नित्यं	२४९
वह्निजायान्वितो मन्त्रो	१८७	वाङ्माया कमलाबीजं	१९२
वह्निजायान्वितं कृत्वा	७२	वाचकाक्षरसंयुक्ते	२५६
वह्निजायान्वितं प्रान्ते	३०१	वाचा विनिर्णयं ब्रूहि	३३५
वह्निदग्धं कुचेलं च	१४४	वाच्यस्वरूपव्यापित्वं	३२६
वह्निबीजं ततो माया	१०४	वाञ्छा त्वं सर्वजगतां	३१०
वह्निभार्यान्वितां पश्चात्	२७४	वाञ्छितान् समवाप्नोति	२२५
वह्निमण्डलमध्ये तु	१२०	वादयन् शङ्खघण्टे च	१४०
वह्निमण्डलरूपं तं	८२	वादिधान्तस्तथांशांशीं	९७
वह्निमण्डलरूपं तं	१२७	वादिलान्तषड्वर्णेन	६०
वह्निमण्डलरूपं तं	२३८	वादिलान्तांस्तथा कांकीं	९६

वादे सदसि वाक्यस्य	२६५
वाद्यैर्नानाविधैर्देवि !	२७८
वाद्यं गीतं तथा नृत्यं	१७९
वाद्यैर्नानाविधैर्देवि !	१४०
वाद्यं यः कारयेद् देव्यै	१८०
वामकनिष्ठिकाहेमैः	६३
वामकरस्य तर्जन्यां	१११
वामकर्णस्ततो देवि !	९५
वामकर्णोर्ध्वभागे तु	८१
वामकूर्परके देवि !	९४
वामकोणे त्रिकोणस्य	४६
वामतस्तु तथा धूप	१५१
वामतस्तु तथा शङ्खं	८३
वामदक्षोर्ध्वपाणिभ्यां	१८७
वामदेवाख्यमन्त्रेण	३
वामदेवाय लज्जायै	९३
वामनासापुटे पातु	२३
वामभागे समासीनं	२९७
वाममुष्टिं विधायादौ	१८६
वाममुष्ट्यन्तरेऽङ्गुष्ठे	१२९
वामया पूरयेद्वायुं	१०८
वामहस्ते जलं गृह्य	६५
वापीकूपसमीपस्था	७४
वामाङ्गुष्ठानामिकाभ्यां	१८५
वामाङ्गुष्ठं स्पृशेदग्रे	१२९
वामावर्त्तक्रमेणैव	४०
वामावर्त्तक्रमेणैव	१६२
वामेन पाणिना देवि !	८२
वामेन पाणिना पद्मं	१६९
वामोरुगतया शक्त्या	४९
वामोरौ दक्षपादं च	१७५
वायव्यादिषु कोणेषु	१६४
वायुनाऽऽनीयते बाह्ये	३०८
वायुबीजेन संशोध्य	७७
वायुबीजेन संशोध्य	१५८
वायुभिरिन्द्रियग्रामे	३१५
वायुश्च वामकर्णेन	५०
वायुश्च वामकर्णेन	१३०
वायुस्तेजस्तथाऽऽकाशं	३३६
वायोरिव गतिस्तस्य	२२५
वायौ च सुस्थिरीभूते	३०८
वायुं च धूपकं दद्यात्	२९९
वायुं पुरन्दरं देवि !	१०४
वाय्वग्निजलभूमीनां	२५७
वारत्रयमितः पूर्वं	१८७
वाराणस्यां सदा पूजा	२२४
वाराहदेहजैर्दर्भैः	३२१
वाराहस्कन्धजैर्दर्भै	३२०
वाराहि ! वरदे ! देवि	२१४
वाराही वज्रिणी चान्द्री	१९५
वाराही श्यामवर्णा च	४३
वारिणा शोधितं कृत्वा	१८
वारुणेन स्वधावृत्या	१५८
वारुणं चेन्द्रबीजस्थं	१६७
वारुणं शक्रयुक्तं च	१८४
वार्जने मथनोद्घाते	३२९
वार्षिकं त्वथवा कुर्याद्	३२०
वासिनीभ्यो द्विजेभ्यश्च	२०४
वासो भूषणगन्धाद्यैः	२७६
वासो भूषणगन्धाद्यैः	२८६
वास्तोर्बलिं प्रकुर्वीत	२३४
विकल्परूपसंजल्प	४८

विकारं चिन्तयेद् विद्वान् ६८
विकारं जनयेद् वापि २८७
विक्षेपणोत्क्षेपणं चैव ३२४
विघ्नराजाय देवेशि ! ९२
विघ्नहर्त्रे तथा पुष्ट्यै ९२
विघ्नहर्त्रे सरस्वत्यै ९२
विघ्नेश्वराय वै प्रोच्य ९२
विचार्यमाणो यो वेद ३३३
विचार्याऽष्टाङ्गयोगेन ३१०
विचिकीर्षुर्घनीभूता ३६
विचित्रमण्डपैर्युक्ता ७४
विचित्राद्या वरारोहे ४०
विचित्रा सर्वदा पातु २४
विचित्रितैश्चित्रवर्णै ११८
विचिन्त्योत्तररेखायां ४०
विच्चे स्वाहापदं दद्यात् २९७
विज्ञाय गुरुतो जप्त्वा ५८
विज्ञाय हृदयान्तःस्थं २०१
विज्ञेयाङ्कुशमुद्रेयं १२८
विण्मूत्रपिच्छिलो देहः ४९
वित्तशाठ्यं परित्यज्य २४३
विदग्धाश्च समालोच्य २१५
विदध्यात् तत् प्रयत्नेन २०२
विदिते ब्रह्मणः क्षेत्रे २५४
विदित्वा प्रजपेन्मन्त्रं २१०
विदित्वा रक्षणं यत् तु ९
विदित्वा व्यसनं विष्णु ६
विद्यया संस्कृतो यस्तु ७२
विद्याकरी ललाटस्था ३५
विद्याकामश्चरेद् होमं १९३
विद्या किञ्चिज्ज्ञाताहेतु ३३२
विद्या कुण्डलिनीरूपा २६१
विद्याकूटत्रयं देवि ! ८३
विद्या गुर्वात्मनामैक्यं २५८
विद्यातत्त्वपदात् पूर्वं १०६
विद्यातत्त्वात्मनो देवि ! १२०
विद्यातन्तुसमायुक्ते १४५
विद्यात्रयमिदं भद्रे ! ११
विद्यात्रयमिदं भद्रे ! ११
विद्यादैक्यान्महावाक्यै ३१६
विद्याबीजत्रयं देवि ! २६१
विद्याभ्यासप्रसादेन ३२४
विद्यावतारसंसिद्ध्यै ५१
विद्याविद्ये जपाशोण १४५
विद्याविद्येति सा प्रोक्ता ३०५
विद्यास्थैश्चन्द्रबीजैस्तु २५७
विद्यां च हस्तकमलैर्दधतीं त्रिनेत्रां ८७
विद्या तु भूतशाक्ताद्यैः २५९
विद्यां स्वप्नावतीं जप्त्वा १९
विद्युच्चानलसङ्काशा ३००
विद्युत्कोटिप्रतीकाशं २६०
विद्येयं नाशयेद् देवि ! १९१
विद्येयं मातृका देवी ३३३
विद्रुतं पुरतो देव्या १८४
विद्रुममौक्तिकाभ्यां वा ३२१
विधवा नाञ्जनं कुर्याद् १४७
विधानं चात्र वक्ष्यामि १९२
विधाय परितः शक्तिं २८५
विधिना विहिता पूजा ७२
विधिना विहिते यज्ञे २०९
विधिवज्जायते देवि ! २५४
विधिवन्मण्डपं चारु २३५

विधिशतैरपि यज्ञत्वं	२०३
विधिहीनं क्रियाहीनं	१८८
विधेर्विपर्ययात् तस्य	१९७
विनश्यन्ति न सन्देहो	३३
विनानया न चैव स्यात्	२२९
विनानया प्रवर्तेत	२१८
विना न्यासैर्विना पूजां	११४
विनायकाय तुष्ट्यै च	९२
विना प्रतिष्ठया मुद्रां	२७५
विना मद्येन मांसेन	२८०
बिनायकाय मेधायै	९२
विना यन्त्रेण चेत् पूजा	३६
विना येन न सिद्धिः स्यात्	२४५
विना येन न सिद्ध्यन्ति	११४
विनापि योगचर्येण	३४
विना योगं न सिद्ध्येत	५२
विना शक्तिं विना मद्यं	३०३
विनाशित्वं भयं चैव	५६
विनाशं तस्य दुर्बुद्धेः	२८६
विना होमं महेशानि !	२९१
विनियोगः समाख्यातो	८६
विनियोगः समुद्दिष्टः	८६
विनियोगस्तथा प्रोक्त	७९
विनिर्जितेन्द्रियमनो	२०८
विन्ध्यवत् फलदा पूजा	२२४
विन्ध्ये शतगुणा प्रोक्ता	२२४
विन्यसेत् तमतस्तस्मात्	२४८
विन्यसेत् तेषु कुम्भेषु	२७३
विन्यसेद् देवि ! युक्तात्मा	१००
विन्यसेन्मातृकास्थाने	९२
विन्यस्य दक्षिणं हस्तं	६६
विन्यस्यैवं महेशानि !	१०६
विपरीतमभीप्सन्ति	२०७
विपरीतफलं दद्यात्	८३
विपरीतेन रमते	३१४
विपरीतेन वा देवि !	२६२
विपर्ययाद् भवेन्मृत्यु	२८६
विप्रा भ्रात्रादयो यस्य	२८६
विप्राराधनमात्रेण	२५२
विप्राः शिवावेदघोषै	२३३
विफलं तस्य तत् सर्वं	१८२
विभजेन्मातृकां देवि !	२७५
विभज्य पूजयेद् देवि !	२७४
विभूतिभूषणो भिक्षां	२८४
विभूतिभूषणं देवं	२
विभूतिमण्डलं प्राप्य	२८५
विभूतिरात्मनो यस्तु	२०४
विभूतिरात्मनः पश्येत्	२०४
विभूषणं ततो दद्यात्	११२
विभृतं खेटकं शक्तिं	१२९
विमर्षमवनिप्राप्तम्	३३०
विमला जयिनीमध्ये	४२
विमला जयिनीमध्ये	२३०
विमले पूर्णचन्द्रस्य	४९
विमानगामिभिर्यानैः	२२३
विमानवरमारुह्य	१८१
विमुक्तमुखवस्त्रस्य	२४२
विमुक्तो मातृहत्याद्यै	७०
विमुखास्तस्य दुर्बुद्धेः	३२०
विमुखी चेत् तदा तस्य	१५५
विमुखी त्वं च दैत्यानां	१५५

विमुखी दम्भमाश्रित्य	३२०	विश्वात्मनि महामन्त्रे	३३४
विमुखः परनिन्दासु	२३१	विश्वादिस्त्वमनादिस्त्वम्	३१०
वियद् विष्णुयुतं देवि !	१५	विश्वामित्र इति ख्यातो	१
वियद् वह्निसमायुक्तं	१६	विश्वासाद् गुरुवाक्यानां	२४०
विरतोऽहं तदा तस्य	७	विश्वेदेवाः सयक्षाश्च	२१२
विलिख्य च मुकुन्देन्दु	२६७	विश्वोत्तीर्णे विश्वमये	२६१
विलिप्य विविधैर्गन्धैः	२७६	विश्वं शरीरमित्युक्तम्	५८
विलिप्याऽथ पुनश्चक्रं	२७७	विषण्णवदनो ब्रह्मा	३०९
विलीनाः सन्तु मूलेन	१८९	विषदस्युग्रहाणाञ्च	३२
विलुप्तप्रत्ययाकार	३३३	विषमस्थो यदा वह्निः	२८१
विलोक्य भगवान् विष्णुः	६६	विषयान् विषयी भुङ्क्ते	१२४
विवदिष्यन्ति संमूढा	७	विषशस्त्रजनैश्चौरै	२८६
विवर्त्तितसमाधिस्तु	१८९	विषशास्त्राग्निरुद्राणा	३२
विविक्तदेशे च सुखासनस्थः	३३८	विषुवायनयोर्द्वन्द्व	२३३
विविधाश्चैव योगिन्य	३४	विष्णुक्षेत्रे महापुण्ये	२२३
विवेकिनां विवेकाय	५१	विष्णुनाऽधिष्ठितं पद्मं	६०
विशदस्थामृतं दिव्यं	२६४	विष्णुना च पुरापीतं	२९२
विशुद्धकरयोः पार्ष्णि	८०	विष्णुप्रिया सदा पातु	२२
विशुद्धदेहवदनः	२३१	विष्णुपीठे परासिद्धिः	२२३
विशुद्धान्तर्मनाः पूतो	१३२	विष्णुमेव हि सततं	३०६
विशुद्धिं तनुते यस्माद्	६०	विष्णुर्योनिं पदादिस्तु	१३०
विशुद्धौ विन्यसेद् देवि !	९५	विष्णुलोकं समासाद्य	६
विशुद्धं पद्ममाख्यातं	६०	विष्णुः पिबत्यसौ वामं	३२३
विशेषात् त्रिपुरातन्त्रे	१७७	विष्णोः पदं वह्नियुतं	१६
विशेषार्घ्यपदात् पात्रं	१२७	विष्ण्वात्मशक्तिशब्दान्ते	१०५
विशेषार्घ्यस्य संस्थानं	१२५	विसर्गाद् बिन्दुपर्यन्तं	५९
विशेषार्घ्यादिकं देवि !	१२५	विसृज्यैवं महेशानीं	१८९
विशेषार्घ्योदकेनैव	२३९	विसंज्ञाममृतं पीत्वा	२५४
विश्वकर्मादिनिर्माण	१२१	विस्तीर्णां सुमहद्व्याप्तां	११८
विश्वाकारप्रथायास्तु	२५६	विस्मृता विलयं यान्ति	२९०
विश्वातीतां ज्ञानरूपां	१०८	विहीनः पात्रतैलाभ्यां	१५१

वीक्षणं सर्वबीजेन	७७
वीक्ष्यमाणा जगत्स्रष्टा	३११
वीतरागभयक्रोधो	२२७
वीरभावे स्थितः सोऽहं	३१२
वीराणां शस्यते सा हि	२४७
वीरासनमिति प्रोक्तं	५४
वीरेश्वराय वौषट्	१३९
वृक्षमूलेऽथवा जप्त्वा	२२१
वृक्षादिभिरनाकीर्णा	७४
वृक्षेण वर्जितो दीपो	१५१
वृक्षे दीपः प्रदातव्यो	१५०
वृत्तत्रयं तु तद्बाह्ये	३९
वृत्तत्रयं महेशानि !	३९
वृत्तेन षोडशदलं	३९
वृत्तकेशविभूतेश्च	१२०
वृषणाधः पादपार्ष्णि	५४
वृषभोपरिसंस्थं तु	२
वेतालाश्च पिशाचाश्च	३३
वेदत्रयात् समुद्धृत्य	१७८
वेदव्रतविहीनानां	६६
वेदशास्त्रपुराणेषु	२१
वेदशास्त्रपुराणेषु	३०२
वेदसन्ध्यं त्रिसन्ध्यं वा	२१०
वेदादिमण्डिता चान्या	११
वेदादिसकला विद्या	२४१
वेदान्तविज्ञानविनिश्चितार्थाः	३३८
वेदार्णैर्दक्षगुल्फेऽथ	९८
वेदार्थवन्महाशास्त्रं	६
वेदिकायां वरारोहे	२३७
वेदिकां वेदिकास्थाने	१२०
वेदैरनेकैरहमेव वेद्यो	३४०
वेश्या नापितकन्या च	२१३
वेश्यास्त्वलङ्कृताः सर्वाः	१८९
वैदिकैस्तान्त्रिकैः शुद्धा	३०३
वैदूर्यनवरत्नानि	१२८
वैनतेयं समारुह्य	६
वैनायका महामन्त्राः	७
वैराग्यं च मुमुक्षुत्वं	२८७
वैष्णवान् वशगान् कृत्वा	२२३
वैष्णवी विष्णुरूपासि	२१४
वैष्णवी श्यामवर्णा च	४३
वैष्णवं तन्त्रमाचक्ष्व	५
वैष्णवं भावमाश्रित्य	२२३
वं अमृतात्मना विष्णुना	५१
वं वह्न्यात्मना रुद्रेण दीपं	५१
वंशेष्टकाधरणी	७८
वंशं वर्णस्थिता वामे	९४
व्यक्तयो विद्याः सर्वाः	३१८
व्यक्ताद् गुप्तं महापुण्यं	२९३
व्यक्तीकरोति नित्या वः	३६
व्यजनैश्चामरैर्वापि	१८०
व्यञ्जनानि तु सर्वाणि	८९
व्यतिक्रमात्तु हीनः स्याद्	२१९
व्यतीते बहुकालेऽथ	३०९
व्यस्ताव्यस्तं ततो हुत्वा	१७८
व्याघ्रचर्मस्थिते पद्मे	१६६
व्याधितस्य कदाचित् तु	३३
व्यापिकायै चतुर्थ्यन्ता	१०६
व्यापिनी पालिनी पश्चात्	२७४
व्यापिन्यश्चाष्टसंख्या वै	२७४
व्यापृतेष्विन्द्रियेष्वात्मा	३१५
व्याप्ता पञ्चदशार्णैः सा	२५६

व्याप्येष्ववस्थिता देवि २५७
व्यालचौरमृगादिभ्यो २७५
व्युत्क्रमात् परमेशानि ! १२
व्रतहोमेन सम्भाव्ये ३२९
व्रतान्तरप्रशस्तं च २४८
व्योमबीजत्रयेणापि २५५
व्योमबीजं तु विद्यायै २५७
व्योमातीते परे तत्त्वे २६१
व्योमेन्दुमण्डलासक्ता २६१

श

शक्त्यस्तु स्वरा देवि ! ८६
शक्तिकूटं तथा पातु २३
शक्तिकूटं प्रवक्ष्यामि १६
शक्तिकूटं समुच्चार्य १०५
शक्तिक्षेत्रे शिवक्षेत्रे २४६
शक्तितन्त्रेषु ये केचित् ७
शक्तितन्त्रं महादेव ८
शक्तित्रिशूलखट्वाङ्ग २
शक्तित्रिशूलिनीमन्ते ३३४
शक्तिपदं समालिख्य ७९
शक्तिपूजासु विमुख: २९१
शक्तिबीजं पुनश्चान्ते १३१
शक्तिबीजं वरारोहे १०
शक्तिभेदात्मिकां विद्यां २०८
शक्तिभैरवसंयोगाद् २०५
शक्तियागविधिं कृत्वा २९१
शक्तियागं विना होमो २९१
शक्तियुक्तो यजेद् देवीं ३०
शक्तियोगेषु यन्मांसं ३०४
शक्तिरूपा तु सा नाडी ५९
शक्तिर्महेश्वरो ब्रह्म २८३
शक्तिर्महेश: कामश्च ११
शक्तिर्मादनशक्रश्च २०
शक्तिर्मां सर्वदा पातु २९
शक्तिर्हि जगतो मूलं ३०२
शक्तिशाम्भवभेदेन २०७
शक्तिहीनस्तथा मन्त्री ३२३
शक्तिहीनं च मां वीक्ष्य ३०९
शक्तेर्मुखं विना नान्यं २०९
शक्ते: पूजा सदा कार्या २९०
शक्त्यै दत्वा पुन: शेष २९३
शक्त्यैवाऽलङ्कृता वक्त्रा १९८
शक्तौ त्रिसवनस्नानं २५१
शक्तौ दर्पं घृणां लज्जां २९०
शक्तौ न विस्मयं कार्यं २९०
शक्ति: सा सर्वभूतानां ३०५
शक्तिं परशिवेनैव ६४
शक्त्यन्तरं प्रवक्ष्यामि २९६
शक्त्यन्ते परमेशानि ! २६४
शक्त्या युक्तो यदा देवि ! १३४
शक्त्या युक्त: सदा मन्त्री ३२३
शक्त्या शक्त: कथं देव ३०२
शक्रत्रिशूलीसर्गान्तं ३२७
शक्रादिसहिता देवा: २३४
शक्रेण च तथा पीता २९२
शक्रं ललाटमध्ये तु २६०
शङ्कुकर्णाय नन्दायै ९२
शङ्खघण्टामयस्तस्माद् १८०
शङ्खचक्रगदापद्मं १६८
शङ्खशुक्तिरजतस्वर्णे १२६
शतपत्रासनारूढं ६७
शतभिषां लकारेण ९४

शतयोजनसंस्थानां २९८
शतयोजनविस्तीर्णे ११८
शते सहस्रे लक्षे वा २५५
शत्रुसंहतिसङ्कीर्णे १०१
शब्दब्रह्ममयः शब्दो ६०
शब्दमात्रं यदाकाशं ३१५
शब्दाकर्षणरूपाऽव्याद् २५
शब्दाख्यं मातृकारूप ३०१
शब्दादिविषयैः सङ्गो ३१७
शमनभयविनाशं १७०
शम्भुना तां परां शक्ति ६१
शम्भुप्रिया सदा पातु २२
शम्भुभावे स्थिरीभूते २६३
शयीत कुशशय्यायां २५०
शरच्चन्द्रनिभं छत्रं ११९
शरच्चन्द्रनिभं छत्रं २८५
शरच्चन्द्रनिभं शान्तं २८५
शरण्ये वत्सले मातः २३९
शरत्काले च वैशाखे २३३
शरदिन्दुप्रभं देवं २१०
शरीराकर्षणी पातु २६
शरीराकारभूतानां ८३
शरीरं चापि तन्नोद्यं २३९
शरीरं तु मनुष्याणां २१
शरीरं तेन जानामि १४६
शरीरं त्रिविधं प्राहुः ३९
शरीरं दृश्यते यद् यत् ३०४
शरीरं न्यासजालं तु २१९
शरीरं विविधाङ्गं मे ३१९
शरीरं स्वस्वदुःखानां ३१८
शर्कराघृतसंयुक्तं २७४
शर्करालोलितान् कृत्वा १५७
शल्यादिशोधनं कुर्याद् २३४
शवरूपं परं ब्रह्म १९९
शवर्गेण च वायव्ये १६७
शवोपरि समासीनां १९२
शशकस्य तु मांसेन १९३
शस्यशून्या भवेदुर्वी २१८
शाकानेतान् महादेव्यै १५६
शाकिन्यै नम इत्यन्ते ९७
शाकिन्यै नम उच्चार्य ९६
शान्तान्तकादिसंयुक्तं ८५
शान्तिकादीनि कर्माणि ३३
शान्तिं चैव प्रयच्छन्ति ३४
शान्तिः शक्तिश्च शम्भुश्च २५८
शापभ्रष्टेन गन्धर्वो १४
शाम्भवाख्येन यजेद् देवं १३४
शारिकाशुकबहुलैः १७७
शार्गालयोनिमापन्नाः ६
शास्त्राणि चैव गिरिजे ४
शास्त्राणि विविधान्यत्र ५
शिखरेष्विन्द्रनीलेषु ११८
शिखा वषट् चतुर्थ्यन्ता १०४
शिरसा धारयेद् यस्तु १९६
शिरसा प्रतिगृह्णीयात् २१२
शिरसि मुखवृत्ते च ८६
शिरसो हृत्प्रदेशान्तं २९२
शिरस्याधाय देवेशि ! २३४
शिरः कर्णग्रीवादीनि ११२
शिवचन्द्रौ त्रिशूलाढ्यौ ५०
शिवचन्द्रौ मातृकान्तं ५०
शिवचन्द्रौ मातृकान्तं १३०

शिवचन्द्रौ समुद्धृत्य १०
शिवबीजं वह्निसंस्थं ७२
शिवबीजं समुद्धृत्य १५
शिवरेखां समाश्रित्य ४४
शिववद् विहरेल्लोके ५३
शिवचन्द्रौ वह्निसंस्थौ १०३
शिववह्नी नियोज्यैव १०३
शिवशक्तिमयं ज्ञानं ३१९
शिवशक्तिमयं विद्धि २९८
शिवशक्तिमयं विश्वं २०२
शिवशक्तिसमायोगा २५५
शिवशक्त्यात्मतया मूल २५६
शिवशक्त्याऽऽत्मसङ्घट्ट २५५
शिवशक्त्यात्मना वर्ण ९१
शिवशक्त्योः समायोगो ६५
शिवहस्तेन शिष्यस्य २४१
शिवाङ्गं पञ्चगव्येन २४९
शिवानन्दानन्दमयी २०५
शिवालये शिवक्षेत्रे २२३
शिवेन लिङ्गरूपेण २६१
शिवेनैक्यं समासाद्य १८९
शिवो जयति सर्वत्र १९८
शिवो ज्ञानमयो देहे ३१९
शिवोत्कृत्यमिदं पिण्ड २८२
शिवो दाता च भोक्ता च १९८
शिवो नादाख्यसंयुक्त २६०
शिवोऽहमिति निश्चित्य २४१
शिवं गन्धं समासाद्य १९६
शिवं चन्द्रं तथा कान्तं १७१
शिवः शक्तिश्च तत्त्वाख्या ३३१
शिश्ना च यत् स्मृतं पश्चात् १८८
शिश्नोदरमुखो यस्तु २२८
शिष्यमाहूय यत्नेन २३९
शिष्यानुकूलमन्त्रेण २३४
शिष्याय भक्तिहीनाय २९
शिष्याय शान्तचित्ताय २९
शिष्याय श्रावयेद् दिव्यः २३९
शिष्यः सालङ्कृतो मौनी २३७
शितांशुशतसङ्काश १२२
शीर्षादिपादपर्यन्तं २३
शीर्षे कूटत्रयं पातु २३
शीर्षे वश्यकरी देवि ! ३५
शीर्षे संक्षोभणी पातु २५
शुक्रधातुगते पश्चाद् ९८
शुक्रेण च पुरा पीता २९२
शुक्रं शिवो रजः शक्तिः ३२२
शुक्लपक्षे महादेवि ! १४८
शुक्लवेशं विना देवि ! २०६
शुक्लाम्बरधरः शुक्लः २०६
शुक्लाम्बरो भवेत् तत्र २०७
शुक्लाम्बरसक्तचित्तां च ९५
शुक्लं तु चामरं दत्वा १६६
शुचिः समाहितो भूत्वा ३०
शुचीनां धर्मचर्याणां २२६
शुद्धलाक्षामृताम्भोधि ८४
शुद्धस्फटिकसङ्काशा ४४
शुद्धस्फटिकसङ्काशं ४९
शुद्धस्फटिकसङ्काशं १५६
शुद्धस्फटिकसङ्काशं १६६
शुद्धं गुणमयं देहं १८२
शुद्धान्तःकरणो विज्ञो २२८
शुद्धान्तःकरणः स्निग्धो २४६

शुद्धा भक्ताश्च बाहुल्यात्	२२४
शुद्धोदकेन सम्पूर्णं	८२
शुभेऽशुभं वदेत् तस्य	२३६
शुष्कमत्रं तु वातेन	३३७
शूद्रादीनां कथं देव !	६७
शून्यमध्ये वसेद् वायुः	३००
शून्यरूपे परे स्थाप्य	११०
शून्यागारे विहारे च	१८
शूलं डमरुकं चैव	९५
शूलं डमरुकं चैव	९६
शृणु देवि ! प्रवक्ष्यामि	३
शृणु देवि ! प्रवक्ष्यामि	१३
शृणु देवि ! प्रवक्ष्यामि	४७
शृणु देवि ! प्रवक्ष्यामि	१०७
शृणु देवि ! प्रवक्ष्यामि	२७२
शृणु देवि ! प्रवक्ष्यामि	३३६
शृणु सर्वाङ्गसुभगे	२१
शृणु देवि ! महद्गुह्यं	९
शृणु देवि ! महाविद्यां	११
शेते सुप्तभुजङ्गपोतकुटिला	१
शेषयोर्विहितं मूद्यं	१५४
शेषिकां सुन्दरीं वक्ष्ये	१९१
शेषं तु शाम्भवी दीक्षा	२३४
शेषं पूर्ववदुद्धृत्य	९७
शोणितेन समाक्रान्तां	२०७
शोधयेन्मूलमन्त्रेण	२३५
शोषदाहौ तथा भस्म	८३
शोषिकां सुन्दरीं तत्र	१९०
शंखचक्रगदापद्मं	१६८
श्राद्धे विवाहे दाने च	७२
श्रावयित्वा सुराधारां	१०८
श्रिया विष्णुः सरस्वत्या	२८८
श्रीचक्रमभितो देवि !	१८४
श्रीपात्रं स्थापयेद् धीमान्	१२६
श्रीपादुकां ततः पश्चात्	१३७
श्रीपीठं च तथोङ्कारं	९९
श्रीबीजेनैव पाणिभ्यां	१७७
श्रीफलैरतुलां लक्ष्मीं	२७१
श्रीबीजं च पराबीजं	१२८
श्रीमता बलरामेण	२९२
श्रीमत्त्रिपुरसुन्दर्या	१३
श्रीमत्त्रिपुरसुन्दर्याः	२१९
श्रीरत्नपादुके दत्त्वा	११२
श्रीरत्नपादुके दत्त्वा	११२
श्रीवत्समुद्रया दृष्ट्या	७७
श्रुतिषु मथितसारं	१७०
श्रुति-स्मृतिविरुद्धं च	२४९
श्रुतिस्मृत्युदितं कर्म	३२४
श्रुतिस्मृत्युदितं चापि	२०२
श्रूयतां विमले भद्रे	८
श्रोत्रादिपञ्चकं तादि	३३१
श्रोत्रे रतिप्रियः पातु	२२
श्वकारं परमं ध्यायेत्	६८
श्वगणैर्भक्ष्यमाणास्तु	१९५
श्वासनिःश्वासयोगेन	३३७
श्वेतपद्मोपरिस्थं च	१३४
श्वेतसर्षपमुद्गाभ्यां	१४२
श्वेतसूत्रेण संवेष्ट्य	३४
श्वेतोत्पलैः श्रियं राज्यं	२७१

ष

षट्कर्मशालिनी विद्या	१९५
षट्कोणाख्यो नमस्कारो	१६१

षट्कोणं पद्मगर्भस्थं	२९७
षट्कोणं विधिना चैव	२६९
षट्चक्रदेवतास्तत्र	६१
षट्चक्रभेदिनीं देवीं	२६७
षट्चक्रं च विनिर्भिद्य	१०८
षट् त्रिंशत्तत्त्वरूपं तु	२९९
षट्त्रिंशत्तत्त्वलहरी	३३४
षट्पत्रे लिङ्गमध्यस्थे	८७
षडङ्गमथ विद्यादौ	७०
षडङ्गयुवती: पश्चात्	४०
षडङ्गानि च षट्कोणे	१२८
षडङ्गोऽयं मातृकाया:	८६
षडध्वरूपयोर्देवि !	४६
षडाहुती: षडङ्गेन	१७८
षड्दीर्घस्वरसंभिन्नं	१८६
षण्मासाभ्यासयोगेन	१००
षण्मुखाय विकर्णायै	९२
षष्ठस्वरसमायुक्तं	१०४
षष्ठी या सर्वदेवानाम्	३१२
षष्ठेन तु तथा षष्ठीं	४१
षोडशर्तुर्निशा: स्त्रीणां	४२
षोडशाङ्गुलविस्तीर्ण	७९
षोडशाङ्गो महाधूप:	१५०
षोडशानां प्रकारैस्तु	१११
षोडशार्णां महाविद्या	११
षोडशार्णा महाविद्या	१२
षोडशार्णां महाविद्यां	१२
षोडशार्णां महाविद्यां	११
षोडशार्णां महाविद्या	१२
षोडशीयं महाविद्या	२३
षोडशी सा सदा पातु	२४
षोडशीं षोडशे पूर्णे	४२
षोढाख्यां मातृकां देव	६१
षोढा न्यासविहीनो य:	९९
षोढा न्यासस्त्वयं प्रोक्त:	९१
षोढा न्यासस्त्वयं प्रोक्त:	९९

स

स उग्र इति विज्ञेयो	१६१
स एव तत्त्वं सादाख्यं	३३१
स एव पण्डितो भूयान्	१०
स एव मायापरिमोहितात्मा	३३९
स एव सुकृती लोके	१२३
स एव सुकृती लोके	२१७
स एवादौ स चान्तःस्थ:	१९७
स एवेश्वरतत्त्वं स्यात्	३३१
स कथं देवतायज्ञे	३०२
सकरुणामभिध्यायेत्	१२४
सकर्पूरं च ताम्बूलं	११३
सकला निष्कला चैव	३२७
सकलीकरणं कुर्याद्	१२९
सकलीकरणं नाम	१३७
सकलं तु कथं जीवो	३३६
स(का)माकर्षणरूपाऽव्यात्	२५
सकारस्तु परो ज्ञेय:	२६२
सकारं जीवमाख्यातं	२६२
सकारं मुखमध्ये तु	२६०
सकारं रक्तवर्णाख्यं	२६२
सकार्मुकभुजेनैव	१६९
सकृत् प्रणम्य दण्डवत्	२३२
सकृत् प्रदक्षिणं कृत्वा	१६०
सकृत् प्रदक्षिणं देव!	७३

सकृदुच्चरिता विद्या १९१
सकृदुच्चरिते शब्दे २५०
सकृदेनामुपास्यैव ८
सकृद् ध्यात्वा सुरश्रेष्ठ ! ६९
सकृद् ध्यात्वा सुरश्रेष्ठ ! ६९
सकृद् ध्यात्वा सुरश्रेष्ठ ! ६९
सकृद् ध्यात्वा सुरश्रेष्ठ ! ६९
सकृद् ध्यात्वा सुरश्रेष्ठ ! ६९
सकृद् यस्तु पठेद् देवि ! ३२
सकृद् यस्य हि भृत्यास्ते १८२
सकेशं मूषिकाक्रान्त ६४
सगन्धाचमनं देवि ! १४२
सगुणाधिबला देवी ३१४
सङ्कल्पस्य विकल्पस्य ३३२
सङ्कल्पं भोजनालापं १००
सङ्कोचयन् परामर्षी ३३४
सङ्कोचश्च विकासश्च २६२
सङ्कोचः परमा शक्ति २६२
सङ्कोचः सविकासस्य ३२९
सङ्क्षोभद्रावणाकर्ष १३८
संग्रामे च जयेच्छत्रून् ३२
संग्रामे शास्त्रवादे च २२५
संग्रामे सूतके चैव २२६
स च देवो हरः साक्षात् ३०
स च पशुर्मृतं भुङ्क्ते १९८
स च प्रदक्षिणो ज्ञेयः १६०
स च भावविशुद्धात्मा ३०६
सच्चित्सुखमयः शम्भु २६३
सच्चित्संयोगसंसिद्धि ३२६
सच्चिदात्मन्यनुस्यूताः ३१८
सच्चिदानन्दरूपोऽहम् ५८
सच्चिदानन्दरूपोऽहं ६२
सच्चिन्मयी क्रियासारा ३२९
स चेह लभते कामान् २२५
सजलं शङ्खपात्रस्थं १४२
सजीवः प्राण इत्युक्तो ३३६
सञ्चितैर्वाणुभिस्तां च ३०७
सञ्चिन्त्य मन्त्री तन्मध्ये ६४
सतताभ्यासयोगेन १०१
सततं कुरुते यस्तु ९०
स तस्य शुभदो दीपो ८१
स तु सर्ववशं कुर्यात् ८९
सत्कुलस्थानजातीनां २५४
सत्तर्कपदवाक्यार्थ १०
सत्तावाचिनि बीजेशि ! ३३३
सत्त्वेन च समायुक्तो ३३६
सत्पण्डितघटाटोप २६५
सत्पताकावितानादौ १४४
सत्पात्रे सर्वदानानि १
सत्यमेव त्वयाख्यात ३२७
सत्ये चास्थिगताः प्राणाः २८१
सत्यं किमपि तत्रैव ३२४
सत्यं ज्ञानमनन्तं यत् ३०४
सत्यं ज्ञानमनन्तं यत् ३१७
सत्यं सत्यं पुनः सत्यं ३५
सत्यं सत्यं पुनः सत्यं १८८
सत्यं सत्यं भवेद् रोगी ११८
स त्वमेव न मे नाहं ३१२
सत्सन्निधिः समज्ञेषु २६३
सत्यैरपि न भाषेत २४९
स दक्षिणे यमगृहे ११३
सदाचारमये देशे २२८

सदा ज्ञानविशुद्धात्मा १४
सदा ज्ञानविशुद्धात्मा १४
सदानन्दमयो भूयात् १८०
सदा पुण्यजलस्नायी २२२
सदा मच्चित्तरूपेण ५१
सदा विद्यानुसंधानं २४०
सदाशिवमहाप्रेत १०३
सदाशिवस्य बीजाढ्यां १७१
सदाशिवोपरिगतं १२०
सदाशिवोऽहमित्युक्त्वा ५८
सदा सर्वसमः शुद्धो ३०४
सदा साक्षिस्वरूपाद् वा ५६
स दाहाकर्षितो गन्ध १४६
सदिति तु समालोच्य ६२
सद्गुरुः स्वाश्रमे शिष्यं २३२
सद्गुरोः कृपया लब्ध्वा ३२१
स दृष्ट्वा समुपाविष्ट ७
सद्गुरोराहितदीक्षो २४४
सद्यो मार्जारमांसेन १९३
स धन्यः सर्वलोकानां १७९
स धूप इति विज्ञेयो १५०
स धूपवासितान् देवि! २७३
स नरो देवदेवेशो १८
स निर्लज्जः कथं ब्रूते १८०
स निर्लज्जः कथं ब्रूते २९१
स निर्लज्जः परः पापः १४४
सन्तोषत्वमगर्वित्वं २३१
सन्तोष्य परया भक्त्या ३०५
सन्दर्शयेद् स्व-स्वबीज १३८
सन्दीपनादिकं कृत्वा १३१
सन्ध्याचतुष्टयं भद्रे ! २०८
सन्मात्रं चैव चिन्मात्रं ३२९
स पूज्यः सर्वलोकेषु १४
स पूर्वमुदितं मन्त्रं २६२
सप्तत्रिंशत्प्रभेदेन २५७
सप्तधा प्रोक्षणं कुर्याद् ६५
सप्तधा मन्त्रितं कृत्वा १९६
सप्तमी मम मूर्तिर्या ३१२
सप्तमे सप्तमीञ्चैव ४२
सप्तम्या मूलमुच्चार्य १३४
सप्तरात्रोषितं तत् तु १५३
सप्तषष्टिप्रकृत्यर्णा ३२७
स प्राप्नोति परां विद्यां १९३
स ब्रह्मा शिवः स इन्द्रः सोऽक्षरः ३३९
स बाह्याभ्यन्तरं ज्योतिः ८१
स बाह्येन तु तेनैव ११४
स भवेत् खचरो देवि ! १४
सम आसन आसीनः २९८
समकायशिरोग्रीवो ४८
समकायशिरोग्रीव १११
समग्रैश्च सखण्डैश्च २७२
समता सर्वभूतेषु २८७
समत्वभावना नित्यं ५५
स मध्यमो नमस्कारो १६२
स मन्त्रस्य ऋणी ज्ञेयो २४५
स भन्दाग्निः सामयो वा २३८
समयाचारयोगेन ३२१
समयाचारसम्पन्नो १४
समयाचारसंकेतं २११
स मर्त्यो मृत्युमाप्नोति १००
समर्थं जीवयेत् स्नेहात् २०४
समर्प्योपायनं भक्त्या १९७

समशत्रौ च मित्रे च २८७
समस्ततत्त्वभावेन ३६
समस्ततत्त्वसंयोगाद् ३६
समस्तभुवनाभोग २६५
समस्तसाक्षि सदसद्विहीनं ३४०
समस्तेन तथा देवि ! ४१
समाधिना समागत्य ११०
समाधिमाहुर्मुनयः ५५
समाधिः संविदुत्पत्तिः ५६
समाधौ सुखरूपोऽसौ ५६
समाने तु स्थिते वह्नौ २८१
समानं पञ्चगव्यानां २३५
समावाह्य यजेद् देवीं ३९
समाश्रयन्ति योगाद्यैः ३०५
समासाद्य च तांस्तांस्तु ३२४
समाहितेन मनसा ५५
समिद्धेऽग्नौ महादेवीं २३८
समीकृतैस्तु यो गन्धः १४६
समीपे चारणाद्वापि १३८
समुच्चरन् बलिं दद्यात् ७६
समुद्रा सायुधा चैव १७२
समुद्रे लीयते यद्व ५७
समुन्नीयपरे हंसे ३०८
सम्पत्तौ च निरानन्दः २८५
सम्पूज्य देवीरूपां तां ३४
सम्पूज्यैव चरेद् होमं १९२
सम्पूर्णं कुम्भवद् वायो १०८
सम्पूर्णावस्थितेर्याञ्चा १३७
सम्पूर्णं कथयेशान ! ११४
सम्प्रदायपरिज्ञानं २४०
सम्प्रदायाः प्रपूज्यैव १६७
सम्प्रदायो महाबोध २५६
सम्प्राप्नोतीप्सितं देवि १७८
सम्प्राप्य विपुलान् भोगान् ३१
सम्बन्धो विदितो लोके २५७
सम्भाष्याऽभिमुखीं शक्तिं २८३
सम्मार्ज्य सव्यहस्तेन ८५
सम्मुखमुद्रया देवीं १३७
सम्मुखौ तु करौ कृत्वा १६८
सम्यक् सम्पूरितः पुष्पैः १३६
स याति परमं भावं ५७
सरलं देवकाष्ठं च १५०
सरस्वतीं महालक्ष्मीं ७५
सरस्वत्या महामन्त्रा ७
सरित्सरोभिरच्छोदैः ११७
सरुजा वर्त्मना देवि . २८१
सरोरुहद्वयं शक्ते २५८
सर्पाणां दर्शनादेव २६६
सर्वकर्मपरिभ्रष्टाद् ६
सर्वकामदुघं दिव्यं ११८
सर्वकामप्रदा देवि २७
सर्वकामसुखं दिव्यं १८१
सर्वकार्येषु सर्वत्र ९
सर्वकालेषु सर्वत्र २८७
सर्वक्षेत्रेषु पीठेषु २१४
सर्वगं सर्वभूतेशं ३१
सर्वगः सर्वदेहस्थो ३१७
सर्वर्ध्युपचयैरर्क ११८
सर्वज्ञ सर्वलोकेश ४
सर्वज्ञा च गृहे पातु २७
सर्वज्ञानसुसम्पन्नं २९४
सर्वज्ञा पुरतो देवी ४५

सर्वज्ञा हृदये पातु	२८
सर्वतन्त्रार्थवेत्ता च	२३०
सर्वतन्त्रेषु यद्गुह्यं	११४
सर्वतन्त्रेषु यन्नोक्तं	२९
सर्वतीर्थमयी देवी	१०
सर्वतीर्थामृतैः स्नातो	७३
सर्वतीर्थाम्बुपूर्णेन	२७७
सर्वतेजोमयी सा तु	५९
सर्वतेजोमयं तत्तु	५९
सर्वतोऽलङ्कृतं दिव्यै	११६
सर्वतोऽलङ्कृतं दिव्यं	११७
सर्वत्र दुर्लभो भूत्वा	९०
सर्वत्र सर्वसिद्ध्यर्थं	१५९
सर्वत्रैव जयप्राप्ति	२९
सर्वथा भोजयेद् विप्रान्	२५२
सर्वदा च सुखप्राप्तिः	३४
सर्वदा देवताभावः	२८४
सर्वदा दृढभक्तिश्च	२३१
सर्वदानन्दहृदयश्च	१४
सर्वदानन्दहृदयां	१८
सर्वदानन्दहृदयो	२८५
सर्वदा भाषते यस्मात्	२६३
सर्वदा युज्ज(ज्य)ते लोके	२२१
सर्वदा सर्वकार्येषु	७१
सर्वदा सर्वकार्येषु	७२
सर्वदा सर्वदाः सर्वा	२८६
सर्वदेवमयी सा तु	५९
सर्वदेवमयीं देवीं	१२३
सर्वदेवमयं देहं	२९२
सर्वदेवमयं सूर्यं	७२
सर्वदेवश्च रुद्रश्च	६९
सर्वधर्मरताः शुद्धाः	४
सर्वपापविनिर्मुक्तो	७०
सर्वपापविनिर्मुक्तं	२४१
सर्वपापहरा पातु	२७
सर्वपीठभयश्चापि	८९
सर्वप्रियङ्करी पातु	२७
सर्वबाधाविनिर्मुक्तः	१८५
सर्वभूतमिवात्मानं	२८३
सर्वभूतवशी स स्याद्	६३
सर्वभूतस्थमात्मानं	३१८
सर्वभूतस्थमात्मानं	३३९
सर्वभूतहिते मातः	१३६
सर्वभूतानि सञ्चिन्त्य	३१८
सर्वभूतालये सुप्ते	३०
सर्वभूतेषु चात्मानं	५७
सर्वभूतेष्वनुकम्पा	२८७
सर्वभूषणवर्गेषु	१४४
सर्वमङ्गलसम्पत्त्यै	२३४
सर्वमङ्गलसम्पन्नो	६२
सर्वमन्त्रमयश्चायं	८९
सर्वमन्त्राधिकारी स्यात्	२४४
सर्वमन्त्रासनायान्ते	१०२
सर्वमन्त्रासने देवि !	१२१
सर्वमाच्छादितं कार्यं	७७
सर्वमृत्युप्रशमनी	२७
सर्वयज्ञमयं नित्यं	१५५
सर्वयज्ञेषु पूजासु	८८
सर्वयज्ञेषु सर्वत्र	१७३
सर्वयौवनसम्पन्ना	६६
सर्वरक्षाकरे चक्रे	१६८
सर्वरोगहरे चक्रे	४५
सर्वमङ्गलकार्येऽव्यात्	२७

सर्वर्तुकुसुमोपेतै	११७
सर्वलक्षणयुक्ताय	२९
सर्वलक्षणहीनोऽपि	३४
सर्वलक्ष्मीमयीं साक्षात्	१२३
सर्ववर्णात्मकं बिन्दु	२५९
सर्ववश्यकरी शुद्धा	२७५
सर्वविघ्नसमूहं त	२७२
सर्वविद्यामृतैः पूर्णं	२९४
सर्वविद्राविणी चाधो	२६
सर्ववैरिभये पातु	२७
सर्वव्याधिषु सर्वत्र	२७
सर्वशक्त्युपभोगे तु	२६३
सर्वशङ्काविनिर्मुक्तः	२९१
सर्वशास्त्रमयी शुद्धा	१०
सर्वशृङ्गारवेशाढ्य	८१
सर्वशृङ्गारवेशाढ्यां	१२३
सर्वशृङ्गारवेशाढ्यो	२८५
सर्वशृङ्गारवेशाढ्यं	१६९
सर्वशृङ्गारवेशाढ्यं	२९७
सर्वश्रेष्ठो यथा विष्णु	२२५
सर्वसङ्कल्पकार्येषु	२८
सर्वसत्त्ववशं ब्रूयात्	९५
सर्वसम्पत्प्रदा पातु	२७
सर्वसम्मोहिनी पातु	२६
सर्वसिद्धिप्रदाग्रे तु	४५
सर्वसिद्धिप्रदा देवी	२७
सर्वसिद्धिप्रदा नित्यं	२४७
सर्वसिद्धिप्रदा मुख्या	४५
सर्वसिद्धिप्रदे चक्रे	४६
सर्वसिद्धिप्रदं कुण्डं	२६८
सर्वसिद्धिप्रदं वस्त्रं	१४५
सर्वसौभाग्यकाले तु	२७
सर्वसौभाग्यजननं	२१
सर्वसौभाग्यप्रदे चक्रे	४५
सर्वसौभाग्यप्रदे चक्रे	१६७
सर्वसंक्षोभणी चोर्ध्वे	२६
सर्वसंक्षोभणीमुख्या	४५
सर्वसंक्षोभिणीमुख्या	१६४
सर्वसंक्षोभिणी शक्तिः	४५
सर्वसंक्षोभणीं मुद्रां	१९
सर्वसंक्षोभणं नाम	४४
सर्वसंक्षोभमुद्राया	१६६
सर्वस्य जगतोऽप्यत्र	६
सर्वहिंसाविनिर्मुक्तः	९
सर्वागमैकतत्त्वज्ञ	१
सर्वाङ्गपूर्णपुरुषो	२१९
सर्वाङ्गलेपनं कृत्वा	१९६
सर्वाङ्गसुन्दरीं हृद्यां	१२४
सर्वासनतमोभेद	५१
सर्वाण्येतानि दह्यन्ते	११०
सर्वात्मनाऽऽविष्टचित्तं	२
सर्वाधिकं होमकर्म	१७८
सर्वानन्दकरी देवी	२७
सर्वानन्दमयी देवी	२८
सर्वानन्दमये चक्रे	१७१
सर्वान् मन्त्रान् सकृद्वापि	२४२
सर्वापत्तारिणीं विद्यां	१९१
सर्वापराधं जातानां	१३७
सर्वापायेषु सर्वत्र	३२१
सर्वाभावे एकतरा	२१६
सर्वारम्भे सदा पातु	२७
सर्वार्थसाधके चक्रे	४५

सर्वार्थसाधके चक्रे	१६७	सर्वेषु पुष्पजातेषु	१४८
सर्वार्थसाधकं देवि !	२९४	सर्वैः शुक्लमयैर्द्रव्यैः	२०६
सर्वार्थसाधिनी शक्तिः	२७	सर्वोन्मादकरीं मुद्रां	१६८
सर्वालङ्कारसम्पन्ना	४५	सर्वोन्मादनशक्तिर्मां	२७
सर्वाशापूरके चक्रे	४४	सर्वोपचारसहितं	१८५
सर्वाह्लादकरी शक्ति	२६	सर्वं तत् परमेशानि !	१४३
सर्वाः सर्वत्र देवेशः	३०२	सर्वं तत्परमं रूपं	१७
सर्वे ते तृप्तिमायान्ति	२१२	सर्वं तदच्छिद्रमस्तु	१९६
सर्वे तां समुपासन्ते	३०५	सर्वं ताम्रमयं कुर्याद्	१२६
सर्वे दिव्या भविष्यन्ति	३०६	सर्वं पर्युषितं वर्ज्यं	१४७
सर्वे देवाः स्थितास्त्वग्रे	१६५	सर्वं प्रशमनं याति	२९०
सर्वेऽप्याविर्भवन्त्येते	२९३	सर्वं सुरभिगन्धाढ्यं	१५६
सर्वे ब्रह्मात्मनो देव !	५	सर्वं हविरिदं जुह्वन्	३३४
सर्वे मन्त्राः प्रसिद्ध्यन्ति	२६३	स वाग्मी पण्डितो धीमान्	८९
सर्वेश्वरी काम्यकार्ये	२८	स वाचिकोऽधमो ज्ञेयो	१६२
सर्वेश्वरी यवर्गेण	१०४	सविकल्पस्य देवेशि !	१५३
सर्वैश्वर्यप्रदा मार्गे	२७	सविकल्पो यदा देवि !	१५५
सर्वेषामधिकं क्षौद्रं	१४३	सविसर्गं महादेवि !	१९१
सर्वेषामुत्तमं प्रोक्तं	२२४	सवीर्या सिद्धिदा विद्या	११
सर्वेषामेव देवानां	३२०	सवृन्तैः कदलीस्तम्भैः	२३५
सर्वेषामेव पापानां	११०	सव्यहस्ते समादाय	१९६
सर्वेषामेव पात्राणां	१२६	सव्य-दक्षिणदेशे तु	१७०
सर्वेषामेव मन्त्राणां	२४५	सव्यं पादमुपादाय	८०
सर्वेषामेव मन्त्राणां	३२७	सशर्करं पक्वदुग्धं	१५७
सर्वेषामेव हिंस्राणां	३२	स सकृद् वैदिकैर्मन्त्रैः	३०३
सर्वेषां देवतादृष्ट्या	१२५	स सर्वकाममासाद्य	१६०
सर्वेषां देवमुच्चार्य	१३२	स सर्वकामान् सम्प्राप्य	९०
सर्वेषां पुष्पजातीनां	१४८	स सर्वान् लभते कामान्	३२
सर्वेषां मन्त्रतन्त्राणां	५२	सहकाररसं तत्र	१५३
सर्वेषु गन्धजातेषु	१४६	सहजानन्दसन्दोहैः	२०८
सर्वेषु दर्शनेष्वेव	२४१	सहस्रदलभृङ्गाया	२९९

सहस्रदलमध्ये तु २६०
सहस्रदलमध्ये तु ३००
सहस्रैकप्रमाणेन १७
सहस्रैकप्रमाणेन १९
सहस्रैकप्रमाणेन १९३
सहस्रैकप्रमाणेन १९३
सहस्रारे महापद्मे ३०७
सहस्रैकविधानेन १६२
सहस्रं प्रजपेदादा २११
सहस्राराम्बुजं देवि ! ६१
सहस्रारे परे पद्मे २९८
सहस्रारे महापद्मे २६४
स हि जीवः परात्मेति ३१६
सहितायेति चोक्त्वा वै ७२
सहितं चन्द्रबिन्दुभ्यां १८४
सहितं बलिमालिख्य १८६

सा

सा एव पञ्चमी विद्या १३
सा एव पञ्चमी शक्तिः १४
सा एव हि जगत्सर्वं १३
सा एव हि परा सूक्ष्मा ५९
साग्रं सहस्रं संजप्य २७४
साङ्गे भवति तत्सर्वं २००
सा च त्रयी मया प्रोक्ता २६७
सा तत्त्वसंज्ञाचिन्मात्रा ३६
सा त्वमेव न मे नाहं ३१२
सा स्वमेव न मे नाहं ३१२
सा त्वमेव न मे नाहं ३१२
सा त्वमेव न मे नाहं ३१२
सा त्वमेव न मे नाहं ३१२
सा त्वमेव न मे नाहं ३१२
सा त्वमेव न मे नाहं ३१२
सात्त्विको दिव्यभावस्तु २८६
सात्त्विकं तत्र कुत्रापि ३
सात्त्विकं तद् विजानीयाद् २०२
सात्त्विकं मोक्षदं प्राहुः ३
साधकस्य विनाशस्तु २६७
साधका गुप्तरूपाश्च २९०
साधकाय प्रयच्छन्तीं १३५
साधकांक्षितहृदयां (?) २९८
साधकोऽपि च तत्त्वज्ञो २९१
साधकः स्नानदानात् तु १४३
साधनं च प्रवक्ष्यामि १७
सा धन्या कुलनिष्ठानां ६५
साधयित्वा प्रकारेण १५८
साधारं स्थापयेद् देवि ! ८२
साधु पृष्टं त्वया भद्रे १९९
साध्यासनाय मूले च १०२
साध्यं च कीदृशं देव ! २९०
साध्यं च विलिखेत् तत्र २९२
सान्तं वह्निसमायुक्तं १६
सामान्यं च विशेषं च १२६
साम्ना मुखं समाख्यातं २६७
सायाह्ने चिन्तयेद् देवीं ६६
सायं प्रत्यङ्मुखो भूत्वा २०६
सारभूते परे तत्त्वे ३२४
सारमुद्धृत्य भगवान् २
सारस्वतेन बीजेन १७७
सारात् सारतरां विद्यां २०
सार्वभौमपदं लब्ध्वा १७९
सार्वभौमपदं लब्ध्वा १८१
सार्षपश्चाधमः प्रोक्तः १५०

सार्षपं मूलकं चैव १५६
सावित्रीवामपार्श्वस्था १६५
सा शक्तिः सर्वदा पातु २४
साश्रुपातं विना पञ्च २८८
साहमित्यस्य सततं १२३

सि

सिञ्चता वारिणा स्नातां ११२
सितगुञ्जां वपेत् तत्र १९५
सितासन्मिश्रितां दत्त्वा १५७
सितां च पञ्चगव्यं च १४३
सितैर्वा परमेशानीं १४०
सितोपदंशमन्नं च १५७
सिद्धचारणगन्धर्वैः ११८
सिद्धयस्तु स्वराः साक्षाद् २८८
सिद्धयः सकलास्तस्य १८४
सिद्धयः सकलास्तस्य २१८
सिद्धयः सकलास्तूर्णं २४३
सिद्धान्तश्रवणं चैव ५४
सिद्धानामालये पातु २७
सिद्धासने ततः पश्चात् १२१
सिद्धिप्रदा भवेयुस्ते ५
सिद्धिहानिर्भवेत् तस्य २१८
सिद्धिं दृष्ट्वा वशिष्ठस्य १
सिद्धे मनौ परावाप्ति ५३
सिद्धैः स्वशक्तिमालोक्य २३३
सिन्दूररजसाक्रान्तं ८१
सिन्दूररजसा तत्र ३७
सिन्दूरसदृशाकारा १८७
सिन्दूरेण ललाटेऽस्याः २९२
सिन्दूरैस्तिलकं देव्यै १८०
सिसृक्षया मया पूर्वं ३१४
सिसृक्षा पापिनी चास्य ३१४
सिसृक्षोः प्रथमः स्पन्दः ३३१
सीत्कारो मन्त्रजपनं ३२४
सीमन्याः पार्श्वयोर्न्यस्येद् ५४

सु

सुकारं चिन्तयेद् देव ! ६७
सुखं वेद्यं सुखं पश्चाद् ३३०
सुगण्डमण्डलाभोग १२१
सुगन्धगन्धिनीं बिल्व १४६
सुगन्धिदिव्यतैलैश्च ११२
सुगन्धिपुष्पमालाभिः २२६
सुगन्धिशालिजं चान्नं १५६
सुगन्धिसलिलैः शुद्धैः ६३
सुगन्धिस्पर्शसुखदैः ३२१
सुचित्तं च प्रसह्यैव ५६
सुधार्णवासने तत्र १२०
सुधावर्षिमुखाम्भोजं ३१
सुधावृष्ट्याऽभिपतन्त्या १०९
सुनयनी चातिसूक्ष्मा च ३००
सुन्दरीसदृशाः सर्वाः ४४
सुन्दरः सुमुखः स्वच्छ २३०
सुन्दर्याः सदृशी ध्येया ४५
सुपक्वातिसुगन्धीनि १५८
सुप्रकाशो महादीपः ८१
सुभक्त्या प्रणमेद् यस्तु २९०
सुमुखीति ततो देवि ! १९१
सुमेरुकैः सदा कार्या १७३
सुरा नराश्च पितरो १८७
सुरासुरमनुष्याणां ३४
सुरासुरमुनीन्द्राणां ९
सुरास्त्वामिति मन्त्रैस्तु २७५

सुवर्णरौप्यताम्रादि ८२
सुवासिन्यो मदप्रौढा १८०
सुशिखः शब्दरहितो १५१
सुशीतलं मया देवि ! १४१
सुस्नातं शुद्धवेशं च २३५
सुस्निग्धदेहवदनो २८४
सुषुप्तिकाले सकले विलीने ३३९
सुषुप्तौ नास्ति तन्नाशे ३१६
सुषुम्ना मध्यगं सम्यग् ५५
सुषुम्नावर्तिने चक्रं २७६
सुषुम्नावर्त्मना नित्य ३०१
सुहृदो ज्ञातयश्चापि २०३
सुहृदो वर्ष्म खादन्ति २०३

सू

सूक्ष्मा गतिस्तु धर्मस्य ३०२
सूक्ष्मात्सूक्ष्मतरं नित्यं ३४०
सूक्ष्मरूपां च तां विद्धि ३०७
सूतकद्वयनिर्मुक्तः २५४
सूतकद्वयसंयुक्तो २५४
सूत्या सूतिगृहस्यापि ३२
सूत्रावली केशपाशे ११२
सूत्रावली केशपाशे १४५
सूर्यकुण्डलिनीं तत्र १०९
सूर्यकोटिप्रतीकाशो २६०
सूर्यकोटिप्रतीकाशं १२९
सूर्यकोटिप्रतीकाशं २०६
सूर्यमण्डलमध्ये तु ६६
सुर्यमण्डलरूपं तं १२७
सूर्यमण्डलसंस्थायै ७३
सूर्यमुख्यान् महादेवि ! ९३
सूर्याचन्द्रमसोर्ज्योति १५१
सूर्याय नम उच्चार्य ९३
सूर्यं च दर्पणं दद्यात् २९९

सृ

सृष्टिक्रमं महद् गुह्यं ४७
सृणिपाशधराः सर्वा ४४
सृष्टिशक्तिं मयित्वं च ३११

से

सेनायै चैव यामिन्यै ९३
सेयं सप्तदशी विद्या १२

सै

सैवमालोच्य स्वर्गादौ ३६
सैव विश्वेश्वरी देवी १४
सैव सर्वेश्वरी देवी २५६
सैव श्रीपरेत्युच्चै ३२७
सैवाहमित्यभेदेन ३१
सैषा शास्त्रपरा शैवी २४१

सो

सोऽचिरान्मृत्युमाप्नोति १००
सोऽचिरान्मृत्युमाप्नोति २६७
सोऽतुलां श्रियमाप्नोति १५६
सोपस्कारैश्च वटकै २७२
सोऽपि चाभूत् स्वयं कर्ता ४
सोऽपि लोकान् विजित्यैव ११३
सोऽपि लोकान् विभिद्यैव ११३
सोऽपि श्लोकं महेशानि! १०
सोमसूर्याग्निरूपाः स्यु २७३
सोमानलसङ्घट्टात् ७१
सोमोऽङ्गिरा विश्वेदेवा ६९
सोमः शक्तिः शिवः सूर्यो २०५
सोऽस्मिन् शास्त्रेऽधिकारी ९

सोऽहं ब्रह्म न संसारी ५६
सोऽहं भावेन भावेन २६३
सोऽहं भावेन भावं तु २६३
सोऽहमित्यस्य सततं १२५

सौ

सौभाग्यं प्रथमं कूटं १६
सौमकस्य सुवेशं च १८३
सौम्यं गोरोचनापीतं ६९
सौरभेनातिसौरभ्यात् १८३
सौरमण्डलतः पश्चात् १२८
सौरी च वैष्णवी चैव ७१
सौवर्णकर्णिके शिक्ष्यं २४१
सौवर्णे राजते वापि १५८
सौवर्णं राजतं ताम्रं २३७
सौवर्णं राजतं वास्त्रं १४१
सौषुम्नाध्वन्युच्चरितं १७६
सौः पातु तथा पार्श्वे २२

सं

संकल्पश्च विकल्पश्च ३०१
संक्षोभ-द्राविणी-कर्ण १८२
संख्यापूर्तौ निजैर्द्रव्यै २५१
संन्यासी स च विन्यासी १२३
संपश्यन् परमं बह्म ३३९
संपूज्य त्रिपुरां देवीं २१६
संप्रभिन्नं जगदिदं ३२२
संप्राप्ता स्वरदेवता ३२९
संमोहिनीं समुद्दिश्य २७४
संयुतं संयुतं कृत्वा १७३
संयोज्य चाऽविवेकेन ३१६
संयोज्य निविडाः कार्याः १६७
संयोज्य परमेशानि! १०३
संवर्तकं महेशानि! १०४
संविदानन्दहृदयः २९७
संविदा योजयेद् देवि! २९७
संविदासवयोर्मध्ये २९७
संविद्वेद्यपदं ब्रूयात् १७२
संविद्वेद्यं महाचक्रं ३९
संवेशयेद् विधानेन २१४
संश्लिष्टावुच्छ्रितौ कुर्यात् १३७
संश्लिष्टं तु प्रभां देवीं १६६
संसर्गो भृगुरेतस्या १६८
संसारनिगडैर्बद्धः ३०५
संसारनिगडैर्बद्धः ३०८
संसाराम्बुनिधेः पारं ३०३
संसारार्णवमग्ना हि ३३६
संसारसागरोत्तार ३११
संसारसागरं धीरो ३००
संसारोत्तारणं मुक्ति ५३
संसारः स्वप्नतुल्यो हि ३१७
संसिद्धेः कारणं कान्ता २८८
संसिद्धेः कारणं देवि! ९
संस्कृताऽसंस्कृता वापि २१६
संस्कृतासंस्कृते वापि २१३
संस्कृत्य परमेशानि! ७३
संस्कृत्य विविधैर्द्रव्यैः १५९
संस्कृत्य वेशवाराद्यैः १५६
संस्थानपौरुषेणैव १८३
संस्थापनं भवेद् देव्या १३७
संस्थाप्य वामभागे तु ३०
संस्थाप्य सहसा देवि! ८१
संस्थिता परमेशानि! ३०७
संस्रवन्तीं सुधाधारां २०८

संहरिष्यामि लोकेश ३११
संहारकरणे योग्यं ३१२
संहारमुद्रयाऽऽदाय १८९
संहारशक्तिमीशाने ३११

स्

स्कन्धयोर्हृदयप्रान्ते ८८
स्कन्धयोर्हृदयप्रान्ते ८८
स्तनयोः कण्ठदेशे च १०५
स्तनौ दहनशीतांशू २६६
स्तनौ भृगुप्रिया पातु २२
स्तुतिर्नतिर्जपश्चैव १८३
स्तुत्या नत्याऽथ सन्तोष्य २१२
स्तुत्वा प्रणम्य विधिवद् २३९
स्तुवन्नानाविधैः स्तोत्रैः २५९
स्तुवन् नानाविधैः स्तोत्रैः १७९
स्त्रियो देवाः स्त्रियः प्राणाः २९५
स्त्रियं गच्छन् स्पृशन् पश्यन् ३२३
स्त्रियं त्यक्त्वा जगत् त्यक्तं ३०२
स्त्रियं ममतरां विद्याद् ३०४
स्त्रीणामपीह पुंरूपो २८३
स्त्रीणां समूहमालोक्य २८३
स्त्रीपुंनपुंसको भेदः २८३
स्त्रीविद्वेषादिकं चैव २४०
स्त्रीशूद्रपतितव्रात्य २४९
स्त्रीसङ्गिना सदा भाव्य २९५
स्त्रीस्वन्नपानादिविविचित्रभोगैः ३३९
स्त्रीस्वभावान्महादेवि २१
स्थण्डिले मण्डलं कृत्वा १९२
स्थानान्येतानि जीवस्य ३३६
स्थापयित्वा तत्र मालां १७५
स्थापयित्वा सितां तत्र १५३
स्थापयेत् कुम्भवक्त्रेषु २७३
स्थापयेत् पूजयेत् सार्द्धं ३२१
स्थापयेत् सुरया पूर्णं २९१
स्थावरा जङ्गमाश्चैव २१२
स्थावरं जङ्गमं चैव १९१
स्थितिक्रमेण पूजेयं ४७
स्थितिरूपे नमस्तुभ्यं ३११
स्थित्वा तव पुरे श्रीमान् ११३
स्थित्वा देवीपुरे श्रीमान् १५८
स्थिरजङ्गमकालाख्य २६५
स्थूलत्वे स्थूलरूपा सा १४
स्थूलमुक्ताफलोद्दाम ११९
स्थूलरूपा च सा देवी ३०७
स्थूलरूपेण सा देवी ३०७
स्थूलसूक्ष्मप्रभेदेन १४
स्थूलसूक्ष्मविभेदेन २०१
स्थूलसूक्ष्मविभेदेन २०३
स्थूलं समं तथा नाम २६६
स्नात्वाऽऽनीतैः पर्युषितै १४९
स्नानोदकं तथा छायां २३२
स्नानं च त्रिविधं प्रोक्तं ६४
स्नापयामीति मनुना १२७
स्नापयित्वा महादेवीं १४४
स्नापयित्वा महादेवीं १४४
स्नापयेत् प्रथमं देवीं १४४
स्नापयेद् गन्धपुष्पाद्भिः २१४
स्नापयेन्मूलविद्याभिः २४२
स्नायाच्च पञ्चगव्येन २४९
स्नायाच्च विमले तीर्थे ६४
स्नायात् सुगन्धिसलिलै २८४
स्निग्धं सुमधुरं यन्त्रं २२६

स्पर्शनात् पूजयेद् यस्य	३२२
स्पर्शने पादिके देवि!	६४
स्पर्शमात्रं तु यद् वायु	३१५
स्पर्शयित्वा किमप्यङ्गं	२४२
स्पर्शाकर्षणरूपाभां	२५
स्पृशन् जपेत् कराग्रेण	२७८
स्पृशन्तं परमेशानं	१८७
स्फाटिकादिभिरप्यत्र	१७४
स्फाटिके निर्मले देवि!	३०४
स्फुरत्त्रिकोणमध्यस्थं	२६४
स्फुरन्मुकुटमाणिक्य	१२१
स्फुरन्मयूखसङ्घात	१२१
स्मरणात् कर्मणामाद्यं	६२
स्मरेत् कल्पतरुं तत्र	११८
स्मितपूर्वो महादेवः	३
स्मितमाधुर्यविजित	१२२
स्मृत्याऽऽकर्षणरूपाऽन्या	२६
स्मेरपूर्वाभिभाषित्वं	२३०

स्र

स्रक् चन्दनं च वज्रादि	२८४
स्रग्भिर्विचित्रपुष्पाभिः	११९
स्रग्भिर्विचित्रभूषाभिः	२८५
स्रवत्सुधामयं देवि!	२६६
स्रुक्स्रुवौ च समादाय	३०८
स्रुवमाज्यं दधि	२६९

स्व

स्वकान्तां परकान्तां वा	२८६
स्वकीयचरणं मूर्ध्नि	२४२
स्वकीयार्थेषु वर्तन्ते	३१६
स्वकीये कुसुमं दद्याद्	१२५
स्वसुमेरुपादपीठान्ते	१४१
स्वच्छन्दस्फुरणामत्र	१३१
स्वतन्त्राय दयातृप्त	५१
स्वदक्षे वामतो देव्या	८१
स्वदेहस्थं यथा सर्प	११०
स्वधर्मानपरित्यज्य	३२३
स्वधा त्वं देवलोकेषु	३१०
स्वधा त्वं पितृमुख्यानां	१५५
स्वधादेव्यै ततो वौषड्	१३०
स्वधाधारारसैर्भूयः	२९९
स्वधेत्याचमनं प्राज्ञि!	१३९
स्वप्नमानवमन्त्रोऽयम्	२३५
स्वप्नमानवमाश्रित्य	२३५
स्वप्ने कथय मे तथ्यं	२३६
स्वप्ने च जीवः सुखदुःखभोक्ता	३३९
स्वप्ने शुभाशुभं दृष्टं	२३६
स्वबोधनान्यबोधश्च	३१६
स्वभक्तिं सकलां चास्मै	२३९
स्वभावतो न जानन्ति	३०७
स्वभावतः सदा शुद्धं	८३
स्वभावसच्चिदानन्द	३१६
स्वभावः प्रतिभस्तद्वत्	२२९
स्वमेरुहार्द्धकलया	२६६
स्वयमक्षोभितो भूत्वा	१९
स्वयमक्षोभितो भूत्वा	२१६
स्वयमावेशनं चैव	२१०
स्वयमेव हि होताऽत्र	२४१
स्वयम्भुकुसुमैः पूजा	१९
स्वयम्भुकुसुमं दिव्यं	१९
स्वयम्भुपुष्पयोगेन	१९
स्वयम्भुकुसुमं तत्र	१२७
स्वयम्भुकुसुमं दिव्यं	२१५

स्वयं च साधकश्रेष्ठो १००
स्वयं तद्रहितं कृत्वा २५४
स्वयं प्रकाशते ब्रह्म ३२२
स्वयं प्रकाशते ह्यात्मा १९९
स्वयं प्रकाशते ह्यात्मा ३१७
स्वयं मन्त्रतनुर्भूत्वा १०७
स्वयं मन्त्रतनुर्भूत्वा २४१
स्वयं यदि भवेन्मूढो २१८
स्वयं विकसितैर्भुक्तैः १४९
स्वयं हृद्यं स्थिरं स्वादु २८१
स्वरव्यञ्जनभेदेन २५७
स्वराद्यं च द्वितीयं च ९३
स्वरान् पूर्वं समुद्धृत्य ९३
स्वरान् पूर्वं समुद्धृत्य ९५
स्वरान् युग्मक्रमेणैव २४६
स्वराम्बुधिं तथा दद्यात् २९९
स्वराः षोडश सौम्यास्ते २७३
स्वरूपे नैकरस्यं च १३१
स्वरे चाऽनद्यधामासि १५५
स्वरेण दीर्घयुक्तेन ८६
स्वरैः षोडशकैर्युक्तं ६०
स्वर्गदा मोक्षदा चेयं १९१
स्वर्गमोक्षविहीनानि ४
स्वर्गस्थां षोडशीं नित्यां ४०
स्वर्गे मर्त्ये च पाताले १७
स्वर्णपात्रे जलं कृत्वा १११
स्वर्णे वा राजते पात्रे १५३
स्ववामोरुगतां पद्मां १६८
स्ववामोरुगतां पद्मां १६८
स्ववामोरुगतां शक्तिं १६९
स्ववासे मण्डपं कृत्वा १९२
स्वविद्यां संस्मरन् कुर्यात् ७२
स्वविभवान्नरूपा वै २१९
स्वशक्त्या परशक्तिं च २९६
स्वशब्देन परं लिङ्गं ६०
स्वशरीरे जगत् कृत्स्नं ३१३
स्वस्वबीजेन मुद्राया १८२
स्वस्वमुद्राकराः सर्वा १३८
स्वस्वस्थानस्थितावस्थै ११८
स्वस्तिकं गोमुखं चैव ८०
स्वस्तुतौ परनिन्दे च २८३
स्वेच्छया सूचितं विश्व ३३१
स्वागमा निगमाः सर्वे ३२१
स्वाङ्गभूतेषु भावेषु ३३१
स्वाधिष्ठानाख्यपद्मे च ९६
स्वापकालं विना देवि! २१०
स्वाभिषेकाद्यमर्षो च २५१
स्वाविद्यासुदृढाभ्यासाद् ३१९
स्वाहा त्वं देवयज्ञेषु ३१०
स्वाहान्तेन च देवेभ्यो २०३
स्वाहान्तेन च होतव्यं १७८
स्वाहान्तेन पितृभ्यस्तु २०३
स्वाहान्ते सर्ववर्णान्ते १८५
स्वाहान्तो मनुरित्युक्तो १८८
स्वाहावषड्वौषडन्तं ८६
स्वेच्छा-ऋतुमती या स्याद् २१५
स्वेच्छा-ऋतुमतीं पूर्णां ४२

ह

हकाराद् व्योम सम्भूतं २५६
हकारार्द्धनिभं जीवं ३३७
हकारोऽग्निरूढत्वात् २५६
हकारं प्राणवायौ च २६०

हकारं शुक्लवर्णाख्यं २६२
हकारः प्राणरूपस्तु २६२
हक्षादिर्द्विदलं पद्मं ६०
हक्षादिशान्तवर्णात्मा ३३१
हक्षौ भ्रूमध्यगे पद्मे ८७
हठादाकर्षणे यस्तु २८८
हठादागत्य कामार्ता १९३
हत्वा निवेदयेद् यस्तु १८२
हन्तीह परमो मोहः २८२
हयमेधफलं तस्य ३२
हरत्यविद्याविक्षेपान् ३१७
हरन्ति प्रकटं यस्मात् १७५
हररूपस्य त्वत्पत्युः २९६
हरिद्रान्नप्रसक्तां च ९७
हरीतक्या समायुक्तं १९५
हलञ्च मुसलं खड्गं ४३
हवनान्मोहयेन्मन्त्री २७१
हविः सुसंस्कृतं दिव्य १५५
हस्तच्युतायां विघ्नः स्याद् १७४
हस्तपद्मैश्च बिभ्राणा ४३
हस्तमात्रमिते शुद्धे ३७
हस्तमात्रं चतुरस्रं २६८
हस्ताभ्यां च ततः पद्भ्यां १८८
हस्ताभ्यां च तमुत्थाप्य २४३
हस्तावाच्छाद्य आधार २९८
हस्तिनापुरकं पीठं ९९
हस्तेन चक्षुषा वापि १९७
हस्तं दत्त्वा पठेत् सिद्ध १०
हस्त्यश्वरथयानाद्यै २४३
हस्त्यश्वरथ-उष्ट्रादि १२४

हा

हाकिन्यै नम उच्चार्य ९७
हारालङ्कारसुभगां २९१

हि

हिकारं शङ्खवर्णं तु ६८
हिङ्गुजीरमरीचाद्यै ६८
हित्वा मुखे शिवेन्दुभ्यां ११
हिमकुन्देन्दुधवलां १२९
हिरण्यपुरकं पीठं ९९

हिं

हिंसाऽसूया तथेर्ष्या च २८७
हिंसां स्तेयं च मात्सर्यं २४०

हु

हुङ्कारोच्चारणेनैव १०८
हुत्वाऽमृतं ततो भक्त्या १९८
हुत्वा साज्ञां महेशानीं २३९

हृ

हृत्कलं शिरश्चैव ३३६
हृत्पद्मकलिकामध्ये ६१
हृत्पद्मे द्वादशच्छेद ८७
हृत्पुण्डरीकमध्यस्थां ९५
हृत्पुण्डरीकमध्यस्थां १११
हृत्पुण्डरीकमध्य स्थे ३०९
हृत्पुण्डरीकं विरजं विशुद्धं ३३८
हृद्ग्रीवाकण्ठदेशेषु ५५
हृदन्ते सर्वभूतेभ्यो ७६
हृदयाद् गलपर्यन्तं १०९
हृदयाननना भ्यन्तं ३२६
हृदये कामराजं च १०९
हृदये ग्रन्थिभेदश्च २५५

हृदये च तलं सर्वं ८८
हृदये पद्ममध्ये तु २६६
हृदये बाहुमूले च ८८
हृदयेऽव्यान्महेशानी २२
हृदयं च शिरो देवि! ८६
हृदयं बीजमेतस्याः ३३३
हृदयं मध्यमाऽनामा १०४
हृदि ज्योतिः शिखाकारं २५४
हृदिस्थं परमात्मानं २०१
हृदि हस्तं समादाय २९२
हृदि त्रिकोणमध्ये च २५३

हे

हेकारं तारकावर्ण ६८
हेतुद्रव्यमनास्वाद्य २८०
हेतुना भोजितव्यास्ता २१२
हेतुयुक्तो महेशानि ! ३०
हेतुरत्र समाख्यातो १८३
हेतुसाध्येति वाक्याच्च ७
हेमगर्भान् समान् शुद्धान् २७७
हेमदण्डशिखालम्बि ११९
हेम दण्ड शिखा लम्बि १२०
हेमदण्डशिखालम्बि २८५
हेमपात्रगतं दिव्यं ११३
हेमरूपादिताम्राणां ३६
हेमाभं वैद्युताभं च ६०

है

हैमं ब्रह्माण्डमेभिः स्याद् ११६
हसकलरीं हैस्रं २२

हो

होमकर्मण्यशक्तानां २५१
होमयेत् संस्कृते वह्नौ १७८
होमयेत् संस्कृते वह्नौ २३५
होमयेत् संस्कृते वह्नौ २७४
होमसन्तर्पणं चैव १९२
होमस्य कथयेशान! २६८
होमादिकं तु विफलं २१२
होमाद्यं विहितं तत्र ३०८
होमान्तरं प्रवक्ष्यामि २९८
होमान्यन्यानि सर्वाणि ४०
होमाशक्तौ जपेद् विद्यां १७९

हं

हं क्षं हां हीं च देविशि! ९७
हंसकारण्डवाकीर्णं ११७
हंसबीजसमारूढा १३६
हंसः शक्तिः परा बीजं २२
हंसः शक्तिः परा बीजं ९१

ह्र

ह्सौः श्वासे च निःश्वासे २२

ह्री

ह्रीङ्कारं हृदये पद्मे २६०
ह्रील्लेखात्रयसम्भूतैः २५९
ह्रील्लेखात्रयसम्भूत्यै २५८
ह्रीं क्लीं सौः त्रिपुरेत्युक्त्वा १०२

*

सम्पूर्णानन्द-संस्कृत-विश्वविद्यालयः

श्रुतम् मे गोपाय